

CONRADIGES
NERI GVRINI MEDICI

NAE PHILOSOPHIAE PROFESSORIS

la Tigurina, ^{anctus dominat} Historiæ anima-
m Lib. V. qui est de Ser-
pentium natura.

EX SCHEDIS ET COLLECTA

BIVSDEM COMPOSITVS PER
obum Carronum Francofurtensem.

AD ST AD CALCEM, SCORPIO.

istoria à D. Casparo Vuolphio Tigurino Medico,
x eiusdem Paralipomenis conscripta. *opus cum expurgatione permissum*

ERUNT INDICES NOMINVM SER-
ecundum diversas linguas: & ante illos enumeratio
eo ordine quo in hoc volumine continentur.

TIGVRI

OFFICINA FROSCHOVIANA.

M. D. LXXXVII.

privilegio S. Cesarea Maiestatis ad decennium.

CONRADI GES-
NERI TIGVRINI MEDIC-

NAE ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS
in Schola Tigurina, ^{anctozis damnati} Historiæ anima-
lium Lib. V. qui est de Ser-
pentium natura.

EX VARIIS SCHEDIS ET COLLECTA-
NEIS EIVSDEM COMPOSITVS PER
Jacobum Carronum Francofurtensem.

ADIECTA EST AD CALCEM, SCORPIO-
nis infecti Historia à D. Casparo Vuolphio Tigurino Medico,
ex eiusdem Paralipomenis conscripta. *opus cum expurgatione permissum*

ACCESSERVNT INDICES NOMINVM SER-
pentium secundum diversas linguas: & ante illos enumeratio
eo ordine quo in hoc volumine continentur.

TIGVRI

IN OFFICINA FROSCHOVIANA.

M. D. LXXXVII.

Cum gratia & privilegio S. Cesareae Maiestatis ad decennium.

Epistola

nem $\&$ diuina operis adornandam posteris suis reliquerit. Inuenta est enim in Gesneri Bibliotheca, quam sibi D. Casparus Vuolphius Tigurinus Medicus, paulo ante quam ex hac vita in caelestem emigraret magno ere suam fecit, ingens $\&$ varia suppellex chartarum et schedarum, quibus continebantur obseruationes illae, quas hinc inde ex varijs authoribus conquestas collegerat, ut ex ijs reliquas operis sui instituti partes de Serpentibus $\&$ insectis contexeret. Hanc suppellectilem cum à D. Vuolphio D. Froschoueri intercessione, quem alijs ille negotijs distraheretur, ex pacto sibi comparasset charissimus affinis meus Robertus Cambierus, ac vndiq; virum aliquem idoneum conquireret, qui hac Gesneri collectanea in eum ordinem componeret quem ipse Gesnerus in prioribus tractatibus seruauerat, iacturamq; morte illius acceptam aliquomodo sarciret, inter ceteros me etiam compellauit: ac quamuis me excusarem, quod sentirem me huic labori prorsus imparem, cumq; hortarer ut aliquem alium $\&$ doctiorem, $\&$ in his studijs magis exercitatum sibi compararet, qui $\&$ melius $\&$ facilius id prestare posset, tamen cum eius nuspam sibi copiam fieri diceret, ac rogando insisteret, efflagitationibus suis tantum effecit ut aliquid tentare decreuerim, ac successu temporis cò progressus fuerim, ut tandem non sine maximo tedio et labore hunc tractatum de Serpentibus à se finem perduxerim. In quo quidem quid consequutus sim, aliorum esto iudicium, quantum verò laboris et molestiae mihi constiterit, nemo credat qui expertus non fuerit. Hoc vnum affirmare possum nullum adhuc, quod sciam, fuisse nec esse, qui serpentum historiam tam exquisito ordine, nec tam perfectè $\&$ caute conseripserit: nec dubito hunc meum laborem viris doctis $\&$ studiosis, quorum animi ab odij $\&$ inuidiae felle purgati fuerint, gratum fore: Zoilos illos, qui omnium labores Theonimo dente arrodere, atque ex aliorum infestationibus laudem scientiae venari consueverunt, non multum moror: satis est mihi viri boni $\&$ sinceri iudicij placere: Quibus si omnibus in rebus non satis fecero, spero ipsos mihi equiores fore, cum perpenderit, quanti fuerit laboris hoc opus, quamq; difficile sit in tanta rerum varietate atque opinionum diuersitate omnibus satisfacere, aut nulla in re hallucinari. Ex Gesneri collectaneis conseriptum esse hunc librum iam dixi: multas tamen obseruationes ex varijs authoribus à me ipso conquestas atque hinc inde collectas, istis Gesneri collectaneis adiectas esse, ac propterea hunc librum ex parte meum asserere non vercor. Cum enim hunc tractatum quam perfectissimum rededere conarer, ex omnibus quos mihi comparare potui authoribus, praeter eos quorum mentio facta erat in schedis Gesneri, corrasiquecunque ad hunc ornandum, amplificandum $\&$ illustrandum facere posse videbantur. Si quod volui, omni ex parte assequi non potui, saltem conatum esse, atque aliorum studia pro meo modulo iuuare voluisse, aliqua in parte laudis meo iudicio ponendum est. Ceterum quid tibi, inquit aliquis, cum hoc studij $\&$ scribendi genere? $\&$ ut ait ille Terentianus, Tantumne est ab re tua otij tibi, aliena ut cures? Cui ego responsum velim me hac à meo studio meaq; uocatione aliena non existimare: siquidem hic praecipuus est Theologiae finis, ut homines ad veram veri Dei cognitionem perducantur. Huius autem cognitionis consequenda medium primum ac generatissimum est, ipsius naturae rerumq; naturalium seu creaturarum contemplatio, ex qua in admirationem $\&$ cognitionem Dei esse progressum docet Dauid Psalmo 19. ubi caelum enarrare gloriam Dei, $\&$ opera manuum eius annunciare ipsum canit: $\&$ Paulus Rom. 1 qui patefactum omnibus dicit quod de Deo cognosci operapretium erat, quia inuisibilia eius ad aeternam usq; eius virtutem $\&$ diuinitatem, à creatione mundi $\&$ rebus conditis intellecta omnes ad vnum conspiciunt. Et janè nulla est res creata et natura constans ex qua splendidissima gloriae Dei scintilla emicare non cernantur, $\&$ in qua conspiciua summae Dei potentiae, sapientiae $\&$ bonitatis vestigia non appareant. Quamuis autem ea quarudissimi cuiusq; idiotae oculis se ingerunt Dei gloriae tum in caelo tum in terra documenta, mirificam eius sapientiam satis testentur, ita ut nullus causari possit se vlla incitia impediri quominus artificij satis superq; peruideat in Dei operibus, unde in opificis admirationem prorumpat, ij tamen, qui ut ad recondita illa penetrent, quibus propius obseruandis astrologia, medicina, $\&$ tota physica scientia destinata est, liberales illas artes vel imbibunt vel etiam degustant, sine dubio haru subsidio adiuti, longe altius prouidentur ad introspectenda

diuina

Nuncupatoria.

diuinae sapientiae arcana: atque ut Dei prouidentia explicatius eis se profert, ita in eius gloriam conspiciendam animum eorum par est aliquanto sublimius assurgere. Itaq; cum ij qui docendi munere funguntur in Ecclesia, ceteris praere debeant in considerandis Dei operibus atq; in eius maiestate, $\&$ gloria qua in ijs relucet contemplanda et obseruanda, quis eos reprehendere iure possit, si quando philosophia naturalis studio sese applicantes, aliora naturae secreta scrutari conentur, ut hoc subsidio freti $\&$ Dei gloriam clarius perspicere, $\&$ eius maiestatem in ijs relucentem alijs certius explicare queant? Imò quis Theologi, pastoris vel doctoris munere in Ecclesia ritè perfungi queat, qui physica prorsus ignarus fuerit, cum ad multorum locorum sacrae scripturae intelligentiam hac scientia prorsus necessaria sit? In serpentum historiae qua in hoc opere tractatur, multa sanè obseruari queunt, quorum notitia non tantum Theologis, sed $\&$ Christianis omnibus utilissima est, atq; ad gloriam Dei illustrandam ac celebrandam permultum facere potest. Nam ut silentio praeteream qua in ceteris omnibus rebus creatis pariter obseruari queunt, nempe miram illam $\&$ potentiam $\&$ sapientiam Dei, qua tum in ingeniosa $\&$ artificiosa corporum, $\&$ membrorum ipsorum serpentum compositione $\&$ structura, tum in conuenienti naturalium actionum, facultatum, ingeniorum $\&$ morum distributione relucent, quaq; stupidissimos quosq; in diuinae gloriae admirationem rapiunt, quis illam antipathiam serpentis ad hominem perpendens, eiusq; causas inquirens, non statim peccati eiusq; cause tum efficientis tum instrumentalis pulchre magnaq; cum fructu admonetur? Vnde enim factum ut serpens, qui cum ceteris animantibus ad usum hominum conditus erat, iam $\&$ homini ipse $\&$ illi homo infensissimus sit, atq; alter in alterius perniciem coniret: nisi quod hic serpens organum sese praebeuit sathanae, hosti iurato generis humani, ad seducendum hominem, atq; à Dei sui obedientia auocandum, unde totius generis humani exitium est consecutum? Hinc inimicitiae illae implacabiles, hinc illud bellum internecinum, hinc odium illud sanctum Ecclesia aduersus antiquum serpentem diabolum $\&$ eius sobolem. Quarum rerum meditatio pijs omnibus tum fructuosa tum necessaria est. Quid, quod quot sunt genera serpentum, tot pestes in hominum perniciem armatas conspiciamus, annon id de iustitia diuina, peccata nostra sic persequunt $\&$ vindicant, nos commonefacit? Bonitas verò $\&$ clementia eius quanta sese nobis in eo exerit, quod etiamsi pro merito hominum, has pestes ipsis in peccatorum vindictam suscitaret, eos tamen auxilio $\&$ remedijs aduersus ipsarum venena non destituerit, sed vnicuiq; serpentum generi ac veneno particularem medelam opposuerit, quam vel arcana inspiratione vel experimento homini patefacere dignatus est, ne homo harum ferarum malignitate victus succumberet? Quid, quod ipsis etiam serpentibus aduersus suos morsus $\&$ venena remedia indidit? siquidem capita $\&$ exta eorum morsibus imposita auxiliari dicuntur: Theriaca verò, qua omnibus venenis, tum morsu illatis, tum in cibo vel potu sumptis, aduersari $\&$ mederi dicitur, ex genere serpentis omnium perniciosissimo nempe vipera conficitur. Quis ergo non miretur hanc Dei prouidentiam, qua mala bonis ita temperauit $\&$ miscuit, ut iudicij scueritatem bonitatis clementia superare merito dicatur? Harum $\&$ similium rerum considerationem $\&$ cognitionem, quis non Christianis omnibus, non tantum iucundissimam sed et utilissimam esse fateatur, ac proinde quis pius eum qui in horum contemplatione $\&$ illustratione versatus fuerit merito reprehendere queat? Nobis sanè in conscribendis ac legendis eiusmodi historijs propositum esse debet, non tantum scire qua cuiusq; rei sit natura, sed et naturae auctorem nosse, eius virtutes predicare $\&$ gloriam celebrare, ac vniu cuiusq; rei ingenium $\&$ naturam ad sui institutionem referre. Ad hunc scopum collimare debent quicumque cum fructu in hoc studiorum genere versari volunt, atque etiam ad eum, totum hunc meum laborem retuli, omnesq; qui hunc tractatum legerint referre cupio et hortor. Hac autem cum ita sint, nemo, ut opinor, iure mihi vitio vertet, quod aliquam partem temporis succisui, quod mihi à serijs occupationibus $\&$ negotijs ad uocationem meam pertinentibus liberum supererat, in hac scripturae impenderim, nec me quicquam à meo munere alienum hac in re suscepisse vllus merito dixerit, cum nihil magis sit Theologum $\&$ Christianum, quam admiranda Dei opera contemplari, describere $\&$ predicare.

Epistola

lè ineptas imperitorum censuras ferunt. Hac ipsa de causa mihi penitus ab omni censura temperare statuissem, nisi me argumenti suauitas nouitasque ad diligentiorum lectionem pellexisset. Sed pauca ea, quae obseruatione mea deprehendere potui, eo animo à me seorsim annotata obseruatâque intelligas velim, vt cum parui momenti sint, tuo penitus iudicio vel admittenda vel reijcienda, vicissim remittam. Vale vir doctissime & me vicissim ama. Dat. Tiguri Augusti 30. Anni 1586.

ENUMERATIO SERPENTVM, EO ORDINE QVO IN HOC VOLVMBINE DESCRIBVNTVR.

S erpentis historia generalis 1	Miliaris 36.b	Hydrus 59	Scyrale 66.b
Acontias vel iaculus 23	Serpa serena 36.b	Chersydrus 59	Sciscetalis 66.b
Decurtatus 24	Cerastes 38	Natrix 59.65	Scyseculus 66.b
Amodytes 24	Cristalis 40	Hydra fabulosa 62	Sirula 66.b
Amoatis 25	Triscalis 40	Merguli 63.b	Sepedon 67.b
Amphisbena 25	Sircalis 40	Natrix torquata 63.b	Seps 68
Anger 26	Chelydrus 40	Libya serpentes 64	Purria 68
Anguis 26	Chersydrus 40	Miliaris 64	Selir 68
Arges 27.b	Coluber 40.b	Molurus 64	Sapidi 68
Argole serpentes 27	Dipsas 42	Myagrus 64	Sipiti 68
Aspis 27	Draco 44.3.b	Orophias 64.65	Serpens sacer 68.b
Basiliscus 32.b	Draco Pythius 53.b	Spathiurus 64	Serpens marinus 69
Berus 35	Draco alatus 55	Carbonarius 64.b	Serpens rubescens 70
Boa 35.b	Dryinus 55.b	Parea 65	Spondylis 71
Cacilia 36	Elops vel Elaps 57	Pelias serpens 65.b	Taranta 71
Cenchrines 36.b	Hæmorrhous 57	Porphyrus 65.b	Typhlops vel typlinus 71
		Prestes 65.b	Tyrus 71
		Saurita serpentes 66.b	Vipera 71.b

INDICES

INDICES NOMINVM OMNE GENVS

SERPENTIVM IN DIVERSIS LINGVIS. I. LATINO.

RVM II. GRAECORVM. III. ITALICORVM. IIII. HISPANICORVM. V. Gallicorum. VI. Germanicorum. VII. Anglicorum. VIII. Gothicorum. IX. Hebraicorum, Arabicorum. X. Turcicorum. XI. Polonicorum, &c.

LATINA ET GRAECA ANTIQVIS RECEPTA TVM QVAEDAM recentioribus solum usurpata, quamuis Barbara, Latiniis tamen literis, vel etiam terminationibus scripta, &c.

A contias 23	Cenchrites 23	Epidaurius anguis 26.b	Parcas 69
Affodius 57	Cenchrines 23	Excetra 62	Parous 65
Afudius 57	Cenchros 23	Exuuie serpentis 4	Pediculus serpens Apuleius 61
Alidras 55.b	Cenchreis 37.b	Glandosa 55.b	Pelias 61.b
Amiuducus 24.b	Cenchriti 37	Gna serpentes 69.b	Pennatus serpens 55.b
Amoatis 25	Cenchrus 36.b	Hæmorrhous 57	Porphyrus 65.b
Ammoatis 42	Cenchris 36.b	Hæmorrhous 57	Porphyrus 65.b
Ammodytes 24	Cenchrines 36.b	Halfordius 57	Prestes 42.65.b
Amphibena 25	Centria 24.b	Haren 35.b	Ptyas 28
Amphisbena 25	Centrites 24.b	Hippnale 42	Purria 68
Amphisilene 25	Cerastes 38	Hippupix 28	Regulus 32.b
Amphiselenes 66.b	Cerchnia 24.b	Hirundo 28	Sabrina 57
Andrius 55.b	Cerchnia 24.b	Hyana 59	Sacer serpens 68.b
Anger 26	Ceriella 36	Hydra 59	Saurita serpentes 68.b
Anguis 1.26	Ceristalis 38	Hydrus 59	Scorpio 3
Anguis Esculapius 26.b	Cerumi serpentes 57	Hydra lernæa 62.b	Scyrala 66.b
Anguis alatus 55	Cerustes 38	Hydra fabulosa 62	Semerion 57
Anguina pellis 4	Chamateon 6	Hydri marini 69.b	Semurion 35.b
Anguirana 26	Chelidonia 28	Hypnalis 28	Senælus anguina 4
Aranea 1	Chelydrus 40.55.b.59	Iaculus 23	Senæta 4
Araneus 5.b	Chersidal 55.b	Ilicinus 55.b	Sepedon 67.b
Arges 27.b	Cherssea 28	Irundo 28	Seps 68
Argole serpentes 28	Colubra 40.b	Lacerta 1.6	Serpagerina 65
Arunducus 28	Coluber 40.b	Laphiati 57	Serpens 1
Asilus 28	Corium anguis 4	Leberis 22.b	Serpens Epidaurius 27
Aspis 28	Cornuta 38.b	Lernæa hydra 62	Serpens benignus 26.b
Aspis hypnalis 28	Cornuta aspis 40	Libya serpentes 64	Serpens à Coryllis denominatus 56.b
Aspis Thermitis 32	Cornutus 38	Lutrix 59.b	Serpens volucris 55
Aspis sicca 28	Cophias 36.41.b	Marinus serpens 69	Serpens alatus 55
Atbaes 28	Cristalis 38.40	Melanurus 42	Serpens palmaris 65.b
Baroa 65	Cruciator 26	Merguli serpentes 63.b	Serpens niger 64.b
Basiliscus 32.b	Decurtatus 25.b	Millepeda 68.b	Serpens septiciceps 63
Berus 35	Dendrogaila 55.b	Miliaris 23.37.64	Serpens rubescens 70
Boa 35.b	Dipsas 28.41.b.65.b	Molurus 64	Serpens marina 69.b
Boua 35.b	Draco 1.43.b	Multipeda 68.b	Serpens marinus 69
Cacilia 36	Draco Pythius 53.b	Myagrus 64	Serpens sacer 68.b
Cacimia 36.b	Draco marinus 69.b.70	Nadera 59.b	Serpens marinus in Noruegia 70.b
Cocula 36	Dracones Pellei 44	Natrix 59.65	Serpentes Epidaurij 44
Cæcus serpens 36	Dryinas 55.b	Natrix hic 59.b	Serpentes Megalauna 44
Cancros 23	Dryinus 40.55.b	Natrix torquata 63.b	Serpentes flauj marini 70.b
Caharus 24.b	Durissos 55.b	Nepa 72	Serpula 1.18
Carmen 35.b	Echidna 7	Ochendra 7.72	Scyseculus 66.b
Carmen 35.b	Echidrus 59.b	Ophis 7	Sibilus 32.b
Catuli serpentum fetus 18	Elaps 57	Ophidion 69.b	Sipedon 67.b
Cauarus 24.b	Elaphis 57	Ophiomachus 6.b	Sitatis 38.40
Causon 42.65.b	Elephantia serpentes 56.b	Orophias 64.65	
Causonius 42	Elops 57	Padera 59.b	
Causus 42	Enbydris 59.b	Paderota serpentes 85.b	
Cenchria 24	Enydris 59.b	Palmaris serpens 65.b	

Index.

Table with multiple columns listing various items and their corresponding page numbers. Includes sections for GRAECA, HEBRAICA, ARABICA, BARBARA, ITALICA, and GERMANICA.

Index.

Table with multiple columns listing various items and their corresponding page numbers. Includes sections for GALLICA, ANGLICA, POLONICA, HISPANICA ET LUSITANICA, and TVRCICVM.

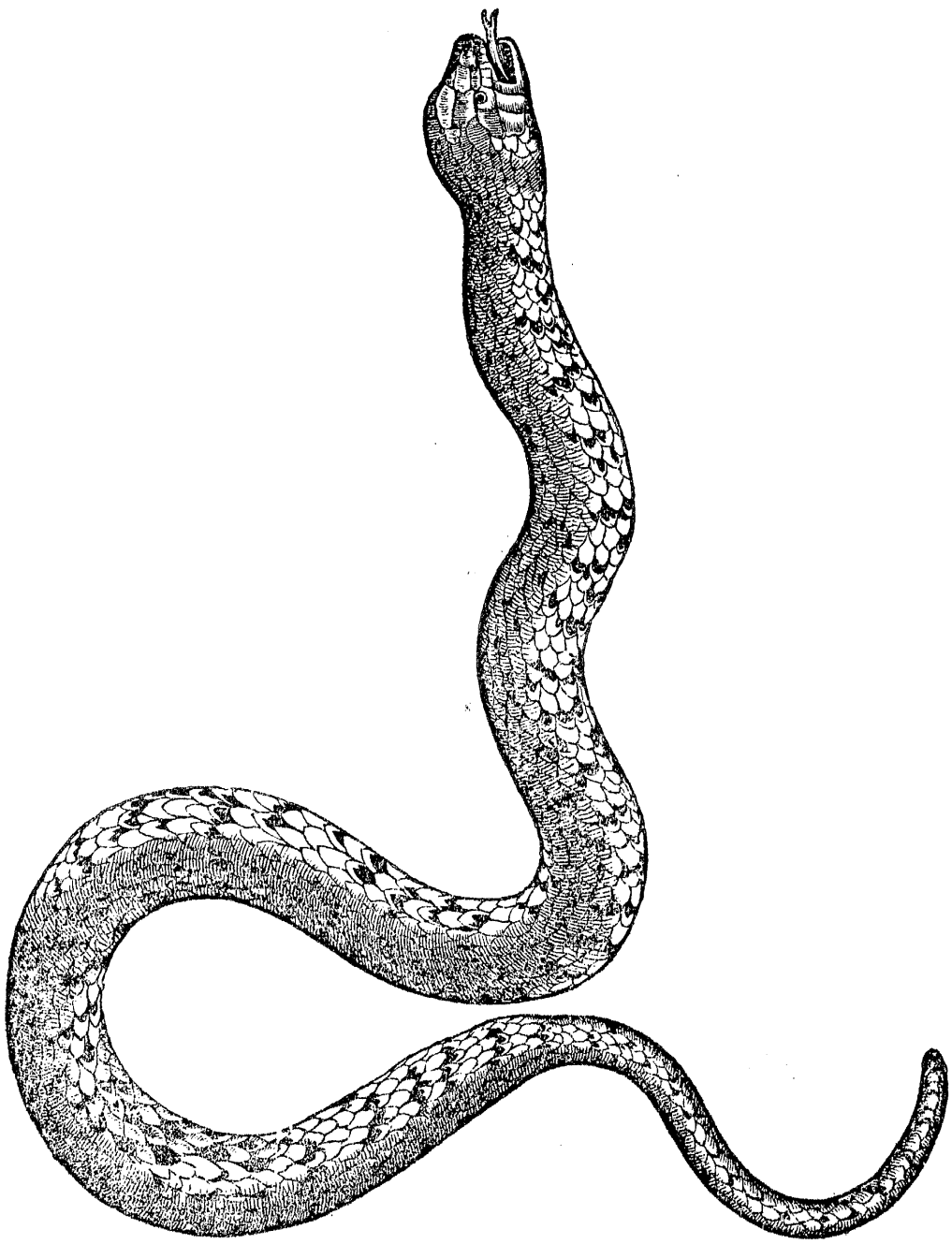
F I N I S.

CONRADI GESNERI TI-
GVRINI HISTORIAE ANIMALIVM LIBER
V. QVI EST DE SERPENTIBVS.

HISTORIA DE SERPENTIBVS
GENERALIS.

A.

SERPENTIS nomen apud scriptores & communiter & propriè accipi solet. *Nomina Serpens.*
Communiter accipitur nò solum pro serpentibus propriè vocatis, verum etiam
pro scorpionibus & araneis, vt est apud Corneliu[m] Celsu[m] pro lacertis: inue-
nio etiam et Pliniu[m] & Apuleiu[m] appellasse pediculos serpentes, vbi scribunt:
Pherocydem Syrum, Pythagoræ præceptorem, serpentibus perijisse, què tamen
constat pediculis esse enecatam. Propriè serpens accipitur pro animali sangui-
neo, pedibus orbatò & ouiparo. (nam hoc propriu[m] est serpentum oua parere.) Sic definit Ari-
stoteles serpentes in lib. de gener. animaliu[m] & alibi, & Galenus in libro de Theriaca ad Pisonè,
vt cum nos etiam loquimur de serpentibus, de his loquamur qui sine pede sunt & ouiparis, Mer-
curialis. ¶ Angues aquarum sunt, serpentes terrarum, dracones templorum, Seruius in secun-
dum Aeneidos. ¶ Serpens nonnunquam vnã speciem significat, Plinius lib. 29. serpentis ocu-
lorum dexter adalligatus, contra epiphoras prodest, si serpens viua dimittatur. Nec aliter apud
Gracos ὄφις pro vna specie, scilicet vipera accipitur: vt apud Oppianu[m] de Murena & serpen-
tis coitu, id est vipera, Vuottonus. ¶ Serpula à veteribus dicebatur quam nos serpentem dicitur. *Serpula.*
Festus. In odoriferis syluis serpentes siue serpulas, vt veteres loquebantur, reperiri frequè-
tissimas traditum est, Coel. Rhodigin. ¶ Anguis quamuis propriè illud serpentum genus signifi- *Anguis.*
cet (si Seruio credimus) quod in aquis degit: frequentissimè tamen etiam de terrestribus dictum
inuenitur: latet anguis in herba, Calepinus. Draco etiam sæpissimè pro quouis serpente apud
authores probatos sumitur, Pierius. Hebraicè נחש nachasch serpens dicitur. Item שֵׁשֶׁן she-
phiphon. Munsterus scribit shephiphion esse speciem serpentis à שֵׁשֶׁן sibilando sic dicti, vt di-
cit Rabbi Salomon. Pagninus verò vult à mordendo sic dictum, à radice מָדַשׁ, quæ mordere
vel contundere significat. ¶ Serpens aut draco & piscis magnus, vt draco: vt sunt cete, balæ-
næ, Pagninus. Thaninim & Chaldaicè Thaninaiah dracones & serpentes, Paulus Fagius. Vt
tur hac voce Moses Exod. 7. vbi dicitur coràm Pharaone mutasse virgam in serpentem. Chal-
daicè חַוְוִי cheucia חַוְוִי darcon seu draco idem quod nachasch, id est serpens, Munsterus in tri-
lingui dictionario. Arabicè Haie serpens dicitur apud Auicennam. Haie seu hadaie est nomen
commune omnibus serpentibus, Andreas Bellunensis. Testuh, id est, serpens, syluaticus, aliàs
Tensu dicitur. Agestim, id est serpens, Idem. Apartias & Atufsi, Idem. Gracè ὄφις: hodie vulgò
in Græcia ὄφιδι vocatur. Germanicè ein schlang: ab angue, per apocopen vltimæ, & more Ger-
manico sch, præposito. Gallicè vn serpent. Italicè serpe & serpente. Hieronymus Massarius in
quadam epistola scribit scorzo & scorzone apud Italos esse nomina generica ad omnes serpen-
tes, qui repunt ac dentibus feriunt. Hispanicè, sierpe.

Serpentum alij terrestres sunt alij aquatiles: quanquam maxima pars sit terrestris, exigua *Generalis ser-*
verò aquatilis, scilicet fluminum incola. Sunt etiam maris indigenæ serpentes terrestribus simi- *pentum diuisio*
les, Plinius. Thaninim sunt duplices, terrestres & aquatiles. Qui in aquis degunt ingentes pi- *secundū loca.*
sces sunt, sic dicti, quod formam quandam draconum siue serpentum referunt, Hoc Hebrai.
P. Fagius.

B.

¶ Megasthenes scribit in India serpentes in tantam magnitudinem adolefcere, vt solidos *Quibus in re-*
hauriant ceruos tauròsq; Metrodorus circa Rhindacum amnem in Ponto, vt superuolantes, *gionibus repe-*
quanuis altè perniciousèq; alites, hauustu raptas absorbeant, Plinius. Serpentes multos & malos *riantur serpen-*
in India esse scribit Strabo. Item serpentes paruos Indicos venenosissimos. Infulas Indiæ occi- *tes.*
dentalis serpentes nutrire, sed minime noxtos scribit Pet. Martyr. In regni Morfili montibus ser-
pentes magni in maxima versantur multitudine, Paulus Venerus. Ex parte septentrionali re-
gni Indiæ longum & magnum est desertum, vbi & serpentes & animalium diuersitates reperis-
se dicitur Alexander imperator, Hatthonus de Tartaris. ¶ In Aethiopia aiunt tantam an-
guitum vim conuenire conuolutèq; in gyrum inuicem, vt montis speciem procul aspicientibus
reddant, Pierius. ¶ Habet Numidia infinitam scorpionum atq; serpentum copiam, quorum
morsibus venenosus multi quotannis interfecti inueniuntur, Leo Africanus. ¶ Apud Afros

ad Occidentem reperiuntur serpentes supra modum grandes, Herodotus. Africae serpentibus adeo fecunda est, ut mali huius merito illi potissimum palma detur. Solinus. ¶ Pharus insula olim (ut testantur Aegyptij) multis diuersisque serpentibus plena erat, Aelianus. ¶ Elymaidis ora infestatur serpentibus, quos flumina deportant, Plinius. ¶ Serpentes vndique gentium conueniunt a verno statim die (nimirum aequinoctij verni) ad Caspiae portas confluunt, Solinus. Per Caspiae portas serpentum multitudo, nisi hyeme transitum non sinit, Plinius.

¶ Serpentum frequentia nomen fecit Ophiusae insulae, Textor. ¶ Candei serpentibus vesci assueti, neque alia regio fertilior earum, Plinius. ¶ Hierichuntij serpentes pingues sunt, &c. Suidas. ¶ Ad paludem, quae iuxta Ephesiam metropolim existit, aiunt cauernam esse serpentium plenam maximorum, Aelianus. ¶ Serpentum genera magis pestifera maxime aestuosis locis gignuntur. Italia frigidioresque regiones hac quoque parte salubritatem habent, quod minus terribiles angues edunt, Cornel. Celsus. ¶ Seruius ait Oscos populos dici ubi plurimum serpentes abundant, in Campania quippe, Pierius. ¶ In Lombardia & agro Ferrariensi serpentum magna copia est, Scaliger. ¶ Arbitrantur plurimi in solis regionibus calidis habitare serpentes, ob connatam frigiditatem eisdem animalibus inhaerentem, tum quod calore magis multiplicentur ac citius incrementum suscipiant: sed reuera frigida illa Europae pars in Septentrione etiam pessimos habet & enutrit serpentes, licet quoad naturam veneni debiliores quam sint Africani, Olaus magnus. ¶ In Botnia quae est cis mare Livonici & multitudinem & magnitudinem eam serpentum esse aiunt, ut cum illis pastores perpetua bella gerant, Scaliger. Aruernorum montes serpentes etiam habent, Idem. ¶ In Heluetiae montibus maximos a venatoribus serpentes conspici certum est, de quibus mirabilia referunt legati qui aliquando Badenam veniunt ad comitia. Operae pretium esset haec omnia ex viris spectatae fidei cognoscere. Gesnerus.

De regionibus a serpentibus devastatis & desolatis.

M. Varro auctor est in Italia Amyclas a serpentibus desetas, Plinius. Serpens quidam inhabitabilem Salaminem faciebat, Lycophron. Neuri, Scythiae populi, vna ante Darij expeditione aetate coacti fuerant solum vertere propter serpentes: nam serpentum cum magna vis ex ipso rum solo est edita, tum maior supernae e locis desertis ingruerat, quibus vix adeo infestati fuerunt, ut relicto suo solo cum Buditanis habitauerint, Herodotus.

De serpentum magnitudine.

In navigatione maris rubri Alexander dicit se serpentes vidisse longitudine quadraginta cubitorum & crassitudine pro recta longitudinis portione, Aelianus. Porus Indorum rex Augusto dona misit, viperas ingentes, serpentem decem cubitorum, testudinem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem, Strabo lib. decimo quinto. In India adoleseunt serpentes ad tantam magnitudinem, ut solidos hauriant ceruos tauroscque, Textor. Circa Rhyndacum amnem Bithy nite conterminant angues nascuntur immanes, neque ob magnitudinem modo, sed ob id etiam mirabiles, quod ubi in aluicum eius aestus solempiter fugerunt, emergunt atque hiant: superuolantesque aues, quantumvis alte & perniciter ferantur, absorbent, Mela, quod & Plinius ex Megasthenese accepisse scribit, ut supra diximus. Serpentes Indici maximi, Solinus. Serpentum Megabumae triginta cubitorum longitudinis meminit Pausanias. Gellius scribit, Tiberonem in historia scriptum reliquisse, bello primo Punico, Attibium Regulum consulum in Africa castris apud Bagradam flumen positis, praelium grande atque acre fecisse aduersus vnum serpentem, in illis locis stabulantem, inuistate immanitatis: eumque magna totius exercitus conflictatione, balistis atque catapultis diu oppugnatum. Eiusdem interfecti longum corium pedes centum & viginti Romam misisse. Eiusdem meminit Plinius lib. 8. Apuae Sciratas (Scyritas vocat Plinius) serpentes maximi nascuntur, quorum alij greges pecorum rapiunt & vorant, alij sanguinem tantum exugunt, Aelianus. In Macra loco sic nuncupato Possidonius scribit, mortuam spectatam fuisse serpentem iugeri longitudine, tanta crassitudine, ut ex vtraque parte assantes equites se inuicem intueri non possent, tanto autem habitu, ut hominem equo insidentem reciperet. Exuuiarum squammam quamlibet clypeo maiorem fuisse, Strabo & Gellius. Volat. lib. duodecimo capite de locis nuper repertis, allegat serpentes mille passuum longitudine, qui certo anni tempore armenta & pastores ipsos totaliter deuorant. In regno Senegae, serpentes denum pedum mensuram excedunt, tantaque sunt vastitatis, ut integras capras hauriant, nec lancinent, solide deuorantes, Aloysius Cadamythus, Gellius, Cardanus & Scaliger. In Hispana insula inuistata magnitudine excellunt, sed tantopere innocentes, ut omnino haud noceant quicquam. Ad Calcutum in tantam amplitudinem procedunt, ut maximorum suum similes efficiantur, excepto pro capite, quod vastius existit, ac nimirum quod earum usus omnibus interdictus sit, ideo eorundem tanta est vis. Errore enim implicatus Calcuti rex, adeo acri interdictione eas tuetur, ut eum qui serpentem confecerit, non minus acerba quam si hominem interfecisset, morte mulctetur, Gellius.

De serpentum colore.

Serpentium colores variare pro locorum diuersitate scribit Nicander: Longo caput extulit antro, Caeruleus serpens, horrendaeque sibilis misit, Ouid. tertio Metamorph. Quod ad serpentes attinet, vulgatum est colorem plerisque terrae habere qua occultentur, Plinius.

Genus serpentum nulla euariat ratione, & omnia ferè proxima lacertis ex terrestri ouiparo genere

genere habere species, si pedes ipsi demas, longitudinem addas; quippe quod intestum cortice sit, & prona supinaque perinde atque lacerti habeat, sed testibus caret, nec alio modo quam pisces meatus duos coeuntes in idem, & vuluam longam ac bifidam habet. Cetera interna eadem sunt serpentibus quae lacertis. Verum omnia earum viscera propter longitudinem & angustiam corporis, longa arctaque habentur, ita ut dignosci prae suae figurae dissimilitudine non queant. Arteria namque longa admodum est, atque etiam gula longior. Arteriae origo ita iuxta os ipsum posita est, ut esse sub lingua videatur: & quidem videtur linguae praeminere, quoniam lingua contrahitur, nec ut caeteris manet. Lingua autem ipsa tenuis, longa & atrii coloris est, atque si extrahas, porrigi longius potest. Peculiare praeter caeterorum linguas serpentibus & lacertis est, ut summa eorum lingua bifida sit; sed praecipue serpentum, quippe quae tenuissimis quibusdam quasi capillamentis discreta vibretur. Venter serpentum velut intestinum laxius habent, canino similem, tum intestinum longum, tenue & ad exitum usque vniforme. Cor arteriae postremae adhæret exiguum, sed longum & renem speciem referens; quam obrem videri interdum potest minus mucronem suum dirigere ad pectus. Pulmo deinde adnectitur simplex, fibrosus, fistulosus, praelongus, longaeque a corde sepositus. Iecur item longum & simplex; sed lien exiguus rotundusque ut lacertis. Fel similiter atque in piscibus habetur; natricibus enim adnexum iecori est, caeteris intestino magna ex parte adhæret. Dentes exerti omnibus sunt. Costae totidem, quot dies mensurae integrum complet; singulis enim tricena. Euenire serpentibus idem quod pullis hirundinum nonnulli aiunt: oculi enim serpentum lacertis subnasci alios referunt; caudae etiam lacertis atque serpentibus amputatae renascuntur, Aristoteles. Haec etiam vis & natura ad serpentium nationem pertinet, cor quidem ut in gutture habeant, fel autem ad intestina, testiculos ad caudam possideant; longula sane oua & mollia pariant, in dentibus venenum gerant, Aelianus.

¶ Serpentium oculi parui, Cornarius. Anguibus vniuersis hebes visus est. Raro in aduersum contuentur, nec frustra, cum oculos non in fronte habeant sed in temporibus, adeo ut citius audiant quam aspiciant, Isidorus. Serpentium catulis & hirundinum pullis si quis oculos eruat, renasci tradunt, Plinius.

Palpebrae sunt nulli animantium, nisi quibus & in reliquo corpore pilis; sed quadrupedibus in superiore tantum gena, volucris in inferiore: & quibus molle tergus, ut serpentibus, & quadrupedum quae oua pariunt, ut lacertae, Plinius. Aues & serpentes & quaecumque ex quadrupedibus sanguinis composites ouiparae sunt, foramina quidem narium ante os habent, sed non ita explanata, ut nares appellari possint, nisi spirandi officio, Aristoteles. Pennatorum animalium buboni tantum & oto pluma velut aures, caeteris cauernae ad auditum. Simili modo squamigeris atque serpentibus, Plinius. ¶ Dentium tria genera: serrati, aut continui, aut exerti. Serrati praecipue coeuntes, ne contrario occursum atterantur, ut serpentes, piscibus, canibus, &c. Plinius. Quibusdam dentes sunt in os vergentes ne excidant cibi, nullum habentibus retinendi admitticulum; similes aspidi & serpentibus. Sed duo in superna parte dextera laevaque longissimi, tenui fistula perforati ut scorpionum aculei, venenum infundentes. Non aliud hoc esse quam fel serpentium, & inde venis sub spina ad os peruenire, diligentissimi auctores scribunt. Quidam vnum esse eum; & quia sit aduncus, resupinari, cum momorderit. Aliqui tunc decidere eum, rursumque recrescere, facilem decussum, & sine eo esse quos tractari cernimus, Idem. Paulo ante quadam de lingua ex Aristotele allata sunt, quae huc etiam pertinent.

¶ Ad saporum gustatum serpentes & lacerti linguam habent longam & bifidam: atque ita longam serpentes, ut ex paruo longè protrahi possit. Bifida & parte extrema capillamenti tenuitate est, propter suae naturae cupiditatem: duplex enim voluptas ipsi capitur, quasi duplicem sensum gustandi habeant, Aristoteles. Lingua tenuissima serpentibus est & trifida (bifida potius secundum Aristotelem) vibrans, atrii coloris, & si extrahas praelonga, Plinius. Lacertis & serpentibus lingua extrema parte pilosa (id est oblonga & exilis instar pili), Plinius. Vide in Lacerto. b. Lacerta linguam dicitur habere pilosam, sed non habet: imò sunt dentes parui ut pili, & est bifida, sicut lingua serpentis, Albertus. Nullum animal in tanta celeritate linguam mouet ut serpens, adeo ut triplicem linguam habere videatur cum vna sit, Isidorus.

¶ Cum voracissimae sint serpentes, & longam & tenuem habent gulam, seseque humo excitant, seseque celsas & erectas constituunt, extrema cauda nitentes, ut in aluum procliuor delabatur cibus, Aelianus. Serpens collum minime sed proportionale colli habere videri potest, Aristot. Caret pedibus genus omne serpentum, ut pisces, Idem. Cauda praeter hominem & simias omnibus ferè animalibus, & oua gignentibus pro desiderio corporum, amputatae, lacertis & serpentibus renascuntur, Plinius. Serpentes venenum in cauda habere, inde id ad os derivari in vesicam quandam, quae tenera & fragilis sit, & quoties mordent frangatur. Agyrtas hanc vesicam eis frangere, ut veneno careant; sed idem rursus intra 24. horas a cauda ad vesicam illam oris recolligi scribit Neapolitanus. Animalia quadrupeda non pennaata, quae oua pariunt, cortice omnia mununtur. Cortex hic loco squammæ similis potest appellari. Sanguineum quod pedibus careat ex natura genus serpentum est, idque intestum cortice est, Aristoteles. Quae animal pariunt, pilos habent; quae oua, pennas aut squamas aut corticem, aut testam, ut testudines: aut cutem puram,

Serpentum descriptio vniuersalis.

Oculi.

Palpebrae.

Nares. Aures. Dentes.

Lingua.

Gula.

Collum. Pedes. Cauda.

Cortex.

Coste.
Dorsum.
Pulmo.

Lien.
Fel.

Exia.

Testes.

Vulva.

Vesica.

vt serpentes, Plinius. Costæ serpentibus triginta, Plinius. Serpentium dorsum piscium more compleri apertum est, Idem. Serpentibus natura ossium spinacea est præterquam magnis: robur enim eorum validiora exigit firmamenta, eadem qua & vituperis ratione, Idem. Serpentibus & piscibus omnia similia sunt, nisi quod pulmo serpentibus datus est, quoniam terra vtantur: pisces eo carent, & branchias vice pulmonis sortuntur, Idem. Quidam lienem putant inesse oua parientibus, item serpentibus admodum exiguum, Plinius. Serpentum pars maxima fel toto intestino prætextum habere cernitur, Aristoteles. Serpentum pars maxima eodem modo fel habere cernitur quo pisces, Idem. Fel serpentibus portione maximè copiosum & piscibus, Plinius. Exta serpentibus & lacertis longa, Idem. Serpentes propter corporis formam quæ longa est & angusta, speciem quoque viscerum habent prolixam & cæteris animalibus dissimilem, vt quam ad sui corporis opificium quasi formulam effigiatam sortiantur, Aristoteles. Serpentes nulli testes habent, vt nec vllam animam quod pedibus caret, Idem. Pisces & serpentes testibus carent, sed meatus continent binos, qui de septo exorti, latus spinæ vtumque perreptant, coeuntque supernè in vnum, atque ita ad ostium excrementi finiunt, Idem. Tendit serpentibus vulua prolixior, modo corporis exorta inferius, vno continua meatu, deductaque in latus spinæ vtumque, quasi duplex meatus vsque ad septum, in qua oua ordinatim gignantur, & eduntur non singulatim sed serie continente solent, Idem. Serpentes vesica carent, vt etiam cætera quæ penna aut squamma aut cortice integuntur (præter testudinem) tum propter humeris assumpti exiguitatem, tum quia quantum excrementi contrahitur, in ea ipsa (scilicet vel pennas vel squammas vel corticem) insumatur per carnem laxiorem diffusum & euaporatum, Idem. Libet hic ad huc descriptione serpentis, quam Io. Gregorius Macer Szepius poeta optinuit, qui serpentem dissectuit, sua manu ad Doctorem Gesnerum scripsit anno 1562. quæ sic habet. Anno 1558. Serpens fatia grossus, longitudine semiorgyali, cum in gramine recubassem, iuxta me colum efferre, & strepitu accedere cepit, quem ego interficiens ligno fortiter affixi, & cutem primo fatis asperam detraxi. Erat inter cutem & carnem subtilis sed pinguiuscula membrana, quæ tamen cum ipsa cute descendit. Vbi ad locum excrementi, qui sub aluo est, sicuti & in piscibus, excoiando ventum est, grauissimo odore faeces humana excrementa superarunt. Detracta cute membra interiora statim patuerunt: quæ cum colligerem, partim auibus partim piscibus communia esse, quædam & propria serpenti videbam. Nam trachea arteria longitudine quatuor aut amplius digitorum paruis & gracilibus circulis tornata ad pulmonem descendebat, cui cor & vesicula fellis adhererant. Postea longo fatis ductu in formam hepatis Lucij piscis eius hepatis extendebatur: deinde abdomine siue pinguedo candida & fatis subtilis, longitudine dodrantali hepatis & intestinis aderat. Intestina à faucibus vsque ad excretionis locum more intestinorum piscium descendunt. Infra hepar vtinque iuxta intestina neruosa vena longo ductu descendebat, cui aderant inhaerentia oua, ita quidem pelliculis albis tecta, vt in gallinis videmus, sed situ distincta, quod longo ordine ducerentur: numerus in quolibet latere erat triginta & duorum ouorum: lingua bifida acuta, sed non venenata quantum potui attendere. In corde itaque & pulmone & trachea arteria, cum auibus continet. In hepate, intestinis & abdomine cum piscibus, in loco vesiculae fellis & ouorum dispositione ab vtisque dissidet.

Sibilus.

Cibus.

Ex his quæ linguam habent & pulmonem alia longam sibilum edunt, vt serpentes, Aristoteles. Oua parientibus sibilus, serpentibus longis, testudini abruptus, Plinius. Quod strident vluantque feræ, quod sibilat anguis, Lucanus. lib. 6. *ροίσει πλωέρον*, id est immensum sibilabat, Apollon. de serpente custode velleris aurei. Serpentes pollent tactu, Cæli Rhodig. Cum serpens ad seducendos primos parentes nostros diabolo sese organum præbuisset, Deus dixit illi: Quoniam hoc fecisti, maledictus es præ omni iumento, & præ omni bestia agri: super ventrem tuum gradieris, & puluerem comedes cunctis diebus vitæ tuæ, Gen. 3. Serpenti panis erit puluis, Esaiæ 65. Lingent puluerem sicut serpens, Micheæ 8. Serpentes omniuoræ sunt, vt & reliqua cortice intacta animalia. Nam & carnem edunt & herbam, Aristoteles. Cum serpentes carniuoræ sint, quicquid ceperint succo exuto reliquum totum per meatum sui secessus emittunt. Accipit serpens vndelibet quod datur, siue auis siue bellua: oia etiam deuorat, sed cum acceperit reducit, & vsque eo retrahat, quod partem nactus postremam è directo constituat, tum colligit se, in breuè contrahit, vt quod inditum supra tenetur, in vnum extenctio corpore deducatur, quod propterea ita facit, quia gulam tenentem habet & linguam, Idem. Serpentes pinguescunt otis, spectanda quidem draconum arte. Aut enim solida hauriunt, si iam fauces capiunt, quæ deinde in semet conuoluti frangunt intus, atque ita præamina excutiunt: aut si tenerior est catuli adhuc ætas, orbe apprehensa spiræ, ita sensim vehementerque præstringunt, vt amputata parte ceu ferro, reliquam quæ amplexu tenetur, forbeant. Simili modo auibus deuoratis solidis, contentione plumas & ossa reuolunt, Plinius. Serpentes insectis omnis generis vescuntur, Bellonius. Cibus serpentum septentrionalium æstate herbæ, carnes & aues sunt, quartum pennas & plumas postea euomunt: denum si possunt, lac & vinum vel modicam aquam bibunt, Olaus magnus. Serpentes omnium maximè animalium vel cupedia dedunt: sed desiderium

derium his quoque bibendi exiguum, & reliquis quibus pulmo fungosus est, qualem omnia habent quæ oua pariunt, & quibus parum sanguinis est. Serpentes vini incontinentes etiam sunt: proinde viperas aliqui vino cum fictilibus ad sepes disposito venantur: ebriæ enim capiuntur, Aristot. Serpentes, cum occasio est, vinum præcipue appetunt, cum alioqui exiguo indigent potu, Plin. Serpentes omnes delectantur vino & facillè ingrediuntur vasa vbi sit vinum, quod postmodum venenant, Mercurialis. Serpentum genera omnia bibere, vbi sint aquæ, patet ex Archemori Cadmi historia, Scaliger. Serpentes, lacertæ & similia, quod sine potu viuere possunt, nulli dubium est. Afros hæc animalia, in ea parte Africae in qua nunquam pluit, onum mandere affirmare aiunt, qui vel apud nos vermibus quidam multipes atterque gignitur, sese in orbem conuoluens: hunc autem locis illis multum admodum nasci, naturaque esse humidum narrat, Theophrastus. Diu & serpentes & phalangia viuere possunt sine cibo, Aristot. Eadem minimo & penè nullo cibo vtuntur, cum asseruantur inclusæ, sicut aranei quoque, alioqui suctu viuentes. Ideo nullum interit fame aut siti venenatum: nam neque calor his, neque sanguis, neque sudor, quæ auiditatem naturalem sola augent, Plinius. Serpentes decem menses sine cibo viuere possunt, modo aliquando paulum aquæ illis præbeatur, Bellonius. Si serpentes calidi sunt qui fit vt integros tres aut quatuor menses, id est, toto isto tempore quo delitescunt, absque cibo viuunt? Annon in serpentibus id quod in quibusdam mulieribus vsu venit, quæ cum plenæ sint humore pituitoso & crasso, & calorem naturalem (proportione tamen huic humori respondentem) valde imbecillum habeant, longo tempore absque nutrimento degunt? Annon hæc est ratio, quam omnes philosophi de serpentum cibi abstinentia omnimoda protulerunt? Ob hoc natura illis carnem & pellem solidiorè & crassiorè suppeditauit, ne calor natiuus tam facillè in illis euanesceret, sed in corpore permanens, vitæ pabulum præberet, Greuin. lib. 1. de venenis. Serpentem apertis oculis dormire scribit Philes his versibus:

*Ωπὼς καθύδρει, καὶ δ' οὐκ ἄλλω βλέπειν,
ὄφεις τε καὶ πῶδες, καὶ θυμὸς πῆρης λέων;
ἔπιπέταται γὰρ ἡ χλαμὺς τῶν ὀμμάτων
ἄλλω τινὸς χιτῶν ἢ ἀπαλωτέρῃ
φωρῶντι ἢ αὐτοῖς, ὡς δ' ὀπίσθας, τὰς κάρσας.
Quomodo dormit, & simul cernere videtur,
Serpens & lepus & animosus leo?
Circumregitur enim chlamys oculorum
Alia quadam tunica molliore
Custodiencie ipsis pupillas, velut dioptras.*

Id est,

Serpentes dormituri saepe caput in sinum bubulum inferunt, reliquam corporis partem non putant nimirum caput tutum fore, Incertus.

Serpentem stercus vt plurimum bene olet propter siccitatem naturalem. Sunt & quibus spiritus procul adeo reddet vt Moschus videatur, atque hi in Orientali India inter Calecutum & Canonor, Cardanus de subtili. Loca in quibus vt plurimum inueniuntur serpentes, sunt caulae, castra rusticae, & scopuli, aut exiguae valles, colles, prata quæ prope lucos & sylvas caeduas sunt, Greuinus in lib. de venenis. In odoriferis syluis serpentes, siue serpillas, vt veteres loquebantur, reperiri frequentissimas traditum est & scribit bibliothecæ 4. Diodorus, Cæli Rhodig. Videtur (licet raro) mirum spectaculum in Aquilone, quomodo profundè sub radicibus arboris betulinæ manent serpentes: quorum multitudo suo afflatu calorem in radicibus excitat, vt folia huius arboris semper durante hyeme viridia permaneant. Quocirca gens naturæ secreta ignorans, arborem sacram putat, quasi magno numini consecratam. Nec multum dissimile asserere videtur Solinus cap. 40. in quadam Africae gleba non sine miraculo lucum virere vndique secus agris arentibus. Hyeme tamen in cauatibus arboribus, vel rupibus serpentes latent, pro cibo somno vtentes, Olaus Magnus.

Bonus excrementorum & spiritus odor. Loci in quibus versantur.

Serpentes mensibus quatuor frigidissimis latent: nec per id tempus quicquam comedunt: cætera quidem serpentes cauernas subeunt terræ, sed viperæ sub saxis conduntur, Aristoteles. Latibus teguntur, Lacertus, Salamandra, Testudo, Crocodilus, Serpens, Plinius. Serpens latet hyberno tempore, æstiuo prodit, Textor. Serpentes quemadmodum quædam alia animalia natura frigida, vbi hyemem appropinquare viderint, in cauernis suis se recondunt, ibique per quadrimestre spatium, quod id tempus ferè omnium sit frigidissimum, habitant semimortui veluti, quousque sol aërem excalescens, suumque calorem omni generi animantium communicans, eis nouam quasi vitam restituit, Greuinus. Sciendum item chias (χλιας) dici serpentum latibula: vocant & ειλιας, Cæli Rhodig. Latere serpentes diu possunt exiguo contenti cibo, quod norunt circulatores qui eos in pixide lignea circumferunt commodissimè modico fursure apposito, Cardanus.

Latent hyeme.

Serpentes hyeme non lædunt, æstate pessimi, Galenus. Tutò serpens etiam pestifera tractatur, dum riget frigore: non desunt tunc illi venena, sed torpent, Seneca, epist. 5. Per ætatem ser-

Hyeme non lædunt ætate maximè nixi.

pentis maximè sub caniculæ feruore cum vehementer æstuant, furorem præ se ferre videntur, adeo vt ne exiguo quidem momento quiescere possint, Galenus de locis affectis, lib. 2.

Natura frigidissimi sunt.

¶ Serpentes omnes tactu quam frigidissimi esse perhibentur, Incerus. Serpentibus neque calorem, neque sanguinem neque sudorem inesse scribit Plinius lib. 10. cap. 72. Galenus item lib. de Ther. ad Pis. 8. manifestè credit serpentes omnes esse frigidè temperamenti. Idem sentit Rasis. 35. contin. 3. Contra verò Auicenna 6. quarti tract. 3. cap. 21. miratur inuentos esse homines qui crediderint serpentes esse frigidæ temperaturæ. In ijs quos Gallia profert maximum inesse frigus experimur, si manibus tractentur, idq; in mediâ etiam æstate: quod bona fide affirmare possum, &c. Greuinus, in libro suo de venenis cap. 1. vbi multis rationibus ostendit & probat serpentes natura frigidos esse contra Matheolum qui contrarium affirmare videtur. 10 Eandem sententiam confirmat Mercurialis lib. 1. de morbis venenatis & venenis his rationibus: vna est quia omnes qui venenatur à serpentibus, frigore quodam mirifico statim tentantur; altera est, quia hæc animalia, vt dicebat Aristot. 32. de hist. anim. latent quatuor mensibus in cauernis non alia ratione, nisi quia cum frigidè temperamenti sint, non possunt sustinere aëris frigus, & propterea in latebras terræ vbi calor est, se recipiunt; tertia est, quod si summa æstate serpentes omnes tractentur, nemo est qui sensu ipso non experiatur, hæc animalia summè frigida esse: quarta, cum omnis animalium calor sit in sanguine locatus, exiguo autem sanguine præditi sint serpentes, quis non videt eos necessariò frigidos esse? Hactenus Mercurialis. Serpentum vda sunt corpora, adeo vt quacumq; eunt, viam humore designent, Isidorus.

Motus.

¶ Conuolutim serpere dicitur serpens, à Galeno de anatom. administrat. libro 6. 2. 20 Eιδωται δὲ de serpentum & vermium motu dicitur qui sese in arcum colligentes & posteriora attrahentes, progrediuntur. Quod eleganter Virgilius expressit de serpente loquens, tractu se colligit anguis. Theophrastus. De iisdem dicitur etiam ἰσπερ, id est, serpere, & Eιδωται, id est, voluit & reptare. Quæ pinnis aut non amplius binis aut nullis, vt serpentes, vtuntur, quæ ternis ea quoque notis nihilominus mouentur, flexus enim quaterni his aguntur aut bini cum pinnis binis, Aristot. Deus serpenti postquam mulierem decepsisset, dixit: quia fecisti hoc, maledictus eris præ omni animali. Super ventrem (seu pectus) tuum gradieris, &c. Genesis 3. Vestigia serpentum talia sunt, vt cum pedibus carere videantur, costis tamen & squamarum nrisibus erepant: quas à summo gutture vsque ad imam aluum parili modo dispositas habent. Squamis enim quasi vnguibus, costis quasi cruribus innituntur. Vnde si in qualibet corporis parte ab aluo vsque ad caput ictu aliquo collidatur, debilis reddita cursum habere non possit, quia vbiunque ictus ille incidit, spinam soluit, per quam costarum pedes & motus corporis agebantur, Isidorus. Serpens non extenditur nisi moriens, Erasmus. Serpentes eodē natant modo quo in sicco reptant, Aristot.

Ortus.

¶ Anguem ex medulla hominis spinæ gigni, accepimus à multis, Plin. Hominis mortui spinæ medullam putrescentem in serpentem conuertit aiunt, exoriturq; serpens, & serpere animantem inmanissimum ex mansuetissimo. Atque bonorum honestorumq; hominum reliquias requiescentes non modo quietem pro præmio, sed etiam eorum animas bona, quæ toties attestata sunt à sapientibus, habere, malorum verò hominum spinas post è vita excessum talia monstra parere. At id aut est totum fabulosum, aut si adhibenda ei fides sit, præmium meo iudicio dignam suis meritis malis retulerit, qui serpentis pater efficitur mortuus, Ælianus. Serpentes ex hominum cadaveribus medijs medullis gigni, sicut apes ex bubus gignuntur, ex equis fuci, ex asinis crabrones scribit Plutarchus, Textor. Ex humano cadauere serpentem gigni tradidit rerum naturalium scriptores, Pierius. Sunt quæ cum clauso putrefacta est spina sepulchro, Mutari credant humanas angue medullas, Ouid. lib. 15. Metamorph.

In Ægypto mures ex terra & imbre nascuntur, & in alijs locis ranæ serpentesq; & similia, Macrobius. Auicenna asserit serpentes ex mulierum præcipuè capillis concipi, quod produci-ctiores sint, humectioresq; natura, Cæl. Rhodig. Nic. nder in Theriacis arbitratu venenata mortuq; oblaudentia ex Titanum sanguine, hoc est Typhoei esse concepta. Acusilaus autem scribit id genus animalia ex Typhonis cruore propagata. Apollonius verò Rhodius in Alexan- dria constitutione, ex Gorgonis guttis sanguine stillantibus, Idem. Virgilius fimeta subdio concauo loco, & qui humorem colligat, stramento inecta, ne in sole arefiant, palo è robore depacto fieri iubet, ita fore ne innascantur his serpentes, Plinius.

Coitus.

¶ Quæ pedibus carent, & longo sunt corpore, vt serpentes & murenæ, ijs coitus circumplexu mutuo supinarum partium agitur. Et quidem serpentes ita circumuolutæ sibi ipsæ cohærent, vt vnus serpentis bicipitis corpus totum esse videatur, Aristot. Coeunt serpentes complexu mutuo, propter ineptam sui corporis formam ad applicandum. Cum enim exigua quadam sui parte coniungantur, nequeunt præ nimia prolixitate adaptari: cumq; membris, quibus amplectantur, careant, pro ijs agilitate corporis vtuntur, complexuq; mutuo sese obuoluentes expediunt Venerem, Idem. Rursus in terrestribus oua pariunt serpentes. Coeunt complexu, adeo circumuolutæ sibi ipsæ, vt vna existimari biceps possit, Plin. Cum inter se coeunt serpentes, odo-rem

rem exhalant grauissimum, Ælianus. Serpentes & pisces testibus carent, sed binos meatus continent, qui foetifico semine cum coeundi est tempus implentur, & lacteum omnes emittunt humorem. Colligunt hi sese in vnum caput, quemadmodum in auium genere vnitur quod subeat. Hoc ergo inferitur atque in locos & receptaculum tenditur foeminarum, Aristot. ¶ Expedum aliæ animal pariunt vt viperæ & cartilagineæ: aliæ ouum, vt piscium genus ac ceteræ serpentes, Idem. Ceteræ serpentes (præter viperam) oua pariunt foris contexta ad monilis, id est, ornamentum muliebris, quod ambit collum, similitudinem, incubant quæ pepererint, in terra, & foetum sequente excludunt anno, Aristot. Plinius. ¶ Murenas in sicco littore elapsas vulgus coitu serpentum impleri putat. Huius opinionis fuit Oppianus lib. 1. Alcuticæ. Plinius scribit 10 Licinium Macrum tradere murenas tantum foemini sexus esse & concipere è serpentibus: ob id sibi à piscatoribus tanquam serpentibus euocari & capi. Id etiam D. Ambrosius & complures antiquorum tradunt: cui opinioni Athenæus refragatur auctoritate Andree, qui de his quæ falso creduntur, librum edidit, P. Iouius de piscibus lib. 1. Vide plura in historia Viperæ. ¶ Sunt in Asia genera serpentum, quos ore parere hominum opinione receptum est, Alcias tus, forte de Amphibæna intelligit.

¶ Anguina senectus, sive vt Plinius nominat, Vernatio, serpentium exterior similis membranæ cutis, quam primo vere inter duos lapides, vel alias huiusmodi res exuunt, vulgò German. vocatur ein schlangen haut & schlangenbalck: Græcè γήρας, θραύς δέρμα, σφραγισθηρίε, Latine, Anguina pellis, Senectus: Spolium vel exuuitæ serpentis. Arabicè Geluc vel genlut, id est corium serpentis, Syluat. Fulcalhaileb spolium serpentis, Idem. Item Alchalha & Selach alha se, Italice Spoglia delle serpi: Hispanice Pelle de la culebra, Matheolus. Reuifescunt serpentes pelle sequestrata, quam nunc senitium nunc senectutem appellat Plinius, Leberida Græci. Auctor tamen libro tertio est Strabo cuniculos à quibusdam Leberidas dici. Anguim porro corium dicit Callimachus in Hecale etiam Syphar. Cæl. Rhodig. Nonnulla ex ijs quæ conduntur exuunt id quod senectus vocatur: quod cutis vltima est & primi ortus operculum, Aristot. Cortice inecta magna ferè sui parte secessus suo tempore latent, & exuunt senectutem ea quibus cutis mollis, nec prædura & testacea quidem est, qualis testudini, sed qualis stellioni, lacerto, & præcipuè serpen. ibus est. Exuunt enim hæc omnia, tum vere cum egrediuntur, tum etiam autumno. Viperæ etiam exuit tam vere quam autumno. Cum serpens exuere incipit, ab oculis primùm detrahi aiunt, ita vt obsecari videatur ijs qui rem non intelligunt, tum caput exuunt: glabrum enim hoc omnium antequam reliquum corpus appareret: atq; vna ferè nocte & die senectus tota exuitur, à capite orsa ad caudam, & cute altera intus subnascente ipsa remouetur. Vt enim foetus in uolucro secundarum, quo contentus prodierit, exuitur: sic ista senectute detracta renouatur, Idem. Anguis hyberno situ membrana corporis obducta, sceniculi succo impedimentum illud exuit, nitidusq; vernat. Exuit autem à capite primùm, nec celerius quam vno die ac nocte, replicans, vt extra fiat membrana, quod fuerat intus. Idem hyberna latebra visu obscurato, marathro herba sese affricans, oculos inungit ac refouet. Si verò squammæ obtorpuere, spinis iuniperi se scabit, Plinius. Ineunte vere, cum senectutem serpens exuerit, tum etiam visus hebetudinem, tanquam oculorum senectutem, abijcit: quo ex morbo, ad moris ad marathrum oculis, liberatur; nam ex eius hyberna in latibus obscuris mansione, oculos hebetes & præstrictos frigidibus calefaciens marathrum purgat, atq; acres & acutos efficit, Ælianus. Serpentes vere senectam exuunt, & degustato sceniculo velocius ac perspicaciores fiunt, Nicander. Vanum esse opinor canis ortu angues candidos membranam exuere, quoniam neutrum in Italia visum est: multoq; minus credibile in tepidis regionibus tam serò exui, Plinius. Neq; vere tantum exuit anguis, verum etiam autumno, & pro locorum temporumq; conditione: æstate etiam Aristotele hoc asserente, licet id abneget, Plinius Pierius. In Septentrione tempore veris fricatione serpentes cutem exuunt inter saxa, Olaus magnus. Senectutem serper ferè exuere, quod in angusto foramine (cui per vim se impenetrat) veterem deponat pellem, Textor. Ob siccitatem etiam arida cutis exuitur vere ab ipsis, vocantq; senectam. Contingit enim illis quod & hominibus elephantia laborantibus, scilicet vt ex vapore corrupti humoris cutis siccetur & elucetur. Ob id vere exuunt illa diuturna fame siccata, Cardanus de subtil. Vernationem serpentum non tam esse pellem quam sordes quasdam in corpore musci instar collectas existimat Greuinus lib. 1. de venenis. Foeniculum nobilitauere serpentes, gustatu (vt diximus) senectam exuendo, oculorumq; aciem succo eius resciendo, Plin. Visum longo situ amissum serpens foeniculo recuperat, Textor. Foeniculum illud quo serpentes affricant oculos, illud esse foeniculi genus existimat Mercurialis lib. 1. de venen. morb. & venenis, quod Florentini appellant baccatum, atq; pro venenato habent.

D.

60 Serpens erat calidior omni bestia agri quam fecerat Iehoua. Gen. 3. Estote prudentes, sicut serpentes. Matth. 10. Ioh. 1. zetztes Chil. 9. cap. 263. hoc sensu hæc verba à Domino prolata ait: Serpens ajsua.

uate capita vestra, quemadmodum serpens qui insidijs petitus vapulansq; ad mortem omnino do caput suum abscondit, sic nos à tyrannis & impijs cruciati, caput seruate mihi, fidē vestram, & ne Deum negetis vsq; ad ipsam mortem. Poterit praterea aliquis rhetoricē hoc dictum illustrando, seruanda iubere capita, hoc est authores (ut dicitur) & dominos nostros, nec quos decipere aut fallere dolis sacrilegis. Hæc Tzezes. De astutia serpentis passim à scriptoribus hoc adducitur, quod petitus totum corpus obijcere periculo soleat, modò caput illæsum seruet, quo seruato, facillè etiam læsus curatur, Fagius. Idem in exegefi sua super priora capita Genesios. 4. cap. Quidam Hebraeorum dicunt, serpentem primùm recto corpore incelsisse, atque humanis affectibus etiam præditum fuisse, indeq; astutia cuncta superasse animantia. Serpentes quidam ob id putant dici sapientes, quod longissimè cernant. Dracones certè Græcè à δῆραω vocantur. 10 Hæc ille. In naturalibus bonis, quæ nobis & irrationalibus animantibus videmus esse communia, viuacitate quadam sensus serpens excellit. Vnde & legitur in Genesi; Serpens autem erat sapientior omnibus pecoribus terræ. Dicit autem Plinius, Si creditur, quod serpentis caput etiam si cum duobus euaserit digitis, nihilominus uiuit. Vnde & totum corpus obijcit pro capite ferientibus, Isidorus. Animantium aliæ sunt illiberales, perfidæ, insidiosæq; ut serpentes. Aristoteles. οἱ κερπογενεὶς κακοί, μάλα δὲ αἰνοὶ καὶ δειβλοί, καὶ οἱ ὄφεις τοῖστοι, id est qui paruis sunt genis, mali & maximè crudeles & insidiosi sunt. Serpentes enim tales sunt. Adamant.

Implacabilem furorem diuinæ literæ per serpentem voluminibus implicatum, & qui linguis micet ore trifulcis (ita enim describitur irritatus) expressere. Psal. 58. Furor eorum serpenti ni furoris instar, &c. Incomparabilis porrò est in angue furor, qui simul ac se læsum sentit, ita vti sanè furit, vt nunquam absistat, donec venenum intulerit, aut præ rabie exanimetur, vt ait Euthymius, Pterius. Quin & affectus indicia sunt etiam in serpentibus immittissimo animantium genere, Plinius. Serpentium oua aiunt iniecta igni matrem ad se etiam eminus odore allectam vocare. Id Funckius iurat se Lofstorfij vidisse, cum ouum vnus in fornacem proiectum esset, mox matrem ipsam cum festinatione accessisse sibilantem (odore nimirū percepto) & fornacem ingressam esse, licet astantibus ad eum quibusdā viris, à quibus partim baculis occisa est, partim igne læsa. Dubitari possit, an hoc per σὸρῆν acciderit, an quod odore illecta fuerit. Nam & alioqui fertur, si serpens vratur, in sylua alicubi, alios etiam accedere, siue sibilantem, siue etiam odore allectos. Canes, boues, sues, capræ, serpentes & bestiaæ aliæ cum impendentem pestem, tum verò terræ motum, & cæli salubritatem, & frugum fertilitatem præsentiant: neq; tamen ratione carent, ab eorum quæ sibi aut salutem, aut perniciem afferre queunt, intelligentia aberrant, Ælianus. Quinq; ante diebus quàm Helice funditus euerteretur, qui in ea erant mures, mustela, serpentes & verticillæ, cæteraq; eiusmodi ex eo loco exierunt. Idem.

Serpentium morsus non petit serpentes, Plinius, Textor. Sed iam serpentum maior concordia, scilicet, quàm hominum inter se, Iuuen. Sat. 15. Serpens cum vulpe amicè viuunt: ambo enim cauernis gaudent, Aristot. Cum monachi quidam subinde ægrotarent, nec mali causam intelligere possent, audiuerunt tandem à rustico operario, qui eatum monasterij cum serpente ludentem viderat. Non erat autè letale hoc venenū, quia læticia serpentis ex ludo veneni vim remittebat. Nec mirum, cum mures etiam cum serpentibus colludant. Pongettus. Mira referuntur de anguillis, quomodo à serpentibus audiuntur & liberentur. Quidam monachus narrabat talem historiam: se cum puer esset voluisse anguillam magnam in quendam locum deferre: cum autem in quandam syluam venisset, anguillam sibilasse, ac statim aliquot serpentes sibilu excitatos accurrisse, se verò expauesactum fiscellam, in qua erat anguilla, deposuisse, ac inde aufugisse: cum verò mox reuerteretur, ac fiscellam denuo auferre veller, anguillam non fuisse amplius repertam, cum tamen fiscella adhuc bene vincta & clausa esset. Hæc sæpe retulit nobis D. Rodolphus à Vuil monachus Capellensis: an sibilent tamen anguillæ, nescio, cum pisces muti sint: fortassis serpentes sibilantes tantum audiuerat. Similes ferè siue historias siue fabellas multas audiui, Incerus. Fœniculum anguibz gratissimum, Plinius. Hedera serpentium frigori gratissima, vt mirum sit vllum honorem habitum ei, Idem. Hederam amant serpentes, 50 Textor.

Deus alloquens serpentem, postquam hominem seduxisset, inter alia dixit, Ponam inimicitias inter te & ipsam mulierem & inter semen tuum & semen eius: ipsum conteret tibi caput, & tu conteres ei calcaneum, Genes. 3. Hoc simpliciter significat, hostile semper fore dissidium humano generi cum serpentibus, quale hodie cernitur. Fit enim arcano nature sensu vt ab ipsis abhorreat homo. Proinde quòd quibusdā serpentes sunt in delicijs inter prodigia reputandū est. Carerum tale odium fore denunciat, vt sibi vltro citroq; molesti sint: serpentem hominibus infectum fore, & homines vicissim per dendis serpentibus fore intentos. Serpentum genus homini est inimicum. Est enim vetus inter illos & nos dissidium, & irreconciliabile, futurumq; donec meminerimus illius inauspicati pomi, Erasmus. Fauorabile verbum Isidorus de natura serpentum profert, quòd hominem nudum & dormientem nunquam lædant: idē mibi in pueritia

Storge.

Serpentia præsentio, pestis, famis, ruinae, &c.

Sympathia cum alijs animantibus.

Antipathia cum homine.

pueritia & adolescentia serpentibus sine læsione sepius congregienti contigit, Olaus Magnus. Ad primos ortus Euphratis quædam serpentes nascuntur hominibus externis, non item indigenis inimicissimæ, atque vsque eo infestæ, vt eos morte mulcent, Ælianus. In Syria angues circa Euphratis maximè ripas, dormientes Syros non attingunt: aut etiam si calcati mordere, non sentiuntur maleficia, alijs cuiuscunque gentis infesti, auidè & cum cruciatu exanimantes: quamobrem & Syri non necant eos, Plinius. Quædam animalia innoxia indigenis, aduenas interimunt, sicut serpentes parui in Tiryntho, quos terra nasci proditur, Idem.

Omnibus hominibus contra serpentes inest venenum, feruntq; ictas salua vt feruentis aquæ contactum fugere. Quòd si in fauces penetrauerit, etiam mori, idē maximè hitmani iuni oris, Idem. Ophilius scribit serpentes rumpi, si quis in hiatū earum expuat, Idem. Est vtiq; vt serpens, hominis quæ tacta salua, Disperit, ac sese mandendo conficit ipsa, Lucretius. Animaduertendum est naturam ostendisse nobis ieiuni hominis sputo serpentem necari posse. Causam philosophi perscrutantur, aiuntq; fieri hoc ob magnam inter vtrumq; animam contrarietatem: Serpens siquidem frigida & sicca est corporatura, homo autem calida & humidat: hinc alterum alterius visu tactuq; exhorrescere, humanoq; sputo tactum anguem aque fugere, ac si feruentem in aquam incidisset. Id si penetrarit in fauces, etiam extingui, Pterius. Serpentes salua hominis interimunt, Cælius Calcag. lib. 1. epistolarum. Troglodytarum genus hominum, quod ex habitandi & viuendi ratione nomen duxit, serpentibus idcirco formidabile est, quod eas huiusmodi hominum natio exest, ac in cibo consumit, Ælianus. Crates Pergæus in Helleponto circa Parium, genus hominum fuisse tradit, quos ophiogenes vocat, serpentum ictus contactu leuare solitos, & manu imposita venena extrahere corpori. Varro etiam nunc esse paucos ibi, quorum salua contra ictus serpentum medeantur. Similis & in Africa gens Pysyllorum fuit, vt Agatharcides scribit, à Pysillo rege dicta, cuius sepulchrum in parte Syrtum maiorum est. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, vt cuius odore sopirent eas. Mos verò liberos genitos protinus obijcendi sauisimū earum, eoq; genere pudicitiam coniugum experiendi, non profugentibus adulterium sanguine natos serpentibus. Hæc gens ipsa quidem prope interuentione sublata est à Nasamonibus, qui nunc eas tenent sedes: genus tamen hominum ex his qui profugerant, aut cum pugnatum est, abfuerant, hodieq; remanet in paucis. Simile & in Italia Marforum genus durat, quos à Circes filio ortos ferunt, & ideo inesse ijs vim naturalem eam, Plinius. Quorundam hominum tota corpora profunt, vt ex his familijs quæ sunt terrori serpentibus, tactu ipso leuant percussos suctuq; modico. Quorum è genere sunt Pysylli, Marsi, & qui Ophiogenes vocantur in insula Cypro, ex qua familia legatus Exagon nomine, à consulibus Romæ in dolium serpentium coniectus experimenti causa, circummulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum eius familiæ est, si modò adhuc durat, vernis temporibus, odoris virus. Atque eorum sudor quoque medebatur, nō modò salua, Idem. Agatharcides dicit, in Africa Pysyllorum gentem esse, & nihil quidem ad viuendi rationem à reliquis hominibus differre, veruntamen cum alijs nationibus peregrinum eorum corpus comparatum admirationem habere: non enim venenatas bestias quæ vel ictu vel morfu venenum relinquunt, eis quippiam nocere posse, neque aut serpentis morsu, aut phalangiorum mortiferis vulneribus vt cæteros homines affici, &c. Ælianus. Sunt qui dicant, quod quemadmodum Pysylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam vim habent contra serpentes, sic et Teutyritæ contra crocodylos, Strabo. Pysyllorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ex cuius odore sopirent eas, Textor. Sicut contra serpentes Pysylli Marsiq; inter homines natura veneni repugnantiam dedit: sic apibus etiam, vt quamuis venena portantes oreq; singentes ipse non moriantur, Plinius. Durat in Marsis etiam nū gens à filio Circes orta, quos esse dormitores serpentium constat, Idem. Marsi populi in Italia vim habuerunt naturalem contra serpentes & venena, Textor. Iphiogenes, id est, anguigenas populos esse docet Strabo, qui ob familiaritatem quandam cum serpentibus eorum ictibus medebantur. Horum alios in Helleponto, alios in Cypro insula habitasse testatur Plinius. Ad Parium genus hominum fuit quos Anguigenas vocare, & cognationem quandam cum serpentibus habere crediderunt: quorum mares proditū est, serpentum morsibus fuisse remedio, si eos continuo attigissent. Auctorem gentis heroem quandam tradidere ex serpente immutatam, vt est antiquitas fabulosa. Vis ea aliquandi in gente mansit, quemadmodum in Calabria fama est de ijs qui ex progenie scilicet Pauli appellantur: nam & hos mederi serpentū morsibus affirmant, Æneas Sylvius.

Terra serpentem homine percusso non amplius recipit, poenæq; etiam inertium nominè exigit, Plinius. Iam porrò serpentem, quæ hominem interfecerit, Indi (per multis in hanc rem testibus Libycis & Ægyptijs Thebarum incolis vtentes) dicunt, idcirco subterraneā latebram (quia terra suis ipsa sedibus eam non amplius recipiat, atq; quasi gremio suo in exilium eijciat) ingredi nequiri: sed postea errare, vagari, & pluribus iactatam miserijs, aestiuo & hyberno stibidiorum nosum omne ætatis tempus degere: neq; amplius à coniugibus adiri, neq; ab ijs quos ex se procreauerit, parentem agnosci. Ergo poenæ, diuina providentia vindicæ, etiam rationis expertiz, ob cædes hominum factas, dependunt, Ælianus.

Quidam serpentes indigenis innoxij, externis verò infesti. Salua hominis serpentibus exitiale. Troglodytarum genus hominum, quod ex habitandi & viuendi ratione nomen duxit, serpentibus idcirco formidabile est, quod eas huiusmodi hominum natio exest, ac in cibo consumit, Ælianus. Crates Pergæus in Helleponto circa Parium, genus hominum fuisse tradit, quos ophiogenes vocat, serpentum ictus contactu leuare solitos, & manu imposita venena extrahere corpori. Varro etiam nunc esse paucos ibi, quorum salua contra ictus serpentum medeantur. Similis & in Africa gens Pysyllorum fuit, vt Agatharcides scribit, à Pysillo rege dicta, cuius sepulchrum in parte Syrtum maiorum est. Horum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, vt cuius odore sopirent eas. Mos verò liberos genitos protinus obijcendi sauisimū earum, eoq; genere pudicitiam coniugum experiendi, non profugentibus adulterium sanguine natos serpentibus. Hæc gens ipsa quidem prope interuentione sublata est à Nasamonibus, qui nunc eas tenent sedes: genus tamen hominum ex his qui profugerant, aut cum pugnatum est, abfuerant, hodieq; remanet in paucis. Simile & in Italia Marforum genus durat, quos à Circes filio ortos ferunt, & ideo inesse ijs vim naturalem eam, Plinius. Quorundam hominum tota corpora profunt, vt ex his familijs quæ sunt terrori serpentibus, tactu ipso leuant percussos suctuq; modico. Quorum è genere sunt Pysylli, Marsi, & qui Ophiogenes vocantur in insula Cypro, ex qua familia legatus Exagon nomine, à consulibus Romæ in dolium serpentium coniectus experimenti causa, circummulcentibus linguis miraculum præbuit. Signum eius familiæ est, si modò adhuc durat, vernis temporibus, odoris virus. Atque eorum sudor quoque medebatur, nō modò salua, Idem. Agatharcides dicit, in Africa Pysyllorum gentem esse, & nihil quidem ad viuendi rationem à reliquis hominibus differre, veruntamen cum alijs nationibus peregrinum eorum corpus comparatum admirationem habere: non enim venenatas bestias quæ vel ictu vel morfu venenum relinquunt, eis quippiam nocere posse, neque aut serpentis morsu, aut phalangiorum mortiferis vulneribus vt cæteros homines affici, &c. Ælianus. Sunt qui dicant, quod quemadmodum Pysylli apud Cyrenaicam regionem naturalem quandam vim habent contra serpentes, sic et Teutyritæ contra crocodylos, Strabo. Pysyllorum corpori ingenitum fuit virus exitiale serpentibus, ex cuius odore sopirent eas, Textor. Sicut contra serpentes Pysylli Marsiq; inter homines natura veneni repugnantiam dedit: sic apibus etiam, vt quamuis venena portantes oreq; singentes ipse non moriantur, Plinius. Durat in Marsis etiam nū gens à filio Circes orta, quos esse dormitores serpentium constat, Idem. Marsi populi in Italia vim habuerunt naturalem contra serpentes & venena, Textor. Iphiogenes, id est, anguigenas populos esse docet Strabo, qui ob familiaritatem quandam cum serpentibus eorum ictibus medebantur. Horum alios in Helleponto, alios in Cypro insula habitasse testatur Plinius. Ad Parium genus hominum fuit quos Anguigenas vocare, & cognationem quandam cum serpentibus habere crediderunt: quorum mares proditū est, serpentum morsibus fuisse remedio, si eos continuo attigissent. Auctorem gentis heroem quandam tradidere ex serpente immutatam, vt est antiquitas fabulosa. Vis ea aliquandi in gente mansit, quemadmodum in Calabria fama est de ijs qui ex progenie scilicet Pauli appellantur: nam & hos mederi serpentū morsibus affirmant, Æneas Sylvius.

Terra serpentem homine percusso non amplius recipit, poenæq; etiam inertium nominè exigit, Plinius. Iam porrò serpentem, quæ hominem interfecerit, Indi (per multis in hanc rem testibus Libycis & Ægyptijs Thebarum incolis vtentes) dicunt, idcirco subterraneā latebram (quia terra suis ipsa sedibus eam non amplius recipiat, atq; quasi gremio suo in exilium eijciat) ingredi nequiri: sed postea errare, vagari, & pluribus iactatam miserijs, aestiuo & hyberno stibidiorum nosum omne ætatis tempus degere: neq; amplius à coniugibus adiri, neq; ab ijs quos ex se procreauerit, parentem agnosci. Ergo poenæ, diuina providentia vindicæ, etiam rationis expertiz, ob cædes hominum factas, dependunt, Ælianus.

Terra serpentem homine percusso non amplius recipit, poenæq; etiam inertium nominè exigit, Plinius. Iam porrò serpentem, quæ hominem interfecerit, Indi (per multis in hanc rem testibus Libycis & Ægyptijs Thebarum incolis vtentes) dicunt, idcirco subterraneā latebram (quia terra suis ipsa sedibus eam non amplius recipiat, atq; quasi gremio suo in exilium eijciat) ingredi nequiri: sed postea errare, vagari, & pluribus iactatam miserijs, aestiuo & hyberno stibidiorum nosum omne ætatis tempus degere: neq; amplius à coniugibus adiri, neq; ab ijs quos ex se procreauerit, parentem agnosci. Ergo poenæ, diuina providentia vindicæ, etiam rationis expertiz, ob cædes hominum factas, dependunt, Ælianus.

Quidam serpentes indigenis innoxij, externis verò infesti.

Salua hominis serpentibus exitiale.

Troglodytarum genus hominum, quod ex habitandi & viuendi ratione nomen duxit, serpentibus idcirco formidabile est, quod eas huiusmodi hominum natio exest, ac in cibo consumit, Ælianus.

Serpentem hominem exilium eijciat.

Antipathia cū animantibus. Accipitre. Aquila.

Accipitres serpentibus & venenatis bestiis inimicissimi sunt: nec enim ipsos serpentes vllaue alia mala bestia latere potest, Aelianus. Aquilam ferunt vbicunque viderit ex alto serpentem magno mox stridore oppressum laniare, & postquam extracta de visceribus venena decerpserit, adhuc (forte, suctu) faucibus deuorare, & virus quod inerat extinguere, veneno calore decocto, Incertus. Aristoteles videtur dicere vulturē cum dracone pugnare, quod non est verum, sed neque aquila omnis cum dracone pugnat. Sed quoddam aquilæ genus est paruum, quod venatur serpentem quendam, qui draco generali vocabulo nominatur. Aquila etiam cum tyro (vipera) & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum altera alteri prædam auferre conatur, Hæc Albertus.

Vtq; volans altè raptum cum vulua draconem Fort aquila, implicuicq; pedes, atque vnguibus hasit. Saucius at serpens sinuosa volumina versat, Arrectisq; horret squammis, & sibilat ore, Arduus, insurgens: illa haud minus vrgat adunca Luctantem rostro, simul atbera verberat alis.

Vergilius in Aeneid.

Aelianus lib. 7. de animalibus cap. 37. recitat historiam elegantem de aquila à serpente tantum non superata atq; ab homine seruata. Decem, inquit, & sex viri frumentum in area perticis executientes in maximis solis ardoribus, cum ardentissime sitirent, vnum ex suis, vt aquam de proximo hauriret fonte, miserunt. Is messoriam falcem in manibus habebat, & in humeris situlam gestabat. Vbi verò ad fontem venit, offendit Aquilam quam stricissimè cauteq; serpente circumplectam, iam iam proximam vt strangularetur. In eam enim Aquila inuolauerat: veruntamen nõ compos voti & insidiarum in ea ipsa expugnanda euaserat, neq; pullis escam atulerat: sed spiris illius ceu laqueis circumuenta, vicina erat ad pereundum non ad perdendum. Agricola vt vidit serpentē falce dissecuit, & vinculis Aquilam vnde effugere non poterat, excoluit, quomodo autē Aquila liberatori suo gratiam retulerit dictum est in lib. de auibus in Aquila. Aquila & ciconia nunquam nidos construunt, quin lapides illis imponant: aquila acitē, ciconia lychniten dictum: propterea quod facē adhibent, vt oua factum producant, & serpentes nidis nõ appropinquent, Philostratus in vita Apolloni. In regni Morfil montibus serpentes magni in maxima versantur multitudine, quibus vescuntur aquilæ albæ, Paulus Venetus.

Araneus.

Librat araneus se filo in caput serpentis porrectæ sub vmbra arboris suæ, tantaq; vimor su cerebrum apprehendit, vt stridens subinde, ac vertigine rotata ne filum quidem desuper pendens rumpere adeo non fugere queat: nec finis ante mortem est, Plinius. Araneus homini domesticum est animal, exitiale verò serpenti, adeo vt forte conspicatus sub arbore serpentem apricantem, filo se libret, & aculeum medię infigat fronti, tam acri vulnere, vt serpens dolore rotans sese in gyrum, tandem emoriatur, Erasmus in dialogo de Amicitia. Serpentes alios Basiliscus solo sibilu interimit. Angui hostis est Buteo, Aristot. Bufones à serpente deuorari aiunt. Addunt superstitiosiores ab illis inde venenum quæri, Scaliger. Catus serpentes etiam & bufones interficit, sed non comedit: & læditur veneno, nisi aquam statim superbibat, Albertus. Nihil æque aduersari serpentibus quàm cancris, fuscq; percussas hoc pabulo sibi mederi: cum sol sit in cancro, torqueri serpentes (Thrasillus author est) Plinius. Ad paludem quæ iuxta Ephesiam metropolim existit, aiunt cauernam esse serpentium plenam maximorum, qui vt magnum acerbatis virus habent in mordendo, ita tamen ex cauerna prodemurtes vsq; ad proximam paludem serpunt, tamen natando transire conantes, vt in oppositam ripam exeant, cancrorum qui eas extensis forcipibus comprehensas interficiunt, metu deterrent: itaq; conquiescunt, atq; à transmittendo se sustinent, cancrorum custodias formidantes, & pœnarum metum exhorrescentes: ac nisi mirabili naturę dono paludis ripas cancri incolerent, & tuta illis omnia præstarent, dudum pestiferis serpentium moribus incolę perijissent. Aelian.

Basilisco. Buteone. Bufone. Cato.

Cancris.

Ceruus.

Elephantorum anima serpentes extrahit: ceruorum item vrit, Plinius. Et alibi. Ceruis est cum serpente pugna, inuestigant cauernas, nariumq; spiritu extrahunt renitentes. Serpentes hauriunt & spiritu narium extrahunt de latebris cauernarum, Solinus. Oportet eos qui ceruos venantur astatis tempus cauere, quod videlicet eo tēpore viperis ac serpentibus cerui vescantur, atq; idē siticulosi sint, Simeon Sethi. Serpentibus exitio esse ceruus nemo ignorat, vt siquæ sunt, extractas cauernis mandentes, nec verò ipsi spirantēq; tantum aduersantur, sed membra tū quoque, Plinius. Serpentes à ceruis capiuntur, Plutarchus. Oribasius hoc modo semen ab vtero attrahi scribit, quo serpentes à naribus cerui. Mirifico quodam munere naturæ ceruus serpentem funditus vincit, neque enim ipsum, tamen hostis in latebram abditus, effugere potest. Etenim ille naribus suis in serpentis cauernam incumbens, vehementissime inspirat, & spiritu suo quasi amatorio quodam alliciens, extrahit, inuitumq; profert, ac nimirum procumbentem illam mandere ingreditur: quod hyeme facere maxime solet, Aelianus. Huius rei ratio agitatur in lib. 1. historię animalium, in historia cerui: nempe quomodo ceruus narium spiritu attrahat serpentes: quo in loco cum Aeliano non esse sentiendum dicit Gesnerus, qui videtur hanc vim philtro comparasse, ac si ita à cerui spiritu traheretur serpens, vt à magnete ferrum, à succino

succino pascat. Oribasio verò potius astipulandū, qui eam vim confert cum ratione qua attrahitur semen à matrice, ita vt serpens attrahatur à ceruo, non emittente eoq; implente latibulum, sed potius aerem latibuli quantū potest exhauriente, vt respiracione suctu eo euacuato serpens sequatur, non aliter quàm vinum aut alius liquor canali immisso, & aere extracto. Vide plura ibidem. Qui Geoponica Græca collegit, lib. 19. cap. 5. Xenophontem testem adducit, quod ceruus spiritu suo serpentem ceu vertigine affectam ad se adducat & rapiat attrahendo, cerui & Zōrnes deuorant serpentes, Nicander. Grammatici Græci ελαφον, id est ceruum etiam inde appellari volunt, quasi ελαφον εσθ το ελαφον τας οφεις ηδ αναιρειν εσθ των μυνητων, quoniam serpentes naribus trahat & occidat: vel, ελαφον τας οφεις, hoc est à serpentibus abigendis. Nam cum latent serpentes, cornu saxo affricat, vnde odor excitatur eiusmodi, vt serpentes etiam è latibulis exigantur, Etymologus & Varinus. Mutuo inter se odio (vt Oppianus docet interprete Gyllio) omne serpentium ceruorumq; genus flagrat inextinguibili, serpentem ceruus longè lateq; inquirens, tandem in illius vestigia, longis flexionibus apparentia, iucundè peruenit, naribusq; ad cauernam admotis, ad pugnam pugnare nolentem ipsum attrahit. Serpens extracta, in altum tollit collum, & crepitu dentium horribilis est, & acerba sibilu anhelat: contra ceruus ridenti similis euestigio inaniter pugnanti, & cerui collum & crura circumplectens, in sexcenta frustra lacerat. In Libycis finibus magna vis serpentum, ceruum (cum solus humi stratus iacet) vndiq; inuadit, & in eius pellem dentes configit, neq; cerui vlla pars est, quæ non serpentibus circumfusa sit: alia caput mordicus premunt, alia collum & pectus, ventremq; distrahunt, alia item vtrinq; circum latera versantes instant, nonnulli crura, alia dorsum depascuntur, alia ex inguinibus pendent hostiliter infixæ. Hic omnibus doloribus refertus, primum fugere tentat, & rugit, & quoquoersum se versat, sed magna turba circumfessus, non potest elabi, sed tamen ore dilaniat infinitam & bellicosam gentem, & cornibus insequitur. Illæ verò nihil remittunt, sed etiam ceruinus dentibus demorsæ, audacter incumbunt. Is aliis dentibus dissecat, aliis pedibus perdit, ac serpentum per terram per multus sanguis diffluit, eorumq; membra semicomesta ad terram abiecta palpitant, alia lacerata in latera magno dentium robore inhærescunt, & sola capita à reliquo corpore abscissa cerui pellem adhuc pertinaciter retinent. Quum autem ceruus se ita affectum sentit, diuino quodam naturæ munere fluuium inquirat, vnde cancellos cerripiens, medicinam sibi facit, confestimq; ferarum reliquæ ex eius pelle excidunt, cicatrices autem obducuntur. Hucusq; Gyllius ex Oppiano. Etymologus & Varinus tradunt ceruus esu serpentum φυσμας καθαριζει, id est naturaliter purgari. Vermes in ventre ceruorum (vt in Hippiatricis Græcis legimus cap. 42.) innascuntur, et ruminantibus ijs ad fauces ascendunt, inhærentq;. Ceruus ita affectus loco non manet, sed circumcurrit: inuenit autem remedium: nam serpentibus deuoratis curatur. Plinius de ceruo narrat, quod cum sentit se grauari senectute, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, &c. Et hoc ego verum esse non puto, Albertus. Ego ceruus in senectute tantum serpentibus vesci, neq; apud Plinium neq; alium auctorem id donec legisse memini. Cum se in infirmos sensere, spiritu narium serpentes è cauernis extrahunt, ac superata veneni pernicie, illorum pabulo reparantur, Isidorus. Ceruus senio grauis, ex crescentibus pilis & cornibus, serpentem naribus haurit, mox hausto æstuat veneno: vnde fontem ad bibendum ardentissime desiderat, quo potio pilos & cornua deponit, Glossa in Psal. 41. cuius initium est: Quemadmodum desiderat ceruus fontes aquarum, &c. Vincentius Belluacensis à ceruis serpentes ediscribit, vt caligini medeantur oculorum. Et alius quidam author obscurus, quem physiologum vocant: Ceruus (inquit) sicubi serpentem esse cognouerit, aquam ore haustam in cauum effundit, mox spiritu suo serpentes extractos pedibus conculcans interimit. Ceruorum autem duo sunt genera: vnum quod extracti spiritu serpentis collum vtrinq; calcans, ita enectum vorat: quo deinde veneno intumescens, aquas petit & euomit. Interim verò dum tumet, pilos mutat & cornua abijcit. Alterum genus inuentum serpentem occidit, & à victoria statim ad montana pascua se recipit, Hæc ille.

30

40

50

40

50

60

Cur cerui serpentes deuorant

Antipathia cū Chamæleonte.

Cum Ciconia.

In Italia (vt fertur) cum serpens quidam ad nidum prorepens ciconiarum pullos deuorasset, & alteram deinde sequentis anni foeturam similiter perdidisset, ciconia tertio demum anno reuersa nouam quandam auem & prius non visam (quae breuior quidem ciconijs erat, sed rostrum magnum & acutum ensis instar a capite exerebat) secum adduxere, indicata nimirum ei foetus calamitate sui, suis pollicitationibus vllis siue verbis, vt opem ferret, inuitaram. Auis haec nondum absoluto ciconiarum foetu, cōiuncta eis non erat; pullis vero iam exclusis, cum parentes ad comparandum pullis auisq; custodi victum longius auolarent, ipsa nidum non deseruit, vt serpenti obfisteret. Serpens igitur paulo post progressus e latibulo, pullos aggreditur, & licet ab aue custode rostro impeteretur, non statim recelsit, sed erectus corpore, caudaeq; innitens, se opponebat: Et secundo iam ictus, spiritus inuoluere custodem frustra moliebatur, vt cunctis plurimis se flexibus insinuaret; nam facile euadebat auis in sublime se recipiens. Sic dum ille perdere, haec seruare pullos annituntur, plurimis tandem ille vulneribus confossus iacuit; ac non impune: auem enim in conflictu dentibus venenatis adeo laesit, vt omnes ei pennae defluerent, Oppian. in Ixeuticis. ¶ Δορκας (id est caprea) captat serpentes, Plin. Cerui & Εόρκας, id est, dorca des deuorant serpentes, Nicander. ¶ Elephantorū anima serpentes extrahit: ceruorum item vrit, Plinius. ¶ Aethiopes asserunt, reperiri apud se serpentes tanta magnitudine, vt non solum boues ac tauros, ceteraq; eiusdem molis animantia, sed elephantes quoque occisos vorent. Nam cum illis cōgressi, primum cauda pedes illorū multis nexibus complicant, ita vt nequeant moueri: deinde in caput assurgentes oculisq; tanquam fulgure incensis, elephantorū visum obumbrantes, ad terram deiectos comedunt, Diod. Siculus. Haec pertinent proprie ad historiam Draconum, quorum perpetua est pugna aduersus Elephantos. ¶ Serpens & herina reus (vt Oppianus refert libro de Piscatione secundo) mutuo inter se odio flagrant. Quamobrem si in latibulis occurrant, echinus mox in orbem se contrahit, vt praeter spinas nihil emineat, irruens vero in eum serpens & spiritus implicans, frustra mordet: & quo arctius illum circumuoluta premit, eo magis ipsa se aculeis infigit, & vulnerat: quibus vtunque afflicta, non remittit tamen, donec emoriatur: aliās quidē simul ambo pari casu intereunt; aliās echinus euadens, serpentis immortui corpus aut carnes adhuc aculeis infixas gestat. ¶ Gallinaceus fortis esto, vt atollentem minas serpentem vel aliud noxium animal interficiat, Columella. Edimus aliquando gallinas, in quarum ingluuie serpentes reperti fuissent, Rondeletius. Gallinam ferunt eo die quo ouum pepererit, a serpente laedi non posse, & tunc carnem quoque eius a serpente morsus remedio esse, Albertus. Qui serpentum canisue dente aliquando laesi fuerunt, eorum superuentus gallinarum incubitus, pecorū foetus abortu vitiant, Plinius. Circa caueas gallinarū incendendum est cornu, ne serpens accedat, Crescentius. ¶ Hirundines a serpente conficiuntur, Oppianus. Coluber aliquando hirundinis nidum inuadit, vt pullos eius deuoret: ea (parens) primum auolat lugubriter canens: cum vero pullos iam perire animaduertit, superatoto metu ad colubrum aduolat, & circa eius maxillas se voluit, donec ab eodem hoste conficiatur, Oppianus lib. 5. de piscibus. ¶ Pugnant Ibis nigræ cum serpentibus, Herodotus. Ibis Aegyptijs vtilissima est ad serpentes ac locustas bruchosq; delendos, Diodorus. Ibis apud Aegyptios sacra est, & amabilis & innocua, ideo quod nidulis suis ad cibum suggerens oua serpentium, efficit vt rarefiant mortiferae pestes assumptæ, & ipsos etiam serpentes deuorat, Ammianus Marcellinus. Ibis inimica serpentibus, Simocatus. Ibis serpentum populatur oua, & pennatorum anguifera examina ab Arabicis paludibus Aegyptum volatu petentia occurrens perdit, Solinus Aelianus. Serpentes omnes timere Ibis pennas tradunt Aegyptij, Aelianus. Quilibet serpens Ibis pennā nec intueri timet, si attingerit, obrorpescit: si comederit ventre disrupto moritur, Philes. Ibis pennæ serpentibus aduersantur, Simocatus. Non mouebitur serpens penna Ibis ipsi iniecta, Zoroaster in Geponicis, & Florentinus Democritum citans auctorem.

¶ Ichneumones serpentes quoslibet in cibo appetunt, Bellonius. Vim debilem, & qui aliorum auxilio egeat significantes Aegyptij, ichneumonem pingunt: hic enim si anguem inimicum videat, non statim aggreditur, sed prius vocatis alijs ex sua specie: sic firmior praesidio, angui sit obuiam. Orus in Hieroglyph. 2. 31. ¶ Leo veneno serpentis occiditur. Eximia leonis pulchritudo per comantes ceruicis toros excutitur, cum subito a serpente os pectore (tenus) at tollitur: itaq; coluber ceruum fugit, sed leonem interficit, Ambrosius. ¶ Lacerta Ophiomachus a Graecis dicitur quod cum serpentibus pugnet, Calepinus. Lacerta animal est natura & homini amicum, & serpentibus inimicum. Erasmus qui eodem loco, nempe dialogo de Amicitia narrat quandam historiam de pugna lacertæ cum serpente. Quodam, inquit, die vidi praegrandem lacertam & viridem in ostio caui decertantē cum serpente. Primum mirabamur quid esset rei: nam serpens nobis non erat conspicuus. Italus admonebat in antro esse hostem. Paulo post venit ad nos lacerta velut ostendens sua vulnera, vt remedium flagitans, seq; tantum non tangi patiebat: Serpens alterum latus penē totum eroserat, & ex viridibus rubrum fecerat. Idem eodem in loco scribit, Lacertam vbi sensit serpentem insidiari homini, circumcursare per colubum & faciem hominis, nec finem facere donec pruritu scalpituq; vnguium exciteretur, ac ita ab hoste sibi caueat.

Cum dorcade.

Cum Elephate.

Cum Erinscro seu Lestino.

Cum Gallinae eo genere.

Hirundine.

Ibide.

Cum Ichneumone.

Cum Leone.

Cum Lacerta.

¶ Locusta

¶ Locusta cum serpente pugnat, Aristoteles 9. 6. de histor. anim. Locusta Graecè ἀπιδε est: Niphus dubitat an hoc in loco ἀπιδε potius legendum sit, quanquam in suo codice ἀπιδε habeatur. Ego vero ἀπιδε, id est, locusta recte legi puro, quā sciam ophiomachum genus quoddam locustae esse ab impugnandis serpentibus nominatū. ¶ Serpentem cum locusta impugnat, cololum eius apprehendit, quod complures viderunt, Aristoteles. Locustae serpentem, cum libuit, necant, singulae, faucibus eius apprehensis mordicus, Plinius & Olaus magnus. ¶ Serpens mustelae aduersarius est, quod eadem in domo versantur. Victus enim ex eisdem appetatur necesse est, Aristot. Serpentem impugnat mustela, eum praecipue qui mures venatur, videlicet ea causa, quia ipsa etiam mures persequitur. Idem. In terra serpentes persequitur mustela, Plinius. Mustela visa est frequenter cum serpente pugnare, Perottus. Mustela quoties dimicatura cum serpente est, rutam comedit: odor etenim eius herbae infestus serpentibus est, Aristoteles. Pernicio sa belua mustela est, pernicio sa etiam serpens. Nam mustela cum serpente pugnat, primum quidem rutam edit, deinde fidenti animo ad pugnam tanquam armis recta procedit: causa est rutae odor serpentibus infestus, Aelianus, Gale. Muribus vescitur, & serpentes eisdem vescens impugnat: quos cum vicerit, deuorat, & postea rutam comedit pro antidoto veneni, Albertus & Isidorus. ¶ Ophiomachus auis est dimicans in serpentibus, vnde accepit nomen, Io. Rauiusius Textor. Non memini tamen apud vllum veterem scriptorem probatum Ophiomachum pro aue sumi, sed potius vel pro lacerto, vel pro locusta, vel etiam pro Ichneumone. Hesycho Ophiomachus est ἰχθυόμαχος, & ἀπιδεῶν γένος μὴ ἔχον πτερά. Pro quo apud Suidam habetur Ophiomachus, ἰδὲ ἀπιδεῶν μὴ ἔχον πτερά. Id est, genus locustae non habens alas. Mentio huius etiam fit Leuit. 11. 13. τὸν ἀπιδεῶν τὰ δυνάμει ἀντιπαραστήσει τὸν οφιομάχου, καὶ τὰ δυνάμει ἀντιπαραστήσει τὰ δυνάμει ἀντιπαραστήσει. ¶ Pauo clamore suo serpentes deterret, & omnia animalia venenata depellit, nec de facili prope habitare audent, vbi vox illius frequenter auditur, Aut. de natura rerum. ¶ Serpens brumali sydere infirmior etiam a foricibus infestatur: quo argumento ante hyemem parat circa se, quibus vescantur illi & parant, Cael. Rhodig. ¶ Sui serpens aduersatur quia deuoratur ab ea, Aristoteles. ¶ Testudines cum serpentibus pugnat: cunila bubula se muniunt, Plinius. ¶ Ex volucris in auxilio contra serpentes primum vultur est. Annotandum quoque minus virium esse nigris. Pennarum ex his nidore, si vrantur, fugari eas dicunt. Item cor eius alitis habentes, tutos esse ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarum latronumq; ac regum ira, Plinius. ¶ Opimatam dicunt naturae scrutatores, praecipue Albert. lib. 26. de animal. vermem venenosum, qui cum serpente non viribus, sed audacia & astutia pugnat, atque eum adherendo gutturi ipsius, mordendoq; sine intermissione vincit: vnde etiam auelli haud poterit, donec eum interficiat. Idem facit vermis qui dicitur secundum Albert. spoliator colubri. Olaus magnus.

¶ Ebusi terra serpentes fugat, Colubraria parit, ideo infesta omnibus, nisi Ebusitanam terram inferentibus, Plin. Balearis & Ebusitana serpentes necat, Idem. Ebusos omnium animalium quae nocent, adeo expers, vt nec ea quidem quae de agrestibus mitia fiunt, aut generet, aut si inuecta sunt, sustineat. Contra est Colubraria, cuius meminisse succurrit, quod cum scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideo inhabitabilis, tamen ingressis eam, intra id spatium, quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie tuta est, isdem illis serpentibus qui solent obuios appetere, aspectum eius pulueris, aliudue, quod verius, procul & cum pauore fugientibus, Pomponius Mela. ¶ In Creta nullos esse serpentes, lupos, &c. testantur Aristoteles & Plinius & Solinus. Theophrastum audio dicentem, Cretam lupis & serpentibus infestissimam esse, Aelianus. Idem scribit in Creta nullam maleficam bestiam neque gigni, neque aliunde deportatam viuere, quod quidem ipsum si quis vult experiri, venenatum animal quodpiam foris assumit, quod primum vt hanc terram attingit, statim perit. Itaque circulatores qui venantur in Africa serpentes, talia machinantur, ad mouendam hominum admirationem eas mansuetas circumgestant, & simul ipsis terrae Africae quantum satis sit ad earū vsum comportant, quod ipsum prouident, ne serpentes pereant, ob eamq; causam cum ad hanc insulam peruenerunt, non prius feras bestias exponunt, quam terram peregrinam, quam secum portant, subtrauerint: ex quo fit, vt multitudinem imperitam congregent, atq; stupidam detineant, & tamen ea quidem sese incitant, non loco tamen se mouent, neque ex domestico & vernaculo puluere excedunt. Sin in externum & hosticum solum egrediantur, e vita quoque exeunt, Haec Aelianus. Bellonius tamen lib. 1. singularium testatur se in Creta tres serpentium species reperisse, quorum prima Ophis, altera Ochendra (id est Echidna, vipera) tertia Tephloti (id est, Typhlinus seu Caecilia) a rusticis vocabatur. Hoc quidem ipse confirmat, quod antiquitus ferebatur nullum animal venenosum in Creta reperiri. Siquidem & hos serpentes non esse venenosos existimat, sicut experientia comperit. Cum enim persequeretur vnum ex ijs qui Ophis dicitur, lapidem, sub quo delitescerebat serpens, mouens, ab eo morsus est in manu ad sanguinem vsque, nec tamen vllum aliud incommodum quam cicatricem exiguam ex illo morsu retulit. ¶ Sardinia absque serpentibus est, sed solifugam habet, Solinus capit. 10. Sardinia.

¶ Britannica salutaris est contra serpentes, Plinius. Caret Britannia serpentibus, tribus ex Britannia.

Cum locusta.

Cum mustela.

Cum Ophiomacho aue.

Cum pauone.

Cum foricibus.

Cum iue.

Cum testudinibus.

Cum vulture.

De quibusdam terris serpentibus infestissimis. Ebusos.

Creta.

Sardinia.

Britannia.

causis, nam pauci possunt generari ob frigus immensum: quia vero optime colitur, qui genitii sunt exterminantur. Cum autem semel illis vacua fuerit, non potuerunt aliunde aduenire, prohibente mari cum insula sit, Cardanus de subtil. Iulius vero Scaliger irridet & refutat has rationes, nec immerito, cum & loca sint multo frigidiora & cultiora, quae serpentes etiam magna copia producant. Ac videtur potius id loci naturae tribuendum, sicut de superioribus dictum est. Referunt Angli in Hybernia etiam nullum venenatum animal inueniri, si serpentes nauibus adferantur statim mori. Item si terra ex Hybernia allata, serpentibus inhiat, statim extinguit.

Hybernia.

Antipathia serpenti cum plantis quibusdam. Fraxino. Smilo. Quercu. Onochilo. Nepeta. Agno.

Libanotide. Helenio. Ruta.

Allio.

Trifolio.

Anchusa. Selene. Absynthio. Artemisia. Abrotano. Flore vitium. Cappari. Betonica. Galbano. Therionarca. Hyperdixi.

Quomodo capiuntur serpentes.

Fraxini tanta vis est contra serpentes, ut ne matutinas quidem, occidentesue umbras quam sunt longissimae, serpens arboris eius attingant, adeo ipsam procul fugiat. Experti prodigium, si fronde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius quam in fraxinum fugere serpentes, Plinius. Terra Aquilonaris ubi fraxinea arbore abundat venenatis his bestiis caret, quod & Plinius testatur, Olaus Magnus. Callimachus etiam canit in terra Trachinia arborem nomine Smilum nasci, ad quam appropinquantes, & eam contingentes serpentes, pereunt, Aelianus. Democritus ait serpentem mori quernis folijs infectis, Constant. in Geopon. Est & alia, (scilicet Onochilos) huic similis flore rubro, minor, & ipsa ad eisdem usus. Traduntque commanucata ea si inspuatur mori serpentem, Plinius. Permultam serpentium fugam Nepeta & Agnos faciunt & longe lateque expellunt. In Atheniensium Thesmophorij Artice mulieres Agni folijs cubilia substernunt, quod serpentes sit infesta, & quod existimetur ab appetitione Venenis prohibere, unde nomen traxisse videtur. Herba etiam Libanotis nuncupata serpentibus formidabilis est, Aelianus. Aegyptij tradunt Polydamnam uxorem Thorridis regis Aegyptij miserantem Helenam in Pharum eam exposuisse, & donauisse herbam serpentibus illic abundantibus aduersariam: cuius sensus (ut ferunt) quam primum perceptus est a serpentibus, illi passim in terram se abdiderunt: Helena vero herba plantauit, quae eum comprehendisset, suo tempore semen serpentibus inimicum protulit, & Helenium, ut harum rerum periti asserunt, appellata est, & in Pharo prouenit, Idem. Ruta praesertim Libyca serpentibus aduersatur. *ἔστι δὲ ἔμπροσθεν τῆς ἑρῶτος καὶ λεῖπρον ψυχρὸν ὄντος τῆς ὄρεος ποιεῖ ὄσπερ κραιπνὸν ἄλλω τινὰ καὶ σκελετοῦ τῶν τῶν ὑπερβολαῖς τῆς ἔμπροσθεν τοῦ ὄρεος παρεχόμενον*, id est, Est enim siccissima, ac propterea facit ut serpentes statim animo deficiant, quod quasi crapulam quandam & vertiginem siccitatis suae excessu serpentibus inferat, Simocatus. Serpentibus infestus est odor rutae: propterea mustela serpentem impugnaura rutam comedit, Aristoteles & Plinius. Rustici vasa lactis in agro posita allio circumlinunt, ne serpentes irrepant. Is odor enim deterret serpentes, Erasmus. Serpentes in trifolio nunquam spectantur. Serpentes nunquam in trifolio aspiciunt, Ardoynus li. i. Plinius. Observatum est serpentes, & quibus venenum adest, in trifolio non habitare laterē, quod herba illis exitio sit, ut illi ceteris. Ob id commodē in locis calidioribus feritur, Cardanus. Draconea perneccat serpentes, Arnoldus. Serpentes necat Anchusa Onocheles, Dioscor. Selene herba in Apasanto monte nascitur, cuius spuma illiti pastores, *ἔστι δὲ ἡ ἑρῶτος ἡ ἀδινύτα*, id est, nullam a serpentibus iniuriam patiuntur, Plutarchus in Inacho flu. Si absynthium, aut artemisiam, aut abrotanum, circa ipsam habitationem plantaueris, eam quidem haud inuadent serpentes, Florentinus. Serpens nullus in vitibus inuenitur, quo tempore florent: abhorrent enim odorem illum, Aristoteles. Capparis interficit serpentes & vermes in intestinis, Auicenna. Serpentes inclusae circulo betonicae herbae nequeunt exire, quin sese interimunt flagellando, Plin. Galbanum serpentes oleo & spondylis misto tactu necat, Idem. Therionarca alia quam magica, & in nostro orbe nascitur, fruticosa, folijs subultridibus, flore roseo: serpentes necat, Idem. Arborem quandam in Asiae partibus dicunt hyperdixim, quod contra dexteram sonat, vocatam, cuius dulcissimo fructu columbae delectantur. Sunt autem ibi serpentes columbis infesti: sed arboris odorem & umbram sustinere non valentes, qui cum columbis insidiantur, columbae in arbore quae sunt refugium & pastum inueniunt, Albertus & Kiranides. Si quis salem Ammoniacum in ore liquefecerit, deinde expuerit in os serpentis, morietur, Rasis.

E.

Serpentum coria Amazonibus tegumentorum bellicorum usum praestabant, Pierius. Si fictilia vasa salsuginosa intra terram circa domum condantur, in ea quidem omnes reptiles bestiae insilient: quas tu postea, quam tutissimè obturans vasa combures, Florent. in Geoponice. Si vnum duntaxat serpentem habeas, foramen profundum in sylua facito, prunam indito incitoque serpentem: ille mox vehementer igne cruciatus, cum egredi nequeat, sibilabit: tum alij serpentes, qui ad sibilum accelerauerint, eodem illapsi peribunt. Serpentes capiunt agyrtae quidam, ut audio, baculo quodam fisso, ut fissura quasi forcipe iuxta caput apprehendatur, & in vas aliquod transferatur, Incertus. Serpentem si arundine contingas, a prima plaga non se commouet, torporeque constricta quiescit: si iterum ac tertio plagam inflixeris, colligit ac confirmat sese, Aelianus. Serpens si semel calamo percussus, interit. Si iterum, confirmatur, Cael. Rhodig. Serpentes pennis vulturum suffris eliciuntur ex cauis suis, Aelianus. Aegre extrahuntur serpentes praeterquam laeva manu, Plinius & Textor. Serpentes subintrantem cauernam suam,

suam, si sinistra quidem manu quis apprehenderit cauda, facile est extrahere: si vero dextra, idem non poterit. Non enim cedit trahenti, sed elabitur fugiens, aut certe abrumpiunt, Const. in Geop. Huc libet adscere historiam quandam quae est apud Diodorum Siculum & apud Gyllium, de ratione qua captus est serpens ingens, qui ad Ptolomaeum Aegyptij regem deductus est. Venatores, inquit, quidam regia munerum magnificentia incitati, communiter constituerunt viam quampiam ingentem serpentem Alexandriam ad Ptolomaeum in conspectum adducere: quorum consilium etsi multis difficultatibus affici videbatur, tamen bene atque feliciter euenit: serpens enim longitudine triginta cubitorum secundum aquam stabulabatur, quae cum alias in orbem complicata & humi strata iaceret immobilis, in alias tamen animantes ad aquam venientes repentino impetu inuadebat, atque ore ad caedem imminente nonnullas comprehendebat, alias cauda circumplicatas exforbebat. Cum autem eam longinquam venatores spectassent, & laqueis & catenis capi posse arbitrati essent: primum firmo animo & magna confidentia perrexerunt ad eam ire, deinde cum ad ipsam appropinquantes inspexerunt igneum oculorum fulgorem, squam marum asperitatem, strepitum quem faciebat dum mouebatur ingentem, dentes ex ore eminentes, horridum & trucem aspectum, exalbuerunt timore, simul & timide & pedetentim in illius caudam iniecerunt vincula, ad quorum contactum fera bestia magnis editis sibilis sese retorques, eum qui sibi propinquior esset vnum deuorauit, alium fugientem, & iam longinquum cauda excepit interfecit: ceteri metu percussis, fuga salutem adpetiunt. Veruntamen haudquaquam omiserunt inire nouam aliam huiusmodi bestiae capiendae rationem: quod sane commodi spes, quae ex illius comprehensione ostendebatur, metum vinceret. Cum itaque non vi, sed dolosa machinatione eam attendendam censuissent, primo robustis funibus rete beluae capax confecerunt, post vero obseruato serpentis cubili atque egressu regressuque notato, simul & capto tempore, cum soleret exire, ut multa animalium caede facta sese expleret, cauernae aditu terra & lapidibus exaggeratis obstruxerunt: Deinde bestiae a faciendis rapinis reuertenti iaculatores & funditores, tum equitum magnus numerus, tum tubicines, ut clamore tubarum ea obstreperet, omnes sese quidem ostenderunt, sed certè aliorum exemplo ad cauendum periti, nulli accedere propius aut fuerunt. Vbi vero se hac tanta multitudine circumfusam vidit, excelsis capite, & horribili sibilo ingentem terrorem minitabatur: at enim & coniectione telorum eminus, & equorum conspectu, & iaculantium eorum multitudine, tum tubarum sono perterrita, ad soliti latibuli aditum sese impulit: quem posteaquam obstructum inuenit, non tantopere seua extitit, imò vero consilij inops, armorum equorumque strepitum, & tubarum sono obstupescens, in rete incidit: ac vbi se irretitam sensit, non modò horribilem sibilum edebat, sed etiam dentibus rete lacerabat. Verum eum eius robur multa verberatione fregissent, & dentes contriuisent, iam ad resistendum remollescentem & illaqueatam, Alexandriam ad regem adduxerunt. Haec enim paulatim subducto cubo ita de viribus remiserat, ut ex immani feritate ad mansuetudinem traducta, singulari admiratione spectatores afficeret. Ptolomaeus venatoribus persoluto premio, & dimenso alens canis, simia & gallus gallinaceus, culeo parricidae in mare praecipitando simul inferuntur. Ut enim simia homo non est, attamen videtur, sic qui proprium occiderit patrem. Serpens insidijs anteit, inimicissimus humano generi non secus ac parricida. Canes omnes odisse videntur, solumque hoc animal nulli penitus parcat, neque proprio generi. Gallus insons huius culpa, forsitan ob gentis similitudinem adicitur, quam maxime Romani oderunt, vel quod superbissimus sit. Praecipitatur in mare, velut omni indigno elemento, & cuius scelerate aer, terra aquaque inficerentur: ob id culeo insuitur virgibus sanguineis prius verberatus, Cardanus.

De ingenti serpente capto ad Ptolomaeum adducto

Troglodytae Aethiopes serpentibus lacertisque & alijs id genus reptilibus vescuntur, Herodotus lib. 4. Troglodytae specus excavant. Haec illis domus, victus serpentium carnes, stridorque non vox, Plinius. Troglodytarum genus hominum quod ex habitandi & viuendi ratione nomen duxit, serpentibus idcirco formidabile est, quod eas huiusmodi hominum ratio exest, ac conficit, Aelianus. Troglodytae serpentibus vescuntur, Mela. Candae serpentibus vesci assueti, Plinius. Introrsus Candae, quos Ophiophagos vocant, serpentibus vesci assueti, Idem. Pars Arabum, quibus asper est victus, angues edunt: nulla illis vel animi vel corporis cura, ac propterea Ophiophagoy nominantur, Solinus. Ophiophagi serpentibus vescuntur, Mela. In India atque Aethiopia non solum innoxij serpentes multi, sed etiam esculenti, Scaliger. Serpentes magnos & innocuos insula in Oceano versus meridiem ab Iambolo reperta producit, quorum carnes mirae dulcedinis eduntur, Io. Boemus. In Macino prouincia Asiatica serpentes alios prodelicij haberi scribit Nicolaus Venetus, Aen. Sylu. in Asia. In prouincia Manzi vel India superiore serpentes maximi habentur, qui capti comeduntur inter summas delicias, Oronicus de foro Iulij. Paulus Venetus ait in prouincia Caraiam serpentum maximorum carnes vendi in cibum. Libenter enim, inquit, vescuntur ea homines. Serpentes apud Indos quosdam occidentales in delicijs haberi scribit Pet. Martyr Oceanae decadis prima lib. 3. & 5. quos popularibus comedere minus licet, quam apud nos pauones aut phasianos, Iuanas illos serpentes vocant. Lau-

Populi serpentes vescentes

Serpentes esculenti.

b a

tiores dicuntur esse dapes illorum, quam aut pauonis aut phasiani, vel perdicis apud nos, sed si aliter quam vno modo condiantur, uti pauones & phasiani, nisi lardo introluti vertibus assentur, saporem perdunt. Euisceratas à iugulo ad inguina, loralq; ac deterfas diligenter, & in gyrum postea in modum anguis dormientis in se recepti insinuat, in ollam sui tantum capacem, paulisper aqua cum pipere insulari superiniecto comprimunt, tenuiter igne ex quodam ligno odorato minime fumoso supposito. Ex abdomine sic stillato ius efficitur, ut aiunt, necharium, nullumq; esse epularum genus ouis ipsarum serpentum par ferunt, quæ per se & lenius coquuntur. Sic coctæ & recentes suavissimæ, & seruata per aliquot dies iucundissimæ sunt. Huc vsq; Pet. Martyr. ¶ Inveniuntur hodie quidam qui serpentes abscisis primùm capite & cauda comedunt, Greuinus. Quodam tempore serpentum multitudo apud Lacones emergens, sequentem portendit famem, quæ tanta exitit, ut Spartani ipsi annonæ caritate serpentes illos in cibum commutauerint, Io. Rauisus Textor.

G.

Remedia quæ
ex serpentibus
percipi queunt

Constat contra omnium serpentum ictus quamuis insanabiles, ipsarum serpentum exta imposita auxiliari: eosq; qui aliquando viperæ iecur coctæ hauserint, nunquam ferri à serpente. Neq; anguis venenatus est, nisi per mensem luna instigatus. Sed prodest viuis comprehensus, & in aqua contusus, si foueatur ita morsus. Quin & inesse ei remedia multa creduntur & ideo Æsculapio dicatur, Plinius. Ad leprosi curationem sumatur serpens niger excoriatus, & sepe liatur donec in eo fiat vermis, & extrahatur cum vermibus suis & exicetur, & detur in portu illi, super quem superfluit lepra ex eo tribus diebus, omni die pōdus 3. i. cum syrupo de melle, 2. Auicenna. Edisse angues medios abscisis vtrinq; extremis artibus aduersus strumas prodest, Plinius. Anguis editur contra strumam, Selsus. Silentio præteriri non debet quod à quibusdā memoria proditum est, nempe strumis laborantes, sicut & elephanti, viperarum & serpentium um vsu mirificè adiuuari, Ioh. Tagautius Instit. Chirurg. lib. 1. ¶ Serpentis oculum dextrum adalligatū contra epiphoras prodesse aiunt, si serpens viua dimittatur, Plinius. ¶ Anguinum cor si mordeatur aut alligetur efficacè habetur dentium doloribus medendis, Idem. ¶ Si quis gustarit serpentis iecur, non amplius ab vlla serpente læditur, Idem. ¶ In prouincia Caraiam maximi sunt serpentes, quorum interfectorum fel extrahunt regionis illius incolæ, quod magno vendunt pretio: nam est medicinale: vnde qui à rabido cane læsus fuerit, si vel modicum, quantum est pondus vnus denarij, de illo biberit statim sanatur. Et mulier in partu laborans si vel tantillum de hoc felle gustauerit, acceleratur partus eius. Sic qui hæmorrhoidam aut sicū anus sustinuerit, & locum illum secretum hoc perunxerit felle, post paucos dies à morbo liberatur, 3.

Ex oculo.

Corde.
Iecur.
Felle.

Semine.

Cinere.

Pulvere.

Adipe.

Suffitu.

Oleo.

Paulus Venerus, lib. 2. cap. 40. ¶ Serpentis semen remedijs ad suffocationem vterorum adhibetur ab Hippocrate. ¶ Ad strumas & durities: serpentem mortuam & coniectam in ollam nouam, & gypso probe oblitam, conijce in caminum ut comburatur: dein cinerem eius misce ro cum æquali fœnugræci portione, melleq; Attico exceptum, probeq; confectum illinito, Nic. Myrepsus. Ad strumas valet anguim cinis ex oleo illitus, vel cum cera. Cinerem etiam bibisse in nouo fictili crematorum prodest: efficacius multo inter duas orbitas occisorum, Plinius. Serpentis cum sale in olla exustæ cinis, cum rosacco in contrariam aurem infusus dentium doloribus medetur, Idem. Ad morphœam vnguentum, 12. cineris serpentis combusti in olla noua & bene cooperta 3. ij. litargirij, galbani, ammoniaci, opposonacis, dissolutorum in aceto añ. 3. v. bulliant vsq; ad aceti consumptionem & coletur, tunc adde terebentinæ 3. iij. thuris, masticeis, sarcocollæ añ. 3. iij. croci 3. ij. ducendo cum spatula, donec infrigidetur. Valet etiam puluis serpentis combusti ad fistulas, Olaus Mag. ¶ Ad strumas valet anguinus adeps mixtus oleo, Plinius. Anguinus adeps ærugini mistus, ruptas oculorum partes sanat, Idem, cui consentit poetâ cum ait: *Anguibus ereptos adipes ærugine misce, Hi poterunt ruptas oculorum iungere partes.* Sterilitatem ob partus vexationem fieri certum est. Hanc emendari Olympias Thebana affirmat felle taurino, & adipe serpentium, & ærugine, addito melle, medicatis locis ante coitus, Plinius. Quum mulier genituram suscipere nō poterit, necesse est membranam super excreuisse in osculo vterorum: oportet igitur æruginem æris, & fel tauri, & serpentis adipem simul miscere, & cum lana, & c. subditum facere, Hippocrates in lib. de sterilibus. Serpentis adeps ex Thermis sulphuratis Cameriacis vicinis huc ad nos mittitur, & magno venit, duodecim assibus nostris ad vncias singulas, & interdum carius. Emplastro Vigonis Chirurgi ad topus, & morbi Gallici eos cruciatus immiscent: vtuntur & ad elephantorum tubercula minuenda, cutemq; læuigandam & attenuandam, Ex epistola cuiusdam ad Gesnerum. Anguis nigri adeps additur vntionibus morbi Gallici apud Matheol. Pinguedinem serpentis aliqui addunt locis vbi pili nasci debent. ¶ Anguis inueterati suffitus menstrua adiuuant, Plinius. ¶ Oleum de serpentibus conferens ad imperiginem & mollificationem stomachi. Sumantur olei Sisamini kist. iij. & ponantur in vase figuli, & ponantur in eo de serpentibus nigris (fortè carbonarijs, de quibus agemus in Myagro) à v. vsq; ad x. & stringatur caput vas, ut decoquantur lento igne, donec in decoctione dissoluantur, & auferantur ab igne, & dimittantur, donec infrigidentur, & aperiantur caput eius, & caueatur à vapore eius: quare dimittatur donec infrigidetur, & respiret, & auferatur

feratur ab eo vapor, & ponatur in vase, & administretur in epithemate quum ipsum est necessarium cum penna inunctum, Auicenna li. 5. tract. 10. Oleum ex serpentibus decoctis cum floribus herbæ paralytici sit, colligendo quod supernatati: podagricus feliciter eo inunctus fuit, Michael Alysius.

Preparatio serpentis. Recipe serpentem montanum, nigrum dorsum habentem, & album ventrem, & abscinde caudam vsq; ad locum vbi solet stercoreare, deme caput in latitudine quatuor digitorum, residuum accipe & exprime sanguinem in aliquo vase, & conserua in vitro diligenter, postea excoria ad modum anguillæ, incipiendo à parte superiori & grossiori, & pellem pone super lignum & sicca, postea scinde per medium & conserua diligenter omnia prædicta. 1. Carnes autem lava & pone in olla, & decoque in duabus partibus vini, & posteaquam bene coctum fuerit, condias brodium cum bonis speciebus & sic comedatur. Si vis assare, assa, non tamen amburendo, sed assa ut possit puluerizari, & puluis manducetur in cibo propter horrorem serpentis: talis enim comestus, ab omni lepra futura præseruat, & præsentem pellit, iuuentutem & bonum colorem super omnes medicinas conseruat, & ab omni canitie custodit, oculos clarificat, à morbo eaduo futuro præseruat. Caput purgat ab omni infirmitate graui, morbos & scabies & infirmitates similes supradicto modo comestus expellit, & omni homini in quocunq; statu sit expedit, ut serpentem, quocunq; tempore habere possit, comedat. Veruntamen solum serpens supradictus videlicet, alios nequaquam tangas, etiam comestus à surditate liberat. Item capita & caudas serpentum minutim incidas, & cum mica panis, vel auena, pullos vel anseres pascas, hi comesti cooperiunt lepram, & turpitudinem è corpore humano tollunt. Pellem autem excicatam à parte inferiori pone supra dentem, & dolorem mitigat, maximè ex causa calida. Item pellis eadem cum sputo lauata ex parte caudæ & supra apostema posita, & non me tangere, citò frangit dolorem, mitigat, lenius putrescere facit & quasi nullam cicatricem dimittit: & mulieri in partu laboranti ligata super ventrem eam statim parere facit. Item pellis comesta & cocta idem facit quod serpens, Sanguis autem eius plus valet balsamo, & labia linita ex eo facit rubicunda: facies ex eo linita nullam maculam recipit, pulchram & rubicundam facit. Omnem scabiem corporis tollit, & fætores in dentibus & gingiuis, si eo inunxeris. Aruina serpentis omnem rubedinem, maculam, & infirmitates oculorum citò sanat, inuncta super palpebris oculos supra modum clarificat. Item pone eos in ollam vitreatā & imple eam butyro Maij, 3. & tunc cooperi cum pasta (id est farina subacta) ita quod nō euaporet per mediū foramen missum à parte anteriori, & tunc ollam pone ad ignem, decoquito quasi per dimidium diem, postea butyrum cola per pannum, & quod remanet contunde in mortario, & iterum cola, & commisce similiter, post dimitte in frigidam, & tunc reserua in pixidibus argenteis vel aureis, quod non exhalet, & quanto magis antiquatur, tanto melius & ad 40. annos etiam melius efficitur. De isto vnguento infirmus patiens guttam (id est podagram) vel paralytim, in quocunq; loco vngat ad ignem frequenter, euadet absque dubio, & maximè de gutta. Hæc omnia desumpta sunt ex scripto cuiusdam innominati.

Ceruus serpentium cibo intestinorum teredines pellit, Hippocr. Serpentium esu certum lubricos ab intestinis suis expellunt, Abysrus. Hierocles medicamento cuidam ad stranguriam equi permiscet sterus lacertæ, sicut ipse ait, id est, adipem serpentis (ut interpretor) sanguinem columbæ, & c. Equo pulsiuo dantur carnes & decoctio serpentum, Laur. Rufius. Serpentis adeps, & c. sanat pulmunculum vicus malignum in dorso equi ex compressione, Idem. Serpentis vnguentum, id est, ex pinguedine eius collectum dum frusta serpentis in veru assantur, valde commendatur ad fistulas in equorum vngulis, Idem. Ad scabiem equorum: Anguem discindito, eiusq; adipem capiens ligno equi vngularum oras inungito, Galenus, & Rufius. Mutationem pennarū in accipitre accelerat in cibo data, sanguifugæ, mures viui, lacerta viridis combusta carni alicui aspersa, pisciculi minuti fluuiatiles triti. Item serpens varius, qui inter alios minus habet veneni, & Germanicè huf vocatur (fortè anguis) hunc cum tritico coque, ex quo tritico & viru serpentis gallinam ciba & pota: & illius gallinæ carnibus refectus accipiter & pennas deponit, & morbum si quem habet expellet, Albertus.

Remedia ex senecta anguim.

Anguinum membrana siue senectus vernatione eorum exuta, si affricetur oculis, claritatem facit, Plinius. Ad sugillata in oculis tollenda anguinum senectam cum aqua marina tritam illine, Galenus. Senecta anguis si oculi confricentur singulo mane, negant omnino corripit hebetudine visus aut suffusione, Cardanus. Anguis senectā admiscet in oculares compositiones, Dioscor. ¶ Anguis senecta cocta in vino, auxilium est in aurium dolore si infundatur, Idem. Ad aurium dolorem anguis senectam cum calicibus papaueris coquito & infundito, Archigenes apud Galen. 2. 2. 7. 6. 7. lib. 3. Senectus serpentium seruente testa vsta instillatur auribus, rosaceo admixto contra omnia quidem vitia efficacè, sed contra graueolentiam præcipue, aut si purulentæ sunt ex aceto, melius cum felle caprino, vel bubulo aut testudinis marinæ. Vtustior anno eadem membrana non prodest, nec imbre perfusa, ut aliqui putant, Plin. Ad grauitatem aurium cum senecta serpentium & aceto quidam includunt lanas, ante aqua calida collutas, Idem. Fel

Quomodo præ
parandi serpen
tes ad medica
nam.Remedia quæ
conferunt aijs
animantibus.

testudinum cum vernatione anguim aceto admixto, vnicę purulentis auribus prodest: Quidam bubulum fel admiscunt, decoctarumq; carniū testudinis succum, addita æquę vernatione anguim; sed diu in vino testudinem excoquunt, Idem. Ad aurium omnia vitia, coque corium serpentis in oleo & impone, Theoph. Cum felle vitulino & aceto pari mensura serpentis senectus, id est exuuię decoctę, & lanula madefacta medicamentum auriculę insertum, maxime vtilitatis esse creditur, si prius feruenti aqua de spongia aurem foueris, Marcellus. Ad auditus grauitatem, senectam anguim aceto tritam insillato, Apollon. x. r. 67. ¶ Serpentium senectam in aceto feruefactam aliqui dentium dolores curare scripserunt, Galenus. Senectus anguim in vino decoctus, in dentium dolore auxilio est, si colluatur, Dioscor. Caterum in maximis dentium doloribus summę facit hoc: Anguis senectam exurito & cum oleo ad mellis solidi spissitudinem redigito, ac dentem præpuratum ex eo integito, omniaq; circumfusa oblitito, itemq; cauernis indito. Aut senectam anguis non vltam dentibus apprimito & excident, Archigenes. Anguinę vernationis membrana cum oleo tedęq; resina calefacta, & auri alterutri infusa, dolori dentium medetur, adijciunt aliqui thus & rosaceum, eadem cauis indita, vt sine molestia cadant præstat. Plinius. Anguis membranam vel inueteratam cum cera celerrime dentes euellere tradunt, Idem. ¶ Phthiriasen à toto corpore pota membrana senectus anguim triduo inhihet, Idem. ¶ Ad colicam: spoliū serpentis in vase aneo frigans cum oleo, quouiscumque comburatur vel in carbonem vertatur, dissolue ipsum in illo oleo, & vnge ex eo cum tuo digito, Galenus eup. 2. Senectus anguim dysentericis & tenasms in stanneo vase decoquitur cum rosaceo. Vel si in alio, cum stanno illinitur, Plinius. Senectus anguis cum oleo rosaceo decoctus in vase stanneo, atque illita ventri, si tamen illic non sit exulceratio, tenesmo remedio est, Marcellus. Serpentis exuuię cum rosaceo decoquuntur in vase stanneo, & postea trita ventri coeliaci vtiliter illinuntur, Idem. Anguis senectam vultus commendat idem Marcellus, si licio ijs alligetur. Serpentium senectus in pelle taurina adalligata spasmos fieri prohibet, Plinius. ¶ Ad internas & externas eminentias expertum, vt sua sponte decidant. Serpentis senectam scissam vt formam magni numismatis habeat, conijce in caricas, vt æger clam ieiunus comedat, & post tres horas miraberis huius facultatem, Myrepsus. Sedis vitij efficacissima est senectus serpentis ex aceto si rhagades sint, Plinius. ¶ Canis rabidi morsui prodest imposita membrana siue senectus anguim vernatione exuta, cum cancro masculino trita, Idem. ¶ Anguim senectus adalligata lumbis, faciliores partus facit protinus à puerperio remouenda, Idem. Fiat suffitus ex spolio serpentis, opopan, myrra, galbano, castoreo, sulfure citrino, rubea, stercore columbino vel accipitris. Si hæc omnia vel quædam eorum terantur, & cum felle vaccino conficiantur, & fumus inde per embotū in vuluam recipiatur, foetum viuum siue mortuum educit, Arnoldus in breuiario. Contra abortum: Puluis spoliij serpentis, dosi drachmę sumptus valet. Author additionis ad breuiarium Arnoldi. ¶ Verrucas sanat membrana senectus anguim, Plinius. Senectam serpentis combure, & vnge: facit enim nasci pilos, Galenus eup. 2. Cicatrices ad colorem reducit vernatio anguim ex vino decoctus, Plinius. Sed vt minus verum ita magis mirum crematam senectam, dum luna plena luminibus in prima Arietis parte fuerit, cineremq; collectum si inspergatur capiti, somnia terribilia mouere. Si ex eo cum aqua diluto facies lauetur terribilem videri: si sub lingua teneatur sapientem & eloquentem: si sub planta pedis, gratiosum coram principibus ac magistratu, Cardanus lib. de subtili. Spoliū serpentis pulueriza cum igne, cum luna fuerit in augmento in primo gradu arietis, & talis puluis si ponatur super mensam in scutella lignea vel metallina, si inest venenum, dispergetur, puluis manebit, & si leprosus vitur eo in cibarijs non augmentabitur lepra. Idem puluis in vulnus proiectus infra tertium curat, Incertus. ¶ Anguina pelle, & sale, & farre cum serpillio contritis vno die, deiectisq; cum vino in fauces boum vna maturescente, toto anno eos valere quidam scripserunt, Plinius. Ad boum salubritatem nonnulli pellem serpentis obritam cum vino miscunt, Columella. Si pomus florem non continet vrinam veterem cum pari mensura aquę temperabis, & ter per annum in radicibus infundes, vni arbori amphora ingesta sufficet: vel corio anguis inuolues, Palladius. Vidi, inquit Galenus, capras lingentes tamarisci frondes & inueni eas sine splene: quasdam verò vidi lingentes serpentes pelle deposita, & post albescentes minus senescere, Serapion in lib. de simplici medicina.

CAPITIS SEPTIMI DE SERPENTE PARS II.

1. De ratione effugandorum serpentum. II. De serpentum veneno & morsu. III. Methodus curandi eos qui ab ijs vel venenati vel morsu fuerint.

De suffitibus serpentis exapellentibus.

Ad hoc caput multa reuocanda sunt eorum, quæ de anthipathia supra dicta sunt. Galbanum, cerui cornu, caprinus vngulas & lilij radicem ad abigendas serpentes suffito, Galenus eup. 3. Serpentes propè omni aueritate fugantur, & nocentes spiritus innocentia fumi graueolentis exagitat. Vramus galbanum, vel cerui cornua, radices lilij, capra vngulas. Hoc genere monstra

re monstra noxa prohibentur, Palladius. Propter serpentes qui plerumq; sub præsepibus latent, cedrum vel galbanum vel mulieris capillos, aut ceruina cornua frequenter vramus, Idem. Ad effugandum venenosa animalia vniuersaliter: fiant suffumigationes sicut fumus ligni granati, quoniam ipse effugat venenosa. Et similiter radix lilij. Et virgę granati sunt mirabiles in hoc. Et similiter galbanum. Et cornua & vngulę, quæ finduntur, vt bouis. Et vngulę quæ non finduntur, vt equi, & pili. Et serapinum, & assa, & folia lauri & grana eius. Et calamentum, & fecha. Et stramentum cum eis: & similiter nasturtium, & similiter cinis ligni pini, & proprię cum galbano, si fiat suffumigium ex opio, & nigella, & galbano, & cornu ceruino, & sulfure & cornibus caprae, Autenna. De illis, quæ fugant serpentes ex suffumigationibus sunt cornua cerui, & radix lilij, & pyrethrum & sulfur, Idem. Suffitiones præseruantes, quæ incensa vapore suo venenatas bestias abigunt. Viticis folia, bitumen, castorium, melanthium, cornu ceruini aut caprinum, nasturtium, cardamomum, galbanum, propolis, peucedanum, panax, opopanax, conyza, cupressi aut cedri ramenta oleo imbuta, gagares lapis, sagapenum, polium, canchryos radix, filix, baccę lauri, & similia graueolentia. Quum enim venenata animalia omnia angustos habeant meatus, quàm celerrime replentur, & ab huiusmodi odoribus obturantur & suffocantur. Archigenes autem vngulę caprarum & pili, inquit, suffitu fugant bestias venenosas. Procul enim per ipsorum odorem relegantur. Stratonis suffumigium: Galbani, radices canchryos, cornu cerui, melanthij, cuiuscumque vniciam vniam. Omnia terito, & in pastillos cum aceto redigito, atq; vbi vti velis, oleo madefactis, ac incensa per mediam domum suffito, aut in ipsum ferarum latibulum per infundibulum vaporem immittito. Aliud suffimentum, Scorpions dæurbans & omne reptile ex ædibus exigens: Galbani, sandarachę, butyri, adipis caprini, æquales omnium partes in pilulas redigito, & vt dictum est, suffito. Probe facit & pyrethrum cum sulfure suffitum. Mirificę item Betonices suffimentum facit. Hactenus Aetius lib. 13. Suffirus recte excitantur ex cornu ceruino, caprarum vngulis pilisue, lapide gagate, bitumine, bdellio, galbano, cupressi aut cedri rasura, melanthio, peucedano, viticis folijs, nepita, sagapeno, castorio, canchryos radice, cunila, aut ex reliquis grauiter olentibus aliquo, Ægineta.

Ceruiniq; graui cornu nidore fugabit:

Et sic cum accendens gagate quandoq; lapillum,

Quem consumens non exedit impetus ignis:

Multifidam filicem crepitantibus inijce flammis,

Aut imas viridis libanotidos accipe fibras,

Tantundemq; acris nasturci: his iunge duobus

Aequali caprae iam iactum pondere cornu,

Aut exiccantem nares cerebrumq; nigellam,

Interdum sulphur, siedum quandoq; bitumen,

Præsumpta equali pendantur singula parte.

Præterea graueolens candentibus indita prunis

Galbana, & ignitum faciens vrtica dolorem,

Dentatisq; cedrum maxillis sectile lignum,

Omnibus inuisum serpentibus efflat odorem.

Nicander in Theriacis.

Serpentes abiges qui adfum, ex lilij radice, aut ceruini, aut cornu ceruino, aut deniq; caprellis vngulis suffimentum molitus. In summa verò vniuersas serpentes bestias explodes, si cyrenaicum succum, melanthium, galbanum, cornu ceruini, hyssopum, sulfur, peucedanum, pyrethrum, caprarumq; vngues conterens atque permiscens, ea omnia optimè leuigaueris, infundens illis acerrimum, ac deniq; spherulas conficiens exiguas, eas in fumum redegeris. Reptilia siquidem exterminantur; vel sigillatim eorum singulis fumigantibus, Constant. ex Florentino in Geoponicis. Florentinus confirmat illic nunquam accessurum serpentem vbi adeps ceruina, aut radix centaury, aut gagares lapis, aut dictamnus herba, & aquile aut milui simus, mixta cum styrace in suffimentum fuerint adhibita: Ea quippe reptilia abigere, Idem. Cauendum ne pulli gallinarum à serpentibus afflentur, quorum odor tam pestilens est, vt interimat vniuersos: id vitatur sæpius incenso cornu ceruino, vel galbano, vel muliebri capillo: quorum omnium fœrè nidoribus prædicta pestis submouetur, Columella.

Vis & mirificos cautus perdiscere odores,

Accensis quibus arcetur ceterrima serpens,

Aut styracem vras, aut atriuulturis alam,

Vel nepetam aut frondem rigida stirpemq; myrica.

Qu. Serenus.

¶ Capilli mulieris si vrantur, odore serpentes fugantur, Plinius. Vt exitiosus serpentibus tecta liberentur, muliebres capillos aut ceruina sæpius vre cornua, quorum odor maximè non patitur stabulis prædictam pestem consistere, Columella. ¶ Venenata omnia accenso asini puluone fugere tradunt, Plinius. ¶ Caprarum cornu vel pilis accensis fugari serpentes dicunt, Idem. Alij capra occisę carnem recentem hædorum pilo suffiunt, eodemq; nidore fugant serpentes, Idem. ¶ Cornu ceruini odore fugantur, Plinius, Aelianus, Palladius, Rasis. Singulare

abigendis serpentibus odor adusto ceruino cornu, Plinius. Si quis cerui cornua in pulueres excidat, posteaq; excisos in ignem pulueres conijciat, fumus inde nascens vndiq; serpentes ne illius quidem nidorem sustinentes, fugat, Gyllius ex Aeliano. Cerui cornu suffitum nidore serpentes fugantur, Dioscor. Circa caueas pullorum incendendum cornu ceruinum, ne qua serpens accedat, quarum bestiarum ex odore solent interire, Varro. Ad effugandos serpentes: cornu ceruinum combure vbi fuerint serpentes, & fugabuntur, Sextus. Serpentes fugiunt odorem cornu cerui, si inde & vngue domus suffumigetur, Albertus. Cornu cerui factu incensu plurima infectorum pars fugiunt, Aristoteles. Medullam ceruinam incensam tecum habe, cum eadem suffumiga locum in quo es, & effugat serpentes, Sextus. Sanguine ceruino si vna vrantur draconium & cunilago & anchusa lentisci ligno, contrahi serpentes dicunt. Dissipari deinde si sanguine detracto adijciatur pyrethrum, Plinius. Creditur Chameleontis felle ignibus in stillato serpentes fugari, Idem. Stercus crocodili (scilicet terrestri) aiunt per infundibulum suffitum, feras venenosas ex latibulis suis exigere, Aetius. Hyanae adipe accenso serpentes fugari dicunt magi, Idem. Tauri cornu combures eo loco vbi serpentes fuerint, & statim fugient, Sextus. Ex volucris in auxilio contra serpentes primum vultur est. Annotatum quoque minus virium esse nigris. Pennarum ex his nidore, si vrantur, fugari eas dicunt, Plinius. Vulturis pennas si comburas fugabis serpentes, Sextus. Fluuius est, nomine Pontus, in Medica & Pæonica regione, vt Aristoteles prodidit, in quo lapis inuenitur, cuius suffitu serpentes peluntur, ac si quis aqua perfuderit, incendio conflagrat: sin ardentem flabello incendere velis, restinguitur, atque eius suffimentum odorem sulfure terriorem emittit, in quod quidem ipsum, etiam Nicander consentit, Aelianus.

Vel tu Threicium flamma succende lapillum,
Qui licet irrigus merfus tamen ardet in vndis,
Expressaq; statim restinguitur vnctus oliua,
Hanc quem fluctu soni mittunt de litore Ponti,
Qui, rudes vulgus, ibi vefcentes carne magistri
Pascendi pecoris sma post armenta sequuntur.

Nicander.

Abrotonum serpentes substratu & nidore fugat, Dioscorid. Aron cum crematur, serpentes nidore fugat, Plinius. Summa Balsami probatio est vt lac coagulet. Syncerum si vratur fugat nidore serpentes, Plinius. Bitumen serpentes nidore fugat accensum, Idem. Σὺ δὲ δὲ εἰς καὶ λαμίνθης ὄφρα εἰς ἑλασικῆ, Aristoph. Nidore enim serpentes fugat calamintha. Cedri scobe serpentes fugari certum est, Plinius.

Disce & odoratum stabulis accendere cedrum,
Galbanoq; agitare graues nidore chelydros.

Virg. Georg. 3.

Ebuli quoque fumo fugantur serpentes, Plinius. Gagates fugat serpentes, Idem. Gith ex Graecis, alij melanthium, alij melaspermum vocant: incenso serpentes fugari reperio, Idem. Iuniperus vel maior vel minor accensa serpentes fugat, Idem. Lysimachia herbæ odorem fugiunt serpentes, Textor. Nasturtij semen vstum serpentes fugare tradit, Sextus, Plin. Nepeta quoque vires contra serpentes habet: Fumum ex ea nidoremq; fugiunt, Idem. Serpentes abiges ex Peucedano suffimentum molitus, Democritus & Florentinus. Sabæi styracem vrunt ad serpentes fugandas, in odoriferis syluis frequentissimas, Plinius. Serpentes, si vratur ruta, nidorem fugiunt, Idem.

Cautela mirabilis à venenosis animalibus: quando sternitur in circuitu dormitorij sisimbrum, & sccha iterum, & assa iterum, & laurus, est mirabilis in hoc, Auicenna. Iuxta vias & in domibus ab omni venenato animali præseruant substrata: abrotonum, conyza, dictamnus, vitex, echion, calaminthe, solanum, hastula regia, salua, peucedanum, hypericum, polium, sampucus, gentiana, origanus, ruta syluestris, serpillum, laurus, pulegium, cupressi aut cedri coma, aut ramenta, cardamomum, lysimachion, melanthium, bitumen: his addatur & gagates lapis, Aetius. Torum substernere ex hastula regia, nepita, vitice, pulegio, polio, cunila, bubula abrotono, expedit. At si toto huiusmodi toro vti non datur, stratis saltem imponenda sunt, Paul. Ægin. 5

Tunc iuxta virides sinuosi vorticis aluos,
Amnicolam nepetam per obefas collige ripas.
Aut tibi casta salix, pulchro quæ flore remidet,
Præbeas instrata securum fronde grabatum.
Sic quoq; montanum polium, cuius graue spirans
Horret odor, nomenq; suum quæ debet echidne
Herba, & ab Euxina quæ fertur origanus vrbe,
Quacumq; illarum decerpitur obuia, prodest.
Quin etiam multo penæprica cacumina flore
Ridens abrotonus, pecoriq; ingrata petium
Pabula serpillum, molli quod pascitur horto.
Præstat isem exigam circuminstrare conyzam,

60

Viticeasq;

Viticeasq; comas, & spinosas anagyrost
Sic & punicea sectis ex arbore ramis,
Regalisq; amplis licet hasta frondibus vti.
Accipe item innocuo medicantem frigore strumum,
Atque inuisa pigris Scyra prima astate bubulcis.
Hac ratione etiam densi coma pinastelli, &c.

Nicander in Theriacis.

Pelles eiusdem animalis (id est cerui) substrata securos præstant à serpentū metu somno, Plin. In ceruina pelle si iacuerit, nullus ad hominem serpens accedet, Sextus, Serenus. Dicunt quidem ei qui facit sibi stratum ex corio leopardorum non approximat serpens, & similiter, si ex eis facit sibi coopertorium. hoc autem manauit, in cuius sermone non est fiducia, Auicenna. Feras & serpentes fugat absynthium substratum, Dioscorides. Si absynthium aut artemisia, aut abrotonum, circa ipsam habitationem plantaueris, eam quidem haud inuadent serpentes, Constan. in Geopo. Abrotonum serpentes & substratu & nidore fugat, Dioscorid. Heraclij communis vsus serpentes fugare, Plin. Hibisci folia serpentes abigunt, Idem. Nepetam substernere in metu obdormituris vile est, Idem. Permultam serpentium fugam Nepeta & Agnos faciunt, & longe lateq; expellunt. In Atheniensium Theophrasti Atticæ mulieres Agni folijs cubilia substernunt, quod serpētibus sit infesta, & quod existimetur ab appetitione veneris præhibere, vnde nomen traxisse videtur. Herba etiam Libanotis nuncupata serpentibus formidabilis est, Aelianus. Origanum generum communis vsus serpentes fugare, Plin. Polium contra serpentes substernitur vel portatur, Idem. Puniceæ ramulum ferunt bestias venenatas & serpentes arcere, & propterea in stramentis & stragulis, &c. deponendum esse censent, Africanus in Geo. Serpentes fugant ruta viridis folia, Dioscorid. Serpentes silerem fugiunt, baculumq; rusticum ex eo gerunt, Plin. Venenata fugantia, vitex, dictamnus, Dioscor. Aspersio loci ex aqua in qua solutum est sal ammoniacum, est ex eis à quo fugiunt serpentes, Auicenna.

Ceruina medulla, præter cæteras, serpentes inuncta fugat, Dioscor. Serpentes fugiunt ceruino elephantinoq; adipe perunctos, Idem. Medulla cerui perunctos seuoq; cerui aut hiniuli fugiunt serpentes, Plin. Adeps elephantis, cum ex eo fit linimentum, fugat venenosa, Auicenna. Elephanti adeps contra venenata valet. Nam si quis eo inungatur, eiusue suffimento expietur, hæc ab illo aufugiunt longissimè, Aelianus. Erucis quæ in oleribus gignuntur, cum oleo perunctis, à venenatis bestiis ferri negantur, Dioscorid. Nicander, Serenus. Leonis adeps calidior est adipibus omnium animalium, & perunctus eo fugat omne animal, etiam serpentes, Albertus. Adipe leonis perunctos bestia fugiunt, Plin. Leonis sanguine si quis corpus linierit ab omnibus bestiis erit tutus, Sextus. Aiunt à serpentibus non ferri leporis coagulo perunctos, Plin. Nicander inter inunctiones præseruantes à moribus serpentum numerat primo loco fructum seu baccas cedri, tritas & inunctas. Item conyzam cum peucedano & oleo admixto. Cunilaginis tribus folijs ex oleo peruncto homine, fugari serpentes aiunt, Plin. Tarentinus ei qui perfusus fuerit succo draconia herbæ, ait non accessurum serpentem: neq; eis etiam, qui raphani semine aut succo sese inungentes fricuerint, Constan. in Geop. Sunt qui perungant corpus è semine iuniperi in serpentium metu, Plinius. L aserem tritam cum conyza & peucedano & salua coniungit, Nicander in Theriacis. Malua agrestis eandem vim habet, Idem. Succo bæcarum lauri perunctos fugiunt venenata omnia, Plinius. Succum radiculae seu raphani, perunctis eo manibus diligenter, facere vt tutus tractare possit serpentes, traditū est: vel enim timent mordere, odorem acredinis sentientes, vel ipso etiam exanimantur, Cardanus. Contra serpentes ex oleo perungi salua prodest, Plin. Vitis nigræ succus ex radice elicitus & illius serpentes fugat, Plinius. Labula (anabula) id est genus tithymalli maioris, cuius lac expellit serpentes, Synon. Nicander in theriacis postquam simplicia quæ ad feras venenosas abigendas faciunt enumerauit, medicamenta quædam illa ad homines à morfu serpentum præseruandos faciunt componit. Et primum pastillos ad hunc modum format. Accipe duos ramulos abrotoni, nasturtij pondus vnus oboli, seminis dauci, quantum manu comprehendere potest: omnibus in mortario cum oleo vel cerui medulla contusis, pastillos finge, quos cum vsus necessitas incidit, rursus tere & inunge. Ad eundem effectum præstantissimum vnguentum, deinde eodem in loco describit. Duos serpentes accipe (viperas intellige) cum libidini indulgent, hoc est, sub finem Veris: prætereà medullæ cerui drachmas triginta, vnguenti rosati vncias triginta sex, olei olivarum crudum tantundem mixti cum cera nouem vncijs. Serpentes autem bulliant eò vsq; dum caro ossibus separetur, quæ auferre oportet, quia venenosa sunt. Hactenus ex Nicandro. Qui tutiores esse volunt, ijs conuenit etiam ceratum corpori oblinere liquidius, ex cera, rosaceo, galbano modico, scobe ceruini cornu exigua, vel etiam æthiopico cumino, &c. Aetius.

Ceruī dentem gestans à serpentibus tutus erit, Serenus. Fugiunt & omnino dentem cerui habentes, Plinius. Cerui coagulum si omnino tractatum sit, eo die non ferit serpens, Idem. Mirabile valere tradunt contra omnia venena & animalia venenata, ossicula quæ in ceruorum corde inueniuntur, Alex. Bened. Habentes dauci syluestris radicem, ferri à serpentibus negantur: aut qui ante gustauerit non lædi, Plinius. Dracunculum habentem serpentes fugiunt, Idem.

De illius serpentes effugantibus.

De gestatis serpentes effugantibus.

De substratis serpentes effugantibus.

Onochilon (quam alij anchusan vocant, alij onochelin) habentes à serpentibus feriri negantur, Idem Tarentinus, ei qui peresus fuerit succo draconitæ herbæ, ait non accessurum serpentem: necq; eis etiam qui raphani semine aut succo sese inungentes fricuerint, imò ne illis quidem qui ea tantum secũ detulerint, Constant. in Geop. Gagates præter qualitates alias manifestas, hanc etiam peculiariter habet, vt (siquidem Oribasio credimus) is qui secum fert, nec serpentes nec venena vereri debeat, Greuinus. Staphilini aut vt alij vocant pastinacæ erraticæ radicem gestantes feriri à serpentibus negantur, aut qui ante gustauerint non lædi, Plinius. Vulturis cor habentes, aiunt tutos esse ab impetu non solum serpentium, sed etiam ferarũ, latronumq; & regũ ira, Plin. Si secus exectu tardo de vulture portes, Serenus agens de rebus serpentes fugantibus.

De his quibus serpentum caueris obturari debeant.

In venenatis animalibus que intra domos reperiuntur, feruentem aquam in eorum iustis ac latebras infundere expedit, & acidam muriam feruentem per instrumentum fusorium, siphona Græci vocant, immittere, Aetius. Si aliquis necessitate quæpiam coactus loco feris frequentĩ obdormiat, vbi potissimum salamandræ, aut phalangia aut serpentes aliqui abundant, horum subterraneas latebras alio in aqua detrito, aut aliqua ex herbis quas substernendas diximus, obturare conuenit, Paul. Aegineta. Interens etiam aqua herbam tribolum, eamq; cauernis imponens, persequeris serpentes, Constant. in Geop. Nostri latibulis serpentium solent calcẽ viam aquæ iniectam infundere.

De morfu & veneno serpentum.

Quando et quo vni serpentium morfus sunt periculosiores.

Anguim ictus per loca plurimum differunt, Aristoteles. Serpentium morfus pro locorum varietate plurimum differunt, Idem. ¶ Omnium venenatorum morfus grauioribus sunt, si alterum egerit alterum, Idem. In eo genere omnia magis exitialia, si suum genus edere antequam noceant, Plinius. ¶ Illud ignorari non oportet omnis serpentis ictum & ieiuni & ieiuno magis nocere. Ideoq; perniciosissimi sunt cum incubant. Vtilissimumq; est vbi ex anguibus metus est, non ante progredi, quam quis aliquid cibi assumpserit, Celsus. Quilibet serpens periculosus est obuijs cum recens senectutem exiit, vel cum persequentem ceruum fugit, Nicander & Aelianus.

Non mihi tum molles sub dio carpere somnos Nec dorso nemoris libeat iacuisse per verbas, Cum positis nouis exunijs nitidusq; iuuenta Poluatur, &c. Vergil. Georg. 3.

Accidit serpentibus diuersitas non in specie, sed secundum conuenientiam in specie vna quando diuersificantur in masculinitate & foeminitate: & masculi quidem pauciores habent dentes, & plus veneni, & acutius, licet quidam dicant, quod foeminae sint deteriores propter multitudinem dentium suorum: & iterum propter ætatem, quoniam senes deteriores sunt iuuenibus propter corpus (vel, vt alij legunt, iuuenes deteriores sunt senibus: Et ex parte corporis) nam magni deteriores sunt paruis, curtis, quum species eorum est vna. Aut propter locũ, nam illi qui habitant loca inaquosa, & montes, deteriores sunt eis, qui habitant littora, & loca plurimum aquarum. Aut propter dispositionem suam in repletione, & vacuitate: nam illi qui de eis famelici sunt, deteriores sunt veneni. Aut propter passionem eorum animales: nam irati, & audaces deteriores sunt eorum. Aut propter tempus: nam venenum eorum in æstate est deterius, Auicenna, quem secutus Mattheolus in suis commentarijs in lib. 6. Dioscorid. sic scribit, Animalium ferarumq; virus, non in omnibus est idem, sed in hoc vehementissimũ & omnium perniciosissimum, ad eũ vt vna tantum hora hominem conficiat, in alio verò minus vehemens minusq; lethale, vno vel duobus diebus interimens, in alio deniq; his longe imbecillius. Verum plerumq; euenit vt ab aliquo horum demorsus plus vel minus superuiuant, quod aduersis causis prouenit, siquidem in quorundam genere longe perniciosiores sunt foeminae quam mares, iuuenes quam senes (quamuis non desint, qui contrarium putent) adultæ quam adulescentes. Quinetiam feræ omnes, & insecta in montibus, & aridis locis inter vepres & saxa degentes, citius hominem perdunt, ijs quæ palustres, vliginososq; tractus incolunt. Citius præterea necant, quæ orientalem & meridionalem inhabitant plagam, quam quæ septentrionalem. Ad hæc famelicæ depassis nocentiores sunt, & irritatæ venenosiores sunt, quam dimissæ: quamuis omnium vniuersum ictus perniciosiores sint æstate quam hyeme, Hactenus Mattheol. Certũ est plures & noxios esse serpentes in frigidissima plaga septentrionis, terrestres scilicet, qui aerius aquaticos persequuntur: & hi in terris manent, ac diuersis nutrimentis minutarũ herbarum, in quibus acriorem veneni vim cognoscunt, audius rescinduntur, maximè in locis montosis productarum: hiq; deteriores sunt in lædendo homines veneno suo, quam littorales aut riparij. Serpentes autem ieiuni satiatis sunt crudeliores, ira & irati & prouocati, Olaus Magnus.

De veneno.

Venenum aut est immodica siccitas aut cum immodica siccitate coniunctum. Itaq; non omnes serpentes venenosi, Cardanus. Fel venenum est serpentium, Plinius. Animalia quæ morsu venenant virus venenosum gestant in vesica quadam sub lingua, qua rupta emanat qui dam liquor saluosus, qui vbi corporibus insigitur, ea venenat, Mercurialis. Venenum serpentium in paruis cauernulis sub dentibus latitat, Greuinus. Certum relinquuntur, serpentes euome re virus

re virus exitiale, multiplici colore distinctum: quod eò nocentius, quo grauius irritati per calorem illud efficiunt. Nec percipiunt, cum natura frigidi sunt, nisi quando calefcunt. Nam quando frigidi sunt, nullum tangunt. Percussus itaq; serpentum veneno, primum obstupescit: deinde vbi ipsum virus calefactum exarserit, statim hominem (nisi remedijs efficacibus occurratur) extinguunt, Olaus magnus. ¶ Mortuus quidam fertur cum se balneasset in aqua calefacta cum lignis excisis ex cauernis serpentum, Ponzettus. Haud procul Dertona Patauicinum quendam qui esset in venatione, & Hispanica lancea serpentem interfecisset, eum eiusq; equum morte deleros, audiui à fortissimo equite Antonio Lazaro, & c. Scaliger. Auicenna lib. 4. fen. 6. narrat de serpente quodam, quod is à milite hasta infixus virulentam vim per hastam transmissit ad manum, quam primum infecit, & deinde totum corpus corruptit. Ad huiusce rei comprobationem (inquit Mattheolus in lib. 6. Dioscoridis) illud sane compertum, habeo quod in agro Tridentino euenisse scio: nempe cum rusticus quidam suis esset in vineis, paruum quendam collem sepius ascendebat, vt ibi vuarum custodiam ageret. Hinc quadam die ad collis pedem, magnum & horrendum vidit serpentem, cuius capiti supernè hastam satis longam infixit, at dum fixam feram se hinc inde fortiter contorquentem, & hastæ circumuolutam, pro viribus teneret, magno statim tremore correptus est, quo maximè deterritus vociferans, viatores & circumstantes colonos ad se ire rogabat. Quam vociferationem audientes qui non longe aberant rustici, eò cursu velociter contenderunt, & ipsum ferè semimortuum inuenerunt. Cognita tamen ex ociso serpente sui infortunij causa, ad theriacam & alia antidota confugerunt, quibus eum ad vitam reuocarunt. Verumtamen duobus annis postea is vniuersi ferè corporis stupore in lecto semper decumbens agrotauit, & eo præsertim brachio, quo perniciosum animal occiderat. Serpentem qui occiderat paulo post febricitans 11. die obiit, Amatus. ¶ Venenum serpentis vt quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipuè vtuntur non gustu, sed in puluere nocent. Ideoq; colubra ipsa tota estur, ictus eius occidit, & si stupente ea (quod per quædam medicamenta circulatoris faciunt) in os digitum quis indidit, neque percussus est, nulla in ea salua noxa est, Celsus. De qualitate & temperamento veneni serpentum, magna est quæstio inter medicos, nempe num frigidum sit an calidum. Asserit enim Auicenna, quem etiam sequitur Mattheolus, eorum venenum esse calidum, dicitq; errare eos qui frigidum esse existimant. Er illud, inquit, quod accidit vt frigeat morfus ab eis, est propter mortificationem veneni: calor enim innatus est qui calefacit corpus sua sparsione & inflammatione. Quum autem non est calor innatus, etsi inflammetur cor igne leni, non oportet tamen vt calefcant propter ipsum extremitates. Frigiditas inquit Mattheolus toti corpori ex ictu vel morfu adueniens, non vtique euenit ex veneni frigiditate, sed quod innatus calor ab extremis & vltimis corporis partibus ad cor se conferat, quodq; etiam veneno superetur & extinguitur. Huius opinionis tamen refragantur ceteri medici, eamq; copiose refutant Greuinus & Mercurialis in tractatibus suis de venenis, quos consulere poterit, qui horum rationes amplius cognoscere voluerit.

De temperamento veneni.

Porro venenatos morfus, ictus, punctusq; ijs sequentibus notis deprehendes. Virus infixum valde dolet, punctiois & mordicationis sensus vehemens, in afflictâ parte perferitur. Vulneris atq; affecti loci color perit ac mutatur: aut enim rubet & inflammatur, aut liuet & nigricat. Laborans grauibus angitur molestijs ac totus ardet: corpus totum eius ipsius qui vel demorsus vel ictus est, ita nonnunquam obstupescit, ac tandem (vt sic dicam) obdormitionem sentit, vt tangentem non sentiat, Ioh. Tagautius lib. 2. Instit. Chirurg.

Venenatorum morsum indicia.

Methodus curandi morfos à serpentibus.

Vt insidit à rabido cane, sic omnes à pestiferis animalibus morfus, nisi per initia protinus rectè curentur, eo deueniunt vt summè perniciosi sint. Quæ igitur recta curatio est? venenum extrahere, quod vna cum ictu corpori percusso inhaesit: ideoq; ad cicatricem perducere, claudereque quæ huiusmodi sunt, non accelerant: sed contra agunt, eaq; insuper minutim admodum saepe concidunt: iam iisdem quoq; quæ calida acriaq; sunt, quibusq; attrahi venenum sicariq; possit medicamentis ob eandem causam vtuntur, Galenus in libro de sectis ad tyrones cap. 7. ¶ Venena si hausta sint, crebris vomitionibus: si morfu impressa, scarificatione, affixis cucurbitulis, exectu, carnis circumscriptione, nonnunquam amputatione extremæ partis, euocantur. Retinentur verò infusione, & imposito medicamentorum acrium cohibentur: hæc simul vtique arcere virus & eluere possunt. Restinguuntur & euacuantur meracioris potu, aut passo nulla aqua diluto, vel contrariorum esu, quæ acrimonia sint prædita. Postremò deiectio alui, euocatus sudor, & alia quædam in commune auxiliantur. Verum enimvero non lethiferam modò materiam, sed & magnitudinem, & tempus pro scopo considerare oportet. Etenim ab ijs remedia quam plurimum discrimen capeffunt. A magnitudine quidem, cum nonnulla ex venenis, & viosis animalibus pericula minantur, alia putredines altas, aut exteriores excitant: alia vehementissimos dolores, aut cecos cient: alia vix medicamentis cedunt, & magis minùsue molestias excitant. Oportet aut ea quæ pericula ferunt, peruicacioribus auxilijs expugnari, & minus infesta, mitioribus. Quippe absurdũ fuerit in grauioribus, segnioribus medicamentis homines in

discrimen adducere: in minoribus vero vehementium auxiliorum iniuria corpus laceffere: Finitio à temporibus in promptu est: hoc enim subito in pericula, & presentes molestias adducit: illud vero sensim, & dilatans in diem longam aut breuiorem producit. Itaque in acutis quidem confestim multa simul auxilia representari oportet: reliquis paulatim, & Dioscorides. ¶ Methodus quam tradere institui in doloribus vniuersis qui vel ex animalium, medicamentorumue noxa excitantur, duplicem indicationem habet, nempe eius quod dolorem creat vacationem, atque alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia, tum quæ citra calfacientiam vehementer trahunt: veluti & cucurbitulæ, & caua cornua quædam, quibus nonnulli cucurbitubarum vice vtuntur. Sunt autem & qui ore suo virus extrahunt: agræ videlicet particule admosi, ipsamque labijs complexi. Huc sanè pertinet & cauterium, & medicamenta quæ cauterijs similiter escharam efficiunt. Atque hæc omnia totam eius quod infestat, substantiam exinanunt. Alterum auxiliorum genus est eorum, quæ qualitatem per contraria alterant: scilicet exhibentibus nobis, si vehementem calorem eger vel in ipso demorso loco, vel in toto corpore sentiat, auxilia refrigerantia: sin frigus sentiat, calfacientia, Galenus lib. 13. methodi medendi. ¶ In medicinis quæ administrantur super morsiones venenosas intendendum est primum, vt prohibeant penetrationem veneni in corpore: & illud sit aut cum ligamentis, & constrictione extremitatis, & prohibitione somni: vt moueatur calor innatus ad exteriora, & expellat, & de hoc capitulo est incisio membri morfi, aut cum medicinis, & causis attractiuis. Et propter illud stiptica nocua sunt eis, quoniam nihil magis iuuat quam medicamentum quod trahit venenum ad exteriora, & prohibet ipsum penetrare ad interiora: & proprie quando venenum est ad exteriora adhuc, & non spargitur, & huius quidem generis sunt ventosæ: & fortasse indiget incisione, si iam submersum & elongatur, & si possibile est missio vel impositio sanguifugarum. Suctio etiam quandoque sufficit: oportet vt sugens sit non ieiunus, imò iam comederit, & abluat os suum & habeat dentes iam (Bellunensis legit, non,) corrosos, & colluat os cum vino odorifero, & bibat ex eo aliquid, & teneat in ore suo oleum rosæ aut oleum viol. Et cum fuerit in ore suo nocuum, tunc expellat subito, & quoties fugit tunc oportet vt expuat. Auicenna lib. 4. Fea. 6. tract. 3. cap. 1. Aduersus quidem omnem animalis ictum, quod venenum vibrat, oris suctio conuenit, sugentem verò oportet ieiunum non esse, sed & cibum sumpsisse, & vino os abluisse. Postea exiguum oleum in ore continens plagam exugat. Locus ipse spongia fouendus, deinde scarificandus, sed vlcuscula altius imprimere expedit, quo viscosa materies profundo euocetur. Circinatio autem carnis, & sectio, scarificatione longè potentius opitulatur. Namque ab ijs duo peculiaris praesidia fiunt: vnum quod virus è loco tollitur: alterum, quod eius veneni pars, quæ ad interiora grassatur, cum multo copiosoque sanguine excernitur. Quod si locus sectionem non admittat, cucurbitulæ cum largiori flamma affigendæ sunt, Dioscorides. Si conueniat ab animante quopiam venenum iacente percussit, huiusmodi remedijs communiter vtetur. Siquidem leuior sit plaga aut morsus postea calida eum proluemus, deinde verò locum ipsum exugemus. Verum qui exucturus est, prius os oleo colluat, ne inde ledatur, atque ita ore ad morsum admoto exugat & expuat venenum. Cauere etiam oportet, ne exulceratâ aliquam internam oris partem habeat exucturus. Post hæc verò cinis aceto subactus pro cataplasmate imponatur, maximè autem ad hanc rem conducit, ex ficulneis lignis exustus, aut laurinis, aut lignis vitis, qui si non adsint, eo qui haberi potest, vtendum est, diligentia ad hoc potissimum adhibita, vt inflammatio in loco exciteretur, & materia ad morsum prouocentur. Quod si minus nobile sit membrum, & vehementior morsus, cucurbitam cum plurima flamma ad morsum adhibe, & vicinos locos circumcirca impactis vulnificulis scarificato: attrahetur enim vnâ cum sanguinis & status attractione ipsius bestiae venenum. Deinde à tepidâ large hauustu vomere iube: & sic deinceps pharmaca exhibe. Vigilans enim æger adseruandus est, ac desidens per totam curationis tempus, donec euidentem remissionem acceperint molestias concomitantes, Aetius lib. 13. cap. 10. Quod si feriri aliquem aut morderi à venenato animali contigerit, homo adhibendus est qui vulnus exugat: non tamen eum ieiunum esse oportet, verum etiam vino os colluisse, & oleum in eo continere. Deinde particula commorsæ, si admittit, cucurbitulam cum multa flamma adhibere oportet, sic vt vicina etiam partes scarificentur. Nam virus vnâ cum sanguine & spiritu rursus ita extrahitur. Item exulcerata adurere ac crusta obducere, adeoque præcidere conueniet, si fera quæ momordit, letalis fuerit, qualis aspis, cerastes, vipera, similesque alia sunt. At si venenum per corpus fuerit dispersum, sanguis statim dimittendus est, præcipue si is qui percussus est, plethoricus existat, Aegineta. Serpentium quoque morsus non nimum distantem curationem (à curatione morsus canis rabiosi) desiderant, quamuis in ea multum antiqui variarunt, vt in singula genera angulum, singula medendi genera præciperent: atque alijs alia. Sed in omnibus eadem maximè, proficiunt. Igitur in primis super vulnus id membrum deligandum est: non tamen nimum vehementer, ne torpeat. Dein venenum extrahendum est: id cucurbitula optimè facit. Neque alienum est, antè scalpello circa vulnus incidere, quod plus vitiatam sanguinis extrahatur. Si cucurbitula non est, quod tamen vix incidere potest, tum quodlibet simile vas, quod idem possit. Si ac id quidem est, homo adhibendus est, qui vulnus exugat.

exugat. Illud ne intereat, ante debet attendere: ne quod in gingiuis, palatoque, aut alia parte oris vlcus habeat. Post hæc is homo loco calido collocandus est: sic vt id quod percussum erit in inferiore parte inclinetur, Celsus. Membrum quod animal momorderit venenosum, adeo deligato, vt venenum ad partes principes penetrare nequeat, & cucurbitulis appositis superponi to calamintham, datoque patienti de radice arthemissie, vel theriaca, & quæ cordi vim afferant: Eiusmodi sunt buglossus, borragoue, melissus aut ipsarum flores. Fumanellus.

¶ Dissecti gallinarum pulli, cum maximè tepent, percusso loco applicentur: nec desunt qui hisce tanquam discordia quadam naturali pugnantibus vtantur. Verum huius rationem inire facillimum fuerit. Gallinæ enim calida natura prædita sunt, argumento, quod deuoratum insigne virus conficiunt, & aridissimæ: quæque semina consumant. Item nonnunquam arenas lapillosque ingluæ sua deuoratos dissolunt. Itaque animantis admoti calore adfusus spiritus, ab ista parte impetum capessens existensque secum venenum exigit, Dioscorides. Optimè auxiliatur, si statim in principio post cucurbitulæ plagæ imponantur animalia parua discerpta, & adhuc intus calentia, velut sunt gallinæ, hæedi, agni, porcelli: venenum enim exugunt & dolores leniunt, Aetius. Cæterum locis affectis gallinæ, & magis galli gallinacæ, aliæque animantia per medium dissecta, calida imponi debent: nam virus transsumunt euocantque & dolores mitigant. Gallinacæ pulli spirantes adhuc & calentes, per medium diuisi, percussæ parti impositi, magno pere auxiliantur: vt pote qui pestilens ad se virus eliciant, Actuarius. Ad serpentum morsus. Columba incisa & imposita calida morsui, venena omnia rapit, & sanare creditur, Sextus. Si neque qui exugat, neque cucurbitula est, sorbere oportet ius anserinum, vel ouillum, vel vitulinum, & vomere. Vitium autem gallinaceum pullum per medium diuidere, & protinus calidum super vulnus imponere: sic vt pars interior corpori iungatur. Facit id etiam hæedi, agnustie dissecti, & calida eius caro statim super vulnus imposita, Celsus. Qui efficacius volunt mederi, occisæ capræ aluum dissectum cum fimo intus reposito statim illigant, Plinius. Sunt qui gallinarum aut aliarum quarundam auium podicem vulnere admouent, ad virus exugendum: quod si quæ applicatæ fuerint volucres, moriantur, venenum extractum esse suspicantur, Ioh. Tagautius Instit. chirurg. lib. 2. Ad discrimina suctionis vitanda, recentiores galli vel gallinæ sedem plumis exuunt, & vulnere consultissimè applicant, & demortuo primo, alterum substituant, idque tandiu prosequuntur, quousque vniuersa veneni vis extrahatur. Cuius rei certum iudicium habent, cum gallus postremo appositus non moritur, Matthiolus in Dioscoridem. ¶ Contra virulentos ictus, vltio expeditissimum est auxilium: vt pote cum ignis cætera viribus præstet, simul quod virus domet, & ferri penitus non patitur: simul quod pars ignem experta, postea non vulgare fundamentum curationi futuræ præbeat, manente diutius exulceratione. Animaduertendum ex eo tempore, cum crusta decidit, ne vlcis oræ coalescant, & cicatrice induantur: sed si fieri potest ad multum, idque præstitutum tempus, vlcationes, & fordidas adhuc & inflammationem minantes prorogari conuenit. Quod inditum his balsamentum optimè præstabit, & syluestre allium detritum: item cepe, succusque præsertim Cyrenæicus, aut qui Medicus, aut Parthicus appellatur, Dioscorides. Auicenna 6. quarti tract. 3. cap. 1. testatur Ægyptios medicos, in quorum regione venenata animalia sunt plurima, solere in morsibus venenatorum animalium confugere ad ignem: quippe qui non solum venena, verum etiam omnia mala expellat. Modus autem quo vtentur igne in his casibus, multiplex erat, vt habetur apud Auicennam eo loco: modò enim ferro candente, modò fune accenso, modò oleo feruente: medicamentis etiam vtorijs hoc agebant, Mercurialis lib. 1. de morbis venenatis. Candenti ferro (si patitur locus) vulnus adurendum est, aut caustico saltem medicamento ac vehementer exedente vtendum. Eiusmodi enim vlcera omnia letalia sunt, & præsentem sæpe perneciam (si protinus non succurritur) afferunt. Proinde & extrema illis (iuxta Hippocratis consilium) adhibenda sunt remedia: adeoque vt membrum ictum vel morsum interdum præcidere seu amputare conueniat. Ioh. Tagautius Instit. chirurg. lib. 2. Si verò ista pars, vt pote extrema, sectionem commode non respuat, præsertim in omnibus serpentum ictibus, vt aspidis, cerastæ similiumque, procul dubio amputanda est, Dioscorides. ¶ Nec me fugit quid in Ægypto fieri soleat. Cum spicas Ægyptij metunt, ollam picis paratam habent, & appensam fasciam: tunc enim maximè serpentum iniurias expauescunt, tuorum propter spicilegi tempus, tum quod opacis simul additæ speluncis & cauernis, densoque aruorum cespite delitescunt. Molestissima enim animalia & virus eructantia, Ægyptus in campis ferre consuevit. Vbi ergo aut in pedem, aut partem aliam, morsum intulerunt, qui adsunt, fasciam in ollam picis conijciunt & stringunt, locumque secantes, quæ circumactus est laqueus, picem instillant: cumque satis vulnus exceperit videtur, laqueum resoluunt, & cepis allijque illinunt, Dioscorides. ¶ Percussis à serpente prodest alui deiectio, diffluens sudor, vrina copiose reddita, Idem. Venter adstrictus citra dilationem per infusum eluatur, & vesicæ quoque cura habeatur, quod citra impedimentum lotium excernat, Aetius. Purgatio omnibus conueniet, desudationes & theriace ex viperis assumpta, Aegineta. Omnia vrinam mouentia, quia materiam extenuant, vitia sunt, Celsus. ¶ Quin & à serpente ac scorpiione percussos coitu leuari produnt: verum sceminas Venere ea lædi, Plinius.

¶ Rusticus quidam a serpente demorsus, mox intumescere pede sensit, paulatim veneni vim ad cor accedere; edoctus est a quadam anu pedem sub terra sepeliret, vulnere admota gallina in duas partes dissecta, gallina vero ranam apponeret, quae sanguinem ex gallina exgens, venenum tandem quoque attraheret. Cum igitur integra nocte pede sub terra sepulto mansisset, nihil autem alleuaretur, imò malum intenderetur, tandem ex consilio nobilis cuiusdam matronae theriacam ex ceruisia melle admixto bibit, indeque aliquot horis continuò euomens dolore superiorum corporis partium liberatus est, pedibus nihilominus tumidis permanentibus. Quem tumorem a sacerdote quodam admonitus, potu lactis caprae nigrae quantitate testae unius oui depulsi, pede interim etiam in s. q. eiusdem lactis demerso: vnde effluxit materia foetida, glutinosa, mucosa. Cum autem progressu temporis fortuito in fluuio solis calore tepescere pedes laueret, atque in ripa sedens pedibus in fluuio demissis obdormiuisset, nesciebat quot horis ita mansisset, expergefactus videt flumē prope se hinc inde late foeculentum, foetidū, conspurcatumque ex eoque tempore semper optime valuit. ¶ Alia puella a serpente demorsa caseum recentem ex lacte caprae albae paratum morsui imposuit, pedemque affuso eiusdem caprae lacte defendit, sanationem restituta est. Ex cuiusdam epistola ad Gesnerum.

¶ Si animal mordeatur a venenatis bestiis, generaliter curatio ista succurrit. Locus qui percussus est ante omnia fumigandus est succensis testis ouorum gallinae, quae prius infundes in acetum, addito etiam cornu ceruino vel galbano. Post fomentū loca ipsa scarificabis, & sanguinem ex his emittes; vel certe candenti ferro combures loca venenata quae pestis attingit. Obseruare autem debes, ne aut supra articulos aut nervosis in locis in quacunque passione vnquam cauterium imponas. Adustis enim nervis vel articulis, perpetua debilitas consequitur. Sed diligenter considera, ut aut superius aut inferius pusillum quam nervi aut articuli sunt, cum necessitas fuerit, apponas cauteria. Animal autē quod venenata bestiola tetigerit, expedit ut sudet, & calidis coepertorijs inuolutum deambulet, & farinam hordeaceam in cibo sumat, additis frondibus fraxinis & vitibus albis. In plaga autem mel atticum vel cyminum in vino veteri mixtum calefactum oportet imponi: nonnulli sterces suillum recens & mel atticum cum vino miscent, & calefactum quasi cataplasma inducunt, addentes urinam humanam, Vegetius medicinae lib. 3.

Nunc post vniuersalem huic malo medendi methodum, ad particularia descendemus remedia, eo ordine seruato, ut primū ea quae foris adhibentur commemorem, deinde quae intro sumuntur, & in vtrisque composita medicamenta priusquam simplicia. Obseruandum autem est, anulta hic remedia ponit, quae non tantum ad serpentum morsus pertinent, sed & ad omnium animalium venenatarum morsus vel ictus, ut scorpionis, stellionis, muris aranei & similibus; cum tamen serpentes etiam spectent, ea hic in genere apponere libuit.

Composita remedia quae morsui serpentum forissecus adhibentur, haec sunt.

Conuenientiora supra dictis auxilia sunt, quae epithemata vocant. Imponatur sarmentitius cinis, aut ficulneus cum lixiuo stillaricio subactus, garo, & acri balsamento, Dioscorides. Cinis aceto subactus pro cataplasmate imponatur: maxime autem ad hanc rem conducit ex ficulneis lignis exustus, aut laurinis aut lignis vitis, &c. Aetius. Imponetur itaque cinis brassicae aut fici aceto mistus aut lixiuo aut garo, Aegina. Confectio Hermetis valet ad morsum serpentium cum aqua altereuiabin, & liniatur super locum morsum, Auicenna. ¶ Quinetiam non desunt emplastra vehementissima & calidissima, quae venenum elicere, expugnare & discutere possunt. Cuiusmodi sunt quae ex sale, aut nitro, sinapi & cachrye componuntur, Dioscor. Praeter opinionem facit ex viperis theriace Andromachi Emplastri modo imposita. Emplastra vero ad omnē venenosi animalis morsum conueniunt, ex dictamno apparatus, omniaque quae attrahendi vim habent, qualia sunt & quae ex sale & quae ex Chamaeleonis radice constant & aphroditae appellata. Egregie autē hoc auxiliatur: Spumae argenti libram vnam, ceruae libram vnam, resinæ pinus libram vnam, olei veteris libras tres, cerae sexuncem, ammoniaci thymiamatis trientem, galbani trientem, cerusam, argenti spumam & oleum coquito, donec non inquinent manus; deinde liquefacta adijcitur, vnito, & vitior reposito ad omnem morsum, &c. Aetius. Emplastrum cognominatum Epigoni. Hic quidem cum in carcere ad mortem damnatus esset, propter hoc medicamentum dimissus est, quod imperatoris Marci filiam sanasset. Morsa enim cum in mamma esset a serpente, & omnibus medicis de illa desperantibus, sanata tamen est. Facit etiam ad omne vlcus recens & verus ad eos qui morsu sunt ab homine, & ad omnium reptilium ferarumque morsus, &c. Recipit autem squammam aris, ammoniaci, aloes hepaticae, aruginis rasulit, aris viti, thuris maris, salis ammoniaci, aristolochiae rotundae, sing. vnc. s. seminis rapisci scrup. 3. dracunculi radice vnc. s. seminis artemisiae scrup. 9. cerae purae lib. 5. colophonae lib. 1. Olei veteris coryl. s. Aceti acris coch. s. sinapi scrup. 3. spodij scrup. 9. aluminis scissilis, opopanax, sing. vnc. s. Metallica tere cum aceto diebus tribus; liquabilia vero liquato. Arida insperge, & omnibus rite subactis & confectis vtere, Nicolaus Myrepsus. Emplastrum Aegyptium ana. 31. apud eundem Nic. Myrepsum commendatur ad morsus quadrupedum et serpentium venenatorum. Recipit autem lithargyri, cerae, sing. vnc. 4. semis, ammoniaci vnc. 3. thuris, lanæ succi-

dae combustae, singulorum vnc. semis. Squammam aris, stagium i. semis. Terebinthinam vnc. i. semis. Squammam stomomatos, aristolochiae longae, sing. stag. i. sem. ricini stag. 4. semis, olei veteris, vnc. 10. semis. Lithargyri, squamas & ricinum decoquito, donec digitos non inquinent. Dein liquabilia adijcitur, arida vero terito. ¶ Oleum diuinum & expertum ad omne venenum epotum & venenosorum animalium morsum, siue potu sumptum siue litum. Sume olei oliuarum lib. 1. flores & folia hyperici contusa, coquito horis tribus, et percolato, denuo flores & folia recentia coquito, & percolato, quibus & vice tertia, & prius peractis adijcitur gentianae, tormentillae, vtriusque vnc. i. vtrique prius coquito, percolato, vsuque seruato, Ant. Fumanellus. Matthiolus vero Senensis in commentarijs suis in Dioscoridem mirifice commendat oleum de scorpionibus, quod pulsibus extrinsecus patentibus illitum non tantum venenis per os sumptis succurrit, sed & cuiuscunque venenati animalis morsibus singulari auxilio esse scribit. Eius autem olei conficiendi rationem praeribit in praefatione in 6. lib. Dioscoridis: quam hic describere minime necesse arbitratum sumus, quod nimis proluxa foret. Itaque quicunque eam nosse cupit, Matthiolum consulere citato loco poterit. ¶ Medicamentum obstans veneno & venenosorum morsui. Calcem viuam recentem tutam cum molli sapone & aqua capitelli commisceto, vitiorque, Ant. Fumanellus. Summe facit ad omnem bestiae venenatae plagam, praeterquam alpidis, calx viua cum oleo & melle crassitudine cerati imposita, Aetius.

Medicamenta simplicia, ad morsum serpentis foris imponenda, aut illinenda: eaq; litterarum ordine.

1. Abrotonum contra ictus serpentum illinitur, Plinius. ¶ Locum morsum aceto calido foueri salutare, Dioscorides. Couenit acetum calidum superfundere, in quo nepeta sit incocta, aut acetum & aquam marinam, aut acetum cum muria, Aegina. ¶ Adiantum impositum serpentium morsibus auxilio est, Dioscorides. ¶ Aleibij radicem & folia trita ad serpentis morsum imponi iubent, Plinius. ¶ Allium bestiarum omnium ictibus medetur, potu vel cibo vel illitu. Ad serpentum quidem ictus efficacissimè ex oleo illinitur, Idem. Serpentum morsibus imponenda allia cum melle, Aetius. Allium vsum, Idem. Allia modò minutissimè contrita illinuntur, modò cremata vulneribus inijciuntur, Dioscorides. ¶ Ari radix, Matthiolus. ¶ Arietis caro confert morsum serpentum, Auicenna. ¶ Aristolochia contra serpentis (ipera) datur è vino acetoso (è oivov dēivov) bibenda, & morsui inspergenda, Theophrastus.
2. ¶ Asclepiadis radices contra serpentum ictus non solum potu, sed & illitu medentur, Plin. ¶ Asphodeli folia quoque illinuntur venenatorum vulneribus ex vino, Idem. ¶ Argemonia quoque prodest, Celsus. ¶ Balsaminum oleum longè pretiosissimum omnium contra omnes serpentes efficac, Plin. ¶ Bdellium contra serpentum morsus prodest, Matthiolus. ¶ Beræ siue candidae siue nigrae radix recens & madefacta suspensa funiculo, contra serpentium morsus efficac esse dicitur, Plin. ¶ Bitumen Syriacum, Mattheolus. Brassicam illitam serpentium ictibus prodesse inuenio, Plinius. Serpentum ictibus & fordidis vlceribus ac vetustis vel ipsam aquam brassicae cum hordeacea farina prodesse aiunt: succum ex aceto vel cum scenugreco, Idem. Brassicae syluestris semen tostum auxiliatur contra serpentes. Radicum cinis serpentium morsus sanat, Idem. ¶ Bryoniae radix, Matthiolus. ¶ Cinnis vinaciae, id est bryoniae, est theriaca eius, Gul. Varign. ¶ Bulbi fatui ex aceto illinuntur contra serpentum ictus, Plinius. Bulbaceorum omnium radix, Matthiolus. ¶ Bupleuri semen ad ictus serpentum dari reperio, fouerique plagas decocta ea herba, adiectis folijs mori aut origani, Plinius. ¶ Buselinon praualere aiunt contra serpentes potu & illitu, Idem. ¶ Calamintha, Aetius. Calamintha in lotio locum foueri salutare, Dioscorides. ¶ Cantabrica, Celsus. ¶ Caprarum cornu vel pilorum cinerem potum vel illitum contra ictus ualere tradunt. Caseum caprinum cum origano impositum vel seuum cum cera. Fimo quoque caprarum in aceto decocto illini ictus serpentum placet, & recentis cinere in vino, Plinius. Recentem fimum caprinum cum faece vini acetue permiscens, loco laeso superilliga, Nicander. Caprarum sterces cum aceto, Aetius. Fimum caprarum ex vino decoctum, Dioscorides & Aegina. Si ponatur recens pellis caprae super loco, attrahit ad se venenum. Gul. Varign. ¶ Lactans caprifici succus. Qu. Serenus. Caprificus aut lac eius, valet ad venenatorum ictus, Plinius, Varign. ¶ Cedria, Dioscorides. Idem etiam facit succus extremitatum eius viridium, quando in vere colligitur & exiccatur & vsui referuatur, Idem. ¶ Centaurion, Celsus. ¶ Cepae, Idem. Cepae cum sale, Aetius. Cepae cum polenta aut pane, Aegina. Serpentum morsus succo ceparum inungunt, & omnia vlcera cum melle, Plinius. Purgamenta ceparum cremata in cinerem illinentes ex aceto serpentum morsibus, Idem. ¶ Chamædrys aduersus serpentum venena potu illitumque efficacissima, Idem. ¶ Chamæleonis radix, Matthiolus. ¶ Ciceris & cicerulae farina (efficacius syluestrium) serpentium ictus sanat, Plinius. ¶ Auxiliatur contra serpentes & columbarum caro recens concepta & hirundinum; bubonis pedes vsti cum plumbagine herba, Idem. Conyza omnis, Matthiolus. ¶ Corchoro bouum scabiem celerrimè sanari inuenio, apud Nicandrum quidem & serpentium morsus, antequam floreat, Plinius. ¶ Ad serpentum

Abrotonum.
Acetum.
Adiantum.
Aleibium.
Allium.
Arium.
Arietis caro.
Aristolochia.
Asclepiadis.
Asphodelus.
Argemonia.
Balsaminum.
Bdellium.
Beta.
Betonica.
Bitumen.
Brassica.
Bryonia.
Bulbi.
Bupleuros.
Buselinon.
Calamintha.
Cantabrica.
Capra.
Caprificus.
Castoreum.
Cedrus.
Centaurion.
Cepae.
Chamædrys.
Chamæleon.
Cicer.
Columba.
Conyza.
Corchoro

Cornu ceruini. Cucubulum. Cuminum. Cunila. Cupressum. Cyclaminum.

Daucus. Dens hominis. Diasulphur. Diſcannum. Dracunculus.

Elleſiphacum. Elleborum. Elephanti fel.

Erythrodendrum. Erica. Eruca. Euphorbium. Feniculum. Ficus. Finum. Fraxinetus.

Galbanum. Gallina. Gith. Gladiolus. Glans. Gobius.

Halicacabum. Helenium. Hemerocallis. Noedi pellis. Hordei farina. Myſſopus.

Iris. Iberis. Laurus. Lapis ſerpentis. L. aphidum. Laſer. Lilium. Maris aqua. Marrubium. Mel.

Meliſſophylu. Menis. Millium. Morus. Myrica. Naſturtium. Nitrum.

Ocimum. Ophites. Origanum. Ona. Panaces.

Paſtinaca. Perſonina.

Petroleum. Phu. Piſtis ſalium. Pityuſa. Pix.

Plantago. Polenta. Porri. Pſeudanchuſa.

Rapum. Raphanum. Roſa. Rubia. Ruta.

morfus: cornu certinum vſtum, & ex aceto tritum illinito, Galenus eup. 3. Cucubali folia trita cum aceto ſerpentium icibus mederi dicuntur, Plinius. Cuminum ſylueſtre ad ſerpen- tes cum oleo viſe eſt, Idem. Cunila bubula in vino bibitur contra ſerpentes, ac trita plagæ imponitur. Vulnura ab iſis facta perfricantur, Idem. Cupreſſi folia trita ſerpentium icibus imponuntur, Idem, Serenus. Cyclaminum bibitur contra ſerpentes è vino aceſcente, & mor- ſui inſpergitur, Theoph. de hiſt. pl. 9. Cyclaminiradix, Matthiolum.

Dauci ſylueſtris radix percuffis à ſerpente imponitur cum axungia, Plinius. Dentis hu- mani contuſi farina ſerpentis icum ſanari aiunt, Idem. Dentes hominis mortui triti aut vſti & ſuperpoſiti, conferunt, Gul. Varig. Diasulphur confert ad puncturam ſerpentum, Auicē. Diſcannum herba ad ſerpentium icus præcipua, qua ſe lacertis, quoties cum his conferere pu- gnam vulnerati reſouent, Plinius. Dracunculi radix elixa, contuſa, & ſubinde theriaca, aut mithridatio, & oleo de ſcorpionibus ſubacta & illita, Matthiolum.

Elleſiphaci herba per ſe impoſita ſanat ſerpentum morſus, Plin. Tridentina rura cum iu- mentum aliquod à ſerpente initur, ſtatim perforato ibidem corio, præſtantifſimo remedio Elle- bori nigri radices in vulnus inſerunt, Matth. Elephanti fel aliqui commendant tanquã auxi- liare morſibus ſerpentiũ. Dioſc. Erythrodani rami cũ folijs contra ſerpentes imponuntur, Plin. Erica, Matth. Erucæ oleracæ, Idē. Euphorbium contra ſerpentes medetur, qua- cuncq; parte percuffa, vertice incifo, & medicamento addito, Plinius.

Feniculi radix, Matth. Fici virgulta cũ melle, Aëtius. Aduerſus ſerpentũ icus efficaci- habetur ſimũ pecudis recens in vino decoctum illitumq; Plin. Fraxini folia contra ſerpentes ſucco expreſſo ad potum, & impoſita vlcerebus, opifera, ac nihil æque reperuntur, Idem.

Galbanum, Matth. Carnibus gallinaceorũ, ſta vt repeant auulſa, appoſitis, venena ſerpen- tiũ domantur, Parthi gallinæ malunt cerebrũ plagis imponere, Plin. Gith ex Græcis, aliq; me- lantiũ, aliq; melapermõ vocant, medetur ſerpentiũ plagis & ſcorpionũ. Illini ex aceto ac melle reperio, Idem. Gladioli radix, Matth. Glandis cortex illinitur decoctus lacte vaccino ſer- pentis plagæ, Plin. Gobius illitus contra ſerpentiũ morſus auxilio eſt, Dioſcorides.

Halicacabũ, Matth. Heleni radix, Idē. Helenium contra ſerpentes ab Helena ſatũ, Heſy. Hemerocallis radix, Matth. Hædorũ pelle vruntur recente ad plagas à ſerpentibus inſi- ctas, Plin. Farina ex hordeo ad ſerpentiũ morſus in aceto decocta vtilis, Idem. Hyſſopum putant ſerpentiũ icibus aduerſari, tritum cũ melle, ſale & cumino, Plin. Iridis radix & Iberis, Matth.

Lauri folia illita, ſerpentium venenis reſiſtunt: maxime ſepis, dipſadis & viperæ, Plin. Lapi- ſis ſerpentis dicitur quod confert ſua ſuſpensione morſui ſerpentis, Auic. Lepiditi, Matth. Laſer, Aëtius & Matth. Lilij radix, Idem.

Maris aqua aut acida muria vulnus foueri ſalutare, Dioſc. Marrubij folia ſemenq; contri- ta profunt contra ſerpentes, Plin. Mel à ſerpente percuffis medetur, Dioſc. & Plin. Melyſ- fophylon, Aet. Pythagoras menaidem appellat, & nomine alio Corinthadē, cuius decocto in aqua ſucco, protinus ſanari icus ſerpentum, ſi foueatur, dicit, Plin. Milij farina cũ præliqui- da, ſerpentiũ & multipedũ plagis imponitur. Folia mori trita, aut arida decocta, ſerpentium icibus imponuntur, Idē. Myricæ ſemen cũ altitium nouo pingui ſurunculis imponitur. Eſſi- cacax & contra ſerpentium icus, præterquam aſpidum, Idem.

Naſturtium, Matth. Nitrum contra canis morſum, addita reſina, inſitijs cum aceto illini- tur: ſic & ſerpentium morſibus, Plinius.

Radix ſylueſtris Ocymi in vino contra beſtiarum morſus eſt efficacifſima, Idem. Omnes Ophitæ lapides contra capitis dolores & ſerpentiũ icus profunt, Dioſc. Origani omne genus, Matth. Ota aduerſus icus ſerpentium cocta tritaq; adiecto naſturtio illinuntur, Plin.

Panaces Aſclepium contra ſerpentium morſus prodeſt: hoc Aſculapius decerpſit iuxta ri- pam Melanis fluuij Bœotia, & percuffum ab hydra Iolaum Iphicli filium hoc remedio ſanauit, Nican. in Theriacis. Paſtinacæ marina, ſingulæ binæue trita & cum vino potui data, & ſu- per vulnus impoſita profunt, Celfus. Perſonina, Idem. Qui à ſerpente percuffus, aut à fer- me venenoſo icus fuerit ſumat Petrolei ſemenciã & illinat & iuabitur, ex libro germanico.

Phu radix, Mat. Piſcis ſaluſ maxime vetuſtus, Aëtius. Pityuſæ folia in aceto decocta miſto rutæ decocto ſerpentiũ icibus medentur, Plin. Pix liquida cum ſale trito & ſeruenta il- lita præſentaneo eſt auxilio, ſi iugiter innouetur, Dioſcor. & Aëgin. Plantago ad omnes be- ſtiarum morſus pota atq; illita prodeſt, Plin. Plantago cum ſale, Aëtius. Polenta, id eſt farina hordei toſta ſerpentium plagis illinitur, Plin. Porri, Dioſc. Porra abunde cum ſale, Aëgineta. Tritis & illitis porri folijs ſanantur ſerpentiũ morſus ex aceto, Plin. Pſeudanchuſæ folia icibus ſerpentum imponuntur, Idem.

Rapi ſemen illitum & potum in vino, contra ſerpentes & toxica ſalutare eſſe prodi- tur, Plin. Raphani ſatiui in poſca decocti, contra ſerpentium morſus illinuntur, Idem. Aut coctum ra- phani librumq; tritumq; ligare, Serenus. Tarentinus ait eos quos momorderit ſerpens, con- tactu radice roſæ ſeruari, Conſtant. in Geopon. Rubiæ rami cum folijs contra ſerpentes im- ponuntur, Plin. Ruta ſatiua & agreſtis, Matth. Sagape-

Sagapenum, Idem. Sal aduerſus ſerpentium morſus cum origano, melle, hyſſopo actibea- tur, Plin. Galenus dixit quod ſaphirus applicatus loco morſus confert, Gul. Varign. Sapi- mentitiuſ cinis ſerpentum morſibus illitus ex aceto medetur, Dioſcor. Scilla criſta ſiccatur, deſinde conciditur, coquiturq; in aceto, tum ſerpentium icibus impoſitur, Plinius. Conſtat contra omnium ſerpentium icus quamuis inſanabilis, ipſarum ſerpentium exa impoſita auxi- liari. Serpens prodeſt viuus comprehenſus, & in aqua contuſus, ſi foueatur ita morſus, Idem.

Quæ nocuit ſerpens, ferretur caput illius apre
Vulneribus iungi, ſanat quæ ſanciat ipſa,
Vi Lariffæ curatus Telephus haſta,

10 ſerpens, & ſuperponatur loco, ſedat dolorem, Gul. Varign. Sinapi ad ſerpentiũ icus tritum cum aceto illinitur, Idem. Silphium tritum inſperſum, Aëtius. Siſimbrium, Matthiolum. Smirni radix, Idem. Sonchi radix morſibus ſerpentum illinitur, Plin. Sordes ex auribus humanis medentur: ac ne quis miretur, etiam ſcorpionum icibus ſerpentiumq; ſtatim im- poſita: melius è percuffi auribus, Plin. Sparganii radix, Matthiolum. Staphiſagriae ſlos tri- tus in vino, contra ſerpentes bibitur. Quidam eam pituitariam vocant, & plagis ſerpentium vti- que illinunt, Plinius. Staphilini, aut vt alij vocant, paſtinacæ erraticæ radix, percuffis impo- nitur cum axungia, Idem. Si bouem aut aliam quadrupedem, vel etiam hominem ſerpens mo- morderit, ad morſum ſtercus ſuillæ appoſito, Caro. Suillum recrementum aceto coctũ, Aëtius. Sulphur vrinae admixtum, Matth.

20 Taurinum fel, Idem. Theriaca magna dicta alfaroch medetur puncturis ſerpentum, Aui- cenna. Thlapſi, Matthiolum. Aut Tithymallus atrox, vulnus quæ tuta perungat, Serenus. Sunt qui Veratri nigri recentem radicem in vulnus figendam conſulant: quod hæc (vt e- quidem me experientia cognouiſſe fateri poſſum) virtus valentiſſime extrahat, Matth. Verbe- naca, Idem. Veſperilionis ſanguinem cum carduo contra ſerpentium icus inter præcipua laudant, Plin. Vertonica ex mero veteri etiã prodeſt, Idē. Sua cuiq; vrina cinere ex ea ſub- acto contra ſerpentium icus prodeſt, Idem.

Antidoti & medicamenta, quæ aduerſus ſerpentum & beſtiarum venenatarum morſus inera corpus ſumuntur, iuxta literarum ordinem.

Adriani antidotus efficaciſſima contra deſperatos venenatorum morſus deſcribitur apud Nicol. 30 Myreſum num. 2. Plurimi (inquit) ſapientum vim huius antidoti experientia inuenerunt. Nar- rant enim ſi gallo à ſerpente iaculante venenum demorſo aliquid huius antidoti cum aqua re- pida in os immiſeris, coſeſtim hunc reſtitui ac liberari. Aeli Gallii antidotus, qua Caſarem li- beravit & Charmes vtebatur, ad exhibita morſuq; illata venena faciens, deſcribitur à Galeno li- bro 2. de antidotis cap. 7. Itē Ambroſia quæ dicitur Philippi Macedonis antidotus ad vena- na, omnium venenoſorũ icus, &c. deſcribitur ab eodē Galeno eiſdem lib. cap. 48. Alia quo- que Antidotus Mithridatis Arhanafia cognominata, faciens ad venena & omniũ venenatorũ morſus eodē lib. deſcribitur cap. 47. & à Nicol. Myreſo de antidotis num. 12.

Damocratis antidotus contra omnes ſerpentes apud Galenũ lib. 2. de antidotis recipit co- guli hinnuli 3 j. cũ vini Salerni diluti medicoriter cyathis duobus. Antidotus, Diamacon, id eſt ex ſanguinib. appellata ad venena venenatorũq; omniũ morſus, Gal. lib. 2. de antidotis ca. 50.

40 Heraclidis antidoti 2. ad venenatarum beſtiarum morſus & icus facientes deſcribuntur a- pud eundē Galenũ lib. eiſdē cap. 97. 99. Alia Hybrifi Oxyrinchitæ cognomento ad omniũ ſerpentium icus reperta, atq; ab Apollonio Memphite deſcripta, Ibi dē cap. 107.

Antidotus ex terra Lemnia laudatur à Galeno in eodē lib. vt quæ exhibita accipientem tu- tum à venenis faciat, ac ſic habet: Baccarum iuniperi drachmas duas, terræ Lemniæ drachmas duas & obolos duos. Hæc vbi in puluerem redegeris, oleo aut melle commiſcebis, & repones, atq; cum opus fuerit, ex aquæ muſcæ cyathis duobus quantũ eſt auellana dabis, Aucenna lib. 4. ſen. 6. tract. 3. ca. 2. agens de iſis quæ bibuntur ſuper morſum ſerpentum, meminit etiam huius medicamenti, quod ſic deſcribit: Recipe baccarũ lauri aure. ij. terræ ſigillatæ obolos duos: biba- tur cum oleo: & ſi doſis auellana vnã in tribus cyathis aquæ mellis.

50 Mithrydatis Eupatoris antidotus ex ſcinco cognominata, faciens ad venena omniũq; ve- nenatorum materiã mortẽ inferentẽ, omniumq; venenoſorum animalium icus deſcribitur a- pud Galenum lib. 2. de antidotis cap. 51. Antidotus mithridatica contra omnia venena ab Andromacho deſcripta, Ibi dē cap. 2. & à Democrate cap. 10. Vide etiam Aetium lib. 13. cap. 98.

In potu citra dilauionem in omni virulenti animalis morſu, Theriace Andromachi præbea- tur aut Mithridatica & conſimiles compoſitiones, Aëtius lib. 13. cap. 10. Galentus lib. de theriaca ad Piſonẽ cæteris antidotis tam ſimplicibus quã compoſitis ad virulentorũ morſus Andro- machi theriacam prætulit his verbis. Theriaca eſt procul dubio apud vnũterſos homines cele- bratiſſimum antidotum, tum quod pollicito neminem fruſtretur, tum ob ipſius actionis effica- ciam. Siquidem nullum vnquam à feris, quæ hominem ſolent interimere, coſt morſum, hæc ſta- tim epota periſſe memoriæ eſt proditum: nullus eadem præſumpta haud multo poſt morſu in- petitus, belluæ veneno ceu illum ſuperante interijt. Aeli Gallii Theriaca qua vtor, optima ad ſcorpionũ icus, & alia quæ venenũ morſu relinquunt, Gal. lib. 1. de antid. cap. 59. Alia Antiochi

Sagapenum. Sal. Saphirus. Sarmenitiuſ cinis. Scilla. Serpens.

Sinapi. Silphium. Siſimbrium. Smirnum. Sonchus. Sordes auris. Sparganium. Staphiſagria. Staphilium.

Stercus ſuillæ. Sulphur. Taurinum fel. Theriaca. Thlapſi. Tithymallus. Verurum. Verbenaca. Veſperilio. Vertonica. Vrina.

Theriaca mid- tipleis.

Philometoris Theriaca ad omnem morsum venenosum, Ibidem. cap. 122. Theriaca mirabilis, opij & myrrhæ, amborum an. 3 j. & piperis 3 j. f. radicis aristol. longæ & rotundæ an. 3 iij. vini 3 iij. conficiantur cum melle & aqua erucæ, cuius dosis sit aureus vnus cum decoctionibus bonis. Auicenna. Sunt quædam compositæ potiones, quæ mira remedia polliceri traduntur, vt & opij & myrrhæ singuli oboli, piperis siclicum; Ea melle excipiuntur, & instar Ægyptiæ fabæ dantur cum vino, Diosc. Theriaca aliæ diuersarum compositionum ad morsum omnem venenosorum animalium describuntur ab Auicenna. lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 2. Theriaca compositio, medicaminis Antiochi aduersus venenata animalia à Plinio describitur lib. 20. cap. vlt. hoc modo: Serpylli duum denariorum pondus; opoponacis & milij tantundem singulorum, tri folij pondus denarij, anethi & foeniculi seminis, & anisi, & ammiij, & apij, denariorum sentum, singulis generibus, erui farinæ duodecim. Hæc tusa cribrataq; vino quàm possit excellenti, digeruntur in pastillos victoriatu pondere. Ex his singuli dantur ex vini misti cyathis ternis. Hæc theriaca magnus Antiochus rex aduersus omnia venena vsus traditur. Theriace aduersus venena & venenatorum morsus. Bryoniæ, opoponacis, iridis illyricæ, roris marini radicis, zinziberis, singulorum drachmæ quatuor, aristolochiæ drachmæ quinque, lachrymæ thuris, rutæ syluestris, singulorum drachmæ tres, farinæ erui drachmæ duæ; singuntur pastilli vino, danturq; singuli qui tres obolos pendeant, ex eodem vino, Ægineta. Syluestris rutæ seminis, gith, cumini Æthiopicij, aristolochiæ, galbani, singulorum pares portiones trita, & cum erucæ succo subactæ, digerantur in pastillos, qui drachmæ pondus æquent. Dantur ex ijs terni cyathi cum vino, Diosc. Zenonis Laodiceæ theriaca describitur à Galeno lib. 2. de antidotis cap. 62.

Zopyria antidotus quæ facit ad venena & reptilium morsus. De hac ralia feruntur. Zopyrum per epistolam Mithridatem monuisse, vt antidotum hanc ita experiretur: accerseret vnum è condemnatis, iubereq; primò venenum haurire, deinde hortaretur antidotum bibere: vel prius antidotum assumere, postea venenum bibere, idem vt percussis à serpentibus & in vulnere ratis à sagittis toxico illitis faceret, hortatus est. Verùm omnibus ita peractis hominem contigit illæsum permansisse, Gal. lib. de antidotis 2. cap. 49.

Matthioli in præfat. in lib. 6. Diosc. agens de antidotis contra venena, meminit inter alia cuiusdã antidoti sibi (vt ait) longo labore cõparatæ, cuius admirandas vires esse dicit. Est aut aqua quædã quintæ essentia, ex multis simplicibus confecta: cuius descriptionẽ proponit eodem loco. Eam autem tanta virtute pollere scribit, vt quatuor drachmarũ pondere pota vel per se, vel cum pari odorati vini quantitate, vel stillatiõẽ cuiusuis aquæ ad cordis robur faciẽtis; vbi quis ictus vel demorsus à quocunq; venenato animali, in tanto mortis discrimine versaretur, vt vocem, visum ac reliquos ferè sensus amisisset, ægrum ingenti adstantium admiratione à longo veluti somno exciter. Quod à se experimento comperit dicit. Qui antidoti illius confectioẽ scire cupiet, locum citatum consulat. Est enim prolixior, quàm vt hic transferri commodè possit.

Medicamenta simplicia quæ intra corpus sumuntur à morsu à serpentibus aut bestijs venenatis, litterarum ordine.

Abrotanum. Abrotani semen in vino potum, Diosc. Plin. & Auicenna. Acero vis tribuitur contra serpentes succo eius pote, Plinius. Adiantum cum vino confert morsibus serpentum, Auicenna. Adiantum seu callitrichum serpentum venenis resistit, Plin. Agarici oboli tres cum hydro- 40 meritite poti, Diosc. Agaricum, Auicenna. Agaricum contra serpentes datur obolis quattuor contritum cum binis cyathis aceti multij, Plin. Agni casti fructus & grana, Auicenna. Si etiam seminis agni casti vsq; ad 3. i. bibatur, confert, Gul. Varign. Allium confert morsui serpentũ quando bibitur cum vino, Auicenna. Diosc. & Ægineta. Ad serpentum quidem ictus allium potũ cum restibus suis efficacissimè ex oleo illinitur, Plin. Alcibij radicem & folia trita ad serpentis morsum imponi & bibi iubent; folia, quantum manus capiat, trita cum vini meri cyathis tribus, aut radicem drachmarum trium pondere cum vini eadem mensura, Idẽ. Althææ semen, Auicenna. Althæa aduersus serpentes bibitur, Plin. Eius siccæ farina in vino item aduersus serpentes bibitur, Idẽ. Ampeloprason contra serpentũ ictus efficac, Idẽ. Anagallis bibitur contra angues succi drachma in vino, Idem. Anchusæ folia comesta & potata, Diosc. Andachocchæ 50 semen in aqua & vino, Auicenna. Anethum, Diosc. Vere medici Anthemidis folia tusa in pastillos digerunt; itẽ florem & radicẽ. Dantur omnia mista drachmæ vnus pondere, contra serpentum omnium ictus, Plin. Aparine efficac contra serpentes, semine pota ex vino drachma, Idẽ. Lecur apri recens si arefactum teratur, ex vino potum contra serpentum morsus auxilio est, Diosc. Lecoris apri fibra illa potissimũ quæ prope fel & iecoris portas est, ex aceto vel potius vino pota contra serpentes auxiliatur, Nicander. Apri cerebrum coctum contritum cum melle ad serpentum morsus valet, Sextus. Apri cerebrum contra serpentes laudatur cum sanguine. Lecur etiam inueteratum cum ruta potum ex vino. Itẽ adeps cum melle resinaq; Plinius. Arcion quidam personatam vocant, cuius folio nullum est latius, grandes lappas ferentem. Huius radicẽ decoctã ex aceto dant potui cõtra serpentes, Idẽ. Ari radicẽ cõtra ictus dari po- 60 tu in vino nigro putãt vtile, Idẽ. Aristolochiæ radix, Auicenna. Diosc. Aristolochia contra serpentes (epipasta) datur è vino acetoso bibenda, Theoph. Aristolochia rotunda cæteris venenis resistit: longa verò aduersus angues & venena drachmæ pondere ex vino bibitur, Diosc.

Acerum.
Adiantum.
Agaricum.
Agni casti.
Allium.
Alcibium.
Althæa.
Ampeloprason.
Anagallis.
Anchusa.
Andachoccha.
Anethum.
Anthemis.
Aparine.
Aper.
Arcion.
Arum.
Aristolochia.

Aristolochia rotunda contra serpentes laudatur, Plin. Aristolochiæ radicis drachma in vini hermina sapiens bibenda datur, Idem. Artemisiæ radicis succum ab animalis venenosi morsu abrepto, præbeto cum medio aquæ simplicis cyatho, quoniam expertũ est, Ant. Fumanellus. A sclepiadis radices torminibus medentur, & contra serpentum ictus, non solum potu sed etiã illitu, Plin. Datur ad serpentũ ictus succus Asparagi syluestris corradæ dicti decoctus, Idem. Nicander contra serpentes ac scorpiones Asphodeli vel caulem quem anthericon vocamus, vel semen vel bulbos dedit in vino tribus drachmis, Idem. Aster vel bubonium bibitur aduersus serpentes, Idem. Astragalus cum aceto potus, Diosc. Ægineta.

Baccar auxiliatur contra serpentes, Plin. Balsami oleum, Auicenna. Bauciæ syluestris semen, Idem. Beræ nigre radicis succus expressus contra serpentũ ictus valet, Plin. Bitumen, Diosc. Ægineta. Blattariæ datur denarij pondus in vino contra serpentes, Plin. Brassicæ syluestris semen tostum auxiliatur contra serpentes, Idem. Bryoniæ radix drachmæ pondere, Aëtius. Bupleuri semẽ contra serpentes valet. Radix contra serpentes datur in vino, Idem. Bufelinon præualere aiunt contra serpentes potu & linitu, Idem.

Calaminthæ succus cum melle, Diosc. Auicenna. A bestijs venenatis, rabtosoq; cane demorsos sanat cancri interiorum cnis ex aqua semel ac bis potus, quantum manu capere potes. Galen. Eup. 3. Cancrũ cõtra serpentũ ictus medentur, Plin. Cancer fluuiatilis cum lacte, Auicenna. Cancrũ fluuiatilis cocti aut assati (tosti vel elixi, Ægineta) comesti, Aëtius. Ceruus à serpentibus morsus caneros fluuiatiles quærit, Oppianus. Oua cancri medetur contra venenatos serpentũ 20 morsus, Albertus. Ad ictus serpentũ dicitur Cantabrica, Plin. Capillus veneris, Auicenna.

Caprarum cornu vel pilorum cinerẽ potum vel illitum contra ictus serpentũ valere dicunt: item lactis haustus cum vna taminia, vel vrinæ cum aceto scillite, Plin. Ad serpentis morsum, Puluerem de cornu capræ & eius lac cum origano & cum vini cyathis tribus bibat, venenũ excutit, Sextus. Caprinum sterces adustum emplastratum & in potum datum, Auicenna. Confert similiter sterces capræ cum aceto coctum & bibitum, Gul. Varign. Carduus & nondum doctis 30 fullonibus aptus, ex illo radix tepido potatur in amni, Qu. Serenus. Castoreum est mirabile, Auicenna. Castorij sextans, Diosc. Castorei drachma. j. Aëtius, Ægineta. Castorei testes aduersus cæteras serpentes cum vino bibuntur, Plin. Centaurij maioris radix, drachma in vini albi cyathis tribus, Idem. Cepæ Diosc. Cerui coagulu ex aceto potum ab ictu serpentũ seruat, Plin. Aëtius. Ceruino ex fœtu commista coagula vino sumuntur, quæ res membrũ agit atra venena, Qu. Serenus. Testes quoq; eius inueterati, vel genitale maris salutariter dantur in vino, item ventres qui centipelliones vocantur, Plin. Naturẽ cerui siccata & corrasa si drachmã vnã in sorbitione oui potaueris, omnis morsus serpentis apud te inoocus fiet, Sextus. Cõtra morsus serpentũ, virgula damulivei cerui sicca, Hallsal. Sanguis ceruinus desiccatus & tritus sumptus, à venenatis bestijs morsos iuuare dicitur, Simeon sethi. Ad serpentum morsus: calami radices, & cicer & baccas cupressi & cornu Cerui combusta omnia tritaq; in vinũ misceto, & ex aceto ac porro propinato, Galen. Eup. 3. Chamæcyparissos herba ex vino pota contra venenũ ser-

pentium omnium scorpionumq; pollet, Plin. Chamædris, Auicenna. Chamædryes carpitur prægnans succo in petrosis, aduersus serpentũ venena potu illituq; efficacissimã, Plin. Chamæpitys, Aëtius, Ægineta. Chamapitys tertia contra serpentes valet cum melle, Plin. Datur ex vino percussis Chelidonia, Idem. Chironij flos & semen potum illitumq; ex vino & oleo contra serpentes medetur, Idem. Cinnamomũ, Auicenna, Ægineta. Clematis Ægyptia aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota efficac, Plinius. Clinopodium bibitur ad serpentium ictus, etiam decoctus succus, Idem. Condrilla tusa cum radicibus tota, diuiditur in pastillos, contra serpentes, (eius radix cõtra serpentes epota valet, Ruellius) probabili argumeto: Siquidẽ mures agrestes lesi ab his, hanc esse dicuntur, Idem. Conyza, Aëtius. Corrudæ succus decoctus datur ad serpentium ictus, Plinius. Cunila bubula contra serpentes in vino (vel aceto) bibitur. Hæc testudines cum serpentibus pugnaturæ semuniunt, viresq; resouent: quidamq; in hunc vsum panacem vocant, Idem. Cupressi pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, Plin. Ægineta. Cyclamini radix cõtra serpentes omnes, Plin. Cyclamini bibitur con-

tra serpentes è vino acefcente, Theoph. de hist. pl. 9. Cynoglossos, caninas imitans linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua, ranis & serpẽtibus aduersatur, Plin. Cyperi radix aduersus serpentũ ictus & scorpionũ præsertim remedio est, Idem. Dictamnium, Aëtius, Plin. Dauci Cretici radicis ad serpẽtes vsus est. Bibitur è vino drachma vna. Datur & quadrupedibus percussis, Plin. Dracontij folia ex vino vel aqua contra serpentes dabant, Idem. Dracunculum maiorem percussis in potu prodesse aiunt, Idem. Echium, Echinus. Elaphoboscon contra serpentium omniumq; aculeatorum ictus valet. Quippe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus, Plin. Elichrysi coma, Matth. Endiuia syluestris, Auicenna. Enula, Idem. Epipastidis siue 60 Eliborines folia pota contra venena profunt, sicut Erices contra serpentes, Plin. Equi coagulum ex vino potum, Matth. Erices foliũ aduersari serpentibus tradunt, Plin. Erica cum aceto Dioscorides, Ægineta. Non defuere qui Erigerontis & alterũ genus facerent, nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam dantes, Plinius. Eruum datur contra ser-

pentium omnium scorpionumq; pollet, Plin. Chamædris, Auicenna. Chamædryes carpitur prægnans succo in petrosis, aduersus serpentũ venena potu illituq; efficacissimã, Plin. Chamæpitys, Aëtius, Ægineta. Chamapitys tertia contra serpentes valet cum melle, Plin. Datur ex vino percussis Chelidonia, Idem. Chironij flos & semen potum illitumq; ex vino & oleo contra serpentes medetur, Idem. Cinnamomũ, Auicenna, Ægineta. Clematis Ægyptia aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota efficac, Plinius. Clinopodium bibitur ad serpentium ictus, etiam decoctus succus, Idem. Condrilla tusa cum radicibus tota, diuiditur in pastillos, contra serpentes, (eius radix cõtra serpentes epota valet, Ruellius) probabili argumeto: Siquidẽ mures agrestes lesi ab his, hanc esse dicuntur, Idem. Conyza, Aëtius. Corrudæ succus decoctus datur ad serpentium ictus, Plinius. Cunila bubula contra serpentes in vino (vel aceto) bibitur. Hæc testudines cum serpentibus pugnaturæ semuniunt, viresq; resouent: quidamq; in hunc vsum panacem vocant, Idem. Cupressi pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, Plin. Ægineta. Cyclamini radix cõtra serpentes omnes, Plin. Cyclamini bibitur con-

tra serpentes è vino acefcente, Theoph. de hist. pl. 9. Cynoglossos, caninas imitans linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua, ranis & serpẽtibus aduersatur, Plin. Cyperi radix aduersus serpentũ ictus & scorpionũ præsertim remedio est, Idem. Dictamnium, Aëtius, Plin. Dauci Cretici radicis ad serpẽtes vsus est. Bibitur è vino drachma vna. Datur & quadrupedibus percussis, Plin. Dracontij folia ex vino vel aqua contra serpentes dabant, Idem. Dracunculum maiorem percussis in potu prodesse aiunt, Idem. Echium, Echinus. Elaphoboscon contra serpentium omniumq; aculeatorum ictus valet. Quippe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus, Plin. Elichrysi coma, Matth. Endiuia syluestris, Auicenna. Enula, Idem. Epipastidis siue 60 Eliborines folia pota contra venena profunt, sicut Erices contra serpentes, Plin. Equi coagulum ex vino potum, Matth. Erices foliũ aduersari serpentibus tradunt, Plin. Erica cum aceto Dioscorides, Ægineta. Non defuere qui Erigerontis & alterũ genus facerent, nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam dantes, Plinius. Eruum datur contra ser-

pentium omnium scorpionumq; pollet, Plin. Chamædris, Auicenna. Chamædryes carpitur prægnans succo in petrosis, aduersus serpentũ venena potu illituq; efficacissimã, Plin. Chamæpitys, Aëtius, Ægineta. Chamapitys tertia contra serpentes valet cum melle, Plin. Datur ex vino percussis Chelidonia, Idem. Chironij flos & semen potum illitumq; ex vino & oleo contra serpentes medetur, Idem. Cinnamomũ, Auicenna, Ægineta. Clematis Ægyptia aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota efficac, Plinius. Clinopodium bibitur ad serpentium ictus, etiam decoctus succus, Idem. Condrilla tusa cum radicibus tota, diuiditur in pastillos, contra serpentes, (eius radix cõtra serpentes epota valet, Ruellius) probabili argumeto: Siquidẽ mures agrestes lesi ab his, hanc esse dicuntur, Idem. Conyza, Aëtius. Corrudæ succus decoctus datur ad serpentium ictus, Plinius. Cunila bubula contra serpentes in vino (vel aceto) bibitur. Hæc testudines cum serpentibus pugnaturæ semuniunt, viresq; resouent: quidamq; in hunc vsum panacem vocant, Idem. Cupressi pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, Plin. Ægineta. Cyclamini radix cõtra serpentes omnes, Plin. Cyclamini bibitur con-

tra serpentes è vino acefcente, Theoph. de hist. pl. 9. Cynoglossos, caninas imitans linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua, ranis & serpẽtibus aduersatur, Plin. Cyperi radix aduersus serpentũ ictus & scorpionũ præsertim remedio est, Idem. Dictamnium, Aëtius, Plin. Dauci Cretici radicis ad serpẽtes vsus est. Bibitur è vino drachma vna. Datur & quadrupedibus percussis, Plin. Dracontij folia ex vino vel aqua contra serpentes dabant, Idem. Dracunculum maiorem percussis in potu prodesse aiunt, Idem. Echium, Echinus. Elaphoboscon contra serpentium omniumq; aculeatorum ictus valet. Quippe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus, Plin. Elichrysi coma, Matth. Endiuia syluestris, Auicenna. Enula, Idem. Epipastidis siue 60 Eliborines folia pota contra venena profunt, sicut Erices contra serpentes, Plin. Equi coagulum ex vino potum, Matth. Erices foliũ aduersari serpentibus tradunt, Plin. Erica cum aceto Dioscorides, Ægineta. Non defuere qui Erigerontis & alterũ genus facerent, nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam dantes, Plinius. Eruum datur contra ser-

pentium omnium scorpionumq; pollet, Plin. Chamædris, Auicenna. Chamædryes carpitur prægnans succo in petrosis, aduersus serpentũ venena potu illituq; efficacissimã, Plin. Chamæpitys, Aëtius, Ægineta. Chamapitys tertia contra serpentes valet cum melle, Plin. Datur ex vino percussis Chelidonia, Idem. Chironij flos & semen potum illitumq; ex vino & oleo contra serpentes medetur, Idem. Cinnamomũ, Auicenna, Ægineta. Clematis Ægyptia aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota efficac, Plinius. Clinopodium bibitur ad serpentium ictus, etiam decoctus succus, Idem. Condrilla tusa cum radicibus tota, diuiditur in pastillos, contra serpentes, (eius radix cõtra serpentes epota valet, Ruellius) probabili argumeto: Siquidẽ mures agrestes lesi ab his, hanc esse dicuntur, Idem. Conyza, Aëtius. Corrudæ succus decoctus datur ad serpentium ictus, Plinius. Cunila bubula contra serpentes in vino (vel aceto) bibitur. Hæc testudines cum serpentibus pugnaturæ semuniunt, viresq; resouent: quidamq; in hunc vsum panacem vocant, Idem. Cupressi pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, Plin. Ægineta. Cyclamini radix cõtra serpentes omnes, Plin. Cyclamini bibitur con-

tra serpentes è vino acefcente, Theoph. de hist. pl. 9. Cynoglossos, caninas imitans linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua, ranis & serpẽtibus aduersatur, Plin. Cyperi radix aduersus serpentũ ictus & scorpionũ præsertim remedio est, Idem. Dictamnium, Aëtius, Plin. Dauci Cretici radicis ad serpẽtes vsus est. Bibitur è vino drachma vna. Datur & quadrupedibus percussis, Plin. Dracontij folia ex vino vel aqua contra serpentes dabant, Idem. Dracunculum maiorem percussis in potu prodesse aiunt, Idem. Echium, Echinus. Elaphoboscon contra serpentium omniumq; aculeatorum ictus valet. Quippe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus, Plin. Elichrysi coma, Matth. Endiuia syluestris, Auicenna. Enula, Idem. Epipastidis siue 60 Eliborines folia pota contra venena profunt, sicut Erices contra serpentes, Plin. Equi coagulum ex vino potum, Matth. Erices foliũ aduersari serpentibus tradunt, Plin. Erica cum aceto Dioscorides, Ægineta. Non defuere qui Erigerontis & alterũ genus facerent, nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam dantes, Plinius. Eruum datur contra ser-

pentium omnium scorpionumq; pollet, Plin. Chamædris, Auicenna. Chamædryes carpitur prægnans succo in petrosis, aduersus serpentũ venena potu illituq; efficacissimã, Plin. Chamæpitys, Aëtius, Ægineta. Chamapitys tertia contra serpentes valet cum melle, Plin. Datur ex vino percussis Chelidonia, Idem. Chironij flos & semen potum illitumq; ex vino & oleo contra serpentes medetur, Idem. Cinnamomũ, Auicenna, Ægineta. Clematis Ægyptia aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota efficac, Plinius. Clinopodium bibitur ad serpentium ictus, etiam decoctus succus, Idem. Condrilla tusa cum radicibus tota, diuiditur in pastillos, contra serpentes, (eius radix cõtra serpentes epota valet, Ruellius) probabili argumeto: Siquidẽ mures agrestes lesi ab his, hanc esse dicuntur, Idem. Conyza, Aëtius. Corrudæ succus decoctus datur ad serpentium ictus, Plinius. Cunila bubula contra serpentes in vino (vel aceto) bibitur. Hæc testudines cum serpentibus pugnaturæ semuniunt, viresq; resouent: quidamq; in hunc vsum panacem vocant, Idem. Cupressi pilulæ aduersus serpentium ictus bibuntur, Plin. Ægineta. Cyclamini radix cõtra serpentes omnes, Plin. Cyclamini bibitur con-

tra serpentes è vino acefcente, Theoph. de hist. pl. 9. Cynoglossos, caninas imitans linguas. Est alia similis ei, & quæ ferat lappas minutas: eius radix pota ex aqua, ranis & serpẽtibus aduersatur, Plin. Cyperi radix aduersus serpentũ ictus & scorpionũ præsertim remedio est, Idem. Dictamnium, Aëtius, Plin. Dauci Cretici radicis ad serpẽtes vsus est. Bibitur è vino drachma vna. Datur & quadrupedibus percussis, Plin. Dracontij folia ex vino vel aqua contra serpentes dabant, Idem. Dracunculum maiorem percussis in potu prodesse aiunt, Idem. Echium, Echinus. Elaphoboscon contra serpentium omniumq; aculeatorum ictus valet. Quippe fama est hoc pabulo ceruos resistere serpentibus, Plin. Elichrysi coma, Matth. Endiuia syluestris, Auicenna. Enula, Idem. Epipastidis siue 60 Eliborines folia pota contra venena profunt, sicut Erices contra serpentes, Plin. Equi coagulum ex vino potum, Matth. Erices foliũ aduersari serpentibus tradunt, Plin. Erica cum aceto Dioscorides, Ægineta. Non defuere qui Erigerontis & alterũ genus facerent, nec quale esset demonstrarunt, contra serpentes in aqua bibendam dantes, Plinius. Eruum datur contra ser-

Eryngium.

pentum ictus ex aceto, Idem. Eryngij radix, Dioscor. Clara in primis aculeatarum erynge est siue eryngion cōtra serpentes & venenata omnia nascens. Aduersus ictus morsusq; radix prius bibitur drachmę pōdere in vino; aut si plerumq; tales iniurias comitatur & febris, ex aqua, Plin.

Ferula. Fiber.

Ferulae radix denarij pondere in vini cyathis duobus bibitur aduersus serpentes, Plin. Aut ferulae radix potatur in imbre Lyaei, Qu. Seren. Fibri testes serpentum venenis aduersantur, Dioscor. Contra venena ex aceto bibuntur, Idem. Medicinæ in satiuo sceniculo, ad scorpionū & serpentium ictus semine in vino potat. Plin. Foeniculi succus cum melle, Dioscor. Fraxini folia contra serpētes succo expresso ad potum, & imposita vlcibus, opifera ac nihil aequē reperiuntur. Nicander fuci marini folia aduersus serpentes in vino dedit, Plin.

Foeniculum. Fraxinus. Fucus marinus

Galbanum. Gallina.

Galbanum est theriaca venenis serpentū & scorpionum, Auicenna. Gallinaceorū cerebrum in vino potum, Item ius ex his potum serpentum venenis medetur, Plin. Galli cerebrum cum aceto potum (alij, non cum aceto, sed cum condito) serpentis morsus adiuuat, Kiranides. Gallinarum & gallinaceorum cerebella in cibo, Dioscor. Cum coagulo, Matth. Gallinae aut iura ventustae, Qu. Serenus. His fere viribus (scilicet contra serpentem morsus) pollent (vt quidam recentiores fatentur) flosculi syluestres roseo colore micantes, quos nonnulli syluestres garyophyllos, Matth. Gentiana, Auicenna. Gentiana praecipue aduersus angues, duabus drachmis cum pipere & ruta, vini cyathis sex, siue viridis siue sicca, Plinius. Gladioli radix superior, Matth. Glans decocta resistit serpentium ictibus, Plin. Glycydis seu pœoniae vtriusque semen auxiliatur a serpente percussis, Idem.

Gentiana. Gladiolus. Glans. Glycydis.

Helenium. Heliochrysum. Heliotropium. Heraclium. Hermetis confectio.

Helenij radix bibitur contra serpentū ictus ex vino, Plin. Heliochrysum cōtra serpentū ictus bibitur, Idem. Heliotropij serpentibus resistit ex vino aut aqua mulla, vt Apollonophanes & Apollodoros tradunt, Idem. Heraclij communis vsus serpentes fugare, percussis esui dare decoctum, Idem. Hermetis confectio confert ad venena mortalia quando in potu sumitur cum aqua Gentianae, Auicenna. Hierobotane aduersus serpentes conteritur ex vino, Plin. Contra morsus serpentum praecipuum remedium ex coagulo hinuli in matris vtero occisi, Idem. Petridius qui ophiaca scripsit, & Miction qui rhizotomumena, aduersus serpentes nihil hippomarathro efficacius putauere; Sane & Nicander non in nouissimis posuit, Idem. Hippopotami testiculi drachma ex aqua contra serpentes bibitur, Plin. Nicander in Theriacis. Hippopotami testes exiccati ac triti contra serpentū morsus bibuntur, Dioscorid. Hyacinthi semen contra serpentes cum abrotono datur, Plinius.

Hippomarathri. Hippopotamus. Hyacinthus.

Intubus. Inula. Iris. Lac. Lactuca.

Intubus cum aceto, Dioscor. Inulae radix venenatorum morsus abigit, Plin. Iris contra serpentū morsus ex posca valet, Idem. Iuniperi folia cum pipere, Auic. Iuniperi baccæ, Matth. Lac quoduis recens contra serpentū ictus infunditur, Plinius. Lactucarum Syluestrium succus serpentū ictibus medetur in vino potus, Idem. Dicunt quod lactuca asini emplastrata & bibita multum confert, Guil. Varign. Baccæ lauri cum vino serpentibus resistunt, Idem. Decoctæ & deuoratae, Dioscor. Aegineta. Succus earum prodest contra ictus & potus, Plin. Lemonij datur denarij pondere in vino contra serpentes, Idem. Leontopetalij radix aduersatur omnium serpentū generibus ex vino potat, nec alia res celerius proficit, Idem. Leporinum coagulum cum vino, Dioscor. Aëtius, Sextus: Cum aceto, Plin. Dioscor. Ligeæ herbæ folia & ramuli ex aceto hausti, Empir. Ligustici semen, Matth. Lilij radices multis modis flammæ illa aduersus serpentes bibitur ex vino, semine trito, Idem.

Laurus.

Limonium. Leonopetalum. Leporis coagulum. Ligea. Ligusticum. Lilium. Lychnis. Malua.

Maluæ hortulanæ decoctio, Auicenna. Mandragora bibitur contra serpentes, & ante sectiones punctionesq; ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnum odore quæsisse, Plin. Medica mala & eorum semen, Matth. Si bouem aut aliam quadrupedem serpens momorderit, Melanthij acerabulum, & quod medici vocant smyrnium conterito in vini veteris hemina. Id per nares indito, & ad ipsum morsum sterces suillum apponito. Idem homini facito si vsus euenierit, Cato. Menta sumitur & contra scolopendras & scorpiones marinos & ad serpentes, Plin. Mentastri folia illinuntur bibunturq; aduersus scolopendras & serpentū ictus drachmis duabus in vini cyathis duobus, Idem. Celebratis auctoribus contra omnia venena pro antidoto sufficere 25. grana eius quod minianthes ex eo appellamus tradi, Idem. Mororū succus aduersatur venenis serpentū, Idem. Folia mori trita aut arida decocta, serpentium ictibus imponuntur. Ad idemq; potu proficitur. Muris domestici ius potū, Auicenna. Mustela sale inueterata est inter auxiliaria medicamenta morsuum quos inflixere serpentes. Commendatur imprimis enterata, quæ sale siccescēs inueteratur: ex qua binas drachmas cū vino bibisse satis est, Dioscor. Aegineta. Si mustelæ catulos vel ipsam mustelam recentem ad ignē torrens depilatis & exenteratis, ac sale condieris, & in umbra siccaris, farinam inde detrita lima sumpseris contra morsus serpentium, praecipuum remedium experiere, Nicander. Mustelę morantis in domo ius cum vino, Auicenna. Mustelæ ventres vsq; ad stomachum suum quum implentur coriandro & extercantur, Idem.

Menta.

Minyanthes. Mora.

Mus. Mustela.

Maluæ hortulanæ decoctio, Auicenna. Mandragora bibitur contra serpentes, & ante sectiones punctionesq; ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnum odore quæsisse, Plin. Medica mala & eorum semen, Matth. Si bouem aut aliam quadrupedem serpens momorderit, Melanthij acerabulum, & quod medici vocant smyrnium conterito in vini veteris hemina. Id per nares indito, & ad ipsum morsum sterces suillum apponito. Idem homini facito si vsus euenierit, Cato. Menta sumitur & contra scolopendras & scorpiones marinos & ad serpentes, Plin. Mentastri folia illinuntur bibunturq; aduersus scolopendras & serpentū ictus drachmis duabus in vini cyathis duobus, Idem. Celebratis auctoribus contra omnia venena pro antidoto sufficere 25. grana eius quod minianthes ex eo appellamus tradi, Idem. Mororū succus aduersatur venenis serpentū, Idem. Folia mori trita aut arida decocta, serpentium ictibus imponuntur. Ad idemq; potu proficitur. Muris domestici ius potū, Auicenna. Mustela sale inueterata est inter auxiliaria medicamenta morsuum quos inflixere serpentes. Commendatur imprimis enterata, quæ sale siccescēs inueteratur: ex qua binas drachmas cū vino bibisse satis est, Dioscor. Aegineta. Si mustelæ catulos vel ipsam mustelam recentem ad ignē torrens depilatis & exenteratis, ac sale condieris, & in umbra siccaris, farinam inde detrita lima sumpseris contra morsus serpentium, praecipuum remedium experiere, Nicander. Mustelę morantis in domo ius cum vino, Auicenna. Mustelæ ventres vsq; ad stomachum suum quum implentur coriandro & extercantur, Idem.

Nardus. Nardum. Nerium. Nux.

Nardus Gallicus aduersus serpentes duabus drachmis in vino succurrit, Plinius. Nardurium Auicenna. Nerei flores & folia, hominum contra serpentium morsus praesidia, Dioscorides. Nux cum ficibus & auellanis cum gentiana, Auicenna.

Oleum

Oleum de oleandro & folia eius, Auicenna. Est herba proprio nomine Onochiles, efficitur contra serpentes & radice & folijs aqua cibo ac potu. Opobalsamum cum vino aut lacte potum. D. M. datur cum lacte contra æonitum haustum, & ictus serpentum. Empiricus. Opopanacum, Auicenna. Origani decoctum cum vino potum, Dioscorides. Testudo a serpentum esu ægrotans, origano superingesto sanatur, Zoroaster in Geopon.

Oleum. Onochiles. Opobalsamum. Opopanacum. Origani.

Pæoniae semen, Matthiolus. Palfuri radices decoctum in vino potū serpentibus aduersatur, Plinius, Dioscorides, Aegineta. Panacem Esculapicum valere a sunt aduersus serpentes si bibatur eratum, Theop. de hist. pl. 9. Panacis generum omnium radix ex vino contra serpentes medetur, Plinius. Persolata quam Græci arcion vocant ex vino bibitur denariorum duum pondere contra serpentes, Idem. Inter primas celebratur peucedanum laudatissimū in Arcadia, mox Samothrace. Succus efficacissimus est, qui resoluitur amaris amygdalis aut ruta, bibiturq; contra serpentes, Idem. Phalangitæ folio vel flore vel semine auxiliatur contra scorpionum, phalangiorumq; & serpentū ictus, Idem. Nicander Phytos thalassium, id est fuctum marinum aduersus serpentes in vino dedit, Idem. Piper largius esurati, Dioscorides, Auicenna, Aegineta. Sunt & seruatis Piscibus medicinae, fassamentorumq; cibus prodest a serpente percussis, & contra bestiarum ictus, mero subinde hausto, ita vt ad vesperam cibus vomitione reddatur, Plinius. In nucum genere pistacia nota. Prodesse aduersus serpentium traduntur morsus, & potu & cibo, Idem. Platani pilulæ in vino potæ x. quatuor pondere omnibus serpentum & scorpionū venenis medentur, Idem. Platani virides pilulæ in vino decoctæ, Dioscorides, Aëtius. Polemonia radix in vino bibitur contra serpentes, Dioscor. Polemonij quod & phileterium dicitur drachma 1. Aëtius. Polemonia vel Phileteria radices drachmis quatuor ex mero, Plin. Polium Aëtius. Polyrrhizon folia habet myrti, radices multas. Hæc tuis dantur in vino contra serpentes: profunt & quadrupedibus, Plinius. Porrorum coma priuatim ex pane, Dioscor. Porrorum succus cum melle, Idem, Aegineta. Succus porri sectiui ad serpentum scorpionumq; ictus bibitur cum mero, Plinius. Pseudanchusa contra serpentes efficacissima potu foliorū vel seminis, Idem. Pulegium bibitur ad ictus serpentū decoctum, Idem. Pulegij succus cum melle Dioscorides. Pyxanthi baccæ contra serpentum ictus bibuntur, Plinius.

Pæonia. Paliurus. Panaces. Persolata. Peucedanum. Phalangites. Phytos thalassium. Piliurus. Piper. Pisci seruati. Pistacia. Platanus.

Quinq; folij aduersus serpentes bibitur: & eius radix, quæ spargeniō vocatur, ex vino albo. Contra omnium serpentum venena pro antidoto sunt ranæ, si ex sale & oleo decoctæ eduntur, iusq; earum itidem sorbeatur, Dioscor. Ranas (cum vino vel aqua vel aceto) coque & bibe, Nicander in Theriacis. Auxiliatur ranæ elixæ & comestæ. Verum si quæ earum esum auerentur, ranas donec vieta reddantur coquito, & iusculum ipsum ignaris absorbendum præbet, Aëtius. Ranæ fluuiatiles, si carnes edantur, iusq; decoctarū sorbeatur, profunt & contra leporem marinū & contra serpentes, Plin. Rapi semen illitum & potum in vino contra serpentes & toxica salutare esse proditur, Idem. Reubarbarum confert morsus vermium venenosorum & serpentis, Auicenna. Rheum Ponticum cum vino in potu vsurpatum, Empiricus. Rhododendri folia quadrupedum venenum, homini verò contra serpentes remedium, ruta addita ex vino potat, Plin. Veteris Rhu decoctū, Aegineta. Roris marini drachma. Idem. Rubiæ radix ex vino potata. D. M. aduersus serpentum morsus, ramulos cum folijs ex vino bibere prodest, Empiricus. Ruta, Dioscorides. Rutæ syluestris semen cum vino, Aëtius.

Polemonia. Polium. Polyrrhizon. Porri. Pseudanchusa. Pulegium. Pyxanthus. Ranæ.

Salfamenta quæm acerrima, Dioscor. Saluæ drach. 1. Aëtius. Sambuci folia serpentum ictibus resistunt in vino potat, Plin. Proderit & caulē cum vino haurire Sambuci, Qu. Serenus. Sardinium, Aëtius. Scordotis ex vino, Plin. Serapinū, Auicenna. Morsu potabunt Serinae Aegnetæ. Serpentina in puluerē ex vino hausta cochlearis mensura, a venoso quouis serpente demorsos breui tempore sanat: neq; ea solum valet aduersus virulentos ictus, sed etiā contra epota venena, Matthiol. Serpillum pinguius voluntarium, & candidioribus folijs ramifq; aduersus serpentes efficac, decoctis in vino ramis folijsq;, Plin. Sefeli Aegineta. Sicyoniae radices succus, Idem. Sideritis ex vino, Plinius. Quidam duo genera smilacis dixerunt. Alterū immortalitati proximū in conuallibus opacis, scandentem arbores comantibus acinorū corymbis, contra venenata omnia efficacissimis, in tantū vt accinorū succo infantibus sæpe instillato nulla postea venena nocitura sint, Plin. Smyrnium, Aegineta. Smirnij radix prodest contra phalangia ac serpentes admixta cachry aut polio aut melissophyllo in vino potat, sed particulatim quoniā vniuersa vomitionem mouet, qua de causa aliquando cum ruta datur, Plin. Sonchos albus bibitur contra serpentes Scorpionesq;, Idem. Staphisagriae flos tritus in vino contra serpentes bibitur. Semen enim abdicauerim propter nimiam vim ardoris, Idem.

Quinq; folij. Ranæ. Rana. Rapi. Reubarbarum. Rheum. Rhododendri. Rhu. Ros marinus. Rubia. Ruta.

Testudo magna & salita, Auicenna. Testudinis marinae testes sumpti multum prodesse traduntur, Dioscorides. Testudinis marinae sanguis cum vino & leporis coagulo cuminoq; contra serpentium morsus conuenienter bibitur, Idem. Testudinis sanguis contra serpentium omnium venena auxiliatur, seruato sanguine in farina pilulis factis: & cum opus sit, in vino datis, Plinius. Teucria ex vino, Idem. Theriaca venenum est serpentū, Auicenna. Thlaps. Matthiolus. Trifolium scio credi præualere contra serpentium ictus & scorpionum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis vel folijs, & tota herba decocta, Plinius. Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Salfamenta. Saluia. Sambucus. Sardinium. Scordotis. Serapinuum. Sefeli. Sicyonia. Sideritis. Smilax. Smyrnium. Sonchos. Staphisagria. Testudo. Teucria. Theriaca. Thlaps. Trifolium. Trizago.

Trifolium scio credi præualere contra serpentium ictus & scorpionum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis vel folijs, & tota herba decocta, Plinius. Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Trifolij bitumen olentis radix drachmę pondere, Aëtius. Trifolij semen, Aegineta. Trizago, Aëtius.

Verbenaca. Verbenaca aduersus serpentes conteritur ex vino, Plinius. Verrinum iecur contra serpentes laudatur, exemptis duntaxat fibris, quatuor obolorum pondere, vel cerebrum in vino potum, Idem. Veronica cum vino, Qu. Serenus. Viticis semen cum vino tritum & potum, Aetius, Aegineta. Viticis semina aduersantur venenis serpentium, maxime quae frigus inferunt. Minor vitex efficacior ad serpentes: bibitur seminis drachma in vino vel posca, aut duabus foliorum tenerimorum, Plinius. Vitis albae radix numerosis utilitatibus nobilis, contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur, Idem. Apud Thasios vitis Theriaca vocatur, cuius & vinum & vua contra serpentium ictus medetur, Idem. Vua theriaca contra serpentium ictus estur: pampinos quoque eius edendos censent imponendosque, vinumque & acetum ex his factum auxiliarem contra eadem vim habent, Idem. Vriticis semen aduersatur serpentibus, Idem.

Xylobalsam. Xylobalsami fructus cum vino potatus, D. M. venenatorum ictibus auxiliatur, Empiric. Superius capite 4. sub litera D. meminimus quorundam populorum, quorum corporibus talem vim ingenitam scribunt veteres, vt solo contactu serpentum ictus sanarent: quales fuerunt Pnylli & Marfi & qui Ophiogenes vocati sunt: sicut Plinius, Aelianus & Aeneas Syluestus testantur. Callias lib. decimo historiae quam conscripsit de Syracusano Agathocle, ait, cum quis a serpente morsus fuerit, si Lybicus vir natione, Pnyllus siue euocatus siue fortuito aduenerit, et plagam adhuc tolerabiliter dolentem viderit, solam salutarem ictui morsuue insipientem, dolorem mitigare & perstringere. Sin percussum offenderit aegerrime dolentem, intra dentes permultam aquam haurire, & os suum primo ex ea colluere, post vero eam in poculum iniectam, vulnerato exorbendam tradere. Quod si veneni acerbitas acris inualefcit, hunc aegrotanti nudo nudum accumbere, & proprio suo corpore morbi vim frangere, & malo hominem liberare. Hoc autem ita se habere idoneus testis etiam Nicander Colophonius fuerit, cuius versus adscribam:

Audiui Libyicos Pnyllos, quos aspera Syriae
Serpentumque ferax patria ait populos,
Non iam inflicto diuo, morsuue venenam
Ledere: quin laesis ferre & opem reliquis,
Non vi radicem, proprio sed corpore iuncto.

Et quae sequuntur, Aelianus. Proditur a Graecorum nonnullis, Vulcani antistites in Lemno aduersus ictu serpentium medica valere virtute. Quo argumento Philocletem apud Smynthei Apollinis aram ictu serpentis vulneratum, illuc medicinae gratia esse missum. Cael. Rhodig. Neque Herculis scientiam praecipua habent hi qui Pnylli nominantur (scilicet serpentum ictus suctu sanandi) sed audaciam vsu ipso confirmatam. Quisquis enim eorum exemplum secutus, vulnus exuxerit, & ipse tutus erit, & hominem tutum praestabit, Cornel. Celsus. Galenus libro de theriaca ad Pisonem testatur Marfos qui suo tempore extabant, contra serpentum venena, nullam vtiq; propriam habuisse facultatem, sed fraude quadam vniuersam decepisse plebeculam. Circulatores (inquit) hi nunquam congruo tempore viperas venantur, sed multo post venerationem, cum non amplius vigent. Captas autem ipsas crebro sibi ipsis assuefaciunt, & eibus non solitis enutriti: imo carnes ipsas permittentes, & continue mordere cogentes, vt virus ex earum ore vacuetur efficiunt: quin etiam mazas quasdam obijciunt, quae dentium foramina obstruant. Atque hac ratione morsus sunt imbecilles, vt videntibus magnum sit miraculum, talis ipsorum ad fraudem parandam artificij imperitis. Haec Galenus. Caeterum id fraudis dolivae genus, nostro etiam tempore locum habet, in his praesertim circulatoribus & circumforaneis, qui ex diui Pauli stirpe (quod tamen plane mentuntur) se prognatos praedicant, &c, Matthiolus.

De Serpenti-
bus os dormien-
tium ingredien-
tibus.

Serpentes aliquando os dormientum ingredi dicuntur, vnde poeta de tempore quando serpentes conspiciuntur, Non mihi tunc libeat dorso iacuisse per herbam, Incertus. Interdum clanculum adrepentes in os patens dormientis conijciunt sese & in stomachum sese conuoluunt. Tunc miser homo afflictissime viuit, nec est vllum mali leuamen, nisi vt lacte alijque gratisimis serpenti cibus alat hospitem. Remedium autem aduersus tantum malum est comestum affatum allium, Erasimus dial. de Amicitia. Referunt, quendam qui viperam dormiens deuorauerat fumo corij liberatum, illa refugiente fumum quem aeger excipiebat (vt dicitur in Vipera) Cardanus.

Serpentis ova
comesta quomodo remedi-
um aeneae red-
ditur innocua.

Vir quidam Cissus nomine, Serapidis cultui deditissimus, petrus insidijs mulieris quam prius amatam, deinde vxorem duxerat, cum ova serpentis deuorasset,angebatur & miserè affligebatur, ita vt a morte parum abesse videretur. Rogatus autem ab eo Deus, muranam viuam praecipit emendam, & manum viuaria seu vasi, in quo seruaretur, immittendam. Parec ille, manum immittit: cui murana mordicus inhaeret: & cum auelleretur, simul cum ea morbus etiam iuuenis illius euulsus est, Aelianus.

H.

a. Serpens a serpendo dicitur. Nomen est tam masculini quam foeminini generis, generale ad omnia quae serpunt citra vsu pedum: vel quae tam exiguos habent pedes vt reperere potius, quam pedibus incedere videantur, Calepinus. Festus vult serpentes dici ex graeco ἰσπιδά, pro respiratione s littera posita vt is sex, ἰσπιδά septem. O δὲ σφίς ὄφρις κατὰ γλώσσαν. Eustathius. ¶ Ἀργύρε

¶ Ἀργύρε ὄφρις κατὰ γλώσσαν, ὅθεν ἀργυρόφοντος κατὰ τινὰς ὀφιοκτόνους, Idem. Ἀργύρε quocumque vel ἀργύρε παροxytonum, Helychius dicitur ὄφρις: vt Harpocration quoque annotat, Dores; maxime autem Argiūs, ἀργαῖον vocasse τὸν ὄφιν veluti Achazum in Adraisto. Timarechum tamen Rhodium scribere non κατὰ γλώσσαν ita vocari τὸν ὄφιν, sed ἀργαῖον esse γένος πύθωνος quosdam verò draconis epitheton esse velle τὸ ἀργαῖον, &c. ¶ Δάκνη proprie animal morsu aut ictu homini nocens, θηλεῖον ἰσθόλον ἰσπιδά, vt Suid. exponit. Vnde Δάκνητον pro eodem sumitur. ¶ Δερμίνης, vermis: ὁ τὰ δέρματα ἐδίωκεν, serpens, Etymologus, Διδύμας, ὄφιν Κρήτης καλεῖσιν, Helychius. Idem eisdem nimirum Cretenses δίδυμον ὄφιν vocare testis est. ¶ Κινάδης, θηρίον, ὄφρις, Idem. ¶ Κινάδαλα proprie vocantur τὰ θαλάσσια, παρὰ τὸ κινεῖσθαι ἐν τῇ ἀλλί: abusuue autē nunc sic dicuntur, οἱ ὄφρες, & ab Oppiano vniuersa τὰ τῶν θηρίων γένη. Scholiasies in Nicandro. ¶ Οφιδιον serpens pusillus angustulus. ¶ Serpula apud veteres idē quod serpens. Serpula serpsit, aut idem Messala pro serpente irrepserit, Festus. Ἐμβρουα dicuntur foetus qui adhuc sunt in vtero: καλεῖται δὲ τὰ πᾶν ὄφιν, καὶ τὰ τῶν ὄφιν καὶ τῶν κροκόδειλων, Aelianus. Catuli dicuntur & serpentum fetus, vt apud Vergil.

Compositis nouis exuuijs, nitidusq; iuuentae
Voluitur, aut caculos reddi, aut oua relinquens. Non Marcellus.

¶ Epithe. Anguis seu serpens, frigidus: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, Vergil. Squameus: Non illi squamea tuto aggreditur serpens, Politianus. Torto non squamea tractu signat humum serpens, Nemesianus. Tortus: Tortosque Ixionis angues, Vergil. Georg. 3. Caruleus: Caruleosque implexa crinibus angues, Eumenides, Verg. Georg. 4. Ater: Velut illis Canidia afflasset peior serpentibus Afris, Horatius. Maledictus, Iosephus. Ater, Iuuenalis Saryr. 5. Sinuosus, Alcianus. Maculosus, reflexus, lubricus, intortus, maurus, martius, ferus, trux, tumidus, auidus, gorgoneus, venenatus, Lybicus, squallens, minax, implicitus, horridus, lactifer, atrox, horrendus, viridis, marfus, textilis, voluminosus, sibilans, squamosus, horribilis, retortus, veneniger, saeuus, squamiger, pestifer, teter, toruus, Textor. ¶ Ἀνίγρις ἰσπιδά vocat Nicander. Item ἀνίγρις καὶ κινάδαλα γαίης, Idem. Ἀνίγρις ὄφρις, Theocritus ἰσθόλος, Suidas.

¶ Serpentinus color, Cael. Rhodig. forte maculosus vt ophitae marmoris. Serpentiger. Sphingae & Harpyias, serpentigerosque Gigantes, Ouidius Trist. 4. Serpente pedes & anguipedes gigantes a poetis etiam dicuntur, qua centum quiesq; parabat, Iniscere anguipedum captiuo brachia caelo, Ouidius 1. Meram. Sic autem dicti sunt quasi loripedes, quod pedes tortuosus habuisse finguntur, sicut angues se tortuosos faciunt. Serpentigena, ex serpentibus natus. Vos serpentigenas in se fera bella dedistis, Ouidius. Serperastra sunt quae discentibus ambulare infantibus, vt Varro significat, adhibentur alligata geniculis, ne vaciae fiant vel compernes, Cael. Rhodig. ¶ Anguineum cucumerem. Columella vocat cucumerem agrestem.

¶ Οφιοβόρος Ad anguem seu angues pertinens. Οφιοβόρος liber Nicandri de serpentibus conscripuit. Οφιοβόρος a Pythia dictos fuisse Spartiataras, testatur Plutarchus in lib. de orac. Pyth. quod scilicet quodam famis tempore serpentes vorassent. Οφιογενεῖς populi quidam dicti sunt, qui ob familiaritatem quandam cum serpentibus eorum ictibus medebantur, quasi a serpentibus originem ducerent: de quibus supra. Οφιδάνατος, A serpētibus morsus. Οφιοειδής, serpenti similis. Οφιοπέρας γαμή, apud Suidam, id est repens, serpentis modo incedens: nam serpentes sunt ἀποδύες. Οφιοπάροις populi serpentibus vscentes de quibus supra. Οφιοβόρος serpentem referens vel serpentibus abundans. Οφιοβόρος, Anguineus, Oppianus.

¶ Icones. Visebatur in Delphis apud oraculum serpens qui singulari certamine videretur Apollinem prouocare, obseruatum a Plutarcho, Pierius. Hermupoli Typhonis simulachrum ostendunt, equum fluuiatilem, cui insidit accipiter serpentem impugnans. Per equum quidem demonstrantes Typhonem, per accipitrem verò vim & principatum, quo ille violenter sibi que sito saepe per improbitatem tum ipse turbari, tum alios perturbare sua sponte voluerit, Plutarchus in lib. de Iside & Osiride. In Scuto Herculis inter alia haec picta erant: Ἐν δ' ὄφιν κροκόδειλον ἰσπιδά ἐπι φασαῖων: id est,

Bis sena hic videas stridentibus effera flammis
Colla, venenato vultu maculosa, draconum: *id est serpentum
Tum magis offenso spirantia gutture virus,
Quam magis Alcides effuso sanguine pugnat, &c.

¶ Clypeos in signe paternum, Centum angues, cinctamque gerit serpentibus Hydram, Virg. 7. Aeneid. de Auentino. Hippodromi picturae cum cippo e tribus eeu serpētibus inuoluto, quorum capita prominent in summo meminit Thevetus de Oriente cap. 17. Manethon Aegyptus author, quisquis ille fuit, ait Osecum, qui Tyrrhenis imperauit, in signe serpentis habuisse: Osecosque ait Seruius, populos dici vbi plurimum serpentes abundant, in Campania quippe, Pier. ¶ In tabula septentrionali Olai magni pingitur pastor cum serpētibus pugnans, & ab his greges defendens. ¶ Caduceus (κροκόδειον) baculus habens vtrinque duos serpentes implexos, & inter sese aduersos, quem praecones seu caduceatores secum ferebant: nec eos violari fas erat, quocumque venissent. Rectus autem baculus, signum erat rectae rationis: serpentes ex vtraque parte, aduersos exercitus significabant, quos ambos recta ratio peruaderet, Suidas. Caduceus Mercurio

De Caduceo
serpentibus
signis.

consecratus serpentibus duobus insignitus erat parte media voluminis sui inuicem in nodum quem Hercules vocant obligatis, quorum prima partes reflexae in circulum presis oculis am-

Anguabus implicitis, geminis caduceus alio Inter Amalthea cornua rectus adest. Pollentes sic mense viros, sandis pericos Indicat, vt rerum copia multa beet.

Hieroglyphic

Bacillum, cui serpens circumuolutus est, non modo apud Hebraeos, & in sacris literis in quibus legimus serpentis in cruce positi aspectu populum Israelis a morte liberatum fuisse; verum etiam apud Aegyptios & Romanos animae atq; corporis salutare symbolum fuit. Nam cum caetera omnia reptilia crassioris & magis terrenae sint substantiae, serpentem spiritus & vitae tenacissimum animal esse constat, quod & imbecillitatem corporis exuat, & ad medicinam utilissimum sit, & ad acuendum visum herbam inuenisse, nec non ad sese in vitam reuocandam quandam herbam agnoscere traditur, Caes. August. Curio. Aegyptij os significantes, serpentem pingunt, quoniam serpens nullo alio membro valet nisi ore, Orus. Anguis apud Aegyptios hieroglyphicum est spiritus illius qui per vniuersum mundi molem diffatur, Pierius. Aegyptij mundum exprimere volentes, serpentem pingunt, qui suam ipsius caudam rodit, varijs inter-

De syderibus

Orus est etiam syderis nomen. Cicero anguem, Auienus serpentem interpr. apud Aratum, Crithus est apud Athenarum, quoniam eadem in caelo, terra, & mari habeantur: ad quem respondetur, Vrsus, serpens, aquila & canis, addo & leporem. Ophiuchus sideris etiam nomen est apud Aratum & caeteros Astronomos, quem Latini anguitenentem: alij ophiuchum alij anguiferum vocant. De hoc Cicero in suis Phazonem propter caput anguitenentis, quem clarior perhibent ophiuchus nomine Graecis, hic pressu duplici palmarum continet anguem. Columella lib. 11. cap. 2. 11. cal. Iulij. Anguifer quum mane occidit, tempestatem significat. Sic autem dicitur

dicitur hoc sidus quod hominis effigie fingi soleat anguem manu tenentis. Vnde nonnulli Hercules esse putauerunt, qui adhuc in cunis vagiens, angues a Iunone immisos manibus praefecit. Sunt tamen qui Ophiuchum Aesculapium esse velint, alij Canobanta Getarum regem: alij Phorbantem Triopae Thessalorum regis filium. Vide Higium.

Ophites genera multa: quidam ponderosus & niger: alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus: tertius lineis quibusdam candidis interinctus est. Omnes alligati contra capitis dolores & serpentium ictus profunt, Dioscorides lib. 5. Ophites marmor serpentium maculis simile, vnde & nomen accepit. Ex Ophite columnae, sed parue admodum inueniuntur. Duo eius genera, molle candidum, nigricans durum. Dicuntur ambo capitis dolores sedare adalligati & serpentium ictus, Plinius lib. 16. ca. 7. Ophites quem vocant lapis vstus extergendi confringendiq; vim possidet, ceu etiam nitrum, Galenus lib. 9. simpl. medic. Ophites marmor quod vulgo vocamus serpentinum, porphyritae ferè lapidis instar durissimum est, colore minimè nigricante, nec candido, nec cinereo, vt in suo requirunt, Dioscorides & Plinius, sed viridi saturato dilutius eiusdem coloris maculis resperfo. Ex quo sanè constat antiquorum Ophitem a nostrate maxime fuisse diuersum. Matthiolus. Plures serpentini lapides hodie cernuntur, colore virides, durissimi, multis punctis maculati. Sed quod odorem qualem Dioscorides ait, spirant, pauci durissiq; viderunt. Ego verò vasculum quoddam vidi ex lapide isto fabricatum, quod cum fricabatur, non insuauem ex se spirabat odorem: contendebant verò nonnulli, vasculum hoc ex illis esse, in quibus imperatores Romani theriacam seruabant: nam & lapidem istum, contra serpentium morsus, & venenum valere Dioscorides testatur, Amatus Lusitanus. Ophicardelon (gemmam) Barbari vocant, nigrum colorem binis lineis albis includentibus, Plinius. Alazaracoen, id est, petra ferocantia, & est tribus modis, vna quasi nigra, alia subutridis immixtis lineis albis, & alia viridis, Aut. exp.

Lus est herba quae dicitur lus serpentis, & est serpentaria, Aut. exp. Dracunculi radix quae & serpentaria vocatur, ab Arabibus lus vrinam pellit, & c. Iohan. Mesua. Inuenitur coronopus sponte nascens diluto extenuato solo in comitatu Goritensi quam inibi serpentinam appellant, quod eius radix in vino pota animalium venenosorum moribus maxime aduersetur, sitq; praecipuum remedium, ita vt ipsa sola liberet demorsos, Matthiolus. Serpentinae audio vocari quaedam e genere cucurbitarum ob coloris varietatem ex Barbaria allatas. Ophis herba est apud Hippocratem, cuius semen muliebribus medicinis vtile, Hermolaus. Ophitusa in Elephantine Aethiopiae herba est liuida, difficilisq; aspectu, quae pota terrorem minasq; serpentium obuersari facit, ita vt mortem sibi eo metu consciscant, ob id cogi sacrilegos illam bibere, Plinius. Ophioctonon herba quae notiore nomine Elaphoboscum appellatur, ita dicta quod serpentes enecare credatur. Herbariorum vulgus Gratiam Dei appellat, teste Ruellio. Ophioegenium herba est eadem. Ophiocephalus, id est, vna anguinea, sic vocatur capparitis frutex, teste Plinio lib. 13. c. 23. Ophiocephalus, vitis alba, Dioscorides, & Plinius. Allium est syluestre, quod Ophio scorodon: id est, anguinum vocant, Dioscorides. Ophio glossos, id est, lingua serpentina dicitur a nonnullis herba quaedam quam inter Dracunculi species referunt; sic vocata quod in cacumine pallidam serpentis linguam gerat, Matthiolus.

Inuenio apud auctores Graecos animal ceruo minus & pislo demum simile, quod Ophion vocatur, Sardiniam id tantum ferè solitam: Hoc interisse arbitror, Plinius. Ophiomachus, Ophiomachus genus cicadae sine alis, Suidas. Ophiomachus lacerta a Graecis dicitur quod cum serpentibus pugnet, Calepinus. Ophioctone scolopendreae genus ab enecandis anguibus dicta, inquit Marcellus Vergil, apud Dioscoridem lib. 7. c. 6. Ophiopis auis quaedam in Aethiopia, Hesy chius. Ophiopis Ibis est Hesy chio. Inter pisces maris incolae Ophidion numerat Plinius lib. 31. cap. vltimo quem pisciculum esse congruo similem, eodem libro cap. 9. scribit Ophiopis Hesy chio est etiam piscis quidam: forte anguilla Latinis ab angue dicta.

Viri cuiusdam, cui nomen Ophi, meminit Eustathius in Δ. Ophion socius Cadmi fuit, & in Thebis aedificandis adiutor: ita dictus, quod e serpentum dentibus fingatur prognatus: forte idem est qui Echion ab Ouidio dicitur Metam. 3. Est etiam Ophion nomen filij Oceani, qui cum vxore Eurynome ante Saturnum rerum est potitus, Claud. lib. 3. de rapt. Proci. Hos one rat ramos exutus Ophion. Ophion etiam fuit gigas apud Homerum. Ophioneum Messeniorum vatem Pausanias scribit, semper a natali statim die luminibus captum & priuatim & publice vaticinia peregrisse. Id mirabilius multo, post vehementiorem capitis dolorem videre coepisse, ac mox relapsum ad exercitatem denuo, Caes. Rhodig. Nos in literis antiquioribus ab Pherecyde traditum obseruauimus, Daemones olim caelo lapsos, quod nostra continet doctrina, Ophioneumq; nuncupatum, hoc est daemonicum serpentem, qui antesignanus fuerit agminis, a diuinae mentis placito deficientis, Idem. Oseos Seruius Aeneid. 3. Capuenses interpre tatur, qui antea Ophici appellati sint, quod illic plurimi abundauerè serpentes. Spartani Ophiolaegei a Pythia quondam nuncupati sunt quod cum tempestate quadam serpentium multitudine mira in Laconia succreuisset, factaq; inde annonae caritas esset incredibilis, coacti sint indigenae serpentes in escam humanam vertere (vt iam antea retulimus) Caes. Rhodig. Ophite

De herbis er plantis a serpente nomen deducuntur.

Animalia a serpente denominata.

Nomina propria virorum a serpente desumpta aut derivata.

haeretici (qui & ophi & ophiomorphi) a colubro (seu serpente) nominati sunt. Hunc autem ser-
pentem qui decepit Adam & Euam Christum arbitrantur. Habent etiam verum serpentem,
quem nutriunt & venerantur, qui & incantante sacerdote egreditur de spelunca, & ascendit su-
per altare in iuxta speluncam, & oblationes eorum lambit, & inuoluens se circa eas regreditur
ad speluncam, & ira confringunt oblationes in Eucharistiam, quasi a serpente Christo sanctifi-
catis, August. lib. de haeresibus.

Nomina pro-
pria regionum
sumiorum, etc.

¶ Ebusi terra serpentes fugat, Colubraria parit. Ideo infesta omnibus, nisi Ebusitanam
terram inferentibus. Graeci Ophiussam dixere, Plinius. In tractu maris Cretenfis Ophiussa, &c.
Idem. Tenon insulam propter aquarum abundantiam Hydrussam appellatam, ait Aristoteles,
aliqui Ophiussam, Idem. In vna cycladum οφιοσσα dicta, quod multos serpentes & pessi-
mos scorpiones alat, Eupolides. Ab Istro oppida, Cremniscos, Aepolium, montes Macrocremni,
clarus amnis Tyra, oppido nomen imponens, ubi antea Ophiussa dicebatur, Plinius. Rhodus
vocitata est antea Ophiussa, Idem, Strabo: a serpentum multitudine, Heracles. Inter insulas
Propontidis, Ophiussa etiam meminit Plinius. ¶ In sinu Arabico insula est longitudine sta-
diorum octoginta, nomine Ophiades, olim deserta cultoribus, ob serpentum (vnde & nomen
sumpsit) in ea diuersantium multitudinem. Postmodum regum Aegypti opera serpentibus
purgata est, ad cultumque redacta, ita ut nulli in ea amplius conspiciantur, Diod. Siculus. Cy-
prum Οφιδίνα vocat Nicæneus apud Parthenium ἑρωτικῶν cap. 11. ¶ Ophites locus, Eusta-
thius. ¶ Οφίως κεφαλή apud Pausaniam loci nomen. ¶ Ophis fluuius in ponto Colchorum
regionem a Thiamica diuidit, Arrianus in periplo ponti Euxini. Ophites fluuius qui & O-
rontes, Suetonius.

Οφίως ονο-
μα τὴν βρά-
χίονα.
Οφίως ο-
νομα τὴν
τορβὴν ἐ-
πίου.

¶ Οφίως καὶ τὸ χρυσὸν ἀφίβραχίονον λέγεται, Helych. ὄφεις τὰ δρακοντάση γινόμενα φέλλια, Idem.
Quæ circa manuum iuncturam ferunt, præsertim mulieres, ornamenta pericarpia nominan-
tur, & echini, ophis, psellia, chlidones, &c. Cælius Rhodig. ¶ Οφίως, φιλώσις ἑρχῶν, ἀφελ-
λαμβάνουσα τὴν κεφαλὴν σφάνη δίκην, μάστιγα ὅτι παύσων, ἕδ' ὅτι καὶ τὸ ὄμμα φθείρουσα, Pollux.
Dicitur etiam morbus ille Ophialis. Est autem affectus capitis, quo capilli primum extenua-
ti, postea decidunt, certis spatijs in serpentis similitudinem: Incipit (ait Celsus lib. 6. cap. 4.)
ab occipito: duorum digitorum latitudinem non excedit, ad aures duobus capitibus serpit:
quibusdam etiam ad frontem, donec se duo capita in priorem partem committant. Sic dicitur
quod serpentis speciem præ se ferat.

Typhoeus cen-
tum capita ser-
pens inguis-
nans habentes
Dentes.
Cecrops.
Cecrops.
Eupolides.
Lingua serpen-
tium.

b. Typhoeus plane monstrosus est Tartaro & terra genitus, Ἐκ δὲ οἰ ὄμων ἐκ ἑκατὸν κεφαλαῖ
ἔφαθ' ἰενοῖο δράκοντος, Γλώσσησι δνοφερήσι λειλαχούτες, &c. Idem, Ex humeris ei erant centum
capita serpentis horridi draconis linguis nigris lambentia, Hesiodus in Theogo. ¶ Bo-
reas Orityiam sapiens ἕρας ὄφειν ἀντι ποδῶν ἔχων pingitur, Pausanias Eliac. 1. Henochus Erich-
thonius crura anguinea habuit, primus equos quadrigas iunxit, Higinius. Cecrops τὰ κατώ ο-
φιδίως, Aristophanes. Cecrops διζυγῆς secundum aliquos, quod ab inferiore parte serpens fue-
rit. In Libya sunt ferae facie muliebri, in parte serpentes, alas non habent quemadmodum
sphynges, &c. Dion in historia Libyca, ut in Lamæ historia pluribus dictum est. ¶ Angui-
mani Elephanti dicti sunt quod manum siue proboscidem flectunt & contorquent ut angues
propria corpora. Testudines ceruice sunt anguinea, Pacuuius. ¶ Dentes Carchariae lamiaue
Rondeletius, & lamia priuatim Bellonius, linguas serpentium vocari aiunt, & auro argentoue
includi, &c. ut in historia canis Carchariae dictum est, ubi etiam fit mentio cuiusdam lapidis ge-
neris, quem a linguæ figura serpentis linguam quidam nominant cuiusque icon cum descriptio-
ne ex Cosmographia Orientis Andreae Theueti monachi Galli apposta est. ¶ B serpentis ma-
xilla ferram inuenit puer Attalus, Tzetzes.

Similitudines
sumpta a ser-
pentibus.

c. Atra hominum ceu serpentium lingua vibrat, tabesque animi contrectata adurit om-
nia, &c. Plinius. Sicut cum quis fugit a facie leonis, & occurrit ei versus, & cum ingre-
ditur domum & reclinat manum suam super parietem, mordet eum serpens: sic dies domi-
ni, &c. Amos 5. Tria sunt mirabilia apud me, imo quatuor quæ non cognoui. Via aquilæ in
cælo, via serpentis super petram, & via viri cum adolescentula, Pro-
uerb. 30. Teutones equo generoso volebant adesse inter cæteras aliarum animantium virtutes
de serpente oculorum aciem & gyros. Ολκός tractus & cauda serpentis, Varinus. Luna profer-
pina dicta quod hæc ut serpens modo in dextram modo in sinistram partem late mouetur. Sera-
pere & proserpere idem dicebant: ut Plautus qui scribit, quasi proserpens bestia, Varro.

Ολκός.
Luna proserpi-
na cur dicta.

¶ Τρόχμαλοι, ὄφειν καταδύσει, Eustathius. Χειλαί τὰς καταδύσεις, παρὰ τὸ χεῖμα ἐξ αὐτῆς τὴν
ὄφειν, Scholiastes Nicandri. Χεία ἢ καταδύσει ἢ ὄφειν καὶ δρακόντων, Helychius. Χεία ὁ φιλώσις,
καὶ ἢ ὄφειν καταδύσει παρὰ τὸ χεῖμα ὁ δὲ ἰλιόι τὸ χωρὶς, Eustathius. Παρὰ τὸ χεῖμα τὸ χωρὶς quasi χεία,
quasi receptaculum serpentis. dicuntur autem hæc loca ἰλιόι, καὶ ἑρμαλα καὶ αἰουσαί, Etymo-
logus. Almabucase, id est exercitum in quo continetur serpens, Syluaticus. ¶ Crudeles Di-
ui, serpens nouus exiit annos, Formæ non vllam fara dedere moram. Anguibus exiuit tenui
cum pelle vetustas, Cur nos angusta conditione sumus? Tibullus. Qua ratione autem factum
sit ut serpentes senectutem exuant, talem auctores Graeci adferunt fabulam. Contenderunt
quandoque

Χειλαί.
Χεία.
Cur serpentes
senectutem ex-
uant.

quandoque homines a Dijs iuuentam contriui, uti ne vnquam senescerent. Voti compotes a-
fello gestandam imposuerunt: at is stiens vehementius, quum aquas comperisset, iam iamque ad-
lubeferet, loci adseruator serpens inhibuit: nec permissum se prius asseueravit, quam onus
sibi foret condonatum: quod & asellus nimis arefcens facile concessit. Quo argumento senes-
ctutem abiicit serpens: at senio conficiuntur homines. Illi tamen aselli agglutinata est sitis,
quam & morfu lætis insicit (ut amplius in Dipsadis historia dicemus.) Alij fabellam ad Prome-
theum reſciunt, a quo surreptus ignis cum esset mortalibus traditus, qui acceperant primum,
beneficij haud memores satis, rem aperuerunt: id collaudans iupiter, ἄγνεσίως pharvacum
illis retribuit. Quod asello mox est iniectum, inde reliqua fere, ut prius. Cæli Rhodig. ex Sopho-
cle, Nicandro, Aeliano, & alijs.

¶ Fertur aliquando serpens ingens visus Olympiadi Alexandri matri dormienti accu-
bans: Vnde Alexander a loue in serpentem conuerso genitus est habitus, Plutarchus in vita
Alexandri Magni. Quod de Olympiade Philippi regis vxore Alexandri matre in historia Gre-
ca scriptum est, idem de P. Scipione quoque matre, qui prior Africanus appellatus est, memo-
ria datum est. Nam & C. Oppius & Iulius Higinius, alijque qui de vita & rebus Africani scri-
pserunt, matrem eius diu sterilem existimatam tradunt. P. quoque Scipionem cum quo nupta
erat, liberos desperauisse. Postea in cubiculo atque in lecto mulieris, cum absente marito cu-
bans sola obdormisset, visum repente iuxta eam cubare ingentem anguem. Eumque, ijs qui vide-
rant territis & clamantibus, elapsam inueniri non quisse: id ipsum P. Scipionem ad aruspices
retulisse. Eos sacrificio factio respondiſſe, fore ut liberi gignerentur, &c. Gellius libro septi-
mo, cap. primo.

De Alexandro
Magno & Sci-
pione Africano
qui a serpenti-
bus geniti exi-
stimati sunt.

¶ Egemon in Dardanicis versibus cum alia de Aleua Thessalo conscribit, tum in eius a-
morem inuisitata magnitudine serpentem cum ad Thessalicum fontem, nomine Hamonium,
boues pasceret, venisse, sensimque adrepere ad adamatum solitum fuisse, & eomam quam ille
auream haberet, osculatione profecutum fuisse, & faciem linxisse, Aelianus. Legimus apud
Plutarchum serpentem puellarum amasios aliquando depræhensos esse, omniaque amoris & ne-
quitiæ signa præbuisse: veluti is qui Aetoliæ cuiusdam amore captus, noctu eam adire suctus,
puellæ corpori circumfusus, hac atque illac illabens, illam nunquam neque vltro neque inuol-
tus lædebat, opportuneque sub diluculum recedebat: quod cum ijs quibus puella curæ fuerat in-
tellexissent, eam alio migrare compulerunt: serpens per triduum & quatrimum non adesse,
sed diligenter accurateque circuire illam queritans: quam ubi mox inuenit, casu illi obusam sa-
ctus, non uti solitus erat mitis & blandus, sed asper & horridus in eam insilit, manibusque pri-
mum spira ad corpus adstrictis, caudæ residuo scemora flagellebat, leuem quandam iram præ-
se ferens, quæ licet indulgentia aliqua permixta esset, castigationem tamen aperte demonstra-
ret, Pierius. Οφίως ὁξείων ὄφειν χλωρότητα ἰτρούσων, Hippo. de humoribus. Sic pallear ut nudis
presit qui calibus anguem, Iuuen. Sat. 1. Serpens allegorice dicitur voluptas, super ventrem re-
pens, vitio terreno innutrita materijs, Clemens.

De serpentibus
masijs.

¶ Homines qui peccatis seruiunt, scriptura θηρία μάλλον διδόνει ἢ ἀνθρώπους, τὰς παρομοιωθέντας
τοῖς κτήνεσι, θηλυμαίεις ἴσους ὅτι τὰς τὰ πλεονεχίον χρεμισίζονται. ὁ ὄφεις δὲ ἀπόλας ὁ λυκοῦ ἀζήριος
ὁ πλεονεχίος, καὶ ὄφεις ὁ ἀπώλων, id est, Est asinus insolens, is qui est intemperans: efferatus lupus,
qui auarus: & serpens qui impostor & fraudulentus, Clemens lib. 4. Stromat. ¶ Malus Deus
per serpentem indicatur. Causam addunt nonnulli linguæ motationem, quæ tam multiplex ap-
paret, ex quo multiplicia eius incitamenta interpretantur: nam qui eius minister est, aliud por-
ro lingua loquitur, aliud corde meditat, Pierius. ¶ Diuitiæ sunt serpenti similes, quem si quis
nescit inoffense eminus accipere, bestiam sine periculo summa cauda appendens: ea manu cir-
cumplicabitur, & mordebit. Pulchrè callent serpentum instar repentes diuitiæ, dum a peritō
vel imperito apprehenduntur, inherere & mordere. Sed si quis se magnificum præbens recte &
scienter ijs utatur, cum verbi quidem carmine bestiam detraherit, ipse verò illæsus manserit,
Clemens paedag. lib. 3.

Que signifi-
centur per ser-
pentes, allego-
ricè.

¶ Aegyptios sua propria quadam magica ratione, accepti, cum de cælo aures deducere, tum
serpentes primum præstringere, deinde ex latibus facillime extrahere, Aelianus. Non pauci
credunt etiam serpentes ipsos recantari. Et huc vnum esse ipsis intellectum, contrahijs Mar-
forum cantu etiam in nocturna quiete, Plinius. Captiuam Getuliæ reducem audiui, multorum
in syluis leonum impetum a se supplicante mitigatum alloquio. Varia circa hæc opinio ex inge-
nio cuiusque vel casu, mulceri alloquijs feras: quippe & serpentes extrahi cantu, cogitque in pæ-
nam, verum falsumue sit vita non decreuerit, Idem. ¶ Atyr nomen est incantatoris qui serpen-
tes solo tactu sopibat, de quo Syll. sic ait: Nec non serpentes diro exarmare veneno Docius
Atyr, tactuque graues sopire Chelydros, &c. Textor. ¶ Nigritæ fascinatores sunt, id est incan-
tatores eximij, fascinant præsertim serpentes. Huius rei me certior reddidit adolescens qui-
dam, qui anno superiore agens apud nepotem principis de Budomel, & quum hospitio rece-
ptus dormiret, audiuit innumeras serpentum sibilationes, quibus expectatus, dum atten-

d

Core animo euentum rei expectat, intelligit nepotem principis euigilauisse, & domum egredi velle: percunctatus est propterea adolefcens nepotem principis, quoniam nocte intempeſta con- cederet: cui nepos (iam inelamauerat feruos a pedibus vt ſternerent camelum) ſum, inquit, profecturus non longe, mox rediturus. Iuit igitur nepos, & faſcino compeſcuit ſerpentes, illicoq; rediens rursus alloquitur hospitem Ligurem, Audisti ne, inquit, circiter noctem mediam exhibilantes ſerpentes? At Ligur, Audisti quidem. Subiecit itaque principis nepos dictus Biſ- boror: Brant, inquit, ſerpentes, quibus hac plaga ſcater, obſederant enim domum, gregem de- uaſtaturi, ni ego occuſſiſſem malo tanto incantatione qua vitmur frequentius. Ligur vero his auditis, dixit ſe mirari plurimum, & rem hanc Chriſtianis prope incredibilem fore. Tum nepos ad Ligurem, Non eſt, inquit, quod mireris ob hac minima: nam princeps noſter multo maiora efficit incantatione cum libet. Quum enim, inquit, cupit praſentaneum venenum habere quod illico mortem aſſerat, inſicit ibi arma veneno, deſignato in terra circulo, & faſcinatione ſerpen- tes eo concedere compellit. Quo cum venerint, ſpeculatur venenofiore quem interficiat, ve- neni colligendi gratia, reliquos vero miſſos facit. Occiſo itaque ſerpente, eius ſanguinem cum ſemine arboris cuſtadam miſcet. & ea mixtura arma illinit, quae ſic illita vbi fauciauerint condi- cto mortem aſſerunt, licet paruum vulnus exiſtat, modo ſanguinis nihil non elicuerit. Subdi- dit etiam Ligur nepotem predictum hortatum cum fuiſſe, vt reſ videret exemplum. Verum Li- gur parum huius rei curioſus renuit experiri rem huiusmodi. Omnium igitur conſenſu Nigri- tae ſunt incantatores eximij. Sunt tamen etiam apud nos huius facti haud expertes, imo ſaga- ces, contra ſerpentes praſertim, Aloyſ. Cadamutiſtus in nouo orbe. Varij ſunt modi incantandi ſerpentes. Quidam dicunt ſi in prato aliquo eſtodiatuſ fovea, & imponatur argentum viuum ſerpentes congregari. Magi vtuntur fiſtulis ex ſclium cruribus (ni fallor) ad conuocandos ſer- pentes. De his mirabilia referuntur, Incertus. ¶ Bacchanalia Graeci Omophagia vocant, in quibus furore mentito circumſcriptis nos anguibus, &c. Arnobius contra Gentiles. De quo more Prudentius etiam Chriſtianus poeta in libris contra Symmachum.

Baccho caper omnibus aris
Caditur, & virides diſcendunt ars chalydros,
Qui Bromium placare volunt, &c.

Quidam agyrtae ſerpentes quibus venena erepent est, in ſinu circumferunt. Matthiolus in ſuis commentarijs in 6. lib. Dioſc. pluribus diſſerit de dolis & fraudibus circumforaneoru qui ſe- ſaſtant de familia S. Pauli. Ait autem eos capere ſerpentes obeunte iam hyeme, cum frigore tor- peſcunt: & vt magis ab earum morſu ſe tueantur, manus ſibi per qua diligenter inungere quoda vngueto hac in venatione experto, quod ex oleo ſylueſtris raphani ſemine expreſſo, dracunculi radicis, & aſphodeli ſucco, lepore cerebro, ſabia v folijs, tauri baccis & alijs quibuſdam additis conſicitur. Captis ſtatim caput ſaluia perfundere, cuius contactu non parum vileſcunt, & ve- neni feritatem deponunt, quod hominis ſaltim ſaculare ſit illis proſus contraria. Cum autem in foro eos oſtentant ac ſe etiam demordere faciunt, oblatro prius illis durae carnis fruſto, id den- tibus dilaniare cogere, vt virus quod prope dentes quodaſm veſiculis continetur, in manſana effundatur carnem, nec deeſſe qui veſiculas illas forcipibus abſcindant, ne amplius veneno re- plicantur. Atque hac fraude vniuerſam gentem decipere. De quibus vide plura apud eundem Matthiolum. ¶ Zetzes Grammaticus in commentarijs in Heſiodum ſcribit, Atlantidis filias fuiſſe vii. & filium vnum Hyanta qui ſerpentum venationem exercebat, a quo hyades dictae, &c. Gyraldus.

¶ Democritus nominat aues, quarum conuulſo ſanguine ſerpens gignatur: quem quiſ- quis ederit, intellecturus ſit alitum colloquia. ¶ Jninus. Ex ſaluia ſub ſimo putrefacta, dum ſol & luna ſecundam Leonis faciem occupant, Penſarum magi auem merulae ſimilem procreabant: cuius aduſti cinere lampadi aſperſo, domus ſerpentibus reſerta videbatur, Iohannes Langius. ¶ Columbario non faſceſſet negotium ſerpens, ſi quatuor illius angulis inſcripſeris hanc vocem adu. imo vero foribus etiam ſi illas habeat, Conſtant. in Geop. ¶ Cum Thonis Aegyptio- rum rex cuſtodendam accepſſet Helenam a Menelao per ſuperiora Africae circa Aegyptum & Aethiopia oberrante, inq; eius amorem incidiſſet, & vim illi inferre conaretur: ſama eſt il- lam vxori Thonidis Polydamnae rem omnem aperuiſſe. Polydamnam vero & metuentem ne propter formam ſibi aliquando praferretur Helena, & ſimul miſerantem in Pharam eam ex- poſuiſſe, & donauiſſe herbam ſerpentibus illic abundantibus aduerſariam: cuius ſenſus (vt fe- runt) quam primum perceptus eſt a ſerpentibus, illi paſſim in terram ſe abdiſerunt: Helena ve- ro herbam plantauit, quae cum comprehendiſſet, ſuo tempore ſemen ſerpentibus inimicum pro- tulit, & Helenium, vt harum rerum periti aſſerunt, appellata eſt, & in Pharo prouenit, Aelian.

¶ Aliquis a ſerpente morſus, aquam taceus ſi biberit,
Capitum enſis nigrum aqua intingens,
Antequam ſerpens aquam guſſet qui momordit,
Seruatur maxime illuſus a veneni noxumento.

Et ſi

Et ſi alius nuſciarie alicui dicens haec,
Ile a ſerpente icſtus longe iacet,
Atque illuc non valeat ille venire,
Bibat nuſcius dictam aquam,
Et qui aegrotat, ſanitate accipit etiam a longe.

Ioh. Tzetzes.

Non verebor memoriae prodere quo nam pacto in Romano agro ſenex quidam eremita a- micus meus a feris icſtus ſanabat, ipſis abſentibus agris. Cum enim quis e circumſtantibus po- pulis a ſerpente demordebatur, id per nuncium eremitae ſignificabant: tum is interrogabat nun- cium, an medicamentum icſti loco ebibere vellet. Quod ſi id ſe facturum reſpondebat, ſubebat ille, vt dextrum pedem calceae denudatum ſolo ſiſteret, & cultello totius pedis veſtigio lineam circumducebat: deinde ſubebat pedem auferri, & intra ſpartum lineae ſignatae cultelli cuſpide haec verba inſcribebat, Caro caruſe, ſantum reduce, reputata ſantum, Emanuel, Paraletus. Mox terram eodem gladio abraſeabat, ita vt omnes abolerentur characteres: abraſum puluerem ſi- ctu quodaſm paruo aqua pleno excipiebat, ibiq; tanſper dimittebat, donec terra ſubſideret: demum nuncijs interula aquam percolabat, & cruce ſignatam illi bibendam praebat. Sed cer- te mirum eſt, quod eadem hora icſtus ſanabatur, qua nuncijs potionem illam ſumpſerat, vt mi- hi plane compertum eſt, & omnibus illius regionis incolis. Haec eſt curatio in virulentos icſtus, qua utebatur ille eremita, qui mihi ſapienter dixit, hoc eſſe maius ſecretum, efficaciusq; remedia- um, quod habeant ij, qui ſuam originem in Diui Pauli familiam falſo referunt, Matthiolus.

h. Aſtacos filius Priami & Alyxothoës, dum nympnam Hesperiam quam amabat inſequi- tur, Ecce latens herba coluber fugientis adunco, Deſte pedem ſtrinxit, virusq; in corpore li- quit. Mox Aſtacos, Vulnus ab angue, A me cauſa data eſt. Tum propter dolorem a corpulo in mare ſe praecipians, a Tethy in mergum conuerſus eſt, Ouidius Metamorph. ii. ¶ Apasantus Acrifijs filius πῆρας ἑρπῆτον ἄλυσαν ἑταῖρος, & monti nomen dedit iuxta Inachum ſtuitu- um, Plurarchus de ſtuitijs. ¶ Munium Laodices & Acamantis filium Benantem in Olyntho Thraciae ſerpens occidit, Parthenius. ¶ Eurydice Orphæ vxor Ariſteum (a quo adamabatur) fugiens, morſu ſerpentis in herba latentis interfecta eſt. Neue venenato letius fertaris ab an- gue, Quam ſenſus Oeagrii, Calliopeſq; munus, Ouid. in Ibin. ¶ Laocoön Troianus percuffa in vtero fatali machina, poenam luſſe dicitur, duobus filijs a ſerpentibus occiſis. Quibus dum pre- ſidio eſſe vellet, eadem perijt morte, Verg. Aen. 2.

Quam puer Hypſiphyles, quam qui cauſa primis acuta
Cuſpide ſuſcepit, robora fixit equi, Ouid. in Ibin.

¶ Opheltres (qti alio nomine Archemorus dicitur) filius Lycurgi regis Nemeae, dum ſie- gligenter ab Hypſiphyle nutrita cuſtodiretur, ſerpentis morſu ex icſtus eſt, vnde illud Ouidij. Quam puer Hypſiphiles, &c. ¶ Oreſtes furore liberatus, quum Tiſamenem filium imperio My- cenarum ſuffeciſſet, ſerpentis itidem morſu perijt.

Vtq; Agamemnonio vulnus dedit anguis Oreſti,
Tu quoque de morſu virus habente cadas. Ouid. in Ibin.

¶ Seneca in Medea ſcribit Idmona a ſerpente in Lybia caſum, ibiq; ſepultum, vbi ait, Idmo- nem (quamuis bene fata noſſet) conſecidit ſerpens Lybitis arenis, Ouidius tamen ſcribit ab apro interfectum. Mopſus ſerpentis morſu interijt, Lycophron.

¶ Hercules cum ex Alemena Iouis concubitu natus eſſet, Iuno duos ſerpentes ad infantem in conis perdendum miſit: quos ille vtraque manu faucibus apprehenſos ſiranguit, Diodo- rus Siculus. Hercules ſerpentis ſuffocantis imago Athenis in arce fuit, Pauſanias. Hercules quem vetuſtas illa pro virtutum omnium tam animi quam corporis idea propoſuit, angues eti- annum in cunabulis eluſſe canunt: quiſſe eum inhuentres, qui ad magna praecleara q; negotia ſic natus, debere vel a teneris vnguiculis extingueret voluptates, Pierius.

¶ Helioſabalus ſerpentes per Marſicae gentis ſacerdotes collegiſſe fertur, eoſq; ſubito ante lucem, vt ſolet populus ad ludos celebres conuenire, effuſiſſe, multosq; aſſictos morſu & fuga, Lampridius. Tzetzes chil. 2. narrat ſerpentes per fundas inmiſſos in exercitum Barbaroruſ, Galenus etiam in lib. de Theriaca ad Piſonem narrat hitoriam & ſtratagema & ſerpentibus o- la incluſis & inſtar teli in Romanorum caſtra tranſiectis. Legimus Annibalem monſtraſſe An- tiocho nauali pralio pugnaturo, vt in hoſtium claſſem vaſcula iactularentur ſerpentibus plena, quorum metu perterriti hoſtes a dimicatione, & nauicis miniſterijs impedirentur. Idem cum Pruiſias iam cedente claſſe ſua feciſſet, victor euasi, Pierius.

¶ Cum Orpheus a Threſſis mulieribus diſcerptus fuiſſet, ac caput eius in anhem proie- ctum in litus Lemni inſulae delatum eſſet,

Hic ſerus expoſito peregrinis anguis arenis,
Os petit, & ſparſos ſtillantem rore capillos
Lambit, & hymniſeros inhiat diuallere vultus:
Tandem Phœbus addeſt, morſusq; inferre parantem
Arceſ, & in lapidem rigus ſerpentis apertos

A ſerpentibus occiſi.

Hercules in- ſans ſerpentes occidit.

De ſerpentibus inmiſſis in ho- ſtes.

Metamorpho- ſes. Serpentis in Lapidem.

De dolis eorum qui ſe iuſtant eſſe de familia S. Pauli.

Superſtitioſa & magica.

Helenium her- ba vnde dicta ſit.

*Serpentis in vi-
rum & mulie-
rem.* **¶** Φασιν ότι ο τειρεσίας όφεις στυμωσιάζοντας επί τή Κιθαράδι ενθάδε, ανέλιε τήν θηλείαν, ηγ γέγονε γυνή.
είσα τον άρρενα και γίγονε πάλιν άνθρ. Aiant Tiresiam cum serpentes in Citharone coeuntes repe-
risset, occidisse sceminam, quæ statim facta est mulier: deinde & marem, qui rursus vir factus
est, Isaciuz Tzetzes. **¶** Cadmus missus à patre ad requirendam sororem Europam raptam à
Ioue, cum eam non reperiret, ac spem reuifendi patris amisisset, quia prohibuerat pater ne ad se
reuerteretur nisi eam reperisset, in Bœotiam oraculo monitus se contulit vt ibi urbem statue-
ret. Hic cum ad fontem Martis socios aquatum misisset, à serpente interfecti sunt; cum ipse quo-
que illuc iuisset, vt vidit à serpente socios consumptos, serpentem interfecit, & dentes eius Mi-
neruæ monitu humi sparsit, ex quibus armorum multitudo progignitur: quæ inter se dome-
10 stico bello confligit, ita vt ex ea quinque relinquerentur, qui Mineruæ voluntate creandi po-
puli qui Thebis consideret, principes essent, Ouid. Metamorph. 3. Tauris χαλκόποσι aranda
terra, & seminatis dentibus serpentium cum viris armatis inde nascentibus pugnandum Iaso-
ni ad vellere aureo potiundum, Apollonius in Argon. **¶** Achelous cum pro Desianira Genet
filia cum Hercule certaret, dicitur vt Hercules eluderet modo in liquore, modò in serpen-
tem, nouissimè in tauri figurâ se cõmutasse, Ouid Metam. 9. Cadmus Agorenis filius postquam
inspector fuerat suarum calamitatum, euenissentq; multa filiabus ac nepotibus infortunia pe-
rosus Thebarum sedes cum Hermione Martis & Veneris filia coniuge sua in Illyrium profu-
git. Ibi petit veniam à Dijs, in speciem serpentis vt conuertatur qui initio causa malorum suo-
rum fuisset. Vota eius expleta sunt, amboq; in serpentes conuersi, Ouid. Metam. 4. **¶** Arach-
20 ne certans cum Minerua de lanificio, inter alias fabulas quas telæ suæ intexuit, Iouem depinxit
mutatum in serpentem vt Deoidam comprimeret, Idem Metam. 6. **¶** Ter in epig.
Βυκόλῳ ἔπλετο φοιβέῳ ποσειδάων ἡ καβαλλίης. Κύκνῳ, ζέυς, ἄμμων δ' ἀμφιβόητ' όφίς. Antipa-
¶ Medusa Gorgon cum propter pulchritudinem à pluribus peteretur, coniugium Nep-
tuni elugere non potuit:

*Gorgonis eris-
nium in serpen-
tes.* **¶** Hanc pelagi rector templo vitasse Minerua
Dicitur: auersa est, & castos agide vultus
Nata Iouis texit: neue hoc impune fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutauit in hydros.
Nunc quoque vt attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in aduerso, quos fecit, sustinet angues. Ouid. Metam. 4. 30
¶ Perseus cum auxilio Mineruæ Medusæ caput amputasset,
Cumq; super Libycas viator pendèret arenas,
Gorgonei capiti gutta cecidere cruenta,
Quas humus exceptas varios animauit in angues.
Vnde frequens illa est, infestaq; terra colubris. Idem.

*Fauni in ser-
pentem.* **¶** Hecate quam alij Semelem vocant, tandem Fauni patris nequitia restitit & obliuata
est, etiam virga myrtea verberata & vino oppressa, donec ille in anguem transformatus, filiam
spiris vndiq; colligatam, improbitati suæ parere compulerit. Cuius fabulæ apud veteres indi-
cia fuerint, ab Hecates templo longè summota myrtus, vitis supra caput signi eius extensa, vi-
40 numq; quod proprio nuncupare nomine non licebat, sub lactis vocabulo inferri solitum, qui-
que ibidem passim obrepunt innoxij serpentes, Pierius. **¶** Serpens biceps visus est, Aristote-
les. **¶** Asseritur montibus Pyxæis (fortè Pyrenæis) serpens interfectus fuisse triceps, in cui-
us ventre miles inuenit filios suos vt voratos; os spinæ cuius ostenditur in Argolio, grositudi-
nis capitis arietis, Arnoldus. **¶** Visæ sunt etiam serpentes anserinis pedibus, Plinius. **¶** L. Scia-
pione, C. Norbano Cofs. in Hetruria Clusij mater familiaræ viuum serpentem peperit, qui iustus
aruspicum in profluentem deiectus, auersa aqua natauit, Iul. Obsequens. Serpentem peperit
inter initia Marsici belli ancilla, Plinius. **¶** Canem locutum in prodigijs (quod equidem anno-
tauerim) accepimus: & serpentem latrasse, cum pulsus est regno Tarquinius, Idem. **¶** Oiwde,
όφίς, ἔπεικώς γδ λέγεται εις τας μωτιείας τας όφεις ἔχειν, ἔς καὶ οiwνός ἔλεγον, Hesychius. Pedestræ
50 auspicia nominabantur quæ dabantur à vulpe, lupo, serpente, equo, cæterisq; animalibus qua-
drupedibus, Festus. Anguis per impluuium decidit de regulis, Terent. in Phorm. **¶** In osten-
tis summam nominis amplitudinem portendere anguis fertur, non ijs tantum quæ ad imperi-
um aut alium quemcunq; principatum attinent, sed ad ea quoq; quæ vel ingenio vel arte cele-
britatem sibi aliquam comparauerunt, Pierius. Dum Roscius histrio in cunabulis esset, educare-
rurq; in Selonio, qui est campus agri Lanuuii, noctu lumine appposito experrecta nutrix ani-
maduertit puerum dormientem circumplicatum serpentis amplexu, quo aspectu exterrita cla-
morem sustulit. Pater autem Roscij ad aruspices retulit: qui responderunt nihil illo puero cla-
rius, nihil nobilius fore, Cicero 1. de diuinat. **¶** Cassandra vaticinandi scientiam in Thymbraï
Apollinis templo cum Heleno fratre infans relicta videtur accepisse, compertis mane serpenti-
bus, qui sensoria circumlâberent, infansibus omnino nil oblati: indeq; responso manante va-
60 tes fore illos. Acta verò hæc, inibi Priamo gentilitica celebrante, Cæl. Rhodig. **¶** Aureliano
verò,

verò, quamvis modicis parentibus ortus esset, summum tamen imperium anguis portet
fertur, cum eius pueri peluim plerunq; cinxisset, neque vnquam occidi potuisset: postrem-
trem eius, quæ templi Solis sacerdos erat, & aruspicina non ignara cum hoc vidisset, serpe-
quasi familiarem occidere noluisse. Pari praesagio Severo imperium præmonstratū est, cui
mienti, vt Spartianus ait, in stabulo, serpens caput cinxit, & sine noxa, expergestis ac a
manibus familiaribus, abijt. Quin & Maximini iunioris, quem pater secum imperatorer
pellauit, caput dormientis serpens circumdedit, futuræ dignitatis argumento, Pier. Hierog.
¶ Neque temerè Faustina visa sibi in somnis serpentes parere, sed ex his vnum fer-
rem, cum Antoninum & Commodum in vtero gestaret: quod vita deinde Commodi volu-
10 sa simul ac perniciofa re ipsa comprobauit, non hominem sed immanem hydram ad huma-
neris internecionē emissum, Idem. **¶** M. Emilio, D. Bruto Cofs. Didius Laelius Legatus I
pe i, cui prodigium Romæ erat factum, in lecto vxoris duo angues conspecti, in diuersum
plii: proximè Pompeio in castris sedenti accipiter super caput accesserat, in Hispania adu-
Sertorium inter pabulatores occisus, Iul. Obsequens.
Anno à nato Do. 1551. peruenit ad nos historia Viennæ impressa huiusmodi. Hac æstate
diem duæ Margaritæ in Hungaria prope pagum Zichsam iuxta Theysam fluuium, acci-
in multorum hominum corporibus serpentes & lacerti naturalibus similes nascerentur:
seuissimè dolores oborti, tandem eos enecarunt, ita vt circiter tria hominum millia sic peri-
20 rarur. Quibusdã humi ad Solem iacentibus serpentes & lacerti per os aliquatenus emerse
sed mox iterum se abdiderunt in ventrem. Nobili cuidam puellæ diris cruciatibus mortuæ
venter incidere tur, serpentes duo produerunt. His additur historia eiusdem temporis &
de serpentibus innumeris in strue manipulorum frumenti reperti, quos cum exurere v-
rustici, manipuli ignem respuisse dicuntur, & serpens cæterorū maximū capite in summa
erecto, humano sermone monuisse, ab incendio vt desisterent, neque enim exuri se posse
non secundum naturam sint nati neq; sponte huc venerint, sed diuinitus propter hominum
cata immisit sint. **¶** Annibal tale monstrum à tergo se subsequi prospexisse fertur, belluan-
pe vastam & immanem circumplicatam serpentibus, quæ quacunq; incederet, omnia ar-
virgulta & testa peruertebat, quod vastitatem Italiæ portendere diuinitus intellexit, Pi-
¶ Neronem ferunt à percussoribus, quos in eum Messalina immiserat, serpentis ope seru-
30 cum è puluino, vbi ipse quiescebat, se proferēs cos absterruisset, siue ea fabula fuerit, siue si-
tis exuuiæ, quas ex voluntate matris dextero brachio adalligatas aliquandiu gestauit, ac
tandè maternæ memoriæ abiecit, rursusq; extremis suis rebus frustra requisit, quippe q
raret aduersus infortunia, quæ vndiq; iam pertimescebat, amuletum id sibi profuturum,
¶ Quinetiam ferunt Heleos aduersus Arcadas dimicaturus serpentis ope victoriam cor-
tos, oblato sibi puero, dum in aciem descenderent, quem nudū ante omnes ordines statu-
Arcadibusq; irruentibus puer is in draconē mutari visus, cuius horrenda specie perturba-
cades, diruptis ordinibus fugam turpiter arripuerunt: in cuius rei monumentum Helei face
erecto vbi condit serpens visus fuerat, Sosipolim inde Deum religiosissimè coluerunt,
¶ Leberis cum in Neronis collo adhuc pueri foret cõperta cecinere vates, quod ex sene p-
40 riam foret assecuturus: quoniam exuta senectute eiusmodi visatur anguis, Cæl. Rhodig.
¶ Anguis Æsculapius Epidauro Romam aduectus est, vulgoq; pascitur & in dom-
Ac nisi incendijs semina exurere non esset fecunditati eorum resistere, Plinius. Ro-
peste laborantes cum oraculo admoniti Epidaurum misissent ad Æsculapium quem med
& salutis Deum existimabant accersendum, serpentem Romam aduexerunt, Cæl. Aug. C
Huc pertinet Alciati emblemata, cuius lemma est, Salus publica:
Phæbigena erectis Epidaurius insidet aris Accurrunt ægri, veniatq; salutarifer orant, (A
Mittit, & immani conditur angue Deus. Annuit, atq; raras efficit ille preces. Vide plura sup
¶ Clearchus Peripateticus dicit solos de Peloponnesibus Argiuos serpentem non inti-
re, Ælianus. Argiui serpentem colebant, Textor. **¶** Athenienses aiunt ingentem anguem
50 custodem in templo fuisse obseruatum, Herodorus. **¶** Serpentis forma pluribus Græciæ
lupiter colebatur, Comment. in Alciat. Bofusi serpentes coluere. Nouus orbis. Lituani si-
tes adorant, Æneas Syluius. **¶** Errore implicatus Calecuti rex, adeo acri interdiction-
pentes tuetur, vt eum qui serpentem confecerit, non minus acerba, quam si hominem iri-
cisset, morte mulctetur. Simul & curat mapalia ad ipsarum tuitionem contra pluuias aquæ
ficari. Causam autè cur eas tantè æstimet, afferunt, quod ipsas decælo delapsas, diuina esse
na arbitretur: quod quidem ipsum ex vulnere quod infligunt colligit, nam eo solo subitan-
tem inferunt, Gyllius. **¶** Meminimus antea hæreticorum, qui Ophitæ dicuntur: qui serpe-
à quo Adam & Eva seducti sunt pro Christo coluerunt, serpentemq; viuum habuerunt q-
triebant & venerabantur: quib; oblationes eorum lambebat vnde sanctificatas esse crede-
60 **¶** Quidam humana cum brutis iungebat: & quæ natura dissimilia erant, vt ait D. Athani-
deos suos fecerunt, cynocephalos, ophiocephalos, &c. Gyraldus. **¶** Cum Æneas anniu-
um sacrum manibus Anchitæ patris faceret, dicitur quod
— adijt cum lubricis anguis ab imis Septem ingens gyros, septena volumina traxit.

Amplexus placidè cumulum, lapsusq; per aras:
Ceruleæ cui terga noctæ, maculosus & auro
Squamam incendebat fulgor: cœn nubibus arcus
Mille trahit varios aduerso sole colores.
Obscupuit visu Æneas, ille agmine longo
Tandem inter pateras, & leuia pocula serpens,
Libavitq; dapes, rursusq; innoxius imo
Successit tumulo, & depasta alcaria liquit. Virgil. Æneid. 5.

Serpentes curvati Saturni currus serpentibus trahitur, Textor. Medea anguibus per aëra in rheda vehentium vectores. batur, Non. Marcellus.

Proverbia. Ophis è μὴ φάγη ὄφιν, ὄφικον ἢ γὰρ ὄφεις, id est serpens nisi serpentem comedit, non fiet draco. Inter serpentum genera dracones ij vocantur qui corpore sunt immaniore vastioreq; magnitudine, tamen si pro quocunque angue plerumq; nomen auctores vsurpent. Adagium ergo significat, quem imperatorem statuas, ei necesse esse reges & principes multos deglutire, ut ipse rex regum fiat & dominantium dominus, Pierius. Erasmus existimat hoc adagium ex vulgifface desumptum. Ophi baldreus, καὶ σὶ ὄφεις, id est, serpentem foues & te serpens. Adagium est non verius quam frequentius, vbi quis innutrit, confouet, amplexatur, in oculis fert, quod in cuiusdens exitium erupturum mox est. Ex historia natum huiusmodi. Menippus Lycius peregrinæ mulierculæ amore irretiebatur. Ea vetò vna erat ex Lamis quæ fuit in amorem & Venerem procliuus & humanas carnes vehementer expevit. Quidam ergo magus aut philosophus videns hunc adolescentem illum amore irretitum, O formose inquit, O φιν baldreus, καὶ σὶ ὄφεις. Vide de plura apud Cæl. Rhodig. 29. 5. & in lib. de animal. quadrup. capite de Lamia. Coruus serpentem. Dicitur vbi quis suo ipsius inuenio perit. Sumptum ex apologo quodam Æsopi: Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, à quo morsus perijt. Torque re licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem, veluti Diogenes Cynicus comese poly-po crudo perijt, Erasmus. Cane (scilicet rabido) peius & angue odit: dicitur de odio vehementer, Idem. Serpentis oculus. De his dici consuevit, qui acerbis & intentis intuerentur oculis. Ab animate sumpta metaphorâ. Sunt enim huic animanti oculi duriores ac perspicaces, vnde Flaccus.

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum Quam aut aquila aut serpens Epidaurius? Idem.

Cæcior Leberide: dicitur de ijs qui supra modum cæcutiunt, aut qui minimè iudicant, Est enim Leberis vt iam dictum est, pellis illa quam serpentes exuunt quoties sibi iuuentam renouant. In hac autem apparet effigies duntaxat oculosum, ac membranula quædam tenuissimâ, qua serpentium oculi præteguntur, Idem. Nudior Leberide & inanior Leberide. Dicitur de vehementer tenuibus. Siquidem serpentium exuuiò nihil potest esse inanius. Suidas ait Leberidem hominem fuisse supra modum pauperem: ita vt vulgari sermone locum fecerit, Atheaus in Dipnosophilis, πάντες ἐπισημαίειν ἡρεπτοῦ μὲν ὄφιν, ἐδ' ἐνός μὲν ἀμαθίαν καὶ ἄγνοιαν, σαυτὸν δ' ἄποφείπειν κινώτερον λέβριδ' ὄφιν, in Sciolum indoctum, id est, Cum omnibus os obturare conaris, nullus quidem incitiam arguisti, te ipsum verò ostendis inaniorem Leberide, Idem. Ke: ἔβριδ' ὄφιν, id est, Asperior Leberide. De vehementer asperis & insuauibus. Nam exuuium illud asperum esse constat ob summam siccitatem. Refertur à Suida. Magis gaudet eo qui senectam exiit. De vehementer hilari ac gestienti gaudio, Ex Aristophane Erasmus. Syphar (quod pellem illâ quam serpens exiit significat) symbolicis pro senectute sumitur à poetis, vel quod ætas ea cæcutiat, vel quod iam effœta atq; arida succo viribusq; destituta sit, Idem. O φεις πατρειν, τὰ κίβητα τῶν ἐχθρῶν λῆβει Serpentes culcare, stimulos hostium soluit. Explicatio somnij, Suid.

Emblemata. Alciati emblemata cuius Lemma, Ex literarum studijs immortalitatem acquiri.

Neptuni tubicen (cuius pars vltima cetum), Equorem facies indicat esse Deum; Serpentis medio Triton comprehenditur orbe, Qui caudam inferto mordicus ore tenet: Fama viros animo insignes, præclarâq; gestâ Prosequitur, toto mandat & orbe legi.

Aliud eiusdem, serpens semiuir cuius Lemma est, Sapientia humana stultitia est apud Deum.

Quid dicam? quoniam hoc compellam nomine monstrum Biforme, quod non est homo, nec est draco? Sed sine vir pedibus, summis sine partibus anguis Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest. Anguem pedis homo, hominem eructauit & anguis, Nec finis hominis est, initium nec est fera. Sic olim Cecrops doctus regnavit Athenis: Sic & gigantes, terra mater protulit.

Hac

Hac vasrum species, sed religione carentem, Terrena tantum quicq; curet, induat.

Aliud eiusdem super insigni ducatus Mediolanensis, ad Ducem Mediolanensem.

Exiliens infans inuosi è faucibus anguis, Est gentilitijs nobile stemma tuus. Talia Pelleum gessisse numismata regem, Vidimus, bisq; suum concelebrasse genus. Dum se Amnone satum, matrem anguis imagine lusam, Divini & sobolem numinis esse docet. Ore exit, radunt sic quosdam enititer angues, An quia sic Pallas de capite orta Iouis?

10

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT AB A.

DE ACONTIA VEL IACVLO.

Serpentum quidam similiter atque iacula semetipfos iaculantur, ex eoq; quod agunt nomen trahunt, nam iacull (ἀκοντίας, quasi iaculares dicas) nominantur, Aelianus. Acontias serpens, vbi se multum extenderit, ceu iaculum quoddam corporibus insiliens sic perimit, Galenus. Acontias Lucianus dialogo de dipfadibus inter Libyæ, & Ammianus Marcellinus inter Ægypti serpentes numerat. Nicandro ἀκοντίας innoxij sunt serpentes, οἰκὰρὰ τὸ ἀκόντιον ἀκόντιον, vt Scholiastes annotat: qui tamen & alia quædam animalia eodem nomine dicta ait, ὅς τὸ ὄφιν ὄφιν ἢ τὸ ἀκόντιον, quasi insinuet, acontias serpentes, alios cursu celerissimos esse, eosq; innoxios: alios verò non cursu sed iaculandi se impetu. Nos inter insecta nouimus cantharides quasdam paruas, colore fusco, in hortis, que se ipsas cum crepitu quodâ iaculantur, tæcæ præsertim & in timore. Acontias serpentes qui ἀκοντίοι à quibusdam dicuntur, Varinus. Cenchrites, siue Cenchrinus, siue Cancros, (Cenchros legendum est potius) serpentis genus est, quod & acontium, & acontem, & acontiam aspidem, hoc est iaculum vocant aliqui, Hermodolus. Cenchriteni & acontiam eundè esse cum acontia vult Aërius. Iaculus serpens volans, de quo Lucanus, Iaculicq; volucres. Exiliunt enim in arboribus, & dum aliquod animal obuium fuerit, iactant se super illud & perimunt. Vnde & iaculi dicti sunt, Isidorus. Autem cenna hunc serpentem appellat Cafezati & altararat, Albertus iaculum, item Altynatyti, Cafezati, vel Cafezaaci, et hęc duo nomina non omnino eisdem serpentibus sed duabus vnus generis speciebus attribuit. Olaus Magnus Albertum secutus Altinanti nominat. Acoran (corru prum pro acontias) iaculus serpens, Sylicaticus. Serpens qui in Lemno Sagittari vocatur, is est quem veteres iaculum dixerunt: sed Lemnij non conueniunt cum Andrijs & Parisijs in huius serpentis nomenclatura, Bellonius. Et tursus: A Græcis hodie Saëtta, id est Sagitta vocatur: à Turcis Ochilanne, à veteribus (Græcis) Acontias, Idem. Reperitur hoc sauisissimi serpentis genus, vt quidam mihi reculerunt, in quibusdam Calabria & Sicilia locis, vbi ipsum Incolæ à sagitta Saëttrone vernaculo nomine appellant, Matthiolus. Germanicè vocari posset, eist Saëttrone. Oder angelschlang à notis oculum referentibus.

In Libya reperiri hunc serpentem testantur Lucianus & Lucanus: in Ægypto, Ammianus Vbi reperitur Marcellinus: in Lemno & Rhodo insulis, Bellonius: in Italia, vipote in Calabria & Sicilia, Matthiolus. In regionibus septentrionalibus, Olaus Magnus. In huius autem serpentis descriptione variæ sunt authorum sententiæ, quas hic breuiter enumerabo.

Acontias vt aiunt, idem est chersydrò serpens: (nullus aliorum authorum quod sciam, acontiam eundem chersydrò facit, & serpentes diuersos esse apparet) qui (primò in aqua, deinde) multo tempore in sicco degit, & omni animantium generi insidias molitur. Huius cautio in faciendis insidijs eiusmodi est, vt secundâ vias publicas abditè lateat, persape etiâ correpens in arborem ascendat: ibiq; sese contortæ concludens, & in orbem coarctans, caputq; in spiram occultans, vt prætereuntes tacitus ex occulto perspexerit, in idipsum quod præterit, siue fuerit bestia, siue homo, se iaculetur. Nam valet saltu, vt viginti cubitorum spatium transilire queat, protinusq; ad ea quæ saltu appetit, inhærescat, Aelianus 8. 13. de animalibus. Cenchrites siue acontias serpens est magnitudine duorum cubitorum, figura autem crassa in tenuem abeunte, colore viridi.

Non

Acontia

Cenchrites

Iaculus

Cafezati

Altynatyti vel

Altynatyti

Saëtta

Ochilanne

Saëttrone

Descriptio iaculi vel Acontie

Aelianus

Acontia

(Græcè ἰατρο χλωρόν λέγει, quod nomen non solum viridem, sed etiam luteum colorem significat, milij quidem color, non viridis sed luteus est) maxime iuxta alium, ut milium referat: unde & cenchrias, hoc est militaris appellatur. Aiunt etiam hunc seipso fortiorem fieri, quum milium floret. Cæterum ubi se ad lædendum parat, extendit seipsum, ac veluti iaculum vibratum corporibus inuolat, atque hoc modo verberat, Aëtius. Ex quibus verbis apparet eum sensisse iaculum & Militarem eundem esse serpentem, in quo à pluribus alijs dissentit.

Bellonius.

¶ Verus quidem iaculus maculis nigris dorsum distinguentibus pingitur, quæ oculum planè referunt, quales in Torpedine oculata etiam notæ conspiciuntur, Bellonius in Singularibus lib. 1. cap. 31. Et rursus lib. 2. cap. 14. (ubi iconem etiam huius serpentis ponit) iaculum in Rhodo se vidisse scribit, maculis exiguis non maioribus lente, nigris, rotundis, oculi instar circulo singulas ambiente candido, quales in parua Torpedine apparent, distinctum. Longus est, inquit, tres palmos, non crassior paruo digito: color est cinereus, & ad lactis colorem accedit, sub ventre omnino albus: squamis per dorsum, laminis per ventrem ut in reliquo serpentium genere digestis. Collum supernè nigricat, lineis duabus albis distinctum, quæ cum à capite incipient, per totum dorsum ad caudam vsque extenduntur.

Auicenna.

¶ De casezati & alterarati. Isti serpentes sunt parui, breues, minuti, qui quandoque occultantur in arboribus, insidiantes ut projiciant se ipsos ad illum, qui transit per eos, & exeunt procedentes ad eum. Et ego quidem dico, quod vidi genus horum serpentum in partibus de Hæstien, & sunt ad rubedinem decliues, & sunt calidi (pernitiosi) valde, Auicenna 4.6.3.40. ¶ Iaculum dicunt Plinius & Iorach, esse serpentem alatum (non hoc Plinius dicit, sed dum se vibrat & iaculatur volare videri: unde & Lucanus iaculos volucres cognominat) in arboribus latere, & inficere fructus arborum (ex idoneis scriptoribus nemo hoc tradit) ita ut omne animal, quod inde gustauerit moriatur. Addit Iorach hunc serpentem esse duorum generum, vnum morsu sine sensu doloris interimere: alium verò, dolore diurno fatigare, & demum consequi mortem. Vtrosque esse ordinis primi, Albertus. Idem: Alcinartyi, inquit, serpentes dicuntur, sicut & Casezati, parui, breues, & minuti: sed perquam astuti, callidi & maligni: qui quandoque occultant se inter folia sub arboribus, ut injiciant se transeuntibus sub arboribus, & interficiant eos, ut scribit Auicenna: aut si hoc non possunt, procedunt ex antris & insiliunt in transeuntes. Colore ad rubedinem declinant. ¶ Iaculus est serpens qui volans alis arbores subit, & in eis delitescit: è quibus vi maxima turbinatus, penetrat animal quodcumque obuium inuenerit, Vincentius Belluacensis. ¶ Rubei serpentes omnibus alijs sunt peiores, ut plurimum cubitalis longitudinis, lano & pedalis ac semipedalis, ut Alcinanti iuxta Albertum ex insidijs plus nocens, Olaus Magnus. ¶ In Sabæis apud odoriferas sylvas serpentum infesta multitudo versatur, colore rubicundo, longitudine palmi, qui profluentes in homines letali occidunt morsu, Dioscorus Siculus.

Quomodo sese iaculatur hic serpens.

Acontias à velocitate dictus, teli modo serpendo ruit, Volaterranus, Textor. ¶ Iaculum ex arborum ramis vibrari vulgatum est, nec pedibus (id est ne pedes nostros è terra inuadant) pauendas tantum serpentes, sed & missili volare tormento, Plinius. Iaculi arbores subeunt, è quibus vi maxima turbinati, penetrant animal quodcumque obuium fortuna fecerit, Solinus, 4. Textor.

Ecce procul sanus sterilis se robore trunci
Torset, & immisit (Iaculum vocat Africa) serpens:
Perq; caput Pauli transacta hq; tempora fugis.
Nil ibi virus agit: rapuit cum vulnere fatum.
Deprensus est, quæ funda rotat, quam lenta volarent,
Quam sequis Scythicæ strideret arundinis aer. Lucanus lib. 9.

Ab huius morfu omnia quæ de vipera dicta sunt sequuntur, atque etiam grauiora, aded vt etiam putrefactiones & carniuum defluxus consequantur, ac grauior etiam mors succedat. (Hæc militaris serpentis morsui potius quam acontia conueniunt, teste Nicandro, sed hic auctor eandem facit Cenchritem & acontiam, vt ante dictum est.) Cæterum remedia similiter eadem quæ ad viperæ morsum his conducunt, Aëtius. Et dixerunt, accidit ex morfu eorum dolor vehemens, & pertransit in totum corpus, si fuerit de genere quod vidi, & accidit ex eo mors. Et dixerunt, cura eorum est cura communis, & cura viperarum, Auicenna. Morsum eorum consequitur dolor vehemens: qui à loco morsus serpit in totum corpus, & qui morsus est moritur: quamobrem sunt ordinis primi, Albertus.

Remedium ex acontia.

¶ Collyrium ad suffusiones, etiam si fuerint diurnæ. Lapidem Scythicum cum felle aspidis tritum illine. Breui liberat. Sit autem aspis, quæ Acontias appellatur. Fel eius reperitur ad dorsum hepatis anacurum, Aëtius.

Acontias

H.

Acontias, dicitur δὸν τὸ ἀκοντῖον vel ἀκοντίον, quod telum significat: sicut & Latine iaculus à Etymologia, iaculo missili, quia instar teli seu iaculi in homines aut animal quoduis obuium irrumpit. Ακοντίαι, ὄφεις τινὲς καλεῖνται ἐπὶ ἀκοντίων καὶ Ακοντία Βοτάνη τις. Etymologicus. Vbi pro ἀκοντίαι reponendum esse ἀκοντίαι apparet ex superioribus.

¶ Acontia (ex generibus cometarum) iaculi modo vibrantur ocysimo significato. Plinius. ¶ Ακοντίαι herba quæ medetur canibus morsis à serpentibus, Varinus. Fortè de serpentibus ἀκοντίαι intelligendum, vel quærendum an hæc eadem quæ draconium sit, id est, draconculus.

¶ Est qui referat inter recentiores non obscurus author, quod cum pastor quidam misellus, sub cuiusdam arboris umbra æstate media quietem somnumque caperet, cuius socij non procul oues pascebant, ab acontia, quæ in arborem ascenderat, ita percussus fuerit in sinistram manillam, ut illico perierit. At socij audito percussione sonitu, viso serpente, quem nouerant, super defuncti pectus, relicto grege in propinquum rus, pauore territi, aufugerunt, Matthiolus.

De quibusdam serpentum generibus, quæ ad Iaculi naturam accedere videntur.

Acontiam Germanis ignotum Ge. Agricola putauit. Ego quanquam serpentem ipsum hoc nomine à veteribus descriptum non noui: historiam saltem siue eiusdem, siue alterius serpentis similiter se vibrantis, recitabo: quoniam & apud nos contigit, & hominem à serpente afflictum ego ipse vidi. Riuus est satis magnus in agro Tigurino, Glatt nomine: & denominatus ab eo pagus Glattfelden: luxta hunc tum riuum, tum pagum, ante paucos annos, serpens quidam baculi crassitudine, & trium aut amplius pedum longitudine, in rusticum frondes illic colligentem insilire conatus est, corpore in quatuor spiras seu arcus conuoluto: quod ille cernens facco, quem in usum colligendi ferebat, relicto, fugit. Serpens autem profligit spacio circiter xvi. pedum, non tamen attingit rusticum. Deinde cum facci accipiendi causa rediret, serpens denuò in eum proflitens, brachium eius sinistrum totum spiris suis implicauit (parte caudæ adhuc dependente, collo autem erecto,) idque comprimendo (non satis memini an nudum, indusio tectum fuisse puto) adeò arctè constrinxit ut vestigia spirarum imprimeret: non tamen momordit, nam rusticus statim altera manu capite comprehensum abstraxit reiecitque. Brachium verò paulatim putrida quadam sanie contabescens carne nudatum est, & tandem curatus æger omni carne putrida extracta per chirurgum pulchrè restitutus est, quorannis in eo brachio bis venam incidere iussus: fuit autem sanguis crassus & niger. Hæc ego ab ipso rustico audiuì, & plurimas brachij cicatrices vidi. Serpentem carbonario quem pictum ostendebam, similem fuisse aiebat. Idem mihi retulit serpentes illic circa Glattum fluuium esse cum diademate flauo vel aureo in capite: intrare illos interdum aquam & pisces vorare præsertim sub lapidibus latentes, ut gobios fluuiatiles aut alios. Complecti eos spiris suis lapidem, ut fuga pisci nulla pateat, & sic eum capere, Gesnerus.

¶ Sunt & in partibus Aquilonaribus serpentes, qui arcuato, seu rotato cursu velociter mouentur, decem pedes saltando: & insuper pugnant, strepitum vehementè inter herbas sole siccitas facientes: Verum benignitate naturæ factum est, ut sonitu prodantur, quando nocituri accurrunt, Olaus Magnus.

¶ In Vngaria (vt narrauit mihi Iohannes Vitus Vngarus iuuenis pereruditus) reperiuntur serpentes breues, duorum palmorum longitudine tantum, nulla cauda. Vulgò decurtatos vocant: æquali per totum corpus crassitudine. Hos in hominem eminus, etiam iaculi instar, insilire aiunt, Gesn. Horum mentionè fecimus etiam in Amphibena, quia in totius corporis æquali crassitudine cum ea conueniunt: veteres enim quidam, vt Aëtius, amphibena & scytalam serpentes, no ex crassis in caudam tenuè abire, sed æqualis crassitudinis per totum existere dicunt.

DE AMMODYTE.

Ammodytes (malim per ypsilon in tertia, vt dicitur δὸν τὸ ἀμμυδῖον καὶ τὸ ἀβύειν, quod arenam subeat) serpens est concolor arenis, quibus se impenetrat, Textor.

Concolor exustis atque indiscretus arenis
Ammodytes, &c. Lucanus lib. 9.

Sunt & Ammodytæ in Libya, Solinus. Ammodytes magnitudine quidem cubitalis est: maior enim non pingitur, neque scribitur, colore verò arenosus, per corpus autem maculis nigris insignitur. Caudam autem habet præduram supernè discissam. A quibusdam verò Cenchrias, hoc est militaris, ob caudæ instar milij duritiem appellatus est. Latiores autem maxillas quam vipera habet, quumque in multis alijs ei similis sit, colore magis discerni potest: vipera enim sufflaua est, Aëtius. ¶ Colore Sabuli visuntur & Ammodytæ, maxillis viperæ latoribus, cui & similis est, nisi quod viperæ color suffuluus. Hos Aëtius Cenchrias nominat, cubitales eos describit.

Serpens Glattensis.

Serpentes Aquilonares.

Vngari. Decurtati.

Cenchrias.

Cerchria.

bens, cauda superiore parte scissa & prædura: unde nomen, inquit, Cenchriz: ut Cerchriam potius, quam Cenchrinam putem legendum: nam Cenchrites, siue Cenchrinus, siue Cancros (Cenchrus legendum) alium serpentis genus est, quod & acontion, & acontitem, & acontiam a spidem, hoc est iaculum vocat aliqui: ut idem voluit Aëtius (nostra Aetij editio Latina hæc nomina non habet, sed caput 27. lib. 13. simpliciter de Cenchrice siue acontia inscribitur: neque Orosius qui translationem Latinam cum Græco codice consulit, quicquam hic annotauit) longitudine cubitorum binum, in exilitatem fastigiatum, viride præsertim sub aluum, ut milio (cum recens eius seges est) (parentes in de suo ad dit Hermolaus) videatur per simile, robustum, Hermolaus. Qui quod ammodyten serpentem alio nomine Cerchriam potius quam Cenchrinam nominandum putarit, nescio unde sit motus: nisi κέρχρον pro duro forte acceperit, quam vocem ego nusquam reperio, sed κέρχρον pro aspero aspero accipiendum videtur. Κέρχρον, φαχύναι, Κέρχρονια, φαχύναι. Κέρχρονιδ ή, ποικίλα, φαχύναι, ποικίλα, Varinus. Κέρχρον vocant asperitatem gutturis & sonitum in pulmone. inde adiectiuum κέρχρονια, quod cerchnon inducit. Και το κέρχρονιαι ή, και οι κέρχρονια, το ανάλογον δηλώσι, Galeus in Glosis. Quare non cerchrias, sed cerchrias potius dicendum esset, sed cum Aëtius ipse, si probe transulit Cornarius, rationem nominis in milium referat, quid est quod mutemus: Mirari tamen subit, quod rei duræ a milij semine parum duro, nomen fecerit: a quo aspera variaque magis quam dura denominari debebant: Quare Centriam aut Centricum serpentem, si caudæ durities nominis causa esse debeat, potius appellari. Centrum enim auctoribus pro duritie usurpatur. Inueniuntur in arboribus quibusdam, sicut in marmore, centra, id est duritia clauo similis, inimica ferris, Plinius lib. 16. Ab eodem lib. 13. centrofa scobs dicitur, id est limatura admodum dura, veluti centrum quod in marmore vel iunipero inuenitur. Facit cum coniectura nostra Ælianus lib. 6. de animalib. cap. 5. ubi diptadem alijs nominibus inelanurum, ammobaetem, & centridem, κεντρία, vocari scribit: ut probabile sit, cum ammobates etiam centris dicitur: ammodytem quoque, etsi diuersum a diptade, alio nomine similiter centridem centriamue nuncupari. Idem lib. 9. cap. 11. Aspis (inquit) vel solo tactu interdum interimit, & afflatu quoque, & centrites & rubeta, ώσπερ ήν ή κεντρίας ή, ή φρυών. ¶ In viperarum quoque genere ea nimirum immanis fera recenseri potest, quam Ammoditem vocant, cuius etsi nusquam, quod extet, meminere Dioscorides, minime tamen silentio prætereundum est, quin hæc eiusque veneni remedia describantur. Siquidem Ammodytæ, meo iudicio, in pluribus Italiæ & Illyriæ locis reperitur, præsertim in Goritiensi comitatu, & lapidæ montibus. Est enim fera hæc viperæ omnino similis, præterquam quod capite sit ampliore, & maxillis latioribus, quodque ultimo rostro superior parte eminentiam quandam habeat, acuta verruca similem. Unde circumforanei, qui serpentes, eorumque veneni remedia proficuntur, hanc feram vulgò appellant Aspido del corno, hoc est, Aspide cornutam. Neque sane ineptum illi nomen indiderunt: namque non minori cum vehemitate interficit, quam aspis. Scimus enim quosdam ab his inopinatè demorfos, tribus tantum horis mortem occubuisse, Matthiolus.

Centriat vel Centrites. Centrum pro duritie.

Ammodite ex Caubaro vel Caubaria.

¶ Auicenna lib. 4. sen. 6. tract. 3. cap. 49. titulo de Amioduro & Caubaro (Amioduti vox accedit ad nomen Græcum Ammodytes, pro Caubaro verò legit Nic. Leoniconus Caharus.) Dixerunt quidam, inquit, quod longitudo cum æque horum serpentum est usque ad cubitum, & color eorum est color arenae, & super corpora ipsorum sunt vestigia, hoc Auicenna. ¶ Arenacei coloris serpentes sunt, de quorum genere est Ammodytæ, longitudine cubitalis, maculis nigris distinctus per corpus, supra dorsum habens vestigia linearum, Olaus magnus.

Morsus ex medicis.

¶ Cæterum ab Ammodyte percussos festina, ut plurimum, mors sequitur. Qui verò breui non pereunt, his sanguis ex vulnere promanat, & vulnus intumescit, paulò post autem sanies effertur, sequiturque capitis grauitas, & animi deliquium. Qui verò optimè dispositi sunt in triduo intereunt, quanquam aliqui usque ad septimum diem durarint. Cæteris verò mors adest his qui a foemina sauciantur. Auxilium porrò & hi ferunt, primum quidem a communibus remedijs, utpote a cucurbitularum appositione cum scarificatione per ambitum vulneris locorum, & superiorum partium constrictione, & ad ipsam plagam scalpelli admotione. Proprie autem eis auxiliatur menta cum aqua mulla potata, castorium, cassia & artemisiæ succus cum aqua. Danda etiam in potu theriace, eadem quoque plagæ imponenda. Utendum & emplastris attractorij: postea verò cataplasmata, quæ ad nomas siue vlcera serpentina conducunt, imponenda, Aëtius. ¶ Hic morsu suo vehementissimum dolorem cum tumore infert, unde virus fluit, quod a tertio die in septimum usque hominem necat, Olaus Magnus. ¶ Dixerunt quod accedunt ei quem mordent (scilicet Amiodutus & Caubarus) dolor vehemens loci morsus, & apostema maximum, & currit ex eo virus, & interficiunt in tertio, & mora eius post septimum. Curatio autem eorum est curatio communis: & est eius proprium dare in potu castoreum, & cinnamomum, & radicem centaureæ, de quocunque istorum fuerit. Et cum vino. Et confert eis radix aristolochiæ, & proprie longæ iuuamentum maximum. Et similiter radix asfoar, & succus eius proprie, & radix gentianæ. Et confertur eis ex emplastris mel decoctum & exsiccatum, & tritum: & radices granatorum, & similiter centaureæ, & semen lini, & lactuca, & semen harmel, & volubilis, & ruta syluestris: & confertur eis emplastra appropriata vlcerebus putridis. Aut.

Ammoatun

Ammoatun Suidas esse dicit serpentis speciem: forsan eandem cum ammodyte, Theophr. ling. Ammoatun. græc.

DE AMPHISBÆNA:

A:

MPHISBÆNA serpens est quadam ita dicta quasi vtrinque grada; dicitur enim antrotrorsum & retrorsum incedere, geminum habens caput. Hesyctius ait scribi etiam ἀμφισβαινα, cuius scripturæ Nicandri scholiastes non meminit. Apud Etymologicū legitur etiam ἀμφισβαινα. Isidorus Amphibanam vocat. ἀμφισβαινα; όρις ήν ατέρωθιν βαιναν, και τή αμφίς ή ή βαινειν. Eustathius. Nomen adhuc idem retinet in Græcia, Bellonius. ¶ Auicenna. serpentem quandam scribit Ankesimen dictum, qui ad duas partes salia; cuiusque duæ extremitates sunt æquales in grossitudine & æquales medio. Alkismum nomen cuiusdam serpentis, Syluaticus. Albertus Amphisilenem vocat. ¶ Gallicè vocari potest Doublemarcheur vocabulo ex duobus composito, ut Græcum quoque nomen.

B:

Bellonius scribit Amphisbænam in Lemno insula reperiri. G. Agricola ignotam Germanis esse ait. ¶ Amphisbæna animal est biceps, quemadmodum sanè & nauigia vtrinque proram habentia, cui natura ex superfluo substantiæ bina capita est largita, Galen. de theriaca. Geminum caput habet Amphisbæna, hoc est ad caput & ad caudam: tanquam parum esset vno ore fundi venenum, Plinius. Amphisbanam verum est serpentem duo habere capita, alterum in anteriore parte, alterum in posteriore. Cum enim aliquo necesse habet progredi, caudæ loco alterum ponit, altero pro capite vititur; tum rursus si retrò ei sit opus cedere; capitibus contra quam prius vititur, Ælianus. Et Grauis in geminum surgens caput Amphisbæna; Lucanus. Decodent Georg. Pictorius in Lerna κελών, *Est grauis in geminum surgens caput Amphisbæna; Serpens qui visu perneat & sibilo.*

Amphisbæna biceps & formidabilis icu aspis, Mantuanus. Amphisbæna consurgit in caput geminum, quorum alterum in loco suo est, alterum in ea parte qua cauda; quæ causa efficit, ut capite vtrinque secus nitibundo serpit tractibus orbicularis, Solinus. Amphisbæna dicta est, eò quod habeat duo capita: vnum in loco suo, alterum in cauda currens ex vtroque capite, tractu corporis circulato, Isidorus. ¶ Ex his apparèt veteres plerisque existimasse hunc serpentem bicipitem esse. Quod ramen a ratione alienum esse tum Matthiol. tum Greuin. luculenter docent. Neque enim reperitur vllum serpentium genus natura biceps. Refert quidem Aristoteles serpentem bicipitem aliquando visum fuisse: at id monstròse fieri dicit, quod sæpe accidit in animalibus præsertim, quæ vno partu plures foetus edunt, ut cohererant conceptus: quoniam in propinquo est alter alteri, geminaque inuicè se constringant: unde fit, ut corpora tum multis capitibus aut cruribus aut alis procreentur. Viderur ergo omnino falsum esse quod Amphisbæna ex sui generis natura biceps perpetuò nascatur. Verum quandoquidem hoc serpentis genus terrestrium lumbricorum modo vtriusque extremitatibus, capite scilicet & cauda, acuminatis gignitur, adeò ut difficillimè possit caput a cauda discerni, atque ex vtraque parte progreditur ad modum nauigiorum vtrinque proram habentium, existimatuere quidam duobus constare capitibus. Hæc Matth. & Greuinus. ἀμφισβαινα είδ ή όφεις μικροκέφαλον ισοπλήχη ή τή ήράν ήολοβλή ή χων, και τή τή πελάκις περιεία ποιήμνον; ώς τή πιας ἀμφισβητειν μη δ' όφειεν ήεφαλας, id est, Amphisbæna species est serpentis porrecto capite, cubitalem caudam & decurratam habens, & ea sæpe incedens, ita ut quidam num duo habeat capita dubitent, Hesyctius. Amphisbæna & scytala animalia inter se similia sunt; non enim ex crassis in caudam tenuem abeunt, sed æqualis crassitudinis in vniuersum existunt, ut neque cognoscant videntes ea, iuxta vtram partem caput aut cauda sita sint. Differt autem amphisbæna a scytala, quod illa ex vtraque parte progreditur, unde & amphisbæna a Græcis est appellata, Aëtius. Serpentis ankesimen duas extremitates esse æquales in grossitudine, & æquales medio scribit Auic. Amphisbæna non crassior est lumbrico aut intestino terræ: Nicand. in Schyr. Cuius oculi lucet veluti lucernæ, Isidor. Amphisbæna parua est, & semper oculos tenebris oppletos habet: cum terreno colore est, tñ pellis varijs maculis distinguitur, Gillius: *Cuius perpetua est cæcum caliginè lumen, Terræ est illi collar & densissima pellis, Quod latas vtrinque genas, porrectaq; menta, Plurima quam varietate distinctam signa figurant, Plus alijs alto serpentibus aggere tendat: Nicander.*

60 Pellem habet densam & duram varijs punctis distinctam. Colore est terreo, quem Græci φαιδι, Latini pullum seu Beticum vel Hispanicum vocant. Hic color non omnino niger est, sed ad nigrum tamen propius accedit quam fuscus, Greuinus.

ANGER. genus est serpentis, qui aliter Cruciator & Spartarius dicitur, Textor.

DE ANGVE.

Angues aquarum sunt, serpentes terrarum, dracones templorum, Seruus in 2. Aeneidos; ubi poeta cum primum angues nominasset, eisdem paulo post serpentes nominat. Sic & Aeneid. 7. canens de Alectone furia, quae serpentem in sinu Amatae iniecerit, anguem primum appellat, deinde colubrum & viperam. Versus poetae sunt hii

Huic Dea caeruleis unum de crinibus anguem Coniicit, inq; sinum praecordia ad intima subdit: paulo post, Vipeream inspirans animam; sic tortile collo Aurum ingens coluber, &c.

Ex his & alijs testimonijs, anguem nomen generis esse constat ut & serpentem; magis etiam quam colubrum. Contrahitur enim aliquando coluber ad serpentem domesticum. Anguium genus est quod in aqua vivit, hydri vocantur, nullis serpentium inferiores veneno, Plin. Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis, &c. Vergilius de Cherydro. Anguis vocabulum omnium serpentium genus, quod plicari & contorqueri potest. Et inde anguis, quod angulosus & nunquam sit rectus. Angues autem apud gentiles pro genijs litorum erant habiti semper. Vnde & Persius: Pinget duos angues, pueri sacer est locus, &c. Isidorus. Oportet Gaza translulit angues (de hist. animalium lib. 1.) veteris interpretes serpentes. Inter est autem: nam serpens est nomen generis; at anguem Valerius lib. 1. pro serpente in aquis degente accepit. Sed nimirum angues in genere pro serpentibus dixit more Oratorum, Niphus. Sed melius Vuottonus, vir circa vocabulorum & linguarum proprietatem longe praefendus Nipho, serpentem, anguem & opus pro synonymis accipit. Serpens (inquit) nonnunquam vnam speciem significat, Plinius lib. 29. serpentis oculorum dexter adalligatus contra epiphoras prodest, si serpens viua dimittatur. Nec aliter apud Graecos opus pro vna specie, scilicet vipera accipitur: ut apud Oppianum de muranae & serpentis coitu, id est viperae. Anguis generale nomen non minus est quam serpens: ut apud Celsum lib. 5. Serpentium quoque morsus (inquit) non nimirum distantem tationem desiderant: quamvis in ea multum antiqui variaverunt, ut in singula genera anguium, singula medendi genera praecipere: atque alijs alia. Item illud ignorari non oportet, omnis serpentis ictus & ieiuno magis nocere vtilissimumque esse, ubi ex anguibus metus est, non ante progredi quam quis aliquid assumpsit. Et alijs frequenter anguis vnam etiam speciem, ut apud Plinium lib. 29. cap. 4. (de angue sacro Aesculapio, quem locum inferius mox recitabimus;) Hae ille. Nos plerumque anguis nomine de serpentibus in vniuersum prodita hic omittimus, quae ante in capite de serpente in genere requirenda sunt. Referimus tamen hic aliqua, ut bonos auctores hoc nomine pro genere vsos nemo dubitet. Baculus quo anguifera excussa sit, parturientes adiuvat, Plinius. Videtur autem cherydrium, aut alium quempiam aquaticum serpentem intelligere: quoniam ranae ferre in aquis morantur.

Anguis venenatus non est (inquit Plin. 29. 4.) nisi per mensem iuria instigatus. Sed prodest vitius comprehensus & in aqua contusus, si forteatur ita morsus. Quin & inesse eum medicum multa creduntur, ut dicemus. & ideo Aesculapio dicitur. Democritus quidem monstrat quaedam ex his conficit, ut possint autum sermones intelligi. Atqui anguis Aesculapio Edidituro Romam aduectus est, vulgoque pascitur & in domibus. Ac nisi incendijs semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere. Hae Plinius. Serpentis hoc genus per excellentiam anguini vocatum existimo, quod solus Aesculapio sanitatis nuntius fieri merito quidem cum solus ferre inter serpentes innoxius & homini tractabilis sit. Hunc ego esse coniecit qui in Italia, praesertim circa Bononiam ange vel bisse ange, vel bisse simpliciter vocatur, non tanquam angelus, ut quidam putant, sed interpolato anguis nomine. Alij antea (vnde fortassis & Germanicum nomen vnde detortum est, siue eiusdem, siue similis serpentis domesticum) vel antea proferunt. Serpentem aiunt esse oblongum, colore subluteo, morsu innoxio, ab aliquibus etiam in cibo sumi. Sceleron eius Bononia Ioannes Pellinus Lucensis vir literis clarus & medicus egregius ad me misit, & haec verba adiecit in epistola: Hoc serpentis genus vbiq; ferre in agro Bononiensi, multumque alijs in locis Italiae reperitur: & ita domesticum se gerit cum hominibus, ut multoties in se ictis ab his qui dormitum eum (sine pauore) inueniatur: animosioresque pueri saepe sinti manibusque absconditos gerunt, ut timidus mulieres & pueros alios perterrefaciant. Per hyemem propter frigus aut moritur, aut potius latitat. Haec tibi significare volui, ut eius natura facilius innoxesceret, serpentemque hunc ferre innoxium intelligeres. Haec ille. Ex alijs audiuimus Patavij hunc serpentem antea vocari, excrementum eius instar moschi bene olere, notam quandam ceu crucis (forte ex squamarum seu laminarum certo postu: quanquam ego in arido nihil tale deprehendi) fr capite habere. Is quem Pellinus misit, longus est dodrantes quinque cum totidem digitis: caput proportionem oblongum. In ceruice vtrinque duae eminentiae paruae, & inter eas locus vacuus apparet in sceleto, nescio an similiter in viuis. Postrema pars paulatim attenuatur in magnam ca-

Plinius lib. 8. cap. 23. & Solinus Polyhistor cap. 30. amphibanas ore parere tradunt: his enim caput est geminum, hoc est & ad caput & ad caudam. Claudius Minos in emblemata Alectari. Id tamen expresse non scribitur a Plinio vel Solino, sed ex eorum verbis id elicitur supradictus auctor: quia enim vterque amphibanas duo habere capita, vnum in anteriore parte, alterum in cauda scribit, existimavit inde consequi amphibanas eo capite & ore quod ad caudam est parere. Quod ex superioribus falsum esse facile cognosci potest. Amphibana serpens frigori se committit, vigil, & sollicitus de ouis suis valde cum ea incubat. Nam dum quaedam pars eius dormit, altera tunc vigilat. Et cum per semitam incedit, duo capita regit, nuncque caput anterius, nunc vero posterius consequitur, Iorach. Sola serpentium frigori se committit prima omnium procedens & ante cuculi cantum, Plin. Amphibana prima omnium & antequam cicadae canere incipiant, e caeuerna sua profilit: vnde suspicari licet, eam serpentibus ceteris calidius habere temperamentum, Greuinus ex Nicandro.

Dignum scitu ex Graecis obseruatum, amphibanam non temere alio interimi quam vite: quod a Dionysio creditur premonstratum, qui ab Iunone in furorem versus, quum esset consoptus, ab amphibana excitatus assultante, illi palmitem incussit, peremitque. Id quod in ophiaco scribit Nicander, Coel. Rhod. Nicander amphibanam pellem inquit bacillo circumiectam omnes serpentes pellere & reliquas etiam animantes, quae non morsu sed ictu venenato interimunt, Aelianus. Haec tamen ex versibus Nicandri qui extant elici non possunt, nisi forte in alio aliquo Nicandri libro, qui ad nos non peruenerit, legantur. Ex oleastro bacillus amphibanæ pelle inuolutus, ex frigore laborantes calescit, Gillius. Quinimo arbori quae caedatur adalligata non algere cadentes facilius succidere tradit Nicander, Plinius.

Hae ubi iam creuit, cedentes ligna coloni Sectam deglabrant oleastri ex arbore virgam, Quale pedum, strictisq; prehensi pellibus anguis Insetam obuolunt, quas certis deinde diebus Exarere sinunt, cantantes ante cicadas. Vtilis hic baculus frigentibus artubus esse Fertur, ubi ex animis digitos torpedo fatigat, Tunc quia constrictos, & eorum vincula, veruos Calfacit immisso fouet extenditq; calore. Nicander.

Remediae Amphibanae. Neruorum dolores tollit amphibana mortua adalligata, Plin. Perfrictionibus remedio esse tradit Nicander amphibanam mortuam adalligatam vel pellem tantum eius, Idem:

Consimilia dictis in vipera, eueniunt ijs, qui ab scytala nomine aut amphibana demorsu sunt. Eademque ferre auxiliantur. Quare hoc venenum priuatam descriptionem sortitum non est, quamvis non eidem generi assignandum sit, Diosc. Actuarius, Aegineta. Ab vtroque animante (scilicet amphibana & scytale) demorsu, contingit morsum obscurum esse, ac vix apparere: veluti sunt muscarum puncturae: quapropter etiam si mordeant, non enecant tamen, verum in inflammationes inducunt: veluti contingunt etiam ab apum ac vesparum stimulis. Quare transferantur ad hos quoque quae de illis sunt relata, verum facultate intensiore, Aetius. Hic autem multum inter se Aetius & Dioscor. dissentiunt: nam si amphibanæ morsus & symptomata quae eum sequuntur, similia sunt his quae in viperae morsu accidunt, nequaquam certe dicere oportet, ea similia esse his quae ex muscarum ictibus oriuntur. Conueniunt tamen melius Aetij verba cum ijs quae ante dicta sunt. Nam cum horum animalium ictus sit admodum obscurus & tenuis, coniecitur facile amphibanæ caput inesse terrenis vermibus, vel alui tinea persimile, ac proinde adeo etiam caudae æmulum, ut alterum ab altera non nisi difficile discerni possit, Matth. & Greuinus. Coriandrum valet contra serpentium genus vnum, quod amphibanas vocant, potum impostumque, Plinius.

Amphibanam aiunt si mulier grauida supergressa fuerit, male abortu facere, Gal. de theriaca. Viperam mulier praegrans si transcenderit abortum faciet: item amphibanam, mortuam duntaxat. Nam viuam habentes in pyxide, impune transeunt, etiam si mortua sit, atque asseruata, partus faciles praestat vel mortua. Mirum, si non asseruata transcenderit grauida, innoxiam fieri, si protinus ascenderit asseruata, Plin. Quod fit (si tamen fieri credere fas est) ob vaporem venenosum, ab huius serpentis corpore elatum, qui foetum malignitate sua, naturae nostrae infusa, suffocat, Greuinus.

In Hungaria inferiori narrauit mihi Ioh. Vitus Vngarus reperiri serpentes breues duorum palmorum longitudine tantum, nulla cauda, vulgo decurtatos vocant: equali per totum crassitudine, qui in hominem eminus etiam iaculi instar insiliant, Gesnerus. De quibus antea diximus in acontia.

Serpentes Hungarici, forte Amphibanae vel lucali.

Thomas Erasmus

da exilitatem. Dentes in maxillis utriusque plusculi, acuti reflexique apparent. Aiunt aliquos vel re frigerij vel ostentationis causa, collo eos appendere viuos, & in sinum inferere. De eodem Tho mas Erasmus Helueticus medicus & philosophus cum Bononiae adhuc haberet, his ver bis ad me scripsit. Hic serpentem videmus porracei coloris, obscurioris & magis nigricantis in tergore, prorsus viridis (albescens tamen) coloris in parte inferiore, longum, a pueris omnibus circumferri sine noxa aliqua aut laesione; quem ipsi vocant biscia buona, id est serpentem benti gnum. Videtur herba pastus, indeque colorem illum adeptus. Mordet iratus non minus alijs ser pentibus, sed innoxie. Vidi ego monachum habere vnum, longiorē credo duabus vlnis, quem in nodum implicauit, hoc est nodum ex eo formauit, non aliter ac si funem habuisset; cumque ex tremas partes caput & cauda in diuersas partes traheret, vt nodus magis coiret in medio, ex ea 10 redoleret serpens, infixit caput, & dentes in manū monachi ita defixit, vt per quatuor vulnuscū la copiose efflueret sanguis, neque vllum nocumentum inde consecutum est, nullo prorsus reme dio adhibito. Veneni itaque expertus animal existimo, quod vulgares omnes pueri intelligentes si ne metu persequuntur, & capiunt aucter manibus, & toto die in sinu & manibus circumpor tant. Reliquos omnes fugiunt & metuunt, vt par est, perniciosi cum sint: Hactenus Erasmus. ¶ Va lerius Maximus lib. 1. Exemplorum, capite 8. Triennio (inquit) continuo vexata pestilentia ciui tas nostra (Roma) cum sinem tanti & tam diuturni mali, neque diuina misericordia, neque humano auxilio imponi videret, cura sacerdotum inspectis Sibyllinis libris animaduertit, non aliter pri stinam recuperari sanitatem posse, quam si ab Epidaurio Æsculapio (anguis) esset accersitus. Ita que eō legatis missis, quod perebant, benignissimē impetrarunt. Et tam promptam Epidaurio 20 rum indulgentiam numen ipsius Dei subsecutum, verba mortalium coelestis obsequio compro bauit. Siquidem is anguis quem Epidaurij raro, sed nunquam sine magno ipsorum bono visum, in modum Æsculapij venerati fuerunt, per vrbis celeberrimas partes, mitibus oculis & leni tra ctu labi cœpit, triduoque inter religiosam omnium admirationem conspectus, haud dubiam præ se appetitæ clarioris sedis alacritatem ferens, ad trirremem Romanam perrexit, paucis hinc in usitato spectaculo nautis, eō descendit, vbi Q. Ogulini legati tabernaculum erat, inque multipli cem orbem per summam quietem est conuolutus. Tum legati perinde atque exoptatæ rei com potes, expleta gratiarum actione, cultuque anguis a peritis accepto, læti inde soluerunt, ac pro speram emensi navigationem, postquam Antium appulerunt, anguis qui vbique in nauigio re manserat, prolapsus in vestibulo ædis Æsculapij (Apollinis. Sic Ouidius 15. Metam. Tempus parentis imit flauum tangentiæ litus) myrto frequentibus ramis diffusa supereminentem excelssæ altitudinis palmam circūdedit, perque tres dies postis quibus vesci solebat, non sine magno metu legato rum, ne in trirrem reuertere nollet, Antientis templi hospitio vsus, vrbis se nostræ adueniendum restituit, atque in ripam Tyberis egressis legatis, in insulam vbi templum dicatum est, transfrauit: aduentuque suo tempestatem, cui remedio quaesitus erat, dispulit. Eandem historiam persequitur Ouid. lib. 15. Metamorph. & inter alia Æsculapium noctu legato dormienti apparuisse canit, baculum agreste manu tenentem, & his verbis allocutum esse:

Pone metus, veniam, simulachraque nostra relinquam:
Hunc modò serpente, baculum qui nexibus ambis
Perspice, & vsque nota, visum vt cognoscere possis,
Vertar in hunc, sed maior ero, tantusque videbor,
In quantum verti celestia corpora possunt.
Cum cristis aureis altis
In serpente Deus prænuincia sibila misit.

Verum vt ex aliorum poetarum carminibus serē licentiosus, vt ne historias quidem sine alio quo figmento puras proponant, formæ rerum genuinæ non satis agnosci possunt: ita neque Ouidij autoritas, vt anguem Æsculapio sacrum, cristatum esse dicamus, suffecerit, neque tantum, vt trirremis eius pondere moueatur. Finxit hæc nimirum poeta ad excitandam in animis hominum religionem, augendamque admirationem. Dici etiam potest non naturalē eum fuisse serpentem, sed Æsculapium, aut alium quempiam genium, anguinam hanc speciem maiestatis aliquid præ se ferentem sibi allumisse. Cur in amicorum vitis tam cernis acutum, Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius? Horat. Sermon. 1. 5. Æsculapius cum alijs in locis cultus est, tum Roma: præcipue in insula Tyberina, quæ birem formam habere videtur, & formam accepisse eius nautis, qua Æsculapius Romam est aduectus. Nunc quoque in D. Bartholomæi hortis nautis marmorea cernitur, in cuius nautis sponda serpentis reptantis imago efficta est, in rei memoriam, Gyrald. Syntagmate 7. de dijs. Et paulò ante in eodem: Æsculapij simulachra (inquit) variè effinxit anti quitas. Pausanias, Æsculapij simulachrum ex auro & ebore à Thrasymede Pario elaboratum describit. Is in throno sedebat, vngam tenens in manu: supra verò draconis caput manum alte ram habebat, cui etiam canis assistere videbatur. Hæc Pausanias, qui & alibi, hoc est apud Sicyo niōs, Æsculapij templum fuisse ait, in cuius vestibulo imberbis erat Æsculapius, ex auro atque ebore confectus, Calamidis opus: sceptrum vna, altera verò manu domesticæ pinus pomum te nebat. Dicebant ipsum in draconis speciem ad se ex Epidaurio, mulorum bigis vectum. A deo

non Romanis tantum serpens Epidaurius est impertitus. Eusebius etiam simulachris Æsculapij in manu baculum attribuit, quasi (vt ait) agrotantium sustentaculum. Serpentem verò in uoluntate, animæ & corporis salutare signum. Quo loco multa Eusebius de serpentibus tradit, vt spiritualibus, ex recondita disciplina. Hinc & Macrobius, Æsculapij simulachro ait draconem salutis symbolum subiungi. Idem & Phurnutus: qui & cur baculum gerat, exponit. Sed & Higinius in astronomico de baculo & angue seu dracone, ita in Ophiucho scribit: Cum Æsculapius Glaucum cogere sanare, inclusus quodam loco secreto, bacillum tenens manu, cum quid ageret, cogitaret, dicitur anguis ad bacillum eius arrepsisse, quem Æsculapius mente commo tus interfecit, bacillo fugientem feriens sapius. Postea fertur alter anguis eodem venisse, ore ferens herbam, & in caput eius imposuisse: quo facto, loco fugisse. Quare Æsculapium vltimū esse herba eadem, Glaucum reuixisse. Itaque anguis in tutela Æsculapij esse dicitur. ¶ Manet ad Ercynæ ripas ædes & signum in ea, virgo anserem manibus præferens. Fluij fontes intra speluncam sunt, & stantia simulachra, quorum sceptris angues circumuoluti sunt. Coniiciat quis esse illa Æsculapij & Hygie. Sed suspicari etiam liceat esse Triphonij & Ercynæ, cum non magis Æsculapio quam Triphonio angues consecratos habeant, Pausanias in Bœoticis.

Est apud auctores anguis nomē, sapius masculini generis, rarius fœminini. Cuius vt aspexit torra caput angue reuinctum, Varro. Subito ab vna parte aræ prolapsus anguem prospexit, Valerius. Vnam omnino anguem in cubiculo visam narrare solitus est, Tacitus. Deuolant angues iubata in compluuiū duo, Plautus. Ablatiuus casus inuenitur angue & anguis, vt Prisc. 20 obseruauit. Angue ter excussio, Stat. lib. 4. Alter Miletii textam canē pēius & angue Vitabit Chlamydem, Horat. lib. 1. Epist. Anguiculus diminutiuum, apud Ciceronem 5. de finib. Serpere anguiculos, nare anaticulas. ¶ Addeamus & epitheta ex auctoribus: quorum tamen alia communia toti serpentium generi sunt, alia certarum specierum differentia: Alger anguis, Valerius 1. Argonaut. Ater, Ouid. 4. Metam. Atrox, Statius lib. 6. Auidus, Ouid. in Ibin. Cœruleus, Verg. 4. Georg. Cristatus, Seneca in Herc. Cristis præsignis, Ouid. 3. Metam. Ferus, Idem 11. Metam. Frigidus, Verg. 3. Ægl. Gorgoneus, Ouid. 3. de Arte. Intortus capillis Eumenidum, Horatius 2. Carminum. Latifer, Statius 5. Theb. Lubricus, Vergil. 5. Æneid. Lucidus 1. Georg. Maculosus 3. Georg. Martius, Ouid. 3. Metam. Minax, Statius 4. Theb. Purpureus, Claud. in Ruff. Salutarifer, Statius 3. Sylu. Squalens, Silius Ital. lib. 30. Squameus, Verg. 2. Georg. Terribilis, Ouid. 3. Amor. Teter, Claud. Tortus, Ouid. 2. Metam. & Verg. 3. Georg. Torutus, 6. Æneid. Trux, Ouid. 4. Trist. Tumidus, 5. Trist. Venenatus, in Ibin. Venenosus, in Philom. Viridis, Claud. Erpreterea apud Rautifut, Horrendus, Horridus, Horribilis, Implicatus, Libycus, Marfus, Maurus, Pestifer, Reflexus, Re tortus, Sæuus, Sibilans, Squamiger, Squamosus, Sinuosus, Textilis, Veneniger. ¶ Angueus, adiectiuum. Vt visentibus procul lapsus angueus, fracta vertigine mentiatur, Solinus cap. 37. Anguifer sydus est celestis (quod & Anguitenens vocatur, Ciceron. 2. de Nat.) de quo sic Colu mella lib. 11. Anguifer, qui à Græcis dicitur ὀφίτηξ, mane occidit, tempestatē significat. Angui fera domus, Statius 2. Sylu. Est & angueus adiectiuum, poeticum magis: Anguinus com munius. Anguineus cucumer dicitur à Columella, id est oblongus, & ad anguis similitudinem contortus. Idem anguinus & erraticus Plinio. Anguineæ comæ Medusæ, Ouid. 4. Trist. Anguina ceruix, Cic. 2. de Diuinat. Anguina vernatio, propelle quam verno tempore an gues exuunt, Plin. lib. 50. ¶ Oorum genus est inquit idē libro 29. cap. 3. in magna Galliarum fama, omissum Græcis. Angues innumerūestate contoluti, saluū faucium corporumque spumis artificij complexu glomerantur, anguinum appellatur. Druidæ sibilis id dicunt in sublime iacta ri, sagoque oportere intercepti, ne tellurem attingat: profugerē raptorem equos. Serpentes enim in sequi, donec arceantur amnis alicuius interuentur. Experimentum eius esse si contra aquas fluitet, vel auro vinctum. Atque vt est magorum solertia occultandis fraudibus sagax, certa luna capiendum censent, tanquam congruere operationem eam serpentium humani sit arbitrij. Vidi equidem id ouum mali orbiculati modici magnitudine, crassa cartilaginis velut acetabulis bra chiorum polypi crebris, insigne Druidis. Ad victorias litium ac regum aditus mitē laudatur: tanta vanitatis, vt habentem id in lite in sinu equitem Romanum è Vocontijs, à diuo Claudio principē interemptum non ob aliud sciam. Hic tamen complexus anguium & efferatorum con cordia, causa videtur esse, quare exteræ gentes caduceum in pacis argumentis, circumdata effi gie anguium fecerint. Neque enim cristatos esse in caduceo mos est, Hæc Plinius. Nostro quidem seculo, vtriusque sit olim celebratū hoc ouum Gallis, nullam eius mentionem scribendo quisquā fecit, quod sciam: neque fama de eo, apud nos quidem (Heluetios dico, Gallis quondam adnume ratos, & Druidarum superstitionis non expertes) vlla superest. Quis verò hoc crederet? Ouum aut quiduis alid inanimatum, etiam auri ponderē accedente, fluuiō tamen aduerso ferrit. Hæc beo ego in meo lapidum thesauro duos raros, speciei globosa, duos solidos, grates, crassa albiorē & duriorē quam interior substantia sit, intectos. Alter pugni humani magnitudinis est, lentis 60 culari forma: alter longē minor, globi figura, non integri, sed maiore quam hemisphærica. Ap

parent in eo per intervalla aequidistantia, caudę quędam tanquam serpentium (aut hirtidinum,) orbem complectentes, quinę maiores, & minores breuioręsq; totidem, singulę inter singulas maiores. Insunt & acetabula, ceu pustulę quędam (papillęue aut verrucę) rotundę: ita digestę, vt singulis versibus, qui toto circuitu deni sunt, pustulę senę habeantur, pleręq; distinctę, paucę ferę contiguę. De his plura alijs. Nunc quod ouum anguinum a Plinio decriptum repręsentare mihi videantur, pręterire nolui. Accedit, quod successum & victorię spę nomen, quod eis quidam indunt (vulgõ sigstein) promittere videtur. Bellonius cum apud me videret hos lapides, echinis marinis, dempta crusta aculeata, similes esse dixit. Vide etiã infra in Hydro B. de lapide Hydri. Et in lib. de aquatilibus in Corollario de echinis in genere H. a. pag. 424. Hęc omnia Gesnerus. ¶ Anguimani vocati sunt elephantēs, quia proboscis eorum, quę manus ap-

Composita ab angue.

Prodigia.

pellatur, in omnem partem anguim more facile flectitur & vertitur. In genere anguimanos elephantos, Lucret. libro. 2. Anguipedes a poetis dicti sunt gigantes, quasi loripedes: propterea quod pedes tortuosos habuisse finguntur. Deuolant angues iubatę in impluuium duo, Plautus in Amphitruone. Emersit anguis ab infima ara, Cicero i. de Diuinat. ¶ L. Sylla consul sociali bello, cum in agro Nolano ante prętorium immolaret, subito ab vna parte arę prolapsam anguem prospexit: qua visa Posthumij aruspici hortatu continuo exercitum in expeditionem eduxit, ac fortissima Samnitum castra cepit. Quę victoria futurę eius amplissimę potentię gradus & fundamentum extitit, Valerius Max. i. 6. Et paulo post, T. Gracchus grauisimus ciuis cum consul in Lucanis sacrificasset, angues duo ex occulto prolapsi repente hostię, quam immolauerat, a deo iecinoie, in easdem laterbras ferretulerunt: ob id deinde factum instaurato sacrificio, idem prodigij euenit. Tertia quoque casa victima, diligentiusq; asseruatis extis, neq; allapsus serpentum acceri, neq; fuga impediti potuit. Quod quamuis aruspices ad salutem imperatoris pertinere dixerunt, Gracchus tamen non cauit ne perfidi hospitis sui Flauij insidijs in eum locum deductus, in quo Pęnorum dux Mago cum armata manu deliuerat, inermis occideretur.

¶ Frigidus, o pueri, fugite hinc, lateet anguis in herba. Vergil. 3. Aegloga. De quibusdam anguibus innoxijs, quales fuerunt angues illi Aesculapio sacri.

Est in monte Ziz in Mauritania res quędam ferę incredibilis. Serpentes enim adeo hominibus non nocent, vt prandendi tempore non aliter atq; feles aut caniculi micę emensa cadentes colligant, neq; aliquam cuiquam inferunt iniuriam, nisi ab eodem prius laccsiti, Leo Afric.

Ad Pyrenęos Bigerones innoxij sunt angues incolis permixti, quibusdam eodem lecto, ac penę eadem vtuntur mensa. Cibum enim familiariter capiunt ex his, quę pro analectis cecidere. Longitudo quaternum pedum, humani brachij crassitudo: noctu diuersantur in ædibus cum sibilis etiã interdij, Iulius Scaliger.

Sunt etiã domestici serpentes, vt Penates in Aquilonis extrema plaga reputati, qui lacte vaccino vel ouino nutriti, cum infantibus sub lectis ludunt, & plerumq; in cunis, vt sidi culios des dormire videntur: quos lædere pro piaculo existimatur. Sed hirtus reliquię sunt veterum superstitionum, omnino suscepta catholica fide interditi. Si verõ fulgure vel domestico incendio domus huiusmodi delerę, aut peste grassante habitatoribus euacuata fuerint, remanent serpentes in antris exusta domus, tantoq; agmine coalescunt, vt difficultatē nouo cultori pariant, quo minus tutõ cum ipsis cohabitare possint, Olaus magnus. Est oppidum quoddam, nominatę Vuiszliza, distans 9. miliaribus a Cracouia: ibi plurimi serpentes et bufones sunt: in tanta etiã copia, vt aliquando in lectis inueniantur: sed non sunt venenati, & nemo vnquam ab illis læditur: ex epistola cuiusdam.

DE ARGE SERPENTE.

Arges (ἀργής) serpentis meminit Galenus in lex. suo, Hipp. dicens ὄφιν quendam ita nominari. Locus ad quem respicit hic est, Epid. lib. 5. de iuvene quodam ebrio & dormiente fupino in habitaculo quodam. Huic (inquit Hippocrates) serpens Arges appellatus in os ingressus est, & sanę quum sensisset, & loqui non posset, dentibus stridit, & serpente deuorauit, & dolore magno premebatur, & manus prętensas adhibebat, velut qui strangularetur, & iactabat seipsum & conuulsus mortuus est. Harpocraton quoq; annotat: Dores, maxime autem Argiuos, ἀργαῖν vocasse τὸν ὄφιν, veluti Achæum in Adrasto. Timarchum tamen Rhodium scribere non κατὰ γλώσσαν ita vocari serpentem, sed ἀργᾶς esse serpentis genus: quosdam verõ draconia epitheton esse velle τὸ ἀργᾶς, Argiphontem Pausanias dictum ait Mercurium: quia ὄφιοκτόος: scilicet rationis loco subiungens, quod serpente sustulisset: quem nonnulli ἀργῶν vocāt, Pierius & Eustath. meminit & Hesychius: nam ἀργῶν ἑπερνεῖν affert pro ὄφιν, addēs draconis esse epithetum.

¶ Argas etiã vocatus est Demosthenes δὲ τὸν θηρίον δὴ ζῳπῶν, id est, propter morum feritatem, Plutarchus. ¶ Suidas ait ἀργαῖν δὲ τὸν θηρίον ἄνθρωπον πᾶρ πλῆκτων seu τὸν θηρίον καὶ θηρίον δὴ ζῳπῶν

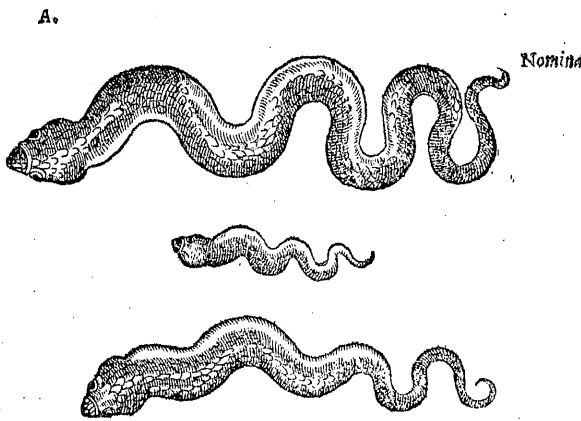
δὴ ζῳπῶν, nimirum instar ἀργᾶς, id est, serpentis. ¶ Argas etiã dictum fuisse τὸν μορθηρὸν ποιητῶν, id est, improbum poetam ait Suidas: Secundum alios autem tyranni nomen esse. Αοιδῆς, id est, cantoris seu poetę nomen proprium est apud Athenæum lib. 4. & lib. 14. Argas tradit fuisse τὸν ποιητῶν μορθηρῶν νόμον. ¶ Argas circum flexum significat album & candidum, item velocem. Argas verõ oxytonum quidam pro otioso & feriato accipiunt, Thes. Gręc. ling.

DE ARGOLIS SERPENTIBVS.

Argolę genus serpentum, quos Alexander Macedo Argo Pelasgico Alexandriam tulit, & in flumen ad aspides tollendas contexit. Cum verõ Ieremię prophetę ossa ex Ægypto Alexandriam transtulisset, illos idem propheta occidit, Suidas.

DE ASPIDE.

ASPIS serpentis genus nomen est gręcum, a Latinis tamen vsurpatum. ¶ Hebraice אשפית pethen aspis Deut. 32. & Psal. 58. אשפית Akschub. Aspis vel species aspidis, Psal. 140. David Kimhi, Munsterus, Pagninus. Quidam pryadem interpretantur. אשפי זיפחוני Efa, 59. & Ierem. 8. aspis vel regulus, peior quã sit nachasch, serpens, Munsterus. ¶ Aspidem, Albertus ex Auicenna halyos reddit apud Aristotelem de hist. 9. Alij scribunt hascos. Asilus an sit idem cum aspide pryade dubitare videtur Auicenna. Eleuat inquit, caput suum, & expuit venenum, & est de genere spuentium. Arunducus serpens, Albertõ, forte aspis chelidonia quę & Irundo ab eodem vocatur. Athas aspis est serpens diuersos habens colores. Aut. exp. ¶ Gręcę ἀσπίς, Ital. Aspe, Aspide. Hisp. Bitora. Gall. Vn aspic. Germ. ein Schlange Aspis genant.

20 Triplex aspidum species est, pryas videlicet, & chersæa, id est, terrestris, & chelidonia, Galenus lib. de theriaca ad Pisonem. Aspidum apud ferarum scriptores tres species reperiri videntur. Quędam enim ex eis terrestris appellantur: Quędam verõ chelidonia, & circa fluuiorum ripas, præsertim Nilij, latibula habent: Alia verõ Pryades nominantur, Aëtius, Aegineta. Pryades autem nominantur postrema, quoniam venena in oculos hominum expuant, Plinius. Alia tera species Chelidonia seu hirundo vocatur quod hirundinum modo in dorso nigra & alio candida sit, Aëtius, Greuinus. Prima autem terrestris quod loca mediterranea incolat, dicitur, vt distinguatur ab aquatica hirtundinea quę iuxta Nilij ripas habitat. ¶ Aspis hypnalis, Albertus. Hypnalis est serpens ab aspide genus trahens, quia somno, quos mordet, interimit, Iliodorus. Plures varięq; sunt aspidum species, verum disparis effectus ad nocendum: Diphas sit interficit: Hypnale, quod somno necat, teste etiã Cleopatra, emitur ad mortem, aliarum vius, quoniam medelas admittit, minus famę meretur, Solinus. Ægyptij Aspidum genus in se decem species diuidunt, Aelianus. ¶ Aspis quędam appellatur sicca, quę est longior, & habet oculos veluti carbones ignitos: & alia Asilus quę interficit non solum morfu, sed etiã spuito quod emittit constrictis dentibus quando eleuat caput. Alia species propinqua istis vocatur Irundo ob similitudinem coloris, Ferdinandus Ponzertus. Albertus meminit etiã hippupicis, quam inter aspidum species numerat: atq; esse illam, ex cuius veneno suauem mortē (Hippupicem pro hypnali fortę dixit) sibi Cleopatra conficiuit, Nic. Leonicens.

30 Galenus lib. de theriaca ad Pisonem. Aspidum apud ferarum scriptores tres species reperiri videntur. Quędam enim ex eis terrestris appellantur: Quędam verõ chelidonia, & circa fluuiorum ripas, præsertim Nilij, latibula habent: Alia verõ Pryades nominantur, Aëtius, Aegineta. Pryades autem nominantur postrema, quoniam venena in oculos hominum expuant, Plinius. Alia tera species Chelidonia seu hirundo vocatur quod hirundinum modo in dorso nigra & alio candida sit, Aëtius, Greuinus. Prima autem terrestris quod loca mediterranea incolat, dicitur, vt distinguatur ab aquatica hirtundinea quę iuxta Nilij ripas habitat. ¶ Aspis hypnalis, Albertus. Hypnalis est serpens ab aspide genus trahens, quia somno, quos mordet, interimit, Iliodorus. Plures varięq; sunt aspidum species, verum disparis effectus ad nocendum: Diphas sit interficit: Hypnale, quod somno necat, teste etiã Cleopatra, emitur ad mortem, aliarum vius, quoniam medelas admittit, minus famę meretur, Solinus. Ægyptij Aspidum genus in se decem species diuidunt, Aelianus. ¶ Aspis quędam appellatur sicca, quę est longior, & habet oculos veluti carbones ignitos: & alia Asilus quę interficit non solum morfu, sed etiã spuito quod emittit constrictis dentibus quando eleuat caput. Alia species propinqua istis vocatur Irundo ob similitudinem coloris, Ferdinandus Ponzertus. Albertus meminit etiã hippupicis, quam inter aspidum species numerat: atq; esse illam, ex cuius veneno suauem mortē (Hippupicem pro hypnali fortę dixit) sibi Cleopatra conficiuit, Nic. Leonicens.

40 50 60 Aspis, si Lucano credimus, in sola Africa nascitur, quamuis & in nostrum orbem auaritia inuexerit. Ita enim de ea ait lib. 9. Ipsa caloris egeni gelidum non transit in orbem Sponte sua, Nilos, tenuis metitur arenas. Sed quis erit nobis lucri pudor? inde petuntur Huc Libyca morres, & fecimus aspidas merces. Testatur tamen Olaus Magnus in septentrionalibus plagis aspides etiã reperiri, ac cuiuscunque alterius generis serpentes, licet quoad naturam veneni debiliores sint quã Africani. Sunt & aspides inquit, in partibus Aquilonaribus scabrosa cute, dura siccitate, cinereo colore, oculis scintillantibus, longitudine trium vel quatuor cubicorum, venena cumine hominem in-

terficientes ante horas quatuor nisi remedijs opportunis occurratur. Christophorus Andreas in Oecoiatria scribit, Hispania insulas serpentibus, aspidibus, omnique genere ferarum virulentarum passim differtat & foetas esse, Ambrosius Paræus. Aspides serpentes nullæ sunt in Gallia, quanquam vulgò quædam hoc nomine appellantur, Bellonius.

Magnitudo.

¶ Aspidum quædam ad longitudinem quinque cubitorum accedunt, Ælianus. Aspides quatuor cubitorum Ægyptij apparuisse asserunt, Idem. Nicander ait eam esse,

Tam proceram extensa queunt quam brachia duci:
Tantaq; crassities est, quantum missile celum,
Quod faciens hastas docta faber expolit arce.

Terrestres aspides maiores sunt, & quandoq; vsque ad quinque cubitorum longitudinem reperiuntur. Maxima vero Pryades bicubitales sunt. Chelidoniae autem, cubito maiores vix reperiuntur, Aëtius. Longitudo eius (scilicet spuentis) est vsque ad duos cubitos. Hirundinis verò est circiter cubitum vnum: Aspidis autem sicca, inter tres cubitos vsque ad quinque, Auicenna. Aspis duplex est, altera palmaris, quæ celerius interficit, altera passus fere longitudine, vt Nicander ait, qui de serpentibus conscripsit, Strabo. Aspis longa est à tribus cubitis vsque ad quinque, Arnoldus.

Color.

¶ Squalidus interdum color albet, sepe virenti,
Cum maculis, sepe est cineres imitante figura.
Nonnunquam ardenti veluti succenditur igne,
Idq; nigra Æchiopum sub terra, quale refusus
Nilus sepe lurum vicinum in Nerea voluit.

Nicander in Ther.

Chelidoniae colorem hirundini similem habent. Pryades verò cinereo sunt colore viridique & ad auri colorem declinante. Terrestres verò vt plurimum & ipsa cinerei sunt coloris, quam & sub virides reperiantur, Aëtius. Cinerei coloris est aspis, Olaus magnus. Aspidum color niger, Pausanias. Nonnullæ rutilo, plurimæ nigro, cæruleoque colore perspicuntur, Ælianus. Color aspidis plurimum niger, quibusdam & cineritius: quandoq; etiam aspis fulua deprehensa est, quam ego in agro Bellunensi vidisse olim reminiscor, Pierius, Cæl. Rhodig. Hirundo serpens cuius color similis est colori hirundinis: Aspidis vero sicca & spuentis color est cineritius & ad citrinitatem declinans, Auicenna.

Descriptio.

¶ Aspis est paruus serpens, vipera prolixioris est corporis, Glossa super Iob. 20. Aspis ter-
restris parua similis est Chersydra: sed latioris ceruicem habet: hoc enim insigni solo differunt, Aëtius. Compertum est colla aspidum intumescere nullo ictus remedio, præter quam si confestim partes contactæ amputentur, Plinius. Turgida squallet item ceruix, Nicander. Ceruix squallet & tumet, Gyllius.

¶ Prætere geminae, calli in star, fronte caruncula
Hærent, sanguineus scintillant lumina flammis.

Nicander.

Ex eius fronte geminae carunculae callo similes eminent: oculis est valde rubentibus, Gyllius in Æliano. Oculi aspidis sicca sunt vehementis luminis, Auicenna. Aspis oculis est splendidissimis, Arnoldus. Oculos non in fronte sed in temporibus habere scribit Plinius.

¶ Aspis est carulei coloris: cuius dentes supra modum longi sunt, ita quod extra os sicut
apro apparent, Vincentius Belluacensis. Aspidum dentes in os vergentes sunt, ne cibi excidant, nullum habentium adminiculum retinendi: sed duo sunt in superiore parte dextra leuataq; longissimi, tenui fistula perforati, venenum infundentes, vt scorpionum aculei, Plin. lib. 11.

Quatuor huic intra maxilla concava dentes
Radices fixere suas, quas iuncta quibusdam
Pelliculis tunica obducit, triste vnde venenum
Effundit, si forte suo se approximet hosti.

Nicander.

Aspidis dentes, quos merito letiferos dixeris, tenuissimis quibusdam veluti tunicis aut membranulis indui & vestiri audio: & cum aspis aliquem mordicus inuadit, membranulis inuersis (vel compressis) humorem venenosum effundi, tum illas rursus ad pristinum locum redire & vniri, Ælianus. ¶ Aspis omnium venenatorum pestilentissima aridis squammis rubet, Gyllius. Aspis est ex serpentibus surdis, hæc sicca dicitur, propter vehementiam siccitatis cutis suae, Auicenna. Caliditas ambarum (scilicet aspidum) constat tum asperitate cutis: tum colore tendente ad cineritatem, Ford. Ponzerus.

Habitatio.

¶ Aspidis habitatio est in sicco, & in locis in quibus non est aqua. Et hæc est quandoque cineritia, Andromachus. In vtraque Nilii ripa aspides (Chelidoniae intellige) latibulis se tegunt, & tanquam aedes suas homines, sic hoc flumen omni alio tempore iucundè & suauiter accedunt: præterquam cum in agros flumen redundaturum præsentunt. Tum enim ad tempus ab eo recedunt, Ælianus. ¶ Omnibus aspidibus hæc sunt communia visus imbecillus, incessus tardus, auditus subtilis, Mercurialis.

Sensum.

Formidabile

Formidabile cui corpus, tardumq; volumen,
Quandoquidem transuersa via est prolixaq; ventris
Spiras, veterosq; nuere videntur ocelli.
At simul ac facili fosse obseruavit aure
Vel minimum strepitum, segnes è corpore somnos
Excurit, & ceterem sinuat mox aspera tractum,
Horrendumq; caput, porrectaq; pectora tollit.

Nicander.

Omniño formidolosa & horribilis est, tardis tractibus serpit, somniculosus oculis assidue inuenit, ac nimirum primum vt vel strepitum vel vocem auribus percepit, segnicie ac somno excusso, in orbem contrahitur, atque ex medijs spiris terribile caput alleuat, Gyllius. Non est fate ri, rerum natura largius mala an remedia genuerit. Iam primum hebetes oculos huic malo dedit: eosq; non in fronte ex aduerso cernere, sed in temporibus. Itaq; excitatur, sed sæpius auditu quam visu, Plinius. Callosa tubercula in fronte habent quæ somnum fingere videntur: idq; naturæ beneficio factum videtur, quæ considerata noxa quam hæc bestia si visu polleret illa turæ essent, eas hac visus subtilitate priuauit quidem, sed auditu tamen remunerauit, Creuia. Surda aspis à Dauide nuncupatur, Psal. 58. nõ quod auditu careat, quo plurimum polere dictum est, sed quod quotiescunq; incantatur, aures suas obturet, ne incantatoris verba audiat, Cæl. Rhodig.

¶ Monstra hæc sibilant, vt ferunt, Solinus. Graue sibilat ipsa

sibilus.

Bestia, dum certam vomit ira concita mortem.

Nicander.

20 Cum sibilum edit, aut in obuios viatores acerbam aspirationem anhelat, ex tunica quæ quatuor maxilla dentes contegit, virus euomit, Gyllius. ¶ Morfu venenum immittit & spargit, vnde & nomen accepit, Vincentius Belluacensis. Mordent aspides, ac infundunt morfu venena, foemine quatuor dentibus, mares verò duobus tantum, Mercurialis ex Aëtio. Inter, Aspides nominata pryas ceruicem exporrigens, & interualli merita longitudinem rationalis cuiusdam animalis modo minimè aberrans, venenum corporibus inspuat, Galenus de ther. ad Pisonem, Ægineta. Hi serpentes (de aspidibus Aquilonaribus agens) eleuati super pectus ad medium cubitum incedunt, venenumq; in magna quantitate diuersissimo colore in gutture collectum in resistentem aut obuium hominem expuunt, ac celerrimè sub antra & saxa fugiendo se recipiunt, Olaus Magnus. Eam in oculos hominum venenum expuere scribunt, Plinius. *Οι εν αι-
γυπτω οφεις πρὸς μετα χειρῶν, οθεν κη πρὸς δε καλάνται, κη τυφλασι τας οφεις τῶν θλιόντων.* Id est, Serpentes qui in Ægypto sunt spuro vtuntur, vnde & spuentes vocantur, & in uadentium oculos excæcant, Porph. lib. 3. *ἀπὸ τοῦ χειρῶν τῶν ἐν αἰγυπτῶ.* Spuens dicitur quidam serpens, quia spuro suo interficit illud super quod cadit, quod scilicet sputum proijciunt dentes eius constricti super alios. Odor etiam sputi ipsius interficit, Auicenna. Sed vel solo tactu interimit, & afflatu quoque, vt & Centrites & Rubera, Ælianus. Libycam aspidem sua aspiratione oculorum vsu aduersus se respicientes eripere: alias non excæcare, sed tamen celeriter interficere, Idem.

¶ Aspis etiam arbores conscendit, Anthol. 1. 13. epigram. vltimo. ¶ De temperamento vero Aspidum, an sit frigidum vel calidum, vide quæ scripta sunt de temperamento serpentum in genere sub nomine Serpentis.

40

D.

¶ Vnus huic tam pestifero animali sensus, vel potius affectus est. Coniuga feruè vagantur, nec nisi cum compare, vita est: itaque alterutra interempta, incredibilis alterius vltionis cura. Persequitur interfectorem, vnumq; eum in quantolibet populi agmine noticia quadam infestat. Perrumpit omnes difficultates, permeat spatia, nec nisi amibus arceretur aut præceleri fuga, Plinius. ¶ Cum in agros Nilus redundat, tamen triginta circiter ante diebus, longius ab eo fluuio in loca eminentiora vnà cum foetibus suis demigrant: quod quidem munus a natura acceperunt, tanti vt fluminis, tamq; operosi quotannis accessionem & decessionem non modo non ignorent, sed ab eius etiam damno cauere sciant, Ælianus. ¶ Psal. 58. Dauid canit aspidem obrurare aures suas, vt non audiat vocem incantantium. Cum enim se excantationibus accersiri senserit, statim vnà in terram aure defossa, alteram cauda obturat, ne carminum vocem exaudiat, vt testes sunt in eum locum, Hieronymus, Augustinus, Isidorus, Cassiodorus & alij. ¶ Philarchus auctor est, cum ad mensam cuiusdam veniens aspis in Ægypto aleretur assidue, enixam catulos, quorum ab vno filium hospitis interemptum: Illam reuertam ad conseruetudinem cibi, intellexisse culpam, & necem intulisse catulo, nec postea in tectum id reuertam, Plin. ¶ Aspis non nocet Afris & Syris, vnde pueros ex se natos eis obijciunt, quos si læserint tanquam adulteros proijciunt: sin autem non, eos tanquã suos nutriunt, Vincentius Belluacensis. Id non de omnibus Afris siue Syris, sed tantum de Pphyllis populis Libya intelligendum videtur, de quibus idem scribunt auctores multos, vt in historia serpentis pluribus dictum est. ¶ Taurum color rubicundus excitat: ad vmbra aspis exurgit: visus bouesq; mappam proritat, Seneca lib. 3. de ira. ¶ Argolæ genus serpentum, quos Alexander Macedo Argo Pelagico Alexandriam tulit, & in flumen ad aspides tollendas coniecit, Suidas.

Amor coniuga

Presensio.

Aspida aduersus incantationes

In ingratum fecit animaduersionem

Sympathia & antipatia.

60

De pugna Ichneumonum cum Aspide.

Ichneumon cum aspide perpetuum bellum esse scribit Strabo: quod & Lucanus innuit hoc versu, Aspidas ut Pharias caude solentior hostis Iudit. Ichneumon Aegypti, ubi aspidem anguem suum hostem aspexerit, non aggreditur prius, quam socios vocet, & limo obducto, contra ictus morsusque sese loriceat. Modus armandi, ut primum madefaciat corpus & in terra se volutet, Aristoteles. Habet aspis internecinum bellum cum ichneumone. Notum est animal hac gloria maximè in eadem natum Aegypto. Mergit se limo sapius, siccatque sole. Mox ubi pluribus eodem modo se corijs loriceavit, in dimicationem pergit. In ea caudam attollens, ictus irritos aduersus excipit, donec obliquo capite specularis inuadat in fauces, Plinius. Ichneumon in pugna aduersus aspidem caudam erigit, quam aspis maximè incipit obseruare quasi minantem, ad quam cum vini suam transfert corripitur, Isidorus. Oppianus Ichneumonem non luto se oblinere, sed corpus arena obruere & quasi sepelire scribit, oculis tantum & cauda (oblonga & serpentina) prominentibus sic expectare aspidem. Cum vero (inquit interprete Gillio) hanc ignem spirantem animaduertit, statim caudam gyrum agens, immanem feram prouocat: ea autem capite elato & exerto dente, frustra pugnare aggreditur: nam Ichneumonem nihil metus tardat ad excipiendam pugnam, imò vero ipsam mordicus premens utrinque se in orbem contrahentem lacerat, & mortiferum venenum ore eicientem conficit & occidit. In luto Nili volutus Ichneumon, apricat se donec tergus siccat & durecat, sic irruens in aspidem vel caput eius morfu amputat, vel mordicus apprehensam cauda in fluitu trahit. Nicander in Theriacis, qui inter cetera sic canit,

Solus eam potis est Ichneumon vincere pestem, Cum grano cauius ei bellum parat, editaque oua, Quae fontis in multorum hominum insuperabile letum, Omnia fracta terit, mordaceque dente lacescit.

Hac ille.

Ichneumon (inquit Aelianus) luto agglutinato sic se obducit, ut militem armis vndique septum referat: si lutum desit, aqua se alluens, seque in altum madidumque sabulum abiciens, ex improvisis rebus ac fortuitis, arma ad tuitionem sui ingeniosè comparat, continuoque cum capitali aduersario depugnat: summas autem nares suas, teneras, ac valde aspidis morsu opportunas, suae caudae flexu sepius, tuetur: si eas aspis assequi possit, hostem debellauit, sin minus assecutus fuerit, frustra dentes contra lutum exercet. Contra autem Ichneumon illi anteuerrens, si ex inopinato fauces comprehenderit, illam strangulat. Quocirca victoria cum sit posita in anticipatio: ne, victor existit, qui morsibus alterum praeuenerit, Hac Aelianus. Ichneumon Aspidis oua disperdit, & tanquam catulis suis futuram hostilem perniciem summouet, Idem.

De soporantibus vel fugantibus Aspidem.

Nec illud praeteribo, aspidum naturae halicacabum in tantum aduersum, ut radice eius propius admota soporetur illa sopore necans vis earum, Plinius. Aspidi alicacabi radicem iniecit & obdormiscet, Const. in Geop. Nec mirum (inquit Cardanus de rerum varietate lib. 7.) eam ea radix etiam, atque illius semen, hominibus stuporem inducat. Aron cum crematur serpentes nescire, priuatimque aspides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inueniantur: perunctos quoque aron e iau: eo oleo fugiunt, Plinius.

E.

De mansuetione Aspidum.

Philarchus libro 12, in vulgus edidit, Aspides ab Aegyptijs vehementer colit, easdemque ex eo cultu prorsus mansuescere, ciboque cicures fieri: neque simul cum pueris infantibus viucentes, eis quippiam nocere: & verò appellatas ex causis prodire, atque ad appellentem accedere: digitorum autem crepitu vocantur. Aegyptij in Aspidum nationem hospitalissimi: Primum ut pransi sunt, statim temperatas vino & melle farinas in mensam, in qua pransi sunt, exponunt: postea crepitu digitorum dato, eas tanquam conuiuas ad prandium vocant: Illae verò velut ad conditam cenam inuitatae, aliae aliunde prorepentes, accedunt, & mensam circumstant: ac reliqua omni spira in solo terrae relicta, caput alleuantes circumlambunt, sensimque atque moderate expleuntur. Cum autem Aegyptij de nocte habent necesse surgere, ne ipsas in tenebris consculcent, iterum percussione digitorum vtuntur, eis ut de via decedant, signum dantes: Illae sane sonitus discrimen intelligentes, confestim in laribula abstruduntur. Itaque ijs qui de lecto surgit, postea in nullas ipsarum incurrit, Aelianus. Polium cum ruta Syluestri, & si teratur ex aqua coelesti, aspidas mitigare dicitur, Plinius.

De incantatione earum.

Virtute quorundam verborum incantatur aspis, ne veneno interimat, vel ut quidam dicunt, ut quieta capi possit, & gemma de fronte eius auferri, quae naturaliter in eo nascitur, Vincentius Belluacensis. Veram esse serpentum excantationem manifestissimè constat Psal. 58. ubi David ita canit, Furor eorum par est anguium furori, sicut aspidis furda & obturantis aures suas quae vocem rite quamlibet excantantium non exaudiat, Pierius. Fertur autem sic incantari. Daemones discunt cum verbis ad serpentes, & infectione interiori hoc faciunt ut serpentes ad nutum eorum moueantur, ac sine latione tractabiles exhibeantur, Innominatus.

F.

Marfi aspidibus vescentes.

Galenus circa finem lib. 2. ad Glauc. scribit populos Marfos vesci carnibus aspidum, vocas eos dario ophos. Disputat autem Mercurialis in suo tractatu de venenis quomodo dicat Galenus lib.

lib. de theriaca cap. 8. carnem aspidis non ingredi antidotos quod vnter sum corpus aspidis venenosum sit, & tamè asserat Marfos absque vlla noxa eius carnibus vesci. Responder autè dicendum, venenum quidem in toto ipsius corpore esse: quod si verò Marfi populi vescuntur ipsis, aut esse quia sub ipsorum caelo non sunt venenati, quemadmodum alicubi neque viperæ etiam, neque serpentes venenati, vel quia, ut dicebat doctissimus Fracastorius, huiusmodi populi quandam sympathiam habent cum aspidibus, ut ab ipsis non laedantur.

G. 1.

Aspidis cutem pondere sexta parte denarii cum pipere pari modo Parthorum gentes in re- medium quartana bibunt, Plinius. Emplastrum e cinere aspidum, discutiens strumas & podagras. Caput terebinthinae, lapidis asij, bituminis Iudaici sing. dra 8. Cera pura, baccarum laurij, ammoniaci, thymiamatis, aphonij tri, adipis vitulini, sing. drach. 85. Lapidis pyritus viui, drach. 25. Cineris Aspidum drach. 35. Olei veteris cochli, semis. medicamento refrigerato inspergito cinerem. Praeparatur etiam sine cinere, quod nonnulli eum auersentur, & nihilominus efficax sit, Nicol. Myrepsus. Describitur etiam a Galeno & Paulo Aegineta. Eius etiam meminit Aetius ad podagram. Aspdis fenectus trita cum melle & inuncta, maxime acuit visum, Galenus ad Pisonem & Paulus Aegineta. Iumentorum oculis membrana aspidis quam exuerit cum adipe eiusdem claritatem inunctis facit, Plinius.

G. 2.

Aspidis morsum Cleopatra lenissimum esse periclitatione percepit. Cum enim, aduentante Augusto, quænam sine acerbo doloris sensu mors esset in conuiuio de circumstantibus exquiret, reperiebat: acerbam autem ex venenis, & laboriosam; conuulsionem enim facere, & stomacho, & cordi dolorem inurere. Eam verò quæ Aspidis ictu asferretur, lenem & imbecilem esse, Aelianus. Morsuum vestigia tam perparum apparentia Aspidi imprimi, ut indicia vix acri oculorum acie deprehendantur. Cur verò sint tam obscura, ignotaque causam hanc esse audio. Ipsius venenum ad transmittendum peracutum, mirabilique celeritate ad intima transitionem faciens. Cum enim hæc ipsa morsum efficit, venenum non eminet circa superficiem, sed sub cutem subiens, intra meatus bene penitus subit, atque sic ad intima delabitur, ut nihil extret atque emineat. Quare ab Octavianis Cleopatra mors non facile oculis comprehensa est, nisi tandem serò admodum ex duobus punctis difficilibus ad videndum animaduertis, mortis obscura significatio deprehensa est, & insuper vestigia Aspidis ipsius corporis tractus ijs qui huiusmodi animalium motionis discrimina tenent, manifesta apparuerunt, Idem. Galenus ad Pisonem paulo aliter de morte Cleopatrae scribit his verbis, Porro qui mulieris properum ut falleret custodes conatus, feræ autem ad occidendum pernicitatem sermone nobis volunt ostendere, referunt ipsam sursum met brachium magno admodum morfu, eoque alio vulnerasse, & belluæ virus in vase quodam ipsi allatum, vulneri infudisse: quo sic transfusio, haud multo post nescijs custodibus prompte interisse, Hæc Galenus. Aspides percussos torpore & somno necant, Plinius. Lucanus aspida somniferam vocat. Georgius Pictorius de hoc symptomate in Lerna nauis.

Aspidis morsu lesum dormire fatentur

In mortem, antidotum nec valuisse ferunt.

A Sifenna dici somniculosam scimus quæ somnium morfu inducat letiferum, vel ut Plutarchus inquit, xepov vtrou d'n nsi nra q'opai, Cael. Rhodig. Ab aspide commorsus paruus omnino apparet morsus, similis puncturis acus, citra tumorem. Sanguis non multus sed paucus & niger atque illat. Velox autem oculorum obscuratio apprehendit, dolorque corporis multiformis, omnino lenis & non sine voluptate consequitur. Quapropter bene exclamauit Nicander, Perimitque virum absque dolore. Color permutatur, & viridis ac herbaceus fit. Oris ventriculi morsus medicus est. Frons assidue reuellitur: palpebrae absque sensu mouentur, velut in somni accessione. Et in his mors corripit, ne tertia quidem diei parte dilatione facta, Diosc. Actuarius.

Nec tamen vlla vides impressi vulnera morsus,

Nec dignus fatu tumor ictum corpus adurit,

Sed qui laesus homo est citra omnem fati laborem

Claudis, & ignano moriens corpore fatiscit.

Nicander in Ther.

Ceterum accessiones & signa comunia sunt in his quos aspides momorderunt. Vulnere enim in demorsu loco veluti ab acu puncta inueniuntur. Bina quidem ex masculi morsu, ex foemelle verò quatuor, citra magnum dolorem, a quibus nihil effluit, nisi violentum animal sit quod morsum inflixit. Consequitur autem stupor, pallor frontis, refrigeratio, assidui hiatus, palpebrarum nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas, segnities, & collapsio in somnum profundum. Ad finem verò & conuulsio. Mors autem in tribus ad summam horis ex terrestri morfu sequitur. In chelidoniae verò ictu praesentissima adest. Porro his qui a pryade conspuuntur, caligo oculorum succedit, & cordis dolor, faciei tumor, & auditus corruptio. Tardius autem mors consequitur, Aetius. Amplius quatuor horas quos momorderint aspides viuere nequeunt: eos stragula lauo, conuulsio, & singultus consequitur, Aelianus.

¶ Signa morfus serpentis qui nominatur hirundo (chelidonia) & aspidis sicca (cherfæ) eadem sunt. Illi enim quem alteruter horum mordet, accidunt singultus frequentes, alteratio coloris, & stupor, & frigus membrorum, & profunditas somni, & clausio palpebrarum cum vehementia pulsus cordis eipropria, & magnitudo doloris. Quem verò morder spuens (ptyas) remanet sine sensu, & sine motu, quietus profunde dormiens, post saltus continuos, & clausio-nem oculorum, & torsionem colli, & spasmus, & pulsus inordinatum, & non sentit dolorem; & quandoq; sentit in initio rei dolorem intestinorum, & intronitit digirus in guttur suum, vt euomat, Auicenna. Aspidis morfus signa addit etiam idem author eodem loco, quæ eadem cum morfu aspidis videntur, atque ideo superius inter aspidis nomina eius mentionem fecimus: scribit igitur, verum dicitur de accidentibus eius, quod locus morfus eius est paruus secundum quantitatem puncturæ acis absque apostemate, & currit ex eo sanguis paucus niger. Et accidunt ei, qui ab eo morfus est, tenebrositas oculorum, & dolor in visceribus, & ore stomachi in primis, deinde accidunt clausio oculorum, & profunditas somni, & non viuit vltra tertiam diem, Hæc Auicenna. Aspidis si momorderit hominem, statim eum consumit ira vt liquefiat totus in ore serpentis, Physiologus. Vnaquæque aspidis mortificat calorem naturalem; patet ex nigredine circa locum morfus causata ex sanguine; qui adurit illic à caliditate veneni, & postea congelatur frigiditate extrinseca; obscuritas verò oculorum procedit ex vaporibus infectis qui interdum inferunt capiti dolorem. Et quando humores conturbantur in stomacho mouent vomitum, & aliquando spasmus, quando tunica ipsius coartantur à veneno morfus, vel ab humoribus infectis ab eo qui quando descendit ad intestina faciunt fluxum perducentem ad syn-copim & mortem, Ferdinandus Ponzetus.

Morsum aspidis perniciosissimum & ferè inmedicabile.

Serpentum venenum cum pestiferum est, tum multo aspidis pestilentius, Ælianus. Viperæ & aliarum serpentium morfus non caret remedio, ex hisq; fieri portiones atq; vnguenta percipio, cautionesq; quorundam illitum venenum mitigaauerunt; solum aspidis morfum non curari posse, effectq; omni medicina robustiore, Idem. Aspides percussos torpore & somno necant, omnium serpentum minimè sanabiles. Sed & venenū earum, si sanguinem attingit, aut recens vulnus statim interimit. Inueteratum vlcus tardius. De cetero porum quanta libet copia non nocet, non enim est tabifica vis, itaq; occisa morfu earum animalia cibis innoxia sunt, Plinius. Colla aspidum intumescere nullo ictus remedio compertum est, præterquam si confestim partes contactæ amputentur, Idem. Aspidis interficit à duabus horis vsq; ad tres, Arnoldus. Sunt & Aspides in partibus Aquilonaribus veneni acuminè interficientes ante horas quatuor, nisi remedijs oportunit occurratur, Olaus Magnus. Non magnopere compertum, qui aspidis ictu percussus euaserit, quibus morfum impegit, horis vix quatuor superesse, præter-cationem quippe mox insequi, ac spasmus cum singultu, Cæli Rhodig. Celebratum est illud, ad horrorem incutiendum, dicitur à arid. cum virulentum & immedicabile vulnus aliquod intelligi volumus. Aspidum ictui vel nullum, vel rarum admodum remedium inueniri tradit Ælianus: compertumq; est plerunq; ictu laesos huiusmodi, vix horis quatuor superuisse. Et Moses cantico suo Deut. 32. venenum aspidum ait insanabile, Pierius. Aspides exitio inferendo haud dubie sunt præcipites. Ac in magna Alexandria subinde sum contemplatus, quam celeriter perimerent. Cum enim aliquem hac poenæ lege damnatum, humaniter citoq; volunt occidere, adijciant ipsius pectori feram, iubentesq; paululū obambulare, ita sine mora hominem tollunt e medio, Galenus ad Pisonem. ¶ Aspidis morfus, si ranam comederit, insanabilis omnino fit, Ælianus. ¶ Anguim ictus per loca plurimum differunt. Aspidis enim anguis, ex quo medicamentum putrificum illud componunt, in Africa gignitur, cuius ictui nullum remediū est, Aristoteles.

Curatio ex remedia per Chirurgiam.

¶ Is qui ab Aspide feriuntur, quæ de Ceraste scripta sunt auxilia, dari debent; nempe sine mora ictam partem amputare, aut scalpro confestim circuncidere, & his similia prosequi oportet. Vrentia insuper admouenda. Nam venenum hoc quemadmodum Basilisci, aut sanguis bubulus, celerrimè in arterijs sanguinem cogit, Dioscorides, & Actuarius. His membri affecti mutilatio mox à morfu facta, succurrit: eoq; sine mora si fieri potest, præcidendum est: & in his & propinquis partibus omnem carnem circumsecare statim, & radicibus vsq; ad os excindere oportet; deinde reliquæ ferro candenti, exiccandæ sunt, Paulus Aegineta. Ex Aspidis quidem vulnere longo tempore quispiam sanus fieri possit, vel excisionem membri, vel exustionem ignis fortiter patiendo, vel accommodatis medicamentis malum sistendo, ne serpat longius, Ælianus. Curatio huius veneni cum citissime iugulet, est sollicitanda. Statim enim deueniendum est ad exuctionem plagæ, vel ore, vel arundine, vel cucurbitula, vel galli aut palumbi podice, & quia vulnus obscurum & exiguum esse solet, curandum vt amplius reddatur, & vt sacificationibus sanguis partium circumpositarum extrahatur, quo peracto deueniendum statim ad ea quæ propriè aspidis veneno aduersantur: huiusmodi autem est rutha, quæ apposta vulnere bezoarticam vim habet, Mercurialis. Quia aspidis venenum sanguinem in venis arterijsq; congelat, ideo aduersum id calida & tenuium partium exhibenda sunt, vt mithridatium aut theriaca in aqua vitæ dissoluta, eademq; in vulnus infundenda, calefaciendus æger balneis, frictionibus,

frictionibus, ambulationibus & similibus. Cum pars icta purpurea, nigra, viridisue euadit, signum est veneni malignitate extincti, & suffocati caloris natui. Tum igitur amputare membrum satius est, si vires ferre possunt, & nihil sit quod impediat, Ambrosius Paræus. Vtiliter ad plagam imponuntur, post cucurbitarum adhibitionem & sacificationem, centaurea cum myrrha & modico oppio. Rumex autem si cataplasmatim modo imponatur, nihil lædet. Præter opinionem verò auxiliatur theriaca tum plagæ imposita, tum potata. Profunt autem & assidua excitationes cum euulsionibus & plagis, & vniuersi corporis motus, & aqua marina calida pro fomento aspersa, Aëtius. Aqua marina ad venenatos ictus qui tremorem & refrigerationem adferunt, suffitu salutaris intelligitur, maxime scorpionum, phalangiorum, aspidumq; etiam si quis in calidam descendat auxiliatur, Dioscorides. Ab aspide percussis vtilissimè imponitur butyrum, Idem. Folia fraxini vulnere aspidum imposita auxiliantur, Idem. Halicacabum tritum ex oleo percussis auxiliatur, Plinius. Aquilonares aduersus aspidum ictus inter cætera vtuntur furfure modo emplastri appposito: item theriaca pro peccoribus inungendis cum sale in circuitu tumoris, Olaus Magnus.

¶ Antidotus Antipatri quæ & Theriaca nuncupatur & ad morfus aspidis valet, ante & post ictus exhibita, describitur à Galeno lib. 2. de antidotis cap. 58. Item Theriaca ad dolores internos Euclidis Palatiani: quæ vt ipse dicebat, ad morfus aspidum composuit. Describitur ab eodem Galeno, eodem libro cap. 61. Percussi à serpentibus, si fieri potest, fac vt prius euomant, deinde ex hac cum plurimo succo fraxini, vel si desit, cum vino drachmam vnam exhibe, vel plus etiam. Ad prænotionem an victurus sit percussus, centauream cum vino tritam bibendam præbet; siquidem enim euomet pharmacum, morietur: si non, viuet. Quod verò malignitas veneni distribuit & in corpus digesti probè euomatur, allia trita cum zytho exhibitio, donec nauseabundus reddatur. Aut opopanax cum vino diluto dato, & confestim vomitionem operabitur. Numius autem inquit: Origanum viridem aut aridam pro agri viribus cum vino dato. Post vomitum antidotis theriacis vtendum & communibus remedijs prædictis. Hæc Aëtius. Neque solum externis remedijs sollicitandum est, verum etiam adhibenda interna, theriaca, mithridatium, antidotus Zopyri, & antidoti illæ quæ à Galeno proponuntur 2. de antidotis aduersus aspides, Mercurialis. Septentrionales aduersus ictus aspidum vtuntur theriaca Veneta, Olaus Magnus. ¶ Christophorus Andreas in œcoiatria scribit, Hispaniæ insulas serpentibus, aspidibus, omnique genere ferarum vitulentarū, passim differtat & fœtas esse: contra quarum morfus nunquam quicquam præsidij in theriaca animaduersum & compertum sit. At in sequenti antidoto vires multiplici experientia comprobatas, adeo certas & insignes existere, vt illius fiducia non dubitauerit se mordendum quantumlibet efferæ offerre aspidi. Capit verò id remedium folia thapsi barbati, caryophyllata, leucioij rubri pari pondere, quæ in aceto acerri-mo & sani hominis vrina bulliant ad partis læsæ fortum. Quanquam si ab ictu multum iam tempus sine remedio exactum sit, omnino satius & certius esse, si æger eius decocti vncias tres seivnus, duabus ante pastum horis hauriat, Ambrosius Paræus.

Remedia que intra corpus inuntur. Composita.

¶ Auxilium ab aspide morfi ferunt, & præsertim quos ptyas momordit, ex acerriami aceti portu: dandum autem est quousq; aceti qualitatem circa dextram præcordiorum partem percipiant. Hepar enim in morfis ab aspide primum atunt sensu priuari, Aëtius. Nuper ab aspide calcata percussus vtrem aceti ferens, quoties deposuisset, sentiebat ictum, aliàs illæso similis. Intellectum ibi remedium est, potuq; succursum, Plinius. Vsus docuit eum quem aspidis percussus sit, acetum potius bibere debere. Quod demonstrasse dicitur casus cuiusdam pueri, qui cum ab hac ictus esset, & partim ob ipsum vulnus, partim ob immodicos ætus siti premeretur, ac locis siccis alium humorem non reperiret, acetum quod forte secum habebat ebibat, & liberatus est. Credo quoniam id, quamuis refrigerandi vim habet, tamen habet etiam dissipandi. Quod fit vt terra resperato spumat. Eadem ergo vi verisimile est, spissescentem quoque intus humorem hominis ab eo discuti, & sic dari sanitatem, Corn. Cels. ¶ Allio cum ceruisia antiqua bibito, ictibus aspidum auxiliantur pastores Aquilonares, Olaus Magnus. ¶ Sunt qui aspidum venenis aduersari animum putent, Plinius. ¶ Dari solet Aristolochia cum rosis: & de semine apij cum vino, Ferd. Ponzetus. ¶ Aron cum crematur serpentes nidore, priuatimq; aspides fugat, aut inebriat: perunctos quoq; aro è laureo oleo fugiunt. Ideo & contra ictus dari potu in vino nigro putant vtile, Plinius. ¶ Ictus ab aspide datur Carpobalsamus cum modico puluere gentianæ cum vino, aut cum pauco succo menthæ, vt prohibeat stomachum à spasmis, Ferd. Ponzetus. ¶ Alij verò dant castoreum cum casia lignea, Idem. ¶ Et aliqui dicunt quod pellis stomachi Ciconiæ cum modico vino sit singulare præsidium, Idem. ¶ Cimicum animalis scedissimi, & diu quoque fastidienti natura contra serpentium morfus, & præcipuè aspidum valere dicitur. Item contra venena omnia, argumento, quod dicunt gallinas, quo die id ederint, non interfici ab aspide, carnes quoq; earum percussis plurimum prodesse, Plinius. ¶ Citrij mira vis contra aspides narratur apud Athen. lib. 3. cap. 5. Scribit prædones quosdam damnatos vt ferarū cibis essent, in theatrum introductos, horrendis crudelissimisque animalibus obiectos, & ab aspidibus percussos, nihil denique passos esse. Dubius fuit (inquit) dudum sanè princeps atque militem

Simplicia.

eorum custodem siquid vel edissent vel bibissent interrogauit: vt verò citrium illis traditum eodem die fuisse cognouit, huic citrium postero die dari, illi autem nequaquam iussit. Is demum qui citrium prius comederat, nihil rursus passus est, ac ille morsus statim interijt, Hac Athenaeus. ¶ Clematis Aegyptia aduersus serpentes ac priuatim aspides ex aceto pota efficax, Plinius. ¶ Contra aspidem corallium è vino potum succurrit, Orpheus de lapidibus. ¶ Fraxini foliorum succus cum vino potatus, Dioscorides & Olaus Magnus. ¶ Hyoscyamum contusum cum folijs ex vino datur peculiariter contra aspides, Plinius. ¶ Lupini amari contra aspides valent, Idem. ¶ Mustelarum quas Graeci Ictidas vocant fel contra aspides dicitur efficax, ceterò venenum, Idem. ¶ Testudinis vrinam magi tradunt aduersus aspidum ictus salutare remedium, efficacius tamen, vt aiunt, cimicibus admistis, Idem. Testudinis marinae sanguis feris est pharmacum; & omnes ferè morsus & aspidis magnificè sanat. Vrina quoque eius pora morfos ab aspide vel echidna sanat, Kiranides. ¶ Marcus Varro 89. vitæ anno prodidit ictus aspidum efficacissimè curari hausta à percussis ipsorum vrina.

Si vero horrendum vulnus fera fecerit aspidi, Vrnam credunt propriam conducere potu, Varronis fuit ista senis sententia, nec non Plinius vt memorat sumpti iunat imber aceti.

Qui Serenus

Verum ex his quæ referre fas sit, impubium puerorum vrina valet contra saliuas aspidum quas pryadas vocant, quoniam venena in oculos hominum expuant, Plinius. Efficacissimum porro (inquit Matthiolus in Dioscoride) & omnium, quantum quidem expertus sum, præstantissimum antidotum contra venenosum ictum aspidum, quas surdas vocant, est nostra quinta essentia, ex aqua vitæ & antidoto nostro confecta, quam idem Matthiolus describit, in præfatione 6. libri Dioscoridis.

H.

Etymologia.

Aspis dicta est eò quòd morfu venena immittat & aspergat: enim venenum dicitur, Isidorus. Aspis ab asperitate cutis dicitur, Arnoldus, Aristophanis verò scholiastes vult hoc animal sic dictum: ἀπὸ τῆς ἀσπιδὸς τοῦ σώματος, καὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ σώματος, ὅτι τὸν ὄντων οὐκ ἔστιν ἄλλο τὸ ἄσπιδος ἢ τὸ σῶμα, ἢ τὸ ἄσπιδος, id est, ab a particula intensiua & verbo ἀσπίω quod extendere significat, propter acutum ipsius sibilum, aut propter corporis eius longitudinem.

Homonymia & derivata.

Aspis etiam Graecè dicitur scutum rotundum propriè quod non extensum est in longitudinem, Eustathius, qui etiam hoc nomen deriuat ab a particula priuatiua & ἀσπίω, id est, extendo; quòd non in longitudinem extensum sit, sed orbiculare. Aristophanis verò scholiastes ab ipsa aspide animali scutum sic vocatum vult, ὅτι τὸ εἰς κίχλις πολλὰς ἐλισσόμενον τὸ ζῶον τὸ καθ' αἷμα δεινὸν κίχλις ὅδ' ἦσαν αἱ ἀσπίδες ἢ πάλαιον, (id est, quòd animal hoc in orbes multos conuolutum dormias. Orbicularia enim erant scuta veterum.) Vnde Aapιδισιοιοι & ἀσπίδισιοι breue scutum, Cæl. Rhodig. ¶ Est & aspis insula in mari Lycio, de qua Plinius libro 5. cap. 13. ¶ Est item aspis, promontorium in litore Africæ, à forma clypei dictum, urbem habens eiusdem nominis, quæ à Latinis Clypea dicitur. In clypei speciem curuatis turribus aspis, Sylius. Cosura insula est ante aspidem sita, Carthaginensem urbem, quam clypeam vocant, Strabo libro 6.

Composita.

¶ Aspides etiam dicuntur campi forma orbiculari, aut vbi aspides visuntur plurimæ. Certe 40 vrbis Argiux partem aspidæ vocatam, locis aliquot in Pyrrhi vita, scribit Plutarchus. Aapιδεῖα vocant item Graeci τὰς τῆς ἀσπίδος πηχὰς. Sed & in naui partem quæ ad puppem vergit. Aspides breuia dicunt scuta, sed & in scuti modum orbicularia ornamenta, Plethon Gemistus Historiarum primo & illud prodidit, Philippum Amyntæ omnium primum Macedoniae phalangis synaspisimum constituisse. Id autem intelligitur, quum in phalange singuli cubitum occupant, Haestenus Cæl. Rhodiginus. ¶ Aapιδεῖα. Ab aspide morsus seu ictus. ¶ Aapιδεῖος. Qui aspidibus vescitur, Galenus.

Epitheta.

Aapιδεῖος, id est veneno gaudens: εἰλιπιδεῖος, id est sinuosa: λιχμηρὴς, id est quæ linguam exerit: σμυρδαλὴν, id est formidabilis: φοινίκεσσα, id est crudelis à Nicandro dicitur. παλαμνία, Eustathius in Homerum. Aspis pharia, sicca, somnifera, letifera, somniculosa, somnifica, tumescens, formidabilis, Ioh. Rauisus. Stabant in margine sicæ aspides, Lucanus 9. ¶ Aspides in diadematis pictas Aegyptiorum reges gerunt, ex eius bestiae forma regni firmitatem adumbratè significantes. Inuictum enim huius serpentis venenum est, & nemo vnquam ab ea morsus euasisse memoratur, Aelianus. Aegypti regum mos fuit peruetus, vt significaretur principatus quædam inuicta vis, diademata serpentis eius (aspidis) imagine distincta gestare, Cæl. Rhodiginus. ¶ Sacerdotes Aethiopum & Aegyptiorum pileos oblongos gestant, circa sinem vmbilicum habentes, serpentibus quos aspides vocant circumuolutos: monumentum in signo, eos qui contra regem insurgere audeant mortiferis moribus subesse, Diodorus Siculus. ¶ Inde aliud definitur hieroglyphicum: sunt enim qui contumacem hominem, nulli quippe legum imperio vel magistratum edicto, potentiorum uè iussis parere destinatum, per aspidem aurem obturantem aptè significari tradunt, Pierius.

Icones.

b. Oua aspidum rumpunt, & telas aranæ texunt: Qui comederit de ouis eorum morietur: & c.

& si comprimantur, produceretur regulus. Esaiæ 59. de peccatis Iudæorum agens. Vbi Munsterus, sensus est, inquit: Similis estis ouis aspidum, quibus fractis non aliud prodit quam aspis: & omnes labores vestri similes sunt telis aranæarum, quæ ad nullum vsutum vales, cum ex illis nihil fieri possit vestimentum, Hac Munsterus.

c. Delectabitur lactens super foramen aspidis. Esaiæ 11. Id est quicumque ex hominibus occulto venend ad nocendum refertur sunt, sub regno Christi mutato ingenio fore vel pueris innocios. ¶ Οἰωθὲς, δολοί, κίχλις, εἰς βοῶν, ὅθεν καὶ τῆς ἀσπίδος κίχλις οἶμος ἐκάλισαν, Hefychius.

d. Quod Aegyptij de aspide dicunt, id libenter sapientia studiosi audiunt. In quadam Aegypti prouincia, nomen ab Hercule trahente, formosum puerum anserum custodem, ab aspide re tam mirificè adamatum fuisse, vt is cum obdormisset, è somno ad declinandas insidias, quas aspides conflux riuualitate commotus el moliretur, ab ea excitatus fuerit & sibi cauerit, Aelianus.

g. Venenum draconum vinum eorum, & venenum aspidum crudele, Deur. 32. Panis eius in visceribus immutabit sese, fel aspidum in interioribus eius, Iob 20. id est, vt interpretatur Mercerus, Malum illud quo impius delectatur tanquam cibo mutabit naturam, videbiturque ipse in ventre esse venenum præsentissimum & maximè noxiu quales aspidum. Item: Venenum aspidum suget, Iob idem. ¶ Sunt & ranis venena, rubetis maximè, vidimusque Pysillos in certamiis ne patinis candefactas admittentes, ocyore etiam quam aspidum pernicie, Plinius. ¶ Synesius in epistola quadam ad fratrem distichon hoc recitat: Ασπίδα, φρουρὸν ὄφιν, καὶ λακιδίαν ἀεὶ φερόντα, καὶ κίχλια λυσσώδη (λυσσωδὲς fortè) καὶ πάλι λακιδίαν. Videntur autem vulgò, nullo certo auctore, visitari fuisse hi versus: quibus λακιδίαν homines notantur tanquam maximè venenatis etiam feris, aspide, rubera, serpente, (viperam intelligo) & canerabido nocentiores. Vide plura lib. de aquatilibus in ranis.

h. Sulpitius in Lucanum, ait Canopum gubernatorem nauis Menelai, aspidis morfu apud Canopum Aegypti urbem occisum, Ioh. Rauisus Textor. ¶ Demetrius Phaleræus, auditor Theophrasti, & præfectus bibliothecæ Ptolemæi Soteris, excelsit ex morfu aspidis, Ouidius in Ibin. ¶ Iam diximus Cleopatram ab Augusto superatam, mordendum aspidi porrexisse brachium, ne in triumphum duceretur, Propert. lib. 3.

De aspidis anno

De his qui ab aspidi morfi occisi sunt.

Brachia spectanti sacris admorsa colubri, (id est aspidibus.) Et trahere occultum membra seporis istr. Textor.

30. ¶ Cùm Pompeius Rufus Romæ ædilitium munus obiret quinquatris (vel Panathenæico festo) vt solet in Romano foro fieri, circulator alij permultis, qui eandem quam is ipse artem facerent, circumstantibus, ad suam ipsius ostendam sapientiam, simulq; ex artificio suo specimen dandum, aspidem ad brachium admonuit, & ex impresso morfu malum exiit. Cùm postea non aquam quam sibi præparauerat exorbuisse, quòd ea esset subducta, (ex insidijs nimirum vas fuerat euersum) veneno non exhausto neque absterfo, secundo post die sine doloris sensu, cum sensim & pedetentim pernicie veneni illapsa, eius os & gingiux extabuit sent, vita priuatus est, Aelianus. ¶ Scribit de Vigo, visum à se Florentiæ circulatorem, qui quò melius & pluris pharmaca suo populo venderet, aspidi mordendum digitum suum exhibuit, sed quadrehorio post interijt, Ambrosius Paraxus.

De circulatoribus ex aspidis morfu mortuis

40. ¶ Philarchus lib. 12. in vulgus edidit, aspides ab Aegyptijs vehementer coli, easdemq; ex eò cultu mansuescere, Aelianus. Aegyptiorum morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes prauitatum erroribus, quamuis caruificinam potius subierint, quam Ibin, aut aspidem, aut felin, aut canem, aut crocodilum violent, Cicero. Ab aspidibus & Crocodilis morsos felices & Deo dignos arbitrantur Aegypti, Iosephus libro 2. contra Appionem. ¶ Aspides genus vnum Thermitin Aegyptij nominant: hanc sacram esse aiunt, & summa religione colunt. Itaque ea Iudis simulachra tanquam quodam diademate coronant. Eandem in perniciem hominum natam esse negant. Enimuerò comminiscuntur eam se à probis abstinere: contra verò impijs necem asserre. Quòd si ita est, iustitiam vniverfi dixeris hanc feram honorare, vt quæ acrimonia intellectus bonum à malo discernat, & tanquam illius ministra ac vindex in malos animaduerrat. Addunt alij Iudæis sceleratissimis hominum eam immittere. Hanc quoque solam immortalem esse Aegyptij referunt, qui aspidum genus in sedecim species diuidunt. In sacris igitur ædibus ad vnumquenque angulum subterranea sacella exadificant, vbi sane Thermitin diabitanti bubulum adipem edendum interuallis quibusdam obiciunt, Aelianus. ¶ Vinitor dum scobem fodit, pulchram & generosam vitem plantaturus, Igonis ictu aspidem sacram & minime infestam hominibus, quæ fortè illic latebat, imprudens mediâ dissectuit. Deinde cum terram dimoueret, posttorem eius partem, quæ eandem continet, in arena iacentem reperit: anteriorem verò, quæ à ventre ad ceruicem tendit, adhuc reptantem & cruentam. Quamobrem obstupefactus & mentis impos, totus ad insaniam, eamq; vehementem redactus est. Et cùm interdictum non apud se, nec rationis compos erat, tum noctu etiam lecto exiit, & aspidem se persequi distitabat, & veluti morfu læsus terribili clamore vociferabatur, & auxilium implorabat, & interemptæ ab ipso aspidis simulacrum se videre aiebat, idq; frendens & mihans: & alia quando morfu se impetitum, eiulatu quidem dolere se arguebat. Cùm autem iam aliquandiu

De aspidibus sacris et cultis.

De Thermitin aspidi sacra.

Aspis immortalis.

De vinitore qui aspidem sacram impudens dissectuerat.

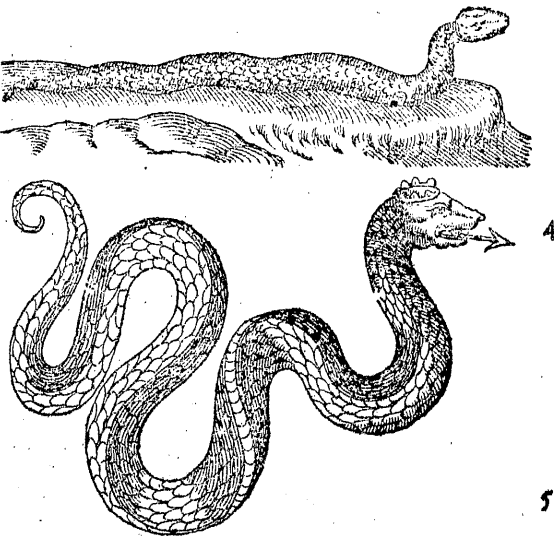
durasset morbus, cognati eius supplicē ipsum in aedem Serapidis ducunt, Deumq; vt spectrum illud aspidis amoliri & cohibere dignetur orant, Misertus ille, virum curat. Hæc de vindicta aspidem læsam secuta sufficiant, Idem. ¶ Narrat etiam eodem loco idem author, cum quidam iuuenis gulo deditus potiundi cuiusdam Patonis Indici quem rex Aegyptiorum Ioui dicasset, ad ingluuiem suam satandam miro desiderio teneretur, vnum ex ministris Dei ampla mercede sacrilegij data & ampliore promissa impulsisse, ad eum capiendum & sibi adferendum. Is verò inquit, spe vana inductus, eum accessit ad locum, vbi morari alitem nōrat, & capere iuueni adferendam aggressus est. Sed non apparuit pauo: & loco illius aspis visa est, erecta, & aduersus ipsum irata: quare territus retrocessit.

Proverbia. ¶ Diogenes cum vidisset mulieres quasdam alloquentes, dixit: *Ασπίς παρ' ἑχίδνης φάρμακον* - 10
Aspis à vipera. *Novi dicitur Ceruus, id est, aspis à vipera venenum mutuo sumit.* Vnde proverbiū aspis à vipera, natum est cuius etiam meminit Tertullianus lib. aduersus Marcionem tertio. Desinat (inquit) nunc hæreticus à Iudæo, aspis, quod aiunt, à vipera mutuari venenum. Dicitur autem cum pessimus à pessimo sumit mali quippiam. Vnus erit quoties qui per se malus est, contagio mali fit deterior, Erasmus. ¶ *Δήγμα ἀσπίδος* & id est, morsus aspidis, abiit etiam in proverbium, de malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. ¶ Circumfertur quoque Græcus versiculus, adagio concinens,
Ἰδὲ πρὸς φωνὴν ἀσπίδος καὶ γυναικὸς, id est, Telum aspidis profecto mulier improba.
Nihil autem verat, quominus trahatur adagium ad hostem clancularium, & tanto pestilentiore, quod clanculum citraq; dolorem infundat venenum, hæc serpens est vt dictum est supra, Idem.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA B.
DE BASILISCO.

Nomina.

BASILISCVS Græcè. Latine dicitur Regulus, eo quod rex serpentium sit: adeo vt eum videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat, Isidorus. Dicitur Regulus quia coronatum habet caput, Auicenna, Basiliscus appellatur genus serpentis, vel quod in capite habeat album instar diadematis, vel quod reliqua serpentum genera vim eius fugiant, Festus. Sunt idem Basiliscus & Regulus, qui sic vocatur, quia habet in capite maculam albam instar coronæ, vel quia cæteri serpentes fugiunt eius venenū, & interfecti ab eo nunquam curantur, Ferdinandus Ponzetus. Basiliscus Græca dicitio regulum vel tyrannum significat, quod instar regis omnibus animalibus sit terror: vel quod in omnes tyrannidem & fauiciam exerceat, Spiegelus. Regulus qui & Basiliscus, Andromachus. ¶ Sibilus quoque idem est qui & regulus. Sibilus enim occidit antequam mordeat vel exurat, Isidorus. ¶ Hebraicè *צמרא* & *צמרא* Regulus aut Basiliscus, Ies. 14. & Ierem. 8. Pagninus. Basiliscus Hebraicè vt Munsterus in trilingui habet *צמרא* Pethen, *צמרא* Churmam, idem quod *צמרא* id est regulus basiliscus. Munsterus in Dictionario Chaldaico, videtur accedere ad vocem Armene. *ԲԱՍԻԼԻՍ* regulus volans, id est serpens qui flatu vrit, & de loco ad locum saltat, Idem. ¶ Armene vel harmene vel karmene, id est basiliscus. Syluaticus serpens est, inquit, etiam visu & sibilu interficiens. Auicenna & Albertus quamuis duas videantur species facere basiliscum & harmenem, tamen in descriptione vtriusque nullum inter vtrunque animal discrimen constituunt, præter quam in magnitudine, quod basiliscum duorum palmorum faciunt, Armenem verò sesquicubitalem. Itaque vnus idemque serpens esse videtur. ¶ Vraus Aegyptijs dicitur, quem basiliscum Græci nuncupant, Cælius. ¶ Germanicè vocari poterit,

30
40
50
60

terit, ein *Urs* schlenge. Galenus, vn Basilicè. Italicè & Hispanicè, Basilisco.

B.
Cyrenaica basiliscum generat, Plinius, Solinus. In Africa basiliscum reperiri scribit Aelianus. Basiliscus in solitudinibus Africa habitat, Textor. Hic serpens multiplicatur in terra Atorch (fortè Turchorum) & Nubia, Auicenna. Basiliscum tamen Galenus seminumè viddisse scripserit, grauissimi tamen scriptores eum reperiri & halitu ac visu interficere sentiunt. Erego dum apud Imperatorem Maximilianum essem, vidi cadauer basilisci, quod hætenus in thesauris eius seruatur, Mercurialis. ¶ Basiliscus serpens est magnitudine palmi (scilicet magni, id est dodrantalis) Aelianus. Duodecim non amplius digitorum magnitudine, Plinius. Serpens est pene ad semipedem longitudinis, Solinus, Isidorus. Et tribus extenso porrectis corpore palmis, Nicander, Aëtius. Longitudo eius est duorum palmorum, Auicenna. Palmum non excedit, Textor. Harmenæ quantitatem dixerunt diuersam à quantitate reguli: Extimauerunt enim quod est ab vno cubito vsque ad cubitum & semis, Auicenna. ¶ Eminent argutum caput, est flauo ipse colore, Nicander. Basiliscus bellua subflaua, & triplici frontis apicem munita, Galenus. Hocce animal magnitudine est palmorum trium, subflauum & capite acutior. In capite autem eminentias tres habet, Aëtius. Candida in capite macula vt quodam diademate insignitus, Plinius. Alba quasi mitrula, lineatum caput, Solinus. Albis maculis lineatus, Isidorus. Coronatum habet caput, quod valde acutum est, & oculi eius sunt rubei; & color eius ad nigredinem & citrinitatem decliuus, Auicenna. Regulus serpens est subalbidus super cuius caput sunt tres pilei, Andromachus. Candida in capite macula velut diademate quodam ornatus est. Acutissimum habet caput, os rude, oculos & colorem ad nigredinem vergentes, Textor. ¶ Regulus ipse rex serpentum, qui solo visu & flatu absorbet volucres, occiditque homines. Vnde de Achab & filio eius Ezechia sic loquitur propheta: De radice cõlubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem. Est autem regulus serpens penatus, vnde vbi iuxta translationem nostram legitur, volucrem absorbens: in Hebræo iuxta Hieronymum legitur serpens volans, Glossa super Esaiam decimo quarto. Hinc etiam alibi per eundem prophetam dicitur. In terra tribulationis & angustiae leana & leo, ex eis vipera & regulus volans, Actor. ¶ Basiliscus habet caudam vt coluber, residuum verò corpus vt galus, Author lib. de nat. rerum. De hoc serpente breuiter Georgius Pictorius in genere sic canit, in Lerna malorum.

*Rex est serpentum basiliscus, quem modo vincunt
Mustela insultus, fauax, be. la. ser. a.
Lernaum vermem basiliscum fada Cyren
Producit cunctis maxime perniciem.
Et nasci ex ovo galli, si crederet fas est.
Decrepiti, in simo, sole nitente, docent.
Sed quoniam olfactu la dit, visuq; ferarum
Omne genus, et edas, nulla tenere bona.*

C.
Non flexu multiplici vt reliquæ serpentes, corpus impellit, sed celsus & erectus in medio incessus, incedens, Plinius. Cum mouetur, media corporis parte serpit, media arduus est & excelsus, Solinus. ¶ Basiliscus interdum ex gallo nascitur, quia gallus in ætate decrepita facit ouum ex se, vnde basiliscus procreatur: sed in generatione hac oportet vt multa concurrant, in simo namq; calido & multo ponit ouum, ibique fouetur vice patris, & post multum temporis exit pullus, & inualefcit sicut solent antatum pulli. Habet autem caudam vt coluber, residuum verò corpus vt gallus. Dicunt autem hi qui creationem eius se vidisse testantur, quod nulla est ouitesta, sed validissima pellis in tantum vt resistere possit ictibus validissimis. Opithio quoque quorundam est, quod ouum illud galli coluber aut bufo foueat, sed hoc incertum est. Hoc tamen in antiquorum scriptis habemus: quod basilisci quoddam genus est quod ex ouo galli decrepiti generetur, Ex libro de natura rerum. Basiliscos aliqui dicunt generari de ouo galli quod plane falsum est & impossibile: & quod Hermes docet basiliscum generari in vtero (generari in simo) non intelligit de verò basilisco, sed de elixir (elydrio) alchymico quò metalla conuertuntur, Albertus. Vbi decrepiti gallus esse incipit, ac senectute confici, quòd nonnullis septimo, nono, aut ad summum decimo quarto euenit, pro virium robore vel imbecillitate, aut etiam concumbendi assuetudine, qua nulli non animantium naturæ vis deficitur atque eneruatur, ouum profert æstiuis mensibus, ac caniculæ syderis ex ortu, ex putrefactio, opinor, seminis excremento, aut humorum colluue, conflatum, formâ non oblonga, vel ovali, vt gallinis assolet, sed rotunda atque orbiculata, colore modò luteo, buxco, flauescens, versicolore, lurido, ex quo produci basiliscum, Latinitè regulum nonnulli opinantur.

venenatam bestiam sesquipedali magnitudine, triplici frontis apice, tanquam regio diadema...

Basiliscus reliquis serpentibus formidabilis et exitiosus.

Sibilum eius (basilisci) etiam serpentes alij perhorrescunt: & cum acceperint, fugam quaerunt...

Illius auditos expectant nulla susurros, Quancumvis magnas sinuent animalia spiras, Quando vel in passum, vel opaca detusa sylvas, Irriguoque locos media sub luce diei...

Nicand.

In Africa mulos vel caecos, vel sui animo deficientes, Archelaus ait, plerosque mortuos humi...

Sibilus, effundens cunctas terrentia pestes, Ante venena nocens, late sibi subiacet omne Vulgus, et in vacua regnat basiliscus arena.

Lucanus lib. 9.

Sibilo omnes fugat serpentes, Plinius. Huic tali monstro (sape enim enectum concupiscere reges videre) mustelarum virus exitio est...

Mustelam et gallum basiliscus fugit.

Basilisci

E.

Basilisci reliquias amplo sesterio Pergameni compararunt: & ut adem Apollinis manu in signem nec araneae intexerent, nec alites inuolarent, cadauer eius reticulo aureo suspensum ibidem locarunt...

Basilisci cadauer ad quid utile.

G.

Natura Basilisci & Harmene omnino consimilis est, est enim calidissima & venenosissima, quorum venenitas maxime in capitibus dominatur: non solum morfu statim interimens...

De extitit basilisci veneno, quod solo visu vel habitu necat, vimque inire penetrantem habet.

Quid prodest miser basiliscus cuspide Mouri Transactus? velox currit per tela venenum, Inuaditque manum. Lucanus.

Basiliscus non hominis tantum, vel aliorum animalium exitijs datus, sed terrae quoque ipsius, quam polluit & exurit, vbicunque ferale sortitur receptaculum: denique extinguit herbas, necat arbores, ipsas etiam corrumpit auras...

Qua ratione basiliscus visu vel habitu interficit.

Basiliscus solet connumerari inter serpentes surdos: quia pruratur auditu. Nam aer qui subseruit virtuti auditivae resolutur ab intensa eius caliditate: non tamen est verum quod eius venenum sit solum in capite...

f 4

oculorum eius spiritum hominis visibilem corrumpunt, quo corrupto exteri quoque spiritus corrumpuntur, qui a cerebro & vita cordis descendunt, & sic homo moritur. Serpentem vero si primus homo viderit serpens extinguitur, vt dicit Iacobus Aconensis, Vincentius Belluacensis. Regulum siue basiliscum ferunt vel voce sola vel intuitu homines occidere: quod si ita est, infici aërem in vtroque spiritu est necesse: nam simulachrum illud quod lucis auxilio mittit, veneni particeps esse non potest. Igitur non secus ac mulieres specula vitant, dum mensibus deimentur, homines ac animalia voce vel intuitu serpentis affici possunt, Cardanus. Vt lupus obuijs vocem adimit, aut raucedinem afflat, halitus qui ab eo promanat, contagione: ita quoque Basiliscus afflatu ac sibilo, tanquam emissio iaculo, paulo etiam remotiores conficit. Nec solum homini, reliquisq; animantibus insidiatur atque infestus est, sed etiam fruges ac fara con- tactu suo foedat ac polluit, Læuinus Lemnius. Quod autem vulgus existimet, ac serio sibi per- suadeat in nostris regionibus tam perniciosum nocentemq; serpentem aliquando produci bu- fonis incubitu, ac nonnunquam in subterraneis antris ac specubus basiliscos inferre mortem hominibus, si quando in ea loca se conferant, anile censeo: cum halitus virosi pædor, situs, gra- uelentia, foeditas, quæ a terris horridisq; locis emanant, spiritum intercipient, atque hominem nonnunquam strangulent, quod etiam aliquando venenatas bestias quæ in huiusmodi latibu- lis delitescunt, perficere non est quod quis ambigat, Idem.

De morfu basi- lisci et sympto- matibus.

Erastriatus in libro quem de medicaminibus & venenis condidit, de vocato basilisco sci- te ita refert. Cum basiliscus momorderit, vulnus ad auri colorem efflauescit, Dioscorides, P. Æ- gineta. Id fit ob sanguinem mutatum in flauam bilem: cum enim tenuiori sui parte putrefeci, fa- cilè in eam convertitur, Greuinus. Cæterum percussos ab eo totius corporis ardor comitatur, atemq; liuor: defluunt capilli è corpore confestim, & in instanti omnino tempore mors sequi- tur. Neque verò corpus ipsius mortui vllum aliquod animal carniuorum attingit: si verò fa- me coactum ipsum contingat, tum & ipsi ilico eodem loci mors instat, Aëtius.

Quod ferit hic, multo corpus succenditur igne, A membris resoluta suis caro defluit, & sic lurida & obscuro nigrescit opaca colore. Nulla etiam volucres, que fæda cadauera pascunt, Sic occisum hominem tangunt, vt vultur, & omnes Hinc similes alie, pluvia quoque nuncijs aura Cornus, nec que cunq; fera per deua iustia Degunt, è tali capiunt sibi pabula carne. Tum ceter vacuas odor hinc exhalat in auras, Atque propinquantes penetrant non segniter artus: Sin cogente fame veniens approximet ales, Tristia fata refert, certamq; ex aëre mortem.

Nicander.

Mius, quem mordet corpus liquefit & inflatur, & currit virus, & moritur statim, & moritur omnis qui appropinquat illi mortuo. Erparum quidem euadit qui præsens sit viciniori eius, Auicenna. Et rursus: signa morsus eius sunt, si videris mortuum subito absque casu causæ pri- miuæ apparentis, & proprie quando est in loco vbi scitur illud animal, Idem. Regulum autem, sicut scorpiones, aërentia quæque sectantur, & postquam ad aquas venerint, ibiq; aliquem mo- morderint, vnde dicitur & lymphaticos faciunt, Isidorus. Basilisci veneno simile est cerastæ vi- rus, Dioscorides. Basilisci venenum celerrimè in arterijs sanguinem cogit, vt etiam aspidis & sanguis bubulus, Idem.

Curatio mor- fus.

Ad Basilisci morsum, vt Erastriatus author est, auxiliatur castorij drachma in vino pota- irem papaueris succus, Dioscorides, Ægineta. Vanum & superuacaneum diximus auxilia con- tra eum referre, Aëtius. Non est curatio ei prorsus, Auicenna. Dixerunt quòd morsus ab Har- mène non confert aliquid: si verò aliquid confert ei, tunc semen papaueris vater vsque ad 3. j. & castoreum vsque ad 3. j. quidam iam testificati sunt illud, Idem. Quoties basiliscus quem- piam momordit, aureo colore plaga suffunditur: hunc mors ilico rapit, & auxilia quæ possent re- presentari præoccupat. Sed tam pestilens veneni pernicijs, maxime in Libiæ desertis grafsa- tur, vbi sanè quàm pauci versantur homines quam labem priusquam quispiam sentiat, ac medicum possit consulere, repentina morte tollitur: tam præceps est veneni impetus, tamq; celeriter iugulat: quare danda est opera, priusquam ijs implicetur periculis, vt partim calidio- ribus vescatur cibus, partim meracis vtatur potionibus: interim & medicamentis, quæ perni- ciosum ad se virus eliciant, modo antidotis, quæ veneficam vim expugnent erit contendend- dum, Actuarius.

De basilisci san- guine magica.

Basilisci sanguinem magi miris laudibus celebrant, coeuntem picis modo & colore, di- lutum cinnabari clariorem fieri. Tribuunt ei & successus petitionum à potestatibus, & à dijs etiam precum, morborum remedia, veneficiorum amuleta. Quidam id Saturni sanguinem ap- pellant, Plinius.

Ægyptij

Ægyptij hominem qui ex accusatione conuictijs affectus in ægritudinem inciderit, signifi- care cupientes, basiliscum pingunt. Hic enim propius accedentem afflatu suo perimit, Orus. Sed enim cur Ægyptij per hoc serpentis genus potius quàm per aliud quoddam seculum æter- nitatem significarent causa erat, quod inter serpentum genera hoc vnum interfici vi non po- test à Horo Nilfaco credimus, Pierius. Esse verò inter omnia serpentum genera immortalem, qui & citra morsum afflatu suo perniciem inferat scribit Horus: quia verò videatur *Cosm. xve. d. v. n. q. d. v. d. r. s.*, ex auro conformatum capitibus deorum appingebant Ægyptij. Qui & argu- mento eodem indicare æuum arbitrabantur, Cælius. Scribit Nicephorus in Astrolabij stru- ctura cor celestis Leonis dici basiliscum, Idem.

Quid per d- sificum ac- p- t-ij signi- r-nt.

Basiliscum fra- dus. Nomina p- r-ia.

Basiliscus fuit Numeriani Cæsaris filius, Suidas. Basiliscus Verenæ imperatricis fra- ter sub Leone imperatore. Rustico duci exercitus successit, &c. Idem. Basiliscus item fuit Romanorum orientalium imperator, qui pecuniam exegit ab Ecclesiarum episcopis, Idem. Apud Georg. Agricola inter bombardarum nomina, basilisci etiam numerantur.

Albun gallum (inquit Albertus lib. 23.) leo timere dicitur, fortè propter speciei contra- ricatam: vel quod basilisco similis esse dicitur.

Deradice serpentum egredietur regulus, & fructus eius cerastes volans, Esaiæ 14. Oua aspidis rumpunt & telas aranes texunt: qui comederit de ouis eius morietur, & quod fractum erit erumpet in regulum, Esa. 59. Quo indicat quicquid moluntur noxium esse & damnosum.

Super foramen reguli ablatratus manum suam extendet, Esa. 11.

Vinum (scilicet immoderatè sumptum) velut serpens mordebit, & velut regulus dolo- re afficiet, Prouerb. 23. Ecce mitto in vos serpentes regulos quibus non est incantatio, Ierem. 8.

In ea religione basiliscus habitus apud Ægyptios, vt ex auro dedicaretur. Caput autem illi accipitrinum faciebant, oculosq; eo artificio concinnabant, vt & claudi & aperiri possent. Hunc simulatq; oculos adaperitis proferbant, vniuersa Ægyptus lætitia atque hilaritate per- fundebatur, perinde ac si deorum oculi eos aspicerent, opemq; præsentem omnibus pollicerentur: in luce igitur & in propatulo omnes esse, & risui & iocis atq; conuiujs dare operam. Quod si clausis oculis eum extulissent, ibi tum omnia mœrore luctuq; confundi, auersos & iratos esse deos existimari, abdere se omnes in tenebras, & obscura penetralia, miserabilique deplora- tione pro se quenque niti, vt deorum indignationem quacunque possent ratione mitigarent, Pierius.

Religi-

Leone quarto pontifice maximo Romæ iuxta ædem S. Lucie sub fornice stabulatum ba- siliscum ferunt, dirum serpentis genus cuius afflatu magna læ affecta Roma fuerit: eumq; il- lius pontificis precibus extinctum, Carolus Sigonius, & Iul. Scaliger.

De quibusdam serpentibus qui Basiliscum referre videntur.

Testantur Scriptores quidam eruditi in Saxonia Basilisci quoddam genus siluestre passim conspici, capite acuminato, colore flauo, longitudine dodrantali, hoc est trium palmorum, in- usitata crassitudine, ventre maculoso, multisq; candidis punctis insignito, tergo caruleo, cau- da turbinata, atque incurua, hiatu rictuq; oris, pro corporis proportionem, immenso: qui ser- pentes an inter basiliscos referri debeant, non ausim certo pronunciare: neque enim impunè se illis opponeret agricolæ, qui intrepidè fustibus ac tridenti vel furca illos adoriuntur, nulloq; percepto incommodo, aut halitus contagione conficiunt. Et paulò post, Est fortè aliqua ba- silisci species, sed quæ non tam exitialis ac pestifero veneno imbuta sint, quàm quæ in Africa, tor- ridisq; regionibus nidulantur ac stabulant. Læuinus Lemnius de occultis naturæ mira culis li- bro 4. capite 12.

Circulator quidam serpentem habebat inuentum in macerijs domus dirutæ Mediolani. Ca- put oui magnitudine, ac pro corporis ratione prægrande. Os ex illo mihi retinui. Dentes in va- traque mandibula, vt viperis: corpore stellioni magnitudine, & forma simili: sed pedes tan- tum duo, cruraq; breuia, vt constet non satis commodè à natura fabricatum, cum tantæ lon- gitudini quatuor pedes fuissent necessarij: sed tamen grandes erant, & vngulis magnis, vt fe- lium. Cauda totius animalis longitudinem æquabat: in cuius extremo tuber capiti Italici stellionis magnitudine æquale, ac quasi rotundum aderat. Crediderim ego hunc è basilisci ge- nere fuisse. Nam cum staret, gallo similis videri potuit, nisi quòd corio, non plumis, tectus es- set, careretq; alis, Cardanus de animal. lib. 9.

DE BERO.

BERVS fertur euocare murænam, Albertus. Berus inter serpentes omnes regulor est.

De Serpentibus

& astutus: muranā sibilō marinā ad litus euocat, eique blanditur, & eam ad copulam eouocāt, quæ mollis animo coitum patitur, sed hoc ad exitium sui quandoque: nam ab aduersarijs insidijs intercepta prius quam ad aquas reuertatur occiditur, Vincentius Belluacensis. Nigri coloris serpentes, partim aquas, partim terras inhabitant, partim tubera in plaudibus existentia, (Gothicè Tuuar dicta) partim rupes petrosas aquis contiguas. Hi serpentes de genere aquaticorum sunt, atque noxi existunt: inter quos & Berus serpens aquaticus locum habet, astutus, nequitiosus & lethifer. Dicitur hunc coire cum muranā: quod videtur Alberto libro vigesimo quinto, fabulosum, licet beatus Ambrosius libro quinto, Hexam. cap. septimo, coitum illum attribuat viperæ omnium adulterarum pessimæ, Olaus Magnus. Ex quibus verbis colligere licet, Berum vel non alium esse serpentem à viperā, cui auctores eadem tribuunt, ut postea dicemus: vel pro myro esse positum, qui quidem non est serpens, sed murenæ mas, tantæ cum serpentibus similitudinis, ut qui myrum muranæ copulatum viderint, serpentem esse crediderint, maxime cum serpentum more coeant, teste Aristotele. Quod fabulæ occasionem dedit, quasi serpentes cum muranis coeant. Berī autem nomen ad myrum accedere videtur. Ardoinus cap. trigesimo, libro sexto, facit mentionem duarum specierum serpentium inter se similibus, quas de genere draconum martiorum esse dicit, aut allorum, & esse quinque cubitorum vel plurium, & præterea nigras aliquantulum, & iuxta caput pilosas: has duas species vocat Haren & Carnen. Auicenna inter serpentes maiores morfu nocentes capite quinquagesimo sexto, libri quarti, Fen sexta, tractatu tertio describit utrunque serpentes ex sapientum quorundam opinione, sub istis nominibus Haren, Carnen (Ardoinus Carnen) eoque vocari Semurion ab hoc sapiente, qui morfu eadem symptomata inducunt, quæ vipera, Conradus Gesnerus in Auicennæ loco Muranā intelligendam esse censet. Vbi considerandum videtur, an non Berus serpens sit: & Berī nomen pro Myro positum, hoc est Muranā. Nam nomen quod apud Auicennā legitur Semurion, videtur aliquid cum Myro habere commune.

DE BOA.

BOA serpens est aquatilis, quam Græci hydroen vocant, à qua scē obturgescunt, Festus. Nota est in Punicis bellis ad flumē Bagradam à Regulo imperatore ballistis tormentisq; ut oppidum aliquod, expugnata serpens cxx. pedum longitudinis. Pellis eius maxillaque vsque ad bellum Numantinum duratūre Romæ in templo. Faciunt his fidem in Italia appellata boæ: in tantam magnitudinem exeuntes, ut diuo Claudio principe, occisa in Vaticano solitudus in aluo spectatus sit infans. Aluntur primo bubuli lactis succo, vnde nomen traxere, Plinius. Solinus capite octauo, boam à chersydro diserte separat. Calabria (inquit) chersydris frequentissima est: & boam gignit: quem anguem ad immensam inolem ferunt coalescere. Caprarū prima greges bubulos: & si quæ plurimo lacte rigua bos est, eius se vberibus innectit: succo continuo saginata, longo seculo ita funebri satietate vltimo extuberatur, ut obistere magnitudini eius nulla vis queat: postremo depopulatis animantibus, regiones quas obsederit ad vastitatem cogit, &c. ut Plinius. Turpi boa flexilis aluo, Mantuanus. Boa vel Boua (vtrouque enim modo dicitur) serpentis genus est, Perottus. Albertus boæ morsum venenatum & malignum esse scribit, sicut & aliorum draconum: in quo sibi non constat, nisi librariorum lapsus est: paulo ante enim boam de genere draconum tertij ordinis esse dixerat. Venentem autem tertij ordinis statuit, quod minimum sit, & non curandum. Boas anguis Italiæ immensa mole, persequitur greges armentorum & bubalos, & plurimo lacte riguis se vberibus innectit & fugens interimit: atque inde à bouum populatione Boas nomen accepit, Isidorus. Ge. Agricola boam Germanicè *Onse* interpretatur. Boæ (inquit idem) ex natricum sunt genere: aluntur primò (Plinio auctore) bubuli lactis succo: sunt enim nihil aliud quam domesticæ atq; venenaculæ natrices. In Lerna malorum describitur ab eodem sic. *Boa quidem serpens, quem tellus lerna nutrit, Hunc bubulum plures lac esurire docent.* Italicè vocatur serpe de aqua, Dictionar. Italic. ¶ In regno Senegæ miræ magnitudinis absq; pedibus & alis inueniuntur, quales boas esse diximus, Carda. ¶ Boa appellatur morbus papularum, quæ rubent corpora: sambuci ramò verberatur, Plin. Opinor (inquit quidam) morbum esse hætenus incognitum, qui vulgò rubello dicitur. Crurum quoq; tumor viæ labore collectus, boæ appellatur, Festus. Boua siue Boa morbi generis est, cum corpora papularū multitudine rubent, ad similitudinē eorum qui boa serpente scē obturgescunt. Ignorauit hoc Festus Pompeius, qui boam scripsit esse crurum tumorē viæ labore collectum, Perottus: qui papularū, quibus corpus exasperatur & rubet, genera duo describit: et à Græcis hydracia nominari scribit, ab hydro (ut quidam existimant) cuius scus huiusmodi papulas excitet cum tumore. Ebuli folia coguita, & veteri vino imposta, boam sanant, id est turbaentis

De Cæcilia seu Typhlope. A. B. Lib. V. 36

benteis papulas. Boas simum bubulum sanat, vnde & nomen traxere, Plinius. ¶ Est & Boa metreticis nomen apud Athenæum libro 13. Bōa.

DE CECILIA SERPENTE QVAE ET

TYPHLOPS A GRÆCIS DICITVR.

10

TYPHLOPS, quam etiam Typhlinem nominant, & Cophiam, mitrenæ caput habere simile in sermone hominum venit, tum per paruulis oculis esse. Ex his duobus nominibus alterum ex eo traxit, quod non sint ei oculi probe affecti ad videndum. Cophiæ nomen idcirco habet, quod hebetes eidem aures sint, Ælianus. Καὶ ἔτι περὶ τυφλώπιδος ἀπὴ μαντοὶ φορέονται, Nicander in Theriacis. Vbi scholiastæ τυφλώπιδος sunt οἱ καλέμενοι οἱ ἰσθὶ πατῆδρον ἡρεμῶσι. ¶ Typhlones, εἰς ὁ θραῖος, Helychius: haud scio an perperam pro τυφλώπιδος. ¶ Aristoteles τυφλίνας & τυφλίνας ὄφεις appellat. ¶ Καφίας ὄφεις εἰς ὁ κη τυφλίνας, Helychius & Varinus. ¶ Hodie in Græcia vulgo hic serpens adhuc Tephloti & Tefliti vel Tefini vocatur teste Bellonio. ¶ Typhlones Latine Theodorus Gaza veritè Cæciliās. Sic etiam hunc serpentem vocat Columella. Plinius autem lib. 9. cap. 51. Cæcos serpentes appellat. Sunt qui Cæciliam pro Scytale accipiunt, ac vocem Græcam σκυτάλλω apud Dioscoridem Cæciliam Latine vertunt, teste Matthiolo, sed male: siquidem Cæcilia proprie serpens hic dicitur qui Græcis τυφλώπιδος, quoniam cæcus esse perhibetur. ¶ Cerula pro Cæcilia legitur apud Albertum. Cæcilia serpens, vulgo Ceriella, Niphus. Cæcula dicta, eo quod parua sit, & non habeat oculos, Isidorus. ¶ Italicè vocatur bifa orbala. Cæciliam Hetrusci vulgo appellant Lucignola, Matthiolus in Dioscoridem: vbi incertum est, vtrum Cæciliam pro Scytale an pro Typhlope accipiat: quamquam vox à Luce desumpta potius ad Typhlopem quam ad Scytalem referenda videatur. Germanicè Blindenschlycher/Georg. Agricola. Allobrogicè Enuieux, al' anuoilz. Anglicè Slaw worm. Narbonenses hos serpentes vocant Nadels, Iul. Scaliger.

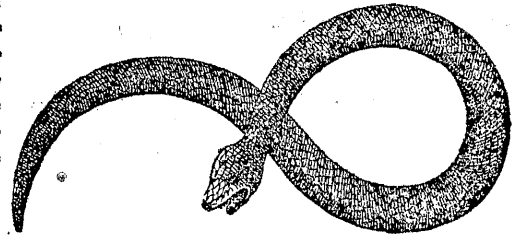
30

¶ Cæcilia serpens paruus non habet oculos, Arnoldus. Cæcilia serpens est, qui à cæcitate meruit nomen, Textor. Per paruulis oculis esse ac male affectis ad videndum ait Ælianus. Cuidam anguim generi nulli nisi quales talpæ oculi sunt, quare Græci τυφλίνας, Theodorus apertissime Cæciliās vocat, Iul. Scaliger. ¶ Chameleonti maxillæ dentibus ferratis supra & infra communiuntur, quales in typhloti serpente videas, Bellonius. ¶ Chaleis colore est serpentis quam Cæciliam nominant, Aristoteles. ¶ Typhlops adeo dura est pelle vix ut tandem secari queat, Ælianus. ¶ Acus piscis habet rimam quandam sub ventre imo, ut Cæciliæ serpentes, Aristoteles. Acus siue belone vnus piscium dehiscente propter multitudinem vtero parit: à partu coalescit vulnus: quod & in cæcis (vel Cæcilijs) serpentibus tradunt, Plinius. ¶ Bellonius agens de Typhle vel Thyphline marina, quam Plinio Spondylem esse dicit, sic ait, Magna est huius cum Thyphlope terrestri (sic enim à Nicandro vocatur, quem etiam Græcum vulgus Thyphlinem nominat) similitudo. Vtraque enim testa contegitur dura, cui natura vtrinque in lateribus rimam fecit cuticularem, contra aliorum naturam, ut eius aluus distendi possit in prægnantibus. Ambæ squamis carent. Marina perfectam magnitudinem assecuta, ad pollicis crassitudinem accedit, &c. Et paulo post. Vnicam tantum in medio ventre rimam ferunt (scilicet marinæ Typhlinæ) cum tamen terrestris duas habeat, in lateribus vnā vtrinque, quæ tam mari quam sceminæ datæ sunt, Hæc Bellonius. Quod autem Typhlem vel Typhlinem ab antiquis propisce nominari scribit, quam verum sit, ipse viderit: Ego Typhlinem inter serpentes tantum nominatum memini, &c. Gesnerus libro de aquatilibus in Acu pisce: qui & alibi sequentem Cæciliæ vel τυφλώπιδος descriptionem manu sua exaratam nobis reliquit. Fuscus est per totum corpus serpens, aut obscure maculosus, cum subruffo exiguo vix notabili: color ad latera magis varius est, & nigricantibus maculis diluta purpura distinctis, tanquam in marmore porphyrite, sed paulo obscurius: venter omnis atro colore saturo nigricat: paulo citra caput tamen color ater desinit: sub capite enim & proxima parte color glaucus est, maculis nigris interceptus: dentes vtrinque in ore minimi, ut vix appareant, καρὰ κερδλοντες, plures inferioris mandibulæ magisq; conspicui quam superioris. Oculi an habeat absolutos digere non possim: erat mortuus quem inspexi, & inferior palpebra omnino obtegebat totum oculum, cuius foramen perquam exiguum ad reliqui corporis analogiam. Lingua bifida, eius extremæ partes eminentes nigricabant, haud scio an similiter in vivo sit. Sed mas ne an foemina fuerit, haud scio.

Onse.

beangels

Effigies quam hic apposuimus, icon est Blindenschlycheri foeminae ut apparet, quae apud nos (inquit Gesner. in quadam charta in qua hic serpens depictus erat) capta est lunio mense, anno 1563. percussa baculo in capite. Dodrantalis tantum erat, per totum vnius fere crassitudinis, vno forte digito in extrema cauda excepto. Nigrior est quam mas, cute nitida splendidaque ceu oleo delibuta. Meatus tranuersus apparebat, quo compresso ceu oua immatura prodibant. Infra ad caudam meatus erat excrementi. Oculorum caua portus quam oculi ipsi apparebant. Dentes cernebantur ut in pictura expressi sunt, nulli autem in utroque in vipera. In capite squama maiuscula paulo quam in reliquo corpore, inque medio duae latiusculae, cum in vipera omnes paruae & aequales ferè sint. Haec Gesnerus.

C. Blindenschlychen (id est, Cæciliae) paritunt viuos foetus ut viperae. Vxor mea inquit se aliquando grauidam baculo percussisse, & mox foetus viuos ex vtero prorepisse, Gesnerus. Typhlops in Græcia tantum est: Cæcilia alia apud nos est, aliquando 40. catulos reperiri in vna, Bellonius.

Morsus eius

D. Cæcilijs serpentibus ciconia mire delectatur, Gasp. Heldelinus. G. Typhlops inter serpentes quorum morsus non est noxtus, numerat Nicander in Theriaca Columella lib. 6. de re rustica, cap. 17. agens de cura bouum, Est etiam, inquit, mortifer ijs serpentis ictus, est & magnorum animalium noxtum virus. Nam & vipera & Cæcilia saepe cum in pascua bos improvide supercubuit, laesita onere morsum imprimit. Et paulo post, Cæciliae morsus tumorem, suppurationemque molitur. Idem facit etiam muris aranei. Sed illius sanatur noxa subula aenea, si locum laesum compungas, cretaque cimolia ex aceto linas, Haec Columella.

Theriacae ex hoc serpente.

¶ Doctor Osualdus apud nos multos curat (à peste scilicet) suis sudatorijs quae parat ex sua theriaca von blindenschlychen, id est, ex cæcilijs, cum aqua theriacali. Redolent aquam vitæ: bis & ter exhibet & multi curantur. Ex epistola cuiusdam ad Gesnerum.

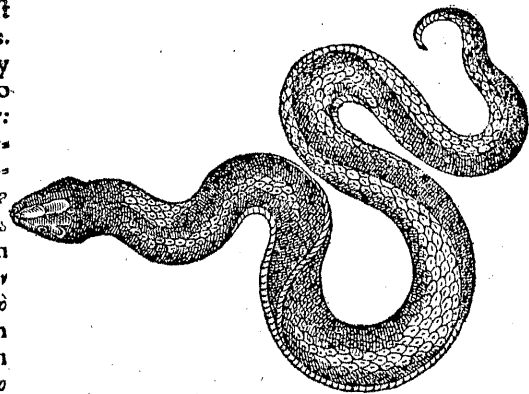
Cæcilia.

Cæcilia parua est & gracilis serpens, nullius prope veneni, Ioh. Rauisius Textor. Fortasse est Typhlops Nicandri quam ἀπύμαντον, id est, sine noxa vocat: ac corrupte Cæcilia pro Cæcilia ab eo dicitur. Quamquam paulo post etiam seorsim Cæciliae mentionem faciat. Non memini tamen legere hoc serpentis nomen apud alium authorem probatum.

DE CENCHRINE SERPENTE QUI ET MILIARIS LATINE DICITUR.

Nomina. Cenchrines. Cenchris. Cenchrus.

Εγγελην vel κερχελην, genus est serpentis & Hydrys, Varinus. Nominatur et à Nicandro et Lycophrone κερχελην. A Luciano et Plinio Cenchris. A Dioscorido κερχελην: quamquam facile κερχελην pro κερχελην à recto κερχελην: vel pro κερχελην, à recto κερχελην, scribi potuit: quorum utrumuis magis probarim: Aegineta qui Dioscoridis verba transcripsit, κερχελην habet. Idem Dioscorides hunc serpentem κερχελην vocat, vbi tamen rursus pro morsu κερχελην, legerim potius κερχελην. Quamuis autem (inquit Matthiolus) Aëtius cenchrum ammoditem appellauit (in nostro codice Cenchriam non Cenchrum vocat Aëtius ammoditem) & acontiam cenchritem; non tamen propterea censendum est, cenchrum Dioscoridis ammoditem aut acontiam esse: quod hic nullam cum illis habeat cognationem aut similitudinem. Ea autem de causa cenchrus dicitur est, quod maculis per quam minimis (ut Lucanus est author) milij magnitudine & colore, vniuersum eius corpus respersum appareat, Haec Matthiolus. Videtur tamen Aëtius acontiam & cenchritem vel cenchrinem pro vno eodemque serpente accipere & ita duas species confundere: nam quod hunc

hunc serpentem milij colorem referre dicit, ad cenchrinem pertinet: quod verò veluti iaculum vibratum corporibus inuolare, ad Acontiam. Cenchrinem autem ab Acontia vel iaculo differre, apparet tum ex ipsis iconibus, tum etiam ex descriptionibus vtriusque à probatis authoribus desumptis. Cenchrines serpentis genus est, quem sic dictum aiunt, vel quod tempore milij appareat, vel quod colore vario sit instar milij, Etymologus. ¶ Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. cap. 44. agit de miliaribus serpentibus, quos milij colorem referre dicit. Capite verò 48. famusum describit, quem Nicolaus Leonicensis & Matthiolus eundem esse cum Cenchrine volunt, ut apparet ex morsus eius symptomatibus, quae cum Cenchrines morsu conueniunt, ut colligere liceat ex Nicandro & Dioscoride. Meminit etiam cap. 46. serpentis Aracis vel Aspidis habentis colores diuersos. Quae autem de eo serpente scribit videntur quoque ad Cenchrinem pertinere, nec rectè ab Auicenna disiuncta esse. Eundem errorè secutus est Albertus, qui hunc serpentem etiam multiplicauit, deceptus nominum varietate. Nam de eo quoque agit primum sub nomine Arachis, deinde sub nomine centris, in quo malè Lucani versum allegat, quem ille non de cenchride sed cenchride potius, id est militari serpente protulit in hunc modum: Et semper recto lapsurus limite cenchris. Deinde sub nomine barbaro saluisius, siue ut apud Auicennam scribitur, Famusus: postremo sub nomine latino miliaris. ¶ Bellonius in singularibus lib. 1. cap. 31. In Lemno (inquit) cenchriti vulgò nominatur serpens, cenchris dicitur antiquis. Apponit & iconem eius, in qua per singulas squamas singula puncta notantur: qualem etiam depingi curauimus. Germanicè nominare licebit em punter schlang ein berg schlang.

Miliaris. Famusus.

Aracis.

Cenchriti.

B.

Hunc serpentem praecipue in Lemno insula & Samo siue Samothracia frequentem esse scribit Nicander. Hodie adhuc in Lemno reperiri testatur Bellonius.

Vbi reperitur.

Cenchrines & maxima magnitudine est, & leonem vocant, siue quod eius squamae varijs maculis distinctae sunt (hoc leonibus non conuenit, nisi forte Libycis, quorum omnia membra nigris floribus cyaneo colore distinctis ornantur (ut refert Aelian.) siue quod cauda erecta se ad pugnam incitat, siue etiam qua leonum more humanum sanguinem exsorbet, Gillius exchoijs Nicandri. ¶ Cenchris crebras habet maculas in milij similitudinem, Textor.

Descriptio.

30

Pluribus ille notis variatam tingitur alium,

Quam paruis cinctus maculis Thebanus Ophites.

Lucanus lib. 9. agens de cenchride. Nicander autem non alium eius modò, sed totum hunc serpentem varium esse canit. In Lemno (inquit) & Samothracia insulis sitis in Thracio sinu, cenchrinem serpentem oblongum reperies, quem leonem varium squamis distinctum appellant: cuius magna est corporis crassities & longitudo.

Δηεις κερχελην (malim per i in secunda) δολιχὸν τέρας, ὄντα λέοντα

Αἰόλον ἀπὸ ἀζαντο περιεπιπὼν φολιδεωσι.

Τὴν πύχτην, μήκός τε πολὺς εἶσιν, malim πολὺ ἄστρον.

40

Haec Nicander. ¶ Cenchrites serpens est magnitudine duorum cubitorum, figura autem crassa in tenuem abeunte, colore viridi (Græcè puto χλωρὸν legi, quod nomen non solum viridem sed etiam luteum colorem significat: milij quidem color non viridis sed luteus est) maxime iuxta alium, ut milium colore referat: vnde & cenchrias, hoc est miliaris appellatur. A iuntiam hunc seipso fortiolem fieri, quum milium floret, Aëtius. Quae autem sequuntur apud eundem, de ratione, qua se ad laedendum instar iaculi vibrat, non proprie ad cenchrinem, sed potius ad Acontiam pertinent: quem cum cenchrine ab Aëtio confundi ante diximus. ¶ Serpentum huius generis (miliarium) color propter citrinitatem suam est quasi color milij, Auicenna. Miliaris res serpentes sunt, quorum color propter citrinitatem est quasi color milij, Syluaticus. Citrini coloris est serpens cenchris, à calore milij sic dicitur, Olaus magnus. Faluisium serpentem etiam discolorum esse dicit Albertus: in quo eum à cenchrine non differre probari potest, siquidè discolor serpens nominatur, quia corpus eius maculis paruis, quae sunt veluti grana milij distinguitur. Eadem ratione idem Albertus Arachin varium esse dicit, nec magnae quantitatis, Nicolaus Leonicensis.

C.

Cenchris serpens est inflexuosus, qui semper iter rectum efficit: de quo Lucanus lib. 9. Et incessus semper recto lapsurus limite cenchris, Isidorus. In maximis caloribus insidias pecori molitur per montes. Caue quantumlibet magno animi robore sis, neue occurras, neue contra hunc pugnes, ne ille te implicatum cauda flagellet, & iugulis vtrinque apertis sanguinem exugat. Quin potius fugias, non tamen recta, sed diuerticulis flexionibusque bestiae cursum retardes. Nam serpentum hoc genus cum recta iter facit velocissimum est: cum autem viam saepius flectit, tardius serpit (propter corporis nimirum longitudinem) Gillius ex Nicandro.

E.

Perit.

Hunc ſerpentem λεόβρα vocant à feritate ſαυτία. In corpora enim ſe vibrat, ſpiris ea inuoluit, verberare caudæ rumpit, adactōq; in clauiculas & thoracem vulnere, ſanguinem exugit, leonino hæc omnia ritu. Theſ.

Conſus ſymptomata.

Natura huius eſt calida, & venenofa valde, ſimilis naturæ viperæ: proinde etiam in ſecundum ſerpentium ordinem refertur, Ardoynus. Ad huius morſum caro putreſcit, ſerpitq; per membra putredō, & hydrops ventrem cū dolore medium circa vmbilicū grauat, Nicander. Cenchri morſum qui viperino ſimilis eſt, putredū vlcus ſequitur. Carnes antea, vt in aqua intercutem, prætumidæ, deſluunt. Lethargo corripuntur, & veterno preſſi ſomnos captant. Eraſiſtratus eos iocinere, in teſtino ieiuno colore conſiſtari author eſt, quippe diſſectis iſtis omnes ferè partes corruptæ reperiuntur. Dioſcorides & Ægineta. Eſt autem ambigua vox, quæ in Dioſcoride vñ legitur, & ieiunium in teſtino ſignificat, in Paulo verò κόλι, quæ veſicam. Vnde dubitū eſt, an de veſica aut ieiuno in teſtino accipiendum ſit, quod tradit Eraſiſtratus. ¶ Ab huius (ſc. cenchritæ vel cenchriæ) morſu omnia quæ de vipera dicta ſunt ſequuntur, atq; etiam grauiora, adeo vt etiam putrefactiones & carniū deſluxus conſequantur: ac grauior item morſus ſitcedat. Cæterum remedia ſimiliter eadem quæ ad viperæ morſum his conducunt, Actius. ¶ Accidunt ei quem mordent, accidentia malarum viperarum; & cura eorum eſt cura illa, Auicenna. Idem de Famulo. Dixerunt morſus eius eſt ſimilis morſui viperarum, ſed accidunt carni eius qui morſus eſt ab eo, corruptio & mollificatio: ſicut accidit ei qui habet hydropiſin, & accidunt ei profunditas ſomni, & obliuio, & argritudines in hepate, & ieiuno & colo. Et ſermonem quidem in hoc ſerpente attuliſecundum exiſtimationem in hoc loco: & fortaſſe non eſt huius ordinis, imò eſt ordinis putrefaciendum. Et cura eius eſt cura viperarum. Idem rurfus de Araci. Quidam dixerunt, quod eſt malignus, interficiens in die ſecundo cum corroſione hepatis & conſtractione in teſtino. Et curatio eius eſt curatio viperarum prauarum: Hæc Auicenna & Albertus. Conſtractio in teſtino (inquit Nicolaus Leoniceus) eſt paſſio, quam vna cum hepatis ſimili affectu fieri inquit Eraſiſtratus in colo & ieiuno in teſtino. Cenchridis morſus vel viperæ venenofus eſt, Olus magnus.

Remedia aduerſus morſum

¶ Morſus ab hac ſerpente auxiliatur lactuca ſimilis (ſc. Ægineta) cum lini ſemine illitus, & ſacureia trita, & ſylueſtris ruta, & ſerpyllum regie in haſtula regia drachmis, & tribus vini cyathis (ſerpyllum cum haſtula regia laugatur) ſimiliter verò data protinus centaurij radicis drachmæ duæ cum ternis vini cyathis aut artemiſie radicis ſimiliter. Item cardamomum (Ægineta κόρδαμον habet, id eſt naſturtium) & gentiana (potu educunt, Ægineta) Dioſcorides. Serpyllum ſylueſtræ pinguius voluntarium, & candidioribus folijs ramifq; aduerſus ſerpentes eſt: maximè cenchrin & ſcolopendras terreſtres ac marinas, & ſcorpiones, decoctis in vino ramis folijsq; fugat & odore omnes ſi vratur, Plinius. ſeſamum conſert morſui ſerpentis lenticularis, Auicenna. Vbi ſerpentem lenticularem exiſtimo vocari miliarem: niſi acontiam intelligere malis, qui maculis lenti ſimilibus diſtinguitur, vt vult Bellonius. Et multos acontiam cum cenchrine ſeu militari confundere diximus.

Etymologia.

Κεγχρίνης, κένχρης & κεγχρίτης ſeu κεγχρίτης ἀπὸ τῆς κένχρης dicitur, quod milium ſignificat: quia vti iam dictum eſt, hic ſerpens quibuſdam notis inſtar milij per totum corpus diſtinctus eſt. Eadem de cauſa etiam miliaris dicitur.

Homonyma.

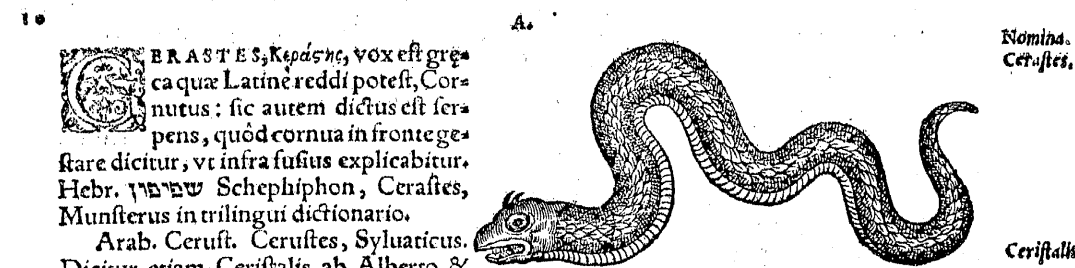
Cenchris & cenchrynes apud Suidam & Varinum. Item cenchreis apud Suidam in voce αμύλονχ. auis etiam dicitur, quæ aliter tinnunculus vocatur. Vide in Auium hiſtoria, philoſophiam de tinnunculo. ¶ Eſt etiã gemma cenchrites milij granis velut ſparſis, Plinius libro triceſimo ſeptimo, capite vndecimo. Item cenchros adamantis genus milij magnitudine, Idem. ¶ Cenchritæ ab Oppiano libro tertio de aucupio dicuntur aues quas anſerum generi annumerat; dictæq; videntur quod κένχρη, id eſt milio inſeſcentur. Miliarias quafdam aues etiam vocat Varro de lingua latina, à cibo ſcilicet, quod milio ſiant pingues. ¶ Eſt & Cenchrias, id eſt miliaris, genus vlcis herpetis à ſimilitudine quam habet cum granis milij dicti, quod iſtorum inſtar exiguis puſtulis exaſperetur. ¶ Viſuntur in oculis quandoque & minutiores quidam velut calculi: eos ob milij quafdam imaginem Cenchros dicunt Græci, Cœlius.

Serpa ſerena vulgò in Sicilia

IN SICILIA audio reperiri ſerpentem, qui vulgò dicatur ſerpa ſerena: qui an Cenchris veterum ſit, conſiderandum eſt. Accedit enim nomen ſeræ, & longitudo & craſſities corporis. Eum

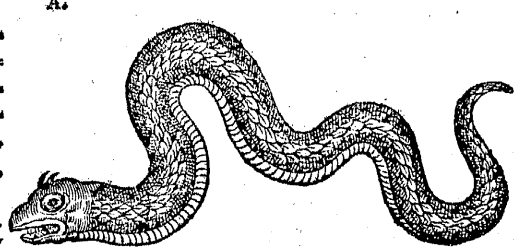
ris. Eum Hieronymus Maſſarius Vicentinus, medicus ~~omnino~~, his verbis mihi deſcripſit. Serpa ſerena eſt ſerpens venenofus, albus vel potius ſubalbidus, in Sicilia frequens, longitudinis aliquando corporis humani & craſſitudinis brachij circa carpum, Geſnerus. Alij ſunt apud Iſidorum Syrenæ ſerpentes in Arabia alati, de quibus inter ſerpentes alatos poſt draconis hiſtoriam diximus.

DE CERASTE.

10

CERASTES, Κεράσθης, vox eſt græca quæ Latine reddi poteſt, Cornutus: ſic autem dictus eſt ſerpens, quod cornua in fronte gerere dicitur, vt infra ſuſius explicabitur. Hebr. שֶׁפִּיפּוֹן Schephiphon, Cerastes, Munſterus in trilingui dictionario. Arab. Ceruſt. Ceruſtes, Syluaticus.

Nomina. Cerastes.

Cerastalis.

20

Dicitur etiam Ceriſtalis ab Alberto & Olao Magno. Ceraſta, vocabulo in ceriſtali ſeorſim agere tanquam de duobus ſerpentum generibus, ſed vt oſtendit Nicolaus Leoniceus libro de diſſide & alijs ſerpentibus, ſatis apparet vnum idemq; eſſe genus, tum ex ſignis vtriuſq; morſum ſequentibus quæ eadem ſunt, tum ex eo quod Græci qui de ceraſte ſcripſerunt, nullam ceriſtalis mentionem faciunt. Semeſion verò quem Albertus ſecutus eſt, de ceriſtali tantum agit, ceraſta non meminit. Vnde conſeji poteſt, quid errandi occaſionē præbuerit Alberto: nempe quia ſeorſim apud Plinium & Solinum & alios græcos vel latinus authores de ceraſte legerat: ſeorſim autem de ceriſtali apud Semeſionem, hæc tantum in nominibus diuerſitatem attendens, incidit in errorem, putans eam quæ fuit in vocabulis ſolum, eſſe etiam in re ipſa diſſerentiam. Auicenna meminit etiam ceriſtalis ſerpentis, vel vt in impreſſis quibuſdam legitur triſcalis, vel vt legit Nicol. Leoniceus, ſiſtalis, cui etiam eadem ferè morſus ſigna tribuit quæ cornutæ, quæq; alijs ceraſtæ tribuunt. Vnde Nicolaus Leoniceus eadem eſſe cum ceriſtali & ceraſte ſerpentis ſpeciem exiſtimat. Vide plura apud eundem Leoniceum loco antea citato. Κεράσθης ἴδιος ὄφις. Heſych. Apud Italos ceraſtes adhuc nomen ſeruat, German. ein gehörnte ſchlang. Gall. Vnc ceraſte on ſerpent cornu.

Cristalis.

Sirtalis.

30

Ceraſten omnes ferè authores tum Græci tum Latini inter viperæ ſpecies numerant. Albertus tamen cornutam aſpidem vocat. Et videntur reliqui Arabes hanc ſerpentis ſpeciem ſub aſpidis genere comprehendere. Paulus Ægineta de aſpide & ceraſte in vno eodemq; capite agit, quali ſimiles eſſent ſpecies. Albertus in ſuper ſcribit, Solinum dicere, quod aſpidis cornibus impetunt homines: ſed hoc non eſſe probabile. Nicander verò negat aſpides habere cornua, ſed quofdam veluti callos in fronte circa ſupercilia prominentes, propter quos videntur eorum oculi in quadam cauitate reconditi, Nic. Leoniceus.

Ceraſte an ſint de vipere vel aſpidis genere.

40

Africa ceraſtis abundat, Lucianus in diſſidibus. Loca Libyæ mediterranea arenarum cum multis referta, quo plus vitæ neceſſarijs carēt, eò varijs magnifq; ſerpentibus, ijs præfertim quos ceraſtas vocant, quorum morſus lethales habentur, ſunt fertilia. Ferunt hos quondam ſerpentes in Ægyptum tranſmigrantes magnam regionis partem inhabitabilem reddidiſſe, Diodorus Siculus.

Vbi reperiantur.

50

Ceraſtes ſerpens ſerum animal, colore album, &c. Ælianus. Nunc potes actutum inſidiatoremq; ceraſten Noſcere, vipereum veluti genus, huic quia diſpar Non is corpus habet, ſed quatuor aut duo profert Cornua, cum mutila videatur vipera fronte. Squalidus albenſi color eſt, &c. Nicander in Ther.

Forme deſcriptio.

60

Ceraſtes magnitudine cubitalis eſt, longiſſimus cubitorum eſt duorum, corpore verò arenoſtr eſt, & iuxta caudam deſquamatus: eminentias habet in capite duas, cornuum ſimilitudine. Partes verò circa ventrem ex ordine ſquamis obſitæ ſunt, quapropter in ſerpendo ſonum ſibilo ſimilem edit, Actius. Ceraſta colorem arenæ ſimilem habent, qua ex re à paucis interno cunatur, ita coloris errore ſeducti quidam, pedibus illos conculcantes, vitæ periculum addeunt. Dic

dorus Siculus. Est cubitali longitudine, longissimus duorum cubitorum, colore cinereo, qualis omano est leproforum, Greuinus. Cornuta est genus furdorum, cuius longitudo est ab vno cubito vsq; ad duos, & sunt super caput eius duæ eminentiæ, sicut duo cornua; & color corporis eius est color cineris (color rubeus, Albertus) & venter eius est sicut squamæ ficcæ, duræ, quæ frident super terram cum strepitu, Auicenna, Albertus. Est & de eis genus quod nominatur paruum (vel curtum seu recuruum) propterea quod cornua eius sunt breuia, aut iam ceciderunt cornua eius, & est etiam minus & breuius, maxillas autem respectu aliorum grandiores habet, & ob id maxillare dicitur, Auicenna. Cerastes fraudulenta, viperæ non valde dissimilis, interdum quatuor interdum duobus cornibus esse videtur; squamis horret, eius color exalbescit, Gilius. Cerastris corpore aiunt eminere cornicula sæpe quadrigemina, quorum motu reliquo corpore occultato sollicitent ad se aues; Plinius. Cerastræ præferunt quadrigemina cornua, quorum ostentatione veluti esca illico sollicitatas aues perimunt, Solinus. Cornua cochleis ad prætentandum iter; id est carnosæ corporea hæc sunt vt cerastris, Plinius. Gemina supra frontem gerit cornua cochleæ cornibus similia, non similiter tamen atq; illius tenera, Ælianus, Volateranus. Cerastes serpens dicitur eò quod in capite cornua habeat similia arietum, Isidorus. Cerastes serpens est octo cornua in capite habens, ex quibus fieri solent manubria cultellorum ad mensas imperatorum: quia sudore produnt venenum appositum. Ex libro de nat. rerum. Cerastræ duas paruas eminentias supra oculos habet, quæ sunt instar granorum hordei, duocq; cornicula referunt. Quemadmodum autem inter auctores, qui sese mutuo sequuntur, posteriores priorum errores suscipiunt, ita Solinus verba Plinij secutus, perperam scripsit cerastras octo cornua præferre. Contrarium enim experti sumus, Bellonius. Dentis viperæ dentibus similes habet eiusdemq; formæ, Idem. Dentis eius sunt æquales non recurui, Auicenna. Cerastræ serpens paruos habet pro spinis in corpore cartilagines, vnde corpus huius magis flexile quam aliorum serpentium. Scincus lineis quibusdam puniceis in dorso transfuersis, vt cerastræ, distinguitur, Bellonius. Viperæ & cerastræ Ægyptiacæ pellem habent facile cedentem, quod experientia comperi. Cum enim pellem eis detraxissem, ac stramine repleuissem, duplo crassior erat quam ipsa fera naturalis. Quod ijs quæ alijs in locis reperiuntur non accidit, Idem.

Allati sunt ex Alkairo in Turchia tres serpentes ad nobilem quendam Venetum, qui diligentissimè in vitro magno & harena prope focum seruantur. Horum imagines cum mittere non possim, accipe eam quam potui ex solo intuitu descriptionem habere. Tres numero erant, quorum vnus ferme erat triplo reliquis maior, isq; scemina, quæ tum forte quatuor aut quinque oua in ipsa arena edidit, magnitudine ferè oui columbacei, longitudo erat trium pedum, crassitudo ferè brachij, caput duos digitos latum idq; compressum, oculorum pupilla nigra, reliqua parte alba, ex quorum cilijs vtrinque prominabant cornicula duo breuia non carnea, vt in quibusdam alijs, sed verè cornea. Collo erat pro corporis magnitudine tenuissimo & satis longo. Torus parte superiore tectus erat squamis cinereis suprema squamarum parte nigricantibus, cauda in extremo extenuata & subfusca. Reliquis eadem forma, nisi quod cornua adhuc non extabant. Dixerunt filios esse istius maioris, Iohannes Fauconerus Anglus in epistola ad Gesnerum. Gesnerus autem Gesnerus hos serpentes fuisse cerastras, cuius opinionem ipsa descriptio conueniens in multis cum superioribus cerastræ descriptionibus ex varijs authoribus adductis confirmat.

Plurimum mansio eius est in locis arenosis, Auicenna. Secundum vias vt prætereuntibus moliat in insidijs, iacet, Gyllius. Bibulis sub arenis, vel qua facta rotis via longa sub scrobe dormit, Nicander.

*Ex ijs alter echis velocibus obuia spinis
Recto terga tibi prolixus tramite ducit,
Sed medio diffusus hic (cerastræ) se corpore voluit
Curuum errans per iter resonantibus aspera squamis.
Qualiter equoreo longissima gurgite nauis,
Quam violentus agit nunc huc, nunc Aphricus illuc,
Pellitur, & laterum gembunda fragore suorum
Extra sulcandas sinuos fluctuat vndas.* Nicander in Ther.

In serpendo sonum sibilo similem edit, per obliquum autem non recta prorepat, Aetius. Viperæ quidem recta celeriter obuio appetit; contra cerastræ diuerticulis, serpendiq; flexionibus cum sonitu gradum faciens, impetum facit, Gyllius. Est flexuosus plus quam alij serpentes, ita vt spinam non habere videatur, Isidorus.

Spinam, vagi torquente Cerastræ. Lucanus lib. 9

Hæmorrhoidem cum calcaisset Menelai gubernator Canobus, morsu impacto interiit. Id conspicata Helena, & indigne ferens, spinam hæmorrhoidis per fregit; vnde factum, vt hoc genus & Cerastræ spina conuisantur diffracta, Coelius ex Nicandro. Cerastræ & viperæ inter omnia serpentum genera potu durissimè carere possunt, Bellonius.

Cerastræ

De Cerastræ cornibus.

vbi lateant.

incessus.

Cerastræ sicut & viperæ viuos foetus in lucè edunt, quod & facit Salamandra, Bellonius. Partus Complurium scripta mihi modicè placent, qui eo tantum nomine viperam à cæteris serpentibus distinguere solent quod animal pariat. Id enim cerastræ quoq; vsuuenire certum est, Brod.

Cerastræ cornuum ostentatione veluti esca illico sollicitatas aues perimunt; nam reliqua corporis de industria arenis contegunt, nec vllum indicium sui præbent, nisi ex ea parte, qua inuitatis dolo partibus necem præpetum aucupentur, Solinus. Sunt illi quadrigemina cornicula, quorum ostentatione veluti esca illiciens sollicitata animalia perimit. Totum enim corpus arenis tegit, nec vllum indicium sui præbet, nisi ex ea parte, qua inuitatas aues vel animalia capit, Isidorus.

*Crinalem attollunt squamma stridore Cerastræ
Bis gemino cornu, quo capit hæc volucres.*

Longè alia ratione in cæteros Libycos homines ac erga nuncupatos Pysillos cerastræ afficiuntur; illis enim infesti sunt, cum his scedere deuiantur pacemq; seruant. Enimvero Pysillorum gens ab eis si mordetur, non modò non sentit morsum, sed eos etiam qui in id mali inciderint, facillimè sanat, si priusquam totum veneno corpus imbutum sit, ex ipsis quispiam vel accersitus, vel sua sponte veniens, os aqua colluerit, illiusq; manus, qui morsus sit, abluerit, ex veneno statim tum conualefcit, tum ab omni malo liberatur. Libyci autem homines aiunt, virum cui sua vxor venierit in suspicionem adulterij, quicq; ex ea susceptos liberos adulterino sanguine naros suspicetur, experimenti causa in dolium cerastrarum plenum infantem puerum conijcere, sicq; abijciendo tanquam artificem aurum igni, ingenuitatem pueruli experiri. Cerastras protinus insultare acerbosq; fieri, innatum malum pueri minitantes, eos vt puer attingit remollescere; vnde Libycus ille se legitimum patrem agnoscit. Cum serpentium tum phalangiorum hostes cerastræ habentur. Hæc verò si Afri comminiscuntur, non tme sed semetipsos fallunt, Ælianus. Accipitres ab Ægyptijs coluntur, quod admodum profunt ad scorpiones cerastræq; & parua animalia quæ morsu nocent delenda, Diodorus Siculus. Cerastris natura est in cellu calida & maximè venenosa, Ardoynus.

A Cerastræ percussus locus attollitur cum duritia pustulosus. E plaga sanies profluit modò atra modò pallidior, & porraceo colore, Ægineta) sed toto concretu varicosus intumescit; genitale intenditur, mens labat, oculorum caligo exoritur; deniq; rigore neruorum distenti commoriuntur, Dioscorides, Ægineta. Si feriat Cerastræ locus attollitur & induratur, pustulis scætet, varia inde sanies, modò nigricans, modò lutea, fertur, sed coalitu toto pallens; subruffescit, ijs genitale tenditur, excessus mentis eos excipit; caligant oculi; tandem distentione rigoreq; neruorum conuulsi commoriantur, Aetius. Cæterum percussis ab eo eleuatio ac tumor plagæ capitis clauis similitudine insurgit, & sanies profluit vini colore aut nigricans, & maximè per ambitum, velut in cruentatis ac fugillatis alijs fieri consuevit. Reliqua item quæ in viperæ morsu dicta sunt, etiam his succedunt cum intensione vehementiori. Vt plurimum verò vsq; ad nonum diem supersunt, Aetius.

*Is si forte grauem serpens impresserit ictum,
Fit similis clauo tumor, obscuræq; leuatur
Pustula, & afflicta non magnum parte dolorem
Exagitant, verum tristis magis inguina tentat,
Atque ambos poplites labor, & pallente colore
Exanimis fractisq; sarbiscens viribus ager
Conspicitur, ter tresq; dies superum æthera cernit,
Rareq; conceptam fugit hoc ex vulnere mortem.* Nicander in Theriacis.

Sentitur in locis morsus quasi acus aut clauis infixi in eis. Et dixerunt quod continuatur corpori eius grauitas maxima, & inflantur labia (alijs palpebræ) eius, & accidunt ei vertigo, & tebrofitas oculorum & destruitur ratio, Auicenna, qui Nicandrum male intellexisse videtur; cum dicit morsum cerastræ sentiri tanquam acum vel clauum infixum: cum Nicander tantum dicat tumorem clauo similem in loco morsus eleuari, morsum autem non ita magnum inferre dolorem asserat: quod profecto fieri nõ posset, si similis esset illi, in quo quis in membro clauum veluti infixum habere credit, Greuinus. Serpentium quicumq; vel in cauda vngulam, vel in fronte cornu habent, immodicè sicci sunt, atq; ideo perniciosissimi, Cardanus.

Si Cerastræ percussus, cita partis amputatio suffragatur: quare sine mora istam partem amputare aut scalpro confestim circuncidere, & ijs similia prosequi oportet. Vrentia insuper reliquis admouenda: siquidem virus hoc veneno basilisci simile est, Dioscorides. His membri affecti mutilatio mox à morsu facta succurrit; eoq; sine mora, si fieri potest, præcidendum est; & in his & propinquis partibus omnem carnem circumsecare statim, & radicibus vsq; ad os excidere oportet: deinde reliquæ ferro cadenti exiccandæ sunt. Etenim horum virus, sicut & basilis

lisci, taurino sanguine similiter celerrime sanguinem in arterijs ac spiritum coagulat, P. Ægine ra. Cui & consentit Actuarius. Remedia eadem qua moris a vipera conferunt, Aetius.

Medicamenta
fortis super vul
nus imponen
da.

¶ E serpentibus contra cerastas validissima est fax aceti cum polenta, Plinius. ¶ Anagal lidis folia cerastæ serpentis ictibus summe auxiliatur, Aetius. ¶ Imponendum super vulnus ca prinum sterces ex aceto coctum, Celsus. ¶ Ponatur super morsum cepe tritum cum aceto. Auicenna. ¶ Cedria cerastæ morsibus cum sale imposita subuenit, Dioscorides. Ex cedro fit em plastrum super morsum serpentis habentis cornua, Auicenna. ¶ Hordeacea farina ex aceto cocta, Celsus. ¶ Nepeta cum sale contrita, melle adiecto, Idem. ¶ Picis natura aduersatur priu atim cerastæ morsibus cum polenta, Plinius. ¶ Ruta ex aceto cocta, Celsus. ¶ Sal prodest contra cerasten cum origano aut cedria aut pice aut melle, Plinius, Dioscorides. Ponatur super morsum sal tritus confectus cum alkitran, Auicenna. ¶ Sesamum cerastæ morsibus medetur, Dioscorides. Sesamum confert morsui serpentum cornuorum, Auicenna. Vetus interpres ha bet, canis rabiosi & serpentis lenticularis.

Medicamenta
intra corpus
sumenda.

¶ Si Cerastes aut Dipfas, aut Hæmorrhoids percussit, asphodeli, quod Ægyptiæ fabæ ma gnitudinem æquet, arefactum, in duas portiones diuidendum est, sic vt ei rutæ paulum adijcia tur. Trifolium quoq; & mentastrum, & cum aceto panaces æque proficiunt; costumq; & casia, & cinamomum recte per potionem assumuntur, Celsus. ¶ Quod ei appropriatur, est vt in po tu detur semen raphani cum vino: & proprie quando euomit cum eo, & cum euomuerit, con fert ei cyminum Indum: & sisamum confert ei iterum quem momordit, cum vino: & castoreum cum vino: & calamentum campestre cum vino: & semen raphani est mirabilis iuuamenti in eo, Auicenna. ¶ Raphani semen contra cerastis morsum, potum ex vino auxilio est, Dioscori des. ¶ Est cumino simillimum quod Græci vocant ammi: quidam verò Æthiopicum cumi num id esse existimant. Hippocrates regiū appellat: cum lini semine scorpionum ictus in vi no potum drachmis duabus mitigat: priuatimq; cerastarum cum pari portione myrrhæ, Plin. Castoris testes auxiliantur aduersus Cerasten & Presteras, cum panace aut ruta ex vino, Idem. ¶ Sunt & feruatis piscibus medicina: salsamentorumq; cibus prodest a serpente percussis, & contra bestiarum ictus, mero subinde hauisto, ita vt ad vesperam cibus vomitione reddatur: pe culiariter a chalcide, ceraste, aut quas sepas vocant, aut elape dipsadæue percussis, Idem.

De Psyllis opo
ferentibus ijs
qui a Cerastis
morfi fuerunt.

¶ Callias libro decimo historiae quam conscripsit de Syracusano Agathocle, Cerastas inquit, pestiferum morsum infligere solere, & bestias ratione carentes & homines interficere, nisi Liby cus vir natione Psyllus ad curandum accesserit. Hic sane siue euocatus, siue fortuito aduenerit, & plagam adhuc tolerabiliter dolentem viderit, se iam saluam ictui morsuue inspuens dolo rem mitigat & perstringit: sin percussum offenderit, ægerinè dolentem, intra dentes permul tam aquam haurit, & os suum primo ex ea colluit, post verò eam in poculum iniectam vulne rato exorbendam tradit. Quod si veneni acerbitas acrius furalescit, hic agrotanti nudo nudus accumbit, & proprio suo corpore morbi vim frangit, & malo hominem liberat. Hoc ita se habe re idoneus testis etiam Nicander Colophonius fuerit: cuius versus ascribam;

Audui Libycos Psyllos quos aspexit Syrtis
Serpentumq; ferax parvis alit populos,
Non idlu insidiam dico, morsuuo venenum
Ledere: quin læsis ferre ex opem reliquis,
Non vi radicem, propria sed corpore iuncto.

Et quæ sequuntur.

Hæc Ælianus, quem versus illos Nicandri citatos desumpsisse oportet ex libro aliquo, quo his temporibus caremus. Neq; enim in ijs libris Nicandri qui extant reperiri existimo.

H.

Etymologia.

Cerastes, serpens dictus eo quod in capite cornua habeat similia arietum. Κέρατα enim Græ ci cornua dicunt, Isidorus. ¶ Cerastes autem ab authoribus in viroq; genere, id est & masculi no & fœminino sumitur. Libycæ membrana Cerastæ, Lucan. lib. 6. Spinaq; rari torquente Cerastæ, Idem.

Homonyma.

Κεραϊσῆς, κομήτης, ἀλιεύς, πολεμικός, εἶδος ὄφιος, καὶ ὀκέρατα ἔχων, Hesychius. ¶ Cerastes cer uie epitheton, quod cornutus sit vel magnis cornibus præditus. Aristophanis Scholiastes. ¶ Vermium qui ficorum proprii sunt, alij ex ipsis nascuntur arboribus: alios parit qui voca tur cerastes. Omnes tamen in cerasten figurantur. Sonum edunt ceu paruuli stridoris, Theo phrastus & Plinius.

Epitheta.

Cerastes Libycus, vagus, Lucanus. Anhelans, Textor. Crinalis, Status; Crinalem atrollit longo stridore Cerasten.

Astutus, Insidiator, Interpres Nicandri. Infestus Cerastes, Galeni interpres. Ceraste σκολιοπλαγίς. et dicuntur a Nicandro: Qui & κεράς λι, ὀλοέντα appellat, hoc est insidiatorem; eo quod in ro tarum vestigijs delitescens, obuium quenc; inuadit, vt annotat Scholiastes.

Cerastes

Cerastes pater fuit Pausaniæ, Iosphus. ¶ Amathuntis oppidi in Cypro incolæ olim Cera stæ dicti sunt: Gemino quibus aspera cornu Frons erat. Vnde etiam nomen traxere Cerastæ, Ouidius. Hi cum soliti essent in ara Iouis aduenas immolare, Venus eorum crudelitate offensa, in boues eos vertit, qui à magnitudine cornuum Cerustæ apud Salaminios sunt nominati. Vide Ouidium Metam. 10. Propter hos Cerastes volunt quidam Cyprum Cerastian fuisse dictam, quòd eam aliquando hi homines cornibus insignes tenuissent. Cerastiam dici Cyprum, Xenagoras prodidit, ὃς τὸ ἔχειν πορδαὶς ἔλεγε, id est, quia supercilij (vel promontorij) abundet multis, quæ inquit cerata vocant. Etiam si me non fallit esse qui sic opinentur dici, quia inibi vi ferentur cornibus homines insignes, Cœlius. ¶ Cerastæ insulæ sunt in latere Arabia: prop è

Nomina pro
pria huius ser
pentis assignat.

10 Syenem, quæ in fine est Æthiopiæ, Plinius.

Circa Thebas Ægyptias sunt sacri serpentes, nihil omnino hominibus noxi, pusillo corpo re, binis præditi cornibus, quos defunctos in Iouis æde sepeliunt: huic enim Deo sacros illos esse prædicant, Herodotus. Angues, Thebanos perhibent Ægyptij habere cornua, Aristot.

Angues Thea
bani cornuti
sacri.

DE CERISTALI, TRISCALI
CRISTALI VEL SIRTALI.

20

ERISTALIM Alberti, & Cristalim, seu Sirtalim vt legit Nicolaus Leoncentus, Auicennæ, (Triscalis enim corruptè pro Cristalis legi in impressis quibusdam codi cibus existimo) eandem esse serpentis speciem cum Ceraſte, diximus antea in historia Cerastis a. Quia tamen & Auicenna & Albertus hunc serpentem à cornuta aspide, quæ proculdubio Ceraſte gracorum est, distinguunt, adijciemus hic quid vterque de eo scri bat: vt facta collatione eorum quæ de hoc Ceristali seu Cristali vel Sirtali scribunt, cum ijs quæ de Ceraſte dicta sunt, quibus melius agnoscere possit, hunc eundem esse cum Ceraſte.

Serpens Triscalis (Cristalis vel Sirtalis legendum puto,) narratum est de hoc, quòd eius accidentia similia sunt accidentibus viperarum, verum sunt cum inflatione loci morsus, & ve sicis, & duricie apparente, & cursu humiditatis sanguinæ, nigræ ex illo loco: & accidunt ei alteratio rationis, & tenebrositas visus, & spasmus mortificans. Et cura eius est cura viperarum. Et ego quidem dixi hunc serpentem in hoc loco existimatiuè: & non nosco eum, neq; ordi nem eius, neq; ipsius genus cum verificatione, & neque scio an iste sit in iteratione an non. Auicenna. Gelsnerus dubitanter ascripsit an Dryinus? nam accidentia eadem sunt ex morsu, quam viperarum. Cristalis est serpens de genere viperarum, & secundi ordinis, & est cinereus duorum cubitorum. In loco morsus accidit inflatio, & vesicæ duritia, apparent & fluxus hu miditatis sanguinæ nigræ ex loco morsus, & patitur læsus alienationem rationis, & tenebro sitatem visus, & spasmus mortificantem. Albertus. Cinet ei coloris est aspis & Cristalis secun dum Albertum, aliàs Cristalis de genere viperarum, longitudinis duorum cubitorum, qui mor su suo alienat sensum & rationem, caliginem oculis inducit, & spasmus mortificantem, Olaus Magnus. De hoc scribit Ardoynus lib. 6. cap. 15. sub nomine Teristali, ex Auicenna tantum. Addit verò de hoc nihil specialiter scribi ab authoribus.

40

Chelydrus serpens est idem cum Hydro. Itaque eius historia post in hydro à nobis describetur.

Chelydrus serpens est idem cum Hydro. Itaque eius historia post in hydro à nobis describetur.

g 4

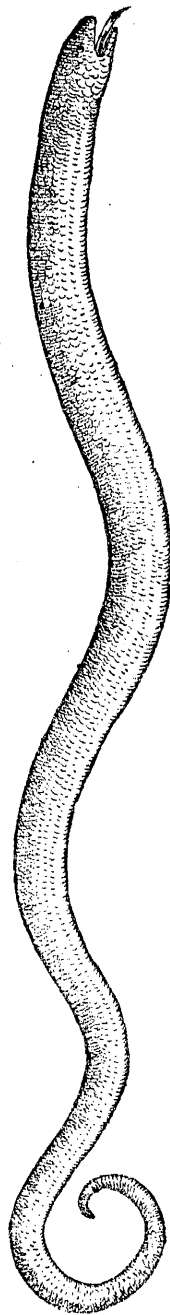
COLVBROVVM etiam si veteres videantur aliquando pro serpente in genere nominare, aliàs tamen speciem peculiarem hoc nomine denotant, vt ex sequentibus testimonijs patet: Gaza pro aquatico accepisse videtur. nam cum Theophrastus historiarum plantarum 2.6. scribat hydrium stagnis exiccatis marcescere: ipse pro hydro colubrum transfudit. Deceptus est autem forte Gaza, non intellectis Plinij verbis: Coluber enim (inquit Plinius) est in aqua viuens, &c. vbi certè colubri nomen tanquam generis, non tanquam speciei posuit. Et alibi, Enhydrius vocatur à Græcis, coluber in aquis viuens. Vuottonus etiam vir nostro seculo in Anglia eruditus, de colubro inter aquaticos serpentes agit: & colubri nomine pro genere quosdam abuti scribit. Certè viri eruditi pro communi Græco serpentium nomine ὄφις, colubrum aliquando reddunt Latine. Erasmus Rot. & alij.

Disce & odoratam stabulis accendere cedrum,
Galbanoq; agitare graues nidore chelydros.
Sæpe sub immotis præsepibus, aut mala tactu
Vipera delinuit: calumq; exterrita fugit.
Aut tecto assuetus coluber succedere, & vmbrae,
Pestis acerba boum, pecoriq; aspergere virus,
Fouit humum, cape saxa manu, cape robora pastor:
Tollentemq; minas, & sibilat colla tumens
Dei ce. iamq; fuga timidum caput abdidit alæ:
Cum mediæ nexu, extremaq; agmina caudæ
Soluuntur, rardosq; trahit iuuus vltimus orbes,
E& etiam ille malus Calabris in saltibus anguis, &c.

Vergil. tertio Georg. vbi colubrum videtur speciem serpentis facere, eam quam nos infra orophiam & myagram nominabimus: eamq; ab alijs speciebus, chelydro, vipera & chersydro, (quem anguem in salibus Calabriæ nominat ac describit in sequentibus,) distinguit. In anserum struendis cellis seruanda sunt eadem quæ in alijs generibus pullorum, ne coluber, ne vipera, felesq; aut etiam mustela possit aspirare. Iecur aquatici colubri, item hydri tritum potumq; calculosis prodest, Plinius: ac si coluber aquaticus alius quam hydrius esset: ego non separarim. Coluber ab eo dictus est, quod colat vmbra (quasi ad hoc alluserit poeta iam recitato carmine, Aut tecto assuetus coluber succedere, & vmbrae:) vel quod in lubricos tractus flexibus sinuosis labatur. nam lubricum dicitur, quicquid labitur dum tenetur, vt piscis, serpens, lïdorus. Gelenius noster Latinum nomen deducit à Græco κολύβουρος: quod vbi ipse legerit nescio, ego neq; apud auctores, neq; apud grammaticos reperire memini, significat autem mutilum cauda. Quod si de origine huius vocabuli diuinandum est, à chelydro vel chersydro, non magna literarum mutatione, colubrum aliquis deduxerit, etsi pro vocabulo vel communi, vt dictum est, vel speciei diuersæ à Latinis plerumq; vsurpetur. Domestici quidem angues, sæpe caudis per homines mutilatis reperiuntur, ac viuunt, potius quam syluestres. Coluber à Scopapa Italicè redditur lo scorzone, scorsoni, colubra, la scorzonara, la scorsona. Galli coleuvre, Hispani culébra proferunt. Νερόφις Græcè hodie vulgò dictus serpens, ab aliquibus coluber vertitur. Coluber, gen. mascul. est: quandoq; foemininū etiam colubra in vsu est.

Lucilius Satyr. lib. 20. Iam dirumpitur medius, iam vt Marsus colubras, Dirumpit cantu, venas cum extenderit omnes. Turpilius Leucadia, Arripuit colubram mordicus. Varro Eudæ monibus, Quid dubitatis vtrum nunc sitis cercopitheci, an colubræ, an belluæ? Notauit hæc Non. Marcell. ego Horatium quoq; Vergil. & Corn. Celf. scem. gen. colubrā dixisse obseruauit.

Coluber longus est vt anguilla, Obscurus. Colubros virides Horatius dixit: longos, Virgilius: variæ cum dente colubræ, Ouidius. Linguis micat ore trifidus, Vergilius de colubro. Columella hirtum colubrum cognominat, nimirum à squamarum asperitate. Ægyptij de colubris Thebanis perhibent, quasi aliquod illis vestigium cornus extuberet, Aristoteles. Vide in Ceraсте.

10
20
30
40
50

Grammatici quidam colubrum scribunt vmbra nemorum incolere, alludentes ad etymologiam. Vergilius non nemorum, sed simpliciter vmbra, eum subire canit, Aut tecto assuetus coluber succedere & vmbrae. Coluber etiam calidior multis degit in vmbra, & accedit sæpe ad aquas, vt se refrigeret & deponat venenum, Ferdinandus Ponzettus. Cum omnis serpens, tum coluber speciatim, per foramen transiens senectutem exiit: sed ieiunio prius carnes attenuat, vt facilius transeat. Tortuose incedit & sibilat, Obscurus.

Qualis vbi in lucem coluber mala gramina pastus, Lubrica conuoluit sublato pectora terga
Frigida sub terra tumidum quem bruma segebat: Arduus ad solem, & linguis micat ore trifidus,
Nunc positus nouus exuijs, nitidusq; iuuenta, Vergilius Æneid. 2.

Est autem comparatio sumpta ex Homeri Iliad. x. vt Macrobius annotat lib. 5. cap. 6. Saturnal. Ως δὲ σποδίων ὄφις ὄφεις ἔσται ἀδρα ἰδύνησι, &c.

Hirtus & vt coluber nodoso gramine reclusus Ventre cabat flexo, semper collectus in orbem, Columel. D.

Coluber (vt scribitur in epistolis D. Hieronymi) bibiturus venenum prius euomit, ne ipse suum cum aqua exhauriat. Nudum hominem timet, operimentis indutum persequitur, Cælius Rhod. Bufo quandoq; cum colubro, vel etiam cum serpente prælium subit, Phyllogogus. Optima vinentis satio est, cum vere rubenti. Candida venit auis, longis inuisa colubris, (id est ciconia,) Vergilius 2. Georg. Coluber ceruum fugit, leonem interficit, Ambrosius. Coluber est in aqua viuens: huius adipem & fel habentes qui crocodilos venentur, mire adiuuari produntur, nihil contra belua audente: efficacius etiamnum si herba potamogiton misceatur, Plinius.

Spargantur cæcis nasturtia dira colubris, Columella.
Per cæcas colubras ventris lumbricos non angues intelligit, Victorius.

Venenum serpentis, vt quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue vruntur, non gustu, sed in vulnere nocent: ideoq; colubra ipsa tuto estur, ictus eius occidit, Celsus.

Natura eius est valde calida & venenosa, Ardoynus. Colubra ipsa tuto estur, ictus eius occidit, vide proximè retro in F.

Hirtus & vt coluber nodoso gramine reclusus, Noxius exacuit morbos æstatis iniquæ. Coluber transeuntibus insidiatur: & mordens lingua venenum infundit. Vnde scriptum est in De Colubri facris: Fiat Dan coluber in via. Et alibi: Qui dissipat sapem, mordebit eum coluber, Obscurus. In anserum struendis cellis seruanda sunt eadem, quæ in alijs generibus pullorum, ne coluber, ne vipera, felesq; aut etiam mustela possit aspirare: quæ ferè perniciosæ ad internecionem prosternunt teneros, Columella. Si animal (iuuentum) mordeatur à venenatis bestiis, vt colubris, serpens, quomodo curari debeat Vegetius docet Artis Veterinariæ 3. 77. Nec virides metuunt colubros, Nec Martiales hœdilia lupos, Horatius 1. Carm. Colubri morsu veneno.

Colubri morsu veneno. De Colubri morsu & cura. Colubri morsus visus est subijcere. Dum rex Carolus nonus apud Molinios ageret, D. le Feure Regius Medicus & ego vocati sumus, vt curaremus coquum dominæ à Castroperseo. Hic cum lupulum in sepibus legeret, ictus in manu à latente colubro, ipsa statim ori admota, vulnus suxit, fantei expressione dolorem, vt putabat, leuaturus. Sed extemplo sic eilingua intumuit, vt loqui non posset, brachium præterea totum ad scapulam vsque similiter in alium tumorem sublatum, tam acres ei dolorum cruciatus mouit, vt me præsentem bis syncope prehensus corruerit, facie flauescente & huida mortuo similis, ac quamuis de salute desperarem, penitus tamen desertum hominem non passus, laui illi os theriaca in vino albo dissoluta, eademq; addita aqua vitæ potionauit. Tumidum brachium multiplici & profundo scarificatu aperui, qua maxime parte morsus inflicus esset, sanguinem, qui totus serofus seu saniosus erat fluere copiosius permisi, plagas theriaca & mithridatio in aqua vitæ dissolutis laui, ægrotum deinde in lecto calidissimo statui sudore procurato & vigilijs iugibus imperatis. Hac arte tantum profeci vt postridie symptomatum omnium malignorum esset expers. Itaque id vnum postea procurauit vt vulnus diu apertum teneretur, & theriaca ablueretur. Et sic paulo post conualuit, Ambrosius Paræus. Contra rubetæ venena auxiliatur coluber viuens in aqua, Plinius lib. 33. Colubri, aut vipera, olla noua inclusi & operculati, maza vel luto circumlita, vruntur igni ex sarmentis vitium in clibano, amborum cinis ex oleo illitus serofulas liquefacit, Syluius.

Remedia ex Colubro. Auribus exuium confert sinuosi Colubri Ex oleo lasis, quod ponit arte sua. Pictorius in Lerna malorum. Seneca anguis (Τηραε ὄφεις, aliqui reddunt colubri,) maxime verò vipera, à Dioscoride ad remedia quædam laudatur, vt referemus in Serpentis historia, in genere G.

Epitheta. Breues colubri, Ouidius in Epist. Longi, Vergil. 2. Georg. Venenati, Lucretius lib. 5. Virides, Horatius 1. Carm. Niueisq; frequens Sinuessæ colubris, Ouidius 15.

Genere G. Epitheta. Breues colubri, Ouidius in Epist. Longi, Vergil. 2. Georg. Venenati, Lucretius lib. 5. Virides, Horatius 1. Carm. Niueisq; frequens Sinuessæ colubris, Ouidius 15.

Metam. de specie quadam peculiari, vt apparet. Erebeæ felle colubræ, Idem. Et alibi, Variæ cum dente colubræ. Hirtus, Columella. Et apud Rautium: Tumidus, lubricus, cæcus, noxius, latens, terrificus, sæuus, cæruleus, Medufæus, squamosus, tristis, Cinyphius, tortus, acer, lethifer, dirus, Libysinus, sinuatus, mordens, maculosus, tortilis, gorgoneus, niger, venenosus, flexilis, crux, immanis. ¶ Lac colubri (Lact de coleure) vulgò vocant Galli genus tithymalli, folijs myrti, circa vias & sæpes vulgare. Iisdem colubrina est vitis alba, vt Ruellius scribit; & eodem nomine Romanis, lonchitis altera. Ruellius etiam cantabricam herbam in Gallia colubrinam vocari auctor est. Nummularia quoque Fuchij, colubraria quibusdam dicitur, no-

Lac Colubri.

Colubrina.

stris vulgò Natricum herba. De hac Ruellius lib. 2. de natura stirpium cap. 12. Inuenitur (inquit) fruticans herba cubitalibus penè ramulis, humi reptans serpuli modo, folijs lenticulæ, sed maioribus, vtrinque in ordinem digestis, radicibus paruis per summa cespitum vagantibus. Pratis & humentibus locis serpites super cutis nomine rusticos consului; qui referebant se audiuisse de suis maioribus colubrorum herbam appellari, quòd dissectum in partes anguem huius herbæ confictum in pristinam coire vnitatem, & vnâ partes diuortio secretas coalescere adfirmabant. ¶ Colubraria, maris mediterranei Ibertici insula est, de qua Pomponius Mela libro 2. Colubraria (inquit) cum scateat multo ac malefico genere serpentum, & sit ideo inhabitabilis, tamen ingreffi eam intra id spacium quod Ebusitana humo circumsignauerunt, sine pernicie tuta est; iisdem illis serpentibus, qui solent obuios appetere, aspectum eius pulueris, aliud ue (quod verius) procul & cum pauore fugientibus. De eadem Plinius libro tertio capite quinto. Ebusi terra serpentes fugat, Colubraria parit; ideo infesta omnibus, nisi Ebusitanam terram inferentibus. Græci Ophiufam dixerunt. Ebusus hodie Ayiussa vocatur, Colubraria vero la Dragonera, vt Oliuarius annotauit. Ophiufa, ὀφιοῦσα, etiam olim Rhodus vocabatur propter serpentium multitudinem, quasi serpentaria, auctores sunt Strabo lib. 3. & Plinius 5. 31. item ex Cycladibus tum Cythnus, cum Tenus apud Stephanum. ¶ b. Musilata cauda colubræ, Ouidius 6. Metamorph. Ves anguilla manet longæ cognata colubræ, Iuuenal. Sat. 5. ¶ e. Vtq; lupi barbam, variæ cum dente colubræ Abdiderint furtim terris, Horatius Serm. 1. 8. de mulieribus veneficis. Pectoraq; (Furia Ibis inimici) vnixerunt Erebeæ felle colubræ, Ouidius. ¶ h. Te sensit equum crinita colubris Mater equi volueris (id est Medusa) Ouidius de Neptuno. Die qua Tisiphone, quibus exagitare colubris Iuuenalis Sat. 6. Tam sæuæ facies, tor pululæ atra colubris, Vergilius 7. Æneid. de Aleæto furia. Colubriferum monstrum, Ouidius 5. Metam. Cerbero colla colubris horrent, sexto Æneid. Verg. Idem libro 7. de Aleætone furia, quæ in sinum Amatae serpentem iniecerit, vt discordia domū turbaret eleganter, sic canit; nunc anguem nunc colubrum, nunc viperam appellans:

Huic dea cæruleis vnnum de crimibus anguem
Coniicit; inq; sinum precordia ad intima subdit:
Quo suribunda domum monstro permisceat omniū,
Ille inter vestes, & læuia pectora lapsus
Voluitur accellu nullo fallitq; furentem,
Viperam inspirans animam, sic tortile collo
Aurum ingens coluber: sic longæ tania vitæ:
Innellitq; comas, & membris lubricus errat.

¶ Cum Croesus aduersus Cyrum bellum suscepit, vis colubrorum ingens in suburbanis Sardiniam locis repente coorta est, quos equi in pascua dimissi passim deuorant: responderunt diuinationum periti futurum vt externæ gentes indigenas consumerent. Indigenam esse colubrum terræq; filium: equum verò & aduenâ & bellicosum hostem, Herodotus. ¶ Colubrum intra ædes collapsum non perimendum: hoc est, hospitem quanquam nociuum perhumaniter tractandum, Plutarchus in Symbolis Pythagoricis. ¶ Colubrum in sinu fouere, Erasim. Rot. dixit, translato Græcorum proverbio quod sonat, ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν.

Cophias serpens est qui & Cæcilia dicitur. Vide quæ superius in Cæcilia dicta sunt.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA
INCIPIVNT A. D.

DE DIPSADE.

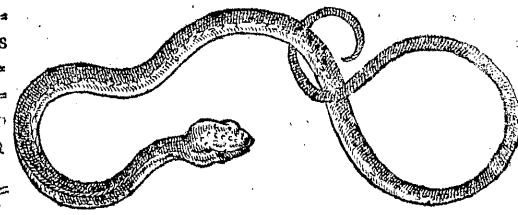
A.

Nomina.

DIPSA genus est aspidis, quæ Latine Situla dicitur, qui quem momorderit, siti perit, Isidorus. Dipsas ex argumentovocatur, ictrum ab se siti inexplicabili necans, Ælianus, Volaterranus. Διψας enim græce dicitur siti, & Διψασ sitio. Vnde nomen hic serpens

traxit, Textor. Διψας hæc & prester dicitur, & caufon ab ardore: & melanurus à nigra cauda, & ammoatis quod in arena degens lædat, & centris ab aculeo, Ælianus, Suidas. Hunc quidam pretere nonnulli caufonium vocant, Volaterranus. Dipsas à quibusdam caufus appellatur, Aëtius. Quare propter continuam sitim, & prester, & caufon, aut dipsas appellatur, Dioscorides. A quibusdam dicitur quoq; melanuros, animaduertit; sed & am mohates, nec non centridas siue centridas, aut centrinus ab figura. Cælius. ¶ Deuteron. 8. Duxit te Deus per locum vbi erant serpentes vrentes (אֲרָפִים אֲרָפִים) & scorpiones, אֲרָפִים, Latius interpres vulgaris vertit, & dipsas, quanquam alij sitim vel locum sitis, id est, aridum & siccum interpretantur. Serpentes autem vrentes sunt ad quorum morsum corpus horribiliter incenditur, aqua desideratur, aqua clamatur, ad eam accurritur, omni impedimento neglecto, quod de milite Caronis scribit Lucanus, P. Fagius. Hos tamen serpentes vrentes alij presteres fuisse voluit, qui presterem à dipfade distinguunt, vt in pretere dicemus. Situla etiam vocatur à quibusdam: à siti quam morsu infert. Est autem hic serpens e genere viperarum, vt quidam putant, vel Aspidis iuxta aliorum opinionem, Græcinius. Διψας ἰχθυόσα, in Epigrammatis dicitur, id est siticulosa vipera. Viperæ sitim facientes, Auicenna. Galenus scribit marfos à se interrogatos quod disci imen esset inter vipersas & dipfadas, respondisse, dipfadas esse vipersas quæ iuxta mare & in locis saluginosis degunt, de quo plura postea dicemus. Dipsas viperæ speciem, Aëtius. Contra verò Solinus inter aspidis species dipfada numerat his verbis. Plures dicitur sæpè aspidum species sunt, verum disparis effectus ad nocendum. Dipsas siti interficit, Hippocle somno necat, &c. Hæc Solinus. Dipsas genus aspidis, Isidorus.

10 pellatur, Dioscorides. A quibusdam dicitur quoq; melanuros, animaduertit; sed & am mohates, nec non centridas siue centridas, aut centrinus ab figura. Cælius. ¶ Deuteron. 8. Duxit te Deus per locum vbi erant serpentes vrentes (אֲרָפִים אֲרָפִים) & scorpiones, אֲרָפִים, Latius interpres vulgaris vertit, & dipsas, quanquam alij sitim vel locum sitis, id est, aridum & siccum interpretantur. Serpentes autem vrentes sunt ad quorum morsum corpus horribiliter incenditur, aqua desideratur, aqua clamatur, ad eam accurritur, omni impedimento neglecto, quod de milite Caronis scribit Lucanus, P. Fagius. Hos tamen serpentes vrentes alij presteres fuisse voluit, qui presterem à dipfade distinguunt, vt in pretere dicemus. Situla etiam vocatur à quibusdam: à siti quam morsu infert. Est autem hic serpens e genere viperarum, vt quidam putant, vel Aspidis iuxta aliorum opinionem, Græcinius. Διψας ἰχθυόσα, in Epigrammatis dicitur, id est siticulosa vipera. Viperæ sitim facientes, Auicenna. Galenus scribit marfos à se interrogatos quod disci imen esset inter vipersas & dipfadas, respondisse, dipfadas esse vipersas quæ iuxta mare & in locis saluginosis degunt, de quo plura postea dicemus. Dipsas viperæ speciem, Aëtius. Contra verò Solinus inter aspidis species dipfada numerat his verbis. Plures dicitur sæpè aspidum species sunt, verum disparis effectus ad nocendum. Dipsas siti interficit, Hippocle somno necat, &c. Hæc Solinus. Dipsas genus aspidis, Isidorus.

B.

30 Dipsas cuius vim & naturam eius nomen nobis declarat, inferior quidem est magnitudine quam vipera, sed tamen in occidendo quam celerime superior. Eam Softratus cum albam esse ait, tum duas in cauda lineas nigras habere. Cum in Aphrica, tum magis in Arabia nascitur, Ælianus, Suidas.

Exigua similis spectatur dipsas echidna,
Sed festina magni mors icthus occupat egros.
Parua & lurida cui circa vltima cauda nigrescit.

Nicander in Theriacis. Serpens est breuis alioqui, colore albus, cauda dualis nigris lineis interfecta, Volaterranus. Dipsas viperæ est species quæ in maritimis magis locis reperitur, magnitudine cubitali, exarata in tenuem desinens. Notas autem habet per omne corpus fuluas & nigras: caput verò angustius, Aëtius. Dixerunt quòd serpentis facientis sitim longitudo est palmi vnus: & super corpus eius sunt vestigia nigra plurima: & caput eius paruum & collum ipsius grossum, & incipit creatura eius ex collo grosso vsque ad caudam subtiliorem. Et dixerunt quidam, quòd hic plurimum est in regione lokiatii & assim (Lybiæ & Syriæ) & forma eius est forma viperæ, & color postremi eius vsque ad caudas est ad nigredinem declinans, & incedit quatitendo caudam suam, Auicenna. Dipsas serpens tam parua est, vt dum calcatur non videatur, & necat antequam sentitur, Arnoldus. Sunt qui dicant demorfos à viperis satari non posse porando, sed dirumpi citius, quàm siti liberari. Quocirca eos qui Romæ vipersas venantur, quos Marfos nuncupant, percontatus sum, ecquid haberent signi quo genus vtrumque viperarum discernere. At illi prorsus negabant vllum esse genus viperarum dipfadum, verum eas quæ iuxta mare atque in locis degunt falsedinem multam habentibus, carnem obtinere falsam: ac proinde in Lybia talium ingentem esse prouentum: in Italia verò propter regionis humiditatem non inueniri. Atque hæc quidem narrantes auditi Marfos, non tamen certò dicere queam, an in totum verum dixerint, an partim etiam falsum, Galeanus. ¶ Situla serpens est paruus & malitiosus qui hominem siti interficit: Hic tanta varietate refulget, vt intuentes pulchritudine retardet, & quem natura dedit reptando pigriorem, miraculo stupentes detinet, quos assequi non valet. Auctor libri de natura rerum. Hæc autem postrema de pulchritudine serpentis, Solinus & alij auctores scribunt non de situla id est dipfade quæ siti interficit, sed de Scytale. Itaque auctor ille nominis almitate deceptus fuisse videtur, vt ex vtraque serpentis specie vnâ tactum fecerit.

60 datur, vt ex vtraque serpentis specie vnâ tactum fecerit.

D.

Garamantes in Lybia oua struthionum per arenam sparsa studiosè indagant & colligunt, non edendi tantum gratia, sed illis euacuatis pro vasis & instrumentis vtuntur: ac magnis & capacibus inuentis etiam pileos ex eis conficiunt. Ibi autem iuxta oua dipsades insidiosè excubant, tum accedentem quempiam mox ex arena prorepentes morsu infelicem feriunt, Lucian.

G.

Veneri huius serpentis natura & qualitas vt ex symptomatibus, quæ superueniunt ijs, quos momorderint, facile intelligi potest, est vehementer calida, sicca, crassa, qua interiora corporis adurit, inflammatur, & exiccat, vt adurendo, exiccando, corrugandoq; sicut corium ab igne, vias vrinæ & corporis poros constringat & coarctet, & licet siti & potu aquæ copiosissimo neq; 10 satiari possint, neque potus, quicquam vel per vrinam vel sudorē reddant, vnde tandem etiam retento potu copiosiore, disrumpantur, Ardoynus.

De Dipsadis veneno, morsu & Symptomatum.

A dipsade vulneratus acerrima siti ardet, & tanquam taurus ore hiante, atque imminente ad flumina procumbit, tantaq; potione, dum venter disrumpitur sese explet, Nicander. Quos dipsas percussit, solutus ac non constrictus tumor premit, sitisq; vsque eo pertinax, vt satiari non possit, ac sine vlla intercapedine exerceat: & si potum pleno ore affatim trahant, illico in eandem sitim relabuntur: proinde toto habitu similes sunt ijs qui antea potus nihil hauserint, Dioscorides, Aegineta, Actuarius. Sequitur ab ea morsus, præter ea quæ de vipera dicta sunt, & sitis intolerabilis planè, adeo vt etiam si multus eis porus exhibeatur, sitis non sedetur. Et tamen neq; per vrinas, neq; per vomitum, neq; per sudores quicquam excernitur. Duobus igitur 20 pereunt modis, aut ob multam sitim exusti, si potum non sumant, aut ob multam expletionem distentus rumpitur venter, vel infernè circa inguina, vel circa imum ventrem, quemadmodum in hydropicis fieri consuevit, Aëtius. Eius morsu confixi, etsi assiduam potionem hauriunt, ad sitim tamen exardescunt, & ad bibendum eatenus inflammantur, quoad celerrimè rumpuntur, Aëtianus, Suidas. Dixerunt quod accidit morsus ab eo vt aduratur venter eius, & inflammatur, quare non satiatur ex aqua, imò non cessat bibere absque exitu alicuius rei per vrinam, aut sudorem, ita quod inflatur venter eius totus: & currit aqua in venis ipsius, Auicenna. Dipsas est serpens non admodum magnus, viperæ similis, violento ictu, veneno crasso, dolores illicò inducens intolerabiles. Ardores enim immittit inextinguibiles, & putredines, & totum corpus adurit incendio. Et qui ab illa icti fuerint, clamant non secus atque illi qui in ignem coniecti 30 sunt: sequiturq; bibendi sitis inexplebilis, & vltra modum sitiunt. Et quod maxime admirandum est, quanto plus biberint, tanto magis potum expetunt: ac subinde magis ac magis potando crescit bibendi desiderium. Neque illorum sitim extinxeris, tamen totum Nilum aut Danubium epotandum præstiteris, verum irrigandi sedulitate morbum incendis: quemadmodum si quis oleo ignem conetur extinguere. Eam verò incurabilis morbi causam afferre solent medici, Venenum Dipsadis, cum crassum esse consuevit, posteaquam potu rigatum fuerit, continuo mouetur, atque incenditur, atque etiam humidius, vt par est, redditur, & per omnia membra diffunditur, Hæc Lucianus in dialogo de dipsadibus.

Signiferum iuuenem Tyrheni sanguinis Asulum
Torta caput retrò Dipsas calcata momordit.
Vix dolor aut sensus dentis fuit: ipsaq; leri
Frons caret inuidia: nec quicquam plaga minatur.
Ecce subit virus tacitum, carpitq; medullas
Ignis edax, calidatq; incendit viscera rabe.
Ebibit humorem circum vitalia fufum
Pestis, & in sicco linguam correre palato
Capit, defessos iret qui sudor in artus
Non fuit, atq; oculos lachrymarum vena refugit.
Non decus imperij, non mæsti iura Catonis
Ardentem conuere virum, quin spargere signa
Auderet, totisq; furens exquireret agris.
Quas poscebat aquas, sitiens in corde venenum.
Ille vel in Tanaim missus, Rhodanumq; Padumq;
Arderet, Nilumq; bibens per rura vagantem:
Accessit morti Libye: fatiq; minorem
Famam Dipsas habet terris adiura perustis.
Scrutatur venas penitus squallentis arena:
Nunc redit ad Syrtes & fluctus accipit ore:
Æquoreusq; placet, sed non & sufficit humor.
Nec sentit fatiq; genus, mortemq; veneni:
Sed pntat esse sitim: ferroq; aperire sumentes
Sustulit venas, atq; os implere cruore. Lucanus lib. 9.

Signa

Signa mortis, quæ à morsu mox apparent, sunt magna siccitas & inflammatio, non internarum tantum, sed externarum quoque partium: quod ob magnam veneni siccitatem accidit, quod non solum per vniuersum corpus iam est sparsum, sed facillimè etiam totum sanguinem in suam naturam conuertit, ita vt quamuis æger indefinenter bibat, satiari tamen nequeat. Interim enim dum venenum per corpus fertur, atque vagatur, fit vt omnes meatus corporis exiceat, & adurat ita, vt eos in se instar membranæ vel corij ante ignem contrahi faciat. Meatus enim tam vrinæ, quam sudoris oculi, aquam quæ tam intemperanter hauritur effluere prohibent, hincq; necessario ventrem vt exitus pateat, rumpi oportet, Greuinus libro 1. de venenis. Vipere sitim facientes cum pungunt, non cessat punctus bibere, & non satiatur do-

10 nec moriatur. Et similiter à potu vini in quo mortuæ sunt viperæ aut à cibo, Auicenna.

Hæmorrhoi dipsadisq; morsus velut immedicabiles à plerisq; maiorum deplorati relinquuntur: quare si peculiaribus contra dipsadem remedijs egeamus, communia experiri operæpretium erit. Procius autem scarificatione vti, vitionem facere, & si locus patiat, extremorum amputatione opus erit: consequenter quàm acerrima cataplasmata admouere, de quibus sapenmero diximus. Nec me fugit acres cibos, maxime ex falsamentis, vtilis esse. Meracæ potiones, & lauacra profunt quæ subinde interiecto breui spatio assumenda sunt, priusquam morbi genus emerferit: quo semel erumpente opem ferre non potest vlla medici opera, Dioscorides, Aegineta, Actuarius. Caterum & his veluti à vipera morsus auxiliantur: proprie autem in his potiones magis vrinam cientes exhibeantur. Alius item per infusum eluatur, & oleo 20 cum decoctionibus exhibitio ad vomitum cogantur. Ad plagæ verò locum post exuctionem & scarificationem, & cucurbitularum affixionem, & dissectas gallinas, calcem vitram cum oleo imposito, & emplastra attractoria, & theriacen, Aëtius. Remedia quæ loco inducuntur, contra morsus inscripta reperimus. Dipsadis quidem, portulacæ folia contrita ex aceto, polentam, rubi folia cum melle læuigata, plantaginem, hyssopum, allium albū, porrum, rutam, vrticam, Aegineta. Regimen eorum post commune regimen, est indefinenter facere eos bibere oleum pluarimum & euomere: deinde clysterizare eos cum eis quæ educunt fæces & humiditates, & trahunt aquam ad inferiora: & vt dentur diuretica, sicut decoctio apij, & spicæ Indæ, & cinnamomi, & allari, & sileleos, & petroselini, & similibus. Et emplastratur exterius cum sale & calce, & oleo, & emplastratio, quam dicemus ad morsum canis rabiosi, confert, Auicenna. Si Cerastes, 30 aut Dipsas, aut Hæmorrhois percussit, aphodeli, quod Ægyptiæ fabæ magnitudinem æquet, arefactum, in duas portiones diuidendum est: sic vt rutæ paulum ei adijciatur. Trifolium quoque, & mentastrum, & cum aceto panaces æquè proficiunt. Costumq;, & castia, & cinnamomum rectè per portionem assumuntur, Celsus. Sunt & seruatis piscibus medicinæ, falsamentorumq; cibus prodest à serpente percussis, & contra bestiarum morsus, mero subinde hausto, ita vt ad vesperam cibus vomitione reddatur: peculiariter à ehalcide, ceraste, aut quas sepas vocant, aut elape, dipsadæ percussis, Plinius. Lauri folia cortex & baccæ serpentum venenis resistunt, maxime sepi, dipsadis, & viperæ, Idem. ¶ Aphrodisius libro 1. problem. quærit cur hominibus morsus à dipsade, sitiq; ob eam rem intolerabili detentis, theriaca quæ calida & sicca est, sitim epota extinguat non augeat, cum genus id medicaminis ex siccis & calidis rebus 40 conficiatur: neque adduci potest id alia ratione fieri, nisi mutuo consensu quodam, viperarum, quæ admiscuntur, carnes antipathiam habere aduersus quoduis animal venenosum, Pierius.

H.

Dipsas vnde dicta sit, iam ante diximus in A. ¶ Est autem aliquando vox adiectiua, & sit Homonyma. gnicat siticulofam, bibulam, & idam. ¶ Est etiam spinæ quoddam genus apud Theoph. lib. 4. hist. pl. quod sic vocatur. ¶ Διψας ἔχει, ἡ δὴ παρὰ τῆς ἀνομιᾶς ἐστὶν ἡ ἑρμηνεία, Helychius. Nuncupatur in re sacrificiali dipsas, item hepatis signum quoddam, Cælius. ¶ Non in facere etiam nomen confixit Ouidius, cum Lenam quandam remulentam, Dipsadem appellauit, his verbis:

Est quædam nomine Dipsas anus,
Ex re nomen habet, nigri non illa parentem
Memnonis in rosis sobria vidit equis.

50

¶ Stant in margine siccæ aspides, & medijs sitiebant dipsades vndis, Lucanus. Torrida dipsas, Idem. Arida dipsas, Interpret Galeni. ¶ Super dipsade lepidior memoratur fabula de ratione propter quam serpentes quotannis pellem exuant, & quam ob causam Dipsas eam vim habeat, vt tantam in ijs, quos percussit sitim excitare possit. Cum aliquando Iupiter maior natu Saturni, hoc est, temporis filius, inter duos fratres minores natu hæreditatem distribuisset, & Neptuno mare, Plutoni verò infernum dedisset, vt mortalibus gratificaretur, quod furtum Prometheus qui à Vulcano ignem surripuerat & hominibus attulerat detexissent, iuuentutis (ἀγνῶστος ἀς) donum (φάρμακον γῆρας ὁ μὲν τῆριος, Aëtianus) largitus est. Qui cum sessos se viderent, 60 eamq; amplius gestare nollent, asino imposuerunt. Qui cum sic oneratus æstiuo tempore incederet, siti laborans ad fontem venit bibendi gratia, sed à dipsade loci custode prohibitus est: nec prius permissus est bibere, quàm onus quod gestabat serpenti tradidisset. Vnde factum est

h

De remedijs aduersus dipsadis morsum.

Homonyma.

Fabula de sitie dipsas & hunc autem exuat.

vt senectutem abijciat serpens, homines vero sento obnoxij sint. Serpenti tamen agglutinata est sitis a lini, quam & morfu laesis injicit, Nicander, Aelianus, Caelius.

Hieroglyphica

¶ Aegyptij cum ingentem sitim significare vellent, Dipsadam depingi curabant, Greuianus. ¶ In littore quod e regione maioris Syrtis inter Silyam & Aegyptum porrigitur, affirmavit mihi quidam ex familiaribus se vidisse sepulchrum, ac statuam viri cum epigrammate illius exitum indicante: fuisse autem sculptum hominem quendam, qualem fere pingere solent Tantalum in media palude consistentem, ac vndas haurientem, non aliter ac si biberet: be stiolum autem, nempe Dipsada, illi inhaerentem, ac pedi eius implicatam. Tum mulieres quaspiam aquam ferentes, eademq; opera non paucas illi eandem potandam affundentes. Insuper oua quoque adiecta conspiciuntur, qualia fere struthionum illorum esse perhibentur, quos Garamantes venantur. Est autem epigramma ascriptum, quod & hic referre non alienum esse opinor:

Talia passus erat quoque Tantalus Aethiopo cretus,
Qui nullo potuit fonte leuare sitim.
Tale nec e Danao natas implere puellas
Asiduis vndis vas potuisse reor.

Hac Lucianus dialogo de Dipsad. Hac autem species tota prorsus hieroglyphica, hominem significabat bibacissimum, vel ardentissima confectum siti, Pierius.

Emblemata.

¶ Est apud Alciatum Emblemata, cuius Lemma est, Qui alta contemplantur, cadere, Verus autem sunt,

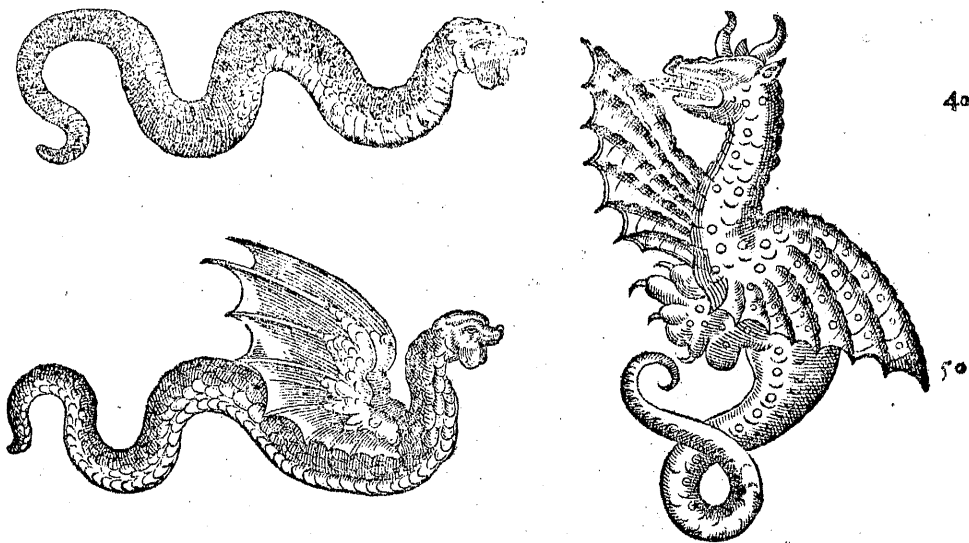
Dum rurdos visco, pedica dum fallit alaudas,
Et iacta aliuolam figit arundo gruem,
Dipsada non prudens auis pes perculit, vlerix
Illa mali, emissum virus ab ore iacit.
Sic obit, extento qui sidera respicit arcu,
Securus sati quod iacet ante pedes.

Alciatus.

Hinc simile est epigramma Graecum Antipatri Sidonij de Alcimene aucupe, qui cum arcu & funda peteret aues in altum specularatus, ictus a Dipsade interijt, quem sic loquentem facit,

Καί με τίς ἀπ' ἄπειρα παρὰ σφραδίστα ἐχιδνα
Σαρπὶ τὸν ἐκζητῶν πικρὸν εὐείσα χόλον
Ἡλίω χέσσεν ἴδ' ὡς τὰ κατ' αἰθέρα λυέσων,
Τὲν πρὸς ἴν' ἐκ ἐδάλευ πῆμα κλυτὴ Νύμφη.

DE DRACONE.

DRACO vocabulum est Graecum a Latinis usurpatum, quod aliquando pro quouis serpente sumitur praecipue apud Graecos & Poetas, siquidem eadem videtur vtriusque nominis apud Graecos ratio. Draconem enim περιὸν τὸ δράκοντα, id est, a cernendo dictum volunt, sicut δρακόντις ὄφειον quod idem significat: Proprie tamen draco dicitur de serpente

pente annofo qui multa aetate in inusitatum magnitudinem exereuit, vt liquido apparet ex hoc proverbio Graeco, ὄφεις εἰμὲν φάγγη ὄφιν, δράκων ἐγενήσθη. Serpens nisi ederet serpentem, non fiet draco. Nam inter serpentum genera (inquit Pierius) dracones ij vocantur, qui corpore sunt immantiore, vastioreq; magnitudine. ¶ Angues aquarum sunt, serpentes terrarum, dracones templorum, Seruius in 2. Aeneid. Hebraice תנינ Thannin, serpens aut draco, & piscis magnus vt draco, vt sunt ceti, balæna, &c. Pagninus. תנינ Thanninim nomine Hebraei cum immani specie & terribiles serpentes qui dracones vocantur, tum pisces ac belluas marinas, qui thynni vel cete nominantur comprehendunt, Vuolphius in Nehemiam. תנינ Oach Hebraea vox, vnde de plurale Ochim semel ponitur, Esaiæ 13. (Babylon, inquit, subuertetur, & implebunt domos eorum Ochim, Munsterus cercopithecos vertit) Dauid Kimbi existimat animal esse quod Magistri Thalmodici Nemiah vocant, simile feli vulgo dictu martes. Chaldaeus transtulit Ochim, Aquila typhones, Hieronymus dracones reddidit, Chaldaice דרעון Darcon, id est serpens, draco, Munsterus. Draco apud Arabes est serpens, magnum habens corpus, & est commune genus ad multas species, And. Bellunensis. Albedisimon per sin videtur esse de generibus draconum, Auicenna. Ahedyimon serpens de genere draconum, Albertus. Alhatraf item & hauden, Auicenna ponit inter serpentes qui nocent quando mordent per vulnus non per venenum, qui sunt dracones. Alharraf & haudion sunt generis draconum, Albertus. Tyliaacus, lindwurm de genere draconis, Idem. Carnem etiam generis est draconum, Idem. Sed harem carnem inter dracones marinos ponit Auicenna, de quibus iam non agimus, siquidem eorum in libro de aquatilibus satis ampla facta est mentio. ¶ Graece δράκων, & hodie vulgo δράκον dicitur. Germanice trach/lindwurm. Gallicè, vn dragon. Italicè, drago & dragone.

10 Syrenæ, in Esaiâ, daemones, aut dracones magni, cristati pariter ac volantes, vt a quibusdam Syrene, Es. 32. putatur, Eucherius. Syrenæ sunt in Arabia serpentes cum alis, qui plus currere quam equi, atque etiam volare dicuntur. Quarum tamen virtus est, vt morsum ante mors insequatur, quam dolor, lfidorus.

20 Aethiopia dracones ad longitudinem triginta passuum progredientes generat, & nomen proprium non habent, sed duntaxat elephantorum interfectores ipsos nominant, & proueniunt ad summam senectutem, Aelianus. Onescritus Astypataeus duos in India scribit dracones fuisse, quos Apofisares Indus nutriuerit, alterum sex & quadraginta, alterum octoginta cubitorum, eosdemq; Alexandrum ardentem videre expetuisse. Regnante Philadelpho, duos iteni ex Aethiopia dracones in Alexandriam deportatos fuisse viuos, apud Aegyptios peruagatum est, alterum magnitudine quatuordecim, alterum tredecim cubitorum. Euergeris regis temporibus tres etiam aduectos fuisse, vnum nouem, alterum septem cubitorum, tertium magna cura in Aesculapij templo nutritum fuisse. Iam qui de Chiorum rebus historiam conscripserunt, ad quandam Pellenæi montis vallem, proceris arboribus frequentem atque opacam, maxima magnitudine draconem iniquiunt procreatum fuisse, cuius sibilu Chij vehementer perhorrescerent: magnitudinem vero nulli neque agricolæ, neque pastores accedendo propius considerare auderent, sed ex solo sibilo ingentem quandam & formidolosam feram bestiam esse suspicarentur, eius tamen magnitudinem tandem mirabili quadam machinatione atque solertia cognitam fuisse: Vento nimirum vehementissimo vallis arbores concussas, & violenter collisos ramos ignem concepisse: & simul inde ingens incendium excitatum, locum omnem comprehendisse, & feram circumdedisse, eamq; interceptam, cum elabi non posset, ardore flammæ conflagrasse. Itaque nudato loco omnia conspicua facta fuisse: & vero Chios metu liberatos cum spectatum venissent, inusitata magnitudine ossa, & immane caput offendisse, vt ex his qualis quantusq; viuos ille fuisset, conijci posset, Idem. Alexander cum alia pleraque animalia apud Indos intuenit, tum draconem, quem quia sacrum in antro quodam Indi existimarent, Alexandrum orarunt ne ipsum inuaderet. Septuaginta cubitos longus esse existimabatur. Cum exercitus strepitum sensisset maximo sibilo & summo afflatu edito, omnes exterruit. Non eis totus apparuit, sed illius solum caput ex antro emiuit: eius oculi ad magni clypei Macedonice magnitudinem accessisse dicuntur, Idem. Maximus Tyrius tradit apud Indos Alexandri tempore draconem fuisse quinque iugerum magnitudine, cui boues & oues in cibum Indi ministrarent, Pierius. Draco gignitur in Aethiopia & in India, Isidorus. Et dixerunt quidam quod ipsi multi plicantur in partibus Nubiæ, & Indi sunt maiores, & illi de Nubia qui sunt in regione Afiæ sunt vsque ad quatuor cubitos, & Indi sunt valde magni. Item verum est quod in regionibus alijs ab India, sunt dracones magni valde, Auicenna. In Aethiopia inter incendia iugis æstus, draconum magna est copia, Solinus. Iphicrates scribit apud Hesperios Aethiopes, magnos dracones esse, adeo vt herba eis innascatur, Strabo. Ad Gangem innumeros esse dracones, ait Philostratus libro tertio. Generat dracones & Aethiopia Indicis pares vicenunt cubitorum. Afa-chazi vocantur Aethiopes, apud quos maxime nascuntur, Plinius. Circa turrin Babel, & in desertis illius antiquæ Babylonis acrtinis eius, maximi dracones habitare dicuntur: quorum vox ac rugitus homines terret, Ex libro de natura rerum. Ad Orientem & Meridiem sub aquis

De regionibus in quibus reperiuntur dracones ex de eorum magnitudine.

30 40 50 60

noctali, ut scribit Nucephorus Callistus, sunt dracones sine serpentes crassitudine trahibus non minores, longitudine ad quindecim proventus ergyias seu passus, quarum exuita etiam Romam visa sunt perferri. Mittimus historiam de solo nobili dracone quem Atilius Regulus in Africa ad Bagradam fluvium castris ibidem positis ac machinis admotis tandem interfecit. Cuius corium cxx. pedum longitudine fuisse traditur, Petrus Crinitus. In Lybia dracones, Lucianus. Abundant dracones in Aethiopia & Lycia (forte Lybia) Aetius. Mauritania alit dracones, Strabo. In Atlantis specibus crassissimi plurimique dracones reperiuntur, qui corpore graues difficulter mouentur, quod media sui parte sine densissimi, cauda vero & collo gracili, Leo Africanus. Dracones in Emodijs montibus capi testatur Strabo. In Phrygia dracones ad magnitudinem quadragenum pedum procedentes nasci ferunt, Aelianus. Post Barygizam continens ad austrum pertingens Dachinabades vocatur: quae super hanc est mediterranea regio ad Orientem montes magnos continet & omnia ferarum genera, pardalos, tigros, elephantos, dracones ingentes, &c. Arrianus in periplo rubris mari. Plinius lib. 8. cap. 17. refert dracones in India & Aethiopia generati, tamen in nostris quoque alpidibus id serpentum genus quandoque habitauit. Etiam si enim alpes perpetuis niuibus humectentur, habent tamen in multis locis saxa & specus solis splendori in meridiem obuersas: in quibus cauernis solis calori expositis pleraque draconum sunt domicilia, Stumpsius in Chronicis.

Dracones magna quaedam sunt animantia: maiora non sunt super terram, Augustin. Tom. 8. in enarrat. Psalm. 148. Dracones sunt prodigiola magnitudinis: visi sunt 80. & 190. cubitorum, Strabo. Dracones 60. cubitorum reperi scribit Philostratus. Octauus Augustus draconem 50. cubitorum Romae habuit, & pro comitio Romano populo ostentare conuenit, Petrus Crinitus. Draco ad viginti quinque cubitos & amplius crescens sapius eualescit. Ex libro de natura rerum. Minor specierum draconum secundum quod dixerunt quidam est quinta que cubitorum: magni vero sunt 30. cubitorum & supra, Aulcerina. Alij quidem cubitorum 5. sunt, alij vero 10. sunt & qui ad 30. cubitos se extendant: quidam & maiores narrantur, Aetius.

Species diuersae. Dracones Epidaurij.

Dracones quidem cum omnes tum in primis eorum quoddam genus fuluo colore conspicuum, Aesculapio sacri habentur, suntque illi hominibus cicures: Eos sola Epidauriorum terra alit. At serpentes qui Megalaunae appellantur supra 30. cubitum magnitudinem excresecere, quales & India & Africa mittit, non dracones, sed ex alio quodam genere Epidaurij esse affirmant, Pausanias. Ex quibus verbis apparet a quibusdam dracones appellari non quosuis inuitatae magnitudinis serpentes, sed tantum Epidaurios illos cicures & Aesculapio sacros: quos & intellexisse Nicander videtur cum in Theriacis agit de dracone his verbis,

Nunc viridem et nigrum post dicta venena draconem
Aspice, quem patula fago Phoebeia proles
In gelido Peli nutritur culmine iuxta
Lata Pelethunia quondam decliua vallis, &c.

Dracones Pelaei.

Pellae in Macedonia erant immani magnitudine dracones placidi admodum ac mansueti, adeo ut a mulieribus alerentur, & cum pueris vna cubarent & calcantes ferent, neque commouerentur si quis stringeret premeretque, denique perinde atque infantes lac e papilla sugerent, Lucianus in Pseudomante.

Palustres Montani.

Est in Indorum tractu draconum vis cum multitudine tum magnitudine miranda. Eorum ferme duo genera dici comperio. Quippe palustres pigri sunt tardique & sine cristis montanae ciores, grandioresque, sed & cristati, Caelius ex Philostrato, in vita Apollonij, cuius verba sunt: Omnis Indiae regio draconibus abundat, & multitudine & magnitudine mirandis. Itaque paludes plenae sunt, & montes, neque tumulus vllus ijs vacuus reperitur. Verum palustres pigri tardique sunt, longitudine cubitorum triginta, & vix caput attollentes. Sunt vero draconis similes (vel, nec cristam habent, sed draconis similes, hoc enim marem a femina in hoc genere distinguit) & terga habentes subnigra, & caeteris minus squamosa. Quapropter sapientius de tali draconum genere loquitur Homerus, quem plerique caeteri poetae, draconem describens, quem in Aulide iuxta fontem dixit habitare, sic ait draconem terga rubentem. Alij vero poetae de eodem draconum genere loquentes ceu de illo, quem in Nemeae loco fuisse tradunt, cristatum esse perhibent, quod nos in nullis inesse palustribus vnquam inuenimus. Sunt etiam alij in radicibus, aut cacuminibus montium habitantes, qui quandoque in planitiem venationis causa descendunt, ea, quae ad palustres pertinent rapientes. Nam & in maiorem porrecti sunt magnitudinem, longitudinemque, & velocius fluminibus, quamuis rapacibus feruntur, ita ut ab illis euadere nihil possit. His autem crista nascitur iuuenibus, mediocriter prominens, prouectis vero atate, grandior, & ob id ipsum in alteram partem deflexa. Qui vero coloris ignei sunt & quasi dorso ferrato, ijs etiam barba adnascitur, & alius ceruicem attollunt, & eorum squamae instar argenti fulgent. Oculorum autem pupillae lapides sunt, tanquam ignis fulgentes, quorum vim maximam esse ad morbos complures tollendos aiunt: quapropter & lucrum venatoribus afferunt: Campestris dracones quoriam elephantum inuadunt

ab occa

ab occurrentibus venatoribus plerumque cum elephanto simul interficiuntur. Draconem capientibus praemia sunt oculi, pellis, & dentes. Sunt autem membris ingentibus porcis, similes, sed corpore graciliores, & in quamcunque partem versatiles, rostro autem validissimo tanquam ingentes pisces. Montani vero dracones squamas habent coloris fuluri. Longitudine autem excedunt campestris, barbaque illis est fetosa, & ipsa coloris aurei: supercilia vero profundiora habent quam campestris. Oculi autem supercilijs subsunt, torue grauiusque aspicientes: quibus perinde ac si essent aenei resonant, quandoque in terra serpunt. Eriatis vero, quae rubrae sunt, ignis scintillare videtur, & isti quoque elephantos capiunt: Ipsi vero ab Indis eo modo capiuntur, quo postea dicitur (capite quinto sub littera E.) Tales autem dracones montem qui ad rubrum mare pertinet, dicuntur incolere, eorumque horrendos sibilos audiri: quandoque etiam mare ingressi longius nauando prouehuntur. Haec omnia Philostratus de vita Apollonij libro tertio, capite secundo. Varias sunt species draconum inter eos quos terrestres appellamus, praeter eum qui a mari marinus appellatus est. Quidam enim in montibus, quidam vero in paludibus degunt, & quandam intra se iuxta Philostratum dissimilitudinem habent. Differunt praeterea regionum, in quibus & geniti & educati fuerunt, varietate. Siquidem fidem adhibere possumus his quae de draconibus Lybicis & Indicis memoriae prodita sunt, quae fabulosa potius mihi quam verisimilia videntur, Greuinius. Verorum draconum duae sunt species. Quidam enim alati sunt, quidam vero sine alis. In caeteris enim profus similes sunt, Idem. In abyssis terrae (sicut dicit Augustinus) aliquando dracomoratur, & cum in aere sentit humiditatem egreditur, & super aera fertur magnis alarum remigibus aerem concitans & impellens: alis quidem pellicea volubilitate extantibus, & secundum sui corporis magnitudinem late diffusis. Ex lib. de natura rerum.

Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris
Serpens aurato nitidi fulgore dracones,
Pestiferos ardens facit Africa, ducitque altum
Aera cum pennis, &c. Lucianus.

Afferunt Georgiani regni incolae his in vallibus dracones gigni alatos qui anserinis pedibus gradatim humi serpant, Paulus Iouius historiarum sui temporis libro 18. Quaedam genera draconum alas habent, Scaliger.

Est & alia differentia: Quoddam enim genus eorum pectore super terram repit, aliud vero pedes habet, sed hoc rarius inuenitur, Vincentius Belluacensis. Dracones sine pedibus & in speluncis requiescere, & in aere sustolli perhibentur: qui tanquam non facile noti sunt; littera tamen non tantum nostrae, sed & gentilitium nequaquam de istorum animalium genere tacerunt, Augustinus. Genera omnia draconum pedes habent, Iul. Scaliger. Draconibus crura esse notum est, Idem. Afferunt Georgiati regni incolae (ut iam dictum est) in his vallibus dracones esse alatos qui anserinis pedibus gradatim humi serpant: ut testatur Paulus Iouius. Differunt & colore. Alij enim nigri sunt, alij tuffi, alij cinerei coloris, Aetius. Nicander ait draconem nigrum esse & ventre subuiridi. Pausanias Epidaurios dracones colore fuluo esse scribit. Aurato nitidi fulgore dracones, Lucianus. Lucianum imitatus est in describendo dracone Georgius Pictorius in Lerna nauis, his verbis:

Serpunt aurato nitidi fulgore dracones
Africa quos ardens parturit exiis.

Draconem sic describit Nicander in Theriacis:

Formosa apparet species, pulchro illius ore
Triplici conspici se produnt ordine dentes,
Magna sub egregia scintillant lumina fronte,
Tincta, felle regunt inum palearia mentum.

Quem secuti Gyllius, Pierius & Greuinius, verum draconem dicunt esse nigro colore, ventre subuiridi, eximia forma pulchritudine, triplici dentium in qualibet maxilla ordine, oculis magnis & tam acute cernentibus, ut Poetae eos custodes Thefaurorum constituerint: cui sub mento duo palearia sunt barbae instar propendentia, felle tincta, hoc est, ruffa, bilis enim rubra est seu flaua. Haec illi. Dracones squamis obiti sunt per totum corpus asperrimis, magnos oculos habent, & supra oculos praerminentias quasdam similitudine pellium flexibilium supercilio: um. In mento autem excrefentiam quandam habent, quam barbam appellant: maxime hiant sunt oris rictu, lingua exerta, & dentibus magnis similitudine syluestrium suum, cum quibus etiam fracturas & collisiones corporum inferunt, Aetius. Draconi sunt duo oculi magni, & sub mandibula inferiore est eminentia sicut mentum: quare sunt ei dentes plurimi. Et paulo post, Habent (scilicet dracones de quibus agit) facies citrinas, & nigras, & sunt eis ora vehementis amplitudinis, & supercilia cooperiunt oculos eorum, & super col-

Alati & sine alis.

Alij pedes habent, alij crura.

Coloris diuersi sunt.

Forma.

De Serpentibus

la eorum sunt squamæ. Et in omni mandibula sunt tres dentes (sive tres dentium ordines.) Et ego dico quod iam vidi quendam huius generis, super collum cuius in latitudine descendente erant pili grossi, Auicenna. ¶ Veris draconibus ora parua, & ad morsus non dehiscunt: sed arctæ fistulæ, per quas trahunt spiritus, & linguas exerunt: quippe non in dentibus vim, sed in caudis habent, & verberare potius quam rictu nocent, Solinus. Dracones os habent paruum, nec dum morsum inferunt, multum dilatantur, & paruum veluti canalem, per quem aërem attrahunt, linguamque mouent, representat, Greuinus. Draco est ore paruo, & arctis fistulis, per quas spiritum trahit & linguam exeret, Isidorus. Contra verò Aëtius hiantem esse oris rictu, & Auicenna, ora eis esse vehementis amplitudinis dixerunt, ut iam vidimus. Dicendum est igitur, quosdam dracones, veluti Epidaurios illos de quibus Pausanias & Nicander, os ita paruum habere. Alios verò velut Indicos & Æthiopicos & Phrygios illos, qui, ut postea dicemus, attractas volucres integras, atque alia animantia deglutiebant, & reliquos similes, ore ita amplo esse, ut Aëtius & Auicenna scribunt.

Lingua.
Dentes.

Crista &
Barba.

¶ Draco bestia, bifurcam habet linguam, Suidas. ¶ Draco ordines tres dentium habet, ut omnes ferè auctores testantur. Species draconum, quæ ab Auicenna Abedefimon per sin vocatur, dentes habet valde magnos, Auicenna. Sedecim draconis esse dentes asseuerant qui naturæ arcana inuestigant, Claud. Minos in Alciatum. ¶ Palustribus draconibus crista non est. Montanis verò iuuenibus quadam adnascitur crista mediocriter prominens; prouectis verò arate grandior, Philostratus. Sexus masculus etiam inter bruta videtur à natura præferri. Siquidem dracomus insignis est crista, & barba hirsutus, Ælianus. Draco cristatus est, Isidorus. In hoc genere cristati sunt mares, Volaterranus. Contra verò Plinius: Idem modo (inquit) mirum, vnde cristatos tuba crediderit. Et alibi: Draconum cristas qui viderit, non reperitur. ¶ Cynoprotopi (vel Cynocephali) homines barbam infra supraque os gerunt, Draconum quadam similitudine, Ælianus. Draconibus montanis barba est aurei coloris, Philostratus.

Auditus.
Visus.

Sibilus.
Cibus.

Draco bestia est & ad audiendum acerrima & ad videndum acutissima, Ælianus. Acutissimum esse draconem visum, ex eo potissimum apparet quod ab intuendo illi nomen est, Pierius. Acutissimo visu est draco & quandam excubandi vigilandiq; vim habet nec facile venatione capi posse videtur, Claud. Minos in Alciatum; propterea Poetæ dracones thesaurorum custodes constituerunt, Macrobius. ¶ Δράκων οὐρανῶν ἐξυπάρχει θεῶν, Philo. ¶ Dracones poma comedunt, Aristoteles, Ælianus. Herbis & venenis vescuntur, Idem. Sine cibo tempore multo viuit: ac vbi comederit, non de facili satiatur, Ex libro de natura rerum. Serpentes outis pinguescunt, spectanda quidem draconum arte. Aut enim solida hauriunt, si iam fauces capiunt, quæ deinde in semet conuoluti frangunt intus, atque ita putamina excutiunt, aut si tenerior est & catuli adhuc ætas, orbe apprehensa spirantia sensim vehementerq; perstringunt, ut amputata parte ceu ferro, reliquum quæ complexu tenetur, sorbeant. Simili modo aubus de uoratis solidis, contentione plumas & ossa reuoluunt, Plinius.

Dracones Phrygie haurit aëris aures & sublimi detrahunt.

Statatio.

Volatus.

In Phrygia dracones ad magnitudinem decem passuum procedentes, media ætate quotidie, qua hora iam forum hominum conuentu plenum est, & iam prandij tempus, ex cauernis procedere solent, & ad nuncupatum in Ponto annem Rhynchacum cauda ad terram adniti, reliquo erecto corpore, toto guttore eminente, & paulatim laxato ore hiante, volucres superuolantes, tamen sublimi & perniciouser ferantur, sua aspiratione tanquam amatorio quodam ad se attrahere ac allicere: eas autem ex horum spiritus ductibus detractas in illorum ventrem decidere atque illabi: & hæc quidem sibi maxime propria ad occidentem vsque Solem agere: ac postea seipos occultantes, gregibus ex pastione ad stabula redeuntibus insidiari, multamque perniciem inferre, ipsis etiam pastoribus sæpè occisis, atque inde prandium sibi abunde comparare, Ælianus. Narratur in maritimis Æthiopum dracones quaternos quinotque inter se crarium nodo implexos, erectis capitibus velificantes ad meliora pabula Arabiæ vehi fluitibus. ¶ Dracones feruntur in aëra: conicitatur propter eos aër. Augustinus in Psalm. 148. Isidorus. Draco cum in aëre senserit humiditatem egreditur, & super aëra fertur magnis alarum remigijs aërem concitans. Vbi cunque moratur aërem inficit, Author libri de natura rerum. Draco quandoque super aërem fertur ipsum concitando ac vehementer impellendo, Physiologus.

Latibula ubi versentur.

Dracones circa aquam versantur, de speluncis procedunt, Augustinus. Draconis mansio frequenter est in speluncis, propter æstum naturalem sui corporis, & propter accidentalem solis qui maximus est in partibus Orientis. Rarò enim inuenitur hoc animal, nisi in calidioribus partibus orbis. Itaque libenter etiam in rupe lapidea speluncam fortitur, Author libri de natura rerum. Nera, draconis iustrum dicitur in Lexico: forte xera legendum est.

Ortus draconum fabulosus.

¶ Africani Græcis vniuersos, aiunt ex Aquila concipere lupam: neque parere, sed rumpi. Exitu draconem, rostro & alis patri similem: pedibus & cauda, matris: corio serpentis, maculis versicolore.

De Dracone D. Lib. V.

versicolore. Oculorum genas attollere nunquam: in specubus habitare. Equidem animal quodpiam illis in locis esse tale, quominus credam, detrahit fidem vanitas generationis, Iulius Scaliger, Greuinus.

¶ Draco cum per vsum pomorum nausea infestatur, succum sylvestris lactucæ exorbet, quod ita facere visus sapius est, Aristoteles. Draco veram nauream sylvestris lactucæ succo restinguunt, Plinius. Cum poma dracones comesturi sunt sylvestris lactucæ succum idcirco exorsorbent, quod hæc illis ne inflatione impleant, magnum adiumentum adfert, Ælianus.

¶ Draco visum debilitatum sceniculo recreat, Plutarchus. ¶ Dracones Æthiopici ad summam senectutem perueniunt, Ælianus. Ad senium & debitam magnitudinem veniens sine cibo tempore multo viuit, Ex libro de natura rerum. ¶ Aiunt draconem captum, si caput eius verberetur, mori, Suidas.

D.

De Draconibus amantibus & beneficiorum memoribus ac vicem reddentibus.

Hegemon in Dardanicis cum alia de Aleua Thessalo conscribit, tum in eius amorem inuensit magnitudine draconem venisse. Erat Aleuæ coma, ut fingit Hegemon, aurea, quam ego flauam dixerim. Et in Ossa, inquit ille, ad Thessalum fontem nomine Hæmonium boues ego palcebat, ut in Ida olim Anchises. Ad hunc adamatum draco sensim adrepere solebat, eiusq; comam deosculari, & lingua faciem lambendo detergere, & varia de venatu suo munera adferre, Ælianus.

Draco Ætholidis amator, sicut Plutarchus scribit, ad eam noctu ventitabat, neque tamen ad puellæ corpus accedens, quicquam nocebat: sed prima luce sensum atque moderatè discedebat: quod ipsum cum diu multumq; fecisset, eam genere proximi longè summoerunt: quam cum draco non inuenisset, huc & illuc errare ad huius inquisitionem cœpit: tandem eam natum, non leuiter, ut ante solebat, sed asperè cum spiritus illius manus alligebat, tum extrema cauda sic tibias multa verberatione vexabat, ut leuem quandam & plenam amoris iram exorere videretur, Gyllius.

¶ Apud Idumæos, seu Iudæos, cum Herodes rerum potiretur, eximia magnitudine draconem perpulchrum admodum adolescentem foeminam in amore fuisse indigenæ prædicant, ad quam ille quidem ventitaret, & simul cum ea amanter dormiret. Hæc verò etiam amator: quod poterat leniter & mansuetè ad ipsam adreperet, eius tamen metu perterrita, & sese subduxit, & ut ex amicæ absentia eum amoris obliuio caperet, menstruum spatium absuit: at ei sane absentis desiderium augebatur, indiesq; amatorius affectus eatenus ingrauescebat, ut noctes & dies ad eum locum, vbi cum adolescentula versari solitus erat, frequens accederet. Cum verò eam quam amabat non inueniret, tanquam amator, cui amor optatis non responderet, acerrimo dolore afflictabatur. Postea autem quam puella reuertisset, ad eam confestim accessit: atque is valde amatoricè, plenus suspicionum, tanquam spretus, ob eamq; rem amantissima iram incitatus, reliquum per adolescentis corpus circumplicans eius crura parè & molliter verberabat, Ælianus.

¶ Cum paruulus draco, Arcadiæ indigena, simul cum puero infante, natione etiam Arcade, educaretur & puer ætatis progressu iam adolescens esset, & draco etiam permagnus euasisset, & mutuo inter se amore flagrarent, adolescentis necessarij cum ferè vidissent tam breui tempore ut magnitudine prægrandè sic aspectu immanem euasisset, illum vnâ cum puero in eodem lecto dormientem, in locum quam longissimum exportant. Puer autem reuertit: ille syluam ibi nactus, in ea remansit, nascensq; herbis & venenis vescens, & solitariâ vitam domicilijs & habitacionibus hominum præferens. Temporis interuallo hic ad integram ætatem & perfectam processit, ille draconis amans & amatus etiam ad confirmatam progressus, cum per desertâ sui amantis regionem aliquando iter faceret, in latrones incurrens, strictis gladijs appetitus fuit, & percussus quidem, siue quod doleret, siue quia opem imploraret, auxilium, ut par erat, exclamauit. Draco autem bestia, & ad audiendum acerrima, & ad videndum acutissima, postquam puerum, quo cum amoris consuetudinem habuerat, exaudiuit, edito sibilo, tanquam ire suæ denunciationem formidinum terrore illis iniecit: cuius metu trepidantes scelerati, alij alio disperguntur: quosdam deprehensos acerbissima morte affecit, atq; cum eum comitatus esset ac extra periculum deduxisset, postea ad eum locum reuertit, quo expositus fuerat: neq; enim ei ex eo iratior factus est, quod in solitudines abiectus fuisset, neq; ut peruersi homines antiquum amicum in periculo deseruit. Idem lib. 6. histor. animal. cap. 63. Eadem vel similis historia narratur ab eodem Æliano de varia historia lib. 13. his verbis: Ciuitas est in Achaia nomine Patræ. In ea puer draconem paruulum emebat, magnâque cum cura educabat: cumque creuisset, loquebatur quasi cum intelligente ludens, ac dormiens cum ipso. Cum verò ad ingentem magnitudinem

h 4

Sanitatis conseruatio.

Vite longitudo

De dracone Thessalo qui Aleuam pastor rem amantem.

De alio Actolis amator.

De altera puella apud Idumæos in amore

De puero à dracone amato & seruato.

Alterâ similis historia.

draco peruenisset, in solitudinem à ciuibus est dimissus. Post, cum puer adolescens factus, re-

Lycaoni Emathiae regi, nomine Macedo, filius fuit, ex quo postea, antiquo nomine obso-

lito, nominata regio est: ex hoc quoque Pindus, id enim ei nomen erat, filius procreatus, cum robore animi atque virtutis indole praeditus fuit, tum forma etiam excellens: ex illo etiam alij liberi nati improbo animo affecti, & corpore minus strenui. Cum Pindo & virtutem & ceteras illius dotes inuiderent, non modo eum opprefferunt, verum etiam poenas tanti malefici pendentes, seiplos funditus perdiderunt. Pindus sentiens se fratrum inuidia ardere, atque ab ijs insidias sibi comparari: regno, quod à patre acceperat, relicto, cum robustus esset, & ad venandi studium propensus, non solum quidem vertit, sed certe illic ibidem æuam in venando agrans, cum semel hinnulos insequeretur, & summa virtum contentione equum inuicasset, ab eis qui secum venabantur, se longissimè abduxit: hinnuli verò altissimam caueri nam subeuntes, ex insectantis conspectu se eripuērunt, atque ex periculo se seruauerunt: is ex equo desiliens, cum hunc ad proximam arborem alligasset, cumque ut diligentissimè potuit latebram illam manibus perscrutans, hinnulos exquireret, sibi denunciantem vocem exaudivit, ne hinnulos tangeret: quare ubi diu multumque circumspexisset, nec quicquam videret, vocem ut ex maiore quadam causa redditam extimuit, & simul in equum ascendens, ex eo loco discessit. Postero autem die ad eundem locum reuertit: non eò tamen, quo illi se abdidissent, ingreditur, vocis memoria, quam auribus acceperat, deterritus. Cum igitur dubitaret quisnam pridie se ab insectanda præda auertisset, ac, ut par erat, circumspicaret montanos pastores, aut venatores: interea ei inuisitata magnitudine draco apparet, ex magna parte corporis adrepens, collumque & caput paululum attollens, & ad se velut intendens. Collum autem cum capite erat ea proceritate, ut vel cum procerissimo homine exæquari potuisset. Verum ut eius conspectus Pindum exterruerit, certè non in fugam impulit: at enim is se ex maximo terrore colligens, sapienter bestiam mitigauit: nam ex auibus quas immolaret, ei cibum edendum obicit, & tanquam hospitem mensam & redemptionis suæ præmium apposuit. Is sanè velut donis delinitus, & captiuis, ut ita dicam, præstrictus, ex eo loco excessit: quod quidem ipsum ita iucundum Pindo fuit, ut ea quæ vel ex venationibus montanis, vel ex aucupio capere posset, ut draconi non ingratus adeptæ salutis mercedem afferret. Neque tamen sine fructu has ei donationes ex præda constituit, nam fortuna ei prospere ire cœpit, omnium enim quæ venaretur, secunda venatione fungebatur, siue terrena, siue volucra persequeretur: quare gloria magna apud omnes erat, quòd contra feras congrederetur, & eas expedire caperet: iam verò ea erat proceritate, ut corporis mole perterrefaceret: tum verò firma corporis constitutione, tum pulcherrimo oris habitu, scæminas ad se amandum vt ue-

De pugna draconis aduersus Aquilam.

Disidet aquila cum dracone: vescitur enim aquila anguibus. Aristoteles. Draco & aquila inter se dimicant Plutarchus. Vultures, & aquilæ, & cygni, & dracones hostes inter se sunt. Aelianus & Philes. Aquilæ alarum crepitum ubi primum draco (intrepidissima alioqui serpentium) auribus perceperit, in latebras statim abditur, Aelianus. Nec vnus hostis aquilæ satis est: acrior

acrior est cum dracone pugna, multoq; magis anceps etiam si in aere. Oua hinc consecratur a quillæ auiditate malefica: at illa ob hoc rapit vbicunque visum. Ille multiplici nexu alas ligat, ita se implicans, vt simul decidat, Plinius. Hanc pugnam egregie describit Nicander in Theriacis, his versibus prout Latine conuersi sunt.

Hunc peris inuisum magni Iouis armiger hostem, Cumq; genis parat acris suis ex æthere bellum: Pascemem in syluis quam primum viderit illum, Quòd totos ferus is nidus cum micibus ouis, Et simul ipsa terens, & vastans pignora perdat. Non timer hoc serpens, imò quodam impete dumis Profiliens, ipsamq; aquilam, leporemq; tenellum Extrahit ex rapidis vi fraudesq; fortior vnici, Cautam malum declinat auis, fit ibi aspera pugna, Vt queat extortam victor sibi tollere prædam. Sed frustra elapsam & volitantem hinc inde volucrem Insequitur, longos sinuum contrahens in orbes, Obliquoq; leuans sursum sua lumina visa.

Hæc Nicander.

Draco enim auium omnium nidus inuadit, & si aquila recens agnum aut leporem rapuerit, abripit illi fruteto aliquo profiliens, Gesnerus ex Nicandro. Draco ex fruticibus prodians facile aut ouem aut leporem eximit ex vngulis aquilæ. Nam interea dum ipse cum aquila pugnat, lepus sese in fugam dat, veruntamen frustra draco obtutum oculorum in aquilam retorquens, eam persequitur, quod in sublime elatam attingere non possit, Gyllius. Aquila etiam cum tyro & dracone pugnat pro animalibus quæ aliquando venantur, dum alter alteri prædam auferre conatur, Alberius.

Vtq; volans alie raptum cum fulua draconem Fert aquila, implicuitq; pedes, atque vnguib; hæsit Saucius at serpens sinuosa volumina versat, Arrectisq; horrat squamis, & sibilat ore, Arduus insurgens: illa haud minus urget adunco Luæantem rostro: simul æthere verberat alis. Vtq; Iouis præpes vacuo cum vidit in aruo Præbentem Phæho lientia torga draconem Occupat aduersum: neu seua reiorqueat ora, Squamigeris auidos figit cervicibus vngues.

Vergil. Æneid. ii.

Ouid. 4. Metam.

De eodem pugna, & quomodo altera alterum lædat aut capiat, scribit Homerus Iliade m. ad hunc modum.

Ορνις δὲ σφιν ἐπιήθη περὶ σέμματα μεμαῶσιν scilicet Troianis, Αἰετὸς ὑψιπέτης ἐπὶ ἀεισερά λαδὸν ἐέργων, Φοιήντα δρῖνοντα φέρον δούχεσσι πέλωρον, Ζῶν ἐτ' ὠσαίεσσι τακρὶ πτωλήθε χαρμῆς, Κόψε δὲ αὐτὸν ἐχονία κατὰ σῆθε παρὰ Δειρῶν, Ἰδὲ νοθείς ὀπίσω, ὅδ' ἀπὸ ἔδου ἦνε χαμᾶζε, Αλγῆσας δὲ λώησι, μέσση δ' ἐνὶ καὶ βαλλ' ὀμίλω. Et paulo post eodem in loco. — ἀφ' αὐτῶν δ' ἀφένκε παρ' αὐτῶν φίλα δινὶ ἰκέσται Οὐδ' ἐτέλεσσε φέρον δ' ὀμῶν τεκέσσι ἰοῖσι.

Aethiopia dracones magnos generat qui nomen proprium non habent, sed duntaxat elephancorū iurisdictiones ipsos nominant, Aelian. Apud Indos sicut audio, graecis inter se gerunt inimicitias draco & elephancus. Quare dracones haud insecti imperitiq; ex arboribus elephancos ramos decerpere in partibus suis solere, in has ipsas arbores prius serpunt: postea eā sui corporis partem dimidiam quæ ad caudam pertinet, arborum frondibus circumtegunt: alterā partem anteriore funiculi instar appensam dimitunt. Eò cum accessit elephancus ad arboris furculos carpandos, draco in huius ipsius oculos insiliens effodit, deinde anteriore parte collū eius astringens, posteriore flagellans, inuicirato & nouo quodā laqueo strangulat, Hæc Aelian. Elephancos maximos fert India, bellantēq; cum ijs perpetua discordia dracones tantę magnitudinis, vt & ipsos circumflexu facili ambiant, nexuq; nodi perstringant. Commoritur ea dimicatio: victūque corruens, complexum elidit pondere. Mira animalium pro se cuiq; solertia est, vt ijs vnasecundendi in tantam altitudinem difficultas. Draco itaque iter ad pabula speculatus, ab excelsa se arbore iniecit. Scit ille imparem sibi luctatum contra nexus: itaque arborum aut rupium attritum quatit. Cauent hoc dracones, ob idq; gressu primum colligant cauda. Resoluunt il-

si nodos manu. At hi in ipsa nare caput condunt, pariterque spiritum praeludunt, & mollissimas lancinant partes. Idem obuij deprehensi, in aduersos erigunt se, oculosque maxime perunt. Ita fit vt plerunque caeci ac fame & mceroris tabe confecti reperiantur. Quam quis aliam tantae discordiae causam attulerit, nisi naturae spectaculum, sibi paria componentis? Est & alia dimicationis huius fama. Elephantis frigidissimum esse sanguinem: ob id aestu torrente praecipue a draconibus expeti. Quamobrem in amnes merfos insidiari bibentibus: arctatisque illigata manu in aurem morsum defigere: quoniam is tantum locus defendi non possit manu. Dracones esse rantos, vt totum sanguinem capiant. Itaque elephantos ab ijs ebibi, siccatosque concidere: & dracones inebriatos opprimi, commorique, Plinius. Inter elephantos & dracones iugis discordia: denique insidiae hoc astu praeparantur. Serpentes propter semitas delitescunt, 10 per quas elephantis assuetis callibus euagantur, atque ira praetermissis prioribus postremos adoriuntur, ne qui antecesserint, valeant vltimis opitulari. Ac primum pedes nodis illigant, vt illaqueatis cruribus impediatur gradiendi facultatem, Solinus, & reliqua vt Plinius. Draco elephantem ligat, cuius ruina mors victoris est: & inde summe in vtrunque certatur. Ille vt pedes alliget, in quo casus victi sibi nocere non possit, Ambrosius. Draco aduersus elephantem non vulgari pugna certat, os oculosque eius petens, ac iugulum amplexus exhaurit, donec humi concidens elephas simul & draconem pondere perimit, Volaterranus. Gryphes aiunt elephantos quoque ac dracones superare, Philostratus. Captilus, id est, auis quam venatur draco cum debilitatur in venando hados & arietes: & comedit epar earum (aurum) & redit virtus eius, & excitatur appetitus eius, Syluaticus. Ο μηδ δράκων μεγιστος υιγυς Ο αν 20 πος δρακον τον λιοντα κατακίλει. ο δ λιον ηλγει μηδ ηση τη αλλακια ποδες αμυων διεγρησειτο. Id est, Draco quidem cum maximus esset, extremo caudae leonem verberabat: Leo vero dolens, cauda ad vltionem concitabatur. Λογοθετης in vita S. Marcelli apud Suidam. Panthera dicitur infesta esse draconi, & draconem ab ipsa fugere in latibula antrorum, Albertus. Panther dicitur esse, siue quod omnium animalium sit amicus, excepto dracone, & c. Isidorus. Aristoteles videtur dicere vulturem cum dracone pugnare, quod non est verum, Albertus. Nusquam hoc scribit Aristoteles, sed Auicenna aut eius interpres, vulturem cum aquila saepe confundit. Armenta quoque tota secuti, Rumpitis ingentes amplexi verberere tauros. Nec tutus spatium est elephas, Lucanus agens de draconibus.

Antipthia draconis ad alia animalia.

Venatio draconum.

Vita.

Spectaculum.

Vfus in cibo.

Campestris dracones quoties elephantum inuadunt, ab occurrentibus venatoribus plerumque cum elephanto interficiuntur, Philostratus. Dracones montani ab Indis hoc modo capiuntur. Pallium coccineum literis aureis superintextum ante cubicula (αε) της χειρας, ante cavernas siue antra draconum) extendunt: scripta autem incantatoria verba somnum dicuntur inducere: his draconum oculi, quanquam durissimi superantur: ipsi quoque plurima verba ex arcana sapientia superincantantes, eo draconem perducunt, vt literis pallio intextis superdormiat. Dormienti autem instantes Indi ceruicem securi ferunt, scissosque capite lapillos autus extantes auferunt. Traditur enim montanorum draconum capitibus inesse lapillos specie & aspectu iucundos, & splendorem quendam coloribus inducentes: viribus autem, potentiaque mirabiles, quod annulus testatur, quem habuisse Gygen vulgatum est. Euenit autem interdum, vt draco Indum cum securi & arte intra cubile trahens deuoret, ipsum etiam, vt pene diximus, montem concutiens, Idem. Philostratus tertio libro ait, ad Gangem innumeros esse dracones, quos oculorum gratia venentur Indi. Eorum enim oculos, lapillos esse ignei coloris, pretiosos, Iul. Scaliger. Mortuo dracone secundum Varronem tria extrahuntur, oculi, pellis, & dentes. Oculi lapides pretiosi sunt igneo colore, dentes ferè similes aprì, praeterquam quod graciliores, Volaterranus. Octavius Augustus draconem quinquaginta cubitorum Romae habuit, eumque pro comitio populo Romano ostentare consuevit, Pet. Crinitus.

Draconis caro vitrei coloris est, ac vescentes illa refrigerat. Hinc est quod Aethiopes in feruida plaga manentes draconis carne libenter vescuntur. Adeo quoque auaritia sitis in mensum creuit, vt institores quibusdam carminibus draconem ad tempus mansuetum reddant: eiusque tergo insidentes freno ipsum regant, vsquedum in Aethiopiam perueniat, Author libri de natura rerum.

De Remedijs que ex dracone percipi posse dicuntur.

Vleeribus quae serpunt, draconum adeps siccatus sole magnopere prodest, Plinius. Dentium doloribus medetur draconis os espina, Idem. Qui draconis caput habeat, continuis annis lippiturus negatur. Huius adipe & melle cum oleo vetere, incipientes caligines discuti tradunt, Idem. Caput eius lmini ianuarum subditum, propitiatis adoratione Dijs, fortunatam domum facere promittunt. Oculis eius inueteratis, & cum melle tritis, inunctos non paucescere ad nocturnas imagines, etiam pavidos. Cordis pingue in pelle dorcadum neruis ceruinis adalliga-

alligatum in lacerto, conferre iudiciorum victoriae. Primum spondylum aditus potestatum mulcere. Dentes eius illigatos pedibus caprearum ceruinis neruis, mites praestare dominos, potestatesque exorabiles. Sed super omnia est compositio qua inuitos faciunt magorum mendacia: cauda draconis & capite, pilis leonis e fronte & medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguibus adalligatis ceruino cortio, neruisque cerui alternatis & dorcadis: quae arguisse non minus refert, quam contra serpentes remedia demonstrasse, quoniam haec in orborum veneficia sunt, Idem. Draconis capita prosperam & fortunatam promittunt facere, Physiologus. Draconum adipem venenata fugiunt, Plinius. Magi tradunt eos qui a nocturnis dijs Fatibus agitentur, draconis lingua & oculis, & felle, intestinisque in vino & oleo decoctis, ac sub diu noctu refrigeratis perunctos matutinis vespertinisque liberari, Idem. Lingua eius & fel in vino decocta, remedio sunt his qui vexantur ab incubis, eorum corporibus ex hoc inunctis, ex libro de natura rerum.

Sanguinis draconis, a medicis sic appellati, frequens est in medicinis vsus, vt ex medicorum libris apparet. At quid illud sit quod hoc nomine appellatur, non apud omnes constat. Cinnabaris etiam a veteribus vocatur. Cinnabarim autem nomen Indicum esse, ait Plinius: sic enim (inquit) appellant illi sanguinem draconis elisi Elephantorum morientium pondere, permixto vtriusque animalis sanguine. Neque alius est color, qui in picturis proprie sanguinem reddat. Illa cinnabaris antidotis medicamentisque vtilissima est. At Medici quia minimum etiam cinnabarim vocant, pro ea cinnabari Indica vtuntur hoc minio, quod venenum est se paulo mox docebitur, Hae Plinius. Vnde apparet Plinium credidisse draconis sanguinem vulgo dictum vere fieri ex elephantis & draconis conflictu, in quo plurimum deceptus est. Serapioni sanguis draconis succus est herbae quam sideritidis speciem quintam facit, Dioscorides. Sanguis draconis in India ex herba dracontia colligitur, Aëtius. Alij sentiunt gummi esse & lachrymam ex arbore distillantem quae in Africa colligitur. At quoniam in libro de quadrupedibus viuiparis in historia Elephantis sub litera D. de hoc sanguine draconis pluribus dicitur est, ac variae authorum sententiae allatae, vt nunc amplius his insistamus, ac quae antea dicta sunt repetamus, opus esse non videtur: Tantum transcribam quae habet I. Langius in libro primo epistolarum, epistola sexagesima quinta. Quoniam ad rem illustrandam non parum facere videntur. Isigitur eo loco narrat, Geraldum ex sua peregrinatione quam in Orientem instituerat Venetias reuersum, sibi gummata purpurei coloris, nucis auellanae magnitudine ostendisse, cum his verbis: En amici, hoc gummi, verus est propè Erythreum mare, ex regione Thurifera & Athlantici maris Sanctae portus insula, sanguis draconis: cuius vsus in antidotis & collyrijs salutaris, & in peris vulneribus haemorrhogiam sistit: Cinnabaris quoque dictus Indica: sed non illa mineralis, minium dicta, quae nascitur in argentarijs metallis, vena siue gleba arena coccinei coloris circumsepta, ac ob carbunculi fulgorem dicitur, quae ferretis malleis aut cuneis fissa, & elisa, argenti viui lachrymas distillat. Ex hac, praecipue in Ciliciana agris, supra Ephesum reperta, vltionis & lotionis artificio, hydrargyrum & purpurei coloris minium conficiebatur, quod in picturis proprie sanguinis colorem reddebat. Hoc minium teste Theophrasto Graeci milton, quidam Cinnabarim vocant. Artificialis quoque Cinnabarim arte Chymica, vna sulphuris parte, cum duabus argenti viui adusta, Venetijs praeparatur. Tradit quoque Plinius, sanguinem siue saniem draconis pondere Elephantorum cum quibus luctantur succumbentium elisi & oppressi, Indicam appellari Cinnabarim quoque pro qua nominis homonymia decepti medici, minio, quod ob argenti viui virus venenum esse constat, temere utebantur: quod idem Plinius medicis exprobat. Atqui cum sanguis draconis sit salutaris Indorum Cinnabarim, nullum praedictarum esse arbitror, sed instar sanguinis rubentem arborum Indiae & insularum Athlantici aequoris lachrymam, quam nec Dioscoridem, Theophrastum aut ipsum Plinium exacte cognouisse certum est: cum nullus eorum Cinnabarim Indicam esse arboris lachrymam vel gummi tradiderit. Sed Arrianus de maris rubri navigatione inquit: In sinu Erythraei maris est regio Thurifera, Sachabitim nominata: Nascitur in ea Cinnabarim Indica, ab arboribus vt lachryma stillans congregata. Quod & Aloysius Lusitanorum nauclerus verum esse comperit, qui tradit, incolae insulae Sanctae portus, stato anni tempore, cortices arborum ferro incidere, de quibus anno futuro gummi vbertim distillat, quod in ahenis ad sanguinis concreti colorem & spissitudinem decoctum, sanguinem draconis ob similitudinem appellant. At vereor plurimum ne noster sanguis draconis, qui in officinis pharmacopolarum venalis est, sit sanguis caprinus, cum minio vel sorbis contritis decoctione inspissatus, quibus & olim adulterabatur, quem pictoribus magis quam medicis vsui esse suaderem, Hae Langius. Sanguis draconis Serapioni haemalocoen dicitur. De melandrum, & Dema lachocem, sanguis draconis, Syluaticus. Duaden secundum aliquos expositores Arabes est sanguis draconis, And. Belluacensis. Selon & Demala cuban, id est sanguis draconis, Aut. exp. Lapis sanguinis est sanguis draconis, & secundum aliquos est haematites, And. Belluacensis.

De sanguine draconis.

De veneno & morfu draconis, eiusq; curatione,

Natura draconum ferè omnium à celeberrimis auctoribus ponitur esse parum aut nullatenus venenosa: perinde reponuntur in tertio serpentium ordine, morfus eorum lædentes potius vulnere quam veneno: quanquam à quibusdam dicatur Dracones, vbi cumq; fuerint, aërem inficere, Ardoynus. Aërem à Draconibus inficere putarim ego non serpentibus, sed meteoris, quæ Dracones volantes dicuntur, meteoris ignito vasto fruges & aërem perdente, ac quasi conflagrante. Draco non habet venena, Plinius. Animal hoc venenum non facit. Aëtius. Contra verò Deuter. 22. Venenum draconi tribuitur his verbis, Venenum draconum vinum eorum, & venenum aspidum crudele. Μικροίς μὲν τῆς βίβλου, ἰσὺ δὲ δράκόντων περὶ γερύοις εἰς τοὺς ὄβοντες, id est, Paruis quidem telis, sed veneno draconum munitis, id est insectis iaculantibus, Heliodorus. Vbi notandum, quòd etsi Draco sua natura minimè sit exitiosus, talis tamen ob locum, in quo habitat effici potest. Quod ita se habere in reliquis quoque serpentibus animaduertimus, qui in regionibus frigidis minus certè perniciosi sunt, quàm calidis, Hinc Lucanus lib. 9. ita scribit,

An dracones venenocarent.

Vos quoq; qui cunctis innoxia numina terris Serpens, aurato viridi fulgore dracones, Pestiferos ardens facit Africa.

Hæc Greuinus.

Athlantiæ dracones sunt virulenti admodum, & si casu quenquam vel contingerent vel mordeant, carnem emolliunt, ac debilitant, neque est qui mortem possit euadere, Leo Africanus. Cum homini aut feræ cuiuspiam infidias facturi sunt dracones, mortiferos radices & herbas edunt: id quod Homerum quoque non latuit. Meminit enim draconis, qui ante suum latibulum immorando sæpè volutando, noxias herbas vorarit, Ælianus. Homeri verba sunt hæc, Iliadex.

Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειρὶ ὄρεσεν ἄνδρα μίνησι Βεβρωκῶς κατὰ φάρμακα: &c.

De morfu draconis.

Draco venenum non habet. Ore quidem dehiscit, sed dentibus non nocet: morsu tamen eius pessimus est, etsi paruus, quòd venena comedit: cauda quoque si quem ligauerit, occidit, Vincentius Belluacensis. Draco vim in cauda non in dentibus habet, & verberis potius quàm dentibus nocet, Isidorus. Solinus.

Nec tamen ille graues, vt cætera tu ha, dolores, Si velit, infixo cum forte momorderis ore, Suscitatur: exiguus non nocet vulnera punctus (Qui ceu rodentis nocet, quæq; obnoxia muris) Insignit, modicum sensui dat plaga cruorem.

Nicander in Theriacis.

Osi habent paruum, nec dum morsum inferunt, multum dilaturatur, quo fit vt morsus illorum non ita magnum dolorem excitet. Neque enim natura illis dentes dedit vt se defenderent, sed caudam potius, qua cum aquila & elephante dimicarent, Greuinus. Quod de ijs draconibus intelligendum est, de quibus agit Nicander. Sunt enim alij quos describit Aëtius: quorum dentes etsi venenosos non dicat vt sunt reliquorum serpentum, similes tamen dentibus aprorum esse ait, cum quibus & fracturas & collisiones corporum inferunt. Accidit ex mortu eorum dolor paruus, deinde inflammatur, Auicenna. Masculi eorum deteriores sunt fœminis, Idem.

Curatio.

Curationes veluti ad mordentia animalia fiunt, non vt in his quæ venenum iaciunt, Aëtius. Cura eorum est cura vlcera malorum tantum, Auicenna. Graminis semen priuatim draconum morsibus auxiliatur, Plinius. Mullus auxiliatur contra scorpiones terrestres, marinosq; & dracones & phalangia illius sumptusue in cibo, Idem. Canis vel draconis qui momordit caput, abscissum ex coriatumq; cum pauco euforbio applicatur morsui, ac liberat in totum, vt quidam aiunt, Ponzettus.

Quoniam autem supra diximus Albedisimon, Alhatraf & haudem inter genera draconum ab Auicenna & Alberto poni, huc adferemus quæ idem Auicenna de eorum morfu & curatione scriptum reliquit. Illi quem mordet Albedisimon, inquit, accidunt ea quæ accidunt reliquis morsibus draconum: sed dixerunt de draconibus, quod eorum dentes sunt vehementes. Et de proprietate eius est quod carminat carnem, quare effodit eam (alij legunt, facit carnem foetidam, quare foetida efficitur) quam obrem magnus est timor in vulnere eius, & indiget curatione vulnerum valde. Quem verò mordet Alhatraf & haudem, accidit ei dolor vehementis, & frigiditas plurima & stupor, & mors proculdubio, & peruenit ad hoc vt sit eius cura frigidorum venenorum. Dixerunt quidam, oportet vt embrochetur morsus eius cum aceto tepido, & emplastretur locus cum folijs lauri, & inungatur cum oleo costino, & oleo de pyrethro, & quæ simulantur eis ex oleis, in quibus est virtus squillæ, & vrticæ. Ea verò quæ in portu dantur eis, sunt vt succus foliorum lauri cum aceto: & aniden cum ruta, aut sumantur mirræ & piperis & rutæ partes æquales, cuius dosis sit aureus vnus in vino. Et theriaca prima dicta in capite rutelæ, Hæcenus Auicenna.

Draco

Draco ἄπο τῆ δὲ ἑρκεῖν, Macrobius. Festus dicit dracones ἄπο τῆ δὲ ἑρκεῖν quòd clarissima sint acie. Quapropter eos thesauris custodiendis consecrauerunt: tum Æsculapio dicauerit, quòd genus vigilantissimum dicatur, quæ res febri maxime necessaria est, Volaterranus. Dracones Grammatici atque eos secuti magni viri parὰ τῆ δὲ ἑρκεῖν deduxere. Nobis commodius atque acutius visum est parὰ τῆ δὲ ἑρκεῖν, lul. Scaliger. Δράκαινα, dracænâ, fœmina draconis.

Draco squammeus & squamosus, fiet enim subito fus horridus, atraque tigris, Squammeusq; draco, & fulua ceruice leana, Virgil. Georgic. lib. 2. Squamosusq; draco, vide Indicem Erythraei. Δράκων αἶμα ποτότης, sanguinem bibens, Aristophanes. βλοσυρῶπις, vel βλοσυρῶπις, aspectu terribilis. Δαπλῆς, vel vt vult interpret Δασπλῆς, grauis, Nicander. Ἐπιπῶτα λαφοινός (id est, μέλας niger, Eustathius.) Homerus & Orpheus. Δεινός, Theocritus. Γλαυκῶπις ἢ γλαυκός τὸ χεῖμα κῆ δὲ τῆ δὲ κατὰ πλῆθὺς ἔχουσα τὴν ὄψιν, ὄψιν ὄφθαλμοῦ, ὄψιν κῆ γλαυκῶπις δράκοντες, Eustathius. Ὀξυδρανῆς, Philostratus. Δράκων ὄρεσεν ab Homero dicitur Iliad. χ. ὄρεσεν, ἄρεσεν, ὄρεσεν ἄρεσεν, vt Scholiastes interpretatur, montanus, agrestis, monticola: perinde etiam vescitur ijs, quæ in montibus vel cresunt vel versantur. Ab eodem Iliad. λ. κυάνη dicitur: κυάνη ἰλέλιος δράκων, quod Ouidius transtulit, vt draco cœruleus, &c. Hesychius στήματα κυάνη κατὰ πῶτα scribit, quasi non totus, sed maculis tantum cœruleus videatur esse, quod alibi idem Homerus, ἐπὶ πῶτα λαφοινός appellat. Eadem de causa Iliad. μ. αἰολῶ quoque dicitur varius aut potius variegatus. Πέλωρος, Theocritus. Σμερδαλίς, id est, ὄψιν κατὰ πλῆθὺς, Homerus & Apollonius. Φοινῆς (id est, φόνος, ἢ ὄφιν, id est, αἶματι βεβαμμένης, Eustathius) Homerus. Χαμαὶ ἐρχομύριοι δράκοντες, Orpheus. Χρυσόλοφοι δράκοντες. Apud Apollonium Argon. 4. draco vellus aureum custodiens dicitur, ὄψιν ἀπνοισιν ὄψιν ὄφθαλμοῖσι, Thes. Græc. ling. Δρακῆνις, draconem fœmininam vocat in Hymnis Homerus, μετὰ τὴν τέραι ἀγροῖν, Ἐξερφῆ.

Draco Atheniensis legislator, vir bonus multaque esse prudentia existimatus est, iurisque ditini & humani peritus fuit. Is draco leges quibus Athenienses vterentur primus omnium tulit, Gellius. Draco item Stratonicensis fuit grammaticus, Suidas. Fuit & alius Draco nepos ex filio Theffalo, Hippocratis, illustris illius medici: pater Hippocritus, è quo rursus natus est draco, & ipse medicus, qui Roxanem Alexandri Macedonis coniugem curauit, Idem. Draco item Atheniensis fuit Platonis in Musica præceptor, Plutarchus. Draco nomen est illustris illius ducis, qui Regiæ Angliæ suam & quidem strenuam operam præbet.

Homonyma. De ijs qui dracones dicti sunt

Visum est autem aliud signum in cœlo, & ecce adfuit draco magnus rufus, habens caudam septem & cornua decem, & in capitibus suis diademata septem, cuius cauda trahebat terram partem stellarum cœli, quas abiecit in terram. Aduersus quem cum pugnasset Michaël, proiectus est draco ille ingens, serpens ille antiquus qui vocatur diabolus & satanas qui seducit totum orbem terrarum, &c. Apocalyp. 12. Et vidi ex ore draconis & ex ore bestiæ & ex ore pseudoprophetæ exire spiritus tres immundos in modum ranarum, Apocal. 16. Diabolus draco dicitur propter infidias, quia occultè insidiatur, Augustinus. Apud D. Hieronymum etiam draco inter diaboli cognomena numeratur. In lobo diabolus draco dicitur: Terque perforabis labium eius, Suidas.

Draco piscis est. Quidam aliud volunt esse dracunculum. Est autem gracculo similis. Aculeos in branchijs habet ad caudam spectantes, Plinius. Idem autem est draco cum araneo pisce, de quo vide in Aquatilibus in historia aranei vel draconis.

Diabolus draco dicitur.

Draco herba.

Draconis acetarij è lini semine, vt post dicemus, nascentis, folia ipsa testantur originem, Barbarus. Draco herba, ab olitoribus nomine hoc vocata, & radix, excalesciunt, vrinam pelunt, veneremq; excitant in vino potæ: quam herbam fallo pyrethrum dici arbitrantur, pyrethri namque folia similia admodum sunt folijs fœniculi. Quidam dicunt draconem pyrethram herbam dici non quidem pyrethrum, Fumanellus. Draco herba è lini semine cepis indito nascitur, lini folio, sapore acri, lul. Scaliger.

Draco appellatur palmes emeritus, pluribusq; induratus annis, Plinius & Columella. Sic dicitur è tortuositate similitudine.

Draco palmes vetus.

Montes Asia nobilissimi in hoc tractu ferè explicant se. Mastusia à tergo Smyrnæ & Termetis Olympi radicibus iunctus. Is in Dracone definit, Draco in Tmolo, Plinius.

Draco mons.

Est & Δράκων cohors Parthorum. Οἷτος ἀρεβῶς ἀπῆλθε ἰσραὴλ, ἔστι τὰς δράκοντας ἐφῆ τῆς Παρθυαίων (σημεῖον τὰ πλῆθεις τῆ δὲ αὐτῆς) &c. Luc. de hist. scribenda. Πάταρ ἄρειος ἀντιπαλῶ Δυρχειερμα δράκοντι, Sophocles in Antig.

Draco, Parthorum cohors.

Δεσμων laquei quoque nomen est ad talum suo loco motum, Oribasius. In quibusdam etiam instrumentis chirurgicis dracones in vicem manubrioli ductarij fabricantur, Idem in lib. de machinis cap. 4. Draconis nomen apud Romanos acceperunt fistulæ æneæ longissimæ, tri gyros orbeshq; plures contortæ, instar spirarum draconum, quibus illi conati sunt arte fontem construere, cuius aqua scateret continuè calida, Fallopius de aquis & metallis cap. 5. ex Agri cola puto.

Draco, instrumentum.

Δεσμωνες ex Polybio dicuntur μάκροι κῆ ἀπὸ χειρῶν, alijs βραχίονες ἦρες, Catellæ, armillæ, &c.

Dracones ornata metapugillar.

Spinthera, &c. Theſ. ling. græc. γὰρ ὡς καὶ καρπὸς καὶ βραχίονα δράκοντες, Lucianus. ¶ Πείριος ἔστι δὲ δράκων κελύειται, Suidas.

Deriuata & composita.

¶ Draconigenæ, Δρακοντογενεῖς, ex dracone geniti. Quo epitheto à Poëtis notantur Thebani, Bœotia populi; propterea quod ij qui Cadmo in ea vrbe ædificanda adiutores fuerunt, ex fa- tis draconis dentibus nati ferantur, Calepinus. ¶ Δρακοντομίμῳ dracones imitans. Sopater apud Athenæum lib. 6. Δρακοντομίμοις ὄργανων πορεύμασι. ¶ Δρακοντόπους, draconis pedes habens. ¶ Δρακοντολέτης, draconis interfector. Epitheton Apollinis πλοκαπύνα. ¶ Δρακόντιος & δρα- κοτίας, Anguinus, Theſ. ling. græc. ¶ Δρακοντάδης, draconibus seu anguibus plenus. δὲ μετὰ τὴν ἰντεῦω σὲ μὴ πίσει μοι τὰς αἰματώπυς καὶ δρακοντόδεις κόρας, id est Erinnyas. Orestes apud Euripidem. ¶ Δρακοντιάδης apud Athenæum pro serpente, vt medicorum filij pro filijs. ¶ Dra- 10 conarium quoq; inter capitis ornamenta recensetur, Theſ. linguæ græcæ.

Icones.

Primum signum legionis est aquila, quam aquilifer portat. Dracones etiam per singulas co- hortas à draconarijs feruntur ad prælium, Vegetius. Dracones cohortium erant insignia, per q; singulas earum ferebantur ad prælium à draconarijs : quo nomine κατ' ἐξοχὴν signiferos om- nes appellabant. Quo verò pacto gestarentur, videre est apud Ammianum Marcellinum, vbi pompam describit, quam Constantius Imperator urbem ingrediens duxit. Erant enim, vt is in- quit & dracones hastarum aureis gemmatifq; summitatibus illigati, hiatu vasto perflabiles, & ideo velut ira perciti exibilantes, caudarumq; volumina relinquentes in ventū. De ijs Claudi- anus: Mansuescunt varij vento cessante dracones. Hæc Pierius. In vexillis militarijs nomen im- peratoris aut consulis, nonnunquam draconis efficti imaginem (quare draconarij dicti mili- 20 res) quod vexillum purpureum erat, aliâq; insignia per scripta erant, Alexander ab Alexandro.

Dracones mili- tares & Dra- conarij.

Deorum simu- lachra cum dra- conum effigie.

¶ In Delo Apollinis simulachrum effigie draconis fuit, Idem. ¶ Phœnices in sacris imagi- nem Iani exprimentes, draconem finxerunt in orbem redactum, caudamq; suram deuorantem, vt appareat mundum & ex seipso ali & in se reuolui, Macrobius. ¶ In Mercurio solem colietiam ex caduceo claret, quod Ægyptij in specie draconum maris & foeminae coniunctio- rum figurauerunt Mercurio consecrandum. Hi dracones parte media voluminis sui inuicem nodo, quem vocant Herculis obligentur; primâq; partes eorum reflexæ in circulum, presis oculis ambitum circuli iungunt; & postmodum caudæ reuocantur ad capulum caducei, orna- turq; alis ex eadem capuli parte nascentibus. Argumentum caducei ad genituram hominum Ægyptij protendunt, ad quam necessario conducunt Sol & Luna. Atque ad huiusmodi argu- 30 mentum draconum præcipuè volumē lectum est, propter iter vtriusq; syderis flexuosum. Hinc est quod simulachris & Æsculapij & Salutis draconis subiungitur, quod hi ad Solis naturam Lu- næq; referuntur. Ideo ergo simulachris eorum iunguntur figura draconum quia præstant, vt humana corpora velut infirmitatis pelle deposita ad pristinum reuireſcant vigorem: vt reuire- ſcunt dracones per annos singulos, pelle senectutis exuta. Propterea & ad ipsum Solem species draconis refertur, quia sol semper velut à quadam imæ depreſſionis senecta, in altitudine suam, vt in robur reuertitur iuuentutis. Esse autem draconem inter præcipua Solis argumenta, etiam nominis fictione monstratur, quod sit nuncupatus δὲ δὲ δράκων, id est videre. Nam ferunt hunc serpentem acie acutissima & peruigili naturam huius syderis imitaritque ideo ædium, adyto- rum, oraculorum, thesaurorum custodiam draconibus assignari, Macrobius Saturnal. libro pri- mo capite decimo nono & vigesimo. ¶ Phigalenses in antro quodam Cereris simulachrū con- 40 fecerunt, habitu quidem in petra sedentis, ac cætera mulieri per simile, præter caput quod cum coma erat equinum, adnexis draconum & ferarum id genus item leonibus, deiphin manu fuisse nebatur, columba verò altera, Cœlius. ¶ Minerua plerumq; cum noctua effingebatur, nunc ad pedes nunc in capite, sed & cum dracone. Quare cum in exilium iret Demosthenes, dixisse fertur, Mineruam tribus inmanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo, Lilius Gr. Gyrat. Phidig. solertem prudentiam indicat illud quoque, quod Pallados simulachris draconem appo- nere consueuerat: veluti ambage tacita innuētis virgunculas peruigili cura indigere, vt pudor castus seruetur illibatusq; Cœlius. Vnde illud Alciati emblemata, cui lemana est custodiendas Virgines:

Vera hæc effigies innuptæ est Palladis: eius Hic Draco, qui domina constitit ante pedes. Cur Divæ comes hoc animal? custodia rerum Eluic data, sic lucos, sacraq; templa colis. Innuptas opus est cura asseruare puellas Peruigili: laqueos vndiq; tendis amor.

¶ Serapidis simulachro signum tricipitis animantis adiungunt, quod exprimit medio, co- demq; maximo capite, leonis effigiem: in dextera parte caput canis exoritur, mansueta specie blandientis: pars verò læua cervicis rapæis lupi capite finitur, easq; formas animalium dra- con connectit, volumine suo capite redeunte ad Dei dextram qua compescitur monstrum. Quidam 50 tria tempora interpretantur, præsens leoni, præteritum lupo, futurum cani blandienti, Macro- bius. ¶ In Trophonij antro simulachra quædam sunt, quorum scerpitis circunvoluuntur dra- cones.

cones. Hæc fortè quis conijciat Æsculapij esse & sanitatis, sed potest vt & Trophonius sit & Hercyna: cum non tam Æsculapio consecratos arbitrentur dracones quam Trophonio, Pausa- nias Idq; siue ob oraculorum prudentiam, siue quia oracula Trophoniana subterraneo in spe- cu reddi solita sunt, Pierius. ¶ In sancto Manante magnus pons fuit duodecim fornicibus. Mul- tæ enim aquæ decurrebant. Ibidem & draco æneus stabat, quod draco illic habitare putabatur, Suidas. Inter stellas fixas septentrionales numeratur & draco. Inter Astronomos vocantur no- di in sphæra interfectiones circulorum, qui à solis ac lunæ cursu conficiuntur : quorum figura dicitur Draco. Ex his alius superior est, ascendens dictus, vulgò caput Draconis; alius inferior, qui descendens & cauda Draconis dicitur. 38. volunt esse constellationem quandam 10 in septentrione, sydus draconis, alij pleiades seu gallinam interpretantur, Munsterus.

De sydere Draconis.

¶ In thorace Agamemnonis, picti κύνειος δὲ δράκοντες ὀρωρεῖτο ποτὶ δειρήν. Τρεῖς, ἐκτερεῖ ἴριον ἰουότις. Homerus Iliad. λ. ἐπὶ δὲ ζώνῃσι δράκοντες Δοιά ἐπιπρωρύντ', ἐπιπρωρῶοντε κέρλευα, Αἰχ- μισσὸν δ' ἀεγ τώγχι, μένει δ' ἐχάρεος ὀνόδ' ὄντας Ἀργία δερκομῆνω. Hædodus in seuto Hercules: Ἐν μὲν ὄσῳ δὲ δράκοντες ἔην φάβῳ ἔτι φατειός; Εὐπαλιν ὄποισιν πυρὶ λαμπρομῶροι δ' ἐδορκῶς, Ibidem. Epami- nondas imperator ille clarissimus, qui ad Mantineam tam fortiter occubuit, draconis gestam- ne insignis fuit. Eo verò loco vbi prælium commissum est, columnam erexit antiquitas cum cly- peo draconem in eius memoriam sculptum ostentante, Pierius. ¶ Lepidus in triumuiratu, quo- dam loco deductus à magistratibus in nemorosum hospitium, minaciter cum ijs postero die ex- postulauit, somnum ademptum sibi voluerum concentu. At illi Draconem in longissima mem- 20 brana depictum circumdedere loco. Eoq; terrore aures tū siluisse narrantur, & postea cognitum esse ita posse compesci, Plinius. ¶ Diuus Augustus in curia quam in comitio consecrabat, duas tabulas impressit parieti: quarum alterius admiratio est, puberem filium seni patri similem esse, salua ætatis differentia, superuolante aquila draconem complexa. Idem. ¶ Ctesilaus statuarius fecit Mineruam quæ Musica appellatur: quoniam dracones in Gorgone eius ad ictus citharæ tinnitu resonant, Idem. ¶ In nummo Cæsaris Dict. iiii. est à latere serpens Draco capite surrecto, magnis voluminibus terga trahēs, cuius inscriptio est, C. CLO. VI. PRÆF. M. Pierius. ¶ Chi- marrus pyrata fuit insignis oram Lyciæ prædationibus infestans, cuius nauis in prora leonem, in puppi verò draconem pro insigni gerebat, Plutarchus.

Draconum dis- uerse effigies.

Draconites siue dracontia è cerebro fit draconum: sed nisi viuentibus abscisso nunquã gem- mescit, inuidia animalis mori se sentientis. Igitur dormientibus amputant. Sotacus qui visam eam gemmam sibi apud regē scripsit, bigis vehi quærentes tradit, & viso dracone spargere som- nifica medicamenta, atq; ita præcidere, Plinius. Exciditur è cerebris draconum Dracontias la- pis: sed lapis non est nisi detrahatur viuentibus. Nam si obeat prius serpens, cum anima simul e- uanescit duritie soluta. Vsu eius Orientis reges præcipuè gloriantur: quantum nullum lenoci- niū artis admitrat soliditate, & quicquid in eo nobile est, non manus faciunt; nec alterius quam naturæ candor sit, quo reliceat. Auctor Sothacus gemmam hanc etiã sibi visam scribit, & qui- bus inreceptiatur modis edocet. Præstantissimi audacia viri explorant anguium foueas & re- ceptus: inde præstolari ad partem exeuntes præteruectiq; percitis cursibus obijciunt gramina medicata, quantum potest ad incitandum soporem. Ita somno obſopitis, è capitibus deſecant la- 40 pides, & de manubijs præcipitis auri prædam reuelunt temeritatis, Solinus. Ex cerebro dra- conis inopinatè percussit, & adhuc in pleno vigore palpitantis extrahitur dracontia lapis, Vincen- tius Belluacensis. Traditur montanorum draconum capitibus inesse lapillos specie & aspectu iucundos, & splendorem quandam coloribus inducentes, viribus autem potentiaq; mirabiles, quod annulus testatur, quem habuisse Gygem vulgatum est, Philostratus in vita Apollonij. Ki- nædius, id est lynx, & piscis marinus, in cuius corpore translucido spinæ apparent, & lapis, qui & opilianus & dracontius, Kiranides.

Draconites vel dracontias lapis.

¶ Δρακόντιον Græcè & Latine Dracontea dracontia & dracunculus, herba est quæ, vt scri- bit Dioscorides, caulem habet rectum, læuem, duum cubitorū, baculi crassitudine, versicolori- bus draconum maculis, purpureis tamen euitentibus: folia rumicis, sibi inuicè implicita. Hu- 50 ius duo facit genera: quorum alterum Dracunculum maiorem alterum minorem vocat. Plinia- us verò plures species enumerat lib. 2. 4. cap. 16. his verbis. Id autem quod Græci Dracontion vocant, triplici effigie mihi demonstratum est, folijs betæ, non sine thyſo, flore purpureo, hoc est simile aro. Alij radice longa, veluti signata, articulosaq; monstrauere, tribus omnino caulicu- lis. Tertia demonstratio fuit folio maiore quam cornus, radice arundinacea, totidem (vt affirmabam) geniculata nodis, quot haberet annos totidemq; esse folia. Hæc Plinius eo loco, qui libro 25. ca. 2. quartæ speciei meminit sic scribens. In Lacetania Hispaniæ proxima parte cognoui in agro hospitis nuper ibi repertum, dracunculum appellatum caulem, pollicari crassitudine, ver- sicoloribus viperarū maculis, quem ferebant contra omnium morſus esse remedium. Alius est, quam quos in priori volumine eiusdem nominis diximus, sed huic alia figura, aliudq; miracu- 60 lum exerentis se è terra ad primas serpentiū vrnationes bipedaliter è altitudine, rursusq; cum ſisdem in terram condentis, nec omnino occultato eo apparet serpens, vel hoc per se satis officio- ſo naturæ munere, si tantum præmoneret, tēmpuſq; formidinis demonstraret, Hactenus Plin.

Dracontion, Dracontea, Dracunculus herba.

De Serpentibus

Tarentinus est qui perfusus fuerit succo dracontiae herbae ait non accessurum serpentem, Constantinus in Geoponicis, Dracontium in Mauritania nascitur, Strabo. Dracunculus καυλον...

Dracontias triticum.

Dracontion vitis.

Dracunculus piscis.

Dracunculus morbus.

Graecia ex omni genere tritici praetulit dracontiam, stringiam & selenusium, argumento crassissimi calami, Plinius. Dracontias triticum memoratur etiam a Theophrasto de causis plantarum 3.26.

Vnam etiam praecocem vitem nobis ante hoc tempus incognitam in Graeca consuetudine dracontion vocitari comperimus, quae fecunditate iucunditateue Arcelaca Basilicae & Biterricae comparare possit generositate vini Amineae, Columella de re rustica lib. 3. cap. 2. Dracontium, botrys, ad mortum serpentis, canis & omnis venenati animalis, Nicolaus Fuchsius.

Est & dracunculus piscis ex concharum genere, Plinius, De quopaulo ante iam dictum est.

Dracontia varicibus similia sunt; magnum vero dolorem dum paululum prominentia mouentur, concitant, Galenus in Isagoge. Dracunculus est vlcus quod a parte propinqua ad ipsum nervi delationem habet; dictus quod neruus mouendo corpore in vlcus recedat in eoque occultetur, Idem. Qui appellantur dracunculi lumbricis similes sunt, & aliquando magni, aliquando parui reperiuntur, frequentius quidem in cruribus, quandoque vero & in musculosis brachiorum partibus consistentes. Nascuntur autem hi in Aethiopia ac India in pueris praecipue; estque ipsorum generatio non dissimilis lumbricis latis ventris. Sub cute enim mouentur nihil molestiae afferentes, verum temporis progressu circa dracunculi extremitatem locus suppuratur, & cutis aperitur, ac dracunculi caput exeritur. Quod si dracunculus atrahatur, vehementer dolorem inducit, praesertim si nimia trachus violentia fuerit ruptus. Nam quod relinquatur molestissimos dolores infert, &c. Aetius. In India & superioribus Aegypti locis dracunculi generantur ceu animalia quadam lumbricos imitantia, in partibus musculosis, puta

brachio, foemore, tibia; in pueris etiam latera sub cute perreptant & palam mouentur: deinde cum diu extremum dracunculi aliqua in parte renanserint, locus suppurat, & cute ipsius adaperita, initium ipsius progreditur: cum trahitur dolores mouet, praecipue abruptus, Paulus Aegineta. At dracunculum, an in apostemate sit vermis aut neruus, non facile dixerim: quem nunquam se vidisse, eiusque essentiam se ignorare, Galenus ingenuè fatetur. Soranus vero medicus non animantis principium, sed nervi alicuius substantiam siue concretionem, dracontion esse autumat. Quod Auicenna venam Medeni, Abinzoar vero censet esse exituram de apostemate neruo similem, quam Arabes & Mauri halalnahaidini appellant. Peculiare id est, Arabiae & Aegyptum incolentibus vitium, substantia neruosa, colore, crassitudine, lumbricis non dissimile, musculosis brachiorum & crurium partibus in nascitur, per quae se varicum instar expandit, & se cum intolerabili dolore non raro complicat. Hoc non nisi iusto plumbi appensi li-

bramine sensum educitur, abruptum lethale censetur. Hoc Albucahis decem & non raro viginti palmarum longitudinem excedere expertus est, Europae incognitum malum; de quo Plutarchus ita pereruditè scribit Symp. 8. cap. 9. Qui mare rubrum accolunt, vt Agatharcides testatur, nouis affliguntur morborum symptomatis, quae parua sunt, & dicuntur dracontia. Haec suras & brachia exedunt, & sese inclinant & prospiciunt: contracta vero sese rursus illaerant ac fugiunt: complicata vero in musculis phlegmone intolerabiles exerant. Haec nec prius, nec modo vllis nisi Arabiam incolentibus acciderunt. Haec omnia Ioannes Langius epistolarum lib. 2. epistola 42. Dracunculi seu dracontia sunt in puerulis subtercutanea quaedam animantia viua lumbricorum formam praeseferentia, Leonellus Fauentinus.

Dracontides vnus e 30. tyrannis, Suidas. Δρακοντίδης, in Vespis Aristophanis traducitur, ως πονηρός καὶ πλείους καταδίκαις ἐνεχόμενος. Dracus Achaorum dux Achaici motus primus author, ad Isthmon a L. Mumio consule victus est, Liuius. Insulae Aphricae adiacentes prope terram, Ὑδρας, Δρακόντι, αἰγύμορ, λάρνησια, Ptolemaeus. Draconis Insula in Lybia est, Stephanus. Δρακόντος, mons & ciuitas in Icaria insula. Idem. In mari fauces octo miliarium os draconis appellatur, Petrus Martyr. Ocean. decaed. prima libro sexto. Caput draconis locus est sic vocatus in India occidentali, Idem. Fons draconis locus iuxta Ierusalem, Nehemiae secundo.

τῶν ὀφιδίων, ἀνοτοὶ ἀρρένωτοι, πέρδιξ δὲ θηλυμορφοῦ. τῶν ἰβήρων, μιλώρη πετρῶν, ὁ μὲν δράκων ἀρρένωτος, ἡ δὲ ἔχιδνα, θηλυμορφοῦ. Adamant. In Nilo sunt animalia quadam ad similitudinem draconis, vulgò cocatrix vocant (forte crocodili sunt) Haithonus. Fuit & Orthus Geryonis canis in Erythea, cui canina capita duo, & draconum septē erant, Varinus in Scylla.

Nomina propria a dracone de iumpra, Vitorum, Latorum.

Dracunculus morbus. 20

Dracunculus piscis. 30

Dracunculus morbus. 40

Sauros. 50

De Dracone. H. c. d. f. g. h. Lib. V. 51

Sauromatae plurimos alunt equos, utpote Nomades, quibus non tantum ad bellum videntur, sed dijs etiam suis immolant & cibo adhibent. Ungulas colligunt, purgant & diuidunt (δρακόντι) ad similitudinem squamarum in draconibus, &c. Pausanias in Atticis. Gorgonum capita draconum squamis obstita fuisse dicuntur, Gyraldus. Cucurbita crecitit quae cogitur forma, plerumque & draconis intorti figura, Plinius.

Et cantabunt vlulae in aedibus eius, & dracones in palatijs deliciarum, Esaiæ 13. 22. Idumaæa erit habitaculum draconum, atrium filiarum struthionis, Esa. 34. 13. Ponam Ierusalem in aceruos, habitaculum draconum, Ierem. 9. 11. Faciam planctum velut draconis, & luctum velut filiarum struthionis Mich. 1. 8. Frater fui draconum & socius filabus struthionum, Job. 30. Hieronymus scribit, si dracones decertant cum elephantibus, victos lamentabilem & horribilem vocem edere, Lauaterus. Est celebris in scripturis luctus draconum & struthionum in deserto horribiliter euulantum, Mich. 1. Malach. 1. Job dicit se fuisse fratrem draconum & filiorum struthionum socium: designans magnam miseriam, Oecolampadius. Et onagri steterunt in excelsis, attraxerunt ventos tanquam dracones, Ierem. 14. Quia magnus est ardor inquit interpretis in serpentibus propter calorem internum coguntur ventum haurire, vt temperent interiorum aëstum quo vruntur. Quod enim dicit propheta, perinde ac si diceret: Nihil habebunt vnde famem aut sitim expleant: ac proinde enecabuntur inopia cibi & potus: quam dracones serpentes & venenata pleraque ferunt sine grauiore incommodo, modò libero caelo fruuntur, vt narrat Aristoteles & Plinius. Deuorauit me & contriuit me Nabuchadnezzar: statuit me vt vas inane: absorpsit me veluti draco, Ierem. 51. Quum contriuit nos in loco draconis, & operuit nos umbra mortis, Psal. 44. In loco draconis (scilicet marini) id est in abyfso maris: hyperbole pro extremis angustijs.

Telephus simul recumbens cum matre incestum stuprum cum ipsa confecerat, nisi eos pius diuino ductu draco diremisset, Aelianus. Draconi similis est virtus indagatrix, quae diligenter omnia percuratur rimaturque studiosissime: ideoque ab acuto visu nomen illi factum, Pierius. Lycophron Circeæ draconem vocat, δὲ τὸ ἀγρῖον, ἢ δὲ τὸ δόξυ δὲ κρῖς καὶ δράκων ἑρῖον, Hsicius Tzezes.

Dracunculus morbus. 20

Dracunculus piscis. 30

Dracunculus morbus. 40

Sauros. 50

Dracunculus morbus. 20

Dracunculus piscis. 30

Dracunculus morbus. 40

Sauros. 50

Dracunculus morbus. 20

Dracunculus piscis. 30

Dracunculus morbus. 40

Sauros. 50

Dracunculus morbus. 20

Dracunculus piscis. 30

Dracunculus morbus. 40

Deijs qui a draconibus interfecti sunt.

Ὡς δ' ὄτα τις τε δράκοντα ἰδὼν παλιγοροῖ ἀπέστη Οὐρεῖ ἐν βίῳ σης &c. Homer. Iliad. β.

Ὡς δὲ δράκων ἐπὶ χειρὶ ὀρέσεται ἀδραμύνησι Βεβρωπῶς καὶ φαρμακί (τὸ ἰσὶ ποταμῷ παρμακῶν ὡς μύρμηκας καὶ πανθάρμας) ἐν δέ τε μιν χεῖρ' αἰνός. Σμυρδάλιον δὲ δέδορκεν ἐλίας ὀρμῆθ' ἐπὶ χειρὶ. Sic Hector Achillem expectabat. Idem Iliad. χ.

Super leonem & basiliscum calcabis, conculcabis catulum leonis & Draconem. Psalm. 91. Aquilam adhuc iuuenem in ouilia Demisit hostem inuidus impetus, Nunc in reluctantes dracones Egit amor dapis atque pugnae, Horatius in Odis.

f. g. Vesci draconum corde hepateue oportuit Apollonium, vt per hac Arabum sapientiae particeps fieret, Eusebius in Hieroclem. Non (defuit) puppim retinens Euro tendente rudentes: In medijs Echeneis aquis oculisque draconum, Lucanus lib. 6. de venefica necyomantiam exercente agens. Fel draconum apud Moysen puro, idem quod amaritudinem, hoc est letalem amaritudinē, quam in veneno potissimum habent, Augustinus Streuchus in Job.

h. Circa templum Nemei Iouis cupressiferum est, quo in loco cum nutrix Opheltem in herba posuisset, a dracone peremptum memorant, Pausanias. Postquam Graeci a Troia digressi simularunt, & Sinon proditor a Troianis in urbem admissus esset, qui suis eam prodidit, dracones duo, Porcis & Charibæa a Calydaeis insulis, in quas coiecerant se Graeci, enatantes, Laocoontis filios peremere ob coniectum in equum ligneum hastile, Cælius lib. 8. ca. 15. De his agit Vergilius Aeneidos lib. 2. qui primū serpentes illos & angues nominat: postea verò dracones, inquiens:

At gemini lapsu delubra ad summa dracones Effugiunt, sanæque perunt Tritonidos arcem: Sub pedibusque Dea, clypeisque sub orbe teguntur. Tum verò tremefacta nouus per pectora cunctis Insinuat pauor, & scelus expendisse merentem Laocoonta ferunt, sacrum qui cuspede robur Laferit, &c.

50

50

50

50

50

50

illam nullus transiret quin mortuus caderet. Socrates ergo speculum de calybe contra illum posuit, in quo duos dracones magnos vidit, qui aperuerunt os suum, & egrediebatur corruptens aërem fumus ex orificijs eorum. Rex vero praecepit ad montem illum exiri, & ipsos interficere: licet salubris factus est locus ille, Aristoteles de proprietatibus elementorum. Hercules in cunis dracones occidit. Pindarus carmine 1. Nem. Corcyrei Diomedem inuocant, qui draconem quo infestabantur interemit, Heraclides Orpheum aucupio intentum draco inuasurus erat, quem interceptum canes occiderunt, ut ipse recitat in poemate de lapidibus, quod etiamnum extat, Tzezes. Sanctus Donatus episcopus spuit in os draconis eumque interfecit: quem octo iuga bouum ad cremandum vix trahere poterunt. Hic draco (teste Sozomeno) in via publica circa pontem iacebat, capraeque, oues, equos, boues & homines deuorabat, Olaus magnus. In Tauricana insula inter paludes Mceotidas est ciuitas nomine Kirfel, & supra eam in rupe alta castrum ex lignis & argilla factum. In hac rupe, ut fertur, draco commorabatur, & trucidabat homines & iumenta: propter quem incolae fugientes, habitationes propinquas vacuas reliquerunt. Et quia Graeci & Italici insulam inhabitantes, gloriosam Dei genitricem Mariam precati sunt, ut eos a dracone liberaret, viderunt successu temporis candelam ardentem intra rupem: inciderunt ergo & fecerunt rupem ad ascendendum, & peruenientes ad candelam ardentem, imaginem sanctissimae genitricis Mariae conspexerunt, coram qua lumen arsit, draconemque defubtus per medium ruptum iacentem, &c. Nouus orbis lib. de Sarmatia Asiana.

Dracones mortui in vitam reuocati.

Metamorphoser. Iuppiter in draconem.

Caput Orphei in draconem. Qui in dracones mutari dicuntur.

Virga Moysis in draconem. Draconis dentes in homines armatos.

Xanthus historiarum author, in prima earum tradit, occisum draconis catulum reuocatum ad vitam a parente herba, quam balin nominat: eademque Thylonem, quem draco occiderat, restitutum saluti, Plin. A Polyide occisus draco, in vitam reuocatus est, ab alio dracone herbam quandam ei imponente: qua postea Glaucos etiam mortuo Polyides imponens eundem resuscitauit, Iacius Tzezes, Scholiast. Lycoph. Draconem circum implicatum filio, pater sagitta occidit filio illo, Antholog. Arnobius lib. 5. de Cerere a Ioue delusa in tauri forma, & Proserpina ab ipso compressa in draconis forma. Parit (inquit) menssem post septimum, luculenti filiam corporis, quam aetas mortaliu[m] consequens, modo Liberam, modo Proserpinam nuncupauit. Quam cum veruceus Iupiter bene validam, floridam, & succi esse conspiceret plenioris, &c. mox subdit: In draconis terribilem formam migrat, ingentibus spiris paucis colligat virginem, & sub obtentu fero mollissimè ludit atque adulatur amplexibus: fit ut & ipsa de femine fortissimi compleatur Iouis: sed non eadem conditione qua mater. Nam illa filiam reddidit lineamentis descriptam suis: ut ex partu virginis tauri specie suscipit Iouialis monumenta pellacie. Auctorem aliquis desiderabit rei, cum illum citabimus Tarentinum, notumque seuanum, quem antiquitas canit, dicens: Taurus draconem genuit, & taurum draco. Porro & Eusebium audiamus de eadem re loquentem: Ceres inquit, Persephonem peperit, educatur puella, cui Iuppiter qui genuit, draco factus, coniungitur. Unde in Sabaziorum mysterijs draco in spiram inuolutus, in sacrificijs, ad factorum memoriam, imò verò in testimonium tantae turpitudinis (ut sic dixerim) adhibetur. Peperit & Persephatē (id est Persephone) tauriformem filium: unde Poetae quoque nonnulli taurum laudant draconis patrem, & draconem rursus tauri patrem. Haec ex Arnobio & Eusebio ut a Gyraldo citantur syntagmate 6. in Proserpina. Scripsit & Clemens eadem de re his verbis: Iuppiter cum Proserpina filia coit factus draco, conuictus quisnam esset. Sabaziorum certe mysteriorum signum est ipsi qui inuoluntur, Deus qui sinum peruadit. Est autem is draco qui extrahitur è sinu eorum qui inuoluntur, euidentis argumentum Iouis incontinentiae. Parit autem Proserpina quoque filium taurina specie. Certè ait quidam Poeta, taurus pater draconis, & pater tauri draco. Haec Clemens Oratione ad Gentes. Poetae draconem Tauri patrem canunt, per illum Iouem, per hunc Bacchum intelligentes, Pierius ex Lycophrone. Caput Orphei in draconem mutatum, Plutarchus de fluuijs in Hebro. Protei conformatio in diuersa capita, imaginum falsarum rationem continet quibus deludimur. Sunt enim qui in voluptate summum statuunt bonum: hunc per seum exprimi concipimus. Draco eorum nobis errores innuit, qui terrena pulchritudine felicitatem metuntur, Caelius. Et alibi: Timaeus Pythagoricus (inquit) mutationem in bestias induci putat falsò, ad terrorem hominum impiorum, ut poenae saltem formidine à vitijs retrahantur. Et mox: Non desunt qui ista sic interpretentur, ut animarum quae similem brutis duxerint vitam, aliae inter alias bestiarum turbas diuersentur. Quod ipsum Platonis doctrinae valde consentaneum putat Olympiodorus. Quod si habitum intelligamus, non speciem, arbor erit apud Platonem, qui nutritioni deditus, vel Herculis quaesitum in ea attritus, die noctisque torpebit: miluus qui raptu uiuit per concupiscentiam: leo qui egregie militabit: draco qui crudeliter in genus humanum debacchabitur. Idem. Virga Moysis iussu Dei coram Pharaone proiecta in terram, versa est in draconem, Exod. 7. Cadmus oraculo monitus, ut vaccam a grege secretam, quae lunae signum in latere haberet, sequeretur: & ubi fessa procubuisset, ibi statueret urbem: parens praecepto in eam terram aduenit, quae postea a boue Boeotia dicta est. Hic cum ad fontem Castaliu[m] Marti sacrum focios aequatum misisset, a dracone interfecit: cum ipse quoque illuc fuisset, ut vidit a dracone focios consumptos, serpentem interfecit, & dentes eius Mineruae monitu humi sparsit, ex quibus armatorum multitudo progignitur, quae inter se domestico bello confligit: ita ut ex ea quinq[ue] relinquerentur, qui Palladis consilio foedus & pacem inierunt, & auxi-

lium Cadmo in Thebis instaurandis tulerunt, Ouid. Metam. 3. Iason Aesonis filius missus Colchon ad pellem auream apportandam, ubi Aetere Solis filij regiam contigit, pulchritudine sua percussit Medeam, quae obligatum Iasonem ut fidem praestaret coniugij erga se coegit, atque ita tauros spirantes ignem, & draconem custodientem templum venenis atque carmine coegit parere Iasoni, ut proficillo solo dentes obsereret serpentis, ex quibus seges armatorum procrederet: inter quos ut ei praeceptum erat a Medea, iacto silice, coegit eos inter se dimicare, qui mutuo bello conciderunt, Idem Metam. 7. Medea fugiens Aeoliam Pitane[m] a laeva parte reliquit, Facta de saxo longè simulachra draconis, &c. Idem. Medea delon, drakon, mison de xmuay, id est, Prima Leo, postrema draco, media ipsa chimara, id est, capra, Lucret. Chimara pars extrema in dracone desisse fingitur: Amorem lasciuum per figmentum illud significari tradunt, Pierius. Fabulae allegoriae & singularium annaliu[m] in ea significationes interpretatur, Cael. lib. 13. cap. 9. Vide plura de Chimara in lib. de quadruped. viuiparis in hist. Caprae, litera H. a. Kura ex Phorcyne peperit draconem velleris aurei custodem. Heli. in Theog. Hunc ita describit Ouid. Metam. 7. agens de ratione qua Iason serpentem illum sopiuit ad vellus aureum tollendum: Peruigilem superest herbis sopire draconem, Verbaq[ue] ter dixit placidos facientia somnos, Qui cristae, linguaq[ue] tribus praesignis, & vucis, Qua mare turbatum, quae concita flumina sistunt, Dentibus horrendus, custos erat arboris aureae, Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro Hunc postquam sparsit Leschei gramine succi, Heros Aesonius potitur, &c.

Dracones in saxo. Chimara pars extrema draconis.

De draconibus velleris aurei, & horrorem hesperidum castris.

Diodorus Siculus bibliothecae rerum Antiquarum lib. 4. hanc fabulam ita narrat: nempe, Aera in Ponto regnante, responsum datum esse, illum tunc mortem obiturum, cum externi nauigio delati aureum vellus subtilissent. Hac ex causa, inquit, tum verò innata crudelitate ostendit se hostes sacrificare, ut diuulgata tanti secleris fama, externi omnes eum accessum abhorrent. Templum quoque muro circumdedit, custodesque frequenter apposuit ex Taurica accitos: de quibus a Graecis miranda fabulae finguntur. Decantatum enim est, tauros ignem spirantes circa templum esse: a dracone insuper custodiri vellus. Verum taurorum nomen a custodum robore tractum est: a crudelitate verò caedis hospitum, tauros ignem efflare conficitur: modo simili cum templi custos Draco appellatur, traduxerunt: poetae admirandam stupendamque eius animantis naturam, &c. Haec Diodorus. Asserunt quidam, in Libya in Hesperidum hortis mala aurea a terribili Dracone asseruari. Alij pecudum greges exquisita pulchritudine Hesperides habuisse: quae ob decorem a poetis aureae dictae sint, quemadmodum & Venerem ob egregiam formam auream appellant. Nonnulli eas pecudes colore auro simili fuisse voluit: eoque hoc appellatas nomine. Draconem verò, extitisse pastorum curam: qui vi corporis fortitudinem praestantes, custoditis gregibus latrocinia prohiberent. Sed hoc pro arbitrio accipiant legentes. Horum custode interfecto, Hercules aurea poma ad Eurythium adduxit, Idem. De hortis Hesperidum & peruigili dracone, ne fama licentia, vulneretur fides, ratio haec est, flexuoso meatu aestuariu[m] è mari fertur adeo sinuosus lateribus tortuosum, ut visentibus procul lapsus angueos fracta vertigine mentia atque itaque quod hortos appellauere, circumdat, Solin. cui assentitur etiam Plin. Fabulantur Graeci, Hercules ita uisum effingi solita sinistra manu mala tria gestantem, quae claua conquisiisset dracone interempto, id est, concupiscentia subacta: ita enim comparantur poma tua, id est ira concupiscentia ardore, & habendi cupiditas temperatur, ac denique voluptatum sedantur titillationes, Cael. Arabes quidem coruos audiunt, Tyrreni verò aquilas. Forte & nos & omnes homines quaeuis animantia intelligeremus, si & nostras aures draco lauisset. Porphyrus lib. 3. Manu[m] Alexandriae Severi mater, pridie quam puerum eum pareret, somniauit se dracunculum enixam edidisse. Nam & Alexandro Macedoni draco dominij claritatem praefagiu[m] dedit, qui matri Olympiae congressus erat in somnis. Hoc idem de Pomponia Africana Scipionis matre traditum est, & ipsi draco circumfusus nihil attulit nocuenti. Dedit & Augusto Imperij praefagiu[m] ostento simili. Nam cum Actia mater eius ad solenne Apollinis sacrum media nocte venisset, positaque in templo lectica, dum caeterae quoque matronae dormiret, obdormisset, visus est draco repete ad eam irrepere, pauloque post digressus: illa verò expergefata quasi a concubitu mariti se purificauit, & statim in corpore eius extitit macula veluti picti draconis, quae nunquam eximi potuit, adeo ut publicis inde balneis perpetuo abstineret. Spartacus uenalis cum Romam delatus esset, deprehensus est dum quiesceret, habere sub capite draconem in spiram complicatum, quem Thracia itidem mulier conspicata vaticinandi peritissima, signum esse dixit magne cuiusdam & formidabilis potentiae, quae tamen infaustum esset exitum habitura. Tiberius Caesar serpentem draconem in delicijs habere solitus, eius manu sua cibum ministrare, quem cum is corrosus a formicis reperisset, monitus est cauendam sibi vim multitudinis, Pier. Caecinna dracones emicuisse de extis laeto prodigio traditur, Plin. Dracones in extis apparuisse, lecti fecere auspiciu[m]: contra Graccho sacrificanti ad exta irrepisse adeo iecinore necesse futuram & imminens fatum portenderunt, quae mox subsecuta sunt, Alex. ab Alex. Scriptum est in Romanis annalibus, ac saepius notatum, quo tempore dracones vel qua magnitudine in urbem Romam delati sunt. Nam inundante maxime Tyberis fluuio visis per vi-

Auspicio omnia & prodigia ex draconibus.

em traditur: quod ipsum temporibus contigit. Sed illud prope incredendum quibusdam videri solet, quod imperante quidem Mauricio Augusto Romae accidit. Quum enim Tyberis in maximam altitudinem excreuisset, multa serpentum genera, per alueum Tyberis astuante fluuio deuecta sunt, inter hec draco mira quadam & insigni magnitudine per urbem transiens, vsque ad ipsum mare descendit, quod & mox horribile prodigium pestis maxima secuta est, Petrus Crinitus. Anno 1499. 26. die Maij Lucerna: Draco visus est, quise lacu per Rufam secundo flumine deferebatur, multis magna cum admiratione spectantibus, vt narrat Errerlius, Stumpfius in Chronicis.

Draco visus in Tyberis.

Dracones in aere volantes ex Germania viji.

Visi sunt nonnunquam & in Germania Dracones viui, & in aere volantes, media luce dieq; sed vsq; dira incendia portendentes. Nam factum est & obseruatum non procul a Rheni littore prope oppidum Niderburgum ad millesimum ferè lapidem meridiè versus supra Sanctogarinum patriam nostram, vt ter sereno caelo diuersis temporibus & æstatibus Draco ingens in aere veluti pendens caudamq; vibrans, media, vt dixi, luce à pluribus inquilinis conspiceretur, & postea quidem secutum est, vt toties quoq; idem oppidum incendio conflagraretur, maximo indigenarum omnium malo atq; infortunio, vt cui incendio tunc tanquam fatali nemo hominum obistere aut reluctari quantacumq; opera aut vi in aduersum nitenti valuerit. Tam fuit infaustus ostenti euentus. Animaduersum & hoc est, sub idem tempus ferè, & aliquoties etiam conspecti sunt oculis incolarum viui Dracones in fonte sese non procul ab isto conflagrato loco lauisse, è quo dein qui forte ex improviso bibissent, aquamq; hauissent homines vel animalia ventribus inflatis mox concidissent interiissentq;. Decretum igitur est publicè re manifestata atq; comperta, eum fontem tanquam pestiferum & exitialem lapidibus terraq; operiri, ne porro & alijs intereccioni foret. Eos equidem qui hæc verè meminissent ipsi aut vidissent, audiuissent homines senes admodum ac fide dignos. Itaque non ficta tibi, sed quæ re ipsa sic habent contigeruntq; refero, Iustinus Gohlerus ad Gesnerum.

Draconis ostentio Nero stratus. Draco Cleomenis cadaveri circumplexus.

Draco cur herouibus diceretur.

De diuinatione draconum.

Cum missi essent à Messalina vxore Claudij, qui Neronem meridianam quasi Britannici æmulum strangularent, fertur eos dracone è puluino se proferente conterritos fugisse, Suetonius in vita Neronis. Qui Cleomenis corpus cruci affixum seruabant, nunciabant sese draconem permagnum vidisse, qui cadaueris corpus circumplexus, ita illius faciem tegebat, vt nullam auem ad eam depascendam accedere pateretur. Qua de causa reuerentia quædam & diuinitatis opinio regi accessit, &c. Nec antea huiusmodi cessauit opinio, quam à sapientibus viris huius rei causa prodita est. Tradunt enim sicut ex bobus apes, ex equis fuci, ex asinis crabrones generantur, ita humana corpora & præsertim medullas, humoremq; ex eis profluentem, serpentes producere. Itaq; non absq; ratione permoti antiquiores, herosibus draconem conscrarunt, Plutarchus in vita Cleomenis. Durant in Licernino Africani prioris manu satæ oliuæ. Subest specus in quo manes eius custodire draco dicitur, Plinius.

In Launio sacer est lucus magnus & opacus, luxraq; ipsum ades lunonis Argolidis. In eodem lucu latibulum est amplum & profundum Draconis cubile. In lucum quotannis virgines certis diebus ingrediuntur, quæ mazam gestant manibus, oculos fascijs deuinctæ. Eas recta ad latibulum diuinus quidam spiritus sine offensione deducit. Quod si virgines fuerint cibos tanquam puros & Deo gratæ animanti conuenientes admittit Draco: sin minus, non attingit, corruptas esse intelligens & diuinans. Formicæ verò hanc relictam ab illo mazam minutatim con fractam vt leuius serant, è lucu exportant, expurgandi gratia loci. Hoc cum fit, ab indigenis animaduertitur, & quæ ingressæ fuerant, indicantur examinanturq; & cuius pudicitia esse violatam constitit, pœna legibus constituta plectitur. Dracones igitur non esse expertes vaticinationis hoc modo demonstrarim, Ælianus.

De draconibus sacris & coru cultu.

Draco Aesculapio sacer.

Deos aliquot animalium nominibus veteres appellarunt: vt Solem, lacertam, leonem, draconem, accipitrem, Porphyrus lib. 4. de abstinent. ab animatis. Aesculapius draconis effigie à Nicagora Echetimi vxore ad Sicyonios mulorum bigis inuectus esse dicitur. Neque desunt qui super Aesculapio commiscantur historiam. Educatum quippe draconem ab eo in Pelei montis loco, qui Pelethronius à florum vbertate nuncupatur, Pierius. De hoc etiam Nicander in Theriacis:

Nunc viridem & nigrum post dicta venena draconem In Gelido Peli nutrit culmine iuxta Affice, quem parula sago Phœbeia proles Lata Pelethronia quondam deuina vallis, &c. Draconem Aesculapio dicauere, quod genus vigilantissimum dicatur, quæ res febrim maxime necessaria est, Volateranus. De draconibus Epidaurijs, Aesculapio sacris antea dictum est in B. Lucianus in dialogo qui Alexander vel Pseudamantes inscribitur describit imposturas cuiusdam præstigatoris impudentissimi, qui cum draconem Pellæum enutrisset, eum Aesculapium esse mentitus, miris artibus homines illius temporis ludificatus est.

Draco Indis sacer.

Alexander cum alia pleraq; animalia apud Indos inuenit, tum Draconem, quem quia sacrum in antro quodam Indi existimarent, & summo religione colerent, idcirco precibus Alexandrum obsecrarunt, ne in illum inuaderet, quod quidem ipsum ille annuit, Ælianus. De illius draconis magnitudine prodigiosa antea dictum est in B. Ex Indis nonnulli draconem quinque

quinque iugerum velut Liberi patris simulachrum coluerunt, Alexan. ab Alexand. Gyraldus. Babylonij draconem ingentem adorarunt, quem Daniel potestate à rege accepta, massa ex pice, seuto, & pilis confecta & in os draconis iniecta interemit, vt refertur in historia de Idolo Belo & dracone quæ est inter hagiographa.

In Melite Ægyptia Draco diuinis honoribus afficitur in turri quadam: adsunt ei sacerdotes & ministri, menta & crater ponuntur. Crateri quotidie immittunt libum ex farina subacta melicrato, & recedunt: postridie reuersi craterem inueniunt vacuum. Et cum aliquando maximus natu summo videndi Draconis studio teneretur, solus ingressus, & libo proposito, recessit: & mox Dracone mensa confensa epulante, ille subito magno cum strepitu fores (quas pro more clauserat) aperuit. Draco indignatus abiit. At ille viso quem voluerat, suo quidem malo, mente captus, & suum confessus crimen, mox obmutuit: & paulo post collapsus interiit, Ælianus. Draco apud Albam in lucu iuxta templum lunonis Argiuæ colitur à virginibus, quem certis adeunt diebus, suis pascenres manibus, à quo cum cætera capiunt auspicia, tum virginittatis integritatem deprehendunt, Volateranus. De quo antea quoque retulimus ex Æliano.

De sacro in Ægyptia facto dracone & ea na curiofi qui illum videre voluit.

Draco sacer apud Albam.

Epirotici Dracones.

Locus est apud Epirotas Apollini sacer, & muro septus. Intra illum Dracones sunt Deo grati. Ad hos virgo sacerdos nuda accedit, & cibum Draconibus porrigit. Eos Epirotæ à Pythone Delphico prognatos aiunt. Quod si virginem accedentem illi placidè aspexerint, & alimta promptè susceperint, annum fertilem & salubrem significare creduntur; sin & terribiles erga illam fuerint, & porrecta cibaria non receperint, contrarium anni futurum statum alij diuinant, alij sperant, Ælianus. Epirotæ Apollinem venerantur, in cuius templo draconem colunt ob memoriam Pythonis, à quo se prognatos dicunt, ex eoq; cibum appetente aut auerstante auguria capiunt, Volateranus.

Halta Sybaridis filia cum in Phrygia lucum Dianæ ingressa esset, Draco quidam sacer prae grandis apparuit, & cum ea coiuuit, vnde Ophiogenæ dicti primam sui generis originem trahunt, Ælianus.

Alter in Phrygia.

Draco sacer fuit Palladi, Aesculapio, Saluti, Cælius. Draco Baccho consecratus à veteribus, Plutarchus. Græci rectè dicunt & sentiunt columbam Veneri sacram, draconem Mineruæ, & canem Dianæ, Idem. Οὐρανός, δράκων dictus est qui Palladis ædem custodiebat, seu δ τῆς πάλαιας θεῆς φύλαξ, vt Helychius explicat, apud quem plura de hoc serpente reperies.

Quibus dicitur Draco conuictus fuerit. Οὐρανός δράκων.

Delphicum oraculum dicitur aliquando fuisse desertum & inaccessum, propterea quod eo loco fera quædam immanis (nempe draco) habitaret. Sed qui hoc scripserunt rem bene non intellexerunt. Siquidem solitudo draconem in eum locum attraxit; non autem draco solitudinem fecit, Plutarchus.

Draco in Delphico oraculo.

Medeam afferunt fecisse quibusdam incantationibus, vt draconum specie Diana per ærem ab Hyperboreis vecta, apud Peliam diuertere videretur, Diodorus. De Medæ autem incantationibus agens, Ouidius inter cætera ait,

De draconibus currus per aëra trahentibus.

Nec frustra voluerim tractus ceruice draconum. Currus adesce, aderat demissus ab æthere currus: Quo simul ascendit frenatq; colla draconum Permissis, manibusq; leues agitauit habenas, &c.

Ouidius Metamorph. 7. Triptolemus iunctis draconibus suscauit auras, Seneca. Nunc spiritus Zephyros tranans, Claudianus de Cereris draconibus. Draconibus vecta Ceres Proserpinam quaritabat. Tzezes Hesiodi interpretes ait dracones illos significare volumina quæ Triptolemus de agricultura conscripsit, Pierius.

Argutum dictum apud Græcos contra potentiores cum quadam libertate iactari solitum, ὄφις εἰμὴν φάσθαι ὄφιν, δράκων ἔστι θέντα. Hoc dicto inuuentes, quem imperatorem statuas, et necesse esse Reges & Principes multos deglutire, vt ille rex Regum fieret, & dominantium dominus, Pierius. Hoc prouerbium ex vulgi fæce desumptum putat, Erasmus.

Prouerbia. Serpens nisi serpentem ededit non fiet draco.

Idem Erasmus in Prouerbio virum improbum vel mus mordeat, scribit hoc prouerbium ita à quodam inuersum fuisse, Bonos viros vel à mure morderi, malis ne draconem quidem audere dentes admoliri: hoc est infontibus passim noceri, propterea quod ij impune lædi posse videantur, vt pote non relaturi iniuriam. Emblemata est apud Alciatum sub lemmate, Ex arduis perpetuum nomen: pictus est draco alatus quadrupes persequens passeris pullos cum his versibus.

Boni viri vel à mure mordentur, malis ne draco quidem dentes admouere audeat.

Crediderat platani ramis sua pignora passer, Et bene, nisi seruo visa dracone forent. Glutij hic pullos omnes, miseramq; parentem Saxeus, & tali dignus obire necesse. Etæc, nisi mentitur Calchas, monumenta laboris Sunt longi, cuius fama perennis eat,

60

De Serpentibus

Dracontopodes.

DRACONTOPODES, id est serpentes sunt magni & potentes, facies virgineas habentes humanis similes, & in draconum corpus desinentes. Credibile est huius generis illum fuisse, per quem Diabolus Eua deceptus: quia (sicut dicit Beda) virgineum vultum habuit. Huic enim diabolus se coniungens vel applicans, vt consimili forma mulierem alliceret, faciem ei tantum ostendit, & reliquam partem corporis arborum frondibus occultauit, Author lib. de natura rerum.

Dracones domorum.

VESGA, Arabicè sunt reptilia, vt stellio, subnigra dicta in Catalonia **DRAONES** domorum, qui cum mordent, inflatur locus, donec denticuli infixi extrahantur, sicut etiam denticuli stellionis vel lacertæ, Arnoldus.

DE DRACONE PYTHIO SEV PYTHONE.

Python vnde natus & quomodo interfecit.

PYTHON à Poëtis serpens fuisse dicitur, natus ex putredine terræ post diluuium Deucalionis. Hunc Apollo interfecit, & ab interfecti nomine dictus est Pythius, Textor.

De hoc Ouidius Metam. 1. *Sed te quoque maxime Python*

*Tum genuit, populisq; nouis incognite serpens
Terror eras: tantum spatij de monte tenebras.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante, nisi in damis, capreisq; fugacibus vsus,
Mille grauem talis exhausta pene pharetra
Perdidit effuso per vulnera nigra veneno.
Néue operis fumam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri cereaminis Indos,
Pythia per domitæ serpentis nomine dictos.
Caruleus tali prostratus Apolline Python.*

*Hæc Ouidius.
Claudianus 7. Paneg.*

Græci Apollinem Pythonem dictum fabulantur ex nece Draconis. Latonæ enim Apollinem Dianamq; parturæ Iuno dicitur obstitisse. Sed vbi quandoq; partus effusus est, draconem ferunt, qui Python vocitabatur, Deorum cunas inuasisse, Apollinemq; in prima infantia sagittis beluam consecisse. Macrobius Saturn. lib. 1. Imo cum Latonam ex Ioue grauidam perfensisset, immisso contra illam Pythone serpente per omnem terrarum orbem persecuta est, donec errando ad sororem Asteriam perueniens, ab ea suscepta est in Delo, vbi Dianam & Apollinē peperit, quicam errare amplius nequaquam passi fuere, Perottus.

Vnde nata fabula de Pythone.

Est insuper peruagato inter homines sermone vulgatum ab Apolline quendam eius loci (id est, soli Delphici) incolam sagittis confixum illic extabuisse, & ex eo vrbi nomē contigisse. Qui ab Apolline occisus fuerit, draconem cum fuisse poetæ scribere, cui custodiam Tellus oraculi mandasset, Pausanias. Hunc Pythonem hominem fuisse sceleratissimum cognomento Draconis vult Strabo lib. 8. Inuenimus qui scribant, violentum fuisse hominem Pythonem, Draconis cognomento: qui dum sagittis debellaretur, inter adhortandum proclamasse Apollinem ferunt, vel Latonam, vt Macrobio placet, *ἡ πῆλαι*, id est, immitte feriendo: vnde inoleuerit mos, vt confecturi aciem sic Pæanis celebrationem clamitent, Cælius. Python serpens à putredine terræ natus dicitur. Hunc ab Apolline sagittis interfectum fuisse fabulantur Poëtæ, eò quod terræ putredo solis calore absumatur, Calepinus.

Apollo post interfectum Pythonem expiatione indigens.

Apollo & Diana Pythone cæso vt se expiant venisse Ægialē tradunt, sed incusso terrore in Cretam ad Carmanorem diuertisse, Pausanias. Cleombrotus quæ ab extraneo quodam ad litus rubri maris habitante philosopho audierat narrans, inter cætera ait: philosophum illum nouisse etiam quæ de serpente Pythone feruntur, ac dixisse eum qui serpentem illum occidisset, non tantum per decennium exulasse, ac Tempe fugisse, sed ex toto orbe migrasse, vnde tandem post nouem magni anni reuolutiones, expiatus & purificatus redierit, ac ita verè *ποιεσθαι*, id est, purus & lucidus oraculum Delphicum recuperarit, quod interea temporis Themidis custodiæ commissum fuerat, Plutarchus de defectu oraculorum.

*Etymon.
Hic Draco Delphines etiam dicitur.*

Python, Serpens dicitur à *πυθω*, quod est putredo, eò quod ex putredine terræ post diluuium Deucalionis natus dicitur, Calepinus. Hunc Draconem Delphinem etiam vocatum testatur, Suidas. Illud non omiserim, inquit Cælius, Delphinem nuncupari ab Apollonio libro Argonauticon secundo Draconem ab Apolline consecutum. Cuius etiam versiculos appofui,

*Ὅς ποτὲ πύθωϊν ἔσθ' ἀποράδ' ἡ παρρησάοιο
Δελφίνην πόροισι πλάθειον ἔχεναι ζῆν.*

Id ipsum verò interpres item comprobauit, additq; à quibusdā masculino genere pronunciat, ab alijs feminino, quod (inquit) melius est. Sic verò appellat in Periegesi Dionysius Afer: id quod plerisq; negotium facessit. Quod autem Delphines vocaretur qui Delphicum custodiebat oraculum Leandrus dicit, & Callimachus, Hæc Cælius.

Python.

De Dracone Pythio seu Pythone. li. V. 54

Πύθων, ἢ τὸ πῦθ. Πύθων ὁ δὲ δράκων, Ammonius. *Πυθα* & *πυθαί*, ἢ vrbs est Phocidis, quæ & Delphis appellatur, Apollini sacra: nomen à *πύθει* sortita, *ἔξ' τὸν ἐκεῖ ἑξάθεντα ἔσθ' ἀποράδ' ἡ παρρησάοιο*, vt Eustat. tradit. Alij verò dictam volunt *ἔξ' τὸ δ' ἡμεῖς δ' αὖτε ἐκεῖ ἑξάθεντα* *πυθαί* (*ἢ τοὶ μὲν θανείν*) τὰ μέλλοντα, Thefling. græc. Phocis regio est Græciæ, in qua vrbs Delphi. in eaq; vrbe templum Apollinis quod Pytho dicitur, in quo tripod æneus collocatus erat, &c. Erpaulo post. Delphi autem dictum est templum Apollinis, eò quod Delphines draco ibi inuentus est, quem Apollo interfecit: & Pytho, quod ibi computruit: vel à percontando, quod Græce est, *πυθῆσαι*, Suidas in *πυθῶ*. Interfecto dein tempore vrbe ipsam non solum Delphos sed & Pytho nominarunt finitimi. Testantur id Homeri versus de Phocensium defectu. Sed enim qui subtilius populorum origines exquirunt, Delphi existimant filium fuisse Pythin, & ab eo dum regnaret vrbi nomen impositum. Est insuper peruagato inter homines sermone vulgatum ab Apolline quendam eius loci incolam sagittis confixum illic extabuisse & ex eo vrbi nomen contigisse, quod eius temporis homines persimili voce in his quæ corrumpentur significandis vterentur, Pausanias. Quam vrbe (scilicet Delphos) Python ob interfectum Pythonem dictam comperimus, Alex. ab Alexand. Pytho ciuitas erat in Phocide, cuius incolæ dicerentur Delphi: vnde est, *πυθοῖ ἐν ἠγαθίῃ*, Cælius.

*Homonyma.
Pytho vrbs.*

10

Πύθων, dæmonium fatidicum, Suidas. Act. Apostol. cap. 16. fit mentio ancillæ quæ habebat *πυθῶνα*, id est, spiritum Pythonis, quæ diuinando quæstum magnum faciebat dominis suis. Hunc autem Pythonis spiritum Apollinis numen esse gentiles credebant. Vocatur ergo Python, dæmonium cuius afflatu prædicebant futura. Hesychio *πύθων* est ὁ ἐγγαστριμύθος, vel ἐγγαστριμύθης. Plutarchus quoq; *πύθωνας* suo tempore vocatos fuisse tradit *τὰς ἐγγαστριμύθους*, Eurycleas *πάλαι*, lib. de defectu oraculorum, vbi Turneb. Engastrimythos, id est gentes ἐν ventre harriolantes, quos olim Eurycleas vocabant, nunc Pythonas dicunt.

Python dæmonium fatidicum.

20

Python Buzantius orator, actus in exilium, in Macedonia degens, multos impulit ad prodicionem, vt ad omnia Philippo adiumento essent: quibus rex ad perdendos hostes vt batur, Suidas. Huius meminerunt, Æschines & Demosthenes in orationibus, item Athenæus in Dipnosophistis, & Lucianus in Encomio Demosthenis.

Python.

30

Fuit & Python Æneates qui cum Heraclide Thraciam liberauit occiso Cotye rege, cuius meminit Plutarchus in tractatu contra Epicureum Colotem & alibi. Alexander Prolemaei dexteritatem habebat suspectam, Arii verò turbulentam, & Pythonis nouarum rerum studium timebat, Ælianus.

Python Æneates.

A Pythone serpente fit Pythius, quo nomine dictus est Apollo: vnde Pylades, Pythius hinc etiam dictus Pythonem peremptio,

Pythia.

Vel quia putrescant facta calore Dei. Theogon. lib. 2.

Pythia dicta est etiam ipsa vates, seu Apollinis sacerdos: Pythia quæ tripodē à Phœbi lauroq; profatur, Lucretius. Pythia vates à Iuuenali dicitur. Vocatur etiam *πυθία*, apud Plutarchum Hell. *ἡ δὲ ἢ πύθιας ἢ πύθιας*.

Pythia vates.

40

Pythium & Delium aræ dicebantur, vel templa Apollini aut Delo dicata, quod ex Lino Iliquet, Cælius. Pythium ædes Apollinis Athenis, à Pissirato condita, in qua tripodēs dedicabant, qui cyclo choro Thargelia vicerant, Suidas. Fuit & in Creta Pythium, in Gortynæ medistilio, cuius incolæ dicti Pythies, vbi & Apollinis visebatur templum. Erat & sicut Macedonia Pythium, vbi & Pythia fiebant. Porro Pythium prope Astacenum sinum, vnde Pythiani dicti, & Pythiana pocula, Cælius. Pytheum verò dicebatur oraculifocus, Idem.

Pythium.

Pytheum.

Pythij.

50

Alex. ab Alexan. Spartæ Pythij vocabantur qui Delphos ad consulendum oraculum mitebantur, quicq; publicè cum regibus pascabantur, Herodotus in Erato lib. 6. De ijs apud Xenophontem mentio est, sed perobscura in libro de Lacedæmoniorum repub. dictione quoque mendosa in Latina translatione. Quin & Athenis erant Pythij & Deliastra, vt scribit Philochorus apud Sophoclis interpretem in Oedipo Coloneo. Sed & libro primo Quintilianus in etymologia rationibus quæri ait: vnde Bruti, Publicolæ, Pythij: quem locum ignorare se interpretes fatentur: quum tamen historia sexta meminerit Herodotus quoq; Cælius.

Pythia festa.

Pythia festa & Ludi Pythici. Alex. ab Alex. Sunt autem ludi Apollinares in honorem Apollinis Pythij ob interemptum Pythonem instituti, Hesychius. De quibus Ouidius lib. primo metamorph. In Pythone Pythius Draco colitur, & frequens serpentis contentus appellatur Pythia, Clemens orat. ad Genes. Dies festus maximo Græcorum conuentu Pythone celebratur, propter Draconem mortuum, Idem. Sciendum est, Pythicum agona, grassantibus in aduentibus Cirrhæis, labefactatum, fuisse ab Theffalo reparatum Eurylocho, quem Achillem dicunt iuniorum, vt scribit Euphorion. Fuit quoq; agonia hic initio *πρηματίης*, veluti pecuniarium dicas: quoniam Vincentibus ea fuit merces proposita: mox autem Stephanites, nexis lauro corollis, ex Theffalicis Tempe tralata à pubescente puero: quod ob dracontoctoniam in Creta apud Chrysothemidem Apollo expiatus, Theffaliam ingressus illinc secum arborem pertulisset, Cælius.

Pythicum agona.

60

Non negligendum verò illud, fuisse item Pythicum nomen auleticum, cuius partes quin

Pythicus nomen.

que ex ratione expugnati ab Apolline draconis; pera, cataceufinus, Iambicum, spondeum, catachoreufis. Pera quidem, id est περα Dei consilium habet, esset ne dignus congruens certamini locus. In cataceufino draconem prouocat; in Iambico pugnat, in quo & inflantur tubæ, quæ Salpistrica vocant crumata: dicitur & odontismus, id est dentium arietatio & fremitus, quod draco faciebat, quum sagittis impeteretur. Spondeum verò victoriam significat. In Catachoreufi epinicia, id est celebritas ex comparata victoria ab Apolline continetur. Sunt qui aliter distinguunt, & Anacrusin volunt esse certaminis præludium. Amperam verò primùm certandi periculum, Cataceufinum certamen ipsum, Iambum autem & dactylum præana, qui eiusmodi efficiatur rhythmis victoriæ gratia. E quibus alter hymnorum sit proprius, iambus autem obloquiorum. Syringes verò belluæ deficientis languorem imitantur efficiuntque. Traditur illud quoque Pythium carmen pro heroico dicitur, quoniam sit ab Apolline oraculis celebratum; vel quod Pythone confecto, territi accolæ texerint hexametrum primi, Hæc Cælius.

Pythium carmen.

Pythia.

Scitu non indignum & illud, sicut Olympiada dicimus vigesimam aut trigessimam, ita & Pythiada vsurpari ab eruditissimis consuevit. Idem. καὶ μὴ οἶδ' ἄ με τὰ πύθια λειτεργήντα πολλὰς Πυθιάδας, Plutarch. in lib. An seni capeff. resp. Idem reperitur apud Athæum lib. 22. Πύθια βουὴ ἀπὸ δαΐδαμ, id est ἡ μετ' ἀλλήλων γινόμενη φωνή, τὸ πύθιον μέλλει; unde (inquit) πυθαίλης dicitur. Sic verò appellabant τὸν παῖδα.

Pythonicus. Pythonissa.

Pythonæ dæmonio fatidico sit Pythonicus, vt spiritus Pythonicus, & Pythonici, qui eiusmodi spiritu diuinatore correpti sunt; idem qui πυθαίληποι. Hinc etiam Pythonissa, mulier spiritu illo correpta, quam etiam Tibullus Pythona appellat, Delphica (inquiens) Python, tanquam Pythonis vocabulum duobus generibus sit commune, Calepinus.

Composita. Πυθόμαντις Πυθόρρητος Πυθόρρητος Πυθόρρητος Πυθαίλης.

Πυθόμαντις pro vate Pythico, & πυθόμαντις ὄρεια, id est ἡ τῆς μαντικῆς πύθια οἰκία apud Sophoclem reperitur. Idem in Oedypo tyranno πυθόμαντις fatidicos dixit. Πυθόρρητος dicitur ὁ πυθαίρης, id est Delphico oraculo responsus aut editus vel comprobatus. Πυθόρρητος νόμοι apud Xenophontem in repub. Laced. Πυθόρρητος μάντις, Arristoteles. Πυθαίλης, ὁ ἄπο τῆς πύθια ληπτής, id est Pythio numine afflatus, Suidas. Πυθαίλης, Pythij carminis cantor, vel qui Apollinis cum Pythone certamen tibia exprimit, seu ὁ ἀλλὰ τὸν πύθιον νόμον. De qua re vide plura apud Poll. lib. 4. cap. 10. sub finem. Πυθιονίης, Pythionices. Qui Pythijs ludis vicit, ὁ πύθιος νενικηκώς, vt Plutarchus loquitur.

Nomina propria. Pythius Lydus Pythia. Pythonis nomen. Pythopolis.

Pythius fuit Athys filius, vir Lydus ditissimus, qui omnem regis exercitum, ipsumque Xerxem magnificentissimo hospitio excepit, magnamque pecuniæ summam ei obtulit, de quo plura vide apud Herodotum in Polymnia lib. 7. Pythia apud Pythiam Parianæ regionis fuit, & montem Pythium imminens habuit, Æneas Syluius. Pythonis come, id est vicus, locus est in Asia, quò primò aduentus sui tempore conueniunt Ciconiæ, & eam quæ vltima aduenit, Iantant vniuersæ, Plinius lib. 10. cap. 23. Pythopolis vrbs fuit condita à Theseo in Asia, sic dicta quod ex oraculo Pythiæ eam condidisset. Huius meminit Plinius inter Mysiæ vrbes, lib. 5. cap. 32. Est & Pythopolis Caria, sic dicta à Pythe seu Pythio illo diuite, qui & Xerxem conuiuio excepit, & militibus eius senos Daricos aureos in capita distribuit, Stephanus.

Icon.

Leontius statuaris fecit Apollinem citharædum, serpentemque eius sagittis confectum Plinius.

Dracones Epithoniam Pythone prouocati.

Epirotæ Apollinem venerantur, in cuius templo draconem colunt ob memoriam Pythionis, à quo se prognatos dicunt; ex eoque cibum appetente aut auersante auguria capiunt, Volaterranus. Ælianus verò non ipsos Epirotas sed dracones, qui Apollini apud illos sacri habentur, à Pythone Delphico natos existimari scribit. De quibus plura in historia Draconis H. h.

Proverbia, Pythia & Delia sunt hæc tibi.

Pythia & Delia. Aiunt Polycratem Samiorum tyrannum, cum Pythia & Delia simul fecisset, Delum misisse percontatum, an sacrificium præfinito tempore offerret, cui Pythia, id est Apollinis sacrificula responderit: Hæc tibi & Pythia sunt & Delia; significare volens ea esse vltima: paulò post enim periit, Hæc Suidas. Erasmus verò paulo aliter huius adagij rationem exponit: ait enim hoc dictum vsurpari, quum supremum aliquod opus significamus: perinde quasi dicas: Hæc summa omnium quæ gesturus es in vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam, reddito Polycrati Samiorum tyranno. Nam is posteaquam Rheneam insulam cepisset, eamque consecrasset Apollini, constitutus apud Delum ludis pulcherrimis, Delphos misit, consulturos vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Respondit oraculum, τὰς ἀσσοὶ καὶ πύθια καὶ δῆλια, futurum innuens, vt propediem excederet è vita: idque euenit. Itaque res in proverbium versa, Hæc Erasmus. Post Pythia venisti: dicitur in eos qui negotio cuiuspiam egregio non interfuerunt; quod serius, iam re peracta, accesserint, Idem. In Pythij templo cacare dicebatur qui rem nephariam & periculosam faceret: quod Pisistratus tyrannus exstructo templo inscripserat, ne quis inibi ventrem exoneraret, & aduenam quandam deprehensum è medio sustulit, Idem. Iterum atque iterum ad Pythum via: dicitur de ijs qui molesti sunt eadem de re iterum atque iterum percunctando; quemadmodum solent ignari viæ, quemcunque obuium habuerint de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollinis sacra, quæ viscebatur plerique, Idem.

Post Pythia venisti. In Pythij templo cacare.

Iterum atque iterum ad Pythum via.

Iterum atque iterum ad Pythum via: dicitur de ijs qui molesti sunt eadem de re iterum atque iterum percunctando; quemadmodum solent ignari viæ, quemcunque obuium habuerint de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollinis sacra, quæ viscebatur plerique, Idem.

Quoniam superius in historia draconis, retulimus ex diuersis auctoribus quosdam dracones alatos esse, visum est iam subiungere, quæ varij scriptores de serpentibus alatis differunt, quia vt Cardanus testatur, hos angues aligeros vulgus etiam dracones vocat.

Megasthenes in India scribit serpentes gigni volucres, non die sed noctu infestas, quæ vnt serpentes alati rinam quoque reddunt, cuius contactu animalium partes putrescant, Ælianus. Mons qui Narisingæ regnum diuidit à Malabaribus, multas alit feras: inter quas alatos angues arboribus insidentes. Quos aiunt, solo afflatu, vel etiam obtutu eos, qui propius accedant, interficere, Iulius Scaliger.

Ibes nigre anguim volucrum cateruas pestilentes ex Arabia inera Ægyptios fines & ingredi prohibent, & pro terra sibi amica propugnantes illud vniuersum agmen interficiunt atque consumunt, Ælianus. Est Arabiæ locus ad Butum urbem serè positus, ad quem locum ego me contuli, quòd audirem volucres esse serpentes. Eò cum perueni, ossa serpentum aspexi, & spinas multitudine supra fidem ad enarrandum, quarum acerui erant magni ingenti numero. Ferunt ex Arabia serpentes alatos ineunte statim verè in Ægyptum volare, sed eis ad ingressum plantæ occurrentes aues Ibes non permittunt, sed ipsos interimere. Serpentis porro figura qualis hydrarum, alas pennatas non gerit, sed glabras & alis vespertilionis valde similes, Herodorus. Cum Arabiæ paludes pennatorum anguim mittunt examina, quorum tantum virus est, vt morsum aniemors quam dolor insequatur: sagacitate qua ad hoc valent, aues (Ibes) excitata, in proelium eunt vniuersæ, & priusquam patrios terminos externum malum vastet, in aere occurrunt cateruis pestilentibus: ibi agmen deuorant vniuersum, Solinus. Ibes auertunt pestem ab Ægypto, quum volucres angues, ex vastitate Libyæ vento Africo inuectas, interficiunt atque consumunt. Cicero de natura Deorum, qui ex Libya alatos illos angues inuehi scribit, cum ceteri ex Arabia eos aduolare scribant. Ibes occurrunt pennatis agminibus anguim, qui ex Arabiis emergunt paludibus venena malignantes, & C. Ammianus Marcellinus. Non Arabum volucer serpens, Lucanus libro 6. agens de venefica mortuum excitante per necyomantiam. Quoniam autem accidit vt corpora integra serpentium alatorum quorundam condita viderim, qui pedes habent, quique ex Arabia in Ægyptum volare dicuntur, eorum effigiem hic apposui, Bellonius.

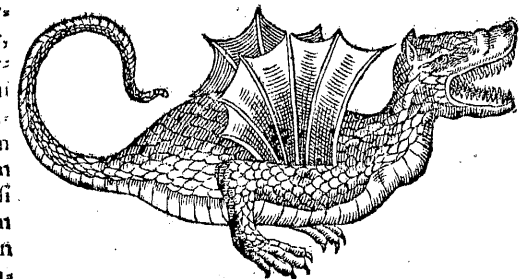
In Arabia thuriferas arbores obseruant colubri subalari exiguo corpore, discolori specie, per magno numero circa singulas arbores, idem videlicet qui aduersus Ægyptum facto exercitu tendunt, nec villo alio ab arboribus quam syracis fimo submouentur, vniuersam terram oppleturi, vt Arabes aiunt, nisi (vt idem narrabant) simile quiddam istis contingeret ei quod monuimus contingere viperis, Herodorus. Cassiam fabulosa narrat antiquitas circa paludes reperiri, propugnante vnguibus diro vespertilionum genere, algerisque serpentibus, his commentis augentes rerum pretia, Plinius.

In Arabia serpentes sunt cum alis, quæ Strenæ (aliàs prima per ypsilon scribitur) vocantur, quæ non solum plus currunt equis, sed etiam volare dicuntur, quorum tantum virus est, vt morsu ante mors insequatur quam dolor, Isidorus. De his dictum est in Dracone A.

Sunt quæ vel pennis vel membranis volant omnia bipeda aut apeda. Angues enim circa Æthiopian tales volare narratur, Aristoteles histor. animal. lib. 1. cap. 5. Altarar, id est serpens volans, Aut exp.

Esse porro serpentes quosdam, membranaceis pinnis alarum instar vtentes, memoriam prodicit: quod atate nostra, ita esse, compertum est. Delatus enim est ad Franciscum Gallorum regem draco pennatus, apud Sanctones à rustico, cum in eum inuolaret, ligone casus: hunc multi eruditi, spectataque fidei homines se vidisse nobis testati sunt. Putabant autem, ex transmarinis regionibus, vento pulsus in eam prouinciam, emigrasse. Nam Gallia monstris huiusmodi caruit, Brodæus Miscel. lib. 3. cap. 1. Ad Pyrenæos Bigerones est genus serpentum ferum, breuitus (ijs quorum antea fecerat mentionem, quos quaternum pedum longitudinem, & humore de facie panduntur cartilagine, Iul. Scaliger.

Anno Domini 1543. audiui in finibus Germaniæ propè Stiriam subisè multos serpentes, qui in Germania

Serpentes alati Indici.

Arabiæ.

Serpentes alati in Æthiopia.

Dracones pennati in Gallia vis.

Serpentes alati in Germania.

De Serpentibus

res apparuisse, quadrupedes, lacertorum instar, alatos, morsu irremediabili. Froschouerus narabas ex bibliopola Stirio auditum, Gesnerus.

De serpente fer-
pentibus alatis
quod dicitur
in libro 7. cap. 29.

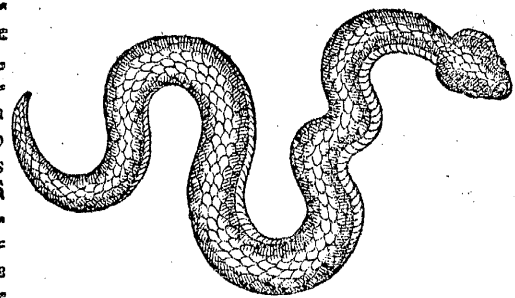
¶ De serpentibus alatis, dum Lutetia essem, quid viderim apud Gulielmum Musicum referam. Habebat ille quinque tales, quales nunc describam: qui cum omnes diuersis temporibus haberi essent, forma verò eadem penitus, indicabant non fuisse commentitios: neque enim diuersi homines, eadem ad vnguem, & maximè diuersis temporibus fingere possunt. Erant autem bipedes, alis exiguis, vt vix volare posse crediderim: caput paruum & serpentum capiti simile, color lucidus, plumæ nullæ, nec pili: magnitudo eius qui præcellerat alios, cuniculi. Præstitisset si confecti fuissent, alas tam grandes addere, vt posse volare existimarentur: delatos ex India constat: dracones vulgus vocat. Cardanus de Varietate rerum lib. 7. cap. 29.

¶ Medea iugulato Pelianisi pennatis serpentibus isset in auras, non exempta foret pœna, &c. Quid. lib. 7. Metam.

DE DRYINO QUI ET CHE- LYDRVS DICITVR.

Nomina.

Hydro Nicander sub Chersydri nomine differuit: Dryinus verò eius quem hydram appellat, alius est, Matthiolus. Serpens (inquit Nicander) quem alij dryinam (ὄφιν) prima inflexione alij hydram & chelydram vocant in concaua quercus fagiue latebris abstrusa viuunt. Nomen animali ὄφιν, à loco vbi viciat ferè: Dryinas nuncupatur ab alijs, atq; item chelydrus inter genera serpentum, meminit in Theriacis Nicander, Cælius. ¶ Hydri siue Natrices quandiu aqua in lacunis est, perrarò exeunt: vbi defecit æstu, inuiti Dryinæ sunt. Quibus ego suo loco Querculis nomen feci. Quamquam olim frustra dubitauit an esset laculum, Iul. Scalig. ¶ Chelydrum ex recentioribus quidam cum Chersydre confundunt. Seruus quoq; Chelydri (inquit) dicti sunt quasi Chersydri, quia in aquis & in terris morantur. Idem scribit Iulius Terentianus & aquam indifferenter inhabitant Chelydrus & Andrius. Olaus magnus. Sed & veteres quidam, vt Vergilius, Lucanus, & Ælianus scriptor Græcus non distinxerunt, quod ex terro, quem ei attribuunt odore deprehenditur: qui Chelydro proprius est, non hydro hydræue aut Chersydre, nec alij, de quo authores meminerint, serpenti: vt Vergilius Æneid. 7. de Vmbone sacerdote,

Vipereo generi & grauior spirantibus hydri
Spargere qui somnos cantuq; manuq; solebat.
Alibi verò hunc grauem odorem Chelydris tribuit, canens his verbis,
Disce & odoratam stabulis accendere cedrum,
Galbanoq; agitare graues midore Chelydros.

Descriptio.

¶ Serpentes qui à veteribus Dryini vocabantur, hodie vulgo Dendrogailla nominantur, Bellonius. ¶ Chersidal siue Alidras (Chersydreus vel potius Chelydrus legerim) genus serpentis quod terram fumare facit, nascitur in Africæ parte interiore. Obscurus quidam author descriptionis orbis terrarum in tabula. ¶ Ilcinus siue durissos (pro dryinos) Auicenna 46. 3. 42. & Albertus. A Constantino glandosa dicitur. ¶ Dryini nomen Germanicum fingit Heber, ein Eychschlang, vt Ge. Agricola quoque finxit, à quercubus: vel à foetore, ein Stinck. 50 schlang. Eliora Anglus vocat Chelydrum à sea snayle.

Serpentes dryini (magis placet ὄφιν in prima declinatione, vt Nicander habet) appellati, abundant magis iuxta Hellepontum. Latibula autem habent in quercuum radicibus. Est autem dryinus foetidus: vnde & si quis eum non videat, foetore loci cognoscitur. Est autem cubitorum duorum longitudine, obesus, & asperrimis squamis circa vniversum corpus munitus. In his ipsis squamis muscæ pennis æreis latibula sua habere dicuntur, quæ tandem ipsos serpentes occidunt, Aëtius libro 13. cap. 29. Colore per dorsum nigro est (αἰθαλέος τὰ νῶτα) interpretatur Latinus vertit, Candidus est tergi color, quem sequitur Matthiolus, qui vertit, Cander dorsum, sed perperam) capite lato & plano (humili non acuto) sicut in hydro (Chersydre) Corporis odor teter est, talis ferè qualis corij equini madidi (πλασθῶν) dum cultro raditur, vnde est stinckende serwer haut, Nicander. ¶ Bellonius in suis Singularibus scribit se aliam serpenti-

De Dryino vel Chelydro, C. G. Lib. V. 56

tem non nosse aut vidisse, qui ad maiorem amplitudinem & crassitudinem perueniat, eo quem dendrozailla vocat, eundemq; esse cum dryino veterum asserit: nec qui altius sibilet. Aliquando (inquit) vnum tantæ magnitudinis cepi, tantiq; ponderis, vt eum sacco impositum rusticus duo militaria ferre non posset quin quiesceret. Corium sano repletum crassitudine tibiam hominis carnosam aequabat.

Dryinus in radicibus quercuum viuunt, Galenus. In concaua quercus fagiue latebras abstrusa viuunt: & relictiis paludibus, domesticis sedibus, in pratis moluridas (animalia locustis similia) & ranas paruas venatur. Quod si à myope (id est asilo, Gillius vertit crabrone) infestetur, statim in concauam quercum bene penitus perfugit, Nicander. Scholiastes Nicandri dryinam in palude perenni (ὄφιν ἀνὰ λυμῆν) morari scribit, &c. Sequutus videtur Scholiastes authorum, qui confundit hydram cum chelydro, vt de hydro potius quam chelydro dictum videatur in palude perenni degere. Hydri siue natrices quandiu aqua in lacunis est, perrarò exeunt: vbi æstu defecit, inuiti dryinæ sunt, Iul. Scaliger. Ilcinus siue durissos, habitat in silicibus, (alius vertit, in locis vbi sunt quercus multæ) Auicenna. ¶ Chelydrus eundo sese contouit per terram, Textor. Semper directus ambulat: nam si torserit se dum currit statim crepat, Solinus vt quidam citant, Iulius Iulianus. Lucanus cenchrin semper recto limite ferri cecinit. Natus & ambigua coleret qui syrtidos arua Chersydros, tractiq; via fumante chelydri, Lucanus lib. 9. Fumus enim eum emittere dicunt grammatici qua serpente: ego non tam fumum quam tetrum odorem ab eis moueri puto. Hinc & Marititanus, — Clades fumosa chelydros. Et Pamphilus: O que fumiuomos geris chelydros. Et Macer vt quidam citant: Sen terga expirant spumantia virus, Sen terga (tellus) fumat, qua teter labitur anguis.

Natura huius est vehementissimè venenosa & calida: & proinde ponitur in primo serpentium ordine, Ardoinus. Ab eo percursi hominis teterimus odor (δυσπνήσια ὀσμή) manat: (Απποπνήσια, teter odor vertit interpret: sed videtur reddendum odorem suffocantem, prædicantem siue strangulantem. Potest verò hæc strangulatio ab odoris grauitate provenire. Testatur hoc ipsum paulò post sequens Nicandri vocabulum, ἀπποπνήσια πέλονται, id est intercipiatur vox.) Cutis in corpore flaccida & scetida fit: Πυοὶ δὲ πλασθῶσιν ἐπὶ χροί. (Πλασθῶσιν, interpretatur Latinus sequutus Scholiastem Græcum vertit, admodum male olentem: & Gesnerus scetent. Πλασθῶν verò significat, humore mædeo, abundo, ac velut prægnans sum. Cutis corporis flaccidè madet, modò scilicet sibi collecto. Et fortè intelligit pustulas cutaneas excitari per corpus, cuiusmodi sunt nomæ dicæ. Quod verò paulò ante dixit, ἀδινῶσαι, siccat, interpretandum est.) Venenum enim serpendo eam celeriter depascitur. Oculis etiam offusa caligo miserum grauat & inquietat. Sunt qui veluti balantes (Balantes, μπαλάντες, Scholiast. μπαλάντες, vbi Scholiastes legisse videtur μπαλάντες, per balantes vel μπαλάντες, μπαλάντες bouum ferè, quamquam Homerus quoque capris μπαλάν tribuat.) vocem ægrè, tanquam in suffocationis periculo, emittant. Vrina cohibetur. Οὐρα δὲ ἀπίστουπῆαι: vbi Scholiastes, ἡγερῶσιν ὀφθαλμοῖς, ἀντι τῆ ὀφθαλμοῖς, quod non placet.) Aliqui dormitantes sterunt (id est asperè sonant, propter impeditam respirationem) & crebro singultunt: & vomitum vel biliosum vel cruentum reddunt. Denique sitientes corpore tremunt, Nicander. ¶ Ad eò autem malignæ ac nocentis naturæ est, vt si quis eum calcet modò, illius pedes excoriet, & tumorem ingentem circa crura inducat. Et quod magis mirum videri potest, atunt etiam medici curantis ægrum manus excoriari. Si quis autem, inquit, animal ipsum occidat, omnia quæ odoratur ab eius foetore corrupta putat (ita vt alium odorem nullum percipiat) Ægineta, & Galenus ad Pisonem.) Porro qui ab eo percussus, his tumor insurgit nigricans, (tumor circa morsum cum rubore, Ægineta) dolor vehemens, nome, delstrum, corporis siccitas, singultus, vomitus biliosus, aut omnino vomitus simplex: vrinæ suppressio, tremor, interceptio vocis, stupor, scissura & mortificatio percussorum locorum. Plurimi etiam intereunt. Porro & hi ipsi quoque ex his quæ in viperæ morsu dicta sunt, open sentiunt: itemq; ex communibus remedijs iuxta consequentium accessionum proportionem adhibitis, Aëtius. Cui & Ægineta multa similiter tradit. ¶ Ad dryino (inquit Dioscorides, ὄφιν) qui genitiuus potest à recto cum ὄφιν, tum ὄφιν, qui potior est, formari. Apud Æginetam legitur ὄφιν paroxytonum in ὄ, in nostro codice: vnde corruptum esse apparet: nam in ὄ proparoxytonum esse deberet: in ας verò, quod probamus, rectè penacuitur) morsus vehementes ciuntur dolores, & pustulæ circum circa oriuntur, (emen-dauius hæc ex Ægineta) aliquando (ὄφιν) loci aduerbium pro temporis aduerbio) & aquosa sanies emanat (nimium ex ipsodem pustulis.) Consequitur et erosio (ἀργυρε, mordicatio scilicet stomachi: nam Ægineta habet καρδιωγμῶς, dolor in ore stomachi, Constantinus) & strophil, id est torsiones. Prodest autem eis aristolochia cum vino pota: trifolium præterea, & asphodeli radix similiter sumpta. Prorsunt etiam pota de quouis quercuum genere glandes. Ilcinus etiam radices tusa, & loco pro cataplasmate imposita, dolorem leniunt, παρηγορεῖν. Ægineta nostri æditio habet ἀργυρε, id est auxiliantur, Hæc ille, & Actuarius inde mutuatus.

De Serpentibus

Accidit ex morfu eius excoꝛiatio cutis eius quem momordit, & eius qui permiscetur ei, & curat ipsum: & habet odorem malignum, mortificans eum qui praesens est morti eius, siue sit laedens, siue non laedens. Et accidunt ex eo iterum accidentia morfus viperarum. Cura ipsius est cura viperarum, & confert eis proprie bibere aristol. longam cum vino, & similiter alhandat eam, & asphodeli radicem & vinum, Auicenna. Adijcitur hic quae Aelianus de hydro, chersydrum & hydra scripsit, quae proprie ad chelydrium pertinent, unde apparet Aelianum haec nomina confudisse. Ab hydro (inquit) percussum Aristoteles dicit statim odorem terribilissimum reddere, ex eo quod tam male oleat, ei neminem appropinquare posse. Idem quoque ait, eundem percussum cum oblivione circumfundit, eiusque oculis multam caliginem offundi, tum rabiem & summum tremorem eidem exoriri, tertioque die perire, Haec Aelianus de anim. lib. 4. cap. 57. Et rursus lib. 8. cap. 7. In lib. de Theriaca (inquit) Apollodorus ait, eum qui chersydrum conculcauerit, etiamsi morsus non fuerit, mortem cum vita commutare: quod eius tactus quiddam omnino tabificum habere dicatur: tum ei qui curare & quoquomodo remedium afferre morienti tentauerit, ex sola eius, qui conculcauit tactione pustulas ipsi exoriri. Et rursus eiusdem libri cap. 13. In Corcyra hydrae (υδρα) serpentes procreantur, quae se retroversus ad insequentes retorquent: & spiritum malum anhelantes (φύσησσαι πνιύμα άποποι) ab impetu suos infestatores reprimunt, ab seque auertunt.

Etymologia
dryini & chelydri.

Dryini nomen huic ferae mortiferae inditum est, quod in quercuum caernis, quae propere radices sunt, stabuletur. Graecis enim quercus δρυς dicitur, Matthiolus. A Graecis chelydrius est tam dicitur, quod sit cute aspera admodum, quemadmodum chelone, id est, testudo. Chelydrius quoque ex eo quod squamas habeat asperas et rudes, dicta fuit (ως φαχί δερμος δὲ τὸ γήρας, Varin.) Hinc etiam Dryinus, quia tergam habet asperissimis squamis obductum, chelydrius dicitur fuit. Latine squamus dici posset: sic enim cutem callis plenam, qualis est Agricolarum, & aliorum qui laboribus paulo vehementius sunt addicti, appellant, Greuinus lib. 1. de venenis. Epitheta chelydri apud Rausium. Medusae, Sylius lib. 7. a Medusa dicti, cuius crines erant serpentes. Fumiomus, fumosus, sinuosus, maculosus, virgidus. Item teter, & nigri, Vergilio 2. Georg. nocentes interpretatur Seruius. Chelydrius dicitur anthonoma, Arnoldus. Aliquit testudinem quoque marinam chelydrium vocant. Apud Varinum & Hesychium Cylintri, Κύλινδρος, serpentes memorantur, forte iidem sunt qui & Chelydri.

Cylindri.

- b. Tum modo dependens trichili, modo more Chelydri
Intortus cucumis, pragnansque cucurbita serpit. Columella. 30
- g. Et bellare manus, & chelydrius cantare soporem
Viperumque, herbis hebetare & carmine dentem. Silius de Maris.

Georgius Fabricius scribit vidisse se Romae in templo Bacchi, quod nunc est S. Constantiae, propere intracto sepulchri marmore Bacchantium turbam, qui angues ore gestarent, & caprum ducerent, de quo more prudentius Christianus poeta in libris contra Symmachium:

Baccho caper omnibus aris
Cedunt, & virides discunt ore Chelydros,
Qui Bromium placare volunt, quod & curiam tum
Ante oculos regis Satyrorum insania fecit.

Cernuntur etiam serpentes innumerabiles sub quercubus in astatibus in istis, ducem (cui crista candida ut corona eminet) tanquam apes suum rectorem sequentes. Creduntur veterum relatione lapidem flatu suo gignere, ex aliqua venenata particula eo in loco ubi manent, inter folia producta, vel reperta, Olaus Magnus.

Videtur (licet raro) mirum spectaculum in Aquilone, quomodo profunde sub radicibus arboris betulinae manent serpentes, quorum multitudo suo astatu calore in radicibus excitar, ut folia huius arboris semper durante hyeme viridia permaneant. Quocirca gens naturae secreta ignorans arborem sacram putat, quasi magno numini consecratam, Idem.

Christophorus Encelius serpentem a corylis denominatum alicubi in Germania rarissimum describit: qui an chelydro sit cognatus, inquirendum. Credibile est (inquit) quod aucupes & venatores ferunt, gallos de syluestribus gallinis, quae a corylis nomen inuenere (bonosas vocant recentiores) senio confectos oua more foemella ponere, quae excludant buffones, & ex illis nasci basiliscos syluestres (non probo hoc nomen) die haselwürm: sicuti ex ouo galli domestici post nouem annos excluditur basiliscus per ruberam domesticus, id quod testatur experientia (imò fabula) &c. ut recitauimus in historia autum inter gallinas feras in Attagene.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT AB E.

MINA INCIPIVNT AB E.

DE ELEPHANTIS SERPENTIBVS.

Sunt & Ammoditae. Est & cenchrus, elephantis, chersydri, chamaedracontes, Solin. Elephantis serpentes sic dicti, quod is quem momorderint hoc genere lepra afficiatur. Eliota Anglus.

D E

De Elope vel Elape & Haemorrhoo Li. V. 57

DE ELOPE VEL ELAPE.

Elops vel Elaps serpentis cuiusdam nomen est, quem inter innoxios Nicander in Theriaca recenset, his verbis,

Αλλά γὰρ μὴ ἀβλαπτὰ κινώματα βόσκηται ἔλλας
Ὅς ἔλοπαι, λιβυαὶς τε πολλοὺς φέρει τὴ μύαρον
Φράξοταί.

Scholias interpretatur ἔλοπαι, παύσειν ἀδινείας. Fortasse idem est qui & Carella seu Typhlops, sic dicitur εἶναι τὸ ἐλλείπειν πῶ ὄπαι, id est, quod deficiat visus. Vel, ἔλοπαι, quasi ceruinus 10 serpentes dixeris, ab ἔλαφ. forte. Serpentes quidam ceruini dicuntur, similes nigris illis, qui in multis regionibus praecipue Apulia notissimi sunt, nec multum veneni habent, Monachi in Mesuen. Aetius lib. 13. cap. 32. de peliade & elape agens sic scribit, Signa quidem horum animalium apud veteres non sunt descripta, vixit quae omnibus sunt manifesta. Et paulo post: Elapis porro morsum tormen voluolosum consequitur. Alias communibus auxiliis curantur. Maxime vero his quae tormina leniunt, & vrinam cient, Hoc Aetius. Sunt & seruatis piscibus medicinae, salsamentorumque cibis prodest a serpente percussis, & contra bestiarum icus, meo subinde hausto, ita ut ad vesperam cibis vomitione reddatur. Peculiariter a chalcide, cerae, aut quas sepas vocant, aut elape dipsaduae percussis, Plinius.

Bellonius in singularibus scribit in Lemno insula reperiri quosdam serpentes qui Laphiati 20 vulgo vocantur, quem eundem esse dicit cum eo qui a veteribus elaphis vocabatur. Fortasse e-

laps vel elops dicere voluit, nisi forte elephantias intelligat de quibus paulo supra. Elops est etiam piscis cuiusdam nomen quem quidam accipenserem esse volunt. In Catalogo piscium Tarcotini ἔλαφ. legitur. Matron Parodus de conuiuio quodam apud Athenarum, Appositus est (inquit) & ἔλαφ. per ω in vltima. Elops vel ellops piscis est rarus, quo capto ob secundam navigationem nauae se suae nauigia fertis coronant, cumque plausu & tibiarum sono ad littus appellunt. Hunc sacrum a poeta vocari existimant aliqui, Gesnerus annotauit. Plura vide in elope inter aquatilia. Ἐλλοφ. vero per duplex lambda, mutum significat, estque epithetum piscis apud poetas. Etymis meminit Plutarchus Simpos. lib. 8. probl. 8. Ἐλλοφ. ἢ τῆς ἐχθυμίας τὸ γέρας ἐστίν, τὸ ἐχθύς καλεῖται ἔλοπαι, ὅσοι ἐλλοφῶν πῶ ὄπαι καὶ κατεροφῶν ἔχοντες. Ἐλλοπαι pro pisce, exponuntur ab Hesychio, δασείας, καὶ φαχίεας καὶ ποικίλας: ex quarum causarum aliqua forte serpentes etiam ἔλοπαι dicitur sunt ἢ αὐτῶν δασύτηα, ἢ φαχύτηα, ἢ εἶναι τὸ ποικίλον. Ἐλλοπαι, Hesychio sunt μιδωταὶ αὐτῶν ἐλεῖ ἔργα ζῶντων.

30 tur ab Hesychio, δασείας, καὶ φαχίεας καὶ ποικίλας: ex quarum causarum aliqua forte serpentes etiam ἔλοπαι dicitur sunt ἢ αὐτῶν δασύτηα, ἢ φαχύτηα, ἢ εἶναι τὸ ποικίλον. Ἐλλοπαι, Hesychio sunt μιδωταὶ αὐτῶν ἐλεῖ ἔργα ζῶντων.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT AB H.

MINA INCIPIVNT AB H.

DE HAEMORRHOIS.

HAEMORRHOVS & haemorrhois suis ipsorum nominibus similem hominibus perniciem inferunt, quippe percussis sanguine per os, nares, totoque corpore effuso sic intereunt, Galen. Haemorrhois aspis nuncupatur, eo quod sanguinem sudet qui ab eo morsus fuerit: ita ut dissolutis venis, quicquid vitae est per sanguinem euocet. Graece enim sanguis αἷμα dicitur, lisdorus. Haemorrhous recte dicitur est a sanguine, eo quod ab eo punctus nimium emittit sanguinem, Alexander. Αἱμορροῖς ὄφις, Eustathius.

Nomina.

Haemorrhois et haemorrhois

Emorrhous vel Affodius dicitur ab eo quod dissoluendo venas necat sanguinis fluxu, Arnoldus. Affodius. 50 Affodius serpens magnus qui egredi facit sanguinem ex poris omnibus, Syluaticus. Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 1. cap. 36. agit de serpentibus qui egredi faciunt sanguinem ex poris omnibus: Sicut sunt, inquit, Afudius & Sabrin. Albertus vero de hoc serpente agit sub tribus nominibus, Halfordio primum, deinde hemorrhoo, postea Sabri, non animaduertens solam esse nominum non autem naturae serpentis differentiam, quum sit eadem in omnibus sanguinem humanum exinanendi vis, ut etiam Albertus ipse sub eisdem nominibus testificatur. Allegat autem in solo Sabri Semerionem quem Sabrim idemmet Albertus fatetur parum ab Halfordio differre. Verum in hoc serpentis genere non est alia differentia quam sexus aut nominum: quoniam haemorrhoides mas & haemorrhois foemina sunt nomina Graeca, halfordius & sabrim barbara forte idem maris ac foeminae discrimen importantia. Ideo rectius Auicenna tacuit haemorrhoum qui nomine tantum ab Afudio vel Alfordio siue Sabri diuersificatur. Olaus Magnus ab Alberto deceptus eius errorem etiam secutus est, siquidem tres species huius serpentis enumerat: ac primum dicit de horum genere esse Sabrim & similes quorum morsus aperit omnes po-

60

ros naturales aurium, oculorum, narium, & quibus sanguis emanat, &c. Paulò post addit. Est & alius serpens cinerei coloris hæmorrhoids dictus, vnius cubiti, hominem morfu suo per sanguinis fluxum interficiens. Sequenti capite agens de serpentibus candidis & varijs addit, de quorũ genere est fabrim iam descriptus et Alfordius siue Affordius, similem naturã cum fabrim habens, Hæc Olaus Magnus. Ex cuius verbis satis apparet vnum eundemque esse serpentem. Ardoynus etiam separat hæc serpentum nomina: Vocat autem Affodium, fabrin vel fabrin, & addit etiam de hæmorrhoo.

Forme corporis descriptio.

Hæmorrhous e genere viperarum, pedem vnum longus est, tum à capite in tenuitatem eius corporis habitus procedit. Colore est partim flammeo, partim nigro: eius caput tanquam cornibus quibusdam inhorrescit, Ælianus ex Nicandro, qui sic paraphrastice hunc serpentem descripsit, libro 15. cap. 13.

*Vnum longa pedem, totoq; gracillima tractus,
Ignea quandoq; est, quandoq; est candida forma,
Constrictumq; sasis collum, & tenuissima cauda,
Bina super gelidos oculos frons cornua profert,
Splendentum quadam radiorum albenita luce,
Syluestres vt apes populatricesq; locusta.
Insuper horribile ac asprum caput horret.* Hæc Nicand.

De Hæmorrhoo & hæmorroide. Animalia hæc colore quidem sunt arenoso, magnitudine autem tres palmos æquant, & in tenuem ac angusta figura caudam paulatim desinunt. Sunt autem igneo oculorum fulgore, rectaq; & tardè proreprant. Per corpus verò multis noris albis & nigris variegata sunt, & asperioribus squamis obrita, quapropter dum serpunt, sonus auditur, Aëtius. De Afudio & Sabrin Sapiens quidam dixerunt, quòd isti duo serpentes corpora habent arenosa, & super corpora eorum sunt puncta nigra, & alba: & longitudo eorum est longitudo cornuti. Et dixerunt quidam, quòd ipsi sunt minores viperis: & capita eorum, & ipsorum caudæ sunt minuta & sunt coloris arenosi: & quandoque sunt nigri, & rubei, & albi, & sunt super eorum capita squamæ albæ incisa, & sunt æqualium dentium, Auicenna. Hæmorrhoids cinerei coloris est, vnius cubiti, Olaus Magnus. Candidi & varij, de quorum genere est Sabrin & Alfordius, Idem. Colore partim sanguineo, partim nigro est Hæmorrhoidis, Textor, & Volaterranus.

Incessus.

Sensim & pigre serpit, ventris squamis terram premens: tortuosa non recta via progreditur, & gradiendo leuiter substrepat, vnde eius segnitias & infirmitas ostenditur, Ælianus. Et insit

*Ipsius obliquè sua paruula terga cerasse
Claudicat: ex medio videas appellere dorso
Paruum nauigium, tert in am lubrica terram
Aluus, & haud alio tacitè erabit illa motu,
Ac per arundineum si transeat illa grabatum.* Nicander in thieriacis.

Fœmina quidem ventri incumbens per terram reptat, & gressum infernè circa caudam firmat: mas verò circa ventrem ingressu nititur, & collum in serpendo extendit, Aëtius. Incessu tardo & directo serpunt, ruffis, vt quidam scribunt, pedibus. Fœmina in aluum iacet serpendo, meatumq; versus caudam inferiore situ continet. Mas autem versus aluum habet, ceruicemq; serpendo porrigit, Hermolaus, qui perperam pedes huic serpenti tribuit. Eorum incessus est strepitus propter siccitatem corticum ventrium ipsorum, ac si esset strepitus foliorum virgæ (alias cannarum vel arundinum) & sunt grauis motus, Auicenna. Tarde pigreq; serpit, nec nisi obliquo itinere, Volaterranus, Textor.

Quibus in locis versatur.

Hæmorrhous in saxorum cauernis domesticam sedem habet, Ælianus.

*Rimosas colit illa petras, sibiq; aspera tella
Et modicè pendens facit inflexumq; cubile.* Nicander.

In petrosis recessibus commoratur, Volaterranus.

Morsus signa & symptomata.

Naturæ huius serpentis, eiusq; veneni Ardoynus meminit, quanquam, vt dictum supra distinguat hæc nomina, quasi diuerse sint species, scribens: Natura cuiuslibet prædictorum est omnino consimilis: est enim calida excessiuè, & venenosa valdè, & orificium venarum & pororum omnium aperitiua: & quilibet eorum est in primo serpentium ordine. Primum vt momordit, statim punctus cyanei (liuidi) coloris exoritur, venter copiosè fluit & exhauritur: & prima statim nocte sanguis per nares fauces & aures cum biliosa sanie emittitur. Vesica sanguineam urinam reddit. Cicatrices siquæ sint in percussis corpore, etiam si consenuerunt, tamen recrudescunt, & rumpuntur. At si hæmorrhoids fœmina morsum alicui inflixerit, sanguis etiam per summos vngues emanat, & gingiuarum quoque veneno inficiuntur, & sanguis ab eis fluit copiosus, & eliduntur dentes, Ælianus.

Protinus

*Protinus horrendos vbi mordens intulit ictus,
Decolor accurrat species, quedamq; nigredo,
Anxia corda dolent, gelide sitis ingrui vnda.
Quin & sanguinei prima sub nocte fluoris
Ipsis profiliunt e naribus, auribus, ore,
Vesicæ simul, qua sunt in corpore plagæ,
Rumpuntur, quadamq; cutis fuligine marcet.
Ergo caue, in primisq; suum ne fœmina virus
Inuomat: hæc quoniam diro quem presserit ore,
Ignitas queritur gingiuas, atq; per ipsas
Erumphens vngues miro fluit impete sanguis,
Et male olente madent fœdi putredine dentes.* Nicander.

Ab hæmorrhoo ictis vehementes cruciatus accidunt, qui angusta contractaq; corpora ex continuo dolore reddunt. Ex plaga copiosus cruor effluit, & quacuncq; parte corporis cicatrix vlla fuerit, ea sanguine manat. Excrementa per aluum cruenta eiciuntur, profluensq; sanguis in globos coit: à pulmone sanguinem extulsiunt, & in vomitiones effusi sine remedio commoriuntur, Dioscorides, P. Ægineta & Actuarius. Consequitur horum morsum color icti loci cruentus, mali coloris & nigricans: ex quo nihil in principio effluit, præterquam paucum quispiam aquosum. Stomachi adest dolor, & spirandi difficultas. Deinde sanguis ex naribus profluit, & ex foraminibus ipsius morsus. Et quicquid est in toto corpore cicatricum, id rumpitur & sanguinem profundit: atq; hæc quidem in maris hæmorrhoi morsu contingunt. A fœminæ verò hæmorrhoidis morsu adhæc & anguli oculorum sanguine manant, & gingiuarum dentium, & vnguitum radices: & vt simpliciter dicam, per omne corpus sanguinem efferri contingit. Dentes præterea excidunt, & gingiuarum putrefiunt, Aëtius. Ipsi serpentes (scilicet afudius & fabrin) sunt mali: & cum mordent, dirumpunt pori & meatus omnes fluentes & manantes, etiam ex vlcerebus consolidatis, cum dolore continuo & vomitu sanguinis, & sputo sanguinis. Et paulò post horum quidem serpentum morsus dirumpit poros, & meatus naturales, faciens ex eis manare sanguinem, ita quòd ex angulis oculorum, & comprimitur in sanguine, & sputo sanguinis narium, & vomitu & dolore in stomacho. Et dixerunt quidam, quòd locus apostemat, & denigratur, & currit ex eo res parua aquosa, & soluitur venter, & constringitur anhelitus, & difficultas sit vrinx, & absconditur vox, & mollificantur membra, & vincit super corpus dispositio obliuionis, & accidit spasmus, & cadunt dentes, & moritur patiens, Auicenna. Sabrin & similia morsus aperit omnes poros naturales aurium, oculorum, narium, e quibus sanguis emanat, & aquosa sanies pauca ex membro corporis læso surgit, dolor in stomacho, constringitur anhelitus, oritur difficultas reddendi lorum quam subsequitur spasmus. Et paulò post. Hæmorrhoids hominem morfu suo per sanguinis fluxum interficit. Item. Alfordius siue affordius similem naturam cum fabrin habet, Olaus Magnus ex Alberto. Hæmorrhoids ictos sanguinis excreatione per omnia membra euacuatos perimit, Volaterranus. Hæmorrhoids morsu sanguinem elicit, & dissolutis venarum commercijs, quicquid animæ est, euocat per cruorem, Solinus.

*At non stare suum miseris passura cruorem
Squamiferos ingens Hæmorrhoids explicat orbes.* Et paulò post
*Impressit dentes Hæmorrhoids aspera Tullio
Magnanimo iuueni, miratoriq; Catonis.
Vtq; solet pariter rotis se effundere signis
Coryciji pressura croci: sic omnia membra
Emisere simul rutilum pro sanguine virus.
Sanguis erant lachrymæ: quacunque foramina noie
Humor, ab ijs largus manat cruor: ora redundant,
Et patule nares: sudor rubet: omnia plenis
Membra fluunt venis: totum est pro vulnere corpus.* Lucanus lib. 9.

De morsu Tullio inueni inflicto cecinit hoc modo etiam Georg. Pictorius.
*Impressit dentes Hæmorrhoids aspera Tullio
Magnanimo, fluxu sanguinis & perijs.*

Hæmorrhoi dipsadifq; morsus velut immedicabiles à plerisq; maiorum deplorati relinquebantur. Quare si peculiaribus remedijs egeamus, communia experiri operæperitium erit, vt scarificationes, vntiones, acres cibos, meraci potum, & quæ antea in dipsade definitimus. Quinetiam decocta vitis folia, & cum melle trita, Dioscorides. Hæmorrhoi morsui præter iam dicta etiam hæc benefaciunt, vitis folia cocta cum melle lauigata: per os autem Hæmorrhoi ipsius caput crematum potui datur, aut allium cum trino oleo: esui dantur etiam vna passæ; P. Ægineta. Horum porrò curam facere oportet, primum quidem sanguinis eruptionem obluendo ac resistendo per ea quæ aptè sanguinem sistere possunt, deinde cataplasmata plage imponendo ex folijs vitis coctis tritis cum melle, & portulacæ folijs cum polenta. Antea verò quam eructa

De Serpentibus

prodeat vrina allium multum edant, & vinum multum dilutum bibant, & ad vomitum cogantur: deinde confestim theriace exhibeatur, & postea pisces multos, alijs tritis cum oleo tinctos, edant. Sumant item in cibo panem & vuam passam dulcem, & deinde vino diluto largè hausto vomant. Plaga verò aqua frigida proluatur. Vesica autem spongij calidis foueatur, Aërius. ¶ Cura eorum est proxima curæ aspilet, & viperarum, in quantum datur eis in potu vinum plurimum, & euomunt super ipsum post cibationem cum eis, quæ sunt sicut oua tarica, & pisces saliti, & alia. Et iteretur super eos vomitus: deinde comedant post illud panem, & pisces postros super prunas, & comedant vuas passas: Et semen raphani iterum est ex eis, quæ conferunt ipsiæ & propriè cum vino: & succus papaueris cum radice lilij cœlestis cum vino. Et confert eis in quantum est expulsio sanguinis, emplastratio cum portulaca, & farina hordei aut folijs vitis de coctis, aut arnoglossa, aut gallis. Et ex eis quæ retinent sanguinem per cauterium, sunt porrif, & vrtica & ruta cum farina hordei, & albumine oui, Autenna. ¶ Si cerastes, aut dipsas, aut hæmorrhoids percussit, asphodeli, quod Ægyptiacæ fabæ magnitudinem æquet, præfactum, in duas portiones diuidendum est, sic vt ei rutæ paulum adijciatur. Trifolium quoque & mentastrum, & cum aceto panaces æquè proficiunt. Costumq; & cassia, & cinnanomum rectè per potionem assumuntur, Celsus. ¶ Allium contra viperarum ictus & priuatim hæmorrhoidum prodest, ita vt non aliud magis, si cum vino iugiter adsumatur, aut tritum cum eodem bibatur, Dioscorides. ¶ Mustum serpentibus aduersatur maximè hæmorrhoidi & salamandræ, Plinius. Albumen oui vtiliter contra hæmorrhoidis serpentis morsus crudum sorbetur, Dioscorides. (Plinius eam vim luteo adscribit.) ¶ Portulaca quam pepilium vocant, non multum satiuu est: si-
ficacior est: cuius memorabiles vsus traduntur: sagittarum venena, & serpentum hæmorrhoidum & presterum restringi, pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahi. Cùm ipsa non est, semen eius simili effectu prodest, Plinius. (Accipio portulacam syluestrem vulgarem non pepilium Dioscoridis.) ¶ Aduertantur serpentium sceleratissimis & hæmorrhoidi & presteri flos aut mora rubi, Idem.

H.

Etymologia.

Hæmorrhous dicitur *ἡμώρροος*, id est, à sanguine, & à verbo *ῥέω*, id est, fluo: quia profluuium sanguinis morsu suo excitet, *ἡμώρροος*, *ῥέω*, *δ*, mas dicitur: femina verò *ἡμώρροος*, *ῖ*.
Homonyma. ¶ *ἡμώρροος* dicitur etiam mulier quæ menstrua patitur. ¶ Hæmorrhoides etiam sunt ora venarum sanguinem effundentia, Celsus. Hæmorrhoids genus est morbi particularis ex sanguine profluente, vel ex naribus, vel ex gingiuis, vel ex sede, nonnunquam & ex ore, nullo cum dolore: Aristotele teste lib. 3. de partibus.

Epitheta.

¶ Hæmorrhoids ingens, aspera, Lucanus. Thonios, Nicander. Ratio cur sic eam Nicander dixerit, ad regem Ægypti Thonum referenda est, quia in ea scateat regione serpentum id genus, Celsus.

Fabulæ, eorum hæmorrhous obli- que tanquam elumbus inces- dat.

¶ In hanc seram incidisse aiunt Canobum Menelai gubernatorem in Ægypto, Thonidere gnante: & Helenam cùm vim veneni intellexisset, serpentis spinam confregisse (pharmacum Græcis & venenum & remedium significat) & pharmacum exemisse: in quem verò vsus hoc extimere & referuare voluerit, ignoro, Ælianus. Nicander, ex quo hæc transferuntur, non scribit Helenam exemisse spinam aut aliud quippiam ex hoc serpente, referuandi gratia (quam-
quam scio spondylos de serpentium spina nostro tempore quòsdam vrere, quos morbis quibus-
dam, vt elephantiasis incipienti mederi putant) sed simpliciter illi iratam confregisse spinam eius, & hinc esse quòd oblique ceu claudicantes & elumbes procedunt. Hi sunt Nicandri versus, prout sunt in Latinum sermonem conuersi,

Quondam animosa Helene cygni Iouis incluta proles,
Euersa rediens Troia (nisi vrana verustas)
Huic indignata est generi, Pharias vt adoras
Venit, & aduersi declinans flamina venti,
Fluctinagam statuit iuxta Nilii ostia classem.
Namq; vbi nauclerus se fessum forte Canobus
Sterneret, & bibulis fessus dormiret arenis,
Lasa venenosos hæmorrhoids impulit ictus,
Illatamq; culit letali dente quietem.
Protinus ouipara cernens id filia Lede,
Oppressa medium serpenti feruida dosum
Infregit, tritaq; excussit vincula spina,
Quæ fragili illius sic dempta è corpore fugit,
Et graciles hæmorrhoidi obliquiq; cernit.
Ex hoc clauda trahunt iam soli tempore membra.

Hæc Nicander in theriacis.

Serpentes nati ei ex Hæmorrhoidi genere fuisse videntur

Erat in eo tractu (scilicet Indiæ, quò Alexander Porum persequens exercitum traiecerat) magna vis serpentum, qui haud magni corporum varietate distinguebantur. Aliqui aneis vitigis specie erant consimiles: nonnulli densam & hirsutam crustam arrigebant: atque omnium ea erat

De Hydro, Chersyhydro & Natrice Li. V. 59

erat morsus vis, vt mortem citissimam inferrent. Siqui enim ab eis læsi fuerant, grauissimo tor- quebantur dolore, fluebatq; è toto corpore cruentatus quidam sudor, Dioscorus Siculus.

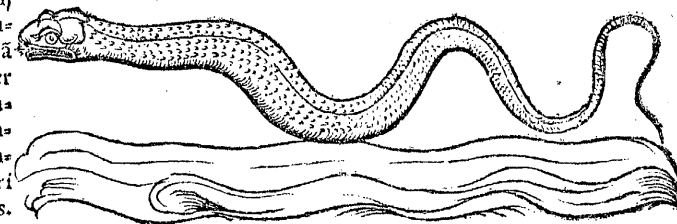
DE HYAENA SERPENTE.

Hyanam si videas vno quidem anno marem, altero videbis fœminam. Si verò nunc fœmina nam, postea marem. Vtriusq; enim sexus particeps est. Eundem marem cui ante nupserat, vxorem ducit. Quotannis autem genitalia immutat. Illos igitur veteres Caneum & Tiresiam, non ostentatione verborum, sed rebus ipsiis exprimit & declarat hoc animal, Ælianus. Idem de hoc serpente scribit Orus in Hieroglyphicis. Sed plures hoc de hyana quadrupede scribunt, vt dictum est in lib. de quadrupedibus viuiparis in historia hyana. Vide Locum. Et sanè incertum est, num tale quoddam sit serpentis genus, nec etiam verisimile, talem sexus mutationem in eo deprehendi posse.

DE HYDRO QVI ET CHERSYDRVS

ET NATRIX DICITVR.

1. SERPENTIVM alij
2. terrefres sunt, a-
lij aquatiles, qua-
quam maxima pars ter-
refres, exigua verò aqua-
tilis, scilicet fluminum in-
cola. Sunt etiam maris in-
digene serpentes terrefri-
bus similes, Aristoteles.

Nomina.

¶ *ἡδρῶν*, *ὄφιως* *ἡδρῶν*, id est, hydros, genus est serpentis, Helychius & Varinus. Accipitur quidem hydri nomen apud Græc. plerunq; pro certa specie, quæ in aquis dulcibus degit, verum Ælianus. marinos etiã hydros dixit, quos alij (vt Arrianus in Periplo) simpliciter *ὄφιες θαλασσιος*. Indicum mare (inquit ille libro 16. cap. 8.) hydros gignit marinos. Lacus enim (nimirum Indiæ, *λίμνας*, marinos lacus & sal- sos acceperim non mediterraneos aut dulcis aquæ) hydros maximos producant. Solinus etiam cap. 57. hydros marinos nominat: sed de marinis postea, nunc de palustribus siue fluuiatilibus dicetur à nobis. ¶ Hydros à Nicandro dicitur dryinus qui & chelydrus. De hydro verò disse- rit sub chersydrum nomine, Matthioli. Quam Latini natricem, & Dioscorides hydrum vocant, Nicander chersydrum appellare videtur. His in locis parum aquæ habentibus aut paludibus versans ranis infestissimus existit. Cùm verò palus iam solis ardoribus exiccata est, tum in arido viuentis mortiferam plagam infligit, Gillius ex Nicandro. Canit autem Nicander similem esse chersydrum aspidi. Scholiastes *ἡδρῶν* interpretatur tum specie corporis similes, tum ma- gnitudine pares: & hydrum ait primum esse appellatum: postea etiam chersydrum, quod in v- troque elemento viuat. Cùm sol aquas in quibus degebat siccarit, *καὶ τὸ ὄφι' ἐν χερσὶν τελέθει ἡδρῶν*, *καὶ τὸ ὄφι' ἐν χερσὶν τελέθει ἡδρῶν*, Nicander. Hoc est hi verò in terra manet squalidus & decolor: quasi in aqua pulchrior & nitidior sit. Serpens hic chersydrum appellationem inde habet, quòd in principio qui- dem in aquosis degit locis, & hydros appellatur: postea verò siccos incolit locos, & composi- tum chersydrum nomen inuenit. In terra itaq; degens, chersydrus appellatur, & tum seipso fauor redditur. ¶ *ἡδρῶν* aqua est, vnde hydros item corruatur, quem Latini natricem vocant: poste- riores Græci etiam chersydrum, quoniam non in aquis modò, sed in terra etiam victitat, Celsus. ¶ Hydra fœmina est hydri, Perottus. Hydram (Lernæam) se arbitrari Pausanias scribit, seram
5. magnitudine hydros excedentem alios, Cælius. Sed de hydra illa ab Hercule confecta post se- orum agitur. Hydra ὄφις, id est vipera, Helychius. *ἡδρῶν ὄφις*. *οἱ δὲ τὸν χερσὶν ὄφιον*. Idem, Ælianus etiam hydras (fœminino genere) in Corcyra procreari dicit, quæ se retrouersus ad in- sequentes retorquent, & spiritum malū anhelantes, ab impetu suos insectatores reprimunt, à seque auertunt. Hi fortè sunt chelydri vel dryini. Hydra serpens curtus, cauda tenui, & cir- ca collum gracili, in Libyæ desertis agit. Virus habet perniciosissimum, neque aliud morsu ire- medium ferant, quam eam membri partem excindere, priusquam virus in reliqua membra penetret, Leo Africanus. Sophocles alibi hydram, alibi echidnam nominat serpentem quòd læsit Philoetete, quare inquirendū, an duo hæc vnus serpentis nomina sint, Eustathius. Mihi qui- dem proculdubio serpentes duo diuersi videntur: Echidnam verò dixisse poetã speciem pro spe- cie, vel speciem pro genere accipiendo, vt sæpe fit à poetis. Hodie etiam viperarum & natricum nomine tum vulgò, tum eruditi quidam abutuntur, vt Cardanus, cùm ait, Viperæ quæ aquas in- habitant (id est colubri aquatiles) parum aut nihil veneni retinent. ¶ *ἡδρῶν*, *ὄφιως*, *ἡδρῶν* aqua- *ἡδρῶν*.

De Serpentibus

Kæopdæ.
Enhydri.

ticus, Hesychius. ¶ Kæopdæ, hydra, apud Cretenfes, Idem & Varinus. ¶ Enhydri (mellus Enhydri cum aspiratione) Plinio coluber est in aquis vituens, lutrix à Theodoro dicta, Hermolaus in Plinium. Vide in Lutra quadrupede A. Miror ego cur nouum potius nomen Gazea comminisci voluerit, quam prisco natricis vocabulo vti, quod Cicero, Columella, Lucanus & alij boni auctores vsi sunt. ¶ Natricem aquatilem esse serpentem etymologia indicat, à narido vel narando dictam. Hydrus anguis in aquis plerumq; degit, à quibus nomen sibi vendicauit. Sunt & qui Natricem, quod aquis innatet, vocent, Matthiolus. Natrix cum speciem anguis significat masculinum quoq; inuenitur, Priscian. lib. 5. Et Natrix violator aquæ, Lucan. lib. 9. Et Natrix inimicus aquis, Mantuanus in Alphonso, Cur Deus omnia nostri causa cum faceret (sic enim vultis) tantam vim natricum viperarumq; fecerit, Cicero Acad. 4. Natrix serpens aqua veneno inficiens. In quocunq; enim fonte fuerit, veneno eum immiscet, Isidorus.

Nomina Hebraica.
Barbara.

¶ Munsterus in trilingui Lexico Zepha nomen Hebraicum pro hydru interpretatur in Dictionario autem Hebraico Latino aspidem, aut regulum: nocentiorum esse addens quam sit nachasch, id est serpens simpliciter dictus. ¶ Barbara aut corrupta è Graeco nomina apud Auicennam interpretem, item Arnoldum, & Albertum legitur hæc: Handrius, Andrius, Abides pro Hydro: item Kedusudurus pro Chersydrus. Hunc serpentem, inquit Auicenna, lib. 4. fen. 6. trac. 1. c. 29. quum est in aqua, nominant Greci Andrius. Et quando habitatio eius est in campo, nominatur Kedusudurus. Capite autem 31. de hydra, dubitar an ipsa & Andrius vnus sit. Sed cum quæ in morfu hydræ signa ab Auicenna referuntur, eadem apud Dioscoridem & Paulum in his, quos hydrus momorderit scripta referantur, non est dubium quin idem sit serpens. Ty- 20 rus animal aquaticum est, vocatum tritane, Albertus. Echidrus serpens in aqua degens, Syluaticus. Aspistichon, id est, serpens qui deget in aqua propter vehementiam siccitatis suæ, Idem. ¶ Hydru, chersydrum & natricem Ge. Agricola Germanicè interpretatur nater/ alij wasser nater/wasser schlang. Itali marasso de aqua. Angli watter ader. Poloni wodnyuaz, id est aquatilem serpentem. Albertus naderum serpentem nominat, quasi Latinam vocem, quæ à Germanica deflexa est. Angli nader proferunt, nostri nater/apud Vincentium monachum Bellua. Padera nomen corruptum est, vt & pader & panthera, pro nadera. Videtur autem Germanicè nomen à Latino, quod est natrix, factum. Quænam autem sit serpens à Germanis propriè nater dicta, nisi chersydrus fuerit, ignoro. De ea quæ apud Vincentium Belluacensem, & innominatum de naturis rerum scriptorem reperi, huc ascribam. Nadera est serpens in Germania, crassitie 30 brachij, colore ventris aureo, dorso vitenti. Huius flatus adeo noxius esse dicitur, vt si virgâ recenter casam ori eius adhibeas, in cortice virgæ vesicæ felleæ excitentur. Quin & fulgentem gladium ori eius admotum lingua veneno inficit: quod vsq; ad summum gladij delatum, terro cæruleoq; colore ipsum tingit, ac si flamma violenta corripereetur. Hominem si in pede momorderit, momento venenum per corpus omne spargitur. Vim enim habet igneam hoc virus, quæ 40 re semper superiora petit: & cum ad cor peruenerit, cadit ac moritur homo. Remedium inuentum est, vt morsus pedibus suspendatur, capite demisso, ita venenum ascendere non potest. Locus infectus excinditur, & medicamentis sanatur ager, Hæc illi. Videtur autem esse chersydrus, propter igneam sui veneni vim, & mortis accelerationem. Tum quia pustulas excitat, sicut padera etiam in virga admota. Fortassis autem etiam dicta fuerit padera ab aquæ vsu, in qua pri- 40 mum versata fuerit, vt etymon sit Germanicum. Sed nihil ego certum statto. Quid si per padera legas naderos vel nadera ex Alberto Magno: Naderam serpentem (inquit Albertus) aiunt esse ordinis secundi (hoc est veneni interficientis, licet non intra paucas horas.) Inuenitur in Germania, duorum & amplius cubitorum longitudine, & crassitie brachij humani sub cubito. Venter eius declinat ad cineritatem (sic loquitur) auream, & dorsum vitet aliquantulum. Venenum eius serpit ex loco morsus in totum corpus, nisi citius excidatur. Dicitur etiam inficere virgas & gladios contactu linguæ, ita vt colorem eorum immutet. Si nadera in ventre fuerit, vrinam propriam cum sudore equi in balneo propinato, Ex Germanico libro manuscripto.

Vulgata.

De serp.
Natura.

Vbi reperiantur hydri.

Calabria chersydris frequentissima est, Solinus.

Est etiam ille malus Calabris in salibus anguis, Squamea conuolvens sublato pectore terga. Atq; notis longam maculosus grandibus alium, Qui dum amnes vlli rumpuntur fontibus, & dum Verè madent vdo terre ac pluuiatibus austris, Stagna colit, ripisq; habitans hic piscibus atram Improbis ingluuiem, ramisq; loquacibus explet. Postquam exhausta palus, terræq; ardore debescunt, Exilit in siccum, & flammantia lumina torquens Sanit agris, asperq; siti, atq; exterritus est. Vergil. 3. Georg. Natus & ambigua coleret qui Syrtidos arua Chersydrus. Lucanus lib. 9.

Descriptio.

In Coreyra hydræ (Serp.) procreantur, Aelian. Circa Tarracinâ Itali Isigon. tradit lacu esse Myclæam nomine, & iuxta ciuitatē desertā: culus eius propter hydrorū multitudinē pulsi fuerint, Sotion.

De Hydro, Chersydrus & Natrice Li. V. 60

Sotion. ¶ Enhydri est serpens masculus & albus, Plinius. Nigri coloris serpentes, partim aquas, partim terras inhabitant, partim tubera in paludibus existentia (Gothicè Tuuar dicta) partim rupes petrosas aquis contiguas. Hi serpentes de genere aquaticorum sunt, atq; nigri existunt, Olaus Magnus. Orpheus hydru nigrum cognominat. In orbe terrarum pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua viuunt, hydri vocantur, Plinius. ¶ Quædam in fluído degunt, partim gressilia, partim sine pedibus, vt natrix, Aristoteles. ¶ Dryinæ caput est planum (& humile) sicut hydro, Nicander. Cæterum similitudine est aspidis terrestris parua, præterquam quod ceruicem non ita latam habet. Hoc enim insigne solum aspidis præ his habent, Aëtius. Est minor quam alefilarum, & latioris capitis, & deterior & nocibilior, Auicenna. 10 Chersydrus linguas duas habent, Scholiastes, Nicandri & Cælius. Atqui hoc serpentibus omnibus & lacertis commune puto, vt linguas non quidem duas sed bifidas habeant. Linguis micat ore trifurcis, Virgilius. Natricum fel adnexum icori est, Aristoteles.

Hydrus lapidem habet in capite, quem excoriatu euomit. Suspende serpentem vitium, & suffito eum cum lauro, coniurans eum sic: Per Dominum qui te creauit, &c. (superstitiosum & impium vitium hoc genus incantandi est.) Postquam autem euomuerit lapidem, collige eum pannosericum mundo, & serua. Vis eius ira probatur. Imple concham aneam aqua, & circumliga lapidem conchæ signatæ: & inuenies quotidie decrescere cotylas duas, id est, uncias xvij. aque. Ego enim cuidam mulieri hydropticè circumcincti lapidem, & liberata est: cuius ventrem cum mensurarem, quotidie decrescere ultra quatuor digitos, donec ad locum suū venter redijt: quo tempore mox abstuli. Nam si diutius reliquisset lapidem, naturalē quoq; humiditatem deliccafsem. Amplius itaq; est lapis (sic habet codex noster manuscriptus, pro amplius legi potest vitium) ad mensuram gestatus. Neq; verò hydropti solum, sed etiā rheumati pedum, & fluxui lachrymarum, & capiti, deniq; cuius particula fluxionibus tentatæ strenuè succurrit, & naturali quadam vi omnem nimiam humiditatem consumit, Kiranides. Hydrinus (inquit Carillus Leonardus Pisarenfis lib. 3. de lapidibus) ab aliquibus serpentinus dicitur, rheumatizantibus comparatur: et ab omni nimia humiditate humanū corpus curat. Hydropticorum corpora ad pristinum statum reducuntur, si per tres horas cum eo in sole steterint: nam foetidissimam aquam per sudorem emittent. Sed cautè vtendum monent: quoniam non solum extraneam humiditatem, verum etiam naturalem & complantatā ex naturali humido extrahit. Venenosos vermes fugat, ac eorum 30 moribus remedium præstat. Sumptum verò dicunt lapidem vesicæ frangere, Hæc ille. Mirum est quod affirmant: Coluber fluuiatilis funiculo à cauda præligatus suspenditur, subiecto vase aqua pleno, in quod dehiscat: ore aliquot post horis vel diebus lapidē eructat, qui exceptus vase quod subiacet, totam aquam ebibat. Alligatur lapis hydropticorum ventri, atq; in totum exhausta aqua liberat, Iacobus Hollerius. Christoph Encelius cum de draconite lapide scripisset, subdit: Nostri quoq; hydri, & chelydri (chersydrus) vnseren grawen wasser schlangen in capitibus gemmas ferunt nonnunquam, vt vidi (lapides eum vidisse apparet, an verò in serpentibus vel alibi nascantur, nō constituisse ei) quas dicere possis draconites à similitudine. Fortitan hæc quoq; ex illorum cerebris nascuntur: vel vt volunt alij, ex spuma quam verno tempore excitant attritione mutua, vel ore sibilanti, indurata sole: wessie den schlangen stein blasen/vt de bufonibus dictum est. Tales nostras draconites vidi coloris cærulei, aut nigri, in forma pyramidis. Albertus sese draconitem vidisse dicit exemptā tali nostro chelydro (hydro vel chersydrus) nigram, non perlucidam, in circuitu coloris pallidi, pulcherrimā habentem descriptam serpentem in superficie. Fugat & hæc venenata, vt vera draconitas, & sanat venenatos morsus, Hæc ille. Et mox in cap. de ophite lapide: Ophites (veterum) sic dicitur, quia colore serpentes representat. Et illa species lineis cinereis & nigricantibus ornata est nostris chelydri (hydri) colore similis ad ostium Tangræ, vbi fuit olim regia sedes Caroli 4. In arce templū est varijs ornatu gemmis, in quo vndiq; parietes ophite tali splendent. Videtur autem cum huiusmodi lapides forma pyramidis à se visos ait, de illis sentire quos linguas natricū vulgò nominant, nater sunt gen: ego glossopetras Plinij esse conicio: quarum specias maior exhibitā est in lib. de aquatilib. pag. 210. inter 50 canes in Lamie historia. Ad linguam pene habet similitudinem ea glossopetra nigricans, quam Germani natricis linguā vocant, cui similis non est, sed magis linguæ picti. In Saxonibus Lunenburgi reperitur in terra aluminosa, Ge. Agric. Sunt qui sudore hunc lapidem venenum prodere dicant, vt & alia quædā: mihi quidem rationi consentaneū non videtur, quando tot venenorum discrimina sunt, ex æquo ad omnia affici. Oppidū Germaniæ Anipontē nominant, in quo glossopetram huiusmodi sesquicubitalem ostendi audio. Olim Gallus quidam sua lingua Suyne vocari gemmam retulit è serpentibus septem caudas complicantibus: colore pullo, quæ aureis de narijs Gallicis denis veneat. Ego serpentes huiusmodi reperiri, aut omnino in vllis serpentibus lapides, antequam grauior aliquis & oculatus id testetur, non facillè assenserim, Gesnerus.

Natrics lingua
Nater sunt gen.
Glossopetra.

Natrix in aquis degit, videturque inde emollitur: sed aërem non humorem recipit, & foris 60 parit, Aristoteles: Paludes plerumq; omnes quod aquas contineant corruptas, piscibus carent, ranis & serpentibus plenæ sunt: atq; interdum hirundinum (fortè hirundinum) nexibus, vt palus

Quibus in locis
ali degat.

Agnant inter Puteolos & Neapolim, Ge. Agricola. Hydrus in aquis plurimum degit, & in paludibus frequenter natus, super aquas peccus erigens, Kiranides in thermis etiam, id est calidis aquis aliquando reperiuntur, ut in Thermis ad Limagum fluvium ut postea amplius dicitur. Hydrus primum in terra vivit, & Chersydrus appellatur, deinde in aqua, Hermolaus, sed auctores veteres contrarium tradunt, nempe primum in aqua vivere, ac deinde paludibus exiccatis in terra. ¶ Hydrum in ἕρπυ, id est, viperam transire, stagnis exiccatis legimus Geoponicorum Græcorum 15. 1. Hydri siue Natrices, quandiu aqua in lacunis est, perraro exeunt: ubi defecit æstu, inuiri Druina fiunt. Quibus ego suo loco Querculis nomen feci, Iulius Scaliger. ¶ Aristides chersydrus ἄγρυς, id est gulosus esse scribit, Scholiastes Nicandri, Interit & curuis frustra defensa latebris Vipera, & acroniti squamis astantibus Hydri, Vergilius de peste canens. ¶ Hydros ranis vesci auctores sunt Nicander, Aratus, Vergilius.

Hydri antipathia ad vulpem & ranam.

D. Hydrus animal est astutum, Kyranides. ¶ Vulpes & Nil angues disident, Plinius. ¶ Hydrum valde & metuit & odit rana: quamobrem multo clamore illum vicissim terrere ac perturbare conatur, Ælianus 12. 15. de animalibus. Idem Variorum 1. 3. Peculiari quadam sapientia (inquit) præditum est genus ranarum Ægyptiarum. Si enim in Hydrum Nilii alumnus incidat Rana, subito demordet frustum arundinis, & id obliquum gerens, foriter tenens, non remittit pro virili parte. Ille vero ranam cum ipsa arundine simul deglutire non potest. Non enim tantam amplitudinem os habet, quantum arundo extenditur. Atque ita Ranæ prudentia vincunt & superant Hydrorum robur. Hydro conspecto rana Physignathus murem in dorso gestans submergitur, in Bawachomyomachia Homeri. Audio terrestres etiam ranas a serpentibus quæ in terra & syluis degunt, vorari.

E. Enhydridis serpentis masculi & albi (Hydri è Nilo nimirum) adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius.

Hydri veneni.

G. Hydri in aqua viuunt, nullis serpentium inferiores veneno, Plinius. Paludem (inquit) Columella 1. 5.) non oportet esse edificis vicinam. Nam caloribus noxius virus eructat, & c. & natricum serpentiumque pestes hyberna desilituras vligine, cæno & fermentata colluuii venenatas emittit: ex quibus sepe contrahuntur cæci morbi, quorum causas ne medici quidem perspicere queunt. Rubera ranæ species est, quæ palustris vitæ conditionem in terrestrem mutauit. Hac autem mutatione, similiter ut Chersydrus, ægrè curabilem afflictionem eis qui in eam incidant, inducit, Aëtius. Er rursus in capite de Chersydris: Equidem in humidis locis humido vitæ exsatiatus, non purum venenum habet: quum verò terrestris sit, maximè merum & nocentius idæquirat. Aqua in qua hydrus vel habitat vel moritur, assumpta, eadem quæ cantharides mala infert, Errutius. Natix serpens aquas etiam & fontes veneno inficit, Isidorus. Et natix violator aquæ, Lucanus. Viperæ quæ aquas habitant, parum aut nihil veneni retinent, Cardanus. Πικρὸς δὲ ὡς οὐκ ἔστιν ἰσχυρὸς. Nicander de toxico: quasi id ex hydræ hidriue sanguine fiat: Vide mox in Hydra fabulam Herculis. ¶ Hydro simpliciter & Chersydrus, quidam etiam veterum attribuunt quæ Dryini sunt, quæ in Dryini historia superius requirenda sunt.

Morsu signa.

40. ¶ De serpentis quem Germani natricem vulgò (Natrix) vocant veneno, supra in A. dictum est. ¶ Ab hydro demorsus vlcus dilatur, & ampliatur (subinde) & liuidum euadit. Santes ex eo multa & atra & male olens, non secus atque ex nomis, id est ijs quæ serpunt vlcibus, expuitur, Dioscorides & Ægineta. Qui a Chersydris morfi sunt eis communiter eadem accidunt, quæ in aliorum serpentium morfu: veluti est tumor, continuus dolor ardens, liuidus locus & feculentus, vertigo oculorum, exolutio, vomitus biliosi foetidi. Proprie autem motus totius corporis inordinatus, ut & per ventrem quadam inordinate ferantur. Mors autem intra tres dies, Aëtius. Nicander cutim circa morsum putridum humidumque aridam intrinsecus tendi ait, & putredine rumpi: dolores ingentes & æstuantem affligere: frequentes passim per membra pustulas (αποδιδόντες) exoriri. Auicenna agens de hoc vno serpente duobus capitibus & sub duobus nominibus, nempe Andrio & Hydra, vtriusque morsus hæc signa adfert: Ac primum de Andrio, Accidit (inquit) ex morsu eius, ut incipiat morsus cum dolore vehementi, & inflammatur: deinde fit viridis, & corrodit, & accidunt morfo vertigo, & vomitus cholerae foetidæ, & motus inordinatus, & debilitas virtutis, & moritur secundum plurimum in hora tertia, & non transit tertiam, (Aëtius diem tertium dixit non horam.) Si autem euadit, quoniam est aquosus, (an quoniam hydrus in aquis degit, & nondum in terram egressus est?) aut quoniam complexio morfi est fortis, comitantur eum ægritudines, a quibus forsitan non sanabitur. De Hydra verò, morsus (inquit) eius egreditur, & dilatur, & obfuscat color eius, & egreditur ex eo humiditas nigra, plurima, foetida valde: & prolongatur curatio eius, & fit difficilis. Quare oportet, ut consideret alius a me in hoc, & cognoscat dispositionem eius ut permutetur ad secundum ordinem serpentum. Hæc ille. Auicennæ verba Albertus etiam tranferipit lib. 25. de animalibus, in vocabulo Andrius.

¶ Morsus

¶ Morsus medentur, origanum tritum, & aqua subactum (supra dicitur), Marcellus maceratum; Curatio. sed præstat subactum vertere, ut commodius imponatur morsus: imponendum enim esse Ægineta monet: lixiuia cum oleo indita (ut Ruellius vertit) Lixiuiam oleo temperata; ut Marcellus, neutrum probo. Græcè legitur νοβία ἢ ἐνθεσία ἢ ἀλοῖα: pro ἐνθεσία repono ἐνθεσία, vocabulum idem quod φεραβεία significans, ex Paulo; qui tamen non simpliciter lixiuium, sed è quercu re quirit; & quod mox sequitur è quercus radice remedium omittit. Lixiuium igitur iubet Diosc. cum oleo subigi & agitari: nisi quis νοβίαν hic non lixiuium, sed vel calcem vel cinerem interpretatur. Nam hæc quoque eadem voce interdum significari Cornarius in suis in Galeni libros de compositionum secundum locos commentarijs docet. Vtrumuis cum oleo subactum maza in star commodius imponeretur quam lixiuium oleo, nimis liquida mixtura. Aëtius etiam Cornario interprete iuxta locum affectum calcem vitam & similia cum oleo imponi iubet; aut Aristolochia cortex, aut querna radix minutim contrita: & hordei farinam cum aqua & melle, ad ignem pariter colligata. Bibuntur autem (locus hic apud Æginetam corruptus est: nam præcedens medicamentum imponi non bibi oportet) binæ aristolochia drachmæ in oxycrata (vel cramate, id est vino aqua per mixto, Ægineta) cyathis duobus (sex, ut Marcellus Vergilius habet, & codices Græci nostri, Ruellius vertit duobus ex Ægineta) Marrubij (σπασίς, Hermolæus non rectè legit σπασίς, id est porri) succus vel decoctus alterius (σπασίς Ægineta omisit) cum vino. Faus etiam recens datur in aceto, Dioscorides. Ægineta addit inter ea quæ sumuntur, nasturtium syluestre, aut asphodeli fructum floræ, aut sceniculi semen cum vino, salutaria esse. Eadem & Actuarius habet, sed mutilata eius lectio est, quam à Ruellio conuersam habemus. Curatio multo vix tempore & magno negotio procedit, Ægineta. Communia remedia et antidoti theriacæ aduersus hunc quoque morsum auxiliantur: priuatim verò cupressi pilularum, & myrti baccharum, vtriusque drachma trita, & cum melle rosaceo aut vino mulso in potu exhibitæ. Iuxta affectum locum calcem vitam & similia cum oleo imposito, Aëtius. Curatio eius est curatio communis, & illud quod est appropriatur, est ut bibat de nuce cupressi mundata cum granis myrti, de vno quoque atreum vnum cum aqua mellis aut vino, & similiter aristoloch. pondus 3. ij. cum vino aut cum aceto commisto, & similiter succum prasilij. Et emplastrum cum calce, & oleo, & calameatho montano, & corticibus radicis quercus, & similibus, singulariter & compositè. Et de eis, quæ illis admiscuntur, est farina hordei, Atticenna. Aduersus chersydrum (aliàs legitur chelydri) ictum proficit panaces, aut laser, quod sit scrupulorum p. 2. (aliàs) m. f. vel porri (prasilij) succus cum hemina vini sumendus est, & edenda multa fatuæ. Imponendum autem super vulnus sterus caprinum ex aceto coctum, aut ex eodem hordeacea farina, aut ruta, aut nepeta cum sale contrita melle adiecto: quod in eo quoque vulnere, quod cerastes fecit, æque valet. Celsus 5. 27. Hydrorum iecur seruatum aduersus percussos ab ipsis auxilium est, Plinius. Erynge illinitur plagis, peculiariter efficax contra chersydrum ac ranas, Idem. Ad canis rabiosi & hydri morsum, verbenacam in vulnus apponito, Apuleius si bene memini. Hydri morsum dolor & putredo comitatur. Siffitur autem putredo aqua marina aspersa, Eustathius.

¶ Homerus Iliad. β. in Catalogo, Philocteten nauium aliquot ex Methone, Thaumacia, 40. Melibœa & Olizone ducem, in Lemno morsum ab hydro, ibidem à Græcis relicti, & magnis doloribus afflictum fuisse tradit. Εἰ κεί μοι θίζοντα κανά δρόσθρον ἔδρα. Philoctetes in Lemno cum purgaret aram Mineræ aureæ cognominatæ, ab hydro morsus est, & propter incurabile vulnus ibidem à Græcis relicti: nouerant enim Vulcani (cui ea insula sacra est) sacerdotes a serpentibus morsos curare. Sed cum in vasis esset Ilium capi non posse absque sagittis Herculis, quas ille Philocteti reliquerat, eò quod rogum in quo vitam finiturus erat in Oeta, alijs omnibus detrectabilis, ipse succendisset, postea à Græcis vocatus est, Scholiastes. Philoctetes ab Hercule amatus est, Porphyrus. Hic cum ab hydro morsus esset in pede & vulnere neque lethali, neque tamen facile curabili, affectus: eo serpente & erodente, cum perpetuis lamentationibus & clamoribus, Græcis molestus esset, in Lemnum ab eis expositus est, postea verò vocatus auctorem malorum Paridem occidit. Porphyrus secundum aliquos Philocteren morsum esse ait circa Tenedum, aut Imbrum; & deinde in Lemno demum expositum esse: alij circa insulam quandam Chrysen nomine. Cum Sophocles non modò hydrum sed echidnam quoque nominauerit in Philoctetæ historia, eiusdem animantis duò nomina sint hydrus & echidna quærendum, Eustathius. Philoctetes (ut memorant Grammatici) Pæantis filius & comes Herculis fuit: cui idem moriens in Oeta monte mandauit, ne cui corporis sui reliquias indicaret: idque iurare eum adegit, deditque pro munere phæretam, & sagittas hydræ felle intinctas, &c. Via de Oeomasticon nostrum. ¶ Dædala (ἄ) vrbis Lyciæ, à Dædalo ibi sepulto: cum eum coluber aquaticus ex amne Nilo, in paludem, in quam Dædalus comiebat, egressus, momordisset, Plinius 5. 27. Meminit etiam Stephanus. ¶ Orpheus, Menalippum conobrinum suum, venatorem & amatorem Euphorbi, cum ater hydrus in pede momordisset, atque is periclitaretur de vitæ, scobem ostritæ (aliàs oritæ) lapidis iussit inspergere vulnere: quo factò mox liberatus est, ut canit Orpheus ipse in carmine de Ostrite lapide. Tibi has miserabilis Orpheus

Historia morsorum ab hydro.

Dædalus. Menalippus.

De Serpentibus

Haudquaquam ob meritum penas (ni facia resistant) Immanem ante pedes hydrum moritura palleba
Suscitae: & rapta grauius pro coniuge (Eurydice) sauit. Seruantem ripas alta non vidit in herba,
Ille quidem dum se fugeret per flumina praecipit, Proteus ad Aristaum apud Verg. 4. Georg.

Ex hydro re media.

Dentes dolentes circumfarcificant enhydridis serpentis masculi & albi maximo dente. At (ac) in superiorum dolore duos superiores adalligant: & diuerso inferiores. Huius adipe perunguntur qui crocodilum captant, Plinius. ¶ Iecur aquatici colubri: item hydri tritum potumq; calculosis prodest, Idem, Et alibi: Enhydridis iecur vesicae vitia & calculos sanat. Item: Hydri iecur (vt lilter) bibi contra calculos traditur. Hydrorum iecur seruatum aduersus percussos ab ipsis auxilium est, Idem. ¶ Habet syphar hydrorum nostrorum suas vires in medicina: suffitu enim sanat sedem & vuluam prolapsam, Christophorus Encelius. ¶ De lapide hydri, & remedio ex eo dictum est supra in B. ¶ Baculus quo anguina excussa sit, parturientes adiuuat, Plinius.

Etymologia.

Hydrus (ὕδρ) dicitur ὑδροῦ τὸ ὑδατοῦ, quod aquam significat. Cherfydrus dicitur, quia & in aquis & in terris moratur. Nam χέρσον dicunt Graeci terram, ὑδροῦ aquam, Isidorus. Natrix a nando dicitur, Volaterranus.

Epitheta.

Μέλας ὕδρ, id est niger hydrus, Orpheus. Vergilius etiam hydros nigros dixit: Otuidius longum. Sunt & haec apud Raulsum: Immanis, turpis, stridens, saeuus, cadmaeus, echionius, sons, gorgoneus, pinguis, toruus, liuens, rabidus, Niligena, caeruleus, Libycus, intortus, sepulchralis. Chelydri epitheta pleraq; huic etiam conuenient: praesertim cum chelydrium ab hydro multi no distinguant. ¶ De hydro quadrupede, haec est lutra quae & enhydri & enhydru dicitur, dicitur est in quadrupedum historia. ¶ Hydrus, ὕδρ, nomen syderis est Proclo, alijs hydra.

Homonyma.

¶ Corinthi erat palma arca, sub qua sculpti erant hydri & ranæ, anathema e templo Apollinis delphici allatum. Vide in Rana h. inter quadrupedes ouiparas. ¶ Insula parua, Africae adiacentes prope terram a Ptolomæo numerantur, ὕδρας ἀργυρόν, &c. Alias legitur Hydra, insula Libyæ iuxta Carthaginē. Hydrus hydruntis, vrbs est in litore Adriatici maris inter Leucas & Brundisium, Perottus. Dicitur & Hydruntum Italiae oppidum in Calabria. Est & montis Apuliae nomen & fluuij, &c. Ex aduerso Tricranæ insula est Aperopia nomine: ab ea non longe a best quae Hydreia dicitur, Pausanias in Laconicis lib. 2. Tiberius sagacissimus senex C. Caligulae ingenium ita perspexerat, vt aliquoties praediceret exitio suo omniumq; Caii viuere, & se natricem (serpentis id genus) populo Romano, Phaetontem orbi terrarum educare, Suetonius.

Natris.

¶ Natris vocatur herba, cuius radix euulsa virus hirci redolet, Plinius. Natris pro serpente, Lucilius lib. 2. Si natibus natricem (penultima breui, si probe legitur, scuticā forte aut virgam intelliget, quae serpentis instar curuatur & mordeat) impressa crassam & capitatam. Quod si pro femina nandi perita accipiat, notum est produci, Despauterius.

Font. Nam.

Fabula de Hydro ranarum rege constituto a Ioue & ranis vescente, in Rana h. ex Seruio recitata est. ¶ Est in Noruegia lacus Mos (sic & nostri paludem appellant) in quo apparet ostentum serpens mirae magnitudinis, qui, vt cometæ orbi reliquo, sic is portendit Norduegiae mutationem rerum. Visus est recentissime anno salutis M. D. XXII. alte eminens super aquas, conuolutus in spiras: existimatus est coniectura collecta procul visus cubitorum quinquaginta: & lutea secuta eiectione regis Christierni, Iacobus Zieglerus.

Proverbia. Hydri in dolo.

Hydris immitior, proverbialiter dicitur ab Erasmo Rot. ¶ Hydrus in dolo, ὕδρ ἐν πλῆθει, proverbium hoc, vt ingenuè fatear (inquit Erasmus) nondum apud vllum veterum authorum reperit, neq; Graecum neq; Latinum; & haud scio an de vulgo sumpsum sit. Neq; enim libet credere virum eloquentē & in literis non postremi nominis ex sese commentum esse. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epistola quadam familiari. Addit & fabulam proverbij parentem, huiusmodi: Rusticus quidam cum sensisset minui vinum in dolo conditum, admiratus quid esset rei, circumspicere coepit, num qua rima extillaret liquor: vbi nihil huiusmodi comperisset, perguit vicinos in suspicionem apud sese vocare, ne se absentem relinere vinumq; potitarent. Obsignat itaq; diligenter dolum ad opus exiturus. At reuersus signis illatis vinum nihilominus imminui videt. Tum verò fortunam agricolarum deplorare, quibus non in vite solum verum etiam in dolijs calamitas praestò esset. Ad extremum exhausto dolo hydrus in imo repletus est, vini potior. Ea res in vulgi iocum abiit. Admonet Plinius lib. 10. cap. 72. serpentes quamquam exiguo indigeant potu, tamen vinum, cum est occasio, praecipue appetere, Iuuenalis de muliere vinosa Satyra 6. *Tanquam alta in dolijs longus*
Deciderit serpens, bilis & vomit.

Adagium ipsum haudquaquam inelegans nec aspernandum. Quod si quem nihil mouet recens auctor, licebit vsurpare, cum quis occulta calamitate premitur, causa atq; auctore non exstante: aut cum diuturni mali tandem auctor deprehenditur. ¶ Coruus aquatum missus ab Apolline, cum diutissime expectasset dum fies maturefcerent, ijs tandem maturis saturatus, nigris longum caput vnguibus hydrum, & hunc aquarum obsessorem in mora sibi fuisse fingit, vt dictum est in Coruo h. ¶ Dirigere oculos: tot erinnys sibilat hydris, Vergil. 7. Aeneid. Haec loca (Italia) non tauri spantes naribus ignem Inuertere satis immanis denubus hydri, Idem 2. Georg.

De Hydra Fabulosa. Lib. V. 62

DE HYDRA MULTICIPITE FABVLOSA.
QVAM HERCVLES CONFECIT.

HYDRAM foemino genere veteres aliqui pro hydro, aut chersydro, chelydrone dixerunt: vt supra in Hydro indicauimus. Nos hic de fabulosa tantum illa multorum capitum fera, quam Hercules confecit, agemus. Fera est multorum capitum, & multas serpentium facies habens, Varinus. ¶ Iuxta Amymonæ fontē platanus excreuit, sub qua hydram fuisse alitam asserunt, Pausanias circa finem Corinthiacorum: vbi etiam scribit, hydram se arbitrari feram magnitudine hydros excedentem alios: cuius venenum ita foret adiacentibus (inicturabile), vt Hercules eius felle sagittarum spicula tingeret. Caput praeterea habuisse vnum probabile esse, etiam si Pisander Camireus, quo videretur res meticulosior, & poema plausibilis, plura ei contulit. Hydra serpens cristatus ab auctore Culicis (poemati Virgilio attributi) multis describitur. Serpentes alati quidam sunt in Arabia: quorum figura qualis hydrarum est: alae non pennatae sed glabrae, Herodotus.

Ex Lil Greg. Gyraldi Hercule.

Hydrum nonaginta capitum serpentem, vt Simonides: vt Alcaeus, quinquaginta (Alcaeus Ex Lil Greg. *εννιάκιστον καλεῖται ἡ υδρα Simonides. Sed hi numero nisi sunt multitudinem significante, more poetico: numerus enim nouenarius neq; non quinquagenarius ex ijs sunt qui multa significant: Pierius in Hieroglyphicis: vt alij septem, vel quinque, (vel octo, vt Erasmus Rot. vel nouem, vt Suidas,) quorum vnum immortale vocabatur, in Lerna palude: vnde tot sunt vulgo facta adagia, igne superauit: vel, vt ab alijs proditur, sagittis (τόξοις) confecit: a quibus hydrae sanguine infectis toxicum vocabulum effluxit: vel quod ex ipsius hydrae sanguine natum est, vt Nicandri scribitur expositores. Culum autem hydrae vno amputato capite alia (plura, Suidas: duo in vnus excisi locum, Palaphatus: tria Isidorus) facem ferunt ab Iolo vulnere apponi solitam: atque sic demum deuitam & extintam hydram tradunt, (ex Diodoro) Cancerum quoq; hydrae suppetias ferentem interemitt, implorato, vt dicitur, Iolai auxilio: ex qua re illud emanauit, Ne Hercules quidem contra duos: tamen alij in alias historias proverbium hoc referant. Sunt qui hydram & cancerum sophistas fuisse interpretentur ex Platone: quorum sophismata & cauillos Hercules ingenij ac mentis vi absoluerit: (Sophistarum quidem mos est cauillari, & quaestiones dubias ita proponere, vt vno soluto dubio multa renascantur, Perottus. Plato in Euthydemo asserit: Hydram fuisse callidissimum sophistam, cui pro vno sermonis capite amputato, multa repullulabant, Innominatus) licet id potius, si quis modo sanè verba perpendat, per similitudinem quandam a Platone dicatur. Alij, vt pluribus refert Palaphatus in libro de fabulis) Hydram arcem seu turrim quampiam minutissimā, (oppidulum, Palaphatus) fuisse opinantur, quae a quinquaginta viris custodiretur: arcis verò rex Lernae vocabatur, qui a Carcino, id est Cancro viro quodam fortissimo adiutus contra Herculem pugnauit. Hercules autem ab Iolo Thebaris copijs auctus ambos superauit, Hydramq; castellum euertit incenditq;. Alij secretiore arcano fabulae locum datum volunt, quod scilicet Hercules animi sui ac continentiae ignita tanquam facie identidem renascentia libidinum caterorumq; vitiorum Lernae capita represserit, atq; penitus extinxerit. Nec desunt qui per Hydram & Lernam, inuidiam, seu maus inuidiam significari existiment: quae difficillimè extinguitur, cum abiecti animi indicij sit, vt planè ex Otuidij & Plutarchi descriptione conspicitur. Graeci scriptores illud de Hercule Lernae viru infecto obseruant, eum oraculum accepisse, se aliter liberari non posse, nisi ad flumen herbam inquireret: cuius radix colocasion, caulis verò qui supra terram est, ciborion vocatur, quo nomine vās etiam dicitur. Vnde cum apud Belum fluuium eam reperisset, veneno est liberatus. Idq; quoniam in Phoenicia contigit, vrbs in eo loco condita est, quae Ace ex re (remedio) nomen sumpsit, quae & Ptolemais dicta est. Haec omnia Gyraldus in Hercule.*

Lerna malorum, Λέρνη κακῶν, proverbium est (vt & Ilias malorum, & mare malorum, & thesaurus malorum) de malis plurimis simul in vnum congestis & accumulatis. Paroemiam Strabo commemorat lib. 8. scribens: Lernam lacum fuisse quempiam, Argitorum ac Mycenorum agro communem: in quem cum passim ab omnibus purgamenta deportarentur, vulgè sit natum proverbium Lerna malorum. In hoc lacu poetae fingunt Hydram illam septem capitum constituisse, quam Hercules igni Graeco confecerit. Eam autem Hydram Hesiodus scribit ex Echidna & Typhaone progeneratam, alitam a Iunone: nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuisse in Argolica: in quem cum omne sordium genus promiscue coniecerit, foetidas inde accepissent nebulas solitas exhalare: quanquam rectius autumant, vt adagium ad Danaidum fabulam referatur, &c. Itaq; quoties hominē significamus vehementer infamem, atq; omni turpitudinis genere contramiatum, aut ceterum hominum pessimum, quasi sentinam & colluuiem facinorosorum, rectè dicemus Lernam malorum. Apud Hesychium Cratinus comicus theatrum, quod ex varia mixtaq; hominum colluuiē constaret, Λερνῶν θιατῶν appellauit, Erasmus Roterod.

Lerna malorum.

Poetae finxerunt (inquit Perottus) Hydram multorum capitum in Lernae palude fuisse, quorum aliquot excisis totidem (pro vno duo vel plura, vt supra dictum est,) continuo renascebantur. Quod monstrum cum totam eam regionem deuastaret, tandem ab Hercule clava primo ictum,

deinde propter pestiferum afflatum sagittis petitur, postremo cum sese solitis cavernis condidisset, lignorum congesta strue igne consumptum est, Seneca: Quid saeva Lerna monstra, numerosum malum: Non igne demum vicit, & docuit mori: Hoc ideo factum quidam existimant: quia cum Lerne palus frequenter siccaretur, ac denuo impleteretur aquis, Hercules deprehendit venas terrae incendio posse praeccludi: atque ideo postquam exhausta eam, igne adhibuit, & si qua vnda prorumpere, obstruxit. Hinc monstro Hydrae nomen fabulae imposuerunt: quoniam ὕδωρ aquam significat. Ego inde datum huic fabulae locum existimo, quod anguini genus, sub quo hydra continetur, omnium fertilissimum sit: & nisi incendijs semina exurerentur, non esset fecunditati eorum resistere, Haec ille.

Hydra draco multorum capitum qualis fuit in Lerna palude provincia Arcadiae: haec Latine excetra dicitur, quod vno caelo tria capita excreverant, sed hoc fabulosum est. Nam constat (secundum historicos) hydram lacum fuisse aquas euomentem, quae vastabant vicinas ciuitates: in qua vno meatu clauso multi erumpebant. Quod Hercules videns loca ipsa exulsit, & sic aquae meatus clausit: nam hydra ὕδωρ τὸ ὕδωρ, id est ab aqua nomen accepit, Isidorus. Hydra Echidnae filiam Hesiodus facit, matrem Chimarae. Ouidius ipsam quoque Echidnam nuncupauit. Pars quae Lerne serpens eris vnus Echidnae. Latine quidam excetra, quod vno exciso capite tria excreverent, inquit Isidorus. Cum excetra, cum Antico de iudicari mauelem quam cum amore, Plautus in Pers. Hiberam excreatam scite obtrectatorem dixit virulentum Hieronymus, Caelius. Idem in Prooemio Esdrae contra detractores suos loquens: Licet hydra (aliis excetra) sibilet, victoribus Sinon incendia iacet, nunquam meum iuuante Christo silebit eloquium. Panaces Asclepium contra serpentium morsus prodest. Hoc Aesculapius decerpit iuxta ripam Melanis fluij Bœotiae, & percussum ab hydra Iolaum Iphicli filium hoc remedio sanauit, Nicander in Theriacis.

Anaxilas comicus fabulosa quaedam veterum monstra pro improbis scortis interpretatur. Eius verba recitauit in philologia de cane carcharia, pagina 210. Phlangon meretrix tanquam Chimara quaedam πυρπολεῖ τὰς βαρβάρους. Οἱ Σινώπη δ' αὐτὸν ὄντι, ἐχ' Ἴδρα σὺ εἰσι νύδ' ἱ Γραδὶ ὠρ' αὐτὸν. παραπέφυκε δ' ἡ Γαθάνα πλοσίον, ὧς τὰ πῶδά γ' εἰσι αὐτῆς. ἐστὶ δ' ἰπὸ δισσίων κακόν, vt Athe-næus lib. 13. ex eodem refert. Versus vltimi sensus videtur, Gnathanam Sinopæ vetula subnascentem, duplo ipsa deteriore esse. Et centum geminus Briareus, & bellua Lerne, Vergilius sexto Æneidos. Hydræ Lerneam decantent Poetae, & veterum fabularum opifices, quorum est numero est Hecataeus historicus, Ælianus.

Hydræ epitheta à Rauisio memorantur hæc: Renascens, Lerneæ, stridens, immanis, colubriferæ, dira, vallata colubris, ramosa, improba, foecunda, virens, Argolis, superba, nocens, ferox, multiplex, horrenda, septemplex, frigida, & diuina, tumens, populosa.

centum angues, cinctamq; gerit serpentibus hydræm, Vergil. 7. Æneid. In Elide Iunonis templum est, in quo (praeter alia simulachra) Hydræm fluij Amymonæ beluam sagittis conficienti Herculi, astat Pallas, Pausanias in Eliacis.

Hydra sydus est in caelo (Proclus Hydræm nominat) in qua coruus insidere existimatur, &c. vt scribit Higinus, & nos in coruo h. recitauimus. Ea tamen non est quam Hercules confecit. Cancer etiam ille qui Hydræm aduersus Herculem defendit, à Iunone inter sydæra relatus existimatur: vt in Canero fluuiatili h. recitauimus.

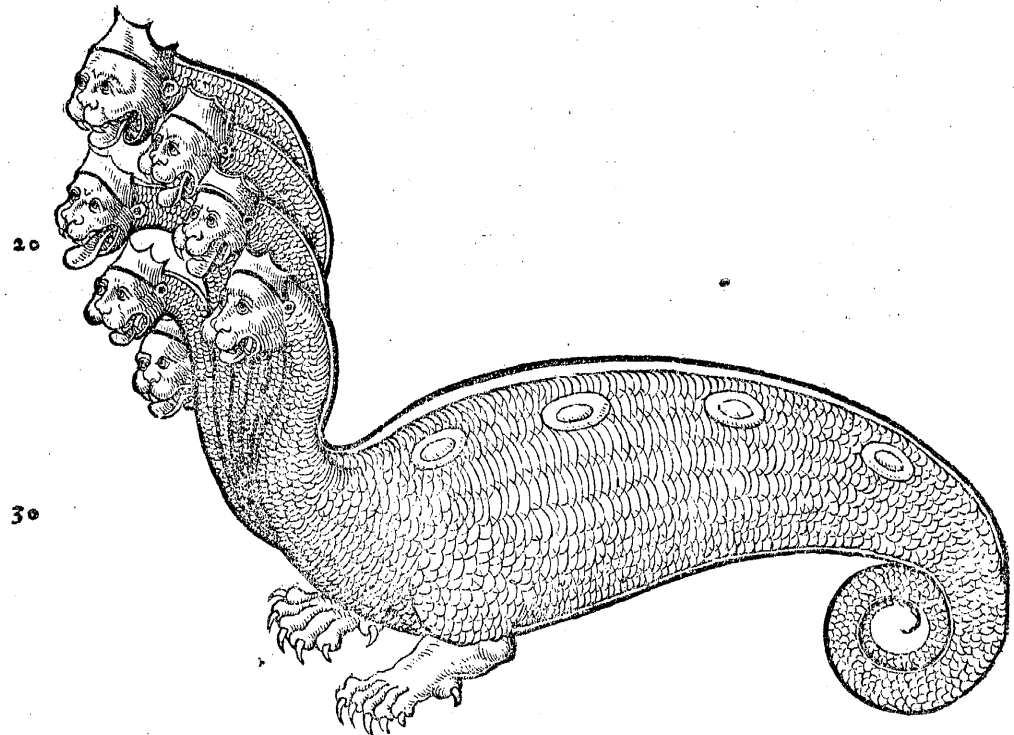
Hydra insula est Dolopum. Plura vide superius in Hydro h.

Toxicum aliqui natum fabulantur è sanguine Hydrae, quam Hercules τὸ ζῷον, id est sagittis interemit, Scholiast. Nicandri. Hercules Philocterae donauit pharetram & sagittas Hydrae felile intinctas. Vide in Onomastico nostro. Vespere in viperam quam mortuam perspexerint inuolantes, veneno aculeum imbuunt: sic & Hercules hydræ veneno iacula tinxit, Ælianus.

Quinquaginta atris immanis hiatribus hydra Intus habet sedem, Vergilius 6. Æneid. de inferis. Proxima (pugna) Lerneam ferro & face contudit hydræm, Vergilius de laboribus Herculis. Hydra secas, prouerbium est apud Platonē libro de repub. quarto: Ἐχιδνῶντις (inquit) ἢ τὸ δόντι ὕδωρ ὕδραν τέμνειν. Id est, Ignari se reuera tanquam hydræm secare. Est autem hydræm incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagiū natum à fabula Hydrae Lerneæ, cuius vno reciso capite plura renascebantur. Plutarchus in Commentario de fortuna Alexan. Ἴδραν τέμνων δέ τισι πολέμοις ἀναβλάσασθαι, id est Hydræm secans semper aliquibus bellis repullulante. De Alexandro loquitur, cui vno bello confecto subinde aliud atque aliud exoriebatur. Cyncas cognita Romanorum multitudine identidem post acceptam cladem copias instaurantium, dixit sibi videri aduersus Lerneam hydræm pugnare. Hinc Hor. in Odis: Non hydræ secto corpore firmior. Vinci dolentem in Herculem. Accommodari poterit ad eos qui litibus inuoluntur nunquam finiendis. Lis enim litem parit, & serpente ro vna enecta tres subnascuntur, &c. Erasmus Rot. Meminit & Suidas huius prouerbij, & vsum esse dicit τὸ ἢ ἀμνηστῶν, id est de rebus quas nunquam aliquis perficiat (vtpote quæ subinde grauiores & intricatiores se exerant.) Magis varius quam hydræ, prouerbium est de callidis &

lidis & dolosis, quod hydra serpens sit versicoloribus notulis distincta. Aptè dicitur in vafros ac versipelles, aut etiam parum sibi constantes, Erasmus.

Hydræm septicipitem esse (inquit Nic. Erythraeus) tam verum est, quam Castorem & Pollucem ortos ouo, Plutonem in inferno regnare, natos è serpentum dentibus armis instructos homines: & quæ praeter alia primus finxit Homerus, arma à Vulcano Achilli fabricata, vulnerata à Diomede Venerem, perlatum vtribus Vlysses, &c. Hæc autem admonuimus propter nonnullos vsq; adeo rerum imperitos homines, qui proximis diebus Venetijs hydræm septem capitibus terribilem ad poetarum exemplum summo artificio fictam spectantes horruerunt, etiam de tam terrifico monstro naturam ipsam vehementer accusantes, Hæc ille. Videtur autem de fictio illo monstro sentire, cuius hinc figuram subiiciemus, qualis in charta quadam typis impressa & euulgata

est. Inscriptio erat hæc: Anno à Christo incarnato tricesimo supra sesquimillesimum, mense Ianuario, serpens monstrosus, cuius typum imago hæc cum magnitudine, tum colore refert, è Turquia ad Venetos perlatum: deinde Francorum regi datus, sexq; millibus ducatorum aestimatus est. Ad dicitur & cōiectatio authoris innominati, sed Germani, vt apparet, his verbis: Nō dubitū est monstra significare mutationem rerum. Sed Germania aut orbis Christianus ita est affligtus, vt ei præter exitum accidere nil grauius queat. Vnde in spe sum ea monstra non esse ipsi ad maiorem calamitatem extimescenda. Sed res Turcæ ad summum potentia & felicitatis peruenerunt, quali etiā statu maxima, quæ hæcenus fuerunt imperia, corruerunt. Illi minari ista diuinarim, sub cuius ditione monstrum natum & reperiū est: & capita eius ab occipitio referunt gestamen pilei Turchici, &c. Hic diuinator quisquis est, primum res ne vera an ficta esset querere debuerat. Mihi cum Erythraeo planè commentum artis videtur: Auriculæ lingua, nasus, facies, toto genere à serpentiū natura discrepant: quod si figmenti auctor, terribiliter nature (quæ in ipsis etiā monstris plerumque non vndiquaque degenerat) non imperitus fuisset, multo artificiosius potuisset imponere spectantibus. Sed esto res vera: cur tam Turcæ potius quam nobis minabitur? Itane molles & blandi nobis, ne dicam cæci, erimus, vt culpam nostram non agnoscamus, & omne malum omen in hostes nostros reijciamus? Quod si ab illis malis & peccatis, quorum causa Deus hunc potentissimum hostem tot iam seculis in nos grassari permisit, poenitudo aliqua & emendatio in nobis appareat, vt propitium deum, sic mala omnia à nobis auertenda, & nostros ac veram religionis inimicos, ruituros, spes nō dubia foret. Nunc quoniam nulli aut (proh dolor) paucissimi respiscunt ac emendantur, quis non metuat magis magisque semper hanc poenam, & hoc flagellum aduersum nos inualiturum, donec vel funditus pereamus, vel causa malorum cōmuni tandem ad optima quæque consensu (quod equidem opto magis quam spero) tollatur. Venetijs in thesauro principum septicipitem serpente asseruatum, incredibili ferè pretio obraritate redemptum, olim quidam mihi ceu testis oculatus retulit, haud scio quam verè.

Anius lacus Puteolis vicinus est, quem ego arbitror hodie Sudatorij lacum vocari à balneo, quod in eius est margine, &c. Eminet inter alios huic ad Austrum mons silicibus plenus, ex quo Iunio veniente mente tot serpentum inuicem glomeratorum globi se præcipitant, vt mirabile visu sit, omnesq; in subditum se demergunt lacum: nec est qui vnquam exeunt viderit aliquem aut innatantem, vel aliter prodeuntem, lo. Bocarius in libro de lacubus.

Iuba dicit in Troglodytis lacum insanum malefica vi appellatū, ter die fieri amarū salstimq; ac deinde dulcē: totiesq; etiam noctu, scatenem albis serpentibus vitenum cubitorum, Plinius.

Aspides quædam chersææ, id est terrestres cognominantur, ad discrimen earum quæ chelidonia dicuntur, & circa fluuioꝝ ripas, præcipue Nili, latent, vt pluribus in Aspide dictum est.

Palustribus draconibus crista nō est; montanis vero, iuuenibus quidē adnascitur crista, medio ceter prominens; prouectis vero ætate, grandior, Philostratus, Vide in Dracone.

Olaus magnus in Tabula Septentrionali aues duas aquatiles pingit in lacu quodā, quarum altera serpentes ore tener.

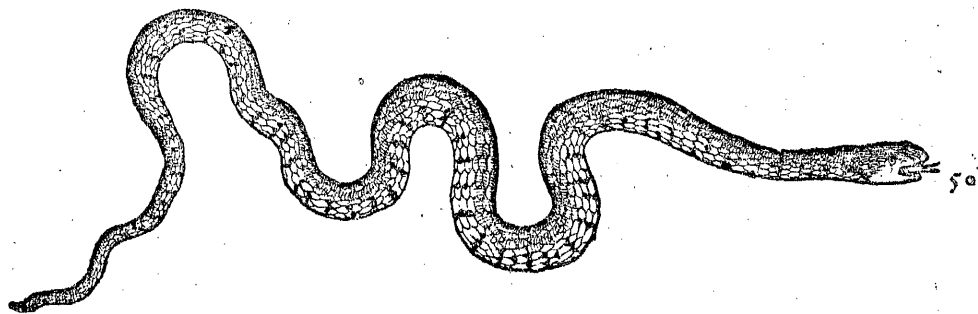
In Cuba insula serpentes noua totius corporis specie ac forma præditi, sesquipedis plerunq; longitudine, qui ex terra & ex aqua viuunt, in lautioribus erāt epulis, Pet. Bemus historiæ Venetæ libro 6.

MERGVLI dicti serpentes, vt audio, ex Africa adferuntur: qui quales sint, & an in aqua mergantur vt nomen sonat, non habeo quod dicam.

Ctesias Cnidius refert in flumine, cui nomen Argades, quod ad Persicam Sittacē est, Serpentes abunde gigni, capite albas, reliquo corpore nigras; quatuor cubitorum longitudinē habere, & quos percussit interire: interdum eas haudquaquā videri solere, sub aqua natantes: noctu vero vel aquantibus vel lintea lauantibus (idē fieri non raro) perniciem inferre, Ælianus de animalibus 16.42.

Anno natiuitatis domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono, Maij die 21. Luceræ in Heluetijs vrbe præclara, inusitata formæ & magnitudinis serpens sub ponte Vrsæ fluminis tranare visus est, cum è lacu descenderet: auriculis latis, longitudine ad sex passus, vt coniectabant qui viderunt: corpore alioqui similis (æqualis) vitulo; ex codice manuscripto quæ Chronica Tigurinorum continet.

In Theriis nostris ad Limagum fluuium sitis angues aliquando reperiuntur in ipsis balnearum alueis, à quibus tamen neminē hæcenus læsum audiui. Ego catulos tantum binos vidi, in die Maij, dodrante paulo longiores, colore fusco vel cinereo obscuro. Vnius cauda paulatim se attenuabat, alterius vero ventrē versus in crassabatur citius, quæ forte scœmina erat. Venter albus maculis nigris distinguebatur, vt in alijs ferè serpentibus. Oculi adhuc pulchri & integri erant (quanuis ante biduū occisi essent) parui; pars mediā albicans, ambientibus circulis duobus pallidis, siue ex luteo albicantibus. Caput longiusculum, non latū. Redemptores balnearū qui cauere volunt ne alueos subeāt, laminas ferreas crebris pertusis foraminibus emissarijs addunt: per hæc enim caloris desiderio irrepere solent Satīs magnos fieri audio. Vnū ex his pictum cum apud me videret Bellonius, hydrum esse dicebat. Similis quidem & Rondelenij pictura est: sed in nostra non adeo in exilem & longam tenuitatē cauda desinit, & ceruix minus crassa est, nisi per ætatem forsitan increseat. Solent enim capita in minori ætate proportione maiuscula esse.

Elaphe torquus

Aliud serpentis genus apud nos reperitur (cuius effigiem hic exhibemus) quod similiter in aquis aliquando reperiri audio, & apparere interdum per lacum à felibus denominatū nostris, veloci natatione transire. Colore ferè cinereo sunt, & ad magnā longitudinē perueniunt, crassitiam vero minorem quā nigri nostræ regionis serpentes. Nota eorum insignis in collo macula candicans è pallido, torquis instar, non tamen absoluentis circulū. Inter vrasq; maculas in summo ceruicis angustum est interstitium, duarum fortè squamularū, vbi macula vtrinq; tanquam

quam trianguli forma in acutum desinunt. Dentes omnino exigui, & mihi ferè inuisibiles, ore in duas partes dissecto, & supino inspecto, apparebant: sunt enim interiūs, hamati retrorsum. Maculae nigrae splendide vtrinq; singula post torquem sunt. Vidi huius generis vnum, Septembris decimo mihi allatum, tres dodrantes cum quatuor digitis longum, alias etiā maiorem; venter albus est, præsertim superiori parte, (quam pectus dixeris, oblongum, album) inferiūs nigricat. Maculae latera versus nigrae sunt. Dorsī color fuscus vel cinereus est. Caput sumum, depressum. Has natrices torquatas aliqui nostratium *Natren* / alij *Sectnatren* / id est natrices venenum insipientes vocant; inferiores Germani, præsertim Flandri, *Schnacken*. Iidem vacearum vbera (vt veteres de bois scribunt) ab his serpentibus fugi aiunt, & postredie sequi sanguinem.

Eosdem aliquando in dormientiū ora irrepere fertur: & homines illos, quos subierint, sua uiter canere. Elici autem serpentes, si supra lactis feruidi vaporem hiantes se contineant. Non morfit tantū, sed astrictione etiam partium quas inuaserint, nocere audio: degere ferè in pratīs & locis vmbrosis: interdum in aquis vel has ipsas, vel simillimas: vocem ædere satis sonoram, similem rubetarum quarundam voci, sed magis continuā & suauiore. Ego huius generis serpentem torquatam, vnam aliquando viuam habui, prope finem Iunij mensis: quæ postredie quādam mihi allata est, oua quatuordecim peperit. Erat is annus admodum pluuiosus: quamobrem plurimos huiusmodi serpentes apparere aiebant.

IACVLVS serpens est idem qui Acontias. Itaq; quæ ad hunc serpentem pertinent pete ex historia Acontia: de quo tamen, præterea & Georgius Pictorius in Lerna *κρυμν* sic canit:

Insidias & arboribus sua præda venantur
Serpentes Iaculi, qui celebres volitant.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA
INCIPIVNT A LITERA L.

DE LIBYE SERPENTE.

LIBYES, serpentes quidam, Helychius. Libyas inter serpentes innoxios qui in syluis & frutetis, & charadrijs versantur recenset, Nicander in Theriacis, his versibus,
Αλλα γέ μιν ἀβλαπτα κινώπει τα βόσκουσαι ἔλλω
Ὀὐς ἔλοπαι, λιβυαί τε, πολυσεφίας τε μαζορτες
Φράζονται, &c.

Scholias tes autem, *λιβυαί*, inquit, τὰς ἀμμόδιαις ὑπὸ τῆς χροίας φιοῖν: multi enim tales in Libya sunt. Ex quibus verbis apparet eum existimasse hos serpentes Libyas dictos esse Ammoditas, de quibus antea egimus, sed plurimum fallitur, est enim longe altus ammodites, siquidem ab eo percussos festina, vt plurimum, mors sequitur, hos autem Libyas innocuos facit, Nicander.

Libyes proprie dicuntur Afri, qui Libyam id est Africam incolunt. ¶ Est & *λίβυος* nomen proprium viri.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA
INCIPIVNT A LITERA M.

Militaris serpens est qui aliter *Cenchrines* vocatur, de quo supra dictum est.

DE MOLVRO.

MOLVROS quoq; Nicander in Theriacis enumerat inter serpentes innoxios. Lonicerus hos serpentes interpretatur quasi cauda ingredientes. Plura de hoc serpente apud alios auctores nō reperiuntur, quod sciam. ¶ *Μολυρίς* aliud significat. Scolias tes enim Nicandri *μολυριδαι* esse dicit *ἀμμοσινδομίας*, locustis similes, Herimolaus in Corollario de Locustis sic scribit: Nicander Mastacen appellat pro brucho, Aristoteles Attelabon, Clitar chus in Ambracia locustas omnes mastacas dici voluit, vt mōlurin, quæ frumenta depopulat. Mylacrides vero Græci quandoq; in Comœdia pro gallinis vsurpant, quanquam Aristophanes ita appellat bestiolam inter molas nascentem. Apud Camertem habetur *μυλαριδαι, αἱ βολακριαι τῆς ζωφια*. Alias *μολυρίς* Helychio est *μολυρίς ἔραν*, agræ reddens vrinam: item *κοροβή λόγχι*, id est cuius spīs mutilata; & *αιδολίον*, id est, pudendum.

DE MYAGRO, OROPHIA ET SPATHIVRO
SERPENTIBVS DOMESTICIS ET MVRIVM VENATORIBVS.

MICANDER in Theriacis inter serpentes plerunq; innoxios numerat etiam Myagros, quos *πολυσεφίας* (multis coronis & lineis insignes, Schol.) cognominat. Scolias tes *μυδοθηρας*, id est murium venatores esse scribit, & alio nomine *ροφίας* dicit. Ego *οροφίας* scribendum asseruerim, id est domesticos. Nam *οροφίας ὄφις* apud Pollucem legitur & apud Hely-

chium orophias dicitur... Mures ac serpentes orophias dicuntur, qui circa orophias (hoc est aedium tecta) versantur...

spathiurus.

Unde a Saxonibus & alibi vocari audio serpentem magnum, duos cubitos longum, percrassum, viridem, collo variatum, innoxium ferre...

Serpens domus... Plani nigricans... Cap. b. u. u. u.

Plura occurrunt inquit Gesnerus lib. de aquatilibus in Hydro: unde & superiora desumpta sunt de serpente domestico nostro nigricante...

NATRIX

NATRIX serpens est qui & Hydrus vocatur. De quo supra fuisse dictum est a nobis. De natricis veneno, Georg. Pictorius in Lerna...

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA P

DE PAREIA

AREAS serpens vel Paruas (Παρείας vel Παρέας) sic enim vult Apollodorus, igneo colore est, & acerrimo oculorum sensu, & largo ore, nihil mordendo nocet...

allium serpentem caetera huic similem, sed bicipitem vocabat.) Caput ei elegans, sublauium; reliquum corpus nigricat, & maculis purpureis distinguitur, caudam versus paulatim attenuatur. Longus est (de eo quem vidi loquor) circiter dodrantes quatuor cum dimidio. Adfertur ex regionibus ad Orientem sitis, (vnde Germanicum nomē ei facere licebit ein orientischer Onf.) In lateribus linea quaedam secundum longitudinem conspicua eminet, quae paulo citra caudam definit, & circiter palmum (digitos quatuor) retro caput incipit. Veneni nihil habet, neque mordeat. Totum ipsius caput circulari ori suo inferebat; addens (si bene memini) vbi hic serpens degeret, nullos alios noxios inueniri. Videtur & Pagerina nomen à Pareia factum esse.

DE PELIADE.

RETIVS lib. 13. cap. 32. agens de Peliade & Elape, inquit, Signa quidem horum animalium apud veteres non sunt descripta, utpote quae omnibus sunt manifesta. Contingit à Peliade morsis dolor circa locum, & putrefactio, non periculosa tamen, & vexatio ac obfuscatio oculorum ex veneni nimirum ad ipsos distributione. Curantur autem si recto pitiana cum oleo in potu exhibitio, & oxylapathi decocto, & simplicioribus remedijs ad ictericos descriptis. Oculi vero lotio pueri venerem nondum experti proluantur tuam per se, tum muria ammixta. Caput item similiter ex isdem perfundatur. Post purgationem deinde corporis opobalsamum cum melle illine, aut collyrium aliquod visum acuens quod meatus rarefacere potest. Simul enim cum lachrymarum profusione, & venenum excernetur. Si vero dolor consequatur oculorum, cum lenibus collyrijs mitigare oportet, quae tamen non stupefacient, Haec Aëtius.

DE PORPHYRO.

ST apud Indos serpens dodranti magnitudine, aspectu similis pulcherrimae purpureae: caput candidissimum habens, dentibus omnino carens, quem venatores in feruentissimis montibus nanciscuntur, ex quibus Sardo gemma effoditur. Hic non mordeat, sed quemcumque locum vomitu suo consperserit, in eo putredinem oriri necesse est. Si autem e cauda suspendatur, venenum duplex emittit, vnum dum vivit, quod nigrum est, electri speciem referens: alterum, vbi mortuus est, nigrum & ipsum. Et illius quidem prioris quod ab eo vivente profluxerit, si tantum detur quantum est Sesamum, confestim enecat, cerebro eius qui ipsum hiberit per nares effluente: alterum autem si detur, rabem inuehit & vix intra anni spatium perimit, Cresias. Terram Indiam historici permulta ferre venena, & plantas dicunt, e quibus partim salutaria sunt contra morsus serpentum, partim mortifera. Cuiusmodi vi est Porphyrus serpens, dodrantis magnitudine, colore accedente ad purpuram similitudinem: capite vero plusquam nitido, & lacte multo candidiore: Locis Indiae calidissimis reperitur ei mordendi idcirco potestas est nulla, quod dentium expers sit; ergo hac ex parte eum quasi mansuetum dicere possumus. Non item ex omnibus partibus; nam eius vomitio si quod vel hominis, vel alterius animalis attigerit membrum, totum computrescat necesse est. Idcirco eum captum à cauda ex arbore suspendunt, ut illi caput ad terram versus propendeat: tum sub eius os vas subijciunt aeneum, in quod ex eius ore guttae redduntur: quae primò ut deciderunt, continuo concresecunt, aspicienti ut amygdalinae lachrymae speciem praebent. Ab eo extincto vas remouetur, in cuius locum alterum etiam vas aeneum supponitur, in quod saniosus liquor, aquae similitudinem speciemque gerens, ex iam mortui ore serpentis defluit: Similiterque hic concresecit, atque condensatur. Horum tamen uterque colore differt ab altero; hic niger est, illa primae guttae electri similes sunt: e quibus si cui magnitudine Sesami in cibo potioneve detur, acerrima primum conuulsione percellitur, deinde ei oculi peruertuntur, cerebrum per nares expressum delabitur: sicque ille miserabiliter quidem moritur, sed tamen celeriter. Sin quis sesamo minus ex illis sumperit, non continuo is quidem moritur: sed certe ex hoc malo non euadit, sed denique cum mora extinguitur. Quod si ex eo ipso nigro qui ex mortuo iam serpente defluit, sesami quoque magnitudine quis comederit, suppuratus extabescit, annique interuallo consumitur: plerique eorum in biennium procefferunt, paulatim morientes, Aelianus, Volaterranus, Textor.

Strabo serpentium palmarium meminit, qui sunt colore puniceo vsque ad ilia assilientes, quorum morsus incurabilis est.

DE PRESTERE.

PRESTEREM serpentem quidam grauissimi auctores eundem esse cum dipsade volunt. Dioscorides enim agens de Dipsade, Hic serpens, inquit, propter continuam sitim, & praester, & causon, aut dipsas appellatur. P. Aegineta similiter, vnde, inquit, propter

pter continuam potus assumptionem Prestere ab vrendo, dipsas à sitiendo serpens appellatur. Aelianus quoque Dipsadem & presterem dici, & causonem ab ardore testatur. Sunt tamen & alij probati auctores qui alterum ab altero distinguunt, duasque serpentis species faciunt. Idem enim Aelianus quodam loco separatim de presteris morsu eiusque Symptomatibus scribit, quae à dipsadis morsu eiusque signis non parum differunt. Solinus item & Lucanus vtriusque serpentis seorsim meminerunt, utque diuersas proprietates tribuunt.

¶ Prestere, graece προσηρη dicitur προσηρη το προθηρη, quod tum incendere & inflammare, tum inflare significat. Sic autem dictus est hic serpens, quod morsu suo corpus ictum inflammet vel inflat: ut post dicitur. ¶ Numerorum cap. 21. dicitur Deus misisse in populum murmurantem 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000

¶ Prestere quem percusserit, distenditur, enormique corpulentia necatur, extuberatus, Solinus. ¶ Prestere aspis semper ore patenti & vaporante currit. Cuius poeta (Lucanus libro 9.) sic meminit.

Oraque distendens avidus fumantia prester. Et rursus eundem immitatus Georg. Pictorius in Lerna *καυδωσικ*: Oraque distendens avidus fumantia prester Inficit, ut lesus tumida membra gerat.

Hic quem percusserit, distenditur, enormique corpulentia enecat. Extuberatum enim putredo sequitur, Isidorus, qui postrema verba ex Solino descripsit, sed male intellecto. Neque enim Solinus scribit, extuberatum ex ictu presteris putredinem sequi, sed cum dixisset, eum qui a presteris percussus fuerit, enecari extuberatum: addit, Ictus Sepium statim putredo sequitur. Vnde apparet id quod de putredine sequente dicit, non ad ictum presteris, sed sepiis referendum esse. ¶ Primum ut morsum Prestere e genere serpentium effecit, statim ignauiam infert, & immobiles reddit: post mentis obliuio, & tenebrae offunduntur, ut neque notionem habeat morsus, neque respirare, neque meiere queat: simul & percussum a pilis iam nudatum suffocatio sequitur, cum conuulsionibus & morte acerrimis doloribus referta, Aelianus lib. 17. de animal. cap. 4. ¶ Prestere ictum extemplo sideratione quadam reddit immobilem, ac mente alienum: mox pilis defluentibus cum pruritu ac ventris solutione absumit, Volaterranus, Textor.

¶ Et inflatis prester qui faucibus aestum expulit, Mantuanus.

Ecce subit facies leto diuersa fluenti. Narfidium Marfi cultorem torridus agri Percussit prester: illi rubor igneus ora Succendit, tenditque cutem pereuntes figura, Miscens cuncta tumor toto iam corpore maior: Humanumque egressa modum super omnia membra Efflatur Sames, latee rollente veneno. Ipse laet penitus congesto corpore morsus. Nec lorica tenet distenti corporis antrum. Spumeus accenso non sic exundat abeno Vndarum cumulus: nec tanto carbasa Coro Curuauerit finis: tumidos iam non capit artus Informis globus, et confuso pondere truncus. Intactum volucrum rostris, epulasque daturum Haud impune feris, non ausi tradere busto, Nondum stante modo crescens fugere cadaver. Lucan. lib. 9.

Viperæ quae prester dicitur venenum lethale est hominibus, Bellonius. ¶ Portulaca quam peplium vocant, non multum satiuu efficacior est: Cuius memorabiles vsus traduntur: sagittarum venena, & serpentium hæmorrhoidum & presterum restringi, pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahi. Cum ipsa non est semen eius simili effectu prodest, Plinius. (accipio portulacam syluestrem vulgarem, non peplium Dioscoridis.) Aduersantur serpentium sceleratissimis hæmorrhoidi & Prestere flos aut mora rubi, Plinius. Castorei testes aduersum Cerastem & presteras cum panace aut ruta ex vino bibuntur, Idem. Priuatim contra presteris morsum sarda prodest, Idem.

¶ Προσηρη Prestere ignis celestis, aut nubes inuoluta igni, cum vento vehementissimo, Suidas. Flatus ardentior accensusque dum furit, Prestere vocatur, amburens contacta pariter & proterens, Plinius. ¶ Eo nomine etiam est impetuosior ventus, ac transuersa in collo venæ, necnon fulminis species, Cælius. ¶ Προσηρη dicitur etiam της φάργγος το εξωθεν, ut το φυσωδης πημωρμινον, καθ' αφοιδιμνον, in ira nimirum, teste Polluce lib. 2. Helychitus vero προσηρη dicitur τα εσθη παρ' εις τα βαχχλια τιμων φλεβας.

Περὶ τῶν τοῦ δράκοντος ἔπι τοῦ λεγόμενου, Suidas, à dorso serrato sic dicti videntur. Regulus serpens idem qui Basiliscus. Itaq; quæ ad hunc pertinent pete ex historia Basilisci.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA S.

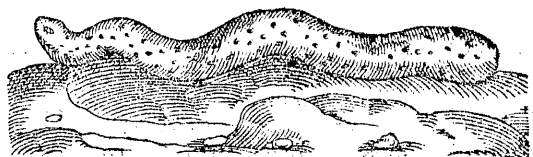
SAVRITAE serpentes apud Hesygium, à colore viridi fortassis lacertorum dicti fuerint: quod si verum est, quarendum est an isdem sint anguibus Plinij per excellentiam dictis, de quibus antea. Sunt & apud Vallesianos virides serpentes, quos à colore Grünling appellat. Sed eos perquam venenatos esse audio.

Serpentes viri des Vallesiani Grünling.

DE SCYTALE.

Nomina Scytale.

SCYTALE serpentis genus & epistola Laconica, Varinus. Scytale serpens, Sicilis seu Picalis Arnoldo dicitur: Auicenna Sifeculati (Sciscetalis potius legendum.) Albertus verò hunc Serpentem duplicavit, eumq; vno in loco Situlam, alterò Seyseculum appellat. Ait enim Situlam in duas species diuidi, alteram quam Græco vocabulo dipfadem vocat: alteram quam generis nomine Situlam. Et de hac secunda specie dicit, quod est serpens ex varietate miro modo pulcher, ita quòd admiratione detinet inuentes, &c. quod Solinus de Scytale scribit. Seyseculum verò describit esse serpentem ferè sicut ille qui salit ad duas partes quem Græci amphifelenem vocat, &c. quod Dioscorides & Aëtius huic etiam serpenti Scytale tribuunt. Quare apparet Albertum pro Scytale Situlam accepisse, & nominum vicinitate, proprii generis serpentem alteri contribuisse, ac perperam ex vna specie serpentis, duas fecisse. Vide plura apud Nic. Leonice num lib. de Dipfade.

Situla Seyseculum.

Ελατὼν Cæcilia. Scytalen alij Cæciliam interpretantur, Matthiolum. Ex eo quod hic serpens sceniculo, vt alij omnes, non vescitur, factum existimo, vt Latini quidam eam Cæciliam quasi cæcam dicas, quod sceniculo abstineat, ne visum recuperet, appellauerint. Cæciliam tamè Typhloperem potius esse crediderim, Greuinus.

Descriptio.

Scytale tanta refulget tergi varietate, vt notarum gratia videntes retardet, & quoniam reptando pigrior est, quos assequi nequit, miraculo sui capiat stupentes: in hoc tamen squamarum nitore hyemales exuuias prima ponit, Solinus. Tanti autem feruoris est, vt etiam hyemis tempore exuuias corporis feruentis exponat: de quo Lucanus Lib. 9.

Et Scytale sparsis etiam nunc sola pruinis Exuuias positura suas.

Isidorus, Textor.

Nicander autem in Theriacis serpentem hunc ita describit, prout verbis Latinis redditus est,

Bifronti similem reperis Scytalam Amphibena, Pinguior est tamen, et cauda, que nulla ferè exit, Crassior, vt quantum solita est comprehendere lignum, Curua manus strictum quociens tenet ipsa ligonem, Tam proluxa, vagans pluuio quam reptile celo, Quod fecunda genus sua gignit viscera cellus, Nec postquam iuuenis venienti tempore veris, Magna Deum quando profert serpencia mater, Liquerit obscuram consueta cubila petram, Et nitidos tepido sub sole extriuerit artus, Pandentis se fœniculi teneram exedit herbam, Sed per opaca morans imi decliuiam montis, Se tenet, et mulco grauiter later obruca somno, Et alta sua conquirat sibi pabula terra: Nec licet id magno cupiat studeatq; labore, Crescente suum potis est depellere fauce.

Hæc Nicander.

Scytale forma cum Amphibana non dissimilitudinem habet, præter quàm quòd cauda est tum pinguiore, tum crassiore. Scytale eadem est latitudine qua manubrium ligonis, & longitudine limbrici. Cum verno tempore ex cauernis saxorū prodit, sceniculi ramos exedit, Gillius. Iohannes Lonicerus (inquit Greuinus lib. 1. de venenis) qui Nicandrum Latine reddidit, & Petrus Gillius in appendice quadam in Alianum scripta, cum poetæ nostri mentem non satis assequere-

assequeretur. scytalem crassitudine manubrium ligonis, longitudine verò vermes terrestres æquare affirmat. Quod tamen Nicander minimè voluit, sed cum scytalem crassiore amphibana esse proposuisset, eam crassitudine ligonis manubrium, Amphibanam verò terrestres tantum vermes æquare dicit. Decepti itaq; fuerunt, quòd vocabulum Græcum ad scytalem non amphibanam referri debere crediderunt. Habet hæc serpens præ cæteris omnibus peculiare aliquid. Prima enim ex omnibus cubile suum relinquit. Et exuuiis positis more reliquarum omnium, ad locum quendam sibi familiarem secedit statim, nec sceniculo, vt alia omnes, vescitur. Gillius loco citato, scytalem contra & è cauerna sua exire, & sceniculo vesci asserit. Ex quo certè apparet, eum tam hunc quam alterum Nicandri locum perperam intellexisse, Hæc Greuinus.

1. Animalia hæc (amphibana & scytala) inter se similia sunt: non enim ex crassitudine in eandem tenuem abeunt, sed æqualis crassitudinis per totum existunt, vt neq; cognoscant videntes ea, iuxta vtram partem caput aut cauda sint sita. Differt autem amphibana à scytala, in eo quod ex vtraq; parte progrediatur: vnde & amphibana Græcis est appellata. Cæterum ab vtroq; animante demorsis, contingit morsum obscurum esse, ac vix apparere, veluti sunt muscarum puncturæ: quapropter etiam si mordeant, non enecant tamen, verum inflammationes inducunt, veluti contingunt etiam ab apum ac vesparum stimulis. Quare transferantur ad hos quoq; quæ de illis sunt relata, verum facultate intensiore. Ait autem scytalam chalcidicam eiusmodi accessiones sequi, quales à vipera morsos. Vnde & isdem remedijs ad eius morsum vtendū, Aëtius.

2. Consimilia supra dictis in vipera eueniunt is, qui à scytala & amphibana demorsus sunt, eademq; ferè auxiliantur. Quare hoc venenum priuatam descriptionem sortitum non est, neq; visum est dignum, quod alio genere comprehendatur. De his autem mentionē hoc loco fecimus, quoniam ferè remedijs ad viperas scriptis, percussis ab eis adiuuari soleant, Dioscorides, Agneta. Sciscetalis color est similis salienti ad duas partes, sed ille est deterior, & accidentia eius sunt illa. Et cura illius est illa cura, Auicenna. Sifeculus est serpens ferè sicut ille qui salit ad duas partes, quem Græci amphifelenem vocant, quasi duo capita habent, & morsus istius est sicuti morsus illius, quia iste quidam modus illius, licet in hoc differat, quod non adeò expressè duo capita habere videatur. Et hæc de hoc serpente dicunt Auicenna & Albertus. Merito autem contra Auicennam & Albertum dubitare quispiam possit, qualis sit morsus vel accidentia, quæ ex mortu amphibana & scytale consequuntur, & quis sit modus curationis, siquidē neuter ea expressè sit.

3. Hic autem error inde proeuenit, quoniam verba Auicennæ & Alberti ex Dioscoride & Paululo desumpta sunt, sed inuerso seu mutato ordine: Dioscorides enim & Paulus, cum de vipera morsu, accidentibus & cura egissent, similia dixerunt accidere morsis à scytale & amphibana, & eadem esse remedia. Auicenna igitur & Albertus vel debuerunt eundem ordinem sequi, vel si mutare voluerunt, quoniam essent eorum morsus accidentia & curatio legentibus manifestare. Scytale serpens est duplicis speciei: vnus admiratione suæ pulchritudinis detinet insipientes, piger, parvus, & igne veneni, ita etiam quòd ille quem laedit, statim moriatur: atq; Gothice vocatur. Hic frigidissima hyeme pellem deponit, sicuti stupescens aspis, quæ pellem mutat. Hic etiam velut alij serpentes in hyeme latitantes, se recipit in viscera terræ, à solis videri licet ingressu in Libram, vsq; dum Arietis signum exeat: intra quæ terminum si solis ante autem antra exierit, atq; calore haud tempestiuo nimis diu delectatus fuerit, niue geluq; antrum confringente, moribundus extra illud relinquitur. Alius (teste Isidoro) amphibana dicitur, &c. Olaus Magnus lib. 21. cap. 46.

4. Mus araneus, quem Græci σκντάλλω appellant, quamuis exiguis dentibus, non exiguam pestem molitur, Columella lib. 6. cap. 17. At pro σκντάλλω, puto potius legendum μυζαλλω.

5. Scytale dictus est hic serpens quod magnitudine æqualis est baculo, in quo ligo inseritur, vt Nicander asserit. Est enim σκντάλλω manubrium cuiuscunq; generis instrumenti, quemadmodum ascia, vel alterius, Greuinus. Sex scytale significat Scytus enim (vel scutica) est id quod verberat nates puerorum. Scytale etiam piscis est, sic vocatus quod similis sit flagello seu puero rum scutica. Et digitorum ossa vocantur etiam scytale. Et virga quadrangularis fabricorum mariorum. Et omnis virga dicitur scytalus & scytale. Sexta autem digna auditione Laconum scytale. Est & species serpentis septimo scytale, Ioh. Tzerzes. Σκντάλλω, φλαγγέλλιον, λάβρον, Hesyca. Σκντάλλω, θύλακες δερμάτινοι. Item δρετων φλαγγέλλια, λάβρον. Item ἰπαικαλλίαι. Item πινάκες ἐφ' οἷς ἡ δίκη κηροφειτὰ τῶν ἀνθρώπων ἀμαρτηνύεται. Idem. Dicuntur & vectes seu palangæ siue phalangæ σκντάλλω vt Exod. 30. Σκντάλλω etiam apud Lacedæmonios erat genus quoddam epistolæ secretæ, Scytale Laconica.

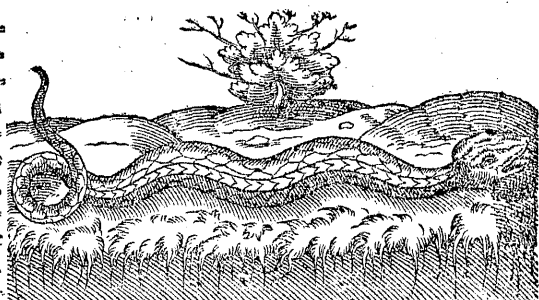
6. de quo vide Plutar. in Lyfandro & Harpocr. & Suidam. Gell. lib. 17. cap. 9. sic describit. Surculi erant duo teretes, oblonguli, pari crassamento, eiusdemq; longitudinis, derasi atq; ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur, alterum domi magistratus cum iure atq; cum signo habebant. Quando vsus venerat literarum secretiorum, circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei factis erat, complicabant volumine rotundo & simplici, ita vt oræ adiunctæ vndiq; & coherentes lori, quod plicabatur, cohererent. Literas deinde in eo loco per transuersas iuncturâ oras, verbis à summo ad imum proficiscentibus

inferiebant. Id forum literis ita perscriptis, reuolutum ex surculo, imperatori commentum illius conscio mittebant. Resolutio autem lori literas truncas atq; mutilas reddebat, membraq; earum & apices in partes diuersissimas spargebat. Id ubi ille ad quem erat missum acceperat, surculo compari, quem habebat, capto ad finem, perinde ut debere fieri sciebat, circumplicabat: atq; ita litera per ambitum eundem surculi coalescentes, rursus coibant, integramq; & incorruptam epistolam & facile legi praestabant. Hoc genus epistolae Lacedaemonij σκυτάλη appellat, Hec Gel.

DE SEPEDONE ET SEPE.

DE SEPEDONE.

SEPEDONEM eundem esse serpentem cum sepe multis argumentis sit verisimile: nam praeterquam quod haec duo nomina idem prorsus significant, nec praeterea de sepedone apud vllum alium antiquitatis authorem priuatim quicquam reperio, Gesner. Eadem etiam omnino symptomata in morfu sepedonis a Nicandro describuntur, quae ab Aetio in morfu sepis. Nisi forte quis hanc distinctionem admittat, quam Nicandri Scholiastes adfert. Is sepedoni vitium colorem κίρκινον, purpureum tribuit. Sepem vero χροίη ἀλλόφασιν, ἢ πο μεταβάλλειν εἰς χροίματα πολλά, quod in varios colores mutetur, pro rei nimirum velloci, cui appropinquit in colore diuersitate, ut Scholiastes interpretatur. Verum conijci potest, eum in descriptione sepedonis non hoc voluisse, quod Scholiastes annorauit, sed potius varium colorem intellexisse. Solent enim rapetia, quorum meminit, ornatus gratia coloribus diuersis distingui. Proinde ut modo dictum sepedon & seps, eadem mihi videntur, quia venenum vtriusq; celeritatem & putredinem, viriliginem, capillorum defluuium similiter accidere post vtriusq; morsum traduntur. Quia tamen Nicander & Aelianus de vtroque sepe seorsim agunt, nos etiam separatam vtriusq; descriptionem ex authoribus afferemus.

Σηπεδών serpentis dicitur ὅτι σήπει ἢ σακύνει τὰ σώματα, id est, quia eorum qui morsu sunt corpora putrefacit, Scholiastes Nicandri. Author Thesauri linguae Graecae Σηπεδώνα ait esse laertae genus: in quo plurimum fallitur, cum sepis quidem nomen pro lacerta chalcidica, sepedonis vero nusquam positum reperiat. Spectificus serpens Alberto dicitur σκυτάληων τὸν σάρανα, forte sepedon, Gesnerus.

Iam qua sepedonis species sit, qualisq; corpus, Accipe: diuersa (scilicet ab Haemorrhoo de quo prius egerat) tractum ratione figurat. Quinetiam mutile nulla insunt cornua frontis, hirsuti qualem est spectare caperis, (id est varius et diuersus) ipse, breuior, dum currit, cauda videtur: ven obliquo maiorem tramite ducit. In hoc vulnus, magnos nocuosq; dolores. Lasciat, interimens quia fundit & ipse venenum, Quo saca marcentes tabes depascitur artus, Inde siccata resolutus pelle capillus Spargitur, & volitans candentis * pappus achantis, * (In Graeco κατὰ ψυχθέντων, concussi vel decussi cardui, vel vento inflati, nam ψυχθέντων est quod dicitur) Praeterea sedum turpi virilagine corpus, Et veluti vrenti maculas a sole videre est. Nicander in theriacis.

Inter feras inutiles & vel numerari indignas sepedon est, perniciosus serpens: quem tum figura haemorrhoo cognatum tum colore similem esse, Nicander cecinit. Sed celerior esse videtur: & quoniam per gyros & flexiones graditur, parua apparet: quod quidem causa est, quam obrem inspectantes nesciant de eius magnitudine iudicare. Vulnus quod infert acerbissimum plurimum habet, & bene penitus intrat, & putrefacit: qua ex vi nomen traxit. Inexpugnabili celeritate ipsius venenum in vniuersum corpus transitionem facit: Capillus etiam tabe quadam putrescit & funditus interit, tum superciliorum & palpebrarum pili defluunt, oculi offusi tenebris obscurantur: & corpori maculae, tanquam adusta a sole esse, superueniunt, Aelianus. Sepedon malum & ipse reptile, coloris similitudine haemorrhoidis soror, uti placet Nicandro, velocior aliquantulum. Iter simili ferè modo & hic obliquat, morsu altius penetrat, illico marcescente plaga, vnde & nomen auspicatur, Volaterranus. Sepedon reptilis est, Haemorrhoidis aliquantulum velocior, iter obliquat, morsu profundè penetrat, plaga mox putrescente, Textor.

Σηπεδών proprie significat putredinem. Sepedones Graeci non a sepi inflectunt, sed vitia cera intelligunt eo nomine putrescentia, Celsus. Celsus apud Hippocr. interpr. σηπεδώνες cetera cri. Polluci, σηπεδών est ἑλκευνομή λυκία, ὅτι πάλαι ὀνόμαζεν: quod vitium os maxime infestat, ita ut interdum dentes ossaq; abstant.

DE SEPE.

A.

10 Seps e genere serpentum, Aelianus. Σηπεδών, ἢ ἑρπετῶν ὄφεις, Hesychius, Varinus. Seps est aspis exiguus, Arnoldus: confunditur autem nomen aspidis, & tanquam genus ponitur ut serpens. A sepe demorsorum membra omnia diffluunt, atq; soluta dilabuntur. Putriam Latine idè appellare ausi sumus, lul. Scaliger. Serpens nominatus selsir, & est putrefacientis, Auicenna. Reperitur in * capsa duas serpentum species, quas alibi nusquam videram. Graeci vulgo serpentes illos vocabant sapidi, alij sipiti: quae dictiones septi vel septi antiquorum respondent, Bellonius. Seps serpentes aliqui volunt eosdem esse cerastis, Matthiolus.

B.

Seps ex eo magnam admirationem excitat, quod colorem in eorum quae contingit similitudinem immutat: eius imi quatuor dentes caui sunt, & tuniulis quibusdam occultantur, ex his venenum emittens celeriter & putrefacit & interimit, Aelianus.

Praeterea candes niue et asper vepribus Othrys: Quae sitibundus, & haud vno apparere colore Ruffis reptilibus scaret, & caua vallis, & alta Visus seps habitat, seps semper concolor illi Ac rigida salebris rupes, numerosaq; saxa, Quae subsassa tenet recta atq; cubilia, terra. Nic. in th.

Seps colorem quem attigerit reddit. Quatuor recuruis dentibus armatus. Quem petit morsu, tabe exanimat, Volaterranus.

30 Seps qui seps appellatur, longitudine quidem duorum cubitorum reperitur, ex crasso autem in tenuem abit, recta vero ac tardè proserpit: caput habet latum, os acutum: vniuersum autem corpus multis albis notis respersum, Aetius. Auicenna de serpente selsir putefaciente agens, sic ait, existimauerunt quidam, quod sunt serpentes, qui sunt in regionibus Assem (Syria) & in Aegypto, habentes capita lata, parua colla, curtas caudas, ventres rotundos, & non sunt nisi per eorum capita lineae, & squamae, sed super corpora eorum sunt lineae diuersi coloris: & quum incedunt, non rectificantur, imò contrahuntur, Haec Auten. Aegypti Elati filium Arcadiae regem incautum seps confecit. Vidi & ipse aliquando serpentem hanc: magnitudine est minime viperæ: cineris colore, notis inter puncta varijs, capite lato, gracili collo, aluo obesiore, perbreui cauda. In serpentum genere seps & cerastes, quo ferè modo graduntur cancri, in obliquum repunt, Pausanias in Arcadicis.

C.

Natura (Selsiris Auicennae) calida est & venenosa, similis satis naturae viperarum, & reponitur in secundo serpentium ordine, Ardoin. Vnde Georg. Pictorius in eius descriptione scribit, Hic hyemis calidus frigora nulla timer.

40 Ictus sepium statim putredo sequitur, Solinus. Seps tabificus aspis, qui dum momorderit hominem, statim eum consumit: ita ut liqueat totus in ore serpentis, Isidorus. Seps exigua serpens, quae non solè corpus, sed & ossa veneno consumit. Cuius poeta (Lucanus) sic meminit, Ossaq; dissolvens cum corpore tabificus seps. Idem.

Miseriq; in cruce Sabelli Seps stetit exiguus, quem flexo dente tenacem Aulsiq; manu, piloq; affixit arenis. Parua modò serpens, sed qua non vlla cruenta Tantum mortis habet. nam plaga proxima circum Fugit rapta cutis, pallentiaq; ossa recessit. Iamq; sinu laxo nudum est sine corpore vulnus: Membra natant sanio: supra fluxere: sine villo Tegmine poples erat: femorum quoque musculus omnis Liquitur, & nigra distillant inguina tabe. Dissiliit stringens vterum membrana, fluuntq; Viscera, nec quantum toto de corpore debet, Effluit in terras, seuum sed membra venenum Decoquit: in minimum mors contrahit omnia virtus Vincula nervorum, & laterum textura, cauumq; Pectus, & abstrusum fibris vitibus omne, Quicquid homo est, aperit pestis: natura profana Morsu patet: manant humeri, fortesq; laertii

50

60

Colla caputq; fluunt. calido non ocios Austro
Nix resoluta cadit, nec solem cora sequetur.
Parua loquor, corpus sanie stillasse perustum:
Hoc & flamma potest: sed quis rogos abtulit ossam,
Hec quoq; discedunt, putresq; secuta medullas
Nulla manere sinunt rapidi vestigia sati.
Cyniphias inter pestes tibi palma nocendi est:
Eripiunt omnes animam, tu sola cadaver. Luc.lib.9.
Mole breuis seps, peste ingens, nec viscera solum,
Sed simul ossa vorans. Mantuanus in Alphonso.

Ceterum his qui ab eo percussi sunt, ex vulneribus manifestus sanguis excernitur, paulo post vero sanies graueolens, tumor & dolor languidus est: at affectae partes putrefactae dealbantur, ac totum corpus vitiligini (quae alphos appellatur) simili colore inficitur: desuunt capilli toto corpore, atq; intra tres aut quatuor dies pereunt, Aetius. Accidunt ei quem mordent, apostema dolorosum, & putrefactio totius corporis post contritionem eius, & capillorum casus. Et quandoque festinat putrefactio perdens illud quod sanum est, & sunt quasi species viperarum, Auicenna. Seps modicus est serpens, cuius tamen in actu percussa putrescunt membra. Nam quicquid mordit, in putredinem resoluitur, Textor.

Curatio.

Porro opem & hi sentiunt ex eisdem rebus quae in viperis, & in cerasis, & ammoditae morfu relatae sunt. Exhibenda est praeterea portulaca multa in cibo, & vinum bibendum myrtites meracius. Conueniet item spongia calido aceto imbutam morfui imponere, & ex butyro cum melle locum illinitre, aut milium cum melle, aut paleas vna cum terra eis adhaerente exustas imponere, Aetius. Oportet vt sit cura eorum cura communis; & cura media curae viperarum; deinde curatio eius quod accidit ex morfui eorum de dispositionibus & accidentibus, Auicenna. Laurus excalfactoriam naturam habet & folijs & cortice & baccis. Illita serpentum venenis resistunt, maxime seps, dipsadis, & viperis, Plinius. Oximeli profuisse fatentur contra serpentes quas sepsas vocant, Idem. Acetum multum contra morfum eius viperis, quam sepsas vocant, haustua meconium, ixiame auxilio est, Dioscorides. Seps morfui medetur portulaca, oxymel, Idem. Salsamentorum (piscium salforum) cibus prodest a serpente percussis, & contra bestiarum icus, mero subinde hausto, ita vt ad vesperam cibus vomitione reddatur, peculiariter a chalcide, cerasse, aut quas sepsas vocant, aut elape, dipsadibus percussis, Plinius.

Etymologia.

Sēπα παρὰ τὸ σήπειν τὰς πληγὰς nominari scribit Nicandri Scholiastes. Seps serpens id nomen habuit, quia parti quam morfu violarit, subitam infert putredinem, virus sui effera malignitate, Ambrosius Paræus. Hoc nomine etiam vocatur Lacerta chalcidica. Lacerta quam hi sepsa, alij chalcidem vocant, in vinopota morfus suos sanat, Plinius & Dioscorides. Ideo vero chalcidis dicitur, quod quibusdam lineis, græcis speciem similitudinemq; gerentibus, eius dorsum distinguatur. Σήπα γὰρ μὲν πεδανοῖσι δομῶν σαρκεσίῃσι ἀλδύξει, Nicander in theriacis, Hoc est, Vitabis etiam sepe corpore similem humilibus lacertis. Vide plura in lib. de quadrupedibus oui paris in chalcide. Est & multipedæ genus. Milipedam quæ non arcuatur sepsa Græci vocant, alij scolopendram minorem perniciosamq; Plinius Apparet autem tum serpenti, tum lacertæ, tum insecto hoc nomen a vi venenosa factum, quod vim habeant septicam, hoc est excedendi, et tabem atque putredinem quandam corporibus morfu suo inferendi.

Nomenclatura.

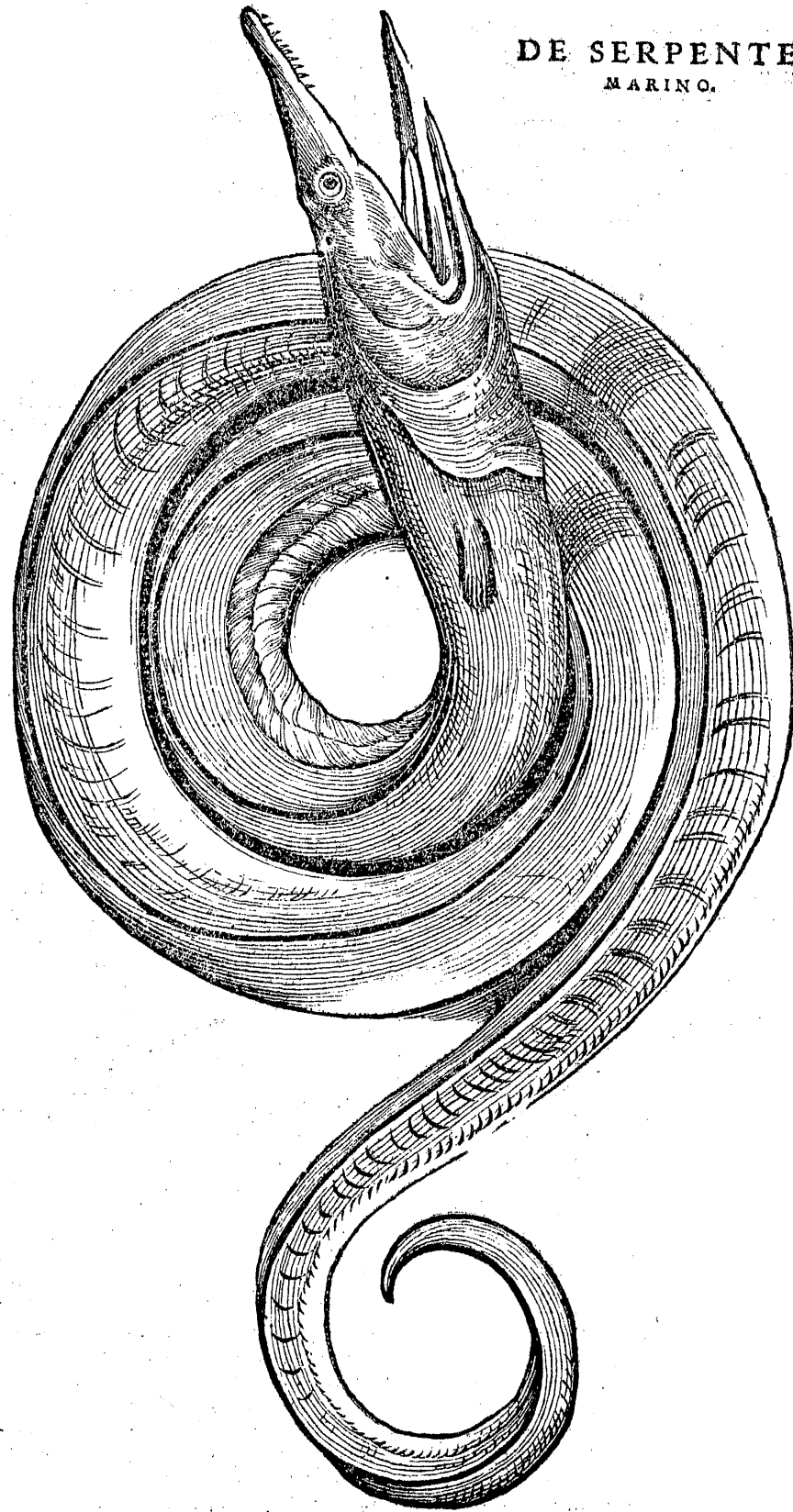
Est & tuberculi maioris ac pestilentis nomen seps apud Hippocratem, ab erodendo impositum, Hermol. Meminit Hyppoc. lib. 3. Epidemiorum sect. 3. circa principium: Ἀνθραξες πολλοὶ κατὰ θέσιν, καὶ ἄλλα ἃ σήψι καλεῖται, ἐκθύματα μεγάλα. Et rursus lib. 6. (secundum diuisionem Græci codicis) sectio. 8. Lumbos dolenti (inquit) recurfus ad latus, & pustula quæ seps vocantur. Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν τὴν ἀνθραξὶ φέρον (locus obscurus, quod ex abrupto citeur) ὁ καλεῖται σήψι, καὶ τὸ τὴν σαφυλίνου σέρμα, Phantias, vt citat Athenæus lib. 9. vnde hoc saltem apparet quod seps plantæ cuiusdam nomen sit. Epithera. τὸ δὲ σήψι ἰμβαλεῖ σήψι, Nicand. id est, ὁ ξηρὸς, ὁ πικρὸν δὲ φαντασίας, Scholiastes. Tabificus seps, Lucanus. Exiguus, Idem. Parua serpens, Idem.

De serpentibus quibusdam qui quod morsos vel tactos putrefaciunt ad sepsis naturam accedere videntur.

Serpens quidam minutus est, quem aliqui sacrum appellant, quem angues præmagni fugiunt. Magnitudo huic ad cubitum, species hirsuta quicquid momorderit continuo circiter putrefcit, Aristot. Aristoxenus quodam loco dicit, virum qui serpentem quandam interfecisset, nullo morfu ab ea affectum, ex solo tactu vitam amisisse: illiusq; vestem, quam eo tempore quo serpentem interimebat, gestaret, non ita multo post putruisse, Ælianus de animal. 8.7.

De serpentibus aquatilibus diuersis egimus supra in Hydro, sed his duntaxat qui in dulcibus aquis degunt. Hic porro de marinis dicendum.

DE SERPENTE MARINO.

SERPENTES murænis & myris forma & natura valde affines sunt. Sunt autem in ma-
ri multæ serpentum species, vt Aristoteli placet, lib. 2. de hist. animal. cap. 15. Εἰσι δὲ καὶ
θαλάσσιοι ὄφεις, ὡς θαλάσσιοι τῶν μορφῶν τῶν χερσαίων ἀλλὰ πάλιν τῶν κεφαλῶν ἕχουσι τὸν
μορφοειδέραν, ὅσην δὲ πολλὰ τῶν θαλάσσιων ὄφειν ὄσιν. καὶ ἔχουσι πᾶσι δὲ πάλιν. ἀγίνονται δὲ εἰς τὴν
σφοδρὰ βαθεῖα. Sunt marini serpentes forma terrenis similes, dempto capite: id enim habent con-
gri magis simile. Sunt autem marinorum serpentum genera plura. Varij sunt coloris. Non na-
scuntur in præaltis maris locis, Rondeletius.

Peculiarem alit Serpentem mare, terrestri ferè respondentem, qui vel Aristotelis testimonio
sæpe tricubitalis euadit. Anguillam ac Congrum, colore, pinnis & branchijs referrer, nisi rostro
esset, quàm Muræna, longiore, ac numerosis tenuibus dentibus vallato: oculis non ita grandi-
bus, cute glabra, ad dorsum prominente, nullis squamis aspera, qua facile deglubi potest. Ven-
tre ex albo in rufum colorato: spiraculæ toto corpore, vt & Serpentes terrestres, ducit, neq; viuus
impune nuda manu, vt nec Muræna, contrectari potest. Plinius Draconem marinum appella-
uit, quem è mari in arenam emissum ex Aristotele refert, cauernam in arena mira celeritate ex-
cauare, quod idem de Serpente marino retulit Aristoteles, apud quem ὄφεις θαλάσσιον vocatur.
Estq; (inquit) corpore ad Congrum accedente, sed obscuriore & acriore, quod ego nigriore &
longiore interpretor. Idem tamen Plinius alibi Ophidion appellat, Bellonius. Ο ὄφεις ὁ θαλάσσιον
τὸ ἐν τῷ χερσαίῳ ὡς θαλάσσιον ἔχει τὸ γόγγρον, καὶ τὸ σάμα: πάλιν δὲ ἐν ἀμμοπέτρῳ καὶ σφοδρῶν τῶν εἰς τὴν
σοβρῆν καὶ ληθῆν, εἰς τὴν ἀμμοπέτρῳ δὲ τὰ πρὸς ἄλλοις ἔχει δὲ ὄφεις πρὸς τὴν εἰς τὴν
Aristoteles historia 9. 37. Quæ eius verba Theoderus sic transtulit: Serpens marina colore &
corpore congru proxima est, sed obscurior atque acrior. hæc si capta dimittatur foris, in are-
nam rostro quamprimum adacta terebrat, subitq; tota, est ore acutiore hæc quàm terrestres.
Bellonius obscuriorem colorem interpretatur nigriorem. ἀμμοπέτρῳ quidem Græcis, si colo-
res inter se conferantur, minus intensum minusq; splendidum in eodem genere significare pu-
to, quod verò acriorem pro longiore accipit, nullo vel Græcorum vel Latinorum exemplo fa-
cit. Græcè quidem σφοδρῶν τῶν legitur, quod est vehementior, vehementia autem in agilitate si-
mul ac robore coniunctis posita est, vt Galenus alicubi docet. Cæterùm pro his verbis, Εἰς τὴν
σοβρῆν καὶ ληθῆν: Vuottonus reddit, si timeat atque piscatores euadat. Plinius cum alibi draco-
nem Aristotelis, araneum appelleret: ex hoc tamen loco pro serpente marino draconem marinum
transtulit: Draco marinus (inquit) captus atque immisus in arenam, cauernam sibi rostro mi-
ra celeritate excauat. & quanquam Rondeletius draconem siue araneum piscem idem facere
tradit, certum est tamen Aristotelem de serpente tantùm hæc protulisse, quamobrem ne quis
hæc occasione res diuersas confundat, cauendum est: id quod Albertus fecisse videtur. Lege in
Corollario de pisce araneo, libro de aquatilibus. ¶ Bellonius ophidion ab ophi, id est serpente
marino, non distinguit, Rondeletius diuersos esse ostendit. ¶ Vipera marine pisces parui sunt,
longitudinis cubitalis, cornu paruulum gestantes in fronte: cuius ictus est letalis, quamobrem
piscatores pisces huic capto caput amputant, & defodiunt in arena: reliquum corpus in cibum
reseruant, Albertus & Isidorus. videtur autem non alij hi pisces, quàm aranei esse, quamuis
non cornu in fronte, sed aculeos in capite venenatos gerunt. Idem de animalibus libri 2. tracta-
tus primi, cap. 8. Aquatiles & marini serpentes (inquit) sunt similes terrestribus, præterquam in
capite, quoniam caput marinorum est durissimum, & asperum, & minus quàm caput terrestri-
um pro sui corporis magnitudine. In mari Oceano, qua Germaniam attingit, inuenitur serpens
magnitudine ferè cruris humani: qui aculeum retro in cauda corneum habet: quo amputato à
piscatoribus reliquum corporis in cibum venit, versatur autem in profundo maris, & non verè
est serpens, quanuis sit piscis serpentinus, Hæc ille. consilio autem pastinacæ esse piscem aut
cognatum, quo de loquitur: quem caudæ ratione fortassis aliquis serpentinum dixerit. ¶ Hy-
dros dici potest omnis aquaticus serpens, tum in dulcibus, tum in salis aquis. nam & marinos
serpentes, hydros vocat Aelianus, quos alij simpliciter ὄφεις θαλάσσιαι. Indicum mare hydros
gignit marinos, caudis latis. Lacus etiam (forè India) hydros maximos produunt. Cæterùm
marini isti serpentes, asperum potius ferratis dentibus, quàm venenosum os videntur habere,
Aelianus 16. 8. Plinius 6. 23. tradit apud insulas quasdam ante Persidem, hydros marinos vice-
nùm cubitorum terruisse classem. Inter Carmaniam promontorium & Arabiam quinquaginta
milla passuum interiacent, deinde tres insulæ, circa quas hydri marini egrediuntur vicenùm
cubitorum longitudine, Solinus. In Africa magnitudo anguium mira, sicut & fertur. iam enim
nonnulli vbi triremi applicuissent, ossa bouum multorum vidisse narrant, quos absumptos esse
ab anguibus non dubitarent, cum triremes productas in altum, quamprimum angues insecta-
rentur, & nonnulli aggressi triremem euertent, Aristotel. hist. 8. 28.

Sinthus fluuius maximus est eorum qui circa mare rubrum sunt, & plurimum aquæ in ma-
re emittit, ita vt procul ab eo in pelagus aqua candicans profurat. cæterùm nauigantibus è pela-
go versus hanc regionem, (qua se exonerat Sinthus,) coniecturam de loco faciunt à serpentibus
quæ ex alto eis occurrunt. Siquidem serpentes græcè (ὄφεις) dicti locorum circa supraç Per-
sidem indicium faciunt, Arrianus in Nauigatione maris rubri. Et paulò post: Sinus qui Baraces
vocat,

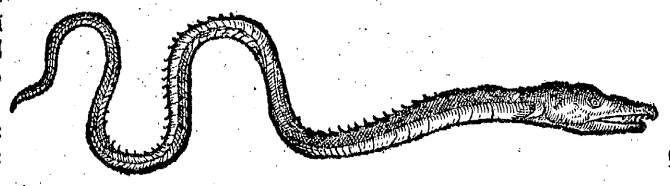
Ophidion.
Vipera mar.

Hydri mar.

Græc.

vocatur, valde periculosus est nauigantibus, & vitandus, &c. ad eum autem è pelago tendenti-
bus, loci indicium faciunt serpentes qui prægrandes & nigri occurrunt. nam in sequentibus lo-
cis, & circa Barygazam minores, & colore luteo & ad aureum inclinantes (χλωροὶ καὶ χρυσοί) obuij
sunt. Et inferiùs: Baræ vicus situs est ad fluuium illic exonerantem, &c. & hæc eti-
am regio è pelago ad nauigantibus prænotatur ex serpentibus, qui illic obuij sunt, nigri & ipsi,
sed minores, capite quale draconum est, oculis sanguineis. ¶ Draco marinus, est piscis sine
squamis. hunc postquam multùm excreuerit, & violentiam magnam facere voluerit, nubes coe-
li rapiunt in aërem, & per montes membratim dissectum dispergunt, vt non sit amplius. Lin-
gua eius bifurca esse sicut cauda equina, digitos duos longa. hanc in oleo serua. Gestantem enim
abique fatigatione & infirmitate tuetur: quod ipse in maritimis Assyriæ regionibus obseruauit.
Eiusdem adeps cum succo herbæ dracontæ mane & vespere inunctus, utilis est ad dolorem ca-
pitis, & initium elephantia vel lepræ, & omnem scabiem cutis, Kiranides 1. 4.

Is quem hic depinxi-
mus terreno vel fluuiatili
serpenti simillimus est, ad
trium vel quatuor cubito-
rum longitudinem acce-
dit. Corpore rotundiore
est quàm anguilla, capite
congru similibus est. Maxil-
la superior inferiore longior est. Dentes habet in maxillis & in palato murænae modo, sed raris-
res. Pinnulas duas ad branchias veluti anguilla. Colore est fuluo, venter & rostrum cinereo.
Oculi flauescunt. Internis partibus à muræna non differt. Nullus est omnino qui primo aspectu
hunc serpentem esse non iudicet, Rondeletius.
Serpens marinus Aristotelis rarus est & paucis cognitus: & quanquã bonus in cibo sit, sicut
alij longi lubriciq; vt congru, anguilla, mustela: propter nimiam tamẽ cum serpente terrestri si-
militudinem, pleriq; ab eo viso tanquam non pisce abhorrent, Bellon. in Gallico de piscib. lib.

DE SERPENTE RUBESCENTE.

SERPENTEM
hunc marinum,
(inquit Ronde-
letius a quo hæc desumpsi-
mus) primus mihi mon-
strauit vir humanissimus
& eruditissimus Gulielmus Pellicerus Monspelienis episcopus. Is ob raritatem minimè præ-
mittendus hoc loco fuit: quem nonnulli myrum esse putauerunt, sed falsò, vt ex descriptio-
ne liquet. Nam branchias osseo operculo squamosorum modo interctas habet, pinnasq; ad na-
tandum maiusculas, quibus muræna & myrus carent. Sed Dorionis myrum alterum esse
πυρίλοβα, id est, rubefcentem non absurdè quis existimauerit.

Est igitur serpens de quo nunc agimus, corporis specie serpentibus terrenis similis, colore ru-
bro vel phœniceo: lineis obliquis & sinuosis à dorso ad ventrem ductis, eam lineam, quæ à capite
ad caudam protensa est secantibus. Scissura oris non admodum magna, dentes habet acutos,
ferratos: branchias operatas squamosorum piscium instar. In dorso à capite ferè ad caudam veluti
capillamenta tenuia à se distincta, in ventre similia. Cauda in pinnâ vnicam desinit. Hæc ille.
Cum circa Abydum obambulare, in paruis quibusdam alijs seu canalibus salis, inueni ser-
pentis terrestris speciem, qui toto ferè die in mari viuut, quemadmodum coluber in dulci aqua,
somnia verò causa in terram egreditur. colore ferè rubet, sed maculis etiam fuscis aut cinereis
varius est, Bellonius in Singularibus Obseruationibus. Idem hic fortè aut cognatus est serpen-
ti marino rubescenti Rondeletij.

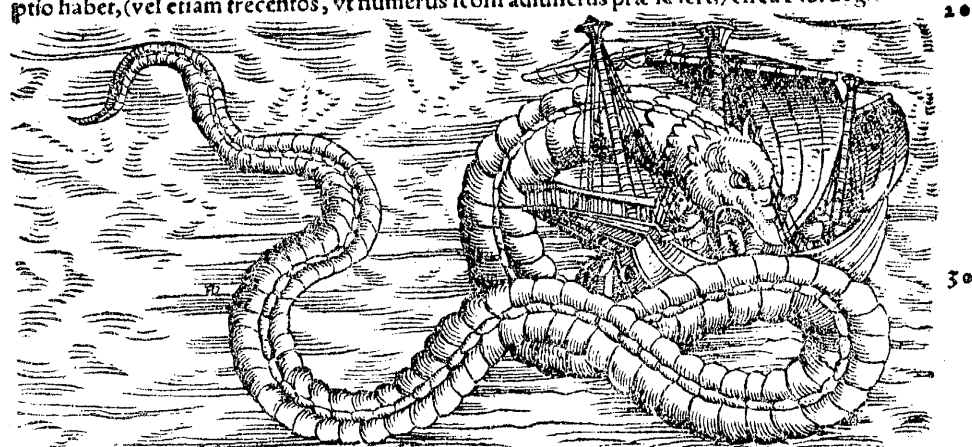
Cum multæ sint marinorum serpentium species, Germanicè communi nomine omnes
Weerschlangen/vel Weernatern appellabimus. ¶ Serpentes marinas vidi, quarum color ad
Congrum accederet, rostrum longum & tenue esset: anterior corporis pars sexangula, à ventre
ad caudam quadrangula pertineret, Gillius. Verùm hæc animalia Rondeletius non serpentes
mar. Aristotelis, sed acus ab eodem dictas esse ostendit. ¶ Albertus Magnus ab initio libri quar-
ti de animalibus, aquatiliu genera diuersa enumerans: Octauum (inquit) serpentinum voca-
tur, eò quòd sit simile colubro. Et inferius capite octauo: Constat in mari esse animal exangue,
serpentinum, quòd simile videtur esse serpenti qui vocatur tyrus: & est rubri coloris. habetq; a-
las pinnularum consequentes se in corpore suo, & mouetur motu alarum. & hæc tamen viden-
tur esse continua interiori suo. quare ista non sunt eadem cum pisce serpentino, cuius supra me-
minimus. sed accedunt ad ligni naturam, minus tamen quàm præcedentia. De ligneis autem (vt
ipse nominat) aquatilibus, id est zoophitis quibusdam, plura ab initio eiusdem capituli scribit.

Laocoon (libro 2. Æneidos) Neptuni sacerdos,
 Solennes taurum ingentem mactabat ad aras.
 Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
 (Horresco referens) immensis orbibus angues
 Incumbunt pelago: pariterq; ad littora tendunt.
 Pectora quorum inter fluctus arrepta, iubaq;
 Sanguinea exuperant undas: pars cætera pontum
 Pons legit, sinuatq; immensa volumine terga.
 Fit sonitus spumante salo, &c.

In Balthico vel Suecico Oceano flauī quidam serpentes marini reperiuntur, triginta aut 1
 quadraginta pedes longi: qui, nisi irritati, neminem ledunt. Eorum iconem Olaus Magnus in ta-
 bula sua B. m. dedit huiusmodi.

In eadem tabula ad B. d. alius serpens marinus ad centū aut ducentos pedes longus, vt descri-
 ptio habet, (vel etiam trecentos, vt numerus iconi adiunctus præ se fert,) circa Noruegiam in-

terduum apparet, mari tranquillo infestus nautis, adeo vt hominem quandoque et nani abripiat.
 Nauim ab eo inuolui aiunt tantā, quantæ ferē in nostris fluuijs aut lacubus maiores fieri solent,
 quæ mercium vecturæ destinantur, inuolutam subuertit: spiras super mare tantas aliquando eri-
 gere, vt nauis per vnā transire posset. Figuram, qualis in Olai tabula est, apposui.

Ex Germanico Schiltbergeri cuiusdam Bauari Monacensis libro, De peregrinationibus
 suis, quas captiuus à Turcis obiuit, nuper vulgato Francfordiæ.
 Pugna serpentium aquatiliū & terrestriū.

In Regno Genyck vocato vrbs est nomine Sampson. Eam, quo tempore ego apud Vucias-
 tram Turcarum regem eram, colubri aquatiles, & serpentes terrestres innumeri, circumquaq;
 per militaris ferē spatium, circumdabant. Venerant autem hi ē syluis, quæ multæ sunt in vicina
 regione Trieuick dicta: illi verò ē mari. Hi dum colliguntur per nouem dies, nemo præ metu
 ex vrbe egredi audebat: quanuis nec hominem nec alia animalia lederent: quamobrem vrbis ac
 regionis princeps, ne quisquam etiam hominum eos læderet, edicebat: non sine iussu diuino
 rem adeo mirabilem & magnæ alicuius mutationis signum euenire interpretatus. Decimo die
 duo hæc serpentium genera inchoatum diluculo conflictum, ad Solis vsque occasum produx-
 erunt. quo animaduerto, princeps cum paucis equitibus vrbem egressus, pugnam spectare vo-
 luit. cedebant autem aquatiles terrestribus. Reuersus in vrbem, ac postridie summo mane de-
 nuo egressus, nullos amplius viuos, sed occisorum tantum serpentium octo millia reperit. quos
 omnes scrobe defossa, humo regi curauit: & Vuciasitæ regi, nuper ea vrbe posito, rem omnem
 literis nunciauit. qui hoc ostento tanquam prospero sibi & felicia portendente gausus est.

SITVLA serpens est qui & dipsas: De quo supra. Addendum tamen & hæc ex Georg. Pi-
 etorio descriptio, in Lerna malorum.

Situla paruus item serpens sicut amine ladis
 Et sensus tollit, tollit itemq; motum.

SPATHIVRVS serpens de quo supra in myagro.

Animalium cæterorum (quidam existimant legendum exterorum) nullum aliud radices à
 nobis dictas (vitis syluestris, aristolochia, peucedani, centauri) attingit, excepta spondy-
 li, quæ omnes persequitur. Genus id serpentis est, Plinius libro 27. capite 13. Ge. Agricola non
 serpentem, sed insectum esse docet, quod Germanicè dicitur enger in libro de animalibus sub
 terraneis. Spondylis (inquit) vermis intra terram reperiri solet, ita conuolutus, vt verticilli,
 quod Græci spondylum vocant, speciem præ se ferat: vnde nomen inuenit. Ei longitudo &
 crassitudo minimi digiti: caput rubrum. Sed quia hic vermis caret pedibus & serpit, Plinius
 scribit genus id serpentis esse. Aristophanes quoque ait σπονδυλίω σιλαφω δὲ, βελίλην πορσεϊοι-
 κίαν, ἀποὶ ἀνδρῶν. Spondyle Plinij, Typhle vel Typline antiquorum, Bellonio est, quæ acus
 Aristotelis Rondeletio: quod non probat Gesnerus. Vide in Corollario acus inter aquatilia.
 Spondylus nodus seu vertebra spinæ dicitur: item calculus æneus, quo suffragta sua iudi-
 ces Athenis dabant, vt est apud Iulium Pollucem: item verticulum quod apponitur fusis, ve-
 nendo melius vertantur, Martialis libro 7. pro animalium ofsiculis vitur. Est etiam spondy-
 lus ostreorum generis, de quo in libro de aquatilibus plura reperies. Spondyle radix quæ-
 dam sulphis similis veteribus memoratur, Eustathius. Est & sphondylion herba, quam Dio-
 scorides libro 2. describit.

DE SERPENTIBVS QVORVM NO-
 MINA INCIPIVNT A T.

DE Taranta serpente Georg. Pictor. in Lerna malorum.

In vita lædit nullum Taranta crudelis
 Post mortem serpens sed violentus erit.

Ταραντὸς, εἰδὲ ὄφρας, Hesychius & Varinus.

Typhlops vel Typhlinus serpens est qui aliter vocatur Cæcilia. Vide quæ superius dicta
 sunt de Cæcilia.

DE TYRO.

Tyrus idem esse fertur, quod vipera. Nam & authores in medicina loquentes de carne ser-
 pentina vel tyriaca conficienda rarò vel nunquam de tyro sub hoc nomine faciunt mentio-
 nem, sed de vipera, Actor. Viperam Arabes ex Græcorum lingua, vt assolet, vocabulo de torto
 deluxatoq; thiron vocant nomine generis speciei imposito: nam θνητορ, fera est, Cælius. Vo-
 cant Arabes tyrum viperam, vt ex Serapione facile quis comprehendere poterit: quum quæ
 echidnæ Græci tribuunt, ille suo tyro conscripsit, Amatus Lusitanus. Nicolaus Leontæus
 libellum conscripsit de tyro seu vipera, in quo pluribus argumentis probat eundem esse tyrum
 cum vipera. Arabum tyrus vipera est, quam Græci θνητορ κατ' ἐξοχὴν appellant, Gesnerus. De
 hoc plura dicemus in viperæ descriptione: quod etiam referemus ea quæ ad hunc serpentem per-
 tinent, præter pauca, quæ hic adscribemus, quod ad viperam referri commodè nequeunt.
 Eosmari, id est, tyrus serpens, Syluaticus. Alfahex, id est, tyrus, Idem. Serpentis nigri qui
 tyrus vocatur, meminit Albertus in cura falconis, Idem. Tyrum aliquando simpliciter pro
 serpente ponit. Tyria etiam à quibusdam vocatur. Tyria cum panem comedit, claudit vias
 dentium suorum adeo quod non potest mordere nec nocere: & qui nescit fraudem & ingeni-
 um eas tyrias venantium, ex eo vtique admiratur, Galenus de theriaca ad Cæsarem particula
 6. vt citat R. Moses in Aphorismis. Id autem narrat Galenus libro de theriaca ad Pisonem de
 viperis, quibus circulatoris mazas quasdam obijciunt, quæ dentium foramina obstruunt, vt
 hac ratione morsus fiant imbecilles, & videntibus magnum videatur miraculum, quod ab ijs
 morfi nullum damnum patiantur.

Tyrus est serpens in partibus Hiericho circa solitudines Iordanis infestus auiibus & a-
 nimalibus: maximè que ouis autum, quæ cum ipsis auiibus comedit: huius carnes consecræ
 cum quibusdam admixtis omne toxicum venenum expellunt: quam consecrationem tyriacans
 dicunt. Ferunt autem nonnulli hunc ante passionem Christi nullum habuisse remedium, ma-
 ximè que fuisse hominibus infestum. Ipsa verò die passionis vnum ex eis infestissimum circa
 partes Hierusalem casu fuisse comprehensum, & ad Christi latus in cruce suspensum, atque
 ex illa die totum illud serpentis genus accepisse virtutem. Tum contra venenum ipsius Tyri,
 quod tyricon dicitur, tyriaca nihil valet. Et hoc venenigenus, id est, tyricon quod est irre-
 mediabile malum accipit draco de ipso tyro. Tyrus senectute confectus hoc modo pellem
 suam deponit, excoriat prius corium quod inter oculos est, ita vt si nescias, bestiam cæcam

putes, deinde corium capitis aufert, quo facto reliqua pars facilius spoliatur, & cum spoliatus fuerit habet modum & formam embryonis. Tyrus ouat intus, & antequam egrediatur fit animal & generat sibi simile. Author de natura rerum, & Vincentius Belluacensis.

Fit & quæ iuuentutem instaurat aqua cum tyri carne, fit & cum helleboro, qualem apud patrem meum vidi, sed hæc diuexant corpora, & iuuentutis imaginem fucatam reddunt, non præstant iuuentutem, Cardanus lib. 2. de subtilitate.

Est præterea serpens exiguus, quem in Italia quidam tyrum appellant, forsitan diuisum generis, Gesnerus in pandectis.

DE SERPENTIBVS QVORVM NOMINA INCIPIVNT A LITERA V.

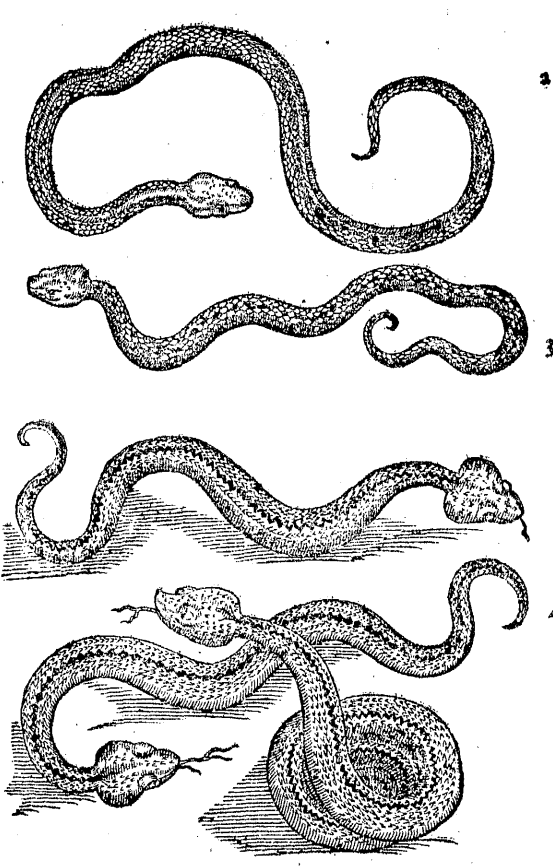
DE VIPERA.

Nomina.

Vipera.

Tyrus.

VIPERA suum inter serpentes locum habet: vnde satis mirari non possum, inquit Mercurialis lib. 2. de venenis, Augustini Suetiani infantiam, qui in comment. ad primum Arist. de gen. anim. cap. 10. scribit, viperam non esse serpentem, eo quod serpens ab Arist. dicatur ὄφις, vipera verò ἔχις. Certè mera est puerilitas, eo maxime quod ipse Arist. 5. de gen. anim. cap. vlt. viperam ponit inter genera ὄφιδων, id est serpentū. Quamquam duas habet conditiones à reliquis serpentibus diuersas, vna quod vnum foetum edit: altera quod cæteri serpentes hyeme in terra latent, vipera verò in saxis: vt pluribus posthac dicetur. Hæc Mercurialis. Viperam Arabes (vt in tyro iam diximus) ex Græcorum lingua, vt assolent, vocabulo de torto deluxatoq; thiron vocant, nomine generis speciei imposito: nam θηρίον id est therion, fera est, pudendo magni Alberti errore: qui & in plerisque alijs huius scientiæ videtur peccasse. Nam quos Galeno Pauloq; trochiscos, siue pastillos theriacos appellare moris est: quoniam ex therio, id est, vipera commiscentur, Auicenna in mentione Andromachi theriaces, trochiscos thiri vocat. Porro quæ à Serapione sunt de thiro obseruata, de vipera rectè pronunciarî ex Dioscoride Galeno ac Paulo recognoscimus, Cæl. Rhodig. antiq. lect. lib. 6. Tirum tamen serpentem esse à vipera ditersum Auicenna Arabs quinto sui libri de medicina volumine, videtur existimasse. Siquidem in varijs theriaces descriptionibus aliquando trochiscos thiri, aliquando trochiscos ex viperis recipi præcepit, vt plures magni in medicina nominis iuniores, Auicennæ (vt arbitror) auctoritatem secuti, alios esse trochiscos ex viperis, alios ex tiro crediderint. Gentilis quoque eiusdem Auicennæ expositor, viperam apud hunc authorem non tirum non vnam aliquam specialem serpentis naturam, sed pluribus generibus seu speciebus communem interpretatur. Nicolaus Florentinus sermone 4. capite 18. de speciebus serpentum agens, aliquando viperam speciem serpentum cornutorum qui in Ægypto nascuntur insinuat: non multo post ex auctoritate Aristotelis serpentes ouantes intra se tenentes oua, tîros nominat. Subiungit esse tertij ordinis serpentes graciles, oblongos, vipers nominatos, & esse illos qui proprie iuueniuntur apud nos, quorum

10
20
30
40
50
60

rum aliqui sunt minoris malitiæ, aliqui maioris, adeo vt sint proximi surdis, & inter aspides nominantur. Idem author alio loco eiusdem captis ita scribit: De viperis etiam malis reperuntur apud nos, & ex istis sunt quadam curta & grossa, dictæ nostro idiomate scorzonis. Ex quibus verbis apparet ipsum quoq; sub nomine viperarum plura serpentium genera comprehendisse, adeo vt aspides vipers nominauerit: Nam Galenum quoque in libro de theriaca ad Cæsarem ita scribentem allegat: dictum est de regina Ægypti, quæ interfecit seipsam impositione manus super tirum, quæ ipsa hora appositionis mortua est. Sed talem effectum Galenus in libro de theriaca ad Pisonem, non de tiro vel vipera, sed de aspide altero serpentis genere testificatur. In eodem errore fuit Bartholomæus Montagnana qui echidnam quæ vipera est siue tîrus, vt ipse faceret ex aspidum genere facit, cum Galenus in libro de theriaca ad Pisonem echidnas ab aspidibus manifestè discernat. Hæc Nicolaus Leonicensis libro de tiro seu vipera. Nepa quibusdam placet, serpentem esse scœmiheam, quæ in hora libidinis aestuantis, mari suo compari caput præciciens ipsum necat: vnde & ipsa in partu necatur viceversa. Sic ergo eadem est nepa, quæ & vipera, Phisiologus. At nepam esse scorpium constans ferè omnium probatorum authorum est sententia.

Hebraicè נָחָשׁ Vipera, Ies. 59. 5. & Io. 6. Alij dicunt esse serpentem suo afflatu venenosum, nempe basiliscum siue regulum, Pagninus, Munsterus. נָחָשׁ secundum Hebræos sunt נָחָשׁ id est vipera, dictæ à varietate colorum, 1. Reg. 15. j. Munsterus. Arabice, alafafrai & alfahai est nomen speciei viperae ex qua fit theriaca, And. Bel. Vipera alphe dicitur Arabibus, Nicolaus Leonicensis, Eosman, serpens vnde fit tyriaca, Synon. Afis, id est vipera serpens, Syluar. Videatur hæc vox translata à Græca voce ὄφις, vt ita appelletur vipera κατ' ἔχολω. Græcè, ἔχις ὄφις, sed prior mas, sequens femina est. Hodie in Græcia serpens quidam ochendra dicitur, teste Bellonio, nomine ab Echidna corrupto, quamvis vera vipera esse ipsi non videatur, Germanicè brandt schlangen/Matthiolus. Ein wasser/otter/Dasypodius. Ein heck wasser/viper wasser, Gesnerus. Gallicè, vne vipere. Hispanicè, biuora, & bicha. Italicè, vipera, marasso, & scurtio si Nipho & Leoniceno credimus, vel scorzone si Nicolo Florentino, vt atate diximus: sed Hieronymus Massarius in quadam epistola ad Gesnerum scribit scorzo & scorzone apud Italos esse nomina generica ad omnes serpentes qui repunt, ac dentibus feriunt. Marassus verò Italis dictus an sit vera vipera antiquorum, video etiam à quibusdam dubitari. Quamquam id à pluribus viris doctis affirmetur. Nicolaus enim Leonicensis in libris de dyspnoe & de tîro probat hoc argumento marassum esse viperam, quod Aristoteles & alij veteres scriptores affirmant, solam viperam inter serpentes viuum animal parere, quod facit etiam serpens marassus ab Italis dictus, Cælius Rhodig. antiq. lect. lib. 6. cap. 16. idem confirmat his verbis. Viperam suspicor vulgo dici marassum, quæ nomenclatura nec barbara est, nec citra rationem excogitata, quippe à Marsorum populis interpretatione etymologica ducti nomen videtur: quia id genus maxime consistantur Marsi, circumferentiq;. Quod etiam auctoritate Galeni probat eodem loco: ac postea addit. Ner me fallit, ex eruditioribus quendam adito etiam libello, marassum à vipera, disparasse: quo Nicolai Leoniceni viri vnderuncq; scientissimi placita vberius de huius animalis natura conuellant. Brodaus verò in Miscellaneis suis scribit eam viperam quam circulatores Itali ostentant (quæ haud dubie marassus est) quamque Romæ cuidam familiari suo dono datam sæpe diuq; aspexit, antiquorum viperam sibi non fuisse visam. Quod verò quidam viperam à cæteris serpentibus distinguere solent quod animal pariat, non sibi placere, quod certum sit id etiam cerasta viuuenire. Nam qui bestiam hanc discendi studio in Ægypto & Africa dissecuerunt, catulis grauidam multoties offenderunt. Hieronymus Massarius marassum ait esse serpentem venenosum, qui longitudine crescit vnus cubiti, coloris cinerici: oculos minimos habet, sed ignitos: ita vt faculae duæ ardentissimæ videantur: & dum vexatur, sibila emittit, ita vt ad ictum vnus lapidis audiatur: & puto, inquit, asinos illos agyratas absque necessitate addidisse nomen suffili: cum enim hæc vox nihil aliud significet quam sibila: credo idem esse marasso, & suffili.

Viperarum species diuersas facit Auicenna. De eis enim, inquit, sunt viperae alesilati, & de eis sunt viperae quercinae, & de eis sunt facientes sitire, & reliquæ quas dicemus. Sed apparet Auicennam velle viperam non esse nomen speciei, sed generis potius, multas sub se species comprehendentis, vnde etiam multa viperis tribuit, quæ ad alios serpentes quoq; pertinent, vt annotat Nicolaus Leonicensis in libris iam notuinatis.

Viperæ per vniuersum orbem terrarum visuntur, Herodotus in Thalia. Habitatores ab A. myclis, quas ante Græci condiderant, serpentes fugauere. Illic frequens vipera insatibili morfu: breuisor hæc cæteris, quas in alijs aduertimus orbis partibus, ac propterea, dum despectui est facilius nocet, Solinus. Syagro promontorio Arabia thurifera propinqua est insula Διοκουα εἰδω, in qua crocodili & viperae plurimæ, & lacertæ per magna sunt, &c. Arrtanus. Viperis hos Europæ montes abundare, nempe Scironem, Pannoniam, Aselenum, Coracem, Riphæum scribit Nieander in Theriacis: in Asia verò Algagem, Bucarteronem, & Cercaphum. Viperæ

Quibus in locis reperiantur viperæ

& Cerastra in Aegypto reperiuntur; Bellonius. Negabant quondam Marfi, gens quae in Italia impune serpentes venaretur & tractaret, vipersas in nostro orbe nasci, ob caeli temperiem, & molliorem soli naturam. Id tamen non credere se Galenus ait. Omnes contra Aphrica, peculiare hoc naturae malum potius, quam animal esse testati sunt. Idem non satis certe genus & formam viperarum descriperunt; alijs dipsadem, alijs praesterem, alijs aliud genus & nomen viperarum assignantibus; alijs hac forma, alijs illa describentibus. Ex M. Verg. com. in Dioscoridem. Quod tamen hic author de viperis in genere dicit, Galenus tantum de viperis dipsadibus scripsit de simpl. medic. facult. libro 11. ut etiam recte annotavit Barbarus. Viperas per omnem Europam reperiri scribit Cornarius in libro de peste. Bellonius quoque se in Anglia, Gallia, Italia, Graecia, Asia & Aegypto vipersas reperisse testatur. Et quanquam Aristoteles in mirabil. in Creta vipersas vllas nasci negat, tamen idem Bellonius scribit in ea serpentes reperiri qui & chendreae vulgo nominantur, quae vox ab echidna deducta videtur ut supra dictum est. Lusitaniam vipersarum maximam copiam alere scribit Amatus Lusitanus. In Hispania etiam reperiri idem testatur commentarijs suis in Dioscor. Nicolaus Leonicensis in lib. quem de tyro seu vipera conscripsit, constanter affirmat, in Italia copiose inueniri vipersas, & vulgo marassos, siue scurtiones appellari. Ego vero eas haecenus in Germania nunquam videre potui, Cordus in Dioscor. Viperam Italia modo aut non habet, aut non agnoscit quanquam sunt qui marfos angues, ut inquit Eustathius, & ut vulgus ipsum nunc vocat marfos, pro viperis accipiant: ita passim vocantibus Hispanis, ex quibus qui sunt minus atri, aspidem rursus dicuntur, Herim. Barbarus in Dioscorid. ¶ In Aethiopia & Libya viperarum nigrae sunt, velut & homines, quod etiam Paulus 2o nitas testatur, Cardanus de subtil. rer. Sciò magnum esse discrimen inter vipersas pro locis & regionibus in quibus nascuntur & educantur. Curiositas enim & desiderium eas cognoscendi fecit, ut in Anglia, Gallia, Italia, Graecia, Asia & Aegypto eas repererim diuersas ac differentes inter se corporis forma & colore, Bellonius in singul.

Discrimina pro locorum diuersitate.

Magnitudo.

Vipera magnitudine est cubitali & interdum maiori. Nicander in Theriacis vipersas quandoque magnas quandoque paruas esse dicit: Europam autem paruas & breues habere. Nymphis librorum quos conscripsit de Ptolomaeis nono, vipersas dicit in Troglodytide, si cum alijs conferantur, ingenti nasci magnitudine, ad cubita quindecim quandoque. Aelianus. Nearchus in India quindecim cubitorum a se visam asserit. Aristobulus vero nouem cubitorum & palmi vipersam se vidisse refert. Strabo lib. Geogr. 15. in India vipersas esse scribit, quarum corpora non modo excedant longitudinem octo vel nouem cubitorum, sed etiam sexdecim cubitis sint longe.

Fert Asia vipersas tres longis qui tractibus vlnas se tendunt, rigidum quales Bucarteron, atque Arduus Aegagus, & celsus Cercaphus intra se multos refouet.

Nicander in theriacis.

Senum quoque pedum in Asia vipersas esse nonnulli prodidere, Scaliger. In aurea Castiglia frequenter esse vipersas quae longitudine 20. pedes aequent, quibus caput non minus est quam haec testatur Cardanus. In Hispania vero hoc animal cubitale ad summum est, Amatus Lusit. in Dioscorid. Vipera maxima tres palmos magnos vel sesquicubitum longa est Aetio, ut exponit Cornarius.

Sexus.

Ex ab ixiolva sexu non natura nonnulli differre aiunt. Illum marem esse, hanc foemina. Alij etiam natura differre existimant. Et sunt quidem qui dicunt conuulsione illum affici quem ixiolva percusserit, non item quem ixiolva. Alij dicunt huius album morsum esse: illius liuidum. Cum morsum infligit ixiolva (inquit Nicander) duorum dentium vestigia apparent: cum ixiolva, plurimum, Aelianus. Inter caetera foemina a masculo differt, quod caninos dentes duobus plures habeat, quemadmodum sane Nicander hisce versibus dicit,

Masculus emittit, notus color, ipse caninos Binos perpetuo monstrat, sed foemina plures.

Galenus lib. de theriac. ad Pisonem, ubi etiam cum foeminas ad theriacae confectionem sumi praecipit, sic eas describit. Animalia sunt colore sufflaua, admodum agilia, collum maxime porrigentia, oculis subrubentibus, inuere undis atque intuitus feri: capite latiore, corpore toto & ventre vastiore, gressu ad extrema magis caudae, quae non inuoluta est, sed potius contorta, incessu quieti proximo. Hac enim re, inquit, foemina a masculo differt, Hac Galenus. Foeminarum inter vipersas hoc signum est, quod masculi, omni latere vnum habent dentem, & foeminae plures vno, Auicenna. Id autem de dentibus caninis intelligendum est iuxta Galenum. Fieri enim potest ut mas etiam plures duobus ex alijs dentibus habeat qui canini non sunt, Nicander. Leonicensis.

Summa circa vltima spira Foemina pone trahit ceu mancam vipera caudam Perpetuo duris horrentem tergora squamis, Et per opaca pigrum raptat dumeta volumen. Ipse sed acre capue mas fert prolixior illa

Quandoque.

Quandoque, & quandoque minor, sed non ita lato ventre patet, musila est similisq; per omnia cauda. Prolixi semper tractus, similes quoque squamae. Nicander.

Vipera foemina colore quidem est subflauo, multis instar rotarum notis exornata, magnitudine cubitali, longissima vero palmos tres aequat. Caudam autem habet acruatim in tenuitatem desinentem, non paulatim imminutam: estq; omnino carne nuda cauda & aspera. Oculi vero subrubri & caput latius & angustius collum. Ventrem autem sinuosiore habet, & in gressu ad summum caudae nititur, sensim vero inambulat, & quatuor habet caninos dentes. Vipera vero mas eiusdem est coloris: verum caput angustius & collum crassius habet, & vniuersum corpus tenuius & quodammodo prolixius: gressum autem supernè circa ventrem firmat, & alacrius mouetur: dentes autem caninos solum duos habet, paulatim vero cauda ei imminuta est, quemadmodum & reliquo serpentium generi, non acruatim velut in vipera foemina dixi, & per hoc sane a foemina differt, Aetius. Valde differens est mas a foemina: nam foemina caput habet latius quam mas, ceruicem minus elatam, dentes quatuor, corpus crassius sed breuius, caudam magis extensam, tardius incedit. Contra vero mas habet caput angustius, ceruicem magis elatam, solos duos dentes, corpus & longius & tenuius & velociter incedit. Caeterum vipersae sunt colore cineritio, interdum subflauae, maculis nigris, ut plurimum, interstinctae, Mercurialis lib. 2. de venenis. ¶ Viperae sunt serpentes habentes capita plana, quae sunt lata, proprie ad propinquitatem colli minuti, subtilis valde: quorum caudae sunt curuae strepitum facientes & sonitum in incessu, Auicenna. In Hispania hoc animal cubitale ad summum est, capite presso, acuto, in quo verruca cernitur, dorso variegato, & catena quadam depicto, Amatus Lusitanus in Dioscoridem. In genere vipersarum praestantissimae sunt quibus caput latum cauumq; & in rhombi figuram dispositum, oculi viuaes, duosq; dentes tantum canini, vnguis in nare vel cauda: cauda vero breuis breuiusq; corpus, cuius color liuidus, incessus motusq; celet, & caput erectum, Cardanus.

Forma.

Viperae dentes gingiuis conduntur. Haec eadem praegnans veneno, impresso dentium repulso virtus fundit in morsus, Plinius. Viperae marassi caput ostendit Gerardus Bouman medicus Cluensis: in quo dentes oblongi in superiore mandibula vtrinque spectabantur quatuor: alij dentes supra infraq; non apparebant propter paruitatem, sed aetulam infricando asperitas stridoq; percipiebatur. Sed ne longi quidem illi in viujs apparent nec in mortuis, nisi auferatur vesicula intra quam latet, & intra quam condere eos ac promere pro arbitrio possunt. Confinetur & humor intra vesiculam illam venenosus, quem simul cum morsu immitit (ut & scorpius e centro suo, quod cauum esse creditur) Gesnerus. ¶ Auriculae omnibus animal duntaxat generantibus, excepto vitulo marino atq; delphino, & quae cartilaginea appellauimus & vipersis. Haec caernas tantum habent aurium loco, &c. Plinius. ¶ Vultura vipersae & intra se parientibus, duplex, Idem. In hoc vero loco Nicolaus Leonicensis duplicem errorem commississe Plinium ait. Primum inquit duplicem vipersae vulturam atq; intra se generantibus tribuit, quasi vipera non sit de numero eorum animalium, quae extra se generant. Secundò, neq; inquit vipera duplicem vulturam habet, imò vnam tantum, cuius, sicuti in caeteris quae intus quidem oua, extra autem animal pariunt, ea pars qua oua continentur, infra lumbis adiungitur, & supra intestina ostium continetur, quemadmodum tum in libris de partibus, tum etiam de generatione animalium multis alijs in locis, testis est locupletissimus Aristoteles. Quod si per duplicem vulturam bifidam seu bipartitam Plinius insinuat, non erit hoc vipersarum & similis naturae animalium peculiare, imò omnium animalium, quae tam intra quam extra animal generant: quod etiam de bobus & mulieribus hoc eodem loco Plinius affirmat, Hac Leonicensis. Gerardus Bouman, qui vipersam secuit aiebat se obseruasse vulturam eius bifidam esse. Viperae oua ad instar monilis, A. Id. ¶ Serpentes aliqui vngulam habent, ut vipersarum genera quaedam, Cardanus. ¶ Viperae ac Cerastrae Aegyptiacae pellem habent facile cedentem: quod experientia comperi. Cum enim eas excoriatsem, ac pellem saeno vel stramine compleuissem, duplo crassiores erant quam cum viuae essent, Bellonius.

Dentes.

Aures.

Vultura.

Dicit Physiologus, quod vipera habet faciem humanam usq; ad vmbilicum: ab vmbilico vero usq; ad caudam, crocodyli figuram. Meatus digestibilis quasi foramen acus est: & ideo more caeterarum concipere non potest sed tantum per os. Caernas habet loco aurium, & tres dentes tantum, Vincentius Belluacensis.

Vescuntur viperae tum herbis quibusdam tum animalibus, & quibus assuetae solent nutriri, cuiusmodi sunt buprestes, cantharides, & quas vocant pityocampas: haec enim idonea ipsarum sunt alimenta, Galenus lib. de ther. ad Pisonem. In montibus Phoeniciae ex esu radicum vipersas magis efferari scribit Pausanias. In Arabia balsamorum non modò suauissimo succo eas uti, verum etiam umbra delectari, idem testatur. Scorpium deuorari a vipera certum est ex Aristotelis testimonio lib. 8. cap. 29. de histor. animal.

Viperae vini incontinentes sunt, Idem. ¶ Vipera modò magnam modò paruum gyrum a-

De vipersarum cibo & potu.

n

Notu & in-
cessu.
Latibulis.

gitturis squamis horret, segnitratu serpit, irritata oculis valde rubet, & geminam linguam iactat, simul & caudam contorquet, Gillius ex Nicand. ¶ Ceteri quidem serpentes cauernas subeunt terræ (hyeme scilicet) sed vipera sub saxis conduntur, Aristot. Contra verò Plinius; Serpentium inquit, vipera sola terra condi dicitur, ceteræ arborum aut saxorum cauis, quod scripsisse videtur Aristotele male intellecto. Hic serpens in terra conditur, Vincentius Belluacensis. De viperis illud amplius ex Galeni doctrina sciendum. Animantia inquit, quæ frigidiori sunt natura, per hyemem ob frigoris vim perinde ac si mortua essent, latitare solent; atque tum viperas quoque videas, si manibus tractentur deferanturque, haudquaquam mordere. Nam per æstatem tum hoc animal tum serpentes reliqui omnes, præsertim sub canicula: feruore, quum vehementer æstuant, furorem præ se ferre videntur, adeo vt ne exiguo quidem momento quiescere omnino possint, Cœlius Rhod. ¶ Vipera exiit tam vere quam autumnus, Aristot. Plinius. Vipera post hyemem de cauernis egredientes, oculos suos super sceniculum fricant vt illuminentur, Auicenna.

Venatione.

Coitu & partu.

¶ De viperarum coitu & partu recitabimus prius ea quæ plerique veteres auctores scripserunt, deinde aliorum ac præcipue recentiorum sententiam veriore affereamus. Vipera cum libidine agitantur, & per paria cocunt: foemina collum maris in emittenda genitura comprehendit, & arcte amplexa non prius dimittit quam deuorauerit; & mas quidem hoc modo perit, foemina verò talem luit masculo poenam, quod filij dum adhuc intra vterum sunt, patrem vlciscentes matricem ambedunt, eiusque aluo ambefa, ita partum faciunt, Herodotus in Thalia.

Cum durum fugiens morsu ignescens echidna
Frendit echis, vel vbi seruenit libidinis astu
Sano dente sui refecat caput illa mariti.
At vbi post vegetam ceperunt pignora vitam,
Iam propinqua adsunt maturi tempora partus,
Indignam chari mortem vlciscentia patris
Erosa misera nascuntur matris ab aluo. Nicander in Ther.

Vipera inter omnes alias feras caput habet perniciosius: siquidem aiunt ipsam os aperire ad suscipiendam maris genituram, qua accepta caput illius abrodere. Atque hunc ipsi esse prauum complexus modum. Deinde foetus ex semine prognati, naturali quadam vltione parentis vterum erodere & foras prorumpere feruntur: ac ita ipsos patris vindices, matrem perimere. Quod nobis egregius Nicand. versibus suis ingeniose scriptum reliquit, Galenus. Vipera sua circumplexa foemina cum ea coit; hæc verò sine molestia in sese patitur; postquam verò ad cocundam finem peruenerunt, vxor pro coitus consuetudine malam amoris compensationem rependit; nam ei ad collum inherens, morsu abscindit caput. Itaque ex viperino coitu hic perit, illa verò prægnans efficitur. Non autem oua parit sed animantes partus edit iam iam idoneos ad perniciosam inferendam. In ipso enim partu matris aluum dirahunt & lacerant, perque disruptum venterum erumpunt, vlciscentes patrem in hunc modum, Aelianus, hist. animal. lib. 1. Vipera mas in coitu caput inserit in os, quod illa abrodit voluptatis dulcedine. Terrestrium eadem sola, intra se parit oua vnius coloris, & mollia vt pisces. Tertia die intra vterum catulos excludit; deinde singulos diebus singulis parit, viginti ferè numero. Itaque ceteræ tarditatis impatientes, perunt latera, occisa parente, Plinius. Vipera dicta quod vipariat. Nam cum venter eius ad partum intumuerit, catuli non expectantes naturæ maturam solutionem, sed corrosis eius lateribus vi erumpunt cum matris interitu, Lucanus: *Viperæ cocunt abrupto corpore nati.*

Fertur autem quod masculus ore inserto vipera semen expuat. Illa autem ex voluptate libidinis in rabiem versa, caput maris ore receptum præcidit. Ita fit vt parens vterque pereat, masculus dum coit, foemina cum parturit, Isidorus. Plurarchus in libro quo loquaces taxantur, belonius vi per ipsos similes eos autumat, quæ pariendo rumpantur. Nam dum tacenda curiosus quæ effusiant, venari hinc inde student, eroduntur per sepe perdunturque ab ipsis quæ nequeunt continere. Idem approbasse videtur Apuleius in Magia, nec tacuit Hieronymus. Suppetit grammaticorum astipulario quoque astruentium echidnam inde ratione etymologica dici, *μαρ τὸ ἔχειν ἐν ἰαυ τῆ τλε, γορλὴ δ' ἔχει δα ατν*, quod ad interitum vsque foetum intus contineat. Præsto est magni item Basilij in Hexæmero sententia: Viperas inquit, vtero deuorato, fama est, in lucem prodire. Comprobat & libro secundo Horus, Vipera foetum scribens *ἀβιβράσσοι τὰ τὴν γαστέρα τῆς μητρός ἐκ πορῶν ἔδωκεν*. Circumfertur & Græca sententia, sicut viperula: arroso matris vtero, lucem indispiscantur, & ita & liuorem animam, in qua concipitur *ἀπὸ τῆς ἀν.* Cœlius Rhodig. antiq. lect. lib. 6. cap. 16. Hactenus recensuimus opiniones eorum qui & marem à foemina in coitu, & foeminam à foetibus in partu interimi senserunt. Nunc ad alios venimus qui vtrumque negant, & quorum sententia non tantum verisimilior sed & vsu & experientia probata est.

¶ Fuerunt ætate nostra qui has quas putamus viperas vtriusque sexus electas viuarijs includere, easque aliorum instar animalium coniungi, concipere, parere educareque foetus suos experimento compererint, nullo parentum desiderio, Pterius. Coeunt masculus & foemina caudis ad medium vsque corpus optime conuolutis complexis: altera verò superiori corporis parte eleuata

eleuata, multis cum ore osculis datis. Inest verò masculo membrum genitale ea in parte vbi amplexantur: quod intus occultum habet. Foemina verò vulua ex directo inest, vt cunctis citriformo manifestum euadet. Proinde philosophos & medicos in hac re huc vsque errasse, qui per os vipera concipere, & eius viscera in partu à catulis arroditi contendebant, manifestius est quam à me in hoc loco dici potest, Amatus Lusitanus, cent. 2. ¶ Vipera catulos Theophrastus scribit parentis vterum non exedere atque conficere. Neque sanè vt quiddam ludens dicam, foribus effractis obstructum exitum perumpere, sed foemina vterum angustis compulsum non amplius reniti posse sed disrupti. Cuius sententia ita rem habere mihi ad veritatem planè persuadet. Siquidem & marina acus, quia tenues sunt, & haudquaquam sinuosam & capacem aluum habeant, idcirco similiter à suis foetibus afficiuntur, vt iam ante scripsi. Interim verò Herodorum rogo ne mihi succenseat, si ea que super viperarum partu ipse afferit, ego fabulosa censeam, Aelianus. Apollonius apud Philostratum viperam esse visam refert serpentes quos peperisset lambentem quasi expolientem, Cæli Rhodig. antiq. lect. lib. 6. Vidimus nos & plures alij experientia comprobarunt, vperas prægnantes pyxidibus inclusas parere, quæ inde ex partu, nec mortua nec visceribus perforata manserunt. imò potius viuæ illa: vt prius, in dies multos perdurarunt, Amatus Lusitanus in comment. in Dioscoridem. Vipera è serpentibus vna animal edit, cum intra se oua primam peperit. Ouum hoc vnius coloris & molle, vt piscium est. Foetus superne consistit, nec cortice continetur, sicut nec piscium quidem. Parit catulos obuolutos membranæ, quæ tertia die rumpuntur. Euenit interdum, vt qui in vtero adhuc sunt, abrosis membranæ prorumpant: singulos diebus singulis parit, plures quam viginti, Aristoteles historia animalium lib. 5. capite vltimo. Qui locus Aristotelis male intellectus tum Plinio tum reliquis scriptoribus erroris occasionem præbuisse videtur. Quod enim Aristoteles de membranæ scribit, quibus ruptis foetus exeant, id de matris vtero intellexerunt. Hæc enim est sententia Aristotelis, viperam ex ouo intra corpus gignere catulū, qui catulus membranæ obuoluitur, quæ membranæ post exitum catuli in lucem dirumpuntur: sed aliquando contingere, vt catuli membranæ obuoluti, interim dum adhuc sunt in vtero matris, dirumpant ipsas membranæ: & foras exeant. Est etiam alter error Plinij ex verbis Aristotelis male intellectis, & à Theodoro Gaza perperam translatis: vt Nicolaus Leonicensis in libro de Dipfade ostendit his verbis. Verba Aristotelis de vipera partu ita in græco codice scripta inueniuntur: *Τὴν εἰ δ' ἐν μὲν ἡμέρᾳ ἑκάστη, τὰ κατὰ τὴν εἰς τὴν ἑκάστην*. Theodoros Gaza cum Plinio aberrans male sic interpretatur, singulos diebus singulis parit plures quam viginti numero. Nos verò verbum ex verbo ita interpretamur. Parit autem vna die singulos, parit autem plus quam viginti numero. Est autem sensus horum verborum, non quod singulos singulis diebus pariat, imò quod vna die plus quam viginti numero, singulos tamen, hoc est non binos aut ternos, aut quaternos simul sed vnum post alterum. Quod etiam facit marassus foemina, quæ plures vna die, sigillatim tamen parere visitur. Vtrum autem plures quam viginti numero semper vna die pariat, vel aliquando pauciores, non puto hoc ex rerum natura constare. Fieri enim potest, vt sicut in plerisque alijs animalibus numerus foetuum non est præfinitus, ita neque in huius serpentis partu Aristoteles de ipso, non id quod semper fiat, sed potius quod crebro contingat, in animalium historia scribere non dubitauerit. Hæc Nicolaus Leonicensis. Quod Aristoteles scribit viperam parere catulos membranæ obuolutos, volui vperas prægnantes ac parientes obseruare, sed visæ sunt mihi, salua veritate, catulos absque membranæ in lucem ædere, Bellonius. Cartilaginea & vipera cum intra se oua generent, mox animal foras pariunt, perfectum generant ouum. Ita enim ex ouo animal gignitur, ex imperfecto nullum; non extra. Hæc pariunt oua, quia natura frigida sunt, non quia calida vt quidam volunt, Aristoteles. Vipera animal edit postquam intra se oua peperit, cum cetera serpentum omnia genera oua edant in lucem. Quo fit, vt vipera vni vulua similis vt cartilagineis sit, Idem. Vipera vbi intra se oua pepererunt, mox animalia gignunt, Theophrastus lib. 7. cap. 14. Vipera sola ex serpentibus non oua sed animal parit, Suidas. Com plurimum scripta mihi modicè placent, qui eo tantum nomine viperam à ceteris serpentibus distinguere solent, quod animal pariat. Id enim Cerastra quoque vsuuenire certum est, Brodeus. Id etiam confirmat Bellonius, nempe cerastra animal parere: sed cerastra inter vperas ponit Nicander, ac nulla alia re quam quod cornuta sunt à viperis differre tradit Greuinus. Herodotus verò in Thalia scribit etiam serpentes esse in Arabia subalatos, qui eodè modo quo vipera coeunt ac pariunt. Vnde sequeretur non solas vperas inter serpentes animal viuum parere. Sed, vt docet Nicolaus Leonicensis in lib. de dipfade, nō destruitur propterea Aristotelis sententia: quia secundum eundem philosophum alatum & inalatum non variant speciem, vt probat primo de partibus animalium argumento formitarum & cicindelarum, quæ in eadem specie & alata & non alata inueniuntur. ¶ Saxia alia etiam est vipera generatio: siquidem Aristoteles vt apud interpretem Theophrasti legitur, lacertam exiccatam ait in viperam mutari, Pterius.

¶ Cum impetu libidinis plana est muræna in aridum progreditur, & sponsi iniquissimi defertio permota, latibulum vipera maris intrat, ibique ambo inter se colligantur atque coitu im-

plicantur: vt vulgi quidem hominum opinio ait. Vipera quoque mas stimulis libidinis concitata ad mare accedit: & vt adolefens in amoribus dissolutus cum tibia fores pulsat amatae, sic vipera mas sibilu edito amatam euocat: ea emari exit, natura diuersorum locorum incolae in cupiditatem vnam & cubile idem cogente, Aelianus. Vipera infestissima animal eorum quae serpunt cum murana congregitur, sibiluq; se adesse significans ex profundo eam ad concubitum euocat: haec autem morem gerit, & cum venenata bestia copulatur, Basilii Hexam. Orat. 7.

Fama est, si modo vera, quod haec (murana) sua pasqua linguat

Atq; eat in siccum, cogente libidine, litens,

Et cum vipereo coiens serpente granetur,

Nicander in Theriacis.

Athenaeus ex Andrea idem quoq; prodidit: cuius haec verba sunt. Andreas in libro de his quorum venenatus est morsus, ait muranas quae ex mare vipera genitae sunt, morsu interficere. At hanc opinionem paucis refellit Plinius de muranis loquens. In siccum litus elapsas vulgus coitu serpentum impleri putat. Aristoteles myrinum (myrum) mare vocat qui generat. Locus est Aristotelis lib. 5. histor. animal. cap. 10. quo muranae & myri discrimen explicat. Et Nicandri Scholiastes Graecus scribit Archelaum existimasse muranas in terram exeuntes cum viperis coire, & illis dentes esse viperinis similes: Andream vero affirmasse id falsum esse, ac neque viperam in mari versari, neque muranam in terra. Eadem Athenaeus ex Andrea profert: Andreas (inquit) in libro de his quae falso creduntur, scribit falsum esse muranam ad lutulenta loca venientem cum vipera commisceri: neque enim viperam in huiusmodi locis degunt, gaudentes limosis solitudinibus. Fabulosum est igitur vipersas cum muranis congregi, cum vipera sui generis marem habeat. Quod si cum serpentibus muranae coirent, cum marinis potius quam cum terrenis copularentur. Sed fabulae occasionem dedit myri maris cum serpentibus tanta similitudo, vt qui myrum muranae copulatum viderint, serpentem esse crediderint: maxime cum serpentum more corpora commisceant, teste Aristotele: Quae pedibus carent (inquit) & longo sunt corpore vt serpentes, vt muranae, ijs coitus complexu mutuo partium superiorum peragitur.

D.

Nequitia. Vindictia ad coniugio alio.

Vipera nequissimum genus bestiae & super omnia quae serpentine sunt generis astutior, Ambrosius. Cum proximum est vt vipera complexu venereo iungatur cum Murana, venenum vomitione eiecit atque expellit, vt blandus decorusq; sponsus videatur: postea edito sibilu (tanquam Hymenaeo quodam ante nuptias misso) sponsam appellat: atque vbi mutuum veneris libidinem inter se expleuerunt, haec quidem ad mare regreditur: illa vero exorpto veneno & recollecto, ad domesticam sedem reuertitur, Aelianus. Cum hic serpens (de vipera agens) inter omnia ferè serpentum genera crudelior sit, ad foeminam tamen suam blandus est (vt dicunt Ambrosius & Basilii) absentem nanque foeminam mas requirit, & blando sibilu proclamat: & vbi comparem aduentare senserit, venenum euomit ob reuerentiam eius, honorans gratiam nuptialem, Vincentius Belluacensis. Sed cum falsum sit vipersas cum muranis coire, vt prius ostensum est, apparet etiam fabulosum esse quod de hac nuptialis gratiae reuerentia dicitur.

Storge ergo factum.

Tantum nimirum erga filios amorem, non modo in hominum verum etiam in serpentium atque immanium ferarum corda inseruit Deus, vt vipera visa fuerit, quos peperisset, lingua lambere & tanquam expolire: vt prudenter dictum sit, procreationem tam charam omnibus animalibus quam animam esse, Cillius.

Antipathia viperarum ad hominem.

Viperarum domesticae nusquam reperiuntur. Si viperarum collum summa cautione contineas, in osq; illius diductum expuas, sputum in eius ventrem delapsum, tanta ei perniciet existit, vt inde ex tabe vipera putrescat, Aelianus. Vipersas bubus noxias esse Vergilius in Georgicis testatur his verbis:

Ad animantia. Boves.

Sape sub immoti praesepibus, aut mala sedit Vipera deliuit, celumq; exterrita fugit: Aut tecto assuecus coluber succedere, & umbrae, Pestis acerba boum, pecoriq; aspergere virus, Fomit humum: cape saxa manu, cape robora pastor, Tollentemq; minas, & sibilu, colla iumentum Deije: iamq; fuga timidum caput abdidit alie, Cum medij nexus, extremeq; agmina canda Soluuntur, carosq; trahit finis vltimus orbes.

Pullus anseris veli gallinaru.

In anserum fruendis cellis seruanda sunt eadem quae in alijs generibus pullorum, ne coluber, ne vipera selesq; aut etiam mustela possit aspirare: quae ferè perniciet ad internecionem conseruant

conseruant teneros, Columella. Nestotrophij tota maceries opere textorio leuigatur extra tracta, ne seles aut vipera prorepat, Idem. Tradunt naturae rerum experti, myoxum (id est gila rem) latitare, & foetus suos simul in eodem loco multos parere, quinq; & amplius. Vipersas autem hos venari. Et si inuenerit totum latibulum ipsa vipera, quum non possit omnes deuorare, pro vna vice ad satietatem edit vnum aut duos, reliquorum vero deulos expungit & cibos affert excacatosq; enutrit, donec voluerit vnumquemp; eorum deuorare. Si vero contigerit, vt aliqui in experti in hos incidant, ipsosq; in cibum sumant, venenum sibiipsis sumunt, eos qui a vipera veneno sunt enutriti, Epiphanius in fine primi tomii secundi libri contra haereses. Mures res cum vocem felis aut viperarum sibilum exaudiuerunt, e cauo suo musculos alius aliud transfert,

Aelianus. Hyperides in oratione contra Demadem ait: Oratores similes esse serpentibus: nam serpentes odiosos esse omnes: ex ipsis autem serpentibus homines quidam a viperis laedi, a Paris autem ipsas viperas deuorari, Suidas. Albertus refert, viperam ascendisse arborem, piceam pullos edisse: superueniens pica pugnavit cum vipera, sed in coxa capta clamabat ad cuius vocem aduolauit focia, quae viperam alidie in capite percutiens, interemit defectuq;, Cardanus de varietate rerum lib. 7. Scorpionem deuorari a vipera certum est, Aristoteles hist. animal. lib. 9. Scorpionem cum vipera eadem phiala Paduae conclusimus, quae sese mutuo paulo post interemisse, animaduertimus, Gasp. Vuolffius. Terrena testudo cum origanum comederit, viperam praclare contemnit. Quod si facultatem eius non assequatur, comesa ruta contra hostem armatur. Iam si vtriusque facultate caruerit, a serpente exeditur planeq; conficitur, Aelianus. Testudines aiunt cum vipersas ederunt, superedere origanum. Quod nisi statim inuenerint mori. Huius rei multi periculum facientes, cum testudinem id facientem (edentem viperam) viderint, euulserunt origanum: quo facto paulo post ipsam viderunt morientem, Aristoteles in mirabilibus. Quod autem Aristoteles de origano scribit, id Plinius de cunila bubula refert, inquit: Testudo cum viperam ederit, mox cunilam edit, quod cum saepius ita factum animaduertisset quidam, cum gustata cunila viperam testudo repeteret, herbam euulit, quo facto testudo interijt.

Animalia multa aliquo noxio comeso, mox aliud quod iuret assumunt, ceu viperarum, tam vbi alium comederunt, Theophrastus de causis plantarum, 6. 4. Vipera semel percussa arundine obtorpescit, pluries roboratur. Zoroaster in Geop. Luf (id est tari) quando friscatur radix super corpus non mordet ipsum vipera, Auicenna. Dracunculi folia qui manibus affricuerit, aut radicem execuerit, posse a vipera ferri inficiantur, Dioscorides, Aetius. Draconteam tere, & vnge manum, & non mordeberis a vipera. Fructus vero ipsius herbae tritus cum aqua, & positus in equis peregrinantium, fugat eas, Galenus. Qui lauit manus suas folio draconteae, & succo eius, & decoctione eius, non mordet ipsum vipera, Auicenna. Viperae si fragranulum admouerit, id est contremiscit, Andreas a lacuna, non volabit, vt Cornarius Zoroast. in Geop. Viperae sistit fragranulum, si admoneatur, inquit Plutarchus in Sympo- siacis, Cael. Rodig. Mira res est, si hinc ponantur folia fraxini, & hinc ignis, atque in medio constituta fuerit vipera, potius eligit sese in ignem conijcere quam supra fraxinum transire, tanta est antipathia huius ad fraxinum, Mercurialis. Rutam viperalem appellatam tradit Apuleius, quod serpentibus & viperis resistat, Pierius. Vt vipera non mordeat. Ex succo solatri vnge manus, Galenus. Sinapis interficit eam (vipera) & quando ponitur super semitas eius refugit ab eo, Auicenna.

Dicitur si vipera bonum intucatur smaragdum, mox eius oculi eliquantur & fluunt a capite, Rasis. Viperae eruca planta delectantur, Cardanus de varietate rerum. Circa plantam quae Sabina dicitur in agro Comensi viperarum multitudo conuenit: plures quoque super arborem serpunt, Idem.

E.

Serpentes vitii incontinentes sunt, proinde aliqui vipersas vino cum feticilibus ad sepes disposito venantur: ebrae enim capiuntur, Aristoteles. Marsi homines viperarum sunt venatores, Athor est Galenus libro de theriaca ad Pisonem: Marsi qui suo tempore extabant, contra serpentium venena nullam vti que propriam habebant facultatem, sed fraude quadam vniuersam decipiebant plebeculam. Ipse enim loco citato ita scribit: Circulatores hi nunquam congruo tempore vipersas venantur, sed multo post venationem, cum non amplius vigent. Captas autem ipsas crebro sibiipsis assuefaciunt, & cibis non solitis enutriunt: imò carnes ipsis permittentes, et continue mordere cogentes vt virus ex earum ore vacuetur efficiunt. Quinetiam mazas quasdam obijciunt, quae dentium foramina obstruant. Atque hac ratione morsus sunt imbecilles, vt videntibus magnum sit miraculum, talis ipsorum ad fraudem parandam artificij imperitis, Haec Galenus. Ceterum inquit Matthiolus in commentarijs suis in Dioscoridem, id fraudis dolue genus, nostro etiam tempore locum habet, in his praesertim circulatoribus & circumfo-

*Ex circum-
stantiis
Pauli serpe
mentum.*

reanis, qui ex diui Pauli stirpe (quod tamen plane mentiuntur) se prognatos prædicant. Quippe quod fetè omnes Apuli sint ex Leccia vrbe oriundi, aut ex circumstantibus locis: quanquam facile possunt originem duxisse à Maris eorū vicinis, qui sexcentis aut fortasse millenis annis ante diuum Paulum exiit. Cauendum est igitur ab eorum nugis: nam quicquid loquuntur pollicenturque, id omne fraudulenter & dolose agunt. Capiunt enim viperas obeunte iam hyeme, & vt magis ab eorum moribus se tueantur, manus sibi perquam diligenter inungunt quodam vnguento hac in venatione ab ipsis experto. Vnguentum illud conficiunt ex oleo syluestris raphani semine expresso, dracunculi radice, & asphodeli succo, leporis cerebro, saluæ folijs, lauri baccis & alijs quibusdam additis. Affirmant eo vnguento perunctos à serpentibus se non posse: quod ego facile crediderim, cum etiam apud Nicandrum in theriacis vnguentum reperitur, quo qui fuerit perunctus, à feris icli non possit (de quo vnguento in historia serpentis egimus.) Capiunt igitur qui Marcos se faciunt viperas, aliudque quoduis serpentum genus hoc modo: capite statim caput salua perfundunt, cuius contactu non parum mitescunt, & veneni feritatem deponunt, quod hominis salua sit illis profus contraria. Hæc Matthiolus. Capturi viperas manus inungunt melissophyllo: ita negant nocere. Hoc & Psyllorum antidotum in-
greditur, Geinerus.

*Vitis viperarum
in cibo.*

In Ægypto Ægyptios ipsos viperis aliosque serpentibus similiter atque anguillis visitare prodidit Galenus lib. 3. de alimentorum facultatibus. Quibus item eos vesci traditum est, qui occidentales nouiterque repertas Indias incolunt, perinde ac qui orientales inhabitant, vt lib. 7. author est Plinius, Matthiolus in Dioscoridem. Iugonus eos qui Athon montem incolunt macrobios existimat, quia viperinis carnibus alantur. Itaque nec capiti nec vestibus eorum noxia corpori inesse animalia, Plinius.

*Apparatus
viperarum ad
cibum.*

Viperarum carnes palam videre est excalescentes & desiccantes: vbi condiuntur ceu anguilla, nempe oleo, sale, anetho, porro & aqua, seruatō nimirum modo, Galenus. Detracta cute, caput caudaque, quoniam carne vacant, amputari debent: quippe commentitium est quod præcipitur, certam vtrinque mensuram præcidi oportere. Reliquum verò corpus exemptis interaneis elotum dissectumque discoquitur cum oleo, vino, salis exiguo & anetho, Dioscorides. Viperas hoc modo apparatus edere oportet: primum quidem amputato capite & cauda, & detracta pelle exemptisque interioribus visceribus omnibus caro aqua pura bis ac ter lota, in olla iustar anguillarum coquitur, aqua quidem sufficiente affusa, & oleo modico cum anetho & porro (alibi scribit addito marrubio & anetho modico paucoque oleo) post sufficientem deinde cocturam, iuseculum moderato sale condatur, atque ita edenda exhibeatur, itemque ius absorbendum, Aëtius. Elixatio viperæ est, vt sumatur vipera abscissis extremitatibus, mundificata à visceribus: deinde elixetur cum porris & anetho, & cicere & sale pauco, & decoquatur cū aqua plurima, donec dissoluatur: & sumantur ossa eius tunc ab ea, & mundetur caro ipsius, & ponantur ossa eius tunc super micas panis de simila, Auicenna. Quidam viperis vtuntur in cibis. Primum omnium occisæ statim sale in os addi iubent donec liqueat humor, quatuor digitorum mensura vtrinque præcisa exemptisque interaneis discoquunt in aqua aut oleo, sale, anetho & omnibus aut statim vescuntur aut pane colligunt vt sepius vtantur, Plinius. Et de capite quidem amputando id cum ratione fieri dicit Galenus, propter venenum quod in ore continetur, sed vt cauda auferatur nullam habere rationem, quum nec sicca nec humida alimentis recrementis istis habeantur. Idem tamen lib. 1. de antid. vtrinque quatuor digitorum mensuram de magnis viperis refecare satis esse dicit, Ianus Cornarius. Præscinditur tamen in apparatu viperæ pro elephantiacis cauda, non quia venenosa sed quia vngulosa & absque carne sicca & calida reperitur, Amatus.

G. I.

DE REMEDIIS QUAE EX VIPERA SVMI POSSVNT.

*Viperine carnes
ad Elephantiasin.*

Mirabile Elephantiasis remedium viperarum esus existit. Eae verò apparatus eo modo quo supra in F. dictum est, agro in sole desidenti exhibentur, capite tamen probe velato. Neque verò semel tantum aut bis viperas edere satis est, sed saepe id fiat quum extra periculum sit, & in super commoditatem afferat. Sint autem viperæ recens captae & ex humectioribus locis accipiantur. Nam quæ iuxta mare degunt vehementer siticulosæ sunt, Aëtius. Ius etiam coctarum viperarum absorbendum, Idem. Viperae carnes calidæ & sicca temperaturae euidenter existunt, quæ corpus totum per cutem expurgant: hinc multi quos elephantia male habebat, esu potius ipsarum conuenerunt: quæ in maritimis aliisque locis aridis degunt magis ad sitim faciendâ sunt efficaciæ, Paul. Aegineta. Auicenna dixit carnem tyri purgare lepram, quoniam ipsius materiem pellit ad cutem, & ideo bibentes incidere primò in passionem tyriæ, id est cutis excoctatione, et postea ab ipsa liberari, Fumanellus. Et scias quod caro viperæ, & illud in quo est virtus carnis eius, est de nobilibus medicinis lepræ. Et non oportet vt sit vipera de luto, aut litoralîs, aut de locis

de locis humidis, quoniam in ea secundum plurimum est parum iuuamenti. Et de eis, quæ plurimæ est malitia, est illa quæ sitim facit, cum qua est perditio, imo eligatur montana præcipue alba. Et abscondantur capita earum & caudæ vice vna subito: & tunc si multiplicatur cursus sanguinis, & remanent viua, & agitantur agitatione plurima tempore longo, tunc istæ sunt bonæ. Post decollationem mundificentur & decoquantur, & comedatur ex eis & iure ipsarum, Auicenna. Et ex potatione vini in quo moritur vipera aut viuus, iam sanati sunt quidam accidentaliter, aut intentione interficiendi, vt moriatur ille leprosus & quiescat, Idem. Amatus centur. 2. agens de viperarum apparatu pro victu elephantiorum ait, Ius viperarum modo super dicto decoctarum primò ebibat decet: deinde carnes comedat, non secus ac veruecis, vel alitum, quæ in prandio quotidie sumuntur. Sed ieiunio stomacho, & in aurora carnes hæc comedat debent, dimidia saltem pro vice: & aliquando vnus integræ viperæ, prout virum robur adfuerit. A quarum esu cibum vel potum quemcumque, per sex differat horas. Quod si sudauerit, diligenter sudorem seruet, maxime expedit. Excoriari autem ægrotantibus cutis solet, vt serpentibus euenit, Hæc Amatus. Quod autem supra citati authores de vsu carniū viperinarum ad lepram seu Elephantiasin scripserunt id totum à Galeno desumpserunt, qui lib. de simpl. medic. facult. 11. cap. 1. hac de re pluribus agit, his verbis: Viperarum carnes palam videre est excalescentes & desiccantes, vbi condiuntur ceu anguilla, &c. quod autem totum corpus per cutem euacuent, discere tibi liceat vel ex his quæ ego iuuenis etiamnum in Asia nostra sunt expertus, quæ singulatim deinceps narrabo. Homo quidam morbo quem Elephantia cognominant, laborans, aliquoties cum sodalibus conuersabatur, donec ex ipsius consuetudine conuersationeque quidam ipsorum morbi inficerentur contagione, & ille iam odoratu grauis, ac fœdus redderetur aspectu. Constructo igitur illi tugurio proxime vicum in iugo collis propter fontem, illic hominem collocat, tantum illi quotidie cibum ferentes, quantum vitæ sustinentur fatis foret. Carterum ad canis exortum, cum forte messoribus haud procul inde metentibus vinum esset allatum in fictili fane quam fragrans: is quidem qui attulerat, deposito sibi prope messoribus abiit: verum vbi eius bibendi aduenisset tempus, sublato fictili adolefens, vt pro more inpleto cratere, competente aqua vinum temperaret, in cratera vinum effudit, & vnâ excidit vipera mortua. Quare attoniti messoribus, veriti ne quod, si bibissent, inde sibi malum eueniret, suam quidem sitim aquæ portione sedare maluerunt: ceterum cum illinc discederent, præ humanitate videlicet ne miserordia homini illi elephantino obnoxio vinum largiuntur, rati expedire illi potius mori, quam viuere in ea miseria: At ille vbi bibisset, admirandum in modum sanitati restitutus est: nam tuberosum omne illud cutis torius non aliter quam animalium à testæ mollietate nuncupatorum malacostrocon tegmen decidit: quod autem reliquum erat, molle admodum apparuit, instar cutis cancerorū ac locustarum, vbi extrema testa fuerit detracta. Alterum quoque eiusmodi non dissimili casu in Mysia Asia, non procul ab vrbe nostra accidit. Vir quidam elephantino laborans profectus est ad aquarum sponte nascentium usum, sperans inde nonnulli se commodi adepturum. Erat illi scortum mancipium, iuuenula sane formosa, compluribus amantibus ambita. Huic tum alia quædam ex domesticis rebus, tum pœnum æger concediderat. Profectus igitur illis, in adibus, quibus vicinus erat locus squalidus & viperarum plenus, fortè fortuna ex illis vna in vrceum vini incidit negligentius positum: extinctaque est. Ac scortum quidem in lucro id reputans quod fors euenisset, hero id vini propinat, atque ille bibit: ceterum exinde ad eum modum quo ille qui degebat in tugurio, persuaatus est. Atque hæc iam duo sunt experimenti ex fortuita occasione sumpti exempla. Porro tertium quoque annectam, quod ex nostra profectum est imitatione. Cum quidam hoc morbo ægrotaret, animo magis quam vulgus philosophico, & contemptore mortis, oppido quam grauius ferebat, fatiusque dicebat mortem semel perpeti, quam vitam viuere tam miserabilem. Itaque illi quæ superioribus duobus accidissent indicò. Erat autem auguriorum peritus, & amico vtiebatur, mirifice hanc disciplinam tractante. Itaque vbi ad augurium cum illo confedisset, persuasus est, vt quæ per experientiam essent cognita, ipse imitaretur: atque epoto vino quod sic erat veneno infectum, leprosus factus est: ac postea lepram eius nos constitis remedijs sanauimus. Quartus præterea viuas capere viperas arte vtiebatur. Sed illius in illo morbi tantum erant principia: itaque cura studiumque nobis fuit, vt illum quam celerrimè sanitati redderemus: quocirca misso sanguine, atque bile medicamentis detracta, viperis quas capiebat vt iussimus, preparatis in olla anguillarum in modum. Atque hic ita sanatus est, euaporato per cutem affectu. Postremo & alius vir quidam opulentus, non nostras ille quidem, sed ex media Thracia, Pergamum aduenit admonitus somnio: vbi iubente Deo per insomnium, vt quotidie medicamentum biberet, quod confectum est ex viperis, forsque corpus inungeret, non multos post dies morbus in lepram abiit: rursumque & hoc pathos quibus Deus præcipiebat medicamentis curatum est, Hæc tenus Galenus.

Pullos & capos iure & carne viperarum cum pane subactis nutritiuit Matthæus Græf ad vsque deplumationem, curaturus hoc esu Elephantiasin, Syluius. Dant aliqui carnes viperarum coctas ad comedendum gallinæ, etiam brodium ad bibendum, & in tanta quantitate dant quotisque gallina deplumetur: quod tunc est signum quod virtus talium carniū penetrat

trant & est imbibita: postea decoquunt gallinam & de ea dant ad comedendum infirmis, & de usu istarum carnum viperarum recordor, quod cum Ioan. Matth. Gradi curasset quendam leprosum, fama divulgata vsque ad Galliam: & quidam alius accessit Papiam, vt curaretur a lepra: & inueniens ipsum mortuum accessit ad me, cui exhibui multa remedia: tandem deueni ad exhibitionem talium carnum quae laudantur ab omnibus medicinae authoribus: & dixi illi Gallo vt eas caperet, & fecit: & quod erat multum auidus curari, accepit de eis in multa quantitate. Cum autem mane ipsum visitarem, inueni ipsum cum sauisisimis accidentibus & venenosis, ita quod timui, ne carnes illae ipsum occiderent: sed quia virtus erat fortis, expulit per partes cutis: & facti fuerunt per corpus quasi totum bubones, qui tandem deueniunt ad saniam, & curatis illis remansit liberatus. Et propter hoc medici non sunt audaces in exhibendo multam quantitate rerum venenifarum: Gatinaria cap. de cura debilitatis visus.

¶ Erat quaedam nobilis in hac ciuitate laborans cutis affectione, quae post multorum curationem ad meas deuenit manus: in cuius curatione nihil proficientibus generosis pharmacis, ad extremum marito consentiente, viperinas carnes in ea probare constitueram, vnde fœmella vipera eo modo mundata ac preparata, quem Galenus praescribit in lib. de theriaca, commiscendo carnem ipsius viperae cum galanga, croco, &c. coxi ipsam vsque ad extremam coctionem, deinde accepi pullum vnum quem in succo ac brodio ex vipera detracto coquere iussi ad sufficientiam. Nequid inde mali incurrat, primo ipsi exhibui mithridatum, tandem pullum cum prodio ipsi obtuli, ex cuius esu melius se habere dicebat, quo viso accepi aliam viperam masculum quem coxi sine appositione aliorum, eius brodium per tres dies ipsi exhibui, vnde statim sudare vehementissimè cepit. Sudorem compescui syrupi viol. cum aqua simplici vsu: post sex dies squammæ decidebant, ipsa etiam fuit sanata. Insuper concepit masculum, quum antehac per 40. annos fuerit sterilis. Alteri mulieri verebar brodium de viperis ordinare, sed cocta optime carne viperarum accepi amyllum seu farinam, quam cum dicta aqua permiscui, positus ibidem carnibus, feci deinceps globulos ex illa farina, quibus columbos more hebraeorum per tres dies albam: tandem elixos patienti obtuli, vnde fuit optime sanata, Helideus. ¶ Vinum in quo ipsi marasi suffocati fuerint, si bibatur morbo gallico mederi certo experimento tradunt, Alysius.

¶ Antonius Musa medicus cum incidisset in insanabilia vlcera, viperas edendas dabat, mirae celeritate persanabat, Plinius. Cum Crateri medici seruis in morbum peregrinum & inusitatum incidisset, quo carnes ab ossibus dissiungebantur, caeteraque medicamenta nihil proficere, viperam in modum piscis preparatae esu sanatus est, Porphyrus libro 1. de abstinentia ab animalibus.

¶ Viperinae carnes, si coctae edantur, claritate oculis afferunt: neruorum vitijs auxiliantur: incrementis strumas reprimunt, Dioscorides. Ex ijs qui oculis excaecantur sunt qui viperarum esu visum conseruant. Porphyrus de abstinentia animalium. Oculi debilitatem & aquositate & serere caecitatem curat brodium carnum viperarum decoquendo simul foeniculum, & debet preparari, id est, abscindendo caudam & caput per quatuor digitos, postea euiscerando, & bene abluendo extracta pelle, & similiter valent carnes, sed dentur in pauca quantitate. Incertus. Silentio praeteriri non debet, quod a quibusdam memoriae proditum est, nempe strumis laborantes, sicuti & elephantasi, viperarum ac serpentium vsu mirifice adiuuari, Ioh. Tagautius.

¶ Aiunt ijs qui viperas esitent, pediculos procreari: quod plane a veritate abhorret, Dioscorides. Id tamen affirmat Galenus his verbis: Conueniens est generalis facultatis meminisse carnem viperinam dicendo exicatoriam, & valenter digerentem, mediocriter verò excalescentem. Properat autem, vt videtur, vis eius ad cutem, per eam videlicet quae in corpore sunt excrementa exigens. Quibus ergo affatim est mali succi in corpore, ijs ingens prouenit pediculorum numerus, & a cute ceu squamma abscedit ac decidit extrema cutis, quam Graeci vocant *βλάστησις*, ad quam sistuntur ac retinentur crassi terrestresque humores ad cutem protrusi, a quibus quidem psorae, leprae & elephantas nascuntur, Hac Galenus. Ius viperarum praeter supradicta pediculos e toto corpore expellit, pruritumque etiam summæ cutis, Plinius.

¶ Adijciunt aliqui longam senectutem agere, qui eo cibo (nempe viperis) vescuntur, Dioscorides. Ifigonus Cynos Indorum genus, centum quadragenis annis viuere: Item Aethiops Macrobios, & Scras existimat, & qui Athon montem incolant: hos quidem, quia viperinis carnibus alantur, Plinius.

Viperæ caput impositum, vel alterius quam quae percussit, sine fine prodest. Item si quis eam ipsam in vapore baculo sustineat: aiunt enim praecauere: Item si quis exustae eius cinerem illinat: Caput quidem dissecant Scythae inter aures, ad eximendum lapillum, quem aiunt ab ea deuorari territa. Alij ipso toto capite vtuntur, Idem. ¶ Jus (viperae elixae) praeter supradicta pediculos e toto corpore expellit pruritumque etiam summæ cutis. Effectum ostendit & per se capitis viperini cinis. Vtilissime oculos inungunt, Idem. Viperarum capita vsa in olla ad cinerem, deinde trita cum decocto lupinorum amarorum crassissimo, & temporibus illita, fluxum oculorum diuturnum sistunt. Cinis ipsorum per se leuissimè tritus, & vt aridum collyrium adhibi-

Viperinae carnes ad insanabiles morbos.

Ad oculorum debilitatem & strumas.

An pediculos generent.

Macrobios faciunt.

Remedia ex capite & cinere eius.

tus, hebetem visum magnopere corrigit, Aëtius. Neruorum nodis medetur capitis viperini cinis ex oleo cyprino illitus, Plinius & Marcellus. Viperae caput aridum asseruatum & combustum, deinde ex aceto impositum, igni sacro medetur, Plinius. Viperae caput limreolo colligatum, & collo suspensum, magnum sane amuletum est contra anginas, quippe non solum iam factas sanat, sed ne fiant, prohibet, Matthiolus.

¶ Cochlearum inanium cinis admixtus cerae, procidentium interaneorum partes extremas Ex cerebro, prohibet. Oportet autem cineri misceri saniem punctis emissam e cerebro viperae. Cerebrum viperae illigatum pellicula, dentitiones adiuuat, Plinius.

¶ Fel viperae mirabile est in abstergendo oculum, nec infert noxam veneni, Albertus. De Ex Felles. felle non audacter suaferim quae praecipiant: quoniam (vt suo loco docuimus) non aliud est serpentium venenum, Plinius.

¶ Constat contra omnium serpentium ictus quamuis insanabiles ipsarum serpentium ex ta imposita auxiliari: eosque qui aliquando viperae secur coctae hauserint, nunquam feriri a serpente, Idem. Exta eius valent contra omnium serpentium ictum, vt dicit Plinius, Vincentius Belluacensis.

¶ Viperae adeps contra oculorum hebetudines suffusionibusque efficax est, addita cedria, mel le Artico & pari oleo vetere. Pilos alis euulsos perunctis radicibus recens & per se illitus obliterat atque renasci non patitur, Dioscorides. Prodest ad oculos inungendos adeps viperinus, Plinius. Quidam viperarum adipem in principio suffusionum conuenire tradunt, Aëtius. Fel aquila, hyanae, vrsi & adeps viperae miscentur liquidis compositionibus ad ficosas aliasque emittentias, & oculorum suffusiones apud Galenum 4.7. 2. 67. Adeps viperae caliginem oculorum tollit, Vincentius. Porro quoniam viperarum adipem vbi radicitus pilos sub alis euulseris, prohibere illos recrescere illitum referunt, visum est mihi eius facere periculum esse satius. Ac vbi prout iubent fecissem, mentitos comperi: sicut etiam quod initia suffusionum sanet, Amatus.

¶ In podagra vtile esse aiunt adipe viperino pedes perungi, Plinius. ¶ Ambustis medetur adeps viperinus, Idem. ¶ Quidam viperae purgatae, vt supra dictum est, adipem cum olei sextario decoquunt ad dimidias. Ex eo cum opus sit ternis stillis additis in oleum perunguntur, vt omnes bestiae fugiant eos, Idem.

¶ Imperiginis extrahit viperae exuuium, Hippocrates lib. 2. de mor. mul. Viperae pellicula in puluerem redacta imposita alopecijs mirifice pilos regenerat, Galenus lib. de ther. ad Pisonem. Pellium viperinarum cinis alopecias celerrimè explet, Plinius. Ex pelle viperarum cinerem facies, atque assidue insperges, emendabis sine mora alopecias, Marcellus. Curant alopecias ex Plinio. Erinacei cinis, murium capita, sinapi, & viperarum pelles. Brauaolus de morbo Gallico. Echium comburi cum viperinis pellibus ranis, & cinerem aspergi potioni iubent magi, claritatem visus promittentes, Plinius. Tunica viperae quam proijcit cum innouatur, in vino cocta, dentibus & oculis medetur, Vincentius.

¶ Vipera viua in fictili nouo comburere, addito foeniculi succo ad cyathum vnum, & thuris manna vna, atque ita suffusiones oculorum & caligines inungere vtilissimum est medicamentum, id echion vocatur. Fit & collyrium e vipera in olla putrefacta, vermiculisque enatis cum croco tritis, Plinius. Echeon medicamen ad visum, quod fit ex cinere viperae & melle, Syluaticus.

¶ Quidam viperas totas extendunt & siccant, posteaque terunt, ac eas in potu contra morbum articulorum exhibent, Aëtius. Alij viperae circa canis ortum circumcidunt (id est caput & caudam abscindunt) vt diximus: dein mediam comburunt. Dein cinerem eum dant bibendum ter septenis diebus quantum prehenditur ternis digitis, sic strumis medentur. Aliqui verò circumligant eas lino, quo praeligata infra caput vipera pependerit, donec exanimaretur, Plinius. Fila multa, praecipue purpura marina tineta, quibus viperae collum suffocatum sit, mirum in modum tonsillis, aliisque in collo tumoribus, vel singula circumligata auxiliantur, Galenus. Viperae laqueus faucium apostematibus medetur. Io. B. Porta.

¶ Quidam in tribus heminis olei discoquunt viperae exemptis ossibus, & psilothri vice vtuntur, euulsis prius pilis quos renasci nolunt, Plinius. Arthritici dolores vtilissime illinuntur oleo in quo decocta sit vipera: hoc enim perfecte curat, Auicenna. Olei viperini coelectio apud Leonellum Faentinum his verbis describitur. Tres vel quatuor viperas, abscindantur partes extremas, caput & cauda per quatuor digitos: reliqua verò pars per quatuor frustra diuidatur, & in olla perforata ponatur, quae olla ponatur in ollam aliam maiorem, deinde orificia earum claudantur bene cum luto, vt spirare non possint: deinde collocetur aut statuat, in cadauo pleno aqua ebulliente, & ibi stet, continue bulliendo per duas horas in olla, tunc extillabit liquor a viperis, quae erant in olla perforata: cum illo oleoso liquore inungantur nucha & membra paralytica, siquidem a proprietate valet paralyticis. Haec tenus Leonellus Faentinus. Oleum de serpentibus, Viperas intellige, & elige vt in theriaca: & abscinde caput & caudam, & valebit elephantasi, Marardus in Meuen. Oleum de viperis in Italia (Bononiae

Ex cerebro in. estus.

Ex adipe.

Ex pelle.

Echion.

Ex puluere cinere, & laqueo

Oleum viperae

praesertim) fiebat anno 1559. ita vt viua conijcerentur in oleum, & insolarentur dies 40. carnes earum tabescere aiunt, & ceu solui in oleum. Hoc inungi leprosis & in morbo gallico vntur, incertus. Accipe viperarum nigrarum lib. iij. olei sesamini sesquifextarium in vase vitreato angusti oris probe obturato, ne vapor inde exhalet, incoquantur, donec caro ab ossibus decidat, deinde vbi refrigerint, reponuntur. Cutim expurgat, impetigines aliq; id genus vitia sanat, partibus affectis penna illitis, Andernacus dialogo 8. romi 2. suae medicinae. Oleum de viperis concisus in partes & insolatis in oleo tota aestate audio D. Fallopium mirifice extollere ad dolores Gallicos aliosq; Gesnerus.

Vincentius Stochetus Anconitanus iuuenis natus annos viginti, elephantiasi, laborans, cutim, ex viperarum sanie per vitream campanam destillata illinebat. Suadet Galenus Theriacam ebibitam, vel cuti illitam hoc morbo laborantibus summopere prodesse. At nos ex viperis destillatitium hoc magis conferre, vt pote morbo rebellis, & fere exosatae elephantiasi dicta, non sine optimo successu augurati sumus. Primo autem sanies ex viperis dissectis, & vasculis vitreis oclusis, ad ignem lentum destillabat: deinde oleum & aqua prodibant, de quibus postea sales concinnari poterant, Amatus Lusit. cent. 2.

DE THERIACA ET PASTILLIS THERIACIS.

Theriacae non solum quod ferrarum moribus probe conueniat, sed etiam quod ferae ipsae deinceps in confectura misceantur, congrue ex vtroque significato nominatur, Galenus. Theriaca Diacidnes dicitur, id est e vipera. Sic eam vocat Galenus scribens ad Glaucanem. Dicitur autem τὸ θ' ἔχει τὴν φάρμακον, & τὸ εἶδος αἰδίου, κλειδίον autem puto dici per ἀφαιρέσιν τῆς εἰς & χ' in 2, mutatione densae in tenuem. Andromachus theriacam quae viperas habet, Galenus, id est, tranquillam cognominat, Galenus lib. lib. 1. de antidotis. Vocantur pastilli de vipera siue orbiculi theriaci aut potius trochisci de tyro. Amatus cent. 2.

Confectionem theriacae Galenus multis verbis describit tribus libris, nempe libro de theriaca ad Pisonem, libro ad Pamphylianum de theriaca vsu, & libro primo de antidotis. Liber de antidotis videtur vltimus esse scriptus, ideoq; ab ipso maxime peti debere theriacae confectionem: nam in ipso quadam reprehendit quae in alijs fieri iubet. In libro enim ad Pamphylianum viperarum carnis cum pane miscendis ius in quo decocta sunt, affundi iubet: quod in libro de antidotis reprehendit: Rursus in illo ad Pisonem praecipit scillas inuolui luto, vt assentur, in libro autem ad Pamphylianum id reprobat: Sunt & alia quaedam diuersa. Hinc colligitur primum scriptum esse illum ad Pisonem: secundò ad Pamphylianum, vltimò de antidotis. Ideoq; forsitan non meminit aliorum quòd in primis non exacte tractasset rem. Ille tamen qui de antidotis est solum apparatus theriacae docet, non autem utilitates, nisi quantum carmine comprehendit Andromachus, quod in libris alijs duobus fufius docet. Huc autem adferemus quae ad pastillos vipereos qui theriacae confectioni admiscetur pertinere videbantur.

Ac primum theriacam antiquissimam esse, & semper studiose ambitoseque a medicis locupletatam, donec Andromachus Neronis medicus viperarum carnes ceu manum extremam operiam absoluto addit, testatur Galenus libro ad Pisonem & libro primo de antidotis. Solae viperarum carnes theriacae admiscuntur, non autem aliarum serpentum: quia omnes reliqui aliquid maligni praeter viperis habeant: viperam autem minus alijs feris tabificam vim obtinere censentur. Idem lib. de theriaca ad Pisonem. Εκ τῶν κατὰ τὴν τέλει καὶ μάλα ὑπεροπθόνων ὄφιοι, οἱ ἰαν ἐγγὺς πρὸς τὴν θηριανθίαν οὐκ ἐστὶν, Suidas.

Viperam ad theriacam sumendam sunt non quouis tempore, sed potissimum initio veris captae, cum laebris relictae foras in apricum prodeunt, & non adhuc virus tam prauum habent, Galenus ad Pisonem. Viperas non vt aliqui faciunt, aestate media, neque statim vbi caernas egressae fuerint, venari conuenit, aestate siquidem earum carnes sitim excitant, statimq; ab egressu frigidae, sicca & extenuatae sunt. Opportunū itaq; tempus est quod ijs medium intercedit, quodq; Andromachus ipse significauit, quo tempore & qui Libero patri sacra faciunt, viperas lacerant, vere quidem finiente, nondum tamen aestate incipiente: vel si ver quod ad magnam sui partem hyemale fuerit, circa principium aestatis, non multò post Pleiadum ortum. Idem libro primo de antidotis & Aëtius libro decimotertio capite 90. Accipiantur viperarum quum est finis veris & incipit aestas. Et si fuerit ver hyemale, dimittantur vsquequo consequatur aestas, Auicenna.

Viperas foeminas accipito. Cauere enim oportet ne mares in antidoti confectionem assumamus, Aëtius. Quomodo autem distinguantur viperam mares a foeminis dictum est supra in B. Istis quidem trochiscis non conueniunt omnes viperam, imò flauam, & de flauis foeminae, Auicenna. Videtur autem viperas vocare quosuis serpentes, ac per flauas, ipsas viperas intelligere.

Viperas

Viperas autem quae praegnantis sunt reijcere oportet, Galenus. Magis enim exasperata seipsis reddunt praegnantem, Aëtius.

Porro obseruandum est ne illae capiantur, quae in maritimis locis, quaeue in aliqua salina aquarum lacuna degunt: antidotus enim quae ex huiusmodi viperis confecta fuerit, sitim excitabit, Galenus lib. 1. de antidotis. Non oportet vt capiantur ex piscinis & littoribus fluuiorum & aquarum & marium, neq; petrosae, quoniam in eis sunt quercinae, facientes sitim, imò capiuntur in loco longinquo ab humorositate. Et non capiantur illae quae sunt debilis motus, imò eligantur illae quae sunt velocis motus, habentes caput eleuatum, Auicenna.

Viperarum caput ac caudam abscindere oportet: nam praeterquam quod haec particulae virum lenticiores esse videntur, etiam durae & parum carnis habent, Sufficit autem in magnis viperis, id quod vtrinque amputatur, quatuor digitos aequare. Galenus lib. 1. de antidotis. Capita praecidimus, quia peccissimum humorem, nempe ipsum virus continent: Caudas vero atq; ipsa extrema corporis tollimus, tanquam caudae partes, & vt arbitror, sordidiorum substantiae portionem magis trahentes, adeoq; crebrius, motus gratia trahentes, quemadmodum partes quae proximae sunt caudis piscium, minus pingues esse ob frequentem motum dicuntur. Idem lib. de ther. ad Pisonem. In libro vero vndecimo de simpl. medicam. facultatibus caput quidem viperae totum abijci probat, ob venenum quod ore continet, verum a ratione alienum sibi videri scribit adumere & caudam. Nec enim, inquit, dicere liceat quod id faciendum sit ob recrementa tum liquida tum sicca. Nam interfectis atq; excoriatis apertisq; exempra interanea omnia abijcimus, vt sola sit carnis substantia reliqua vnà cum arterijs venisq; per ipsas innatis, quarum minima moles est vt ad totam carnem, ac ne apparens quidem, nisi quis multum diligenter intuentis oculis consideret. Haec Galenus.

Viperis eo quo dictum est tempore captis, primum capita & caudas amputare quatuor digitorum longitudine conuenit (in tantum sane quantum videris in eis carne nudatum, Aëtius) dum autem partes has abscindis, diligenter inspicere consilium est, num his amputatis, exanguia protinus, immobilia, prorsusq; emortua esse animalia videntur. Nam si tales offenderis bestias, nihil ad medicaminis compositionem conducere ipsas censeto. At si motum quandam in ipsis residuum conspicias, & sanguinem conseruare aliquandiu posse, has ceu praestantissimas antidoto praeparando immittes, vt quae haud ignauiam, exolefcentemq; sed validam ad seruandam vim habere appareant, Galenus lib. de ther. ad Pisonem & Aëtius lib. 13. cap. 90.

Fiant ex vipera pastilli, qui theriaci vocantur a graecis, quaternis digitis vtrinque amputatis exemptisq; interaneis & liuore spinæ adhaerente, reliquo corpore in patina ex aqua & anetho discosto, spinisq; exemptis, & addita similagine, atq; ita in umbra siccatis pastillis quibus ad multa medicamenta vtuntur, Plinius. Viperis ab vtraque extremitate concisus tota cute detracta, adeps ceu nullius momenti, omniaq; interanea, tanquam excrementorum receptacula existimanda sunt, totum vero reliquum corpus aquis primo abluendum (ex duabus aut tribus aquis lauandum, Aëtius) ac in vas quoddam fictile quam elegantissimè constructum, vel in lebetem probe exterfum, splendidumq; conijciendum est: deinde aqua pura fontis (congruenti mensura, Aëtius) superinfusa, virtutisq; anetho (tunc enim viger) addito, olla prunas, vt coquatur subsistere conuenit: vel arida ligna, quae quod fumum non emittant, ἀναπνεῖα vocant, vel quod melius adhuc est vitium sarmenta. Salis autem, siquidem suo tempore viperas ceperis, tantillum immittere oportet: sin aestate iam incipiente, nihil. (Quod si efferueat olla, solet enim asistudue in decoquendo aqua ebullire, & ex olla effundi, quotiescunq; hoc ipsum contigerit, frigidam aquam irrorato, Aëtius.) Deinde carnis iam bene coctis (sit autem tibi cocturae mensura cum spinæ ab illarum carnibus se iunguntur) tunc lebere ab igne deposito, diligenter carnes a spinis segregare vt nihil ex spinis simul auferatur: (Ad manum deinde peluim apposita habere oportet mundam, & ex iuscule cocturae aliquid continentem, atq; in eam ipsam depuratas carnes inijcere: facile enim resiccantur, & proinde difficulter contereri possunt. At vero vbi carnes ipsas puras feceris ac manibus diligenter expresseris eas ponderato, & in pilam culinariam asperior em conijcito, ac fortiter aliquandiu terito, paulatimq; iuscule instillato, Aëtius.) Atque his exquisitè contritis, panis ex purissima farina optimeq; confecti, qui praecipue & bene fermentatus sit, & salis quod satis sit habeat, & in furno non sub clibanò coctus, medicum quiddam admiscere oportet. Nonnulli tamen in commiscendo panem viperis hanc mensuram seruandam praecipunt, vt panis pondus viperinarum carnis dimidio minus sit: Magnus & Damocrates aequalem panis modum aequali carnis adiungunt: alij ne tertiam partem excedat malunt. Ego vero quandoq; quartam, quandoq; & quintam panis imposui. Ceterum nisi probe coctus fuerit, periculum est, ne aliquid aciditatis medicamentum contrahat. At satius est, panem hunc ita coctum per aliquot dies loco aliquo sicciori prius extitasse. Verum cum viperas & panem coniunxeris, diligenterque adeo subegeris, vt nulla viperinae carnis particulam non contusa remanserit, ex ea massa iuscule quod satis est paulatim affuso, & opobalsami contactu inter effingendum vtens, pastillos conficito qui sunt tenues: nam crassi cum difficulter siccescere soleant, & carnem putrescere, & panem aclescere sinunt.

Quamobrem panem quoque ante siccatum terere melius est, & non quemadmodum ante nos qui Cæsari theriacam faciēbant, viperarum iure maceratum: id quod ipse quoque diu feci (quod etiam tradit lib. II. de medicament. simpl. facultatibus. Non tamen, inquit, tundentes miscemus, verum aqua in qua decoctæ fuerant viperæ maceramus) sed mihi postea melius esse visum est, panem antea contritum viperarum carnibus exacte iam subactis admiscere: citius namque pastilli siccantur, qui siccum panem non madidum acceperint. Sit autem cella, in qua pastillos siccabis in superiori domus parte, ad meridiem conuersa, vel saltem ad Septentrionem non respiciat, vt solis radios tota penē die admittat: tali enim loco commodē siccescant. Statim vbi fuerint conformati, ea parte collocentur, quia solares radij peruenire non possint. (In vmbra enim siccare eos oportet, Aëtius.) Frequenter autem ipsos conuereere opus erit, vt æqualiter vtraque ex parte siccescant, quod facere si quis omiserit, superior quidem pars celeriter acēset; inferior autem humida diutius permanebit, periculumque erit ne marcescant. Postea verò quam exiccati fuerint, maieant adhuc aliquot diebus eadem in cella longius, quam prius à solis radijs, sæpeque denuo cōuertantur. Sufficiens autem ad hæc omnia quindecim dies ad summū: post quod tempus donec theriacam conficere volueris, (opobalsamo optimo oblinendi, & post, Aëtius) recondi debent in vase stanneo, aut vitreo, aut etiam aureo. Vitrum siquidem, & aurū nullam fraudem admittit: stannum autem plumbi mistura adulteratur: quod vitare conueniet, non solum in hac, sed & in quibuscunque alijs antidotis: quemadmodum & argentum, si purum non fuerit: vasa namque ex eo fabricata celerrime rubiginem contrahunt, purum autem argentum, Romani candidum vocant. Cæterum longē melius est, haud multo post, quam pastillos confeceris, ipsi vti, quanquam non multum detrimenti capiunt, etiam si peracto anno, atque etiam multo post eis vtaris. Rectē namque à principio siccati, ad tertium, quartumque annum integri perseverant, dummodo tamen apte reponantur, & subinde puluisculus quidam, qui ipsis obnasci consuevit, mundis linteis interdum abstergetur. Is namque si diutius inhæreat, pastillos perforabit. Perpicuum est autem eos inuitiles euadere, qui perforati fuerint, quemadmodum ante quam hoc ipsis accidat, etiam si multum tempus intercesserit, viles permanent. Hæc Galenus lib. I. de antidotis, & lib. de ther. ad Pis. & lib. II. de simpl. medic. facult. Crito hoc plus de theriacæ scriptum reliquit. Viperas vere siniente vel autumno, comprehendendas, eligendasque illas quæ magnæ & corpulentæ sint, anethoque imposito elixandas, carnibus autem è decem viperis collectis, vnam panis siliginei vnciam admiscendam censet, atque ita pastillos theriacales appellaros conficere, Idem lib. de vsu theriacæ ad Pamphylianum. Fuchsius libro de compos. medicamentorum viperæ pastillis, quorum tamen parandirationem Andromacho acceptam refert, opobalsamum addit. Quamobrem non potui Fuchsi non mirari, quod non solum præter Andromachi & Galeni institutum hoc fecerit, sed quod etiam medicamentum addiderit, quoniam penitus diu destituimur, Matthiæus epistol. lib. 5. Qui autem plura de theriacæ confectioe & compositione cognoscere volet, & quæ viperinis pastillis adijcienda sint, legat Galenū libris supradictis & Aëtium libro 13.

Pastilli viperi quomodo siccantur.

Quibus in vasis recondendi.

Quot quæsi que morbi à theriacæ adiuuentur.

Vfus autem theriacæ ad multa prodest. Non enim solum ad bestiarum morsus & venena à natura sua auxiliatur, sed & alias magnas affectiones auxiliare pharmacum per vsus experientiam inuentum est. Podagricos enim & articulorum dolores iuuat, Fluxiones exiccat, Hydropticis, Elephantiacis, Melancholicis, Quartanarijs, Ictericis, Abscessu vocis, sputo crueto, Nephriticis, Dysentericis, Calculosis, Anhelosis, Hepatis & lienis affectibus, Cholericis, Cardiacis, Epilepticis plurimum prodest. Lumbricorum omne genus ex intestinis exigit. Præstantissimum est pestis remedium. Eum sanis frequens eius vsus salubris est. Senectam enim placidam, vitam longam, & sanitatem stabilem promittit, excrementa consumit, actiones naturales roborat, sensus & mentem acuit, peregrinantes contra frigoris iniuriā armat, corpus à venenosis alijsque noxis præseruat & ægre passibilem reddit: Sanguinem bonū efficit, aeris & aquarum vitia emendat: nec solum instantibus morbis liberat, sed etiam ab imminentibus præseruat. De quibus plura vide apud Galenū lib. de ther. ad Pis. & lib. de vsu theriacæ ad Pamphylianum & apud Aëtium lib. 13. cap. 96. Res quæ in potu tribuuntur leprosis multæ sunt: nam de melioribus medicinis est theriacæ maior, facta cum carnibus viperæ, Auicenna. Auenzohar theriacam non modo assumptā sed & linitam lepræ conferre ait, Fumanellus. Trochiscos de vipera, aliqui addunt liquoribus destillandis contra Gallicum morbum vt refert Aug. Ferrerius.

DE SALE THERIACO.

Præparantur & sales quidam ex his bestijs (id est viperis) qui faciunt ad omnia prædicta, modicè longoque temporis spatio præsidium præbere habiles, continuo autē vsu paulatim adiuuantes, Galenus. Sal ex eis ad eadem conficitur, sed inefficacior est. Vicia autem vipera in fictile nouum demittitur: adijciuntur salis cartharumque tritarum, singularim quinque sextarij, mellis cyathi sex, mox fictili operculum luto oblinitur, & fornacibus inassatur, donec sal in carbones redigatur, qui postea tritus in pulueris faciem reconditur. Plerumque, vt ori gratior fiat, immiscetur spica,

tur spica, aut solum nardi, aut malabathri momentum, Dioscorides. Hi sales hunc in modum præparantur: Vipera prædictis (nempe in viperinorum pastillorū apparatu similes, & eodem tempore captæ, numero quatuor, non biduo plus post venationē adieruata, fumentur: verum si fieri possit, eodem die quo sunt captæ. (Id verò nō in meridie faciendum sed mane. Tunc enim rigentes adhuc bestia ad mortum tardiores sunt. Quod si fagi etiam arboris ramulo viperas cædas, ad motum ipsas tardiores reddes, & mirabilem eis soporem induces, Aëtius.) Deinde salis ammoniaci, sin minus, communis, colore albi, & leuiter splendescens, modius Italicus, mox cum ipsis crassius tundetur Gentianæ Creticæ libra vna semis, Aristolochiæ rotundæ, sesquialtera, cenaurij tenuis comæ libræ due, cardamomi seminis, marrubij, singulorum vnciæ sex, scordij, apij, chamædryos Creticæ, singulorum libra vna, Rutæ fatiue seminis libra vna. Melle Attico hæc vniuntur, (& in 5. aut 6. pastillos latiores quo probè exuri queant, reducuntur, Aëtius.) & dimidia ipsorum pars in nouum fictile conijcitur. Deinde quatuor viperæ viuæ, quibus adduntur etiam scilla teneræ, recentes quinque minutim concisæ, ita reliqua aliorum dimidia pars adijcitur, ac vbi cooperueris ollam, lutoque diligenter obliueris, tribus quatuorue foraminibus operculum ipsius pertundes, vt per ea vapor coctionis modum indiet. Nam primus fumus exire videbitur copiosus, obscurus, admodumque turbidus, qui ignem bestias iam inuasisse nunciat: quando te animum quoque diligenter aduertere moneo, ne tandem huius fumi aërem ex viperarum exhalatione infectum inspires. Postea vbi vapor cessauerit, & tenuem quandam flammam per foramina eijci conspexeris, tunc ipsa cocta esse quam optimè censeto, atque ita ollam de igne tollito, tota die & nocte refrigerans. Deinde ollam aperto, exemptosque carbones diligenter tundito, & cum hisce misturis cribrato, Rutæ syluestris seminis, hyssopi Cretici, singulorum vnciæ nouem, hormini seminis torrefacti vnciæ tribus, thymi Attici summitatum vnciæ nouem, malabathri Indici, foliorū vnciæ quatuor, baccarum iuniperi Laconici carnis libris duabus, coriandri fatui seminis vnciæ sex, piperis albi & nigri singulorum libris duabus, laferis radicis vnciæ decem, zingiberis non foratis libris duabus, laryrij seminis vel radicis, pulegij montani, fœli massaliobthici rufi, cordili montani, seminis mentæ, singulorum vnciæ sex, casia optimæ vnciæ duabus, cinnamomi vnciæ vna. Conare autem ipsa contusa cribrataque rursus contundere, & cribro frequenter incernere, vt ad amissim. fiat leuia: atque sic in vasis vitreis reposita non statim vsurpare conuenit, sed post decem ferè dies. Porro ego ipsos præparauī, bestijs non combustis, sed ipsarum pastillis, quemadmodum in theriaca ostendi confici, miscens ipsos quoque ijs quæ cum bellis comburantur, vt quam habeant in se amarulentiam, eam in adustione deponant, tanta pastillorum mensura adiecta, quantum viperarū numerum habere coniecturabam, (Efficunt autem quatuor viperæ magnæ, pastillorum siccorum sextantem & vnciæ dimidium, Aëtius.) & facti sunt longe præstantissimi, nec cinerem ex adustione in gustu referentes, nec colore nigri, sed etiam qualitate in vsu suauissimi redditi, & vires, ad ea quæ dixi peculiariter faceere, euidentiores obtinentes, Galenus lib. de ther. ad Pis. Aëtius lib. 13. cap. 97.

Exurit vipera in olla cum sale, quem lingendo claritatem oculorum consequuntur, & stomachi totiusque corporis tempestiuitates. Hic sal & pecori datur salubritatis causa, & in antidotum contra serpentes additur, Plinius.

Compositio salis theriaci quo Brassauola in phagedanis vlcibusque malignis utebatur ab eodem ordinata. Salis albi libras xx. Gentianæ contusæ libræ j. s. Aristolochiæ rotundæ libræ j. s. summitatum centauri minoris libras ij. Cardamomi, Armoniaci, Marrubij an. libræ s. scordij, chamædryos, seminis an. libræ j. melir. libras xij. viperas num. ij. omnia simul ponantur in vas ferri cum supra prunas & benè comburantur, tandem puluerizentur, & sic erit sal theriacū iuxta Brassauolæ compositionem Ferrariæ. Sal theriacus admodum bonus. Recipit salis ammoniaci, interioris scillæ, singul. libræ semis. Silphij, piperis albi, sin. vnc. semis. Piperis nigri, vnc. j. zingiberis exa. ij. costi, vnc. ij. cyperi, baccarum lauri, dauci cretici, singulorum exag. ij. scrup. ij. ammoniaci thymiamatis, scrup. 6. petroselinij, pastilli theriaci, sing. exag. ij. salem cum scilla contunde, & alia cum ijs conficiens dato, Myrepsus. Sal viperæ est sal qui ponitur & reperitur in ventre viperæ salitæ, And. Bel quod non placet Gesnerus. In Patavinis montibus reperuntur marasi seu viperæ. Condiuntur sale, aut seruantur in aliquo liquore. Nam salem ipsorum doloribus à morbo Gallico (vt vocant) contractis, illitu remediari lego, Alysius.

Hi autem sales theriaci ad omnia, ad quæ ipsa theriaca, valere dicuntur, quamuis non tantam habeant potentiam. Peculiariter autem medentur affectibus maximè summa in cute obortis, leucis dico, lepris, imperigini agrestis. Nam superfluitates cuti subditas acresque potissimum discutunt. Plurimi igitur ipsos manducantes, sudoribus largiter diffluunt, ac corruptam vacuum substantiam, vt pedunculos quoque vocatos quosdam eijciant ex corruptione propriè nascentes. Dentes optimè abstergunt, & flaccidas partes densant, fluorem ipsis illabentem reprimunt, à puerilagine dentes præseruant, erodi ipsos non sinunt, Galenus. Propriè autem in affectionibus cutis curandis sales commendantur, cuius generis sunt leuce, lepra, impetigo agrestis, elephantiasis, alphas, scabies agrestis, & raritas ac defluuium capillorum: huiusmodi enim cutis vitia confestim desunt, & acria recrementa subter cutem redundantia optimè discutunt.

Ad quod condunt sales liberos.

Plerisque enim ex eorum esu sudor prolicitur, atque ita per exudationem corrupta substantia euacuat, adeo ut quidam in principio pediculos excluderint intra 14. ad summum dies: post hos enim nullus in corpore pediculus apparet. Quidam vero pro pediculis spura pituitosa reiectant a salium reiectione initiu facientes, deinde paulo post etiam spura repurgata sistuntur. Licet autem tum in prandio, tum in coena eis uti, cum quibuscunque edulis eos accipere velis, neque ultra ad eorum acceptionem prouocare oportet. Tanta enim ipsis insita suauitas est, ut magis voluptatis gratia eos confectos quis dicere possit: licet igitur vsque ad iij. cochlearia per diem ex eis sumere, maxime si cibus prius in ventre sit probe concoctus. Qui enim eos accipiunt concoquunt melius, & cibi appetentiores fiunt, floridius etiam corpus habent, & sensus omnes vegetiores. Suffusiones igitur incipientes, & nondum congelatas egregie dissolunt, neque planeurationem aliquam aut sanguinis coactionem suppressas cient. Iidem etiam largum & impetuolum mensium defluxum sistunt. Quisquis autem eos præsumerit omnes venenorum & virtus iaculantium bestiarum insidias euincet: neque etiam quum infectus fuerit, & postea statim sales acceperit, periculum incurret, maxime si corporis sui temperamentum per horum salium usum multo tempore apparuit ac veluti condierit, quemadmodum Mithridates fecisse dicitur. Præstat & pestilenti constitutione instante ad auxiliare hoc & mali diffusorum pharmacum confingere, præsertim si ei myricæ herbam ammiscueris. Morborum præterea omnium medici sales existunt, maxime tamen eorum qui in renibus consistunt: lapides enim in eis atterunt, & plane marcidos renes restitunt: vertigini vero & dolori capitis inueterato, morboque comitiali nulla alia consimilis medela exhiberi queat, si quis eos per integrum annum ex ordine largè summat. Noui & arquatos diuturnos, & splenicos, ac colicos, qui frequenter in hanc affectionem inciderunt, per eos sanatos, hydropem etiam maxime subter cutem per eorum usum resicauit, & ingentem famem, bulimon Græci dicunt, dissoluit. Ut quis etiam per frigidum aërem iter faciens minus frigore lædatur, comesti faciunt. Rigores autem per circuitum repetentes diuturnos cohibent, & rufles humectas resiccant. Tabidos vero iam mirabiliter ad bonam corporis habitudinem reduxerunt paulatim edulis asperiti: Exolutos autem a languore perfecte reuitaliscere faciunt. Scio namque plurimos membris penitus resolutos per ipsos sanatos. Ad podagram demum maxime incipientem, & omnino ad omnes articulat morbo affectos vnicum hoc edulium constructum esse videtur. Adhuc igitur eos qui a podagra liberati sunt ut eis continue vtantur. Cateram vix satis dignis verbis assequi queas, quantum diuturnas quartanas, & deliria ex atra bile oborta dilatent & remorentur, si ante accessiones & in interuallis quoque sumantur. Eneant item omne lumbricorum genus. Optimum est etiam ipsis dentes maxime crassiores conficere. Non enim albiores tantum eos reddunt, sed neque dens postea laxior factus mouebitur, neque erodetur, neque stuporem incurret. Extrahunt etiam per caput recementorum copiam, ac caput purgant, & oculos leuios reddunt, Hæc Aërius lib. 13. cap. 97. Sal vipera leprosis iuuatius est, Auicenna. Quidam sale cum vipera cremato in olla noua, & sapius sumptio, atunt podagra librari, Plinius.

G. 2.

De vipera veneno & morfu, deq; morfu symptomatibus & curatione.

De vipera veneno.

Quidam existimauerunt quod venenum serpentum & viperarum est frigidum, & est error, Auicenna. Contra vero Galenus lib. de loc. affect. 3. cap. vlt. scribit omnia animalia quæ frigidum sunt temperamenti hyeme se in latebras recipere: & propterea tunc temporis viperas ferè immobiles manere. Ex quo loco minime dubitandum est, Galenum censuisse eas esse frigidum temperamenti. Scorpionum & viperarum ratione contrarij veneni sese mutuo interimere obseruauimus. Nam cum in Italia essem mihiq; & Domino Georgio Cellario medico Tigurino collegæ nunc meo, vipera data dono esset, venati sumus scorpionum (nam in domo habitationis nostre locus erat humidus qui hoc insecto scatebat) eum cum vipera ampullæ vitreæ inclusimus, quæ paulo post vtriusq; morfu & testu datis interierunt: vtrum vero eorum prius obierit, non recte meminimus. Ex quo veneni contrarietate facile quis coniecerit, quando à simili nulla sit passio: at scorpionis venenum frigidum esse satis constat, cui calidum vipera venenum, exitio esse potuerit, Casparus Vuolsius. Se de hac quaestione pluribus egimus in historia serpentis in genere.

De vipera veneno.

Nicolaus Florentinus & alij sectatores Arabum tres ordines venenorum effecerunt: primum, eorum quæ statim interimunt. Secundum, eorum quæ non ita statim, sed breui tempore enecant. Tertium, eorum quæ paulo tardius: atque inter has species reposuerunt viperam, quasi illius venenum ferè interimat. Sed licet non inficias eam, in aliquibus regionibus viperas non esse vsque adeo lethales, neque ita citò interimere: verum tamen non est dubitandum, alicubi venenum ipsarum vsque adeo exitiosum esse, ut citissimè perimat, præsertim vero si morfus factus sit à vipera ieiuna in corpore ieiuno, si tempore æstatis in summo calore, & à vipera irata, Mercurialis. Fiunt deteriores vipera aut regione, ut in Numidia, vbi & ferociores sunt & perniciosiores flores

flores, & scorpionum similiter: velut & montana nemoralibus: alia cibo, ut quæ ranis rubetis, quas buffones vocant vescuntur, Cardanus. Audiui Phœnicem hominem cum diceret in montana Phœnicis parte radicem quædam pastu viperas magis efferari. Narrabat idem viperam aliam quando cum hominem assequi nequisset, arbori, ad quam ille effugerat, venenum afflaxisse, ac statim hominem enectum, Hæc ille. De viperis vero ijs quæ in Arabia inter balsami arbores versantur diuersum quiddam accepi. Si quem enim morfu appeterint, plaga est qualis è ferris vulnere, veneni omnino expers: quod scilicet balsami pastu liquoris vnus omnium odore præstantissimi, veneni acerbitas illa pristina mitescat, Pausanias. Idem de Helicone Græciæ monte agens ait, Quia & serpentium virus loci eius passionibus infirmari aiunt, atque adeo ut si quem serpens vlla modo morderit, vbi vel de genere Psyllorum qui in Africa sunt quenquam, aut ali-quod ad id affectum medicamentum nancisci potuerit, facile periculo liberetur, Hæc ille. Vipera quæ aquas inhabitant parum aut nihil veneni retinent, Cardanus. Sed viperarum nomine abuti videtur pro quouis serpentum genere. Doctores referunt, quod si quis vipera mortuæ enes incaute calcauerit, grauius quam venenum perhibetur nocere, & irremediabiliter vulnus serpere, Vincentius Belluacensis. Vipera mulier prægnans si transcenderit abortum faciet, Plinius. Funginati prope latibulum vipera letales, Nicander. Scythæ sagittas tingunt vipera sanie & humano sanguine: Irremediabile id scelus: Mortem illico affert leuitati, Plinius. Quia ratio autem id faceret licet colligere ex Aristotele in Admirabilium relatione, si tamen Aristotelis officinam respicit lubricatio illa. Obseruabant ergo Scythæ viperas, vbi iam peperissent, sic enim captas diebus aliquot liquefcere sinebant: mox vbi computruisse viderentur satis, in ollam sanguinem hominis vnus totum infundebant, ad obruebantq; in sterquilino, vase diligenter obturato: vbi vero & hic contabuerat, eximebant, sumentesq; quod supernatasset iam aquosum, sanieq; viperina permiscientes: ita lethale conficiebant venenum, Cælius Rhodig. lib. 23. cap. 10.

10

20

30

40

50

60

Reperuntur in eis quos vipera mas momordit vulnera in plaga bina: in his vero qui a femina demorsus sunt vulnera quatuor, Aërius, Nicander. Morsus quidem feminae cognoscitur per inuentionem fixationum plurium quæ duorum dentium in qua parte in momordit, Auicenna. Porro morsum viperae feminae quam maris letaliorum esse testatur Nicander in thesauris his versibus,

De morfu viperae, maris & feminae.

Porro ex vipera, quod nonis, germine peior
Femina, que veluti maiori accenditur ira,
Sic vehemente magis fert noxia vulnera morsu,
Et plus gliscenti se cauda & corpore voluit,
Vnde citator hac illos mors occupat artus.

Videntur minorè esse in periculo liberari quos vipera mas quam quos femina momordit, Aëgineta. Contra vero Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 1. cap. 32. ait, Deteriores viperarum, & diacorum sunt de eis, qui sunt masculi: feminae vero sunt incolumiores. Vnde Mercurialis lib. 2. de morb. venen. & venenis sic scribit, Vtrum femina aut mas venenum letaliter inferat, controuersum inuenio, quandoquidem alij existimant à femina venenum exitaliter effundi, alij contra putant marem veneniosum esse femina. Sed hæc res conciliari potest, quia & aliquo pacto venenum femina letaliter est, aliquo pacto maris: femina, quia quatuor facit vulnera, maiorem veneni molem pluribus moribus effundere videtur: mas autem etsi duo tantum inferat, tamen vis ipsorum comparata molli veneni feminae multo acerbior & efficacior est, ita ut & qui dixerunt marem, & qui feminam letaliter venenum inferre, vtrique possint veritatem diuile, Hæc Mercurialis.

Porro ex vipera inflata plaga sanies aliis pinguedini similis, alia cruenta, interdum sine vilo colore conspicitur. Sed quæ vlcus ipsum caro circumdat, germinans graui offert sese tumore: interdum rubens, tumq; palam liuida cernitur: quandoque etiam aquosum onus concipit. Frequentes præterea bullæ, cæu vacui per ignem tumores, perinde ac corpus igni sit ambustum, in cute superne ebulliunt. Illic subinde putredines circumscriptæ accurrunt, alia quidem seorsum à vulnere, alia circa plagam veneno non dissimilem mortem edentes. Aspera itaque noxa, vehementer ignescens totum corpus exedit: hic per guttur, atque collum coeuntés sonitus agminatim strepunt, quin etiam oculorum vertigine inceret. Illicq; membris grauanis imbecillitas, & lumbis anxietas veniat in capite caliginosum onus consistit. At qui laborans illè alias siti aridum guttur suum exicat, saepeq; ex vnguibus cum frigus tenet. Hyberna autem hinc exuberans grando, omnia membra degrauat. Crebro etiam biliosos ventris sui tumores expuit, toto corpore pallens, ac humeris circa membra sudor niue frigidior circumfunditur. Colorem interdum liuidi plumbi gerit, alia obscurum, mox floribus similis est aris, Nicander in thesauris. Si vipera momordit, corpus intumet, vehementer arefcit, subalbidumq; colorem concipit: sanies à vulnere profunditur, primum oleosa, mox cruenta: pustula adustis similes erumpunt, & vlcus præoccupat longe lateq; depascens, nec summa modo corporis, sed intima quoq; corripit: gingiua ijs cruore suffunduntur: inflammatio circa iecur erumpit: tormina & biliosi vomitus

Morsus lymphomata.

sequuntur. Sopor tremor, & vrinae difficultas accedit, & frigidus sudor effunditur. Dioscorides. Ex eis (scilicet vulneribus a vipera inflatis) primum excernitur sanguis, deinde sanies sanguinolenta & oleosa: adest tumor biliosus, feruidus, bullosus, subruber, deinde liuidus, & denigratus & proserpens. Os adest exiccatum, ardor, exolutio, & frigidus horroris insultus, aliquando & bilis vomitus, tormina, capitis grauitas, vertigo, pallor, singultus, febris, spiritus & anhelitus celer, color plumbeus, sudor frigidus, Aëtius. In viperae tum maris tum foeminae morsu similitumque animalium virus iaculantium, dolor loci statim ab initio sequitur, mox totius corporis: apparent enim in morsu duo foramina paruo inuicem spatio discreta, fluitque ex his sanguis humorque saniosus, deinde oleosus, postremo etiam aeruginosus, quem nonnulli virus viperarum esse dicunt. Prater haec tumores iuxta morsum subrubri liuidique assurgunt, corporis color perit, vertigines oculorum, stomachi resolutio, & animae defectus oboritur, quibusdam etiam vomitiones biliosae, vrinae angustia, insuper pustulae in commorsa parte erumpunt, veluti in ambustis. Item de passio ipsam inuadit, ad viciniam procedens, gingivae his cruentantur, accedit etiam tremor, sopor, & frigidus sudores, Paulus Aegineta. Egre ditur a principio rei ex loco duorum dentium, aut plurium, sanguis, deinde virus feruens. Et forsasse incipit a quoque, deinde spiritus, deinde ut arugo aeris, & tunc quidem conuertitur ad substantiam veneni, & colorem eius. Et dolet locus: deinde perambular dolor eius: postea apparet apostema calidum, rubeum habens bothor, & vesicas, sicut ex adustione ignis: & quandoque perambulat, deinde fit viride illud apostema prope morsum, & sub ore, & accidit in visceribus inflammatio, & in corpore rubeo cum rigore: deinde sudor frigidus & corruptio coloris, decliuus ad viriditatem, & commotio vertiginis, & frequentia anhelitus, & nausea & singultus, & quandoque euomit humorem cholericum: & difficultas fit vrinae, & grauatur caput: & quandoque aduenit ei fluxus sanguinis narium, & apparet grauitas in dorso, deinde sudor frigidus, & tremor vehemens, & syncopis, Auicenna. Horum accidentia pleraque, in pharmacopola quaedam, qui forte ab vna viperarum quas habebat, laesus erat, videre licuit. Nam cum e plaga vix duae sanguinis guttulae (magnitudi ne enim vix caput acus referebat) effluxissent, per integram fere horam nihil incommodi percepit, quia elapsa prope, digitus non tantum cum vehementissimo dolore intumescebat, sed tota manus etiam citissimè, & nulla fere mora interposita, & inflatio tantum processerat, ut nisi ex consilio medici, qui tum vocatus fuerat, remediaque idonea adhibuerat supra brachij iuncturam compressa fuisset, atque impedita, breuissimo temporis spatio totum corpus occupasset. Nihilominus tamen deinceps sex horis elapsis, vomitus amara bilis, & totius corporis refrigeratio, manibus & brachijs exceptis cum valida expiratione, quae tamen non ita diu durauerat, quod mature occurreretur, secuta sunt, Greuinos. Dicunt etiam alij quasi perpetuo sequi commorosos a vipera icteritiam, sed hoc a nemine scriptore probatae fidei inuenio, neque a Graeco, neque ab Arabibus illud bene verum est, commorosos a vipera modo pallidos, modo virides, modo flauos euadere: & ratio est, quia cum hoc veneni proprietate maxime aduersaria offendant, statim calorem natuum iugulat: vbi hoc factum est pro varietate subiectorum, deinde corporum, non est mirum, si diuersa symptomata occurrant, ita ut in biliosis fiat effusio bilis, & color pallidus, et flauus euadat, in melancholicis viridis & ater, in illis qui imbecillo sunt, capite, & ventriculo, fieri alia symptomata quae retuli, & tandem penè extincto calore natuum viridis color se offerat, quod si interdum icteritia vera contingat, ut non diffiteor fieri posse, illud contingit, quia vbi copia bilis abundat in corpore exagitatione & commotione illius, effunditur in superficiem, eamque tingit, Mercurialis. Aulico cuidam a vipera mordicus arrepto contigisse obseruatum est, ut corporis totius color in porraceum demutaretur, Celsus Rhodig. Eum qui a vipera morsus fuerit aiunt nolle suam affectionem oblationemque patefacere, nisi ijs tantum qui aliquando eandem morbi vim experti fuerint, Plato in symposio. & Aristides in Smyrnaico. Ferunt tunc exordium, id est, morsu a vipera petitos, ab venenatorum nullo attingi, Cael. Rhod.

Quam subito mors ex morsu viperae subsequatur. Historia de quibusdam morsu a veneno viperae necatis.

Mors in horis septem, aut ut longissimè absit tertia die, in his qui non seruantur, & maxime his qui a vipera foemina sunt icti, Aëtius. Species viperarum morsu ut plurimum interficit tri-duo, Arnoldus. Ut plurimum quidem demorsus moritur in tribus diebus, & quandoque remanet usque ad septem, Auicenna. Narrat Matthiolus visum sibi rusticum, qui dum falce pratium demeteret viperam forte mediam diuisam, hanc cum putaret mortuam, frustum alterum e quo caput prominebat, intrepidus manu prehendit, sed fera irritata, capite vibrato, digitum eius momordit acriter: quem, ut fieri (vel nihil tale cogitantibus) solet, dum ori protinus admoisset, suctu sanguinem sanieque expressurus, repente mortuus excidit. Similem historiam narrat Amatus Lusitanus centur. 3 de quodam iuvene, qui visa vipera, cum socio contendebat, se eam manu absque offensa vlla capturum. Cum autem alter derideret, velque ad sponsones deuenisset, porrexit ille manum, ut eam caperet, sed ipsa plus iusto audax & truculenta, rabido & ventoso furore percita, eleuato collo illum in manus digito momordit, qui cum sic commorsus do-leret, citissimè ori digitum admouit, forte ut sanguinem, dentibus compresso digito sugeret, non verò ut mortem sibi ascisceret, breui autem infelix hic sua culpa mortuus fuit, neque medica auxilia illum quicquam iuauerunt, euasisset tamen a serpentis venenum ori admouisset.

Curationis

Curationis ratio ea est vniuersalis quae praescripta est in historia serpentis, ut scilicet quam primum venenum extrahatur, & si id fieri non potest, ut pars percussa obligetur, & si necesse erit, etiam amputetur. Ne venenum ad dominantium partium aliquam pertinet, conferunt vincula superioribus partibus iniecta, ab ijs enim praesentaneum praesidium expectatur: id quod in viperarum scorpionumque ictibus, item aspidum quoque, quod propter imminens subita mortis periculum, magis incredibile est, expertus sum. Etenim cum Alexandriae essem, rusticus quidam non longe ab vrbe, in vno manus digitorum ictus, eius radicem apud palmam validissimo vinculo ligauit, accurrensque in vrbe, ad familiarem sibi medicum, totum digitum ab ipsa coarticulatione ad palmam usque abscindendum praebuit, sperans inde nihil se mali passurum. Neque frustratus est sua spe, quippe nihil aliud faciens, saluus euasit. Similiter alium noui, qui epero ex viperis medicamento, rescisso prius digito, a periculo liberatus est. Vidi praeterea rusticum, cuius totum digitum vipera momorderat, qui falce quam tunc forte habebat, (erat enim vinitor) ab ultimo articulo ictam partem rescans, deinde inducta in digito cicatrice, nullo sumpto medicamine sanatus est, Galenus libro 3. de locis affectis. Quempiam qui ore plagam exugat adhibeto, qui, ut supra dictum est, in communibus remedijs aduersus serpentium quorumuis morsus, os prius habeat ex oleo collutum. Aut gallinam dissecto, & interne adhuc calentem morsui imposito, atque hoc remedium frequenter ac assidue repetito. Scarificare autem per ambitum oportet demorsum locum, & cucurbitas adinouere, Aëtius. Ad morsum viperæ sedetur in aqua marina & iuuatur ab ea, Auicenna. Oportet ut ei qui morsus fuerit a vipera detur butyrum vetus plurimum & sedeat in tina lactis, & indicatur ei vigilare, & fiat ut deambulet & balneetur in quibusdam horis, & in balneo faciente sudare, & dentur illi in potu coagula, &c. Idem.

Medicamentum viperarum ictibus imponendum, quod habet, sagapeni, piperis, succi cyrenaeici, opopanicis, singulorum partem vnam, galbani, sulfuris viui, singulorum partes duas. Res quidem siccas contunde, ac per tenuissimum cribrum excute. Succos autem vbi in aceto dissolueris, siccis superfundes, atque omnia ad emplastri crassitiam rediges, laeso membro super immittes, & ficus vrticae folio extrinsecus imposito conteges. Aliud. Cardamomi, radicis eryngij, sulfuris viui, piperis, singulorum pars vna: myrrhae, galbani, singulorum partes duae, confice ut supra diximus. Aliud, Centaureae, herbae pedicularis (aristolochiae, Aëtius) radicem peucedani, singulorum partes aequales, haec contusa, cribrata & ex aceto subacta galbano commisce, & quo diximus modo vttere. Aliud, Cachryos, herbae pedicularis (staphydis syluestris, Aëtius) radicem vitis albae, aristolochiae (radicis bryoniae, Aëtius) singulorum partem vnam. Myrrhae, opopanicis, singulorum partes duas, haec quoque cum aceto veluti docuimus subige, Galenus libro 2. de antidotis, & Aëtius libro 13. cap. 21. Aliud valde bonum, Cancrorum fluuiatiliu carnes terito, & adiecta iride & calaminthe rursus sufficienter terito, idemque rursus modico sale addito facito, & pastillos informato, quibus in vmbra exiccatis vtitor, in potu quidem ex aqua multa, aut vino, in cataplasmate vero, cum lacte dissoluito, Aëtius. Citra dilationem iberiacen ex viperis bibendam dato, eandemque plagam superponito, Idem.

Abrotanum extrinsecus plagam impositum auxiliatur, Dioscorides & Paulus Aegineta. Item allium cum aceto, aut cinis ipsius exustus, Aëtius. Apium, P. Aegineta.

Balsamum litum, Auicenna. Butyrum litum, Idem.

Cancræ fluuiatiles cum lacte triti & potati & plagam adhibiti, Aëtius. Caprinum simum cum vino impositum, Dioscorides, Aëtius, P. Aegineta. Quidam in agris & pagis medicus, ad viperarum & multo magis reliquorum venenatorum morsus, caprino simo cum aceto utebatur, quo remedio plurimos liberauit, Galenus libro 10. simplicium. Recens pellis calida caprina quando ponitur super morsum viperæ dicitur attrahere venenum, Auicenna. Emplastrum cum caseo antiquo est bona vltima, Idem. Cedrinus liquor cum sale P. Aegineta. Si homo accipiat cepe syluestre & mastice ipsam & deglutiat illud quod currit ex eo, & emplastrum cum faece eius, non morietur penitus, Auicenna. Chamamelum detritum, Dioscorides, Auicenna. Cinis cum aceto, P. Aegineta. Herba de Corso nuper apud Hispanos inuenta ad morsus venenosos, in primis serpentis quem Corso vocant sua lingua, id est viperæ, ea uestigio efficax, Haec forte cantabrica fuerit. Cucumeris syluestris folia cum tenuissimo farinae hordeaceae polline, P. Aegineta.

Ebuli radix in vino elixata, Matthiolus ex Dioscorid. Erica adhibita auxiliatur, Aegineta. Emplastrum ex farina erui, Auicenna. Farina erui cum vino macerata crebro emplastrum forma illita, P. Aegineta. Erui farina, aceto mulso subacta, Dioscorid. Fax vini cum farinae polline, Idem. Fraxini folia contusa & cum succo peruncta & vulnere imposita, Dioscorides, Galenus, Aëtius, Florentinus. Fraxini cinis, Aëtius. Furfures in aceto coctae, P. Aegineta. Tritici furfures cum rutae decocto, Dioscorides.

Galbanum cum cyprino vngue ad morsus viperæ, Galenus. Galbanum splenis loco superiectum, Dioscorides. In splenio adhibendum, Aegineta. Gallinae pulli dissecti & confecti

Ratio curandi viperae morsu

Medicamenta foris imponenda compressa

Simplicia

terni oboli bibuntur, Dioscorides. Coagulum leporis aut hinnuli tribus obolis, Paulus Aegineta. Hinnulorum coaguli drach. j. cum vino, Galenus. Dentur in potu coagula, & melius eorum est coagulum leporis recens: & ipsum iterum est melius quando fumitur in potu cum iij. acetum vini permisti cum æqualitate: & coagulum cerui iterum est bonum, Auicenna. ¶ Coloquintidæ radix, Idem. ¶ Contra viperarum morsus costi sextantem bibere prodest, Dioscorides. Sumantur costi duo aurei cum duobus obolis piperis, vel costi aurei iij. Idem. Costus cum vino aut absynthio potus, Idem. ¶ Cuminum, præcipue montanum, & succus caulis, Idem.

¶ Echion à viperis nomen habet, vel quod semen proferat capitibus viperinis simile, vel quod viperarum morsibus præstantissimum sit, Matthiolus in Dioscoridem. Echini (vel Echii potius) radix, Aegineta. ¶ Ebuli radix in vino decocta & pora prodest viperarum morsibus, Dioscorides. ¶ Erui farina, Auicenna.

¶ Fel galli & reliquarum auium, Auicenna. ¶ Ferulæ viridis medulla in vino pota, Dioscorides. ¶ Foliolorum malorum succus, Auicenna. ¶ Fraxini folia rundito & exuccato, & succum quidem in potu exhibeto: reliquum morsui imposito, Dioscorides, Galenus. Iis qui à vipera morfi sunt, succum foliorum meliæ, hoc est, fraxini propina ex vino quidem, si febris non infestentur, sin verò febrant, per se & circa vllam aliam misturam. Vulnus autem ipsum fo- lijs conquassatis inungito, Florentinus. ¶ Fulicæ (vulpis) sanguis liquidus ex oleo potus seruat à potu venenosi medicamenti, & à vipera morsu liberat, Galenus, Euporisi. 3.

¶ Gallinacea cerebella cum vino pota, Dioscorides, Aegineta. Galli cerebrum cum posca 20 adiecit pipere, his qui à vipera percussus sunt vel morfi, potui dabis, auxilium maximum experieris, Sextus. ¶ Sumantur gentianæ aurei iij. Auicenna.

¶ Dandus & hæmatites lapis, Aëtius. ¶ Hassulæ regiæ radix, P. Aegineta. ¶ Vendum est heliotropio cum vino, Aëtius.

¶ Iuniperi bacca, Paulus Aegineta. Iuniperi folia & succus ex vino contra viperarum morsus illini aut bibi prodest, Dioscorides. ¶ Semen Keisim aut radix eius, Auicenna Hispanensis.

¶ Sciniar, id est lactuca asini, illa que nominatur anulus confert morsui viperæ valde, quando administratur vt emplastrum, & bibitur, Idem.

¶ Aiunt si quis melanthij drachmas quatuor edat non moriturum, Aëtius. ¶ Similiter eti- 30 am melaphroditos herba efficax est, Idem. ¶ Melissophylli item folia & succus cum vino potus, & vulneri impositus euadens auxilium confert, etiam si iam moriatur æger, Idem. ¶ Mustelæ inuesterata siccata drachmæ duæ, P. Aegineta. Caro mustelæ condita aceto & sale, Auicenna. Mustelæ venter salitus, Idem. Myricæ semen, Matthiolus in Dioscor.

¶ Succus extremitatum caulis Nabathi, Auicenna. ¶ Napellus Moisi est theriaca omni veneno & viperæ, Idem. ¶ Præstat & nasturtium plurimum edere, ac tritum quoque cum vino bibendum exhibere, Aëtius.

¶ Opopanacis pondus 3. ij. cum aceto, Auicenna.

¶ Profunt Panacis Chironiæ drach. ij. ex aceto, Galenus. Panacis Chironiæ radix morsui viperæ aspergitur ex acido vino, potui datur, Theophrastus. Panacis radix cum vino decocta, 40 Paulus Aegineta. ¶ Personacia contra morsum viperæ, Hermolaus. ¶ Pistacia trita, Paulus Aegineta. ¶ Porri recentes vtiliter eduntur, Dioscorides, Aegineta. Porri cum vino, Auicenna. Porracei succi hemina in mero bibitur, Dioscorides. Porri succus dimidie hemina mensura ex mulsa, Paulus Aegineta. ¶ Pseudocasia contra viperarum ictus pota auxiliatur, Dioscorides.

¶ Magnificè etiam profunt Ranæ coctæ comesta, & insculum earum bibitum, Aëtius. Sunt qui ranas in cibo elixas dederunt, P. Aegineta. Et quidam experti sunt ius ranæ, & fuit iuuatiuum liberans, cum comestum fuit, Auicenna. ¶ Auxilianus & raphani largè in cibo sumpti, deinde vomitu reiecti. Statim verò à vomitu theriace Andromachi exhibeatur, Aëtius. Dantur omnia incisua acuta vt raphanus &c. Auicenna. ¶ Rubiæ radice succus, Matthio- 50 lus. ¶ Contra viperinos ictus Rubus cum vino prodest, Dioscorides. ¶ Ruta item syluestris, Idem, Aegineta. Rutæ succus, Auicenna.

¶ Samplici succus, & acetum ipsum, de quo bulliatur, Idem. ¶ Salsamenta acerrima edenda, Dioscorides, Aegineta. Omnia salita, Auicenna. ¶ Scorpio affatus, Idem. ¶ Admirandos in super præbet effectus radix illa quam Goritenses ab auxiliari eius vi, serpentinam vocant, Matthiolus in Dioscoridem.

¶ Tamarisci fructus, Auicenna. ¶ Claudius imperator censuram agens vno die 20. edita propofuit, inter quæ, hoc erat vnum, nihil æque facere ad viperæ morsum, quam taxi arboris succum, C. Suetonius Tranquillus in vita Claudij Cæsaris. ¶ Facit etiam mirabiliter testudinis sanguis exiccatus cum syluestri cumino potatus, Aëtius, Aegineta. Sanguinis marinæ te- 60 studinis drach. ij. ex aceto, Galenus. Sanguis testudinis marinæ, Auicenna, Kiranides. Chelona, id

na, id est, testudinis, etiam terrestris sanguis potus ab echidna percussos summe sanat, Idem. Dato citra dilationem theriacem ex viperis bibendam, Aëtius. Fortior curatio est properare ad theriacam de viperis: & quum tardatur, tunc possibile est, vt conferat theriaca multoties, & possibile est vt non conferat, Auicenna. ¶ Tragoriganum contra viperæ ictum efficacissimum est, Plinius. ¶ Drachma terrestris tribuli pota, illi tunc ictos à vipera recreat, Dioscorides. ¶ Seminis trifolij ob. ij. ex dimidio vini cyatho, Galenus. ¶ Quidam existimauerunt, quod cum Turbith fumuntur in potu cum lacte dulci est iuuatiuum valde, Auicenna Hispanensis.

¶ Vinum frequenter bibendum, Dioscorides. Efficacissimum in eis remedium est allij 10 elus, & meracior vini potio, inquit Archigenes: adeo vt si quis multum eius sustineat vsum, itemq; meri potum, nullo alio auxilio opus habeat, Aëtius, Aegineta, Auicenna.

¶ Quinetiam bonum est digitum in liquidam picem intingere, deinde vinum, quo digitus fuerit elutus, bibere, Dioscorides.

¶ Quin & ipsam viperam excoriatam & coctam, capite ac cauda & interaneis visceribus omnibus reiectis, veluti anguillam edendam præbet, Aëtius.

¶ Viticis semen, Paulus Aegineta.

¶ Festre, id est, vitis albæ radice aureus, i. Auicenna.

¶ Humanam vrinam suam cuique bibere contra viperæ morsus ac venena proderit, Dioscorides, Auicenna Hispanensis.

20 ¶ Zedoaria est tyriaca venenosorum omnium, viperæ, & napelli & aliorum, Idem. ¶ Zingiber in lacte mulieris, Idem.

¶ Verum præter hæc præsentaneo remedio sanat nostra quinta essentia, cochlearis mensura plures eodem die pota: item oleum nostrum de scorpionibus de quo antea dictum est, inunctus, Matthiolus in Dioscoridem.

¶ Norcheriæ octo miliaribus à Fulgineo ciuitate, Gentilis illius magni Auicennæ inter- De fonte vipere præsentaneo remedio morfi sua curatioe facta ab Amato Lusitano. prætis patria, saluberrimus fons est, aqua frigidissima plenus, in qua si à vipera aut serpentibus demorsus demergantur, ac per horam ibi manserint, sani & liberi euadunt, quod euenire forsan contingit, quia gelidæ frigiditas, veneni viperini caliditatem infringit, ac obtundit, & hebetat, Amatus Lusitan. cent. 1.

30 Puella rustica nara annos tredecim, quum vna cum matre in agrum discalcata absque calopodij exiret, & messoribus, vigente ætate, cibum deferret, incauta in medio itineris à vipera in pede dextro morfa fuit. Mater verò puellæ sic punctam & afflictam animaduerrens, in oppidum quàm citissimè fieri potuit, retrahere se accelerat: ut cunque tamen properans, medicamentum pro salute filie machinatur, & ecce thymelæam fruticem offendit ad quam confugit, & ex ea corrigias parat, quibus crus affectum parte alta prope genu ad poplitem ligauit, optimo sane consilio, ne vis veneni altam corporis subiret partem. Interpositis itaque tribus horis à puella puellam sic affectam ad me deferunt: erat enim tunc temporis iam tibia multis & varijs maculis liuidis & rubris variegata, adeo vt femur quoque ascenderent, bilem vt mater retulit, euomuerat, sed tunc, præsens in quosdam totius corporis tremores, cum vertigine & animi de-

40 fectu incidit: quapropter cunctantius morsum locum animaduertens, in pedis parte alta, raro sine pedis rasera dicta, duo nigerrima signa deprehendo: ex quibus iudico, morsum illum à masculo vipera illatum esse, quum duos tantum caninos vipera mascula habeat dentes, fœmina verò quatuor: nec tantum periculi adfert masculi morsus, quantum fœminæ, præsertim si post cibum morsus fuerit homo, veluti huic contigit puellæ. Nullo igitur interposito medio, per chirurgum præsentem locum punctum, vulnusculis profundioribus per ambitum scarificare iubeo, & cucurbitulas multa ignitas flamma admouere, quibus sanguis ater & vis rulentus latitans, abundè fuit extractus: sed & vniuersam tibiam leuioribus vulnusculis scarificare quoque iussi, sanguinemque tandiu ex illis fluere, quoad sua sponte cohibitus fuit. Tunc verò ex allijs, ac acribus cepis, optimè pistis, theriaca adiecta, confectum emplastrum loco

50 co demorso admouere curauit, in potuque illi theriaces drachmas tres, meracioris vini vncijs quinque dissolutas, propinauimus: post hæc verò, quatuor interpositis horis, panatellam alijs concinnatam, in victu obtulimus, à somnoq; abstinere, quantum possibile esset, monuimus. Sequenti verò die puellam quoq; tremoribus corripit deprehendi, minoribus tamen (cœperant enim tam summi venenosi corperentes minui, ad infimasq; partes retrahi) tunc ieiuno stomacho, succi foliorum fraxini vncias quatuor in potu dedimus. Est enim medicamentum hoc omnia antidota in hoc casu excedens, vt latius commentarijs nostris, ad Dioscoridem in lucem editis, diximus. Emplastrum porrò dictum è nouo paratum iterum loco per tres sequentes admotum fuit dies, in quibus quoq; & alijs sequentibus prædictum fraxini succum ebibit: iam enim puella melius habebat, & à tremoribus & animi anxietate, ferè leuata erat, sed ex vulneribus profundioribus loco demorso adhibitis, oleosa quedam sanies fluebat, imò vulnera ipsa denigrata quodam-

modo apparebant. Elapsis igitur quatuor primis diebus plagæ, caprarum simus cum baccharum iauri ac euphorbij pulvere vino mixtus ac calidus in splenio siue plagula apponebatur, cum quo sanies illa iam eruginosa facta, optimè exibat, et eo per quatuor alios sequentes dies vsa fuit, postea hoc vnguentum parare feci, quod habet, &c. pulueris aristolochiæ longæ vnc. ij. brio-niæ, hastulæ regiæ, id est, asphodeli an. vnc. j. galbani, myrrhæ, an. vnc. sem. Olei laurini cum cera. q. suff. fiat vnguentum, & in splenio, hoc est panniculo lineo, forcipibus multum inciso, loco morso bis in die applicetur: quo remedio per mensem ferè integrum vsa fuit; quum vuln-nera ita longo tempore aperta sint opus est, tandem vnguento basilicone ad cicatricem vulne-ra redacta sunt, & ipsa puella integrè sanitati restituta, Amatus Lusitanus, centur. prima, cu- rat. prima.

De Ambrosio Par. eo à vipera morso & quomodo sanatus sit.

Cum Rex Carolus nonus Montepessuli esset, ac in Fargin pharmacopolæ officina viperam vnam tractarem, ipse extremum indicem qua inter vnguem carnemq; hiat, morfu mihi prehendi- dit; unde statim subortus est acer dolor, tum partis exquisitissimo sensu præditæ, tum veneni esseri occasione: è vestigio digitum supra vulnus arctissimè constrinxi, vt sanguinem, vene- numq; ne se latius in corpus diffunderet, exprimerem. Theriacam antiquam in aqua vitæ dis- solui, ex qua intinctum, imbutumq; bombacem vulnere imposui, atque intra paucos dies hoc vno remedio planè convalui. Licet vti & mithridatio loco theriacæ ac plerisque alijs ex alto subacti suo calore attrahentibus, vt scilla sub cineribus cocta, alijs porrifq; tritis & impositis, hordei farina, cum aceto, melle, & stercore caprino subacta, impositaque cataplasmatibus in- star. Quibusdam satis est extemplo lauiffe & fouisse plagam aceto, sale, & paucis melle, Am- brosius Paraus.

De puella sa- nata.

¶ Puella quædam cum carnem cui venenum viperæ occisæ exemptum mixtum erat, for- te gustasset, in opisthotonum aliaque grauisima symptomata incidit. Sed mox vinum copiosè ei propinatum est, & liberata puella. Gesnerus ex Gerardi Boumami relatione.

De felle vipe- ræ & cura.

¶ De felle viperæ. Hoc est ex venenis quod cum bibitur secundum modum quo intersehit, frequens sit syncopis, & parum confert medicina. C V R A. Si aliquid confert, tunc vomitus cum butyro cocto vna dispositione post dispositionem aliam. Et illud quo succurritur post vo- mitum, est theriaca, & mithridatum, & albezzahar est sublimis res ei, & moschus est medica- men eius, & cum frequens sit syncopis, dentur ad sorbendum vinum, & aqua carnis pullo- rum cum aliquo vel aliqua re moschi, aut medicinis de moscho, Auicenna.

Viperarum mor- sibus tibi in rem- sate adhibiti mederi.

¶ Theophrastum literis mandasse accepimus, quibusdam viperarum morsibus cantus ti- bicinum aut fidicinum, atque alia organa artis musicæ modularè adhibita, aptissimè mederi- que d & Aesclepiades medicus literis prodidit, qui phreneticos mente imminuta & veltudine animi affectos, nulla re magis quam symphonia & vocum concentu ac modulis resipiscere & sanitati restitui censuit. Fertur quoque Ismenias Thebanus plures Bæotiorum Ischiadicis & coxendicum dolore laborantes intentione tibie bonæ valetudini restituisse. Tanta hominis naturæ cum harmonia consensio est. Quod cum credi vix posset, nuper id nobis cum casu ad id incidereimus, pro explorato & comperto fuit. Siquidem à tarantula, id est phalangio per- cussos, hæc aliter ex ancipiti morbo conualescere vidimus, quam si tibi can vel citharista iux- ta eos diuersos modos incinat, vt pro veneni qualitate, ita harmonia & audiendi illecebra ca- pti, venenum illud vel ex intimo corpore dilapsum effundant, aut sensim per venas diffusum dilabatur, Alexander ab Alexandro Genial. 2. 17.

De animanti- bus à vipera morso & quo- modo sanentur

¶ Vipera & Cæcilia sæpe cum in pascua bos improvidè supercubuit, lacèssita onere mor- sum imprimit. Venena viperæ depellit super scarificationem ferro factam herba, quam vo- cant personatam, trita & cum sale imposta. Plus etiam eiusdem radix confusa prodest. Vel sumentiacum trifolium: quod inuenitur confragosis locis efficacissimum traditur, odoris gra- uis, neque absimilis bitumini, & idcirco Græci eam ἀσφάλιον appellant: nostri autem præpter figuram vocant acutum trifolium. Huius herbæ succus vino mistus infunditur faucibus, atque ipsa folia, cum sale trita malagmatis more, scarificationi intenditur: vel si hanc herbam viri- dem tempus anni negat, semina eius collecta & lætigata cum vino dantur potanda, radicèlque cum suo caule tritæ, & farina & sale commixtæ ex aqua mulsæ scarificationi superponuntur. Est etiam præsens remedium, si conteras fraxinæ tenera cacumina quinque librarum cum to- tidem vini, & duobus sextarijs olei, expressumque succum faucibus infundas. Itemque ca- cumina eiusdem arboris cum sale trita læsæ parti superponas, Hæc Columella de re rust. libro sexto, capite decimo septimo. ¶ Vipera si momorderit iumentum, ex morfu eius pus consuevit exire. Nam si pragnans fuerit, totum rutapitur corpus. Ad morsum tamen viperæ, vel pha- langij, aut muris aranei, commune remedium est, terram formicarum cum vino miscere & dare per fauces: Vel certè de ipsa terra frequentissimè vuluam (forè vulnere) confricere. Ad quas causas etiam terra talparum creditur posse prodesse. Quod si in itinere aut in locis vbi desit co- pia fomentorum, necessitas ipsa contingit, piperis grana xxx. cum sextario vini veteris tepesfacto

tepesfacto faucibus digerere, & herbam thymum tritam cum vino si dederis, prodesse creditur. Morsus viperæ vel cuiuscunque serpentis ostenditur, si humor putidus de plaga incipit curre- re. Præsens remedium est, si hœdum vel gallum vel agnum in recenti occideris, & calentes pulmones eius cum sanguine, vel corde, vel iecore vulnere apposeris, diligenterq; constrin- xeris vt omne vitus educat, daturus continuò potionem: acori pontici seminiunciam tritam cum vini veteris sextario, salis triti heminam pariter mices, & tepesfactum faucibus digeris. Si per- seuerat tumor, vitem albam syluestrem copiosè comburito, & ex cineribus eius lixiuuium fa- cito, & in potionem triduo ad vnum sextarium dato. Cinerem quoque ipsum cum aceto in mo- dum cataplasmatibus vulnere imposito. Si nihil profecerit, cauterijs vrito, vsa solenniter cu- rato. Farinam quoque hordeaceam cum vino & sale, oleoque decoctam in cicatricem oportet imponi, vsque dum sanus sit, Hæc Vegetius in Mulo medicinæ seu artis veterinariæ libro ter- tio, capite 79.

Fumus sotularium, id est corij combustij, cum semine lini suffitio fugat serpentes viuos, vt vidi in vno existente in hospitali Papiæ, qui habebat viperam in stomacho, cui fecerunt multa remedia, vt eam expellerent, scilicet, ponendo lac ad os & multa alia: veniebat enim ad os & nolebat egredi: tandem factis fiendis æger fuit suffumigatus ex tali fumo, & statim vipera vi- sa est egredi per anum, Garinaria in capite de cura præfocationis matricis.

De vipera os hominis ingres- sa & quomodo inde expulsa fuerit.

Vipera dicta est quòd vi pariat, Isidorus, & huc vsque ferè omnes grauisissimi authores sic senserunt, quia crediderunt viperam à partu necari: quod fabulosum esse antea ostendimus. Dicitur ergo vipera non quòd vi pariat, sed potius quia viuuum animal pariat: unde rectius mea sententia viuipera quam vipera appellari meretur, Amatus Lusitanus, & plerique res- ceatiores.

Vnde dicta est vipera & echidna.

¶ Eχιδνα similiter volunt grammatici sic appellari παρά το ἔχειν εἰ ἐαυτῆ τῆν γονίω ἀρχὴν θανάτου, id est, quod ad interitum vsque factum intus contineat: sed quàm rectè, aliorum est iudicium. ¶ Eχιδνα, ius & εως, Vipera mas, Eχιδνα femina. ¶ Echidna putatur eadem esse, quæ & vipera. Capitur & pro hydra ab Hercule occisa. Ouid lib. 3. fast.

Echidna pro hydra ex qua- us serpentes.

Sanguine Centauri Lernæ sanguis Echidna, Mixtus ad auxilium tempora nulla dabit.

Capitur & pro quocunq; serpente, Ouid lib. 9. Metam. Iob. Rausfuit. ¶ Τὴν ἰα, ἐχιδνα, ἄλλοι Τὴν ἰα.

Vipera venenata, pestifera, Cicerone. ¶ Mala tactu, Vergilius, Sape sub immotis præsepibus aut mala tactu Vipera delinuit, &c. ¶ Parua necat morsu spatiosum vipera taurum. Ouidius. Pleraq; au- tem epitheta quæ serpenti ascriptissimum, viperæ etiam tribui debent. ¶ Eχιδνα ἰοβόλα, Nicander. Οὐλοβόλα, ὅτι παρά το ἔχειν ὄλεθρον λέγεται, Eustathius. Ποικιλόδερμα, Anyte. Περκενός, Ni- cander. Eχιδνα ἀλόδεις (pro ἀλόδεια) Idem. Οὐτήτεια, id est πλῆκτινῆ, πολλῆς ἐχιδνῆς, Orpheus. Πιαιεὶς ὄφεις, Varinus pro viperis accipit.

Epitheta.

Viperinus & Vipericus. Ex viperina carne fiunt pastilli theriaci, Plinius. Vipeream inspirans animam, Virgilius. Viperalis. Viperalem rutam appellatam tradit Apuleius quod serpentibus & viperis resistat, Pierius. ¶ Viperula, diminutiuum. ¶ Eχιδνῆ, Viperinus, in epigram. Eχιδνῆς, Idem, Nicander, Eχιδνῆσα μορφή. ¶ Eχιδνῶν & Eχιδνῶν, viperula seu catulus vipe- ræ, parua vipera. ¶ Eχιδνῆ, morsus vel ictus à vipera, Dioscorid.

Deriuata.

Ægyptij eum significantes qui agilis sit & velox, sed qui tamen absq; iudicio ac ratione fe- ratur, ceruum depingunt & viperam. Hæc siquidem conspecta, temerè in fugam vertitur cer- uus, Orus. ¶ Idem mulierem quæ virum odio prosequens eius vitæ insidietur, solumq; ei in coitu blandiatu designare volentes, viperam pingunt. Hæc enim cum mare congregiendens, os ori inserit, & à coitu discedens, mare morfo capite interimit. Rursus liberos matri insidians res vt demonstrent, viperam pingunt. Nam hæc non iuxta cæterorum animantium naturam in lucem aditur, sed exelo disruptoq; matris prodit vtero, Idem.

Icones.

¶ Echites Gemma est colore viridi sub obscuro quandam viperæ similitudinem referens. Ab animalibus cognominantur Carcinias, marini caneri colore: Echites viperæ, scorpites scor- pionis aut colore aut effigie, Plinius. ¶ Echios vt riusq; generis pulegio similis est, & capitula viperæ similia habet, Plinius. Ἐχιδνῆ δ' ἀλκιβιῆ ἐχιδνῆ δειβέειο πίξαν, Nicander. Echitum Gal- lis vulgò lingua hirci. Vide apud Dioscoridem lib. 4. cap. 25. Echion item medicamentum est, de quo supra in G. dictum est. ¶ Echite herba est similis scammonio, Plinius lib. 24. cap. 15. Gre- ci præter illam quam Itali centumculam vocant, clematidas & alias habent, vnam quam aliqui echiten vocant, &c. Idem. Nicolaus Myrepsus antidoto 370. quæ confert podagricis: alij, in- quit, pro gentiana insciunt chelidonium, & echidion. Vbi Fuchsius, Græcus codex, inquit, habet ἐχιδριον. Censco autè legendum esse ἐχιδριον. Sic autem appellat Apuleius herbam, quam is alio nomine viperinam vocat, à semine quod viperæ caput refert: alij echion nominant, no- stræ hodie officinæ buglossam, Hæc ille. Ego verò elydriion legerim: vt & lectio propius acce- dat, & res ipsa. Nam elydriion chelidonium minus est, vt Hermolaus Barbarus docet: & à Ni-

Lapides ex plantæ ab hoc serpente denos- minate.

colao sbidem chelidonium simpliciter, hoc est maius nominatur, Gesnerus. ¶ Κεχιδος, η χηιδος...

Animalia quae a vipera nomine deducunt.

In Cyrene diuersa tum colore tum forma murium genera nasci ferunt, ac quosdam ipsorum quemadmodum feles, ita lata facie esse: alios viperae speciem similitudinemque gerentes, acutas spinas habere, quos indigenae echenatas vocant, Aelianus interprete Gillio: sed male, ut apparet ex Aristotelis verbis quae in mirabilibus sic sonant: In Cyrene aiunt diuersa esse murium tum forma cum colore genera: ολιγος δὲ πάλυ αρωσώπτες ὡσπερ αἱ ζυλαὶ γίνεαι, τινὰς δὲ ἐχίνω δειξαι: οὗ καλῶσιν ἐχιδνας (forte legendum ἐχίνας, ut Herodotus etiam habet, a recto ἐχίν.) Echidna quidem viperam significat: verum muribus istis nihil cum vipera commune esse, sed cum echino tantum spinas acutas, Aristotelis & Plinii verbis facile obrinetur, Gesnerus.

Nomina propria virorum et mulierum ab hoc serpente desumpta.

Echion Statuarius & pictor a Plinio memoratur. Item Citarxus echion apud Iuuen. Sat. 6. Echion etiam fuit vnus illorum quorum adiutus opera Cadmus Thebas aedificauit, de quo Ouid. 3. Metamor. Hinc & ipsi Thebani a Poëta Echionidae & Echionij passim appellantur. ¶ Styx οὐ πείρατι πεπεριτ Ἐχιδνας, Pausanias.

H d' (C. κηιδω) ἔτεκε ἄλλο πάλωρον, αἰμήχαρον, ἔδ' αὖ τοῖκοδς ὄνητοις ἀθροῶτοις, ἔδ' ἀθανάτοισι θεοῖσι, Σπῆτι σὶ γλαφυρῶ, δέλιω κρατερῶ φρον' Ἐχιδνας, Ημισυ μὲν νύμφην ἐλιπέωπιδα, καλλιπάρηρον, Ημισυ δ' αὖτε πάλωρον ὄφιν, δεινόν τε μέγαν τε, Ποικίλον, ὠμὸν ἑλὸν, ζαθέος ἑσπὸ κούδοισι γαίης. Hesiod. in Theog.

Aquila quae Promethei iecur exedit, ex Typhone & Echidna aliqui natam aiunt, Higinus. Echidna mater Chimerae, Caelius. Echidna nympa Gyraldus. Ἐχιδνα μὲν ὀφιοπόδιον, Eustath. ἡ Ἐχιδνα ὡς ἐλιδνα ἑτέρα καὶ κεφαλή κέρη, τὰ δ' ἐκ ἀπὸ ὄφιν, Isaacus Tzerzes. Virgo vmbilico rebus humana, reliqua specie viperae, Diodorus Siculus. Hercules boues Geryonis agens cum peruenisset in Scythiam, accidit ut ipsi dormienti equae eius a curru pascentes, diuina quadam sorte amoris non comparuerint. Eas experrectus cum indagaret, omnem regionem collustrans, in quendam locum peruenit, vbi dicitur reperisse virginem in antro quodam ancipitis naturae, humanae ac serpentinae, superne quidem femorum tenus foeminam, inferius autem viperam. Quae promissit se ei equas restitutam modo secum coire velle. Quod cum factum esset: tres liberos ex eo concepit, Agathyrsus, Geionus, & Scythum. Herodotus lib. 4. ¶ In viperam venesicam anam carmen scripsit Petrus Crinitus. ¶ Echidnon vrbs ad mare Aegae, Pomp. Mela.

Echidnon vrbs

b. Discordia demens Vipereum crinem vicitis innexa cruentis, Virgil 6. Aen.

Cerberus canis vipereus ab Ouidio dicitur. ¶ Chameleontis cauda praelonga in tenuitatem desinens, & implicans se viperinis orbibus, Plinius. Venenum aspidum suget, aut occidet eum lingua viperae, Iob. 20. de impio loquens: Id est, ut interpretatur Mercurus, videbitur in eius aluo esse vipera lingua, id est virus exitiale quod eum perimet.

c. d. Ut viperas aliqui tradunt, ventre in quo genitae sunt corroso, nasci: eodem modo liuor oppressum exedit animum, Caelius. Videt intus adentem Vipereas carnes vitiatorum alimoniae suorum Iuudiam, Ouid. 2. Metamor. ¶ Σὺ δ' ἡ κατ' οὐρανὸν ὡς ἐχιδνὴν ὄφει μὲν λήθησα μὲν ἐξέπαινε, Creon ad Ismeniam apud Sophocli. in Antigone. ¶ Πικρὸν μὲν ἔστιν ἐχιδνῶν ὄφιν, ὡς ἔβουλε χόλο, Epigram. de Archilocho. ¶ Viperae in spirans animam, Vergil. 7. Aeneid. de Alectone furia, quae serpentem in sinum Amatae iniecerat, quem poeta diuersis nominibus anguem, colubrum & viperam appellat. Ioh. Baptista Iudaeos ad se accedentes ἐχιδνῶν γεννηκῶτα, id est viperae progeniem appellat, Luc. 3. Scriptura vocauit foetus viperarum, libidinosos ac voluptuarios, ventrisque & peni seruientes, & propter mundanas cupiditates suam inuicem capita abscondentes, Cleomens Strom. lib. 4. ¶ Pro cruentis sanguinarijsque raptoribus, pecunia immorientes videtur Sardonius Apollinaris harpyias vsurpasse: Nam libenter (inquit) incedunt armati ad epulas, albasque ad exequias, pelliti ad ecclesias, pullati ad nuptias, castorinarti ad letanias, in foro Scytiae, in cubiculo viperae, in exactionibus harpyiae, &c. ut citat Caelius. ¶ Interit (scilicet peste) & curru frustra defensa laetabit Vipera, & antonici squamis astantibus hydri, Virgilius. ¶ Καπρωσὶ βάλω ποτ' ἐχιδνα κακὴ δὲ κεν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ κατ' ὄφιν, γόσσον μὲν αἰμαῖον ἰοβόλου, Demodocus in epigram.

g. A viperino morfu venae viscerum veneno imbutae tetros cruciatus cient, Cic. in Tuscul. ¶ Quum Diuus Paulus naufragio liberatus, in Insula Meliteni propter frigus nonnihil famentorum congregasset, & imposuisset in pyram, vipera e calore protrepens inuasit eius manum. Ut vero Barbari viderunt pendentem bestiam ex ipsius manu, existimabant eum impijsimum esse ac vltione diuina peti. At Paulus excussa bestia in ignem nihil mali passus est, Act. Apost. cap. 28. Vmbro sacerdos.

Medica vel sum perijtuosa.

Vipereo generi, & graniter spirantibus hydri Spargere qui somnos cantusq; manuq; solebat, Mulcebatq; iras, & morsus arte lenabat. Verg. Aen. 7.

Sicoluma

Si collum (caput) viperae suffocatae cum filo laneo, collo alicuius suspenderit, suffocari prohibet, & multum valet in apostematibus faucium. Constantinus in libro de incantatione, citans haec verba ex lib. Galeni de medicorum medicina. Siquis viperam serpente collum suspendentis, eamque praefocet lineo filo, & maxime marinae purpurae donec moriatur, valet filum collum suffocationi & faucium apostematibus, si collo cuiusdam aduicias, Ioh. Baptista Porta.

h. Vipera capreae (Sporax ad) vber momordit: hinnulus autem mox lactens eam liberavit, vide in epigram. Graec. antholog. lib. 3. sect. 33. Item in aucupem a vipera occisum epigraphis um, libidem sect. 15. De vipera electro inclusa carmen,

Fletibus Heliadum ramis dum vipera repit; Fluxit in obstantem succina gemma feram; Quae dum miratur pingui se rore teneri, Concreto riguit cinis repente gelu. Ne tibi regali placeat Cleopatra sepulchro; Vipera si cumulo nobiliore iacer. Aliud de vipera in ore vrsae: Proxima centenis ostenditur vrsa columnis Exornant picta quae platana ferat; Huius dum parulos alludens tentat hiatus Pulcher Hylas, teneram morsit in ora manum; Vipera sed caeco scelerata latebat in ore, Vnebatq; anima deteriore fera. Non sensit puer esse dolos, nisi dente recepto Dum periret, facinus ausa quod vrsa fuit.

10

20

¶ Porus Indorum rex Augusto dona misit viperas ingentes, serpentem decem cubitorum, testudinem fluuialem trium cubitorum, & perdicem vulture maiorem, Strabo lib. 5.

¶ In Arabia inter balsami arbores verari viperas quasdam ante dictum est. Cum autem balsami colligendi tempus venit, veniunt in sacrum locum Arabes cum binis ligneolis regulis singuli; eorum complosu bestias fugant. Occidi vero magna est religio, quod sacras & genios veluti quosdam esse balsami putant, Pausanias in Boeoticiis.

Vipera ferra.

¶ Padus inundauit, & intra rixpa refluens, ingentem viperarum vim reliquit: inter Caesarem & Antonium ciuilia bella exorta, Iulius obsequens. Mulier viperam pro infante enixa est, vt legitur apud Sabellicum lib. 3. En. 6.

30

¶ Aspia a vipera. Hoc prouerbium explicatum est antea in aspidis historia. Refertur inter Diogenis apophthegmata: qui cum vidisset mulieres quasdam colloquentes, dixit, Ααρις παρ' ἐχιδνῶν φαρμάκον λαμβάνεται. Id est aspia a vipera venenum sumit mutuo. Vfus erit, quoties qui per se malus est, contagio mali fit deterior, Erasmus. ¶ E vipera rursum nascitur vipera, Had. lanus. ¶ A vipera morsum culpas, Idem.

Prodigia.

Proverbia.

¶ Emblemata Aiaci de vipera congressu cum muræna: cuius lemma est, Reuerentiam in matrimonio requiri.

Emblemata.

Cum furit in Venerem, pelagi se in litore sistit Vipera, & ab stomacho dira venena vomit; Murænamq; ciens ingentia sibila collit, At simul amplexus appetit illa viri. Maxima debetur thalamo reuerentia: coniugis Alternum debet coniugi & obsequium.

40

Alterum emblemata eiusdem de viperae dentibus a Cadmo satis, cuius lemma est, Altera occidit, spiritus viuificat.

Vipereos Cadmus dentes vt credidit aruis, Seuic & Aonio semina dira solo: Terrigentem clypeata cohors exorta virorum ostia Hostili inter se qui cecidere manu. Euasere quibus moniti Trionidos armis Abiecti data pax, destraxerunt a fuit. Primus Agenorides elementa, notasq; magistris Tradidit, ijs suauem iunxit & harmoniam. Quorum discipulos contraria plurima vexant, Non nisi Palladia quae dirimuntur ope.

50

Alterum eiusdem de Inuidia carnes viperitias edente.

Squalida vipereas manducans femina carnes, Cuiq; dolent oculi, quaeq; suum cor edit, Quam macies & pallor habent, spinosaq; gestat Tela manu: talis pingitur Inuidia.

60

F I N I S

APPENDIX DE SERPENTIBVS NON-
NULLIS IGNOTIS ET INNOMINATIS, VEL QVORVM
NOMINA TANTVM BARBARA HABEMVS.

L S T in Indica regione serpens paruus, cuius vnius remedio carent incolæ, Aristoteles.

Nascitur eodem in agro, in quo laser, serpens quidam pusillus, cuius remedium lapis est, quem ex sepulchro cuiusdam regis antiqui accipiunt, eoq; perfuso ex vino bibunt, Idem.

Clitarchus in India serpentem sexdecim cubitorum gigni scribit, atque etiam aliud serpentium genus non speciem similitudinemq; aliorum gerere, sed magnitudine multo inferiores esse, & tanquam pigmentis distinctos, sic versicoloris spectari: vittas enim a capite ad caudam pertinentes, habere, alias areas, alias argenteas, nonnullas rubras, alias aureas, easdemq; pestifero morfu celerrimè interimere posse, Alianus.

Ex Paulo Veneto accepi in regione, quam Caraiam ipse vocat, quam se pedibus obiuisse testatur, serpentes longitudine decem passuum, & crassitudine decem pedum nasci, prioribus pedibus quidem carentes, sed eorum loco vngues habere leoni similes, tum grandi capite, tum oculis quoquoersus pedem vnum amplis, tamq; oris rictu largo imminere, vt hominem deuorent: nullumq; esse neque hominem, neque aliud animal, quod non eas horreat intueri. Ad hanc rationem capiuntur: Interdiu intra subterraneas cauernas abduntur, noctu verò longè lateq; vagantes, cibum inquirunt: nullam animalium nationem extimescunt, imò leones & vrsos excedunt & conficiunt: postea verò quàm sese cibo expleuerunt, ad domesticam latebrarum sedem redeunt. Cum gradiuntur, tam alte vestigia imprimunt, vt sui corporis pondere in ea terra sabulosa mirabilem foueam efficiant, vt dolium quodpiam vini plenum circum sabulum versatum dicas. Jam verò venatores huiusmodi feris insidias molientes, permultos & robustos palos ex supremo capite acuto ferro munitos in sabulo vicino cauernæ vbi latitare solent, interdiu defigunt, eosdemq; sabulo obruunt, ne ex ijs quæpiam videri possint. Cum autè, vt solet, noctu ad cibi inquisitionem prodiens, magna sui corporis mole ad arenâ adrepit, sepe latentis ferro transfixa perit, aut graui accepto vulnere, fauciam venatores, qui in insidijs collocati sunt, impetu facto interimunt, Gillius.

Paderote serpentes.

Ostionum pedum serpentes sunt in Malabar, aspectu horribiles, innoxij tamen, nisi irritentur. si puerorum amore capiuntur. Quocirca Paderotas eos libuit appellare. Pueros enim diu turno contentoq; aspectu sine maleficio contuentur. Dum iacent, anguillina eorum facies est. Vbi surrexerunt ita dilatant illam, vt ad humanam effigiem propius accedat. Quæ fuit causa vt etiam *χελαιόπιδες* nomen eis fecerim. Hi sunt sine pedibus, lul. Scaliger.

Ames, id est serpens quidam diuersorum colorum, Syluaticus.

Butrifa, nomen serpentis, Suid.

Dunios, est serpens quidam qui habitat in Lycijs, Syluaticus.

Eratron, serpens quidam, Syluaticus.

Quando ponitur emplastrum cum radice enditiæ super punctura scorpionis, & vermium paruorum venenosorum, & vespæ & serpentis Guasfeuabras (vel Semabras) confert & similiter cum sauich, Auicenna.

Nigri, nomen cuiusdam serpentis, Syluaticus.

Sabin, est genus serpentis. Aut. exp. fortè Sabrin, Hæmorrhous.

Padalitzza Polonis serpens nocentissimus sic dictus, quod concisi etiam frustra subsiliant. Maculosus est valde, pulcherrimus, in pratis. Agnoscitur à rusticis sibilo. Morsi carnes decidunt. Remedium est, si teneatur pes imò sepeliatur per diem in scrobe excitata in terra humida, circumaggesta terra, fortè est Paderus Alberti, vel Padera Vincentij, quam nos Naderam diximus, vide in Natrice vel Hydro A.

Serpentes in rupibus morantes plerunq; nigri sunt, quos vulgari gentis (Gothicæ)

idiomate Snock appellant, quamuis etiam ibidem varij in magna multitudine

reperiantur. Hi mortalibus in rupibus versantibus, ætate præ-

sertim, haud parum molesti sunt, cum etiam veneno

suo sæpe homines occidant, Olaus Magnus.

F I N I S.

CONRADI GESNERI TIGVRINI MEDICINAE ET PHILOSOPHIAE PROFESSORIS
in Schola Tigurina, Historiæ insectorum Libellus, qui est

DE SCORPIONE.

PER CASPARVM VVOLPHIVM TIGVRINVM MEDICVM EX RELICTO SCHEDARVM
fasciculo methodicè collectus & in lucem editus.

TIGVRI

IN OFFICINA FROSCHOVIANA.

M. D. LXXXVII.

Cum gratia & privilegio S. Caesaræ Maiestatis ad decennium.

CELEBRI ET EXPERTO VIRO

D. PETRO HAFNERO REIPVB. TIGVRINÆ

CHIRVRGO ET LITHOTOMO, AMICO SVO

GASPARIVS VVOLPHIVS MEDICVS S.

Anni plus minus sex iam elapsi sunt, cum Scorpionis historiam ex clarissimi viri Conradi Gefneri de Insectis schedulis & obseruationibus vndecunq; quidem collectis, nec dum tamen ordine aliquo dispositis, ad certam methodum, eam præsertim quam iam pridem ipse in perfectorum animalium scribenda historia obseruarat, quæq; ad peculiarem cuiusque naturam plenissime exprimendam, explicandamq; accommodatissima erat, non perinde facili & expedito labore, reuocaueram. Ad eum verò subeundum laborem, eo omnino animo accesseram, vt in copiosæ & amplæ de Insectis materiæ parte aliqua, periculum facerem, quantum vel temporis vel molestiæ & laboris, reliquorû insectorum omnium conscribenda historia, requireret. Posteaquam verò conferre inter se quæ inferre moram aut impedimentum videbantur, paulò diligentius coepissem: nec præterea ignorarem domesticas subinde & publicas quoq; curas in dies singulos accrescere: ipsam deniq; ætatem meam, tacitis annis ingravescentem, ingenij virtutes magis magisque labefactare, ab instituto propositoque mihi temperavi: satius existimans, alijs ad horum meditationem promptioribus, magisque idoneis, bona me auenia, locum esse cedendum. Hoc ipsum cum animo meo statutum ac deliberatum haberem, haud ita multò post, sanè mea quidè opinione percomode: nimirum, vt & meæ voluntati & publico desiderio (iam pridem enim insectorum historiam in multorum desiderio esse cognitum exploratumque habebam) satisfaceret: à clarissimo Typographo D. Roberto Cambiero amico nostro, ea de re appellatus, D. Christophori Froschoueri piæ memoriæ præcipue, & quorundam aliorum intercessione, Insectorum suppellectilem omnem à me certa conditione impetrauit. Nunc igitur, quando eius materiæ pars ea, quæ de Serpentibus est, Typographi hortatu à doctissimo viro D. Iacobo Carrono, methodicè sanè & ingeniosè ad Gefneri arbitrium disposita atque conscripta, editioni parata esset: visum est, hanc à me superioribus annis, ex dictis schedis & meis quoque additionibus Scorpionis historiam, quoquo modo adornatam, esse coniungendam: idque partim ob argumenti methodiq; cognationem, partim verò & quidè præcipue, vt qui harum rerum cognoscendarum studio lectioneq; flagrarent ingenia: (nihil enim aut parum admodum in hoc argumèti genere, quod ego quidè cognouerim, extare puto) gustum ex hoc aliquem, operis reliqui de Insectis propediem Typographi diligentia futuri, accipiant. Hunc verò de Scorpione libellum, qui reliquorum Insectorum *απόρροη* est, & pro maiori parte Gefnerum parentem quidem agnoscit, vt qui prima eius in colligenda materia fundamenta iecit: tum verò etiam, pro eo atque plurimum operæ, laboris ac diligentiae in eadem methodicè disponendo, & proprijs insuper obseruationibus locupletando, posui, ad me quoq; pertinet: vtriusq; nomine tibi, viro tum in medicina nostra, tum

verò præcipuè in chirurgica experientia celebri & claro, dedico atque offero: mihiq; persuadeo, te, quod institui, partim quidè meo, partim verò illius nomine gratum acceptumq; habiturum. Quoties enim cunq; considero, quàm tu communis amici nostri D. Gesneri, non solum fueris amantissimus, sed quantum vicissim ipse tibi tribuerit, non potest non quicquid tandem suarum lucubrationum ad te deferatur, pergratum tibi perq; iucundum accidere. Scis in stirpibus cum colligendis tum cognoscendis summopere ipsum delectatum fuisse, adeò vt omnem ferè ætatem in hoc studio consumpserit, & omnes præterea eos, quorum ad id propendebant ingenia & dilexisse plurimum & maximi fecisse. Hinc factum, vt cum hanc animi ac voluntatis propensionem in te quoq; animaduertisset (sæpe enim horti tui, varijs ijsdemq; raris simplicibus exornati, amcenitatem celebratam ab eo memini) nullo ferè vnquam tempore vel montium vicinorum iuga conscendit, vel alias longinquiores peregrinationes instituit, quin te sibi, vel hoc solo nomine præ alijs itineris comitem sociumq; ascierit. Quin ipse quoq; mihi persuadeo, quando studiosissimum te cupidissimumq; eorum cognosco, quæ admirationem in rerum natura faciunt, quæque aut nouitate aut suo pondere delectare solent: hanc Scorpionis historiam, atq; etiã Serpentum, quæ non modò mirabilia, sed prodigijs etiam similia complectitur, gratam, iucundamq; tibi futuram. Quicunque enim in contemplatione sua studia ponit, eos & rerum nouitas, qua ipsa etiam natura comouetur, & magnitudo, quæ dijs curæ est, ad cognoscendum excitant. His alijsque causis motus, non dubitavi huius bestiolæ historiam, mole quid exiguam, raram tamen, admirandam, nec omninò inutilem, eoque non inuic iucundam, tibi publicè offerre & dicare. Rogo itaque te etiam atque etiam, vt si modo studia hæc nostra aliquid authoritatis habere possunt, hanc animi beneuoli qualemcunq; significationem boni consulas, & exiguum hoc munuscu-

lum ab amicissimo oblatum læta fronte accipias: tibi que persuadcas, me omnem daturum operam, vt & amicitia nostræ officijs & meæ erga te voluntati satisfiat. Vale Tiguri Helueticorum Augusti 9. Anni 1587.

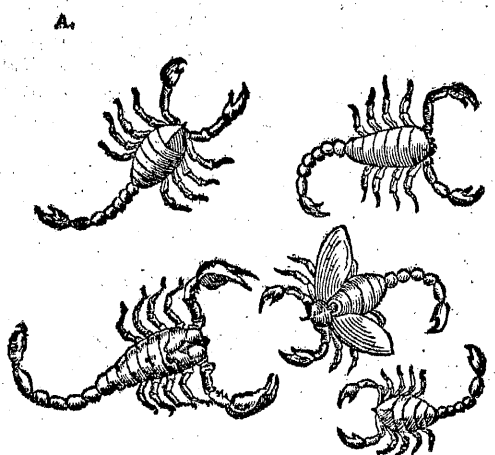
CONRADI

3

CONRADI GESNERI TI- GVRINI HISTORIAE INSECTORVM LI- BELLVS, QVI EST DE SCORPIONE.

SCORPIVS, Latinis, & σκορπιος Græcis, nomen est scorpionis terrestri & marino, alijsq; quibusdam rebus, de quibus in Philologia dicendi locus erit, commune. De marino scorpione Conradus Gesnerus abundè disseruit, in sua de Aquatilibus historia: de terrestri verò nos ex Gesneri reliquijs & nostris obseruationibus hic tractabimus. Scorpius itaq; terrestris σκορπιος χερσαίος distinctionis gratia, vel simpliciter σκορπιος dicitur, πικρὸν τὸ σκορπιζέιν τὸν ἰδὸν, vt Varius scribit, hoc est quod venenum suum spargat, dispergatue: leui namq; caudæ eius extremitatis contactu, virus partibus, quas contingit, disseminat: vel vt alij volunt, πικρὰ τὸ σκαίδεσθαι, quod ineptus, obliquus seu vagus eius sit motus: aut vt Nicander loquitur, δὲ πρὸ οὐραίου σκορπιῶν γένους, ὅτι τὸ

Nomina Græca.

- ῥαμβὰ φέρεται φλογὶ Ἰνδιανῶν Ἄνδράσι.
- 30 hoc est, quia obliquo gressu corpus flammæ simile commouet. Et licet Græcum hoc σκορπιος vocabulum tum prisca tum recentioribus Græcis scriptoribus sit vsitatissimum: inueniuntur tamen hinc inde alia quoq; huius insecti nomina, quæ vel toto generi vel peculiaribus quibusdam speciebus possunt attribui. Cuiusmodi est βλήσας apud Helychium, quod de χερσαίῳ σκορπιῳ interpretatur idem, & nomen habere potest vel ἀβλάσας verbo: vel βλητός nomine, quod idem significat, aut vt Helychius βλήσιος. Οὐκῶπις præterea alijs dicitur, à pedū numero, quæ si octipes: vnde prouerbum οὐκῶπις ἀγαγεῖν, de quo inferius. Helychius οὐκῶπις habet, sed perperam, vt annotat Heinrichus Stephanus in suo thesauro. In Æthiopia scorpionum species quædam est, quam Sibaritas, συβριτὰς σκορπιῶν, ἢ τοῖς σιβριταῖς appellant, vt refert Ælianus. ¶ Latine scorpis & scorpis vocatur: quod tamen à Græco nomine in Latinorū vsum translatum videatur, Iulius tamen dicitur existimat ab eo quod manu eleuatus, lædat. Sunt quinetiam qui Nepæ nomen scorpionis tribuant, ex illo Ciceronis loco quinto de finibus. Serpere anguicolas, natate anaticulas, volare merulas, cornibus vti videas boues, nepas aculeis, &c. Alij verò canero, ob illud Plautinum: Retrouer sum cedam, imitabor nepam, &c. Quod tamen dictum etiam scorpionis non malè conueniet, si etymon, quo σκαίδεσθαι dicitur, spectare libeat. Vinula, nomen est scorpionis librorum, de quo paulò post. Geptaria apud Ferdinandum Ponzetum, syluestris scorpionis nomen esse creditur. ¶ Arabibus dicitur Harrab, auctore Lacuna. Sed & alia multa apud Arabes scriptores nomina leguntur, quæ per scorpionis nomē ab interpretibus redduntur: cuiusmodi sunt, Acrob, Achrach, Satoracon apud Syluaticum. Auicenna Hacharab, & apud Pandectarium, Natarab, errore forte quodam scribentis N pro H, Algarat verò, aut vt alij, Algerarat & Algeterat & Algenat & secundum Rasim, Alkataret, nomina sunt teste Bellunense parui scorpionis, post se caudam reuolutam super terram trahentis. Verum hæc nomina, vt videre est interpretes nonnunquam confundunt, & certis quibusdam speciebus attribuuntur: veluti nomen Algarat speciem illam minorem significare dicit Syluaticus, de qua modo; Algerarat verò scorpionem gibbosum ventrem habentem. Vocem Achabim Hebraicam, de scorpionibus interpretantur. ¶ Itali, scorpione terrestre: & in quibusdam Italiae locis scurtificio, eo quod venenū habeat nel pizzo, id est caudæ extremitate: pizzo enim quod Germanis spitze, illis significat cuiuscunq; rei acutæ summitatem. Galli, vn scorpion, Hispani alacran & alacranit: quod nomen insulæ est in India occidentali ab Hispanis inditum, ob scorpionum in ea multitudinem, qui hoc modo Hispanis dicuntur, Nauigat. lib. 3. Castilionenses, escorpion, Catalonenses alacrani, Germanis Græcum aut Latinum nomen, est scorpion, est vsitatum.
  - 40
  - 50
  - 60

Nomina Latine.

Nomina Arabica.

Nomina veritum linguarū.

In Copto Ægyptia vrbe, scorpionis maximi sunt & acerrimi ad pestiferum vulnus inferendum.

Regiones que
scorpionibus
abundant.

qui ut percusserunt, statim interficiunt, *Ælianus*. In *Æthiopia* sunt, quos *Sibaritas* appellari diximus. Habet *Numidia* infinitam scorpionum & serpentum copiam, quorum moribus venenosis multi quorannis intercepti inveniuntur, *Leo Africanus*. *Thy* vna Cycladum est *Opisiosa* dicta, quod multos serpentes & pestiferos scorpiones alit, *Varinus*. In *Iberia* & *Mauritania* partibus Occidentis proximis, pennatorum et non pennatorum scorpionum multitudo est, *Strabo*. In *Caria* & *Lybia* sunt frequentes, *Aristot.* & *Clemens*. In *India* regione circa *Estamenum* fluvium, ubi *Rhicophagi* habitant, scorpionum copias infestas superuenisse aiunt, *Ælianus*; sed alatos forte fuisse conieci potest, qui in illam fuerint aliunde delati. In itinere secundi diei eorum, qui a *Persicis* Suis in *Mediam* proficiscuntur, permagnam scorpionum multitudinem nasci dicitur: idcirco *Persarum* rex, quem eo iter suscipit, triduo ante omnibus imperat ut eos venentur, & ei qui plurimos interfecerit, munera donat; nisi enim hoc fiat, loca illa transiri non possunt: nam subter omnem lapidem aut cespitem abditum scorpionum manere, auctor est *Ælianus*. In *Pescara Africa* antiquissimo oppido, maxima scorpionum copia est, a quibus sciti continuo moriuntur: quamobrem ciues ferme omnes aestatis tempore, relicta vrbe rus commigrant, ubi in mensum vsque *Novembrem* remanent, *Leo Africanus*. Multitudine & virulentia scorpionum multas regiones desertas esse, scribit *Diodorus Siculus*. In *Arabia* regio deserta, quae pascua larga habet, ob scorpionum multitudinem derelicta, qui vna cum araneis, ita aliquando affligerunt, ut hominibus ex toto fugam facerent, *Strabo*. In *India* regio circa *Arrhatan* lacum prope *Estamenum* fluvium (aliaz *Aitabaram*) adeo a scorpionibus infestata est, ut cum nulla ratione aduersus tantam luem tueri se possent, regionem illam habitatores solitarii reliquerunt, *Ælianus*. Circa *Cynamolgos* *Æthyopas* late deserta regio est a scorpionibus sublara, *Plinius*. *Alanda* vrbs duobus montibus subiecta est, ita dispositis, ut eistat inuversa aspectum exhibeant. Vnde *Apollonius Melacus*, ob hoc & multitudinem scorpionum ciuitatem carpens dixerit, eam esse cistam inuersam, scorpionibus plenam, *Strabo*. In insula *Canaria*, quae a ferro nomen habet, magna est scorpionum frequentia vsque adeo metuenda, ut pestilentiores ijs sint, quos *Turca* alit terra, & eosdem *Turca* diligenter colligunt pro olei de scorpionibus confectione, *Theuet*. Habet & *Italia* & *Gallia* suos scorpiones, qui in *Italia* non sunt ita venenosi, *Ponzetus*. Circa *Neapolim* *Campaniae* ciuitatem raro inuenitur; *Romae* plurimus est, & peculiariter intra vrbs moenia, in monte nimirum qui *Testaceus* dicitur, *Monachi* in *Mes*. In *Germaniae* caelidioribus locis gignuntur quidem sed admodum pauci. In *Italia* vero & alijs similibus regionibus magna illorum copia est, *Cordus*. *Psylli*, qui reliquarum venena terrarum inuehentes, questus sui gratia, peregrinis malis implere *Italia* sapa alatos quoque importare conati sunt, sed viuere intra *Siculi* caeli regionem non potterunt. Visuntur tamen aliquando in *Italia* sed innocui, multisq; alijs in locis, ut circa *Pharum* in *Aegypto*. In *Scythia* interimunt etiam sues, alioqui viuatiore contra venena talia, *Plinius*.

Scorpionis ad
quod genus re
ferenda.
Scorpionum
que differunt
inter
Differunt a
magnitudine.
Differunt a
colore.

Scorpiones, scincos, lacertosque vermicibus non serpentibus ascribendos esse, *Solinus* cap. 30. prodidit: quod *Gesnero* cum minus probaretur, *epitaphio* rectius, non *καλάγγειν* aff. *gr* andos esse capite de *Scinco* inter aquatilia scribit. Scorpionum duo prima genera scribit *Hermolaus Barbarus*: quorum aliud terrestre, *χερσινος*, aliud marinum sit. De marinis qui volat, *Gesnerum* legat inter pisces: de terrestribus, quos *Auicenna* syluestres etiam vocauit, hoc loco dicemus. Differunt hi primo sexu, auctore *Auicenna*. *Femina* inquit, masculo maior est, pinguis, magno & subtrili aculeo: masculus contra extenuatus & subtilior: aculeum praeterea habet, uti loquitur, grossum, sed ut *Plinius* scribit, seuisimum. Distinguuntur gracilitate & longitudine, *Plin.* & veneni malitia. Mares enim scorpionij infestissimi habentur, foemine multo remissiores: neque enim tantum acerbis viris habent, *Gillius*. Aliter distinguuntur magnitudine. *Meгалthenes* in *India* prodidit alatos scorpiones eosq; maximos, & ut alibi, mira magnitudine procreari, & similiter aculeis atq; *Europaeos* pungere, *Ælianus*. In quadam *Lybiae* parte (*Mauritania*) multitudo scorpionum est pennatorum & non pennatorum, magnitudine (ut fertur) septenum vertebrarum, *Strabo*. Circa *Hierosolimam* & per totam *Syriam* sunt scorpiones magni, sicut sunt apud nos caneri fluuiiales, quos *Gambaros* vulgo nominant. Apud nos autem sunt minimi, sabae videlicet magnitudinem non excedentes, *Monachi* in *Mes*. *Akatari* scorpiones parui valde sunt, caudas post se trahentes, & sunt in terra *Cohz*, *Rases*. In *Heluetie* quibusdam, sed raris locis, ut *Raper* *Suylae* ad *Tigurinum* lacum minimi visuntur sed pauci, ijsq; innoxij, *Gesnerus*: eius generis forte fuerint librorum quos *Vinulas* vocari diximus supra, admodum exigui & rubri, vini rosei diluti colore; unde fortassis etiam nomen traxere. Differunt praeterea & coloris diuersitate, ut volunt *Nicander*, *Ælianus* & *Auicenna*. Hac colorum distinctionem, quam *Nicander* & eius *Scholastes* apprimè exprimant (quae nancq; in modo agendi in corpora nostra eis inest differentia, postea referetur) hic subiiciemus. Octo scorpionum genera (inquit) reperiuntur: primum albicans, λευκός, cuius morsus non est lethalis. Secundum rutilum, πυρρός, qui & tremorem & sitim ictus a se infundit. Tertium ab opaco & obscuro colore σκοτεινός appellat: quod nomen alij liuidum vertunt; *Gesnerus* fumosum transulit: quos hic percussit continuo corporis motu concitantur, ac rationis impotentes ridet, & fatui ex dolore fiunt.

Quae

Quartum genus a viridante colore, χλωδον dicitur, quod simul ac corpus hominis coacufferis, tremores & frigora illico admittit, adeoq; intenso gelu torquet, ut in solis feruentissimo calore, tamen congelatum grandinem perferentere sese putet. Quintus scorpio ιμπρίλιος, quasi πριλλός, liuido colore, ingente aluum gestat, latumq; cuius generis ingens virus, & tristitia, quam etiam efficit in eo quem percussit: hunc *Gesnerus* nigrum & ventricosum dixit. Ventricosum autem a nigro *Ælianus* distinguere videtur. Herba hic vescitur, semper tamen in saturabilis manet, corpus etiam hominis exedit. Hunc puto *Gieptariam* *Ponzettus* de venenis appellat, nigrum, gibbosum corpore, caudam habentem longiorem; *Syluaticus* autem *Algetar*. Sextus canero similis, paguro scilicet incuruo, hunc flammeum vocat *Ælianus*: albentes algas fluuuiumq; maris decerpit pascendo: corpore est grandis, chelis & forcipibus aequae solidus atq; pagurus: unde etiam ortum trahit. Postremus melichlorus appellatur, quod melleo sit colore conspicuus vel cereo vel flammeo: atq; huius, quas in tergo gerit, alas locustae similes dicit. Sed & ipsis partibus inter se differunt scorpiones. Alij namq; alati sunt, de quibus *Strabo*, *Nicander*, *Auicenna* & alij historiographi. In *India* alati visuntur, idemq; maximi, teste *Æliano*. *Pamenes* apud eundem alatos scribit in *Aegypto* nasci, duplici aculeo armatos. In regno *Palimbrotae* dicto alati visuntur & admodum magni, *Nauigat*. tomo primo. *Phryx* quidam in *Beeotia* importauit alatum scorpionem, alas habentem simillimas locustis, *Pausan.* Scorpium cum alis est magnus, & prohibet multoties eum ventus cum volat, ab hoc ut cadat: quare transfertur ab eo de regione in regionem, *Auicenna*. Qui alis destituuntur vulgo noti sunt. In cauda praeterea internodiorum numero & aculei, obseruauit *prisci* differentiam. *Ælianus* scribit esse quoddam eorum genus quod septem habeat internodia: plerumq; sex videntur. Septem vero caudae internodia fauora esse constat, *Plinius*. *Nicander* in *Theriacis*, σκοριονδ' υλοις εννεαδ' εσαμυις, οπη αντ'ωριονσπεριδωσι, (vel ut *Gesnerus* legit, ασπεριδωσι) περιαις, hoc est cum vertebrarum nouem iuncturis connexae noceant suo apice, afferens: id *Scholastes* explicans inquit ex *Antigono*, *Nicandrum* εννεαδ' εσωμης vocasse; neq; quia nouem nexus habeat, neq; propter nouem vertebrae, ut inquit *Demetrius*. Non plures enim quam septem (caudae) vertebrae habere cernitur scorpiones & eas quidem raro, ut ait *Apollodorus*. Fortasse itaq; hic aut duobus aculeis armatos scorpiones intelligit per nouenarium, aut numero certo pro incertoposito, multos, & ut loquitur interpres, εννεαδ' εσωμης, ηεν πολυδ' εσωμης intelligere voluisse: sic & alibi *Nicander* duos aculeos habentem, nouem stimulis munitum scribit. Aculeis differunt scorpiones, quos *Plinius* dentes appellat: alijs enim vnicus est, alijs duo, ut auctor est *Aristoteles* & *Plinius*. Idem *Nicandri Scholastes* his verbis confirmat: μεμνηται ελλοθι ο Νικανδρος τον διδο κεντρα εχοντα, εννεαδ' ερον οπλων: τριδ' nullis tres sunt, auctor *Plinius*, inquitens: scorpionis caudae inesse eum (scilicet dentem; loquitur enim de dentibus aspidis & serpentum) & plerumq; ternos. *Foemina* aculeus tenuior, maribus robustior. In motu insuper discrimen cernitur: sunt enim qui caudas suas eleuant, neq; illi admodum venenosi. Quidam trahunt post se caudas per terram, eamq; reuolutam, & illi magis venenosi; alij de regione in regionem volant, de quibus paulo ante, *Bellunenensis* & *Gordonius*. His scorpionum discrimenibus recte adieceris etiam illud, quod ex noxa & periculo, quod afferunt, haberi potest, & in veneni natura reconditum est. Sunt enim quorum venenum, venenum non est, hoc est qui innoxij sunt, ut albi a *Nicandro* numerati. λευκος, inquit *ακηεις*, εδ' ομολαβας. In *Pharo* locisq; alijs scorpiones non laedunt. *Scaliger* auctor est in auitis eius sedibus, quae sub *Noricarum* alpium tractu iacent, scorpiones totam eam regionem sine maleficio colere. Neq; enim vllum moueri posse saxum, sub quo non offendantur plura. In insula *Sanguola* scorpiones sunt ijs similes qui in *Castilia* *Hispaniae* nascuntur, quorum ictus non sunt venenosi, hoc est non inducunt mortem. Vna tamen hoc habent, quod dolorem excitant intensum, qualis est vesparum apud nos pungentium dolor, nisi quod ille diuturnior sit, & per quadrantem horae, aut etiam aliquando diutius durans. Ex morsu horum alij plus dolent alij minus. Aliterius generis sunt qui sua cauda ictos continuo interficiunt: cuius generis sunt in *Pescara Africa* & alibi, ut est paulo supra annotatum. In *Scythia* praesertim multi & magni & nocui sunt: & si vel hominem vel quamuis bestiam percusserint, interimunt, nec sues euadere possunt, quamquam ceteros virulentos ictus minimè sentiant: & nigri eorum potissimum interimuntur. Quisq; tamen celerrimè interit, si ictus adierit aquam, *Plinius*. In *Copto Aegypto*, qui a scorpionibus percussus, statim interficiuntur, *Ælianus*.

Quae & quot sint scorpionum genera, & quot modis inter se differant, haec enus diximus: istius quo vero omnes conueniant, nunc quoque explicandum venit. Scorpionum animal est vbique notatum, *Monachi* in *Mes*. Scorpiones sunt quaedam animalia ad modum scarabeorum, nisi quod caudas habeant, *Gordonius*. Moles corporis eius exigua est, qui nobis notus, dorsum habet depressum & latiusculum internodijs cancrorum more distinctum, crassa duriuscula, eaq; fusco colore nitente integitur. Caput habet notabiliter exertum aut prominens nullum ferè ad cancrorum similitudinem formatum. Scorpium blandum ac quasi virginè dicitur habere vultum, sed in cauda nodosa venenatum aculeum habet, quo pungit & inficit proximantem, ex libro naturae. Omnia insectorum solus scorpium & brachia habet & in cauda spiculum, *Plin.*

4.
Differunt a
partibus sum
pta.
Alatum.
5.
Caudae
6.
Aculei.
7.
Differunt a
morsu.
8.
Differunt a
noxa, qui vehe
mentius aut la
uus laedunt.
Scorpiones in
noxij.
Scorpionis ad
modum venen
nosi.
Scorpionum de
scriptio gene
ralis.
Vultus.
Brachia.

Brachia vocat vtrinq; forcices, quæ Apuleius in cancro furcas; in quorū extremitatibus forcla pes sunt manuum loco; ips enim quod apprehendunt retinent, dum punxerint aculeo caudæ.

Pedes.

¶ Pedes scorpionis octo, vtrinq; quatuor, vnde etiam nomen eius οκτώπους, et proverbium οκτώ ποδ' αμύχηται. Brachia & pedes bifurcis dentati forcipibus sunt. Et brachijs & pedibus cancro admodum similis, vt ex cancro ceu matre recte generari asserant auctores. ¶ Habent scorpiones linguam, qua corpora lambunt; & quum diligant pannos mundos, sese camisijs & scemoralibus insinuant, ac iuxta corporum carnes positi, lingua eorum cutem lambere dicuntur, vt refert Gordonius. ¶ Solus insectorum scorpio caudam accepit, Plinius. Scorpionis aculeus extra prominere vnus enim inter insecta longo spiculo armatur, Idem. Terreni scorpionis aculeus in partē extremam acutissimam illam quidem finitur, vbi nullum foramen, per quod venenum de seici possit; necesse tamen est vt cogitemus substantiam quandam esse aut spiritalē aut humidam, quæ vt mole minima, ita facultate quā maxima est, Gal. 3. de loc. affect. Aspidi & serpentibus duo dentes in suprema parte dextra læuaq; longissimi, tenui fistula perforati (vt scorpionum aculei) venenum infundentes, Plinius. In scorpionis aculeo meatum quendam sinuosum repli caria iunt adeo angustum, vt visu non percipiatur: in eo venenum gigni contineriq; quod cum ille ferit, mox perforamen, id quod minus quā cerni possit, emanet, Ælianus. Scorpium ē cancro, quod cauum esse creditur, emittit humorem venenosum, Gerardus.

Lingua.

Cauda.

Aculeus.

Generationis modum duplicem habere scorpiones, auctorum libris constat: fieri namq; & nasci scorpiones volunt, partim quidem ex putrefactione, partim verò ex ouis ab ipsidem acutis; necq; hoc alienum à natura videri debet. Quædam enim sunt, scribit Ianus Lacinius, quæ per solam propagationem generant, vt homo, vipera, ceus & palma: quædam per solam putrefactionem, vt pediculus, pulex, gramen, verueces terrestres & similia imperfecta: quædam vtroq; modo, vt mures, portulaca, formicæ, muscæ, araneæ & plura alia quæ ex putrefactione primò generata, postea ouando per propagationem conferuuntur in specie sibi simili: hæc ille. Galenus adduci non potuit, vt crederet scorpiones, phalangia, muscas, culices, vipersas, lumbricos ab eadem fingi ac formari anima, quæ foetuum fabricæ adhibita est, quum propè ad impietatem hæc opinio accessura videatur, &c. lib. de foet. format. ¶ Dicamus autem nos primo loco de scorpionum generatione ex putrefactione, posteriore verò de ea quæ per ouationem fit. Plinius scorpiones nasci ex putredine his verbis testis est. Cancrī cum exanimati sunt, corpus eorum in sicco transfigurari in scorpiones narratur, sole cancri signum transeunte. Sextum scorpionis genus καρκίνος αργαλιών simile facit Nicander. Paguri inquit capti & extracti ē mari à piscatoribus, aliquando terræ foramina subeunt, vbi mortui in scorpiones mutantur. Confirmat hoc idem Ouidius Metamorph. 15.

Scorpionum generatio.

Concaua litoreo si demas brachia cancro, Cætera supponas terræ, de parte sepulta Scorpium exibat, caudaq; minabitur vnca. Et alibi: Obrutus exemptis cancer tellure lacertis, Scorpium exiguo tempore factus erit.

Ex putrefactione quomodo generari dicuntur.

Circa Estamenum fluuium Indiæ scorpionum copia est, quam ex corrupta aqua plura uia generantur aiunt, Ælianus. Ex Basilisco contrito & debite ministrato & putrefacto, scorpiones generantur, Ianus Lacinius. ¶ Basilicam herbam in muro reconditam à quodam auidio, vbi postea duos scorpiones inuenit. Ocyrum si quis ieiunus masticauerit, & adhuc illotus, & posuerit ipsum sub diuo per septem noctes, quod sol non videat eam, interdiu quidem auferendo, & nocte ad serenum reponendo, inueniet scorpionem septem nodorum & viridem, Kiranides. E Sifymbrijs (herbæ id genus est) putrefactis, scorpiones nasci auctor est Aristotel. Cuidā Italo ex frequenti odoratu Basilicæ herbæ natus est scorpio in cerebro, qui vehementes dolores & longos, mortem deniq; attulit, Hoilerius. Puellam quandam in Gallia aiunt, cum sæpe & multum odorata esset basilicam herbam (minorem puto, Ges.) incidisse tandem in capitis dolorem incurabilem: & cum à morte dissecaretur eius caput, inuentos fuisse scorpiones in cerebro eius, Gesnerus ex relatione cuiusdam pharmacopœi. ¶ Ex ouis crocodili, vbi primum ab incubatione crocodili catuli fuerint exclusi, scorpionum ex ipso (εξ αυτου, Philes habet εξ αυτου, id est ex ipsis ouis) nasci audio, cuius caudæ aculeo venenato ictus crocodilus, intereat, Ælianus. Ferunt etiam crocodilos scorpiones generare. Atq; Archelaus quidam Ægyptius, vnus eorum qui epigrammatis miraculosa Ptolomæo enarrarunt, de scorpionis ita cecinit:

In vos dissoluit morte, & redigit crocodilum Natura extinctum, si orpij omnipotens, Incertus.

Generatio ex ouis proprijs. An coeant scorpiones.

Generantur autē scorpiones non tantum ex putredine, sed vti dictum est, propagant speciesi conferuationem ex sese generando. Nam cum Apollodorus, vt refert Plinius, distinguat sexum scorpionum, etiam ipsidem coitum attribuit. An verò coeant vel non coeant, quarit Pontanus de venenis. Verisimilem verò dicit opinionem, quæ coitum illis tribuit; nam inquit & muscæ, de quibus minus videtur coeant, & non generant, id quod multis accidit ex putredinibus generantur.

bus generatis. Sunt (inquit) Ælianus, qui eos non coitu sed nimio cœli calore tantum generari asserant. Generantur verò ex ouis scorpiones, à scorpione editis, si Plinio credimus. Scorpiones terrestris similiter vt aranei vermiculos ouorum specie pariunt similiterq; pereunt. Non oua scorpionis sed foetus animantes pariunt, Ælianus. In vere ouat & in autumno similiter, Isidorus. Pariunt complures (sæpius enim vndenos, Plin.) & incubant; mox vt prolem perfecerunt, peluntur ab ea ipsa, sicut & araneis accidit, & interimuntur à suis liberis magno numero, Isidorus. Quidam ab ipsis foetum deuorari arbitrantur, Plin. Sed quædam alia referuntur eius generis infertis, vbi de ingenio agetur.

Generationem sequitur viuendi modus. Scorpiones terra viuunt, Plinius. Scorpium qui maris (litoral) cancro similis est, albentes algas fluctumq; maris pascendo decerpit, Nicander. In Æthiopia scorpions audio lacertis expleri (οκτωπίδων) & aspidibus, verticillis omninq; serpentium genere; quorum excrementa conculcantes, exulcerari auditione accipi, Ælianus. Vescuntur muscis; muscis enim scorpionem inenstruo spatio, phiala vitrea inclusum Montpelij aluit; vnde etiam euidenter incrementum accepit.

Viuendi modus.

Ad nutritionem pertinet locus, in quo maximè conferuuntur quosq; amant & sequuntur secundum suam naturam. Superius quidem in genere regiones recensuimus, quas in primis inueniunt, quæ & ipsa faciunt ad eorum conferuationem; his verò locis hi priuatim delectantur. Inter terras libenter generantur & viuunt, Monachi in Mesuen. Romæ in monte qui Testaceus dicitur copiosissimi habentur, Idem. Amant pannos mundos. Bononiæ in veteris domus aula obscura & humida, inter saxa & cementum copiosissimi habebantur. Loca aprica fastidiunt & præcalida: is enim quem Montpelij per mensem aluisse modò dixi, cum forte phialam soli exposuisset, illico extinctus est. In cellis subterraneis iuxta imbrices ac impluua diuersantur: sæpe & in cubilibus pererrant.

Locus habitatus.

Iam quod scorpionum ingenium animiq; solertia sit, referamus. Fraudulenti natura scorpionis inquit Ælianus & dolosi existunt: etenim Libyci ab eorum multitudine metuentes, ad vitandus ipsos omnia machinamenta moluntur: foccos ferunt in lectis cum longè à pariete remotis, tum in excelsum collocatis, tum fulcrorum pedibus in hydrias aquæ plenas impositis, sublimes somnum capiunt; qua machinationis molitione facta, sese quieto et tuto somno vsuros arbitrantur. Atqui scorpium si quid, vnde semetipsum in lecto suspendat nanciscatur, sibi fortissimè pedibus inhaerescit, simul & exerit aculeum & deiecit. Secundus igitur ex lecto descendens per primum serpit atq; suis fragellis ad illius aculeum adhærescit, & sublimem sinit suum aculeum. Item à secundo tenetur tertius, à tertio quartus; quintus similem ordinem conferuat, itemq; cæteri omnes. Deinceps per primos decurrunt, postremus dormientem ferit & per superiores recurrit. Similiter ab illo secundus, tum verò ab vltimo tertius reliquiq; sese subducunt, quoad velut sanè catenam solucentes inter se omnes subtraxerunt. Hæc Ælianus. Quidam ab ipsis foetum deuorari arbitrantur; vnum modò solertissimum relinquunt, et qui se ipsius matris clunibus impotendo tutus & à cauda & à morsu loco fiat. Hunc esse reliquorum vitorem, qui postremò genitores superne conficiat, Plinius. In Latino Carie monte Aristoteles tradit à scorpionibus non lædi hospites, indigenes interim, Plin. externos leniter mordere, Ælianus. Scorpiones diligunt admodum pannos mundos (id quod ex historia inferius posita facile patebit.) Ideoq; si quis habeat scemoralia aut camisijs mundas, tunc ponunt se iuxta carnes & lambunt cum lingua, & si forte comprimantur capitâ eorum statim mordent & pungunt, Gordonius. Scorpiones in totum nulli nocere quibus non sit sanguis, Plinius.

Scorpionum ingenium & solertia.

Scorpiones, vti ipsi hostes parauit natura, de quibus paulò post fiet sermo, sic vicissim hi, alijs quoq; naturali quodam odio aduersantur; veneno præsertim, de cuius vi & lathali malitiâ paulò infra dicetur. Virginibus tamen, referente Plinio, lathali semper ictu pestes sunt, & foeminis serè in totum: viris autem matutino, exeuntes cauernis priusquam aliquo fortuito ictu teinuum egerant venenum. Semper catida in ictu est, nulloq; momento meditari cessat, ne quando desit occasio. Leo scorpionem mirifice fugit & abhorret, Albertus. Leo scorpionem vbi cunq; viderit velut hostem vitæ suæ fugit, Pliniosol. (exiguo scorpionis aculeo exagitur, Ambrosius.) Quosdam serpentes scorpio occidit, Plin. Theophrastus ait, scorpionum ictu serpentes interire, homines non item: quod falsum esse Galenus docet & nobis etiâ compertum est, Scalliger. Scorpionem cum vipera eadē phiala Paduæ Georgius Cellarius medicus & collega meus & ego conclusimus, quæ sese mutuo paulò post interemisse animaduertimus. Sues à scorpionibus in Scythia interimuntur, licet cæteros virulentos ictus minimè sentiant, ex Aristotele & Plinio, Scorpionum Sibiritarum Æthiopia, qui venenatis animalibus vescuntur, excrementa si qui forte calcauerint, exulcerantur, Ælianus.

Antipathia eū homine.

Antipathia eū alijs animalibus.

Et quemadmodum certis quibusdam corporibus scorpiones magis aut minus sua virulentia insidiosa reia tendunt afficiuntq; ita sunt quoq; peculiaria quædam naturæ beneficio prodita corpora, à quibus vicissim ipsi scorpiones aut penitus extinguuntur, aut saltem abhorrent formidantq;. Sestius auctor est, nasciturij semen vsutum serpentes fugare, & scorpionibus resistere.

A quibus abhorreant aut fugentur scorpiones.

re, Plinius. Radix cerni aduersatur scorpionis, Idem. Semen violæ similiter, Idem. Lychnis syluestris scorpiones fugat, itemq; pastinacæ semen, Aetius. Allium scorpiones abigit odore. Mentastrum accensum & substratum eos fugat, Plinius. Dictamnus suffitu fugat, Arnoldus. Si scorpionum combusseris, reliquos omnes aut venaberis aut persequeris, Democritus & Arnoldus. Si scorpiones multi capiuntur, & ex eis domus suffumigetur, omnes alij fugient, Rasis, Palladius. Suffumigatio cum sulphure & vngula asini & galbano, fugat, Rasis & Arnold. Suffumigium ex galbani, sandarachæ, butyri, & dipis caprini aquis partibus, factis pilulis fiat fumus, Aetius. Pyrethrum cum sulphure suffitum, Idem. Betonices suffitum, Idem. Asa in aqua dissoluatur, & aspergatur inde locus; non accedent illuc scorpiones, Rasis. Si pennæ liniantur ex alkiran, aut ex asa resoluta, & in ipsorum foramina ex eis inungendo circumdantur, non exibunt inde ulterius, Idem. Oleum in ipsorum foraminibus ubi habitant, infusum, prohibet eos exitu, imò fugient, Rasis. In quibusdam Libyæ (Mauritaniae) partibus, messorum dormituri lecti pedes, scorpionum gratia paliuris circumligant, Strabo. Plutarchus auellanam nucem lectulorum pedibus applicat, ne eos scorpiones inuadant. ¶ Aconiti teliphoni, narrat Theophrastus, contactu torpescere scorpiones & stupere palientes, & vincisse confiteri; auxiliatur eis elleborum album, tactu resolvente; ceditq; aconitum duobus malis, suo et omnium, Plinius. Thelyphonum aconitum, si ad scorpium dorsum admoueas, statim perit; & si candido elleboro oblinas, integritati valetudinis mox restituitur, Gilius ex Æliano. Scorpiones torpesciunt, Delphinium, Lychnis syluestris, Lens palustris, Diosc. Folium althææ scorpionibus impositum, torporem affert, Plinius. Rhaphani si usum impositum, reddat eos immobiles, quando ponitur super dorsum eorum, Ponzertus. Stellionem scorpium hostiliter odit; & eo admoto torpore afficitur, Ælianus. Quando lapide Bezoar tangitur aculeus scorpionis, prohibet ab eo postmodum potentiam pungendi, Serapio. ¶ Mortem inferunt scorpionibus ipsi homines naturali quodam odore. Necantur scorpiones, phalangia & viperas (inquit Galenus) eò quod mali non ex se sint, sed à natura progenita aut simpliciter, quod insitum nobis sit omnibus, ut bonum amplectamur, amemus; malum contra auersemur, fugiamus, non considerantes genitum ne ita sit an secus. Nimio cœli calore generari scorpiones dixit Ælianus; at vicissim nimio calore perire & emori ipse sum expertus. Scorpium ille, de quo modò, quem in phiala per mensem muscis solis nutrueram, cum forte fortuna radijs solaribus expositus esset, dicto citius interijt. Ergo calidis regionibus generari in confesio est; septentrionales etenim ipsi ut plurimum carentes locis plerumq; obscuris, humentibus & calentibus degunt. Rhaphanus scorpionibus aduersatur; nam impositus ipsum perimit, Geoponticus. Eodem modo aconitum telyphonum doto admotum, ut supra diximus. Scorpiones necant cancri, Diosc. Stellionem si scorpiones intueantur, immobiles & demum mortui reddantur, Galen. Scorpium machum locustam appellat Aristoteles de mirabilibus. Impositi raphani scorpium statim ipsos interficiunt. Existimantur etiam, quando cancer fluuialis cum bedarungi (ocymo) appropinquat scorpionis, moritur scorpium, Auicenna. Cancer fluuialis tritus cum albedarogi, quod est species basilici, cuius flos est ruber, si appropinquat, interficit scorpionem, Rasis. Herba tunici omnino corrumpit venenum scorpionis, & ipsum etiam scorpionem celeriter perneat, Arnoldus. Agaricus solo tactu interficit eos; & aliqui putant, quod si tunc lineatur elleboro albo, reuiscat, Ponzertus. Sputum vniuersa sui substantia venenatis animalibus quam aduersissimum est, etiam Nicandro poeta teste. Mihi sanè pollicitus quidam cibus in scorpium inspuit, quo facto mortuus est. Ego postea ex solo sputo sine incantatione morientes vidi scorpium; idq; statim ex alicuius famelici & sitibundi sputo, tarde ab his qui cibo & potu saturi erant, à medijs inter illos secundum proportionem, Galen. 10. de simpl. Pituita quæ in ore habetur, scorpium statim necat, Gal. 3. de nat. facult. Citra omnem incantationem, ex solo icuni hominis sputo pereuntem vidi, Aetius. Terra quædam circa Chypcam Africæ, scorpiones necat, Plin. Caulo insula iuxta Cercinam Africæ, cuius terræ puluis scorpionibus inspersus, illico perimitur, Solinus. Idem de Galatha terra scribit Hermolaus Barbarus in Plin. Scorpium tenetris à sua perimitur prole, Plin. de quo supra. ¶ Scorpionum vipera deuorat, & inde venenolior fit morsu, Gesnerus. Vescitur his scorpionibus & serpentibus, ex Æliano. Formicæ comedunt scorpiones, & proprie eos qui vocantur geraræ, Rasis. Accipitres serpentibus & venenatis bestijs inimicissimi sunt; nec enim ipsos serpens nec scorpium, villæ alia bestia latere potest (ob exquisitissimam visum aciem) Ælianus. Gallinis cibus scorpionis, Scaliger. ¶ Raphanus scorpionibus aduersatur; nam vel ipso vel semine infectis manibus impune tractabis. Habentem a zoon matius, à scorpionibus feriri negant, Plin. Vinctus à coagulo leporis, non mordetur à scorpione & aranea, Ponzertus. Capræ feræ à scorpione tutæ, Gesnerus. Psylli (Africæ gens) scorpionum aculeis lædi non solent. Cum enim venenatum quiddam eos acceperit, & vel eorum corpus atigerit, vel aliquem odorem exhauserit, vel usq; saporiferam bibisset potionem, stupore affectum ac sensu priuatum sopitur; & tandiu debilitatur, quoad ab eo Psyllus recesserit, Ælianus.

Quibus torpor scorpionibus inducitur.

Que occidunt scorpiones.

Scorpionis hostes ex animalibus.

A scorpionibus que animalia vitia.

Venandi

E.
Venandi scorpiones siue capiendi, etq; cauernis euocandi modi varij ab authoribus produntur. Suffumigium è stercore bouis & eius cirbo adipino mistis, extrahit scorpiones, Ponzertus. Aliud suffumigium eos educens, describit Arnoldus. s. storacis, arsenici, adipis cirbi omnium ana, terantur omnia & dissoluantur vino, & fiat suffumigium ex eis propè foram, ubi stant scorpiones. Tradunt aliqui manipulo oculi cum cancri decem marinis vel fluuialibus trito, conuenire ad id scorpiones è proximo omnes, Plinius. Scorpionum cinis fomitem scorpionum retinet atq; alios scorpiones retinet, Cardanus. Si quis stramine vel alia aliqua re, lapides vel cementum veteris parietis, ubi plerumq; nidificare solent, leuiter contigerit mouendo & affricando, mox è cauernis ceu ad prædam escant; capiendam sese proripiunt, arbitantes muscas aut simile quidpiam præ foribus esse: ibi tum torcipe vel alio instrumento facile prehendi ac capi possunt. Hac ratione cum Paduæ ageremus, plures scorpiones euocauimus, & adparandum ex eis oleum cepimus. Si quis raphani succo manus suas diligenter illinat, intrepidè & citra periculum scorpium & reliqua reptilia apprehendere potest, Constant. lib. 13. cap. 9.

G.
De remedijs, que è scorpionibus parare consueuerunt.

Scorpiones utcumq; venenati, habent tamen suos in medicina quoq; vsus. Aliquando enim crudi in usum veniunt, ut si confusi adhuc viuui suis icibus imponuntur, ut suo loco vberius dicetur: aliquando verò vtuntur in cinerem aut potius puluerem; nonnunquam oleo infusi, scorpionum oleum vocatum præbent.

PVLVIS. Si puluis ex his vltimo fieri debeat, toti vtendi sunt & integri, Rondeletius. Scorpiones viuui olla noua inclusi & operculo recti, maza vel luto circumlita, vtuntur igni ex sarmentis vitium in clibano, Syluius. Accipe decem scorpiones viuus, & pone in olla noua & lutam cum pasta vel terra, & pone in furno, accende lignum in eo ex lignis vitis quousq; calefiat, ac dimitte ibi ollam die ac nocte & extrahe. Sunt qui ponant ollam in athanor panis, & dimittant decem horis, postea terunt scorpiones & seruant, Seruitor. Hi duo modi præscribuntur his qui calculo laborant. Scorpiones in vas æreum mittes, quod circumcataplasmabis pasta, capite eius operto, sicq; in camino pones quem vitis lignis calefeceris fortiter, ignisq; ductus sit, & sic camini caput operies diligenter tota nocte. Mane extrahes & refrigerare permittes, sumptosa que scorpiones in vase pone vitreo, & cum opus fuerit vteris: si adusti non sint, eos fumes & iterum cum luto inficies argilloso, & in camino in quo prunæ sunt ardentes pone, donec perfecte adurantur: tunc enim alba est: sin adusta, non est, Haly. Alius puluis. s. scorpiones viginti, pone eos in olla parua terrea stricti orificij: obstrue orificium, & pone in furno ubi sit ignis lenis per horas sex, & extrahe scorpiones, & pulueris: puluerè vsui serua; frangit lapidem, Lanfræ. chirurgiæ mai. doct. 3. tract. 3. cap. 8. Alius: Scorpiones viuui (alias mortui) numero decem, ponantur in olla noua vitrea, & claudatur orificium ollæ luto Sapientie, & ponatur in fumo, sicut sibi quousq; scorpiones illi sint exiccati & non combusti, deinde pulueris subtiliter. Huius pulueris s. gran. iij. vel. iij. & dissoluantur in vncijs ij. vini albi odoriferi, vel in tantundem aquæ mellis, apij, raphani vel ciccerum rubeorum. Educit & frangit lapidem renum, Leonellus. **EST** autem in præparatione huius pulueris notatu hoc dignum, ne fumus nares feriat, quia venenosus & admodum noxius est, Antidotarius. ¶ In confectioe Olei de scorpionibus, primò quidem obseruandum, ut scorpiones sint viuui, ut in oleo immersi, extinguantur, Syluius. Deinde integri, omnibus suis partibus recipientur, Rondel. Tum etiam vt eligantur scorpiones, quorum venenum est violentissimum: id quod inde colligi potest, ut author est Theuetus in descriptione Franciæ antarcticæ cap. 7. quod Turcæ ex insula, quæ à Ferro nomen habet, quæq; scorpionibus venenosissimis abundat, colligat diligenter scorpiones, ex quibus oleum parent. Colligendi verò sunt cum sol in Leone est, nempe à 25. Cal. Augusti, ad 25. Calend. Sept. non autem quando sol in scorpione versatur, ut quidam voluerunt. Est præterea etiam proportio nis habenda ratio: antiqui enim quando 20. vel pauciores iubent inijcere, de maioribus intelligunt: sin paruis tantum abundemus, aliquando vix centum sufficient, ne oleum imbecillius fiat. Infolutio quin etiam necessaria triginta dierum ad minus: & demum colatio, Monachi in Mes. Caterum ubi necessitas vrget, pro infolatione, bulliendi in oleo scorpiones fuerint, ut in sequentibus oleis nonnullis fieri volunt: eodem modo araneas quoq; coquant in oleo ad certos vsus. Componitur hoc oleum diuersis modis, ut omnia, pro cuiusq; desiderio aut necessitate: sed distinguitur in simplex & compositum. Apud veteres Mesuen & Nicolaum Præpos. hæ duæ habentur descriptiones.

s. scorpiones circiter 20. vel plus vel minus secundum magnitudinem eorum, & in vas vitreum ponito, ac supra illos infundito olei amygdal. amar. lib. 2. & liga caput vasis, & dimitte in sole diebus 30. deinde cola & vtere: & hoc est simplex oleum scorpionum. Ferrarienses mulieres pro oleo amygd. fumunt oleum oliuarum, & sunt quæ non insolant, neq; numerum scorpionum seruant neq; olei pondus sed ampullam oleo implent, & scorpiones quos dominiueniunt, in oleum imponunt, & quandoq; cum vnum imposuerint antequam alium inueniant imponen

Ratio capiendi scorpiones.

Remedia ex scorpionibus.

Scorpionis vt vtantur.

Oleum ex scorpionibus.

Oleum scorpionum simplex.

Oleum scorpionum compositum.

dum tres aut quatuor menses praterant, Brassauola. Hoc plus refrigerat propter scorpiones, & aperitiuum, Glossator Antidotarij. Compositum vero oleum, recipit. z. aristoloch. rotunda: cyperi, gentianæ, cort. rad. capparorum, ana vnciam i. funde super hæc olei amygd. amararum Kist. j. lib. j. f. Antidot. Augustanum) macerentur in oleo contusæ radices ad solem feruidum viginti diebus, deinde adde scorpiones à decem ad 17. & iterum vasis orificium stringe, & in sole pone diebus 30. postea coletur & reponatur. Antidotarium Augustanum loco primæ insolationis, iubet aliquandiu simplicia coqui in duplici vase, & iniecta ad vltimum scorpionibus numero 20. iterum serenis diebus ad solem macerare, & postremo excolatum oleum reponere. Brassauola in examine oleorum, arbitratur illud oleum simplex, quod in domibus conficitur priuatim, melius esse composito, quia multos simul habet scorpiones, & per multos dies insolatur, & per multum temporis seruat, propterea quæ vires tantum scorpionum requirat, non olei. Secundum oleum plus habet caliditatis ratione aromatum, aperitiuum etiã hoc est, subtiliatuum vrinæ: efficacius est simplici oleo, Glossa antidotarij. Manardus ex oleo antiquo parandum monet. Sunt Pharmacopola, qui hoc modo parant. z. olei amygd. amarar. lib. j. sem. hyperici, flor. hyperici, flor. giaræ ana vnciã j. vincetoxici, flor. calendulæ, bistortæ ana 3. v. amidis, (an ameos) selselidis, terre sigillatæ, boli armeni ana 3 j. misce omnia simul & imponantur in oleo, insolentur 40. diebus, postea torculari egregie exprimantur, & in hoc oleum quod superest, ponantur scorpiones numero 100. & per 30. dies insolentur. Sint vero scorpiones mense Augusto capti, deinde oleum hoc exprimat, & ad vsus seruetur: dicunt venenis aduersari, Brassauola. Addam ego olei scorpionibus descriptionem ex libro quodam manuscripto veteri contra venena. z. olei antiqui q. ii. in quod ponas scorpiones totidem quot habere poteris mense Iulio: quibus adiuuge diptamum album, folia absinthij, betonicæ, verbenæ & rorismarini: hæc simul aliquot diebus macerando stent, postea per alembicum destilla & serua.

De remedijs scorpionum contra diuersos morbos.

Ad epilepsiam. Scorpium viridis, ex ocimo herba enatus, & septem internodia habens, tritus cum semine scorpionis herba, si feceris pilulas, & desiccaueris, reponite in vitrum, de quibus da epileptico, & vteris non lædetur. Dato autem per dies septem, tres pro vice pilulas, ieiuno cum vino temperato. Si autem sano dederis, fiet Lunaticus, & erit insanabilis, Kiranides. ¶ Si scorpionem communem in olei corylam vnam miseris in diminutione lunæ, & eo vixeris alicuius dorsum à superioribus ad inferiora, & extremitates pedum & manuum, frontem & caput, Lunaticos & dæmoniacos alleuiat, Kiranides. Stimulum (κίτρον) scorpionis & ocimi herba extremitatem, in qua est fermen & cor hirundinis simul pelliceruinæ include, & eo sanabis Lunaticos. Hoc autem phylacterium eijcit etiam inobedientes dæmones, Idem. ¶ Ad oculorum dolorem, Quæ Sereni.

Viuentis ne nepa lumen gestatur amicam Ex folio caulis cineres, confractaq; rhura Et laticem Bacchi fæda cum lacte capella Desuper inducet, atq; vna nocte probabis.

Ad aurium do- lorum. ¶ Oleum scorpionis factum ex oleo oliuarum, est ex sublimioribus medicinis dolori aurium instillatum, Auicenna. ¶ Ad pleuritidem, z. farina volatilis molendinæ: fiat ex ea cum aqua pasta, fiant trochisci magnitudine aurei coronati, trochiscus vnus siue placenta, coquatur in sartagine in oleo scorpionis, qui ita calidus (quo calidior hoc melior) imponatur loco puncturæ: interea alter friget, & calefiat in oleo scorpionis, vt priore refrigerato, imponatur secundus calidus; hoc fiat decies vel quindecies, & rumpetur apostema, & sputum euocabitur, & sanabitur, Alexius Pedemont. ¶ Quod si quis scorpiones attritos ex vino mulso capiat, qui regio morbo est affectus, quamprimum purgatus liberabitur, Gal. ¶ Recentiores auctores celebrant inter calculi remedia scorpionum cinerem, eorundemq; oleum in vesicam infusum, Alexander Benedictus, Olea pharmacopolijs vsitata, quorum descriptionem supra dedimus, vesicæ & renum calculum dissipant, lumbis, pubi, perinæo in solij ingressu illitum, & in porum vrinarium immissum, Manar. Ad calculum valet cinis scorpionum, de quo supra, Auicenna, Syl. Eius pulueris exhibet grana sex, cum syrupo de quinque radicibus in potu: frangit enim renum calculos scorpionis assus cum pane commestus, contra calculos valet, Plinius. Vesicæ calculos frangit, Galenus. Assatus communis scorpis & comestus à lapidosi, facit mingere lapidem absque tormento, Kiranides. Fomentato loco cum terebinthina, oleo amygd. amarar. oleo scorpionum, butyro & pinguedine anseris: ex his oleis quoque cum croco fiat clyster, Helideus.

Ad calculum. ¶ Sæpenuero & cum aceto rosaceo podagricis impositi, eorum inflammationes leuant, Galenus. ¶ Scorpionis caudæ quatuor articulos cum aculeo panno nigro, ita vt nec scorpionem dimissum, nec eum qui alligauerit, videat æger triduo. Post tertium paroxysmum id condatur, valet contra quartanam, Plinius. Scorpionem communem in corylam olei missum, in lunæ diminutione serua; hoc oleo vnge alicuius dorsum à partibus superioribus ad inferiora: vnge præterea extremitates pedum & manuum, frontem & caput, ante horam accessionis tertianæ quartanæ, & quotidianæ, & sanabis, Kiranides. In peste oleum potens, tum linitum tum potum, quo quis

Ad podagram. Ad quartanã.

Ad febres.

Ad pestem.

quo quidam multas est lucratus pecunias. z. olei oliuarum antiqui lib. j. scorpiones 100. coquantur ad scorpionum consumptionem, & panno lineo percolato, adijcito rhabarbari triti vnciam, & in vase vitreo optime clauso soli diebus 40. exponito, quo, qui sanus est partes vngat, pulsus, cor, occiput, spondyli colli, nares, & furculam & iugulum osq; ventriculi, priusquam domum exeat. Qui vero infirmatur ante horam duodecimam à morbi inuasionem, & partibus tumori adiacentibus linitis, incidatur tumor. Eadem præstat & bibitum 3 j. vel 3 ij cordis regione prius liaita. Valet & ad venena potum, Fumanellus. Ad pestis præseruationem oleum ex thesauro nostro. z. olei antiquissimi lib. j. scorpionum 120. aceti fortissimi vncias iij. bulliant simul ad crepaturam scorpionum, colaturæ adde zedoariæ, dictami, theriacæ, mithridatij ana vncias ij. ceræ nouæ vncias iij. spicarum alij mundatarum numero iij. bulliant igne lento in botta per horas 24. obturato vase: post oleum exprime. Inungantur pulsus capitis, pedum, manuum, cor & umbilicus. Inunctio magna efficaciac, qua inungitur primò cor, deinde pulsus temporum & brachiorum, post circa glandulam vel anthracem, deinde collum, & singulis sex horis fiat actus calida in peste. z. theriacæ optime vncias ij. rhabarbari electi, carlingæ ana. 3 j. olei antiquissimi lib. j. scorpionum numero 40. puluerifentur puluerifanda, & bulliant omnia in balneo Mariæ ad horas quinque, & postquam frigidum fuerit coletur, & vtere vt dictum est, Helideus. Ex oleo scorpionum lingulisq; apudmodum & alijs eiusmodi venenis confectum medicamentum contra pestilentem morbum commodius aut præsentius nihil est, Crinitus. ¶ Scorpium tritus stellionum veneno aduersatur, Plin. Scorpium congruere aiunt etiam ijs qui à vipera morfi sunt, Galen. Contra venenum oleum scorpionum tale valet superius descriptum ex manuscriptis meis. Contra venena & pestem oleum. z. olei communis lib. ij. scorpionum numero centum, misceantur & coquantur in vase duplici ad consumptionem tertiæ partis, deinde extractis prius scorpionibus, fiat colatura: cui adder rhabarbari, vnicornu ana. vncias ij. theriacæ vnciam j. aquæ vitæ vncias iij. misce, ponantur ad solem per duos aut tres menses in vase aliquo optime obturato. Quod si sit hyems, ponantur per dies tres sub calidis cineribus. Modus vtendi hic est: Inungantur partes circa cor, omnes arteriæ, & videbis effectum admiratione dignum, Alex. Pedemont. Venenis, præsertim à scorpione ictis & pestilentia ad eos resistit oleum scorpionum, de quo supra dictum est, vt eius solo vsu quendam cum famulatio à pestilentia contagione seruati scribat Manard. & ex sola inunctione aliquos esse liberatos, qui fauillima biberant venena.

DE ICTV SCORPIONVM ET EIVS CVRA: Et primo De

Scorpionis veneni temperamento.

Scorpium lædit mortu & ictu. Ponzettus. Terreni scorpionis aculeus in partem extremam sacutissimam illam quidem finitur, vbi nullum foramen, per quod venenum deijci possit: necesse tamen est, vt excogitemus substantiam quandam esse aut spiritalem aut humidam, quæ vt mole minima, ita facultate quam maxima est, Galenus. Venenum candidum fundere scorpiones refert Plinius ex Apollodoro. Venenum omnibus medio die, cum incanduerit solis ardorebus: itemq; cum stitunt in explebiles potu: constat & septena caudæ internodia sauiora esse, Plinius. De scorpionibus syluestribus, quorum corpus est gibbosum, nigrum, cauda longior, scripsit Ferdinandus Ponzettus, quod omnes sint calidæ naturæ secundum Arabes. Sic & mortus scorpionis parui apud Auicennam, Acatarati dicti, videntur calidi veneni signa sequi: omnia enim quæ pro cura eius ictus refert Rasis, frigida serè sunt facultate medicamenta. Diuersum sentiunt alij. Scorpionis namq; venenum frigida vi pollere scribit Galenus: vnde addit, quod cum sit, manifestum est, quod calefacere tum totum corpus tum punctam partem oporteat, indicatione à rei natura sumpta, Methodi quarto. Venenum frigidissimum scorpionis est secundum Galenum: vnde in loco puncturæ sentitur magna frigiditas. & in extremitatibus, Gordanius. Quia scorpiones frigidi sunt, ideo ad calculum pellendum eius oleo composito non simplici vtendum, quod imbecillius sit, Rondel. Scorpis venenum reputatur frigidum, quia mortu vel puncti calidis curantur, vt puta allio crudo & vino potentis: & ab aliquibus cum elixatura raphani syluestris, cuius frustum reddidit eos immobiles, quando ponitur super dorsum eius, Incertus. His hæc mea experientia videtur astipulari: scorpium enim ille quem in phiala vitrea auulisse Monspelij supra dixi, vbi primum solem meridianum senserat, (forte enim illum & casu quodam soli exposueram imprudens: quamprimum extinctus est, nimirum contrariæ qualitate actione validiore.

2. Quæ scorpionis ictum sequantur symptomata.

Symptomata quæ ictum scorpionis sequuntur, sunt serè eadem quæ ijs eueniunt, qui à Phalangij specie subalbida, quam Tetragnatum vocant, patiuntur, Aëtius. Tale quiddam contingit ijs qui à scorpione aut alia aliqua venenata bestia icti sunt, vt morbo comitali correptis. Nam ictus à scorpione grandine se impeti putare dixit: & erat totus frigidus, & frigidum sudor

De scorpionis veneno.

Venenum scorpionis calidum ne an frigidum.

Quomodo pun-
get scorpionis.

rem excludebat, ex Galeno Aëtius, Scorpionis ictus breui admodum tempore grauissima sym-
ptomata inducit; quamuis in illius aculeo foramen nullum videatur. Foramen ictus est valde co-
xiguum & pene insensibile, vnde licet qualitas veneni sit minima, magni tamen effectus in to-
to corpore quamprimum sentiuntur, Gordonius. Cum enim tota cutis continua sit & nervosa,
haudquaquam impossibile est, quum ex ista parte per totam ipsam celeriter distributa fuerit ve-
neni vis, eam inde eorum rursus contactu in singulas subiectarum ei partium recipi, mox ex il-
lis in alias continuas, atq; iterum ex his quæ afficiuntur, in alias, dumq; ad dominantium par-
tium aliquam peruenierit, tum mortis periculum homini instare. Scorpionis aculeus totam cu-
tem penetrando ad profundum vsq; potest peruenire: phalangiorum verò paruorum morsus,
solam afficiunt superficiem. Infigente aculeum scorpione aut neruum, aut venam, aut arteriam, 10
manifestè videmus percussos, vehementissimis infestari accidentibus, Galenus. Membrum in-
tumescit in amplissimam molem. Dolet grauissimè. Inflatio totum corpus occupat, vbi non ca-
uetur, donec operationem in membris principalibus destruat, Bertrucius. Cæterum cum scor-
pionum quædam differentia sit, vt supra est memoratum, fit, vt etiam non eadem perpetuò sym-
ptomata ictum sequantur; alius quidem grauius affligit, alius mitius tractat. In genere verò,
vel quæ vt plurimum accidentia ictum sequantur, Aëtius lib. 13. cap. 19. his verbis refert. A scor-
pio ictos vehementissimus plagæ dolor consequitur frigiditasq; tensio ac stupor; & his qui iux-
ta infernas partes percussi sunt, inguina excitantur & intumescunt; qui verò circa supernas,
locus sub alis; & hæc quidem leuiter percussis adsunt; validius autem ictis, ardor circa plagam
adesit, quemadmodum in ambustis, verrucarum instar formicarum eruptio, circa labra & totum 20
corpus vt grandine se impeti putent, facies distortetur; fordes circa oculos adsunt glutinosæ,
& lachrymæ viscosæ; durities articularum, anustq; procidit cum egerendi cupiditate; spuma cir-
ca os est & vomitus largus, singultus, conuulsiones opisthotonicis similes, Hæc ille. Scorpionis
morsu inflammari statim incipit locus & indurescit, ac intensus rubet, vicissimq; dolore premis-
tur. Modò siquid exæstuat, modò frigore occupatur, labor repente fatigat; aliquando melius
cuiè habet, aliquando recrudescit. Consequitur sudor, horrois sensus & tremor. Extremæ cor-
poris partes refrigerant; inguina extolluntur; tubercula in sede profiliunt; capilli eriguntur,
pallor membra decolorat. Dolor tanquam ex pungente acu, per vniuersam cutem sentitur, Æ-
lianus et Dioscorides. Symptomatum autem ictum scorpionis superuenientium, historiam miram,
plenam, leges inferius in fine sectionis quartæ, qua agitur de topicis ad huius ictum remedijs. 30
Si punctura sit in arteria sequitur syncope: si in neruis, putredo, Gordonius ex Galeno. Scorpio-
nes alati vulnere acuta inferunt, dolorem maximum, modò calorem, modò frigus, maxime in
extremitatibus, sudoremq; interdum cum frigore. Ex eis habentes sex spondylos necant, maxi-
mè diebus canicularibus. Odorans etiam carnes ipsius lepram; esu 3 iij. s. cerebri ipsius efficit
stupidum, curaturq; cura draconis marini, Arnoldus. Scorpium viridis ex ocimi putrefactione
genitus, si quem percusserit, inflatus tertio die morietur; si autem deposuerit eum in aqua vel in
vino, vel dederit in potu alicui, totum corpus eius fit marcidum & leprosum. Ex hoc enim vlce-
ra sunt insanabilia, Kiranides. Scorpiones in India, si quæ pupugerint, post tres menses demum
interficiunt, Nauigat. Italicarum author. In Albania scorpionis sunt & araneæ, quarum quædam
ridendo cogunt mori, quædam flendo desiderio suorum, Strabo. Ictus scorpione, si scorpium tri- 40
tus superpositus fuerit, breui ab impositione dolore leuabitur; cæterum digitus ipse vel locus
in quo punctura, ad aliquot dies excoxiatus totus permanet, quasi ab igne exustus esset, ac tan-
dem euadunt, Amati Lusitani experientia, centur. 6. curat. 31. Scorpionis morsus in venis capi-
tis est læthalis, phrenesimq; conciliat, Paracelsus. ¶ Scorpium si iumentum percusserit agno-
scitur, quia genua contrahuntur, claudicat, non manducat, de naribus fluent pituita virides, vt
accumbit, vix resurget, Vegetius.

Symptomata
enumeratio.

Symptomata
hæciorum.

3 Quæ cura ictis à scorpione adhibenda.

Scorpionis punctura curatur per canones communes, & per euaporationem cum sale &
milio & similibus, Auicena. Quia scorpionis venenum frigida vi præditum, manifestum est, quod
calefacere tum corpus totum tum punctam ab eo particulam conabor, indicatione à rei natura 50
sumpta, Gal. method. 4. Quæ exhibentur contra hoc venenum è vino bibuntur, Plinius. Omnes
abstinendos ab apij comestione, qui in locis sunt vbi scorpionum multitudo, iubeo, Rasis. Lo-
cum affidè calefacies cum igne; & cum medicinis calidis quas habere poteris, Idem. Arabes
ab initio dilatant puncturas, & iubent fugi venenum, Ponzettus. In loco puncturæ ventosa po-
natur, & illico sugatur; locus præterea comburatur, & medicinæ calidissime desuper ponantur,
Rasis. Ad ictum imprimis conferunt vincula superioribus partibus iniecta; ab his enim præsen-
taneum præsidium expectatur; id quod in viperarum scorpionumq; ictibus; item aspidum quo-
que (quod propter imminens subitanæ mortis periculum magis incredibile est) expertus sum,
Galenus. 3. locor. aff. Omnibus his addatur balnei vsus continuus cum multo sudore; vini potio 60
temperatura meracior, Ægineta.

Generalem curam curandiq; methodum præscribit his verbis Celsus. Scorpium sibi ipse pul-
cherrimum est medicamentum. Quidam contritum cum vino bibunt, quidam eodè modo con-
tritum

tritum super vulnus imponunt; quidam super prunam eo imposito vulnus suffumigant; vnde
veste circumdata, ne is fumus dilabatur, tum carbonem eius super vulnus deligant. Bibere autem
tem oportet herba solaris, id *ηλιοφύλλον* Græci, semen, vel certè folia ex vino. Super vulnus verò
etiam fursures ex aceto vel ruta syluatica rectè imponuntur, vel cum melle sal tostus. Cognouit ra-
men medicos, qui à scorpione ictis nihil aliud quam sanguinem è brachio miserunt, Celsus lib.
5. Ex Alphabeto Empirico quæ sequuntur deprompta sunt. His (à scorpione ictis) subito suc-
currendum; subito quidem instillato ficulneum lac vulneri; deinde salem contritum superimpo-
nè cum semine lini; aut sulphur vitium cum terebinthina aut galbano; aut calamentum tritum
& illitum. Propinandum verò eis aristolochiæ cum vino aut calamentum decoctum, aut ruta
cum vino. Balneis frequentibus, & multo vini potu vtatur. Composita verò remedia. Sulphur
fabæ Ægyptiæ magnitudine cum pipæris granis octo, ex vino potat; aut melanthium & cumie-
num, semen viticis æquis portionibus ex vino præbet, & theriacam cū vino, Hæc illic. A scor-
pione percussos, coctus leuari produnt; verum foeminas (quæ inuentur, scilicet à læsis maribus.)
Venere ea lædi, Plinius. Hactenus generalia quædam sunt proposita. Methodum cum medica-
mentis, quæ in huius punctura valere possunt, vide inferius in historia vxoris D. Thaddæi Duni.

- Medicamenta simplicia ictibus scorpionum in genere aduersantia & curantia sunt hæc: 10
Centaurium, Gal. in spuris. Erucæ semen, Plin. Cytini siccati triticiq; aduersantur scorpionibus,
Idem. Balauitium similiter, idem. Leucacantha siue leucantheum folio vel flore vel semine au-
xiliatur, Idem. Herba in potu, Diosc. Vrtica, Plin. Olusatrum quod Hippocistium vocant. Be-
tonicæ succus & Plantaginis; Chamæpithyos genera; cupressi ramena; Syluestria oxylapatha
scorpionum ictibus medentur, & ferire prohibent, Plin. Oxylapathi & oxalidis semen vino aut
aqua potum, Diosc. Althææ inter maluas contra omnes aculeatos ictus efficacior vis; præcipue
verò scorpionum, Plin. Ascalabota confert morsus à scorpione, Galen. De fatiuis lactucis semen
contra scorpiones dari inuenio, Plin. Lactuca syluestris bibita valet, Diosc. Serpilli ramis & fo-
lijs in vino decoctis efficac, Plin. Spinæ albæ semen auxiliatur. Proserpitiata herba exinij a da-
uersus scorpiones remedijs est. Palsuri semen, quod Afri Zuram vocant, contra scorpiones effi-
cissimum est. Alga rufa ictibus medetur. Rutæ genera, ex Plinio. Rubi flos & Mora, Diosc.
Lactis ficulnei natura aduersatur venenis, priuatim verò scorpionum, Plin. Acetum quoq; Ex-
cedit fidem impudens cura, qua fordes virilitatis contra scorpionum ictus singularis remedijs ce-
leberrimi authores elamant. Aqua marina salutaris scorpionum ictibus, ex Plin. Qui punctus 30
est, de Troximel (an Troxima pro endiuia?) syluestri sicca quantum ter manu vna continere
potest tribuunt, & poma acetosa dant ad comedendum, Rasis. Smaridis caro non secus atq; sal-
samentum prodest à scorpione percussis, Diosc. Sapphirus ictus scorpionum curare creditur,
Galen. Achates gemma Thebis Ægyptijs reperta contra scorpiones valida est; ea demq; autho-
ritas & Cyprijs est, Plin. Scorpionum ictus sanat Chabazius (an Chalazias) lapis, Orpheus. Stro-
bites lapis (Agapitis quibusdam, Gesnerus) contra scorpiones valet, Gesnerus.

- Medicamenta quæ in potu offeruntur, hæc ferè sunt quæ modò commemorati & se- 40
quentia, ex simplicioribus. Merum remedio est contra ictus scorpionum, Plinius. Lauri
baccæ è vino bibita, Diosc. Baccæ lauri quaternæ aduersus scorpiones ex vino bibuntur,
Plinius. Nonnulli in simili casu decem baccas dare in potu iubent, Idem. Succus lauri potus,
maximè eius lauri, quæ tenuiora habet folia, contra ictus valet. Baccæ cum vino scorpionibus
resistunt, Idem. Myrti succus cum mero haustus, Diosc. & Gal. Aristolochiæ præsertim cortex,
drachmarum duarum pondere cum vino, Diosc. Aristolochiæ denarij duo, præsertim corticis
radicis cum vino, gentiana tusa, pulegiumq; abunde decoctum, Ægineta. Heliotropij magni
radix cum vino pota, Diosc. Heliotropium scorpionibus resistit ex vino aut aqua multa, Plin.
Sonchi albi succus bibitur contra scorpiones, Idem. Sonchi succus comestus, Diosc. Hordei fa-
rina cum vino parata, Diosc. Hordeacea pollenta vino confecta, aut in rutæ decocto exhibita,
Ægineta. Trifolium scio credi præualere contra scorpionum ictus ex vino aut posca, feminis
granis 20. potis; vel folijs & tota herba decoctis, Plin. Pulegij decoctum potus, Diosc. Pulegium
maximè quod in siccis nascitur, ad scorpionum ictus in vino tritum, datur, Plin. Asphodeli se-
men & flores in vino poti, mirum in modum scorpionum venenis resistunt, Diosc. In mat.
med. & alphabeto Empirico. Nicander contra scorpiones vel caulem asphodeli, quem An-
thericon vocant, vel semen, vel bulbos dedit in vino tribus drachmis. Subtrauitq; somno, con-
tra hos metus, Plin. Melanthij, cumini Æthiopici, viticis feminis, pares portiones cum vino bi-
buntur, Ægineta. Lapathi syluestris & oxylapathi semen ex aqua aut vino vtiliter bibitur.
Quod si quis in potu presumat, nihil molesti ex ictu patietur; idè facit & radix è vino pota, Diosc.
Polemonij herba radix pota, Diosc. in alphabeto. Abrotoni decoctum in vino potum, Idem &
de Mat. Lychnidis semen in vino potum, Diosc. Lychnis flammea illa aduersus scorpiones bibi-
tur è vino, semine trito, Plin. Lactucæ semen ex vino potum, Zoroast. Ammi cum lini semine 60
ictus scorpionum mitigat in vino potu drachmis duabus, Plin. Blitum dicitur aduersus scorpio-
nes potu è vino prodesse, Plin. Cypri radix è vino pota, Diosc. in alphab. Melissa cum vino po-
ta, Idem. Verbaſci radix bibitur cum ruta ex aqua magna amaritudine, sed effectum pari contra

Simplicia cum
ramia ictos.

Simplicia in
potu.

scorpiones, Plin. Thelyphonum herba contra ictus scorpionum bibitur, Idem. Platani cortex e vino potus, ictus eorum resinguit. Pilula e vino pote pondere x quatuor, omnibus scorpionum venenis medentur. Anisum ex vino bibitur, Plin. Colocynthidos radix in potu prodest, Serap. Amaranti succus in potu exhibitus, Diosc. in Alphab. Dauici semē in vino datum. Ibid. Myricae flores & folia, itemq; semē ex vino potum, Ibid. Hyaciathi herbae radix & semen in vino potū, Ibid. Cunile tertium genus priuatim contra scorpiones ex posca valet, Plin. Opium ex vino mero eulo si protinus detur, scorpionum ictibus resistit. Aliqui hoc tantum nigro tribuunt, si capita eius vel folia terantur, Plin. Satiui foeniculi semen e vino. Chamecyparissus herba ex vino pota, contra scorpionum venenum possit. Caprifici cauliculi aut grossi quam minutissimē triti, ad scorpionum ictus e vino bibuntur. Nodiae herba aduersus scorpiones, efficacissimam esse potam in vino aut posca reperio, Plin. (Nodia mihi videtur, quae centinodia hodie, Graecis polygonatum vocatur, Gesner.) Pastinacae semen potū, Matth. ex vino aut posca praescribit idem Plin. Origanis onitidis vsus est in vino albo contra scorpiones, Plin. Radix croci hortulani vel frondes eius in potu cum vino dentur, Constant. Delphinij semine non aliud vtilius bibi potest a scorpione percussis, Diosc. Cardamomū in vino potum, Diosc. Peucedani succus haustus, Idem. Gentianae decoctum potum, Diosc. Corallium (cum vino nimirum potum) medetur, Orpheus. Citrii semen potum, Matth. Serpillum, Altheae radix, Elaphoboscum, singula pota, Idem. Silphium cum cancro trito in vino propina, Aegineta. Attriplicis succus potus. Cyani vtriusq; folia, siue semē ex vino decocta & pota. Verbenacae recta pota. Cuminum cum melanthij, & viticis semine drachmae pondere potum, ex vino, Matth. Apiastrifolia cum vino pota, Dioscorides. E radice corticis mori

succus e vino aut posca potus, Plin. ¶ Cancris fluuiatiles crudi tritiq; cum asinino lacte poti, Dioscorides. Cancris fluuiatiles aut marini eodem modo, Rasis. Cancros fluuiatiles contusos crudos e lacte potandos dato, Aëtius. Ranae fluuiatilis carnes in vino decoctae, si ius offeratur, prodest, Plinius. Ad commorosos a scorpione mirabile admodum. Intestina terra laeuigata imponito morsit, & irim bene iusam da biberdam cum vino sufficienti aut aceto. Nic. Myrept. Salsamenta contra scorpiones largius sumi, sed non euomi prodest, ita ut sitis tolleretur, & imponere eadem plagis conuenit, Plin. Butyrum bouinum & mel bibuntur, Constant. Cerebrum Gallinae cum vino potum sanat a scorpione ictos, Kiranid. Leporis coagulum cum vino potum datum, Lillius. Chelonis terrestris sanguis potus, a scorpione percussos summē sanat vel adiuuat, Kiranid. Asiracos locusta, si exiccata e vino bibatur, magnopere proderit, Diosc. Fitur asini vel equi armentarii qui herba pascutur, siccum, in vino liquatum, magnopere auxiliatur, Idem. Femezeg, id est, stannum tritum & potum confert puncturam scorpionis, Serapio, & Syluat. Vrina humana pota, Diosc. Mumia ex mero hausta, Matth. ¶ In Aegypti regionibus arefactū asiracum (cybium nonnulli, alij carnes locustae sic vocant (exhiberi ijs, qui a scorpione percussis sunt, Galen. Mullus sumptus in cibo prodest, Plin. Afri si feriantur a scorpione, qui cocinum ederint, nullo consistantur dolore, Diosc. Iris duarum drachmarū pondere in pane vel aqua sumitur, Plin. Hyacinthi semen cum abrotone datur, Idem. Asiae foetida drachmas duas Achaasos experimentator contra morsus scorpionis dabat, Gal. Cuminum syluestre cum oleo datur, Plin. Fluuiatilis ranae carnes comestae ex vino, Idem. Pontice nuce in cibo sumptae, Mat.

Medicamenta composita ad ictus scorpionum varia comendantur. Theriaca primum locum habet, Gal. Cum autē theriacā dederis, & dolor sedatus fuerit, si febris superueniat, sequenti die summo mane egrū phlebotomato, & aquam hordei, ac cibaria vltimae humiditatis ei tribue, & in ipsius cautela, ne agritudinem incurrat acutam, stude, Rasis. Scorpionis ictus, glacie se opprimere querabatur, theriaca e vino potentiore pota curatus est, Anton. Beniueniens c. 56. Alij Galii theriaca, qua vtor, optima ad scorpionum ictus, & radice vitis albae, & vj. sem. trifolij, opopanax ana 3 vii. aristolochiae tenuis 3 vii. radice libanoridis, tridis illyricae, zinziberis, opij, ana 3 vii. sem. rutae syluestris 3 vii. cumini Aethiopicij 3 vj. myrrhae, caliae, castorei, seseleos, rad. eryngij, serpilli, succi cyrenaici ana 3 vj. medicae 3 vj. sagapeni 3 vj. croci 3 v. farinae erui 3 vj. cum aqua haec in pastillos trium obolorum rediges, & ex vino dabis, Galen. Theriaca diatesaron, qua punctoris scorpionum confert, & magnae theriaca in bonitate vicina est. & gentiana, aristolochiae, baccarū lauri, myrrhae ana partes aequales, haec cum melle cōfecta in vase reponantur. Datur in potu ab vno aureo vsq; ad duos & dimidium cum vnc. j. veteris vini, Rasis. Alia quae his puncturis vehemēter auxiliatur, & gentiana, aristolochiae, myrrhae, costi, castorei, rutae, mentastri sicci, piperis, zinziberis, piperis, nigellae ana partes aequales conficiantur cum melle, datur ex ea nucis magnitudo cum vino, Idem. Alia theriaca, & cort. rad. capparorum, absinthij, nabari, aristolochiae longe, gentiana ana partes aequales. Dosis huius in potu 3 iij. Idem. Theriaca exercitialis contra puncturas scorpionum, qui parui admodum sunt & akatareti dicuntur, in terra Coliz (an Aegyptie, Gesner.) & cort. rad. capparorum, rad. colocynthidos, absinthij Romani, aristolochiae rotunda, herba quae vocatur Chaldaeorū lingua Hazez; troximel syluestris sicca, ex his omnibus bene puluerificatis 3 iij. tribuantur, Rasis. Antidotus quae a scorpionibus Scorpiaca dicitur, quaeq; medicantem minimē fallit, magna cum difficultate nobis a quodā accepta, qui in Africa degens hac utebatur, & percussos a scorpionibus tutos ab omni periculo reddebat:

reddebat: optimeq; praeseruat bibita a nondum percussis in securitatem euentus. Habet autem, Sulphuris viui, sulphuris fossilis ana lib. ij. piperis albi 3 iij. opopanax, sabinae herbae, thuris masculi ana 3 iij. aristolochiae rotunda, peucedani, myrrhae, centaury, serpilli, chamædryos, chamæpithyos, herbae scorpiacae, anagallidis, bituminis sing. 3 ij. betonicae, medullae ceruinæ, scitici sing. 3 j. contusis singulis per minutissimum cribrum primo traiciantur, deinde simul omnibus commistis seruentur vt respirare non possint, Dos. cochlear vni huius pulueris ex vini puri cyathis duobus exhibitum. Praeseruationis autem gratia annuae, semel ex hac antidoto bibant. Oportet autē eos qui primo hoc medicamentum praeseruationis gratia bibent, nec lauari die illo, nec Venere vti, Galen. Antidotus a Zoilo sumpta, qua Epaphroditus Carthaginensis utebatur: statim autē haec & aegros a dolore liberat, & per annum quam pulcherrimē quoq; praeseruat semel ebibita. & sulphur. viui lib. iij. thuris lib. j. sabinae, stoechadis, aristolochiae sin. 3 vj. myrrhae 3 v. medullae ceruinæ, opopanax sing. 3 iij. dictamni cretici 3 iij. bituminis, serpilli, scordij, rhei, trifolij, centaury, chamædryos, piperis albi, abrotoni, betonicae, polij, coaguli hoedini, anagallidis sing. 3 ij. crocodili terrestris 3 ij. confice vt dictū est, & percussis cochlear vni praebere bibendum ex vini puri cyatho. Gal. 2. de antidotis cap. 12. Diophanti antidotus. & aristolochiae 3 iij. piperis 3 ij. opij 3 j. pyrethri 3 iij. confusa haec & melle excepta in rotulas ad fabae Aegyptiae magnitudinem rediges: quarū duas deglutendas trades e vini puri cyathis duobus. Alia. & aristolochiae, zinziberis ana 3 vj. nepetae, sem. rutae syluestris, siag. obolos tres, piperis obol. ij. haec primū testudinis sanguine subigito, tum rotulas inde triū obolorum pondere confingito, atq; ex vino puro dato. Alia. & cumini Aethiopicij, sulphuris viui, piperis albi sing. 3 ij. castorei, silphij, trifolij sing. 3 j. haec inter se vino commisce, & ex vino puro sorbenda praebere. Alia. & sem. rutae syluestris, sem. erucæ, pyrethri, styracis, sulphuris viui, sing. 3 vj. castorei 3 ij. omnia haec testudineo sanguine subacta, ex mori vel aceti dimidia coryla propinabis quatuor obolorū pondere. Antidotus Callista, id est optima dicta, quae dolorem sedat ijs qui a scorpionibus percussis fuerint. & myrrhae, castorei, styracis, sing. 3 j. opij 3 ij. chalbanij 3 ij. sem. apij acetabulū vni m. anisi tantundē, piperis gran. 30. haec inter se vino coniuncta ex vna vini coryla dabis pondere vni us drachmae. Antidotus eximie bona. & piperis albi grana xx. castorei, opij, croci, myrrhae, tridis Illyricae, herbae pedicularis, chamædryos, radicem vitis albae, pyrethri sing. partes aequales. Omnia haec vino commisce, & drachmā vnam ex vini puri cyathis tribus exhibe. Haec Galen. 3. lib. 2. de Antid. cap. 12. Theriaca bona: & rad. capparorū, colocynthidos, absinthij, aristolochiae longa, gentiana, baccarū lauri, been citrini, vitis albae, ana: confice cum melle, ad modū nucis eū vino, Arnold. Alia theriaca. & sem. rutae campestris, cymini, alliorū nucleus & auellanarum ana 3 j. folior. rutae siccorū 3 j. s. myrrhae, thuris, ana. 3. quartā. castorei, piperis albi, opij, ana. 3 iij. opopanax, galbani ana 3 s. confice omnia eū melle: datur ex ea quantitas fabae grossae cum vino, Idē. Antidotus excellenter ad scorpionum ictum faciens, quo etiā ipse Aëtius in seipso male affecto, vsus & expertus est: & castorei, succi cyrenaici, piperis, ana 3 iij. costi, spice nardi, croci, succi centaury ana 3 ij. mellis despumati q. s. Datur nucis ponticae magnitudine, a scorpione percussis, cum vino diluto: ab aspide verō demorsis eū aceto diluto. Detrahendi vim habet, adeo vt digestos etiā in membra veneni succos eruat, Aëtius. Alia: styracis 3 vj. sulphuris viui 3 vj. pyrethri 3 iij. seminis rutae syluestris 3 ij. castorei 3 ij. sem. erucæ 3 ij. eū sanguine marinae maxime testudinis subige: aut si non adsit terrestris, & nucis ponticae magnitudinem praebere eū posca aut ex aceto, Idem. Electuarium quod valet in morsu scorpionis: & rutae, sulphuris viui non positi ad ignē ana aur. vj. castorei aureum j. assae foetidae aur. semis: pyrethri, styracis liquida ana aur. j. confice eū melle & da 3 j. s. cum vino puro, Gal. in Spurijs. Confectio quae Diapanthus fecit, facit ad morsum scorpionis. & aristoloch. 3 vj. piperis 3 iij. opij, 3 j. s. pyrethri 3 v. tempera eū vino, & fac in modū fabae, & da duas bibendas, Constant. Alia: & calamenti agrestis & domestici, piperis, myrrhae, rutae, pondus aequante, tempera eū melle & da bibere 3 j. Idem. Ad scorpionum periculorum ictus: & facis 3 vj. pyrethri 3 iij. sem. rutae syluestris 3 iij. castorei, erucæ seminis ana 3 ij. excipiuntur sanguine testudinis marinae: dantur quaterni oboli eū vini meraci vel aceti cyathis tribus, Aegineta. Aliud. & pyrethri, aristolochiae sing. trientes, piperis denarii duo, liquoris silphij denarius, exhibetur ad fabae Aegyptiae magnitudinem, Idem. Vel, & sulphuris viui fabae Aegyptiae instar eū piperis granis octo, in dimidia vini hemina bibatur, Idē. Catapotium ad percussos a scorpione: Succus papaueris, sem. hyosquiami vtriusq; par pondus eū passo aut melle ad fabae graecae magnitudinē formato. Dato ad noctē, somnum inducendo prodest. Gal. 2. de med. lib. 7. cap. 3. Aliud in forma pulueris: & assae foetidae, scordij, centaury ana 3 j. sem. rutae, castorei ana 3 iij. fiat puluis confort. eū vino antiquo. Et, & assae foetidae, galbani, conficiantur cum decoctione hordei, aristoloch. rotunda, & accipe ex eo quantum auellana capit in aqua calida: ex manuscripto D. O. Oleū benedictum ad scorpionum ictum aliāq; multa, ex libro manuscripto veteri Italico. & olei terebinthinae, olei communis antiqui, olei laurini ana lib. j. cinnamomi vncias iij. euphorbij, caryophyllorum ana vncias ij. baccarum lauri, gummi hederæ ana vncias j. regulæ veteris non madefactae lib. j. serapini, galbani, armoniaci, opopanax ana vnciam j. laudani, thuris ana vnciam j. destillentur simul omnia. Oleum uel liquor destillans etiam intra corpus exhibetur.

Ex animalium partibus inuā in potu.

In cibo profunt

Medicamenta composita inuā in potu.

4. De remedijs topicis scorpionis punctura accommodatis.

Enumerata sunt medicamenta tam simplicia quam composita, quae intra corpus usurpata, venenum scorpionis extirpant: nunc porro dicantur ea, quae loco affecto extrinsecus adhibita, auxilio sunt. Iuxta locum igitur punctum statim extrahantur tres vel quatuor guttae sanguinis, & eodem sanguine locus illinatur, Incert. Vngendus locus cum theriaca maiore, Constantin. Myrra prodest si imponatur, aut locus qui tactus fuerit ex eadem cataplasmetur: & viridis myrra similiter operatur, Gal. in spuris. Myrti fatiuae semen in mero imponitur, Plin. Sonchus cataplasmatris modo impositus, Dioscor. Sonchi albi radix illinatur, Plin. Sonchi radix una cum folijs vulneri imponitur, Dioscor. in Alphabeto. Ficus fatiuae lacteus succus plagae instillatus, Dioscor. Tam fatiuae quam sylvestris ficis succus lacteus, eodem modo, Dioscor. & Aegineta. Fici cum sale tritae illinantur, Plin. Allium cum ruta recte miscetur, ex oleo tritum, super imponitur, Cels. Cinnamomum cum tritis grossis, ictibus scorpionis imponit Dioscorides. Caprifici folia imponuntur a Plinio. Sampsuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum, Plin. Maiorana cum sale & aceto illita, Dioscor. in Alphab. & lib. de Mat. Melanthium illini ex aceto & melle plagis reperio, Plin. Scorpioides herbula illita, Dioscor. Lactucae sponte nascentis folia vulneri illinantur, Plin. Calamintha Aetio teste, quae iuxta aquas nascitur, imposita, confestim dolores remittit & tollit. Calamintha trita illita, vel cum posca, fora, Dioscor. Hieracium maius & minus cataplasmatris more impositum, Idem. Hieracium vulneri illitum, Matthiol. Durungi confert scorpionum veneno, emplastro facto ex ea cum ficibus: & loco eius ponitur Zurumbed aequale pondus, aut duae tertie ipsius de caryophyllis, Auicenna. Vitiu cinis cum oleo plagas persanat. 20 Plin. Mentastrum cum sale, oleo & aceto valet, Idem. Attractylidis coma, semen & folia cum pipere & vino teruntur vtilissimè, contra ictus: aut nullum experiri dolorem cum qui tenuerit: deponita vero eadem, recrudescere, Dioscor. Apiastrum folia illita profunt, Dioscor. Melissa cum vino vulneri imposita, Dioscor. in Alphab. Cucubali folia trita cum aceto, Plin. Succus ceparum priuatim scorpionum plagae instillatur, Idem. Porri folia melle subacta & illita, Matthiol. Heliotropium tricoecum illitum, Dioscor. Lauri folia in vino cocta & contusa impone, Gal. Liliorum radices tritas ex aceto impone, Idem. Chamæfyces succus illitus, Dioscor. Attriplicis herba illita, Math. Sinapis farina aceto subacta & illita, Plin. Semen trifolij herbæ tritum impositum, Dioscor. Amomum ex ocimo illitum, Dioscor. Farina triticea ex aceto & vino imposita, Idem. Ocimum cum polenta impositum, Idem. Hordeacea farina cruda cum vino preparata in ruta decocto, Idem. 30 Verbenaca recta illita, Matthiol. Asphodeli radix decocta & plagae admota, Idem. Verbasci autem florem ferentis folia imposita, Dioscor. Citrii semen appositum, Matthiol. Rosae radix appositae, Incert. Laser scorpionum plagis ex oleo circumlinitur, Idem. Ex animalibus, Cancer fluuiatilis emplastris more impositus, Auicenna. Canceri fluuiatiles cum cachry, pedicularia & ruta parimodo miscentur, Gal. Carnes fluuiatilium cochlearum plagis imponuntur, Plin. Mures domestici vitu ictu scorpionis impositi iuuant, Gal. Mus fissus & morsui scorpionis superpositus, sedat dolorem eius, Auicenna. & Albertus. Mures domestici dissecti & impositi, Dioscor. Sorices magni talpae si ponantur super scorpionis percussione, sanant, Haly. Terreni vermes triti & impositi, Matthiol. Cochlea hortulana contusa & illita, Idem. Scorpium sibi ipsi pulcherrimum medicamentum est. Quidam contritum cum vino super vulnus imponunt: quidam super prunam eo imposito vulnus suffumigant, vndique veste circumdata, ne is fumus dilabatur, tum carbonem eius super vulnus deligant, Celsus. Tritus & impositus, suae plagae remedium est: inuenitur & affatus ad idem prodest, Dioscor. & Galen. Scorpium alius ab eo qui percussit, si teratur & imponatur cum sale, lini semine & althæa herba prodest aequè atque is qui percussit, Dioscor. Historiam curati ictus scorpionis, per scorpionem, describit Amarus Lusitan. cent. 6. curat. 31. Quod si quis in oleo scorpionem ipsum fraxerit, ictamque partem inunxerit, sedabit dolorem, Incert. Aut scorpionem ipsum qui percussit, si inueniri queat, impono plagae: aut stellionem dissectum adhibeo, Aetius. Stellio inquit Democrit. remedium efficacissimum est aduersus scorpionis ictus, cuius oleo (Stellione in oleo liquefacto, Geoponicus) si quis partem inunxerit vulneratam, dolorem compescit. Lacerta dissecta & apposita dolorem sedat, Dioscor. Mustela imposita confert valde, Albertus. Coracini piscis carnes valent impositae, Plin. Sordes ex auribus ictui statim impositae: melius est percussis auribus, profunt, Plin. Smaridis piscis salita caro, apposita, Dioscor. Mullus piscis crudus dissectus & impositus, Idem. Stercus bouinum cataplasmatris instar impositum, Hipp. Stercus sullum similiter, Anatolius. Ouille sterces vino coctum, & plagae impositum, confestim dolore liberat, Aetius. Piscium fassamenta imposita, Plin. Fel testudinis (terrestris) cum melle Attico plagae instillatur, Idem. Testam igne candente impone, Galen. Caris marina, hoc est, gammarus, circumligata sanant, Kiran. Sal tritus cum lini semine salutariter imponitur, Dioscor. & Aegineta. Althæa herbae semen, quae Ibis dicitur & sulphur vitium, resina terebinthina exceptum, Idem. Alumen aut aphronitrum, aut sal tostus cum quarta parte lini seminis ex oleo vel aceto illitus, Plinius. Galbanum splenij modo extensum & loco inductum, Dioscor. Plin. Aeginet. Argenti spuma subito ictui praeter opinionem imposita, Aeginet. Amonium iuuat ex vino illitum, Dioscor. Spongæ ex aceto impositae, profunt, Plin. Sapphirus lapis illitus, Dioscor. Medicamentum Epigonij, Ibis dictum

Ibis dictum valet, Gal. Ex emplastro piscatoris dicto diasinopidos, in ictu a scorpione admiranda opem sensi, Heros apud Galenum. Apud Galenum leguntur eius generis medicamenta plurima composita lib. 2. de antidotis cap. 12. 32. sylvestris ruta 3j. in aceto tere, & ceræ viticium vnam, resinae pini quadrantem liquefacio, & parum olei affundo vno ac impono, & est mirabile pharmaceutum, Aetius. Est etiam oleum mirabile, quod est scorpionibus paratur, & a Matthio suo suis in Dioscoridem commentarijs describitur, vulneri illitum.

¶ Scripsimus haec tenus, quae sit methodus in curanda hac punctura, quae item medicamenta cum simplicia tum composita, vel intra corpus assumenda vel extrinsecus admouenda sunt nunc ponamus historiam, mulieris quae a scorpione puncta, tandem sanitati est restituta, ex 10 Doctoris Thaddæi Duni Miscellaneis medicis, nondum impressis.

In Italia altero post nostras nuptias anno, natam nobis primogenitam filiam Aspasiam nutrici in proxima domo habitanti lactandam dedimus, quod vxor tum nouum concepisset factum. Nutrix puellulam, ad nos oblectamenti gratia sepius afferebat. Fortè fortuna cum quodam die post cenam ad focum sederemus, nutrix cum filiola adest, sedet & ipsa ac filiam fascis inuolutam matri porrigit: illam in sinum suum suscipit, & cum suauiter complecteretur, vt matres solent, summam medij digiti sinistri partem quasi acu violentius pungi sensit (Iaribat enim scorpium in circumplexionibus fasciarum) doloremque & angorem, virumque lapsum talem & tantum passa est, vt filiam in ignes propemodum profecerit: praesto alioquin fuit sedula nutrix, & filiam ad se recipit. Vxor est sella surgens animo linqui est vestigio coepit, sudoribus perfundit,

20 toraque distendi vt ris instar, ac penè praefocari. Ego rei nouitati & magnitudini, tristissimoque casu vehementer percussus, vix vbi essem noram. Coniugem tamen compellans, quid acciderit rogo. Illa tum obmutescens, nutu vestes vt mox soluam monet. Interea verò dum illa surgit, & nutrix infantem vlnis excipit, Deus mihi & mali causam, & curandi modum monstrat: cadit enim in focum virulentus hostis ille scorpium. Hunc capi iubeo (parata namque erat nutrix pede atterere) & asseruari, memor antipathiae. Vxorem a vestium vinculis confestim libero, digitum percussum, inter primum & secundum articulum, vinculo arctissimo excipio. Posthaec scorpionem ipsum, qui pupugerat, continuo, ac paululum tundo, & laeso loco appono, ac deligo. Mox quae alia sint adhibenda remedia mecum expendo, libros consulo. Erat autè in promptu laudatissima Theriaca, odoris gratissimi, summo artificio concinnata, succi plena, quam Fran-

30 ciscus Gallorum Rex sibi suisque parari curabat. Eam dono ante sexennium ab amico acceperam. Theriaca huius 3j. ex optimo vino propino, & quoddam è Lauri folijs recentibus in vino decoctis, cataplasma digito impono. Saeva illa accidentia paulatim miscescunt, duarumque circiter horarum spatio vxor sic periclitata, salua & incolumis euasit, nulla in digito noxa relicta. Dei verò beneficium, & prouidentia mera non mater modo, sed filia quoque tum ab illius bestiolae veneno, tum ab ignis periculo seruata est. Si enim filiolam Scorpium pupugisset, nulla salutis spes reliqua fuisset ob virus & potentissimum & nocentissimum. Post annos tamen sex vxor mirabilibus ictibus grauibus morbis tentari coepit, sed non nisi sinistris corporis partibus: sinistra parte capitis, sinistris dentibus, brachio, latere, hypochondrio & crure. Tormina quoque lethalia sensit, vomitiones, & ructus incredibiles, & hypochondriacae melancholiae symptomata diu sustinuit, & 40 conuulsionem. In animi deliquia sepe incidit: quae omnia a frigido genita videbantur. In causa autè fuerit scorpionis virus, nec ne, pronuntiare non possum. Plin. lib. 11. cap. 25. sceminis quae viris noxium magis esse Scorpionum venenum ait: virginibus vero a mortem semper adferre. Laborauit vxor his malis annis viginti, haec tenus Thaddæus Duni Medicus.

5. Πνεύματα, amuleta, & incantationes, quae scorpionis ictu reduntur prodesse.

In Africa aut sicubi scorpiones sunt noxij, stellionem aridum incinctum oportet habere, Largus. Polemonij herbae radix collo appensa & loco patienti, Dioscor. in Alphabeto. Polemonia radix vel alligata tantum aduersatur scorpionibus, Plin. Si quis 8. deridem herbam tenuerit, inquit Tarentinus, eum scorpiones viuentes citra vllum laesionis discrimen tenere posse. Rosae radicem adalligatam percussos a scorpione sanat, Constant. ex Democrito. Lapis Bezaar

50 conuenit veneno scorpionis: & quando portatur in annulo & sculpsit in eo imago scorpionis, luna existente in scorpione & aspiciente ascendens: deinde sigilla cum eo olibanum luna existente in scorpione, quod tritum exhibe patienti ad potandum & euadet, Serapio. Gemina Achates apud Magos, quae Leoninae pelli similis fuerit, potentiam habere contra scorpiones dicitur, Plin. Achaten putant contra scorpionum ictus prodesse. Quod in Sicilia vtiq; creditur, quoniam primum eius provinciae afflatu scorpionum pestis extinguitur. Et in India inuentae contra eadem pollent. Idem. Constat in scorpione percussos, quandiu Cnicum siue Attractylidem, quae Aegyptia herba est, teneant, non sentire cruciatum, Idem. Semen croci hortensis ad scorpionis morsum valet in manu tentum vel è collo suspensum, simile facit radix lauri & iris, Gal. de incantatione. Heliotropij alterum genus quod tricocum appellauimus, & alio nomine scopitron vocatur, folijs non solum minoribus, sed etiam in terram vergentibus. Semen ei est effigie scorpionis caudae, quare ei nomen. Vis ad omnia venenata, & Phalangia, & contra scorpiones praecipue illita. Non feruntur habentes. Et si terram surculo heliotropij circumscribat aliquis, negat scorpionem egredi. Imposita vero herba, aut (alias vda) inde omnino re-

60

persum, protinus mori, Plinius. In incantationibus vim inesse, in percussis a scorpione ad iumentum sum expertus, Galenus. Humum respiciens, quem lapidem premebas (nimium cum a scorpione ictus inferretur) cum imposito, Gal. Vultus a scorpione contractus, si pars ipsa comprimitur sigilleturque annulo argenteo, sanescit, Incert. Si quis asino in aurem dixerit percussum se a scorpione, transire malum protinus tradunt, Plin. Si ictus a scorpione erectus asino infederit, ad caudam conuersus, asinus dolebit pro ipso: Cuius quidem inditium est, quod asinus perpetuo pendens dissoluitur. Si ictus a scorpione in aurem asino dixerit, Scorpione percussit me, haud torquetur amplius, ad asinum dolore translato, Geopon. Eum qui a scorpione percussus fuerit minime laesum iri, si scillam comederit, sed dicturum potius eam dulcem existere, Incert. Attalus medicus apud Plinium affirmat scorpione viso, si quis dicat duo, cohiberi nec vibrare ictus, Textor. In Copto Aegypcia vrbe Isis colitur, Isis ubi hanc religionem possidet, ibi acerrimi ad pestiferum vulnus inferendum scorpionum maxime versantur, qui ut percussent, statim interficiunt: ad quorum vitacionem omne cautionis genus Aegyptij adhibent, sexcentaque machinamenta moliantur: verum tamen lugentes ad Isis fanum mulieres, pedibus incedentes nudis, & tantum non calcantes scorpiones & humi iacentes, ab horum acerbitate integra incolumesque permanent, Aelianus. Diabolica superstitione aut potius incantatione hoc factum existimem.

6. De cura animalium brutorum a Scorpionibus ictorum. A scorpione morfi equi ita curantur ut a viperis, Absyrus & Hierocles. Curatur iumentum a scorpione demorsum eodem modo quo a serpente vel vipera: Stercus tamen asinum velocius in plagam oportet imponi, Vegetius. Stercus porcinum cataplasmatum more imponatur: aut thymallum, aut hyoscyamum, aut lini semen, aut alumen vsum, aut aphronitrum, aut salelem fossilem: horum vnumquodque per se cataplasmatum, mox oppitulatur, Anatolius. Aut solanum contusum eodem modo, Idem.

H.

Scorpius terrestris παρὰ τὸ σκορπίον τὸν ἰδὸν dicitur, id est a dispergendo veneno, vel παρὰ τὸ σκάνδαλον ἔρπειν, id est ab eo quod oblique reptat: ut iam ab initio dictum est. Isidorus scorpionem vermem appellat terrenum vultque cum potius vermibus ascribendum quam serpentibus quod quibusdam non placere ante dictum est. Scorpius & scorpio dicitur. Psephus species est scorpionum vel Phalangij, Chantarelethron brachia habet & in cauda spiculum. Incert. Videtur omnino esse scorpio. Vuollekouff. Danis scorpionum generis esse putat Ant. Schnebergerus. Scalliger scribit in Insula S. Thomae terrestres esse cancos, similes marinis sub quibus forte scorpiones intelligit. Vinula, ut iam dictum est, scorpions est librorum, Scaliger. Σκορπιόειδ' εἶναι verò illud quod in libris reperitur tarantulae genus esse monachus quidam consuebat. Nepa animal venenatum cauda feriens, quod alio nomine scorpions dicitur, Calepinus.

Εγκέφαλος σκορπίου, id est aculeo armatus, Philes. Item οὐκ ἔστιν, id est, oclipes, Hesyche. ἡπείρου κἀν βελώνων τοξοῦντα vocat orpheus, id est, infirmorum telorum iaculatorem. Αποροδ' ης etiam dicitur a Nicandro id est, improvisus & inopinus quia ex improviso hominem ferit. Item κενὸν κεκορυθμένον ἀλγύνοντι, id est aculeo armatus dolorem inferente, quem aculeum Archias vocat οὐκ ἔστιν βέλων, hoc est, acutum telum.

Σκορπιάνθη & Σκορπίδιον, exasperare, insolescere, δεποθηρῆσαι, φοχῆναι, Suidas. Σκορπίαιος qui natus est in scorpione. Σκορπίον dispergere, dissipare. Σκορπίον τρυμνός, Nicander. Vultus a Scorpione infestus. 1. secundus dicitur οὐκ ἔστιν, τὸ γέμων σκορπίαιος, Pollux, id est, scorpionum similis, venenosus, periculosus. Scorpiaca antidotus dicitur a scorpionibus, quorum ictibus medetur, Galenus 2. de antidotis. Vide inter remedia G. Nepotes appellantur consumptores & decoctores, bonorum suorum, a nepa, hoc est scorpione, qui (ut Plinius inquit, lib. 11. cap. 25.) deuorat omnes filios suos, vno solum saluo.

Aegyptij inimicum cum pari congregientem inimico, indicare volentes, scorpionum & crocodilum pingunt: vterque enim alteri mutuum affert exitium. Sin vero victorem alterum, quicquid inimicum sustulerit, innuant, aut crocodilum pingunt, aut scorpionum: si celeriter quidem sustulerit, crocodilum: si lente, scorpionum, ob eius difficilem tardumque motum, Orus.

Scorpius gemma a scorpionis cognominata aut colore aut effigie, Plinius. 37. 11. Ex argumento nomen accepit scorpius herba. Semen enim habet ad similitudinem caudae scorpionum, folia pauca. Valet & aduersus animal nominis sui. Est & alia eiusdem nominis effectusque sine folijs, asparagica caule, in caerulea aculeum habens. & inde nomen, Plin. lib. 22. cap. 15. Nepa herba nomen, Σκορπίον. Dodonei Bel. herb. Scorpione radix, Theophr. Scorpione herba, Nicander. Scorpione herba, quae & scorpione dicitur, semen habens simile scorpionis caudae, vnde & nomen habet Plin. lib. 22. cap. 21. Τάργασιον herba quae & scorpione, &c. Incertus. Cucumem qui magnificant, nasci praecipuum in Arabia, mox Cyrenis, alij in Arcadia tradunt, similem helionopio: cuius inter folia & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis semen. Esse autem ad speciem scorpionis cauda reflexa, sed candida. Aliqui etiam ab eo scorpionum cucumem vocant, efficacissimum contra scorpionum ictus & semine, & elaterio, Plin. lib. 20. cap. 1. Est etiam scorpione caeleste signum. Sol ingreditur scorpionum 14. Calend. Nouemb. Columella.

Teq.

Teq. Senex chiron, gelido qui sidere fulgens, Impetis Aemonio maiorem scorpion arcu.

Lucanus lib. 6. Cicerone nepam vertit apud Aratum. Nepa, ut Festus Pompeius scribit. Afrorum sydus, appellatur cancer, vel ut quidam putant, scorpions. Scorpionis chela, libra, Macrobius.

Est & scorpions coma plexilis puerorum, cincinnus crinium in acumen desinens, ut in foeminis κρομβος in viris κρομβος, Scholast. Thucid. lib. 1. p. 3. Aureum corymbum e capillis propendentem nonnulli distinguunt, ut in viris crobylum, in foeminis corymbum, in pueris scorpionum vocitent, Coelius. Scorpions quoque dicitur Tormenti bellici genus, quod Caesar quoque scorpionem appellauit. Scorpionibus autem & catapultis sagittas mitti solitas, balistis vero iaci lapides Vitruuius docet lib. 10. cap. 15. Verum Ammianus Marcellinus contra scorpionibus lapides, balistis sagittas mitti tradit. Vide lib. 23. vbi & formam scorpionis describit. Scorpionem autem dictum vult ab eo quod aculeum desuper habet erectus: cui etiam onagri vocabulum indidit aetas nouella, ea re quod asini feri cum venatibus agitantur, ita eminus lapides post terga calcitrando emittunt, ut perforent pectora sequentium, aut perfractis ossibus capita ipsa displodant. Est & scorpions genus reli. Salust. hist. lib. 3. Scorpionem in castra misere Sisenia hist. lib. 3. Longius scorpions catapulta concitat, Non. Marc. Σκορπίον, parui scorpionis, Polyb. Quidam etiam accipiunt scorpionum pro genere tormenti, ut sunt rubi aculeati, vel flagellum virgarum, ut scutica habens in summitate glandes plumbeas. Quo quidem tormenti genere saepe legitur in martyres afflictos fuisse, Calep.

Est & piscis nomen Scorpions, cuius foemininum scorpis & scorpæna de quo Plinius lib. 32. cap. 11. De eodem pisce plura dicta sunt in Aquatilibus. In mari omnia nasci traduntur animalia quae in terra. Necesse igitur est, ut experientia constat, marinos quoque scorpiones esse, Cordus. Meminit & scorpænae Ambrosius, quam ait castitate immaculati connubij generi suo seruare, non percutere sed reficere. Scribit tamen Plinius loco citato scorpionum marinum laedere dum manu tollitur. Scorpions dicitur Hercules quod esset saeuus, truculentus, & caedum patrat, Schol. Lycophronis.

Incaustum cauda confurget scorpions vnea, Gal. ad Pis. ex Andromachi poemate. Quod Aratus κέντρον σκορπίου vocat, id Cicerone vertit acumen. Lex. Scorpions quod non volatu sed gressu se moueat, caudamque sortitus sit, aculeum caudae adiunctum gerat, vel inutilem ad pugnam habeat necesse est, Aristot. lib. 4. de part. cap. 6. Scorpions sine cauda exiguum animalculum in putridis & siccis locis nascitur. Omnino scorpions similis est. Ex Aristot. Scorpionsculi nostri, qui caudis carent, salua mox intereunt, Gesn. Apud Aethiops nasci Ctesias scribit, quam mantichoram appellat, triplici dentium ordine pectinatim coeunte, facie & auriculis hominis, oculis glaucis, colore sanguineo, corpore Leonis, cauda scorpionis modo spicula infigentem, Plinius.

Scorpions oblique spicula cauda gerit. Eudemius versus a Galeno citatus. Ocimum tritum si operiatur lapide scorpionem gignere quidam tradunt.

Duxit te Dominus per locum ubi erant serpentes vrentes & scorpiones Deut. 8. Seruator noster dedit nobis potestatem in pino d'aron καὶ σκορπίων περιπατεῖν, Clemens lib. 2. Stromatum. sunt scorpiones qui cauda insidiantur occulte: serpentes qui dente laedunt aperte. Ipsorum venenatus aculeus retrò est timendus, Isidorus. Videte malignos operarios, inimicos crucis Christi, &c. videte canes rabidos, serpentes super pectus repentes, dracones squammofas, & aspides, basiliscos, scorpiones: Hi enim sunt thoes, vulpes, & simia humana imitantes, Ignat. in epistola ad Antiochenes. Epigramma nonnulli scorpioni simile esse voluerunt, quod licet omni ex parte minetur, in cauda tamen, in qua inest aculeus, venenum habet: ita aiunt epigramma cum argutas omnes partes habere debeat, tum extremam maximam, quae vel acriter vel false mordeat: vel iucunde & dulciter delectet, Gyrald. de poetis.

Scorpions viridis ex ocimo natus septem internodijs si quem percusserit, tertio die inflatus morietur, Kiranides.

A serpente a scorpione percussos coitu leuari produnt. Verum foeminas quae ineuntur a laeis maribus, Venere ea laedi, Plinius. Quidam asserunt, si eo die feriatur quisquam a scorpione quo ederit ocimum, seruari non posse. Quinimo tradunt aliqui manipulo ocymi cum cancriis in marinis vel fluuiatilibus trito conuenire ad id scorpiones a proximo omnes, Idem.

Orion a scorpione vulneratus occubuit, Textor. De hoc varie fabulantur poetae. Quidam volunt hunc adultum euasisse venatorem maximum, atque Dianam adhaesisse. Sed cum viribus fidens, gloriaretur nullam esse feram quam non conficeret, dijs insolens verbum vlciscentibus, contigisse ut terra scorpionem pareret, a quo ictus perierit. Dianam vero satellitis sui obitum grauisime ferentem, eum in caelum iuxta Tauri sydus constituisse. Lucanus vero a Diana scorpione emisso occisum dicit & deorum miseratione in caelum sublatum. Alij ferunt, cum oculis ab Oenopione priuatus esset, in Lemnum insulam venisse, & ibidem a Vulcano oculo accepto ad ortum Solis perrexisse, & sic visum recepisse. Postea vero reuersum, Oenopionem vlcifici statuisse: sed cum hic a ciuibus suis sub terra occultaretur in Cretam profectum, ibique ob

Etymologia.

Nomina inusitata.

Epitheta.

Deriuata.

Icones.

De ijs quae ab hoc animali sunt denominata.

Allegoria.

Simile.

A Scorpionibus occisi, vel laesi.

Historia Scorpionis. H.

arrogantiam à scorpione diuinitus immisso fuisse interfectum, Calep. Scorpium Panopæum venatorem occidit, Anthologij lib. 3. sect. 19.

Proverbia.

Σκορπίου βίλας, id est, Scorpj telum vocat Æschylus *κέρθημα γλώσσης*, id est linguæ punctio nem quæ nihil aliud est quàm calumnia. ¶ Cornix Scorpium, subaudi, rapuit. Quadrat in eos qui parant lædere, vnde tantundem mali sint vicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpro scorpio, arcuata illius cauda vulnus accepit lethale, perijtq̃, Erasimus. ¶ Scorpj improbior, Idem. ¶ Imitabor nepam. Imitari nepam dicitur qui retrocedit. Id erit proverbium si torqueatur in eum qui in deterius vsq̃ degenerat, *ὅτι τὰ Μανδραβέλα*, Erasimus. ¶ Octo pedem excitas, Cratinus in Thrattis apud Stuidam hoc proverbio vitur, scorpium significans, cui pedes sunt octo, ac plerumque sub saxi abditus cubat: quem non nisi tuo periculo suscitet propter venenum quod in cauda gestat, Eras. ¶ Sub omni lapide scorpium dormit. Admonet adagium, cauendum esse ne quis apud captiosos & calumniolos temere loquatur, quicquid enim attigeris, periculum esse ne mordeatur. Constat enim scorpium solere sub saxi cubitare, quæ si quis tollat incautius, fit ut ictus, vulnus accipiat. Conueniet & in morosos, qui quiduis causari solent: vel in pigros, qui frivola quædam prælegentes, suffugiunt laborem. Deniq̃ quædrabit cum quempiam monebimus nihil tutum esse & omnia cauenda, Erasim. ¶ Idem meminuit alterius adagij, Pro perca scorpium. Quod conuenit, vbi quis optima captans, pessima capit: nam perca piscis est vel maxime laudatus, cuius identidem meminit Athenæus, gulonum delicias recensens. Scorpium lethalis est, quanquam est & piscis huius nominis contempti saporis, de quo magis sentire videtur adagium.

¶ Cornix scorpium. Adagium, quod vsurpatur vbi quis suo inuento perit, cumq̃ captiores ipsi capiuntur raptoresq̃ ab alijs vicissim correpti illaqueantur. Sumpti ex lib. 1. epig. græc. quod sic transtulit Alciatus in emblematis suis, sub lemmate, Iusta vitio:

Raptabat valures captum pede cornus in auras

Scorpion, audaci præmia parta gula.

At ille infuso sensum per membra veneno,

Raptorem in Strygias compulit vltor aquas.

O visu res digna, alijs qui facta parabat,

Ipse perit, proprijs succubuitq̃, dolis.

F I N I S.